

שבווע פרשת ואתחנן

(18 - 24 July 10)

ז' - י"ג מנחם-אב ה'תש"ע

ספרי' - אוצר החסידים - לויבאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

דבר מלכות

מאמרי דא"ח, שיחות ואגרות קודש

מאת
כבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל שליט"א

שניאורסאהן
מלויבאוויטש

•

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים”

ברוקלין, נ.י.

סניף אה"ק כפר חב"ד

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות חמשים ושתיים לבריאה

ה' תהא שנת נפלאות בכל

צדי"ק שנה להולדת כ"ק אדמו"ר שליט"א

הוספה: כמפורט במפתח כללי עמוד ד'

זמנה משהאיר היום עד שקיעת החמה - אך חשוב להניחן מיד בבוקר

היום, על לבבך. וּשְׁנַנְתָּם לְבָבְךָ וּדְבַרְתָּ בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדְךָ, וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֶיךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. וְהָיָה אִם שָׁמַעַתָּ תִּשְׁמָעוּ אֶל מְצוֹתַי, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוָּה אֲתֶכֶם הַיּוֹם, לֹאֲהַבְתָּ אֶת יְיָ אֱלֹהֶיכֶם וּלְעַבְדּוֹ, בְּכָל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם. וְנָתַתִּי מִטָּר אֲרָצְכֶם בַּעֲתוֹ יוֹרֵה וּמִלְקוֹשׁ, וְאִסַּפְתִּי דִגְגָךָ וְתִירְשְׁךָ וְיִצְהָרְךָ. וְנָתַתִּי עֵשֶׂב בְּשֹׁדְךָ לְבַהֲמֹתֶיךָ, וְאָכַלְתָּ וּשְׂבַעְתָּ. הַשְׁמִירוּ לָכֵם פֶּן יִפְתָּה לְבַבְכֶם, וּסְרַתֶּם וּעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם. וְחָרָה אַף יְיָ בָּכֶם וְעָצַר אֶת הַשָּׁמַיִם וְלֹא יִהְיֶה מִטָּר וְהָאֲדָמָה לֹא תִתֵּן אֶת יְבוּלָהּ, וְאֲבַדְתֶּם מִהָרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר יְיָ נָתַן לָכֶם. וְשָׁמַתֶּם אֶת דְּבָרֵי אֱלֹהִים עַל לְבַבְכֶם וְעַל נַפְשְׁכֶם, וּקְשַׁרְתֶּם אֹתָם לְאוֹת עַל יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְטֹטְפֹת בֵּין עֵינֵיכֶם. וּלְמַדְתֶּם אֹתָם אֶת גְּבוּיָם לְדַבֵּר בָּם, בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בְּדֶרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ. וּכְתַבְתָּם עַל מְזוֹזֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ. לְמַעַן יִרְבוּ יְמֵיכֶם וְיָמֵי בְנֵיכֶם עַל הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ לְאַבְרָהָם לֵאמֹר, לָתֵת לָהֶם, בְּיָמֵי הַשָּׁמַיִם עַל הָאָרֶץ.

וַיֹּאמֶר יְיָ אֶל מֹשֶׁה לֵאמֹר. דַּבֵּר אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמְרַתָּ אֲלֵהֶם וְעָשׂוּ לָהֶם צִיצִית עַל פְּנֵי בְגָדֵיהֶם לְדָרְתָם, וְנָתַנוּ עַל צִיצֵת הַפָּנֶה, פְּתִיל תְּכֵלֶת. וְהָיָה לָכֶם לְצִיצִית, וּרְאִיתֶם אֹתוֹ, וּזְכַרְתֶּם אֶת כָּל מְצוֹת יְיָ, וְעָשִׂיתֶם אֹתָם, וְלֹא תִתּוּ אַחֲרֵי לְבַבְכֶם וְאַחֲרֵי עֵינֵיכֶם אֲשֶׁר אֹתָם זֵנִים אַחֲרֵיהֶם. לְמַעַן תִּזְכְּרוּ וְעָשִׂיתֶם אֶת כָּל מְצוֹתַי, וְהָיִיתֶם קְדוֹשִׁים לֵאלֹהֵיכֶם. אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם, אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֲתֶכֶם, מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם לְהוֹיֹת לָכֶם לֵאלֹהִים, אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם (אֲנִי יְיָ אֱלֹהֵיכֶם) אָמֵן.

נכון לומר קודם התפילה:

הָרִינִי מִקְבֵּל עָלֵי מְצוֹת עֲשֵׂה שָׁל וְאַהֲבַת לְרַעַךְ פְּמוֹךְ מְצוּה לְהַתְפַּלֵּל בְּתַפִּילִּין אֶת כָּל תַּפִּילַת שְׁחָרִית כּוֹלֵל שִׁיעוֹר תַּהֲלִים כְּפִי שְׂמִתְחַלֵּק לִימֵי הַחוּדֶשׁ.
יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְאַלְהֵי אֲבוֹתֵינוּ, שְׂיִבְנֶה בֵּית הַמִּקְדָּשׁ בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ, וְתֵן חֶלְקֵנוּ בְּתוֹרָתְךָ.
אֵךְ צְדִיקִים יוֹדוּ לְשִׁמְךָ יֹשְׁבוּ יִשְׂרָאֵל אֶת פָּנֶיךָ.

טוב להרגיל עצמו לומר . . . נוסח זה מודה וכו' ועל ידי זה יזכור את ה' הניצב עליו:

מוֹדָה אֲנִי לְפָנֶיךָ, מֶלֶךְ חַי וְקַיִם שֶׁהַחַיּוּת בִּי נִשְׁמָתִי בְּחִמְלָה. רַבָּה אֲמוּנָתְךָ.

מצוה לומר את כל ברכות השחר

ברכת התורה

צריך לזוהר בה מאד ואסור לדבר ולהוציא דברי תורה מפיו עד שיברך. **בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר בָּחַר בְּנוּ מִכָּל הָעַמִּים וְנָתַן לָנוּ אֶת תּוֹרָתוֹ. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, נוֹתֵן הַתּוֹרָה:**
וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל־אַהֲרֹן וְאֶל־בָּנָיו לֵאמֹר פֶּה תִּבְרְכוּ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אָמֹר לָהֶם: וַיְבָרֶךְ יְהוָה וַיִּשְׁמְרֵךְ: יָאֵר יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיַּחַגֵּךְ: יִשְׂאֵל יְהוָה | פָּנָיו אֵלֶיךָ וַיִּשֶׁם לְךָ שָׁלוֹם:
וְשָׁמוּ אֶת־שְׁמִי עַל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאֲנִי אֲבָרְכֶם:

ברכות הנחת תפילין

הברכה הראשונה, (באמירתה מכוונים הן על התפילין של יד והן על התפילין של ראש) נאמרת לפני הידוק הרצועה על שריר הקיבורת של היד השמאלית (איטר, הכותב ביד שמאל מניח את התפילין על יד ימין) באופן שהתפילין נוטות לעבר הגוף.

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהִנִּיחַ תְּפִלִּין:

הברכה השנייה נאמרת (רק אם דיבר בין הנחת תפילין של־יד לשל־ראש) לפני הידוק הרצועה על הראש

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ עַל מְצוֹת תְּפִלִּין:

קריאת שמע

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, יְיָ אֶחָד:
בלחש: בְּרוּךְ שֵׁם כְּבוֹד מַלְכוּתוֹ לְעוֹלָם וָעֶד:
וְאַהֲבַת אֶת יְיָ אֱלֹהֶיךָ, בְּכָל לִבְּךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ וּבְכָל מְאֹדְךָ. וְהָיוּ תְּהִדְבָּרִים הָאֵלֶּה, אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוְךָ

כדאי שלכל ילד, בן או בת - גם קטני קטנים - וגם המבוגרים יהיה סידור (תפילה) פרטי משלו - לומר תפילה להשם, חומש - חמשה חומשי תורה (או ספר אחר של תורה) משלו ללמוד בו כל יום תורה, וכן להבדיל קופת־צדקה משלו - שלחוכה נותן צדקה (לבר משבת ויום טוב), מכספו הפרטי (שניתן לו מהוריו או שקיבל כפרס ... שבהן יכול היה לקנות חיי נפשו, ולהשתמש בו לצרכיו האישיים, ושיתבנו על זה "להשם הארץ ומולוה" (או בראשיתיות "לה'") בצירוף שמם - ודברים אלו יהיו ברשותו ואחריותו ויניחם בחדרו, במקום בולט - את הקופה יש לקבוע בחדר על ידי מסמר וכדומה, ועל ידי זה החדר כולו ייהפך ל"חדר ובית של צדקה".

קט

חברו דוד כבדחו מפני שאול ובאותו פעם היה לו חרבה שונאים שהיו מדברים רק רע עליו והיו מראין אליו כאלו היו אוהביו לכך היה מקללם במר נפשו:

א לַמְנַצֵּחַ לְדָוִד מְזִמּוֹר אֱלֹהֵי תְהִלָּתִי אֶל־תַּחֲרֹשׁ: ב כִּי כִּי רָשָׁע וּפִי־מִרְמָה עָלַי פָּתַחוּ וּדְבָרוּ אֹתִי לְשׁוֹן שָׁקֶר: ג וּדְבָרִי שִׁנְאָה סִבְבוּנִי וַיִּלְחַמוּנִי חֲנָם: ד תַּחַת־אֲהַבְתִּי יִשְׁמְנוּנִי וְאֲנִי תִפְלָה: ה וַיִּשְׁימוּ עָלַי רָעָה תַּחַת טוֹבָה וְשִׁנְאָה תַּחַת אֲהַבְתִּי: ו הִפְקֵד עָלַי רָשָׁע וְשָׁטָן יַעֲמֹד עַל־יָמִינוּ: ז בְּהִשְׁפָּטוֹ יֵצֵא רָשָׁע וְתִפְלָתוֹ תִּהְיֶה לַחֲטָאָה: ח יִהְיוּ־יָמָיו מַעֲטִים פְּקֻדָּתוֹ יָקָח אַחֵר: ט יִהְיוּ־בָנָיו יְתוּמִים וְאִשְׁתּוֹ אֶלְמָנָה: י וְגֹעַ יָנוּעוּ בָנָיו וְשֹׁאֲלוֹ יִדְרָשׁוּ מִחֲרֹבוֹתֵיהֶם: יא יִנְקֹשׁ גִּזְעָה לְכָל־אֲשֶׁר־לוֹ וַיִּבְזּוּ זָרִים יִגְיעוּ: יב אֶל־יְהִי־לּוֹ מִשְׁךְ חֶסֶד וְאֶל־יְהִי חוּנָן לִיתוּמָיו: יג יְהִי־אַחֲרֵיתוֹ לְהַכְרִית בְּדֹר אַחֵר יִמַּח שְׁמֹם: יד יִזְכֹּר אֶנְךָ אֲבֹתָיו אֱלֹהֵי הַחַיָּה וְחַטָּאת אָמַר אֶל־תִּפְחָח: טו יִהְיוּ נִגְדֵי־יְהוָה תִּמְדִּי וַיִּכְרַת מֵאֲרֶץ זָכָרָם: טז יַעַן אֲשֶׁר אֶל־זָכָר עֲשׂוֹת חֶסֶד וַיִּרְדֹּף אִישׁ־עֵנִי וְאֶבְיוֹן וּנְכָאָה לִכְבֹּב לְמוֹתָת: יז וַיֹּאחֲזֵב קָלְלָה וּתְבוֹאָהּ וְלֹא־חִפֵּץ בְּבִרְכָּהּ וּתְרַחֵק מִמֶּנּוּ: יח וַיִּלְבֹּשׁ קָלְלָה כְּמֹדוֹ וּתְבֹא כַּמִּים בְּקִרְבּוֹ וְכִשְׁמֹן בַּעֲצֻמוֹתָיו: יט תִּהְיֶה־לוֹ כְּבִגְד יַעֲטָה וְלִמְזוֹחַ תִּמְדִּי יַחְגֹּרָה: כ זֹאת אֶפְעֹלֶת שְׁטִנִּי מֵאֵת יְהוָה וְהַדְּבָרִים רָעַעַל־נַפְשִׁי: כא וְאַתָּה יְהוָה אֲדֹנִי עֲשֵׂה־אֹתִי לְמַעַן שִׁמְךָ בִּי־טוֹב חֶסֶדְךָ הַצִּילָנִי: כב כִּי־עָנִי וְאֶבְיוֹן אָנֹכִי וְלִפִּי חָלָל בְּקִרְבִּי: כג כִּצְל־כְּנֻטוֹתָי נִהְלַכְתִּי נִנְעַרְתִּי פֶּאֶרְכָּה: כד בְּרַפִּי כָּשְׁלוֹ מִצּוֹם וּבִשְׁרִי כָחַשׁ מִשְׁמֵן: כה וְאֲנִי הֵייתִי חֲרָפָה לָהֶם יִרְאוּנִי יִנְעִוּן רֹאשָׁם: כו עֲזָרְנִי יְהוָה אֱלֹהֵי הוֹשִׁיעֵנִי כַחֲסִדְךָ: כז וַיִּדְעוּ כִּי־יִדְּךָ זֹאת אַתָּה יְהוָה עֲשִׂיתָה: כח יִקְלָל־הַפֹּה וְאַתָּה תִּבְרַךְ קָמוּ וַיִּכְשׁוּ וַעֲבַדְךָ יִשְׁמַח: כט וַיִּלְבְּשׁוּ שׂוֹטְנֵי כְלָמָה וַיַּעֲטוּ כַּמְעִיל בְּשֵׁתָם: ל אֹדְהָ יְהוָה מֵאֵד בְּפִי וּבְתוֹד רַבִּים אֶהְלֹלָנוּ: לא כִּי־יַעֲמֹד לִימִין אֶבְיוֹן לְהוֹשִׁיעַ מִשְׁפָּטִי נִפְשׁוֹ:

קי

בו יסופר היאך ויספר אברהם ויספר היאך הרג אברהם מלכים גדולים וחילולתם, עיין בפנים ותמצא שכל המזמור חולק על אברהם כשביל שהביר את בוראו בילדותו לכך זכת לשם:

א לְדָוִד מְזִמּוֹר נָאִם יְהוָה אֶל־דָּוִד שֶׁב לִימִינִי עַד־אֲשִׁית אֵיבֶיךָ תַּדָּם לְרַגְלֶיךָ: ב מִטָּה עֲזָרְךָ יִשְׁלַח יְהוָה מִצִּיּוֹן רֹדֶה בְּקִרְבִּי אֵיבֶיךָ: ג עֲמֹךְ נִדְבַת בְּיָם חִילְךָ בְּהַדְרֵי־קֹדֶשׁ מִרְחֹם מִשְׁחָר לָךְ טָל יִלְדְּתֶךָ: ד גִּשְׁפַּע יְהוָה וְלֹא יִנָּחֵם אֶתֶּה־כֵּהֵן לְעוֹלָם עַל־דְּבָרֵתִי מִלְּפִי־צֶדֶק: ה אֲדֹנִי עַל־יָמִינְךָ מִחֵץ בְּיוֹם־אָפּוֹ מְלָכִים: ו יָדִין בְּגוֹיִם מְלָא גִּזְיוֹת מִחֵץ רֹאשׁ עַל־אֶרֶץ רַבָּה: ז מִנְחָל בְּדֶרֶךְ יִשְׁתָּה עַל־פָּנֶיךָ יָרִים רֹאשׁ:

- (א) סדר הנחת תפילין ב
- (ב) מזמורי תהלים ק"ט ק"י ג
- (ג) מאמר ד"ה לא היו ימים טובים לישראל
(עם ביאור בדרך אפשר) ט"ו מנחם-אב, ה'תשמ"ג ה
- (ד) משיחות שבת פרשת ואתחנן
י"ג מנחם-אב, ה'תשנ"ג יא
- (ה) לקוטי שיחות פרשת ואתחנן
(בלה"ק) כרך יד יח
- (ו) ליקוטים מתורת לוי יצחק לכ"ק הרה"ג הרה"ח
המקובל ר' לוי יצחק שניאורסאהן זצ"ל כד
- (ז) שיעור יומי ושנים מקרא ואחד תרגום
לפרשת ואתחנן כה
- (ח) שיעורי תהלים לשבוע פרשת ואתחנן מו
- (ט) שיעורים בספר התניא (מוגה) לשבוע שבת
פרשת ואתחנן מז
- (י) לוח "היום יום" לשבוע פרשת ואתחנן נח
- (יא) הלכה יומית לעיון ברמב"ם ס
- שיעורי רמב"ם – מהדורת וגשל :**
- (יב) – ג' פרקים ליום לשבוע פרשת ואתחנן סג
- (יג) – פרק אחד ליום לשבוע פרשת ואתחנן צו
- (יד) – ספר המצוות לשבוע פרשת ואתחנן קג
- (טו) נביאים וכתובים
שמואל-א פרק יד, דברי הימים-ב פרק לב קט
- (טז) עין יעקב מסכת שבת קיא
- (יז) מסכת שבועות עם ביאורים
מדף כא עד דף כז קיב
- מתורת רבותינו נשיאי חב"ד :**
- (יח) שולחן ערוך הלכות שבת
אדמו"ר הזקן קמ
- (יט) שולחן ערוך הלכות בציעת הפת
אדמו"ר הזקן קמ
- (כ) לקוטי תורה – ד"ה ושמו בני ישראל
אדמו"ר הזקן קמא
- (כא) מאמרים קונטרסים
אדמו"ר האמצעי קמז
- (כב) דרך מצותיך – ספר המצוות
אדמו"ר ה"צמח צדק" קמז
- (כג) תורת שמואל תרל"ב
אדמו"ר מוהר"ש קמח
- (כד) קונטרס העבודה
אדמו"ר מוהרש"ב קמט
- (כה) ספר המאמרים ה'תרפ"ז
אדמו"ר מוהריי"צ קנ
- (כו) לקוטי דיבורים
אדמו"ר מוהריי"צ קנא
- (כז) ספר הזכרונות
אדמו"ר מוהריי"צ קנב
- (כח) אגרות קודש
אדמו"ר מוהריי"צ קנה
- (כט) ביאורים לפרקי אבות
פרק ג משנה א קנו
- (ל) הלכות בית הבחירה קנז
- (לא) חומש לקריאת התורה פרשת ואתחנן
ע"פ חומש "תורה תמימה" קנט
- (לב) לוח זמנים לשבוע שבת פרשת ואתחנן קסו
- (לג) סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש קסז

1 במשנה סוף מסכת תענית נתבארה מעלת יום ט"ו בחודש אב שלא היו ימים
2 טובים לישראל כמוהו (וכיום הכיפורים), ויום זה הוא יום שמחה והנהגה
3 מיוחדת אצל בנות ישראל. במאמר שלפנינו תתבאר מעלת יום זה. וכן עניין
4 בקשת בנות ישראל ביום זה: "בחור, שא נא עיניך" כמו שהוא במקור הדברים

5 ברוחניות. שהרי, כל המאורעות
6 בעולם הזה מקבילים הם
7 למקורם ברוחניות, והשמחה
8 והשירוקים (לכל פרטיהם) למטה
9 בזמן ט"ו באב מגיעים כתוצאה
10 מכך שאז הוא זמן שמחה
11 למעלה, ויחוד בין 'כנסת-ישראל'
12 לבעלה - הקדוש-ברוך-הוא.

13 לא היו ימים טובים
14 לישראל פתמשה עשר
15 באב וכיום הפפרים
16 כו',¹ וידוע² דיוק
17 רבותינו נשיאניו בזה
18 במה נשתנה ט"ו באב
19 משאר ימים טובים עד
20 שאומרים שלא היו ימים
21 טובים בישראל כמוהו.
22 והנה פרי עין חיים³
23 (לרבי חיים ויטאל, מה ששמע
24 מרבו הארז"ל) מבואר
25 במעלת יום זה שהוא
26 באמצע החודש, שהוא יום
27 שבו הלכנה היא
28 בשלימותה נראית היא
29 במילואה (ק'מא סיהרא
30 באשלימותא)⁴ (עם ישראל
31 מונים החודשים לפי מהלך
32 הלכנה ודומים ללכנה, כמבואר
33 במדרש. ולכן, כאשר הלכנה היא
34 במילואה מורה זה על העלוי
35 והשלימת של בני-ישראל). אך
36 עדיין צריך להבין², והרי
37 במה שאמרו לא היו
38 ימים טובים לישראל

בס"ד. אור ליום ב', ט"ו מנ"א ה'תשמ"ג.

(הנחה בלתי מוגה)

לא היו ימים טובים לישראל פתמשה עשר באב וכיום
הפפרים כו',¹ וידוע² דיוק רבותינו נשיאניו בזה
במה נשתנה ט"ו באב משאר ימים טובים עד שאומרים
שלא היו ימים טובים בישראל כמוהו. והנה בפרי עין
חיים³ מבואר במעלת יום זה, שהוא יום שבו הלכנה
היא בשלימותה (ק'מא סיהרא באשלימותא)⁴. אך עדיין
צריך להבין², והרי במה שאמרו לא היו ימים טובים
לישראל נכללים גם המועדים דפסח וספסות, שגם הם
חלים בימי ט"ו לחודש, פסח הוא בט"ו ב'ניסן וספסות
בט"ו בתשרי, דגם אז ק'מא סיהרא באשלימותא, ואם
כן במה היא מעלת ט"ו באב דוקא.

ונקדת הבאור בזה², דמעלת מלוי ושלמות הלכנה
דט"ו באב היא משום שעליה ושלמות זו באה
לאחרי הירידה שלפני זה, בט' באב. דהנה ידוע שפל
ירידה היא ירידה לצורך עליה, וכן מובא גם בנוגע
להירידה דט' באב. וכיון שירידה זו היא ירידה גדולה
ביותר, שלא היתה ירידה כמוה בשאר הזמנים, לפיכך
גם העליה שעל ידי הירידה (ולפי ערך הירידה) היא
עליה כזו ויום טוב כזה שלא היו ימים טובים כמוהו,
בחינת הגלוי דלעתיד לבא.

ויש לומר דזהו גם כן הבאור בהמשך המשנה מה
שביום ט"ו באב היו בנות ירושלים (ויש גורסים
- בנות ישראל)⁵ יוצאות כו' ואומרות בחור שא נא
עיניך וראה כו'. דהנה ענין בנות ירושלים ובנות ישראל
קאי על כנסת ישראל (דכל הענינים שלמטה נשתלשלו

39 נכללים גם המועדים דפסח וספסות שאינם מגיעים למעלת ט"ו באב
40 ויום הכיפורים, למרות שגם הם חלים בימי ט"ו לחודש, פסח
41 הוא בט"ו ב'ניסן וספסות בט"ו בתשרי, דגם אז ק'מא סיהרא

42 באשלימותא, ואם כן במה היא מעלת ט"ו באב דוקא?
43 ונקדת הבאור בזה², דמעלת מלוי ושלמות הלכנה דט"ו
44 באב על שאר החודשים היא משום שעליה ושלמות זו באה
45 לאחרי הירידה שלפני זה, בט' באב. דהנה ידוע שפל ירידה
46 היא ירידה לצורך עליה,
47 וכן מובא גם בנוגע
48 להירידה דט' באב. וכיון
49 שירידה זו - חורבן בית-
50 המקדש היא ירידה גדולה
51 ביותר, שלא היתה ירידה
52 כמוה בשאר הזמנים,
53 לפיכך גם העליה שעל
54 ידי הירידה (ולפי ערך
55 הירידה) היא עליה כזו
56 ויום טוב כזה שלא היו
57 ימים טובים כמוהו, ועלי
58 זו היא בחינת הגלוי
59 דלעתיד לבא.

60 בהמשך ההתוועדות (אחרי
61 אמירת המאמר) באר הרבי הוראה
62 מזה למעשה בעבודת האדם:
63 מכיון שמציאותו של האדם
64 נבראה באופן שיש בו שינויים -
65 הרי לפעמים יכול להיות שיהי
66 אצלו שינוי שאינו למעלותא,
67 באופן של נפילה וירידה חס-
68 ושלום. הנה ההוראה הנלמדת
69 מחמשה עשר באב - שאין לו
70 ליפול ברוחו חס ושלום מענין של
71 ירידה, אלא עליו לדעת שהכוונה
72 בזה היא, שיבוא לתכלית העלוי,
73 על-ידי עבודת התשובה.

74 ויש לומר דזהו גם כן
75 הבאור בהמשך המשנה
76 מה שביום ט"ו באב היו
77 בנות ירושלים (ויש
78 גורסים - בנות ישראל)⁵
79 יוצאות כו' ואומרות
80 בחור שא נא עיניך וראה כו'. דהנה ענין בנות ירושלים
81 ובנות ישראל קאי (=מוסב) על כנסת ישראל [=מקור כל נשמות
82 ישראל] (דכל הענינים שלמטה נשתלשלו

(1) תענית כו, ב. (2) ד"ה נחמו עת"ר בתחלתו (סה"מ עת"ר ע' רכא ואילך). וראה אוה"ת נ"ך כרך ב' ע' א'צו. (3) שער חגה"ש (בסופו). (4) ראה שמו"ר פט"ו, כו. (5) ראה שינויי נוסחאות למשניות, וש"נ.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 והנהגתן בט"ו באב) נשתלשלו מהענינים שלמעלה), וענין בחור
2 שא נא ענין כו' קאי על הקב"ה. וכמבואר בשיר השירים
3 בארוכה שהקב"ה נקרא בחור בארזים⁶ [=נבחר בין הבנים כארז
4 בין שאר עצים (רש"י)] כו', וכנסת ישראל נקראים על ידי
5 הקב"ה אחותי רעיתי

6 יונתי תמתי⁷. הינו שכל
7 ענין 'בחור' רבנות 'ירושלים'
8 בשרם ברוחניות מתיחס
9 ליחוד והתקשרות הקב"ה
10 וכנסת ישראל. שתכלית
11 היחוד באופן מושלם יהיה
12 לעתיד לבא, וכמבואר
13 במדרש⁸ שבזמן הזה
14 היחוד דהקב"ה וכנסת
15 ישראל הוא בבחינת
16 ארוסין שהוא התקשרות
17 חיצונית בלבד ולעתיד לבא
18 יהיה בבחינת נשואין.
19 וזהו ההמשך בדברי
20 המשנה דלא היו ימים
21 טובים לישראל כחמשה
22 עשר באב כו', שבזמן
23 חמשה-עשר באב הוא ענין
24 העליה דלעתיד לבא
25 שלאחרי הירידה דתשעה
26 באב, שהיא עליה נעלית
27 ביותר, להיות בנות
28 ישראל יוצאות וחולות
29 [=מלשון 'מחול'] בפרמים
30 ואומרות בחור שא נא
31 ענין כו', תכלית היחוד
32 דהקב"ה וכנסת ישראל,
33 באופן דנשואין, שהיה
34 לעתיד לבא. לסיכום, מעלת
35 חמשה-עשר באב, שהיא העלי
36 שאחר הירידה בט"ו באב. ועניינה
37 של העליה הוא ההתאחדות של
38 כנסת-ישראל ("בנות-ישראל")
39 עם הקדוש-ברוך-הוא ("בחור")
40 באופן מושלם, כמו שיהי
41 בגאולה העתידה.

42 והנה ידוע שעקר סבת
43 הירידה והגלות והחרבן
44 דתשעה באב היא שנאת
45 חנם (הפך אהבת
46 ישראל), וכידוע שעקר

מהענינים שלמעלה), וענין בחור שא נא ענין כו' קאי
על הקב"ה. וכמבואר בשיר השירים בארוכה שהקב"ה
נקרא בחור בארזים⁶ כו', וכנסת ישראל נקראים על ידי
הקב"ה אחותי רעיתי יונתי תמתי⁷. הינו, יחוד הקב"ה
וכנסת ישראל. שתכלית היחוד יהיה לעתיד לבא,
וכמבואר במדרש⁸ שבזמן הזה היחוד דהקב"ה וכנסת
ישראל הוא בבחינת ארוסין ולעתיד לבא יהיה בבחינת
נשואין. וזהו ההמשך בדברי המשנה דלא היו ימים
טובים לישראל כחמשה עשר באב כו', שהוא ענין
העליה דלעתיד לבא שלאחרי הירידה דתשעה באב,
שהיא עליה נעלית ביותר, להיות בנות ישראל יוצאות
וחולות בפרמים ואומרות בחור שא נא ענין כו',
תכלית היחוד דהקב"ה וכנסת ישראל, באופן דנשואין,
שהיה לעתיד לבא.

והנה ידוע שעקר סבת הירידה והגלות והחרבן
דתשעה באב היא שנאת חנם (הפך אהבת
ישראל), וכידוע שעקר ענין החרבן היה בבית שני,
וכמוכן גם מהמבואר בכתבי הארז"ל⁹ שמעמד ומצב
דספירת המלכות בזמן גלות בבל (אחרי חרבן בית
ראשון) היה נעלה יותר אפלו ממעמדה וממצבה בזמן
בית שני, דמזה מוכח, שעקר הירידה והחרבן דתשעה
באב הוא בחרבן בית שני. וכן מוכן גם ממאמר רז"ל¹⁰
על הפסוק¹¹ ונהר יחרב ויבש, יחרב בבית ראשון ויבש
בבית שני, דענין יבש הוא למטה יותר מיחרב. וכן
מוכן גם בפשטות, ובפרט על פי המבואר בסוף מסכת
סוטה. ובנוגע לחרבן בית זה אמרו רז"ל¹² מקדש שני
מפני מה נחרב מפני שהיתה בו שנאת חנם. וכמבואר
במקום אחר¹³ שזהו גם מה שאמרו רז"ל¹⁴ בנוגע
לחרבן בית שני אחרונים שלא נתגלה עונם לא נתגלה
קצם, משום ששנאת חנם היא באופן כזה שבגלוי

(6) שה"ש ה, טו. (7) שם, ב. (8) שמו"ר ספט"ו. וראה לקו"ת שה"ש מח,
א. (9) ראה ע"ח שער מיעוט הירח (של"ו) ספ"ב. (10) זח"א כו, א.
וראה אוה"ת שם ע' א' (וש"נ). א'נה. (11) איוב יד, יא. (12) יומא ט,
ב. (13) ראה ס' מאמרי אדה"ו הקצרים ע' תנב. שיחת ש"פ ויצא
הת"ש"מ סמ"ט. (14) שם.

47 ענין החרבן היה בבית שני, ושלוש הוכחות לזה: א. (מביאור הענין
48 בתורת הקבלה) וכמוכן גם מהמבואר בכתבי הארז"ל⁹ שמעמד
49 ומצב דספירת המלכות (שהיא מקור נשמות ישראל, ונקראת 'כנסת'
50 ישראל, בזמן גלות בבל (אחרי חרבן בית ראשון) היה נעלה
51 יותר אפלו ממעמדה
52 וממצבה בזמן בית שני,
53 דמזה מוכח, שעקר
54 הירידה והחרבן דתשעה
55 באב הוא בחרבן בית שני
56 ולא בחורבן בית ראשון. ב.
57 (הוכחה מדברי רז"ל) וכן
58 מוכן גם ממאמר רז"ל¹⁰
59 על הפסוק¹¹ ונהר יחרב
60 ויבש [=יובש' מורה על
61 יבשות יותר מ'חורב'. כלשון
62 הפסוק אחר ירידת המבול,
63 תחלה כתוב: "והנה חרבו פני
64 האדמה", ואחר כך כתוב "בבשה
65 הארץ", יחרב בבית
66 ראשון ויבש בבית שני,
67 דענין יבש הוא למטה
68 יותר מיחרב. ג. (נראה
69 במוחש) וכן מוכן גם
70 בפשטות שעיקר הירידה
71 היתה בחורבן בית-שני,
72 ובפרט על פי המבואר
73 בסוף מסכת סוטה גורל
74 היירידה מאז חורבן בית-המקדש
75 השני, ומדור לדור. ובנוגע
76 לחרבן בית זה אמרו
77 רז"ל¹² מקדש שני מפני
78 מה נחרב מפני שהיתה
79 בו שנאת חנם. וכמבואר
80 במקום אחר¹³ שזהו גם
81 מה שאמרו רז"ל¹⁴
82 בנוגע לחרבן בית שני:
83 אחרונים [=בני מקדש שני]
84 שלא נתגלה עונם לא
85 נתגלה קצם [=קץ הגלות.
86 לא כבני בית-ראשון שנתגלה
87 עונם (עבודה-זרה, גילוי עריות
88 ושפיכות דמים) ונתגלה קצם
89 (בירמיה'): לפי מלאות לבבל
90 שבעים שנה אפקוד אתכם],
91 משום ששנאת חנם היא
92 באופן כזה שבגלוי

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 מלבישים את השנאה באיזה טעם, כאלו השנאה יש
2 לה סבה והיא תלויה בדבר, דהיזלת הוא האשם וכו' (שהיה ענין לא נתגלה עונם כו'). ומכיון שסבת הירידה
3 דתשעה באב היא שנאת חנם, מוכן שהתקנה לזה היא
4 על ידי אהבת חנם,
5

6 דמשום זה יש הדגשה
7 מיחדת בעבודת האדם על
8 הענין דאהבת ישראל
9 אחר החורבן בכלל,
10 ובפרט בזמן עקבתא
11 דמשיחא [=פעמי משיח]
12 בחושף הכפול והמכפל
13 של הגלות, באשר כל
14 ישראל מצפים למשיח,
15 דביאת משיח תלויה
16 באחדות ישראל, וכמו שאומרים¹⁵ ברכנו
17 שאומרים¹⁵ ברכנו
18 אבינו כלנו כאחד באור
19 פניך, הינו, דגלוי
20 בחינת אור פניך תלוי
21 בזה שיהיה כלנו כאחד
22 באחדות¹⁶, והרי ענין
23 אור פניך הוא גלוי
24 משיח צדקנו כדאייתא
25 בפסקתא¹⁷ על פסוק¹⁸
26 באורך נראה אור, איזה
27 אור שנקנסת ישראל
28 מצפה זה אורו של
29 משיח. לסיכום, עיקר
30 הירידה, חורבן בית שני, נגרמה
31 כתוצאה משנאת חנם. התקנה
32 לכך הוא אהבת חנם. להלן
33 יתבאר שהכוח לאהוב כל
34 יהודי הוא מפני שבשורש
35 הנשמה כל ישראל הם מציאות
36 אחת.
37 וזהו מה שביום ט"ו
38 באב בנות ירושלים
39 (בנות ישראל) יוצאות
40 וחולות בפרקים ואומרות בחור שא נא עיניך כו', דבנות
41 ישראל קאי על דרגא נעלית שבפנשמה¹⁹ - שהרי לא כל הנשמה

42 ירדה להתלבש בגוף, אלא רק ניצוץ ממנה, ועיקרה נמצאת למעלה בעולמות
43 הרוחניים, ודרגה עליונה זו שבנשמה נקראת "בנות ירושלים", וכמבואר
44 בענין הפסוק בשייר-השירים: מענין גנים באר מים חיים וגו', דכל
45 נשמה בישראל מקורה הוא במענין גנים באר מים חיים
46 (כמעין הנמצא בעומק האדמה,
47 וממנו נמשכים הנחלים ונהרות),
48 שהיא חלק אלוהי
49 ממעל ממש²⁰, עד שהיא
50 במצב של מעין
51 שלמעלה ביותר. ומה
52 שנאמר כאן הלשון בנות
53 ירושלים דוקא, מרמז
54 לענין היראה (יראת
55 שמים) שבנשמות
56 ישראל, דירושלים
57 מורכבת משתי מילים "ירר"
58 (יראה) "שלם" (בתנ"ך נכתב
59 "ירושלים" ללא אות י' בסופה)
60 הוא על שם יראה ועל
61 שם שלם, שלמות
62 היראה (פמבואר במקום
63 אחר)²¹, כי בבחינה זו
64 של הנשמה כפי שהיא בשרשה
65 היראה היא בתכלית
66 השלמות. וממקום זה
67 (שורש ומוקד הנשמות למעלה)
68 נמשך ענין אהבת
69 ואחדות ישראל למשה,
70 כי בדרגא זו הרי כל
71 ישראל הם בתכלית
72 ההתאחדות, אפילו
73 למעלה מבחינת הדרגה
74 המזכרת בתניא על שורש
75 הנשמות: כלם מתאימות
76 כו'²² לשון זה שבתניא מורה
77 שהם שתי נשמות חלוקות, אלא
78 שדומות הן זו לזו, אך ישנה
79 דרגה נעלית יותר, כמו שממשיך
80 בתניא שם: "ואב אחד לכולנה",
81 שלגבי דרגת האב אין חילוק כלל וכולם מציאות אחת, כי כלם נמצאים
82 ביחד ממש עד שהם מציאות אחת. וכמובא במקום אחר

(15) ברכת שים שלום. (16) ראה תניא פל"ב (מא, א. 17) פס"ר פל"ו. וראה סה"מ תרפ"ז ע' קסג. סה"מ תש"א ע' 141. (18) תהלים לו, י. (19) לקו"ת חוקת סב, ב. ובכ"מ. (20) תניא רפ"ב. (21) ראה תוד"ה הר - תענית טז, א. ב"ר פנ"ו, י. לקו"ת ראה כט, ד. ר"ה ס, ב. ועוד. (22) תניא פ' לב (מא, א). וראה קונט' אהבת ישראל ע' 22 ואילך.

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 מן החלמוד ירושלמי²³ בטעם הענין דואהבת לרעך כמוך, שהוא משום שזהו כמו יד ימין ויד שמאל של גוף אחד, הינו דכלם הם גוף אחד ממש, וכמבואר גם בלקוטי תורה פרשת נצבים²⁴ היום כלכם גו'²⁵, דכל ישראל (באיזה מעמד שהם,

5 כמפורט בהמשך הפסוק)

6 מראשיכם שבטיכם גו' 1
7 עד שואב מימיו) הם 2
8 קומה אחת שלמה 3
9 [=מצאיות אחת. גם עקב הרגל 4
10 גורם שלמות במוח שבראש. כך 5
11 שלמות היהודי היא ע"י 6
12 ההתאחדות עם זולתו]. ומכיון 7
13 שישנו הענין דאחדות 8
14 ישראל, לכן אומרות 9
15 בחור שא נא עיניך כו' 10
16 הנשמה שלמעלה מבקשת 17 מהקדוש-ברוך-הוא להמשיך 18 קדושתו למטה, להיות היחוד 19 דהקב"ה וכנסת ישראל 20 בתכלית השלמות שיהיה 21 לעתיד לבא. לסיכום, מצד 22 מקור הנשמות "בנות ירושלים" 23 נמשך למטה אחדות ואהבת 24 ישראל, ומאחר שנמצאים 25 באחדות - בכוח הנשמה לבקש 26 מאת הקדוש-ברוך-הוא "בחור 27 שא נא עיניך וכו'" - המשך 28 קדושתך בעם ישראל.

29 והנה נתבאר לעיל דענין 30 האחדות שבשאר ישראל הוא 31 משום שמקורם הוא 32 בבחינת מעין גנים, חלק 33 אלוקה ממצל ממש. 34 אמנם הענין בפרטיות 35 הוא מצד שגשגות 36 ישראל מקורם בשם הוי' 37 כמו שכתוב חלק הוי' 38 עמו. ואף שגאמר²⁶ 39 ויאמר אללים נעשה 40 אדם גו', שהוא אחד 41 מל"ב פעמים אללים 42 שגאמר בבראשית, ולא 43 נאמר בבריאת האדם "ויאמר 44 הוי'", מפל מקום זהו רק 45 בנוגע לבריאת גוף האדם 46 (שנבאר משם 'אללים'), אמנם

הירושלמי²³ בטעם הענין דואהבת לרעך כמוך, שהוא משום שזהו כמו יד ימין ויד שמאל של גוף אחד, הינו דכלם הם גוף אחד ממש, וכמבואר גם בלקוטי תורה פרשת נצבים²⁴ היום כלכם גו'²⁵, דכל ישראל (מראשיכם שבטיכם גו' עד שואב מימיו) הם קומה אחת שלמה. ומכיון שישנו הענין דאחדות ישראל, לכן אומרות בחור שא נא עיניך כו', להיות היחוד דהקב"ה וכנסת ישראל בתכלית השלמות שיהיה לעתיד לבא.

והנה נתבאר לעיל דענין האחדות שבשאר ישראל הוא משום שמקורם הוא בבחינת מעין גנים, חלק אלוקה ממצל ממש. אמנם הענין בפרטיות הוא מצד שגשגות ישראל מקורם בשם הוי' כמו שכתוב חלק הוי' עמו. ואף שגאמר²⁶ ויאמר אללים נעשה אדם גו', שהוא אחד מל"ב פעמים אללים שגאמר בבראשית, מפל מקום הרי בענין הנשמה נאמר²⁷ ויפח באפיו נשמת חיים הנה זה בא משם הוי' דוקא²⁸, דמאן דנפח מתוכה נפח כו'²⁹, וכלשון כי חלק הוי' (ממש) עמו גו'³⁰. וידוע ששם הוי' יש בו ד' אותיות, דמשום זה הנה גם בישאל הגם שיש פמה סוגי חלקות ומספרים מסומים, יש בהם גם חלקה מיוחדת שגשגות לד' סוגים. דאף שבכללות נמשכות נשמות ישראל מאות ה' אחרונה דשם הוי', מפל מקום בפרטיות יותר יש בכללות ישראל ד' סוגים כנגד ד' האותיות דשם הוי'. וכמו שהוא באבות שגן הן המרפכה³¹, פידוע, שג' האבות ודוד הם ד' רגלי המרפכה, וכנגדם הם גם ד' הדגלים שחלקו בני ישראל לארבע מחנות בהיותם במדבר וכו', דמכלם ביחד נעשית מרפכה אחת ויחידה להקב"ה. ובזה יובן מה שמבואר בגמרא³², דכאשר בנות ישראל היו יוצאות וחולות בפרמים, היו נחלקות לד' משפחות (פגוסת העין יעקב), דבכללות הן כנגד

(23 נדרים פ"ט ה"ד. וראה קונט' אהב' שם ע' 27. 24 מד, א. 25 נצבים כט, ט. 26 בראשית א, כו. 27 שם ב, ז. 28 ראה גם שעהיוה"א פ"ו (פא, רע"א). 29 תניא רפ"ב בשם הזהר. 30 האזינו לב, ט. תניא ספכ"ח. 31 ב"ר פמ"ז, ו. ועוד. 32 תענית לא, א.

47 הרי בענין הנשמה נאמר²⁷ ויפח באפיו נשמת חיים ולשון 48 "ויפח" הנה זה בא משם הוי' דוקא²⁸, דמאן דנפח מתוכה 49 נפח כו'²⁹ [=מי שנפח מתוכו נופח. בשונה מדיבור שאינו מכניס בדיבור 50 מפנימיותו, שלכן יוכל לדבר הרבה בלי להתעייף, אך כאשר נופח (למשל, 51 כאשר תוקע בשופר), הנה תוך 52 זמן קצר יחלש ולא יוכל 53 להמשיך לנפוח כיון שבנפחה 54 מוציא כוח מפנימיותו, 55 וכלשון כי חלק הוי' 56 (ממש) עמו גו'³⁰. וידוע 57 ששם הוי' יש בו ד' 58 אותיות, דמשום זה הנה 59 גם בישאל הגם שיש 60 פמה סוגי חלקות 61 ומספרים מסומים (כמו 62 עשר הדרגות שבפסוק: 63 "ראשיכם שבטיכם וגו'" כו"ל), 64 יש בהם גם חלקה 65 מיוחדת שגשגות לד' 66 סוגים. דאף שבכללות 67 נמשכות נשמות ישראל 68 מאות ה' אחרונה דשם 69 הוי' - מידת המלכות הנקראת 70 "כנסת ישראל", מפל מקום 71 בפרטיות יותר יש 72 בכללות ישראל ד' סוגים 73 כנגד ד' האותיות דשם 74 הוי'. וכמו שהוא באבות 75 שגן הן המרפכה³¹ 76 [=האבות היו בטלים לרצון ה' 77 כמרכבה הבטילה לרוכב ואין לה 78 רצון עצמאי], פידוע, שג' 79 האבות ודוד הם ד' רגלי 80 המרפכה, וכנגדם הם גם 81 ד' הדגלים שחלקו בני 82 ישראל לארבע מחנות בהיותם 83 במדבר וכו', דמכלם ביחד 84 נעשית מרפכה אחת 85 ויחידה להקב"ה. ובזה 86 יובן מה שמבואר 87 בגמרא³², דכאשר בנות 88 ישראל היו יוצאות 89 וחולות בפרמים, היו 90 נחלקות לד' משפחות 91 (פגוסת העין יעקב) 92 וכמבואר להלן, דבכללות הן

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 כַּנְגֵד ד' הַאֲוִתִּיּוֹת דְּשֵׁם הַוַּי' ³³. ד' אוֹתִיּוֹת שֵׁם הַוַּי' הֵם רִמּוּזוֹת
2 וְכֻלּוֹת אֶת עֶשֶׂר הַסְפִּירוֹת: י' - חֲכָמָה, ה' - בִּינָה, ו' - שֶׁשֶׁת הַמְדוּת, ה'
3 אַחְרֹנָה - מַלְכוּת. וד' אוֹתִיּוֹת אֵלוֹ הֵם כַּנְגֵד ד' סוּגֵי מִשְׁפָּחוֹת:
4 וְזֶהוּ מַה שֶּׁמִּבְּאֵר בְּגִמְרָא שֵׁם וּמִפְרֵט אֶת ד' סוּגֵי הַמִּשְׁפָּחוֹת: שְׁהִיּו
5 א. יִפְיִפוּיֹת שְׁבָהֶן וּב.
6 מִיִּחְסוֹת שְׁבָהֶן וּב. 1
7 עֲשִׂירוֹת שְׁבָהֶן וּב. 2
8 מְכֻעָרוֹת שְׁבָהֶן (או) 3
9 עֲנִיּוֹת, דִּישׁ לֹמַר שֶׁ
10 מִשְׁפָּחוֹת אֵלוֹ הֵם כַּנְגֵד ד'
11 אוֹתִיּוֹת שֶׁשֵּׁם הַוַּי' שִׁמְשֵׁם
12 נִמְשְׁכוּ נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל, שְׁיֹפִי
13 הוּא תְּכָלִית הַשְּׁלֵמוֹת, 7
14 וְזֶהוּ יו"ד דְּשֵׁם הַוַּי', 8
15 סְפִירַת הַחֲכָמָה, וּמִיִּחְסוֹת 9
16 שְׁבָהֶן הוּא לְמִטָּה מְזָה, 10
17 ה' רִאשׁוֹנָה, סְפִירַת 11
18 הַבִּינָה, דָּאֵם הַבְּנִים 12
19 שְׁמַחָה ³⁴ (עֲנִין הַיְחֻס), 12
20 וּלְמִטָּה מְזָה הוּא עֲנִין 13
21 עֲשִׂירוֹת שְׁבָהֶן, דְּעֲשִׂיר 14
22 קָאֵי עַל סְפִירַת הַתְּפָאֶרֶת 15
23 וְכֻלּוֹת ז"א [=וְעִיר אֲנִפִּין.
24 שֶׁשֶׁת הַמִּדּוֹת] (כְּפִדּוּעַ ³⁵
25 כְּעֲנִין הָעֲשִׂיר לֹא יִרְבֶּה 17
26 גו', אוֹת ו', וְעֲנִיּוֹת או' 18
27 מְכֻעָרוֹת קָאֵי עַל סְפִירַת 19
28 הַמַּלְכוּת, ה' אַחְרֹנָה, 20
29 דְּסִיְהָרָא לִית לָהּ מִגְרָמָה 21
30 כְּלוּם ³⁶ [=אֵין לִלְבָנָה אוֹר
31 מִעֲצָמָה אֵלָּא מִקְבֵּלָת כֹּל אוֹרָה
32 מִהַשְׁמֵשׁ. לִסְפִירַת הַמַּלְכוּת אֵין
33 אוֹר מִעֲצָמָה, אֵלָּא מִהַשְׁמֵשׁ מִקְבֵּלָת
34 מִהַסְפִּירוֹת הָעֲלִיוֹנוֹת מִמֶּנָּה].
35 וְזֶהוּ לֹא הָיוּ יָמִים טוֹבִים
36 לְיִשְׂרָאֵל כְּחִמְשָׁה עֶשֶׂר
37 בָּאָב כו' שְׁבָהֶם בְּנוֹת
38 יִשְׂרָאֵל יוֹצְאוֹת וְחֻלּוֹת
39 בְּכַרְמִים, וְאוֹמְרוֹת בְּחוּר
40 שָׂא נָא עֵינֶיךָ כו', שֶׁכֵּל
41 הַד' סוּגִים (שְׁכַנְגֵד הַד'
42 אוֹתִיּוֹת דְּשֵׁם הַוַּי')
43 יוֹצְאוֹת כְּלָן בְּיַחַד,
44 וְעוֹמְדוֹת בְּמַעְמָד וּמַצָּב
45 שֶׁל בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל וּבְנוֹת
46 יְרוּשָׁלַיִם,

ד' הַאֲוִתִּיּוֹת דְּשֵׁם הַוַּי' ³³. וְזֶהוּ מַה שֶּׁמִּבְּאֵר בְּגִמְרָא שֵׁם,
שְׁהִיּו יִפְיִפוּיֹת שְׁבָהֶן וּמִיִּחְסוֹת שְׁבָהֶן וְעֲשִׂירוֹת שְׁבָהֶן
וּמְכֻעָרוֹת שְׁבָהֶן (או עֲנִיּוֹת), דִּישׁ לֹמַר שְׁיֹפִי הוּא
תְּכָלִית הַשְּׁלֵמוֹת, יו"ד דְּשֵׁם הַוַּי', סְפִירַת הַחֲכָמָה,
וּמִיִּחְסוֹת שְׁבָהֶן הוּא לְמִטָּה מְזָה, ה' רִאשׁוֹנָה, סְפִירַת
הַבִּינָה, דָּאֵם הַבְּנִים שְׁמַחָה ³⁴ (עֲנִין הַיְחֻס), וּלְמִטָּה מְזָה
הוּא עֲנִין עֲשִׂירוֹת שְׁבָהֶן, דְּעֲשִׂיר קָאֵי עַל סְפִירַת
הַתְּפָאֶרֶת וְכֻלּוֹת ז"א (כְּפִדּוּעַ ³⁵ כְּעֲנִין הָעֲשִׂיר לֹא יִרְבֶּה
גו'), אוֹת ו', וְעֲנִיּוֹת או' מְכֻעָרוֹת קָאֵי עַל סְפִירַת
הַמַּלְכוּת, ה' אַחְרֹנָה, דְּסִיְהָרָא לִית לָהּ מִגְרָמָה כְּלוּם ³⁶.
וְזֶהוּ לֹא הָיוּ יָמִים טוֹבִים לְיִשְׂרָאֵל כְּחִמְשָׁה עֶשֶׂר בָּאָב
כו' שְׁבָהֶם בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל יוֹצְאוֹת וְחֻלּוֹת בְּכַרְמִים,
וְאוֹמְרוֹת בְּחוּר שָׂא נָא עֵינֶיךָ כו', שֶׁכֵּל הַד' סוּגִים
(שְׁכַנְגֵד הַד' אוֹתִיּוֹת דְּשֵׁם הַוַּי') יוֹצְאוֹת כְּלָן בְּיַחַד,
וְעוֹמְדוֹת בְּמַעְמָד וּמַצָּב שֶׁל בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל וּבְנוֹת
יְרוּשָׁלַיִם, שְׁלֵמוֹת הִירָאָה, וְאוֹמְרוֹת לְהַקְבֵּה בְּחוּר שָׂא
נָא עֵינֶיךָ כו', לְהִיּוֹת הִיחֻד דְּהַקְבֵּה וּכְנִסַּת יִשְׂרָאֵל
בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוֹת שְׁהִיָּה לְעֵתִיד לְבָא.

אֲמָנָם צָרִיךְ לְהִבִּין, דְּהִנֵּה בְּמָה שֶׁכְּתוּב בְּשִׁיר הַשִּׁירִים
דְּהַקְבֵּה נִקְרָא בְּחוּר כְּאַרְזִים גו' קָאֵי עַל בְּחִינַת
עֲתִיק יוֹמִין. וּלְפִי זֶה אֵינוֹ מוּבָן, אֵיךְ שִׁיךְ שִׁיאֲמָרוּ לוֹ
בְּחוּר שָׂא עֵינֶיךָ כו', וְהָרִי דְּיוּעַ ³⁷ שְׁלִית דְּכַר וְנוֹקְבָא
בְּעֵתִיק, רַק הִעֲלָאת מִ"ן מְנִיָּה וּבִיָּה. אֲךָ הָעֲנִין הוּא,
דְּהִנֵּה מְבוֹאֵר בְּהַמְשָׁךְ שְׁמַח תְּשֻׁמָּה (תַּרְנִ"ז) וּבְהַמְשָׁךְ
כָּל הַנִּהְגָּה (תַּרְנִ"ב) וּבְדְרוּשֵׁי חֲתוּנָה שְׁבַסְדּוּר (וְשִׁבְשָׁאָר
מְקוֹמוֹת), שְׁבַסְדּוּר שְׁמַח תְּשֻׁמָּה כָּח הָאֵין סוּף, מִעֲצָמוֹתוֹ
וּמִהוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, דְּדוּקָא עַל יְדֵי זֶה יָכוֹל לְהִיּוֹת שְׁלֵמוֹת
הִיחֻד דְּמ"ה וּב"ן עַד לְאוֹפֵן דְּוָהִי לְבָשָׁר אַחַד. וּמִטַּעַם
זֶה אוֹמְרַת כְּנִסַּת יִשְׂרָאֵל לְהַקְבֵּה כְּבִיכּוֹל בְּחוּר שָׂא
עֵינֶיךָ כו', דָּאף שְׁהִיחֻד דְּמ"ה וּב"ן אֵינוֹ שִׁיךְ בְּעֵתִיק,
כָּכָל זֹאת הָרִי הַכָּח לְהִיחֻד דְּמ"ה וּב"ן נִמְשָׁךְ מִבְּחִינַת

(33) ראה גם פער"ח הנסמן לעיל בריש המאמר. ס' עבודת הלוי ס"פ
ואתחנן. (34) תהלים קיג, ט. זח"א ריט, א. (35) ביאור"ו פ' תשא.
(36) זח"ב רטו, א. ועוד. (37) ראה ע"ח שער עתיק (שי"ב) פ"ב. מאמרי

47 הִירָאָה, וְאוֹמְרוֹת לְהַקְבֵּה בְּחוּר שָׂא נָא עֵינֶיךָ כו', לְהִיּוֹת
48 הִיחֻד דְּהַקְבֵּה וּכְנִסַּת יִשְׂרָאֵל בְּתַכְלִית הַשְּׁלֵמוֹת שְׁהִיָּה
49 לְעֵתִיד לְבָא.
50 אֲמָנָם צָרִיךְ לְהִבִּין, דְּהִנֵּה בְּמָה שֶׁכְּתוּב בְּשִׁיר הַשִּׁירִים
51 דְּהַקְבֵּה נִקְרָא בְּחוּר
52 כְּאַרְזִים גו' קָאֵי עַל
53 בְּחִינַת עֲתִיק יוֹמִין. וּלְפִי
54 זֶה אֵינוֹ מוּבָן, אֵיךְ שִׁיךְ
55 שִׁיאֲמָרוּ לוֹ בְּחוּר שָׂא
56 עֵינֶיךָ כו', וְהָרִי דְּיוּעַ
57 וּמְבוֹאֵר בְּקַבְלָה ³⁷ שְׁלִית דְּכַר
58 וְנוֹקְבָא בְּעֵתִיק [=בְּדְרוּגַת
59 'עֲתִיק' אֵין זְכַר וְנוֹקְבָה, מִשְׁפִּיעַ
60 וּמִקְבֵּל. כֹּל יִרְדֶּה וְהַמְשָׁכָה
61 לְמִטָּה שִׁיךְ רַק בְּדְרוּגוֹת נִמּוּכוֹת
62 יוֹתֵר, אֲךָ דְּרָגָה זוֹ אֵינָה בְּגֹדֶר
63 הַשְּׁפָעָה אֶל הָעוֹלָמוֹת], רַק
64 הִעֲלָאת מִ"ן מְנִיָּה וּבִיָּה
65 [=הַתְּעוֹרְרוֹת שִׁמְמָנו עֲצָמוֹ
66 כְּבִיכּוֹל, לֹא הַתְּעוֹרְרוֹת שִׁעִי
67 הַמְקַבֵּל (=הָעוֹלָמוֹת), מֵאַחֵר
68 שֶׁאֵין שֵׁם בְּחִינַת מְקַבֵּל, וְכִיצַד
69 שִׁיכֶת דְּרָגָה זוֹ לְעֲנִין הִיחֻד?
70 אֲףִי הָעֲנִין הוּא, דְּהִנֵּה
71 מְבוֹאֵר בְּהַמְשָׁךְ [=סְדֵרֶת
72 הַמֵּאמְרִים הַנִּקְרָאֵת עַל שֵׁם
73 הַתַּחֲלִית] שְׁמַח תְּשֻׁמָּה
74 (תַּרְנִ"ז) וּבְהַמְשָׁךְ כָּל
75 הַנִּהְגָּה (תַּרְנִ"ב) וּבְדְרוּשֵׁי
76 חֲתוּנָה שְׁבַסְדּוּר [=סִידוּר
77 עַם בִּיאוּרֵי חֲסִידוֹת]
78 (וְשִׁבְשָׁאָר מְקוֹמוֹת),
79 שְׁבַסְדּוּר שְׁמַח תְּשֻׁמָּה כָּח
80 הָאֵין סוּף, מִעֲצָמוֹתוֹ
81 וּמִהוּתוֹ יִתְבָּרַךְ, דְּדוּקָא
82 עַל יְדֵי זֶה יָכוֹל לְהִיּוֹת
83 שְׁלֵמוֹת הִיחֻד דְּמ"ה -
84 מִשְׁפִּיעַ וּב"ן - מִקְבֵּל עַד
85 לְאוֹפֵן דְּוָהִי לְבָשָׁר אַחַד.
86 וּמִטַּעַם זֶה אוֹמְרַת כְּנִסַּת
87 יִשְׂרָאֵל לְהַקְבֵּה כְּבִיכּוֹל
88 בְּחוּר שָׂא עֵינֶיךָ כו',
89 דָּאף שְׁהִיחֻד דְּמ"ה
90 וּב"ן אֵינוֹ שִׁיךְ בְּעֵתִיק,
91 כָּכָל זֹאת הָרִי הַכָּח
92 לְהִיחֻד דְּמ"ה וּב"ן

ביאור בדרך אפשר

ביאור בדרך אפשר

1 נמשך מבחינת עתיק דוקא, עצמותו ומהותו יתברך ששל
2 ידי זה דוקא ישנו הכח להמשיך את כח האין סוף בנשואין
3 כו', שהוא ענין נצחי, למעלה מכל מדידה והגבלה ולכן
4 כנסת-ישראל מבקשת מ'בחור', דרגת עתיק, שיתן הכוח (כוח "אין סוף") על

5 מנת שיוכל להיות יחוד משפיע

6 ומקבל.

7 וזהו לא היו ימים טובים

8 לישראל בחדמשה עשר

9 באב כו' שבהם בנות

10 ישראל יוצאות וחולות

11 בכרמים ואומרות בחור

12 שא נא עיניך כו' כי

13 לאחרי גודל הירידה

14 שבט' באב, באים אחר

15 כך לגודל העליה

16 דלעתיד לבא [ואדרבה,

17 לעתיד לבא יאמרו אודך

18 הו' כי אנפת [=כעסת] כי

19 גו' 38], משום ששל ידי

20 הירידה באים לבחינת

21 אלה תולדות פרץ מלא 39

22 בפעם הב' (מ'פרץ' נולד

23 משיח צדקינו, ובפסוק ברות

24 נכתב "תולדות" מלא (עם שתי

25 ווין), מורה זה על שלימות

26 העולם שתהי' בגאולה העתידה).

27 שלמעלה מעולם על

28 מלואו [=בחוזין] נברא 40

29 (שאו נאמר בפעם הראשונה

30 "תולדות" מלא: "אלה תולדות

31 השמים והארץ"), דכיון

32 שהיה ירוד ירדנו ב'

33 פעמים, ב' חרפנות,

34 לפיכך גם העליה תהיה

35 באופן נעלה, עליה

36 כפולה. ועד שאומרים

37 להקב"ה שא נא עיניך

38 כו', להיות תכלית היחוד

39 עם עצמותו ומהותו

40 יתברך, ובאופן קבוע,

41 אוהל בל יצען גו' 41 [=בל

42 יעקן, ובל ימוט כו'.

43 ויהי רצון שיהיה זה

44 בקרוב ממש, בגאולה

45 האמתית והשלמה,

46 הגאולה השלישית, דאז

עתיק דוקא, עצמותו ומהותו יתברך ששל ידי זה דוקא ישנו הכח להמשיך את כח האין סוף בנשואין שהוא ענין נצחי, למעלה מכל מדידה והגבלה.

וזהו לא היו ימים טובים לישראל בחדמשה עשר באב כו' שבהם בנות ישראל יוצאות וחולות בכרמים

ואומרות בחור שא נא עיניך כו' כי לאחרי גודל הירידה שבט' באב, באים אחר כך לגודל העליה דלעתיד לבא

[ואדרבה, לעתיד לבא יאמרו אודך הו' כי אנפת בי גו' 38], משום ששל ידי הירידה באים לבחינת אלה

תולדות פרץ מלא 39 בפעם הב' שלמעלה מעולם על מלואו נברא 40, דכיון שהיה ירוד ירדנו ב' פעמים, ב'

חרפנות, לפיכך גם העליה תהיה באופן נעלה, עליה כפולה. ועד שאומרים להקב"ה שא נא עיניך כו',

להיות תכלית היחוד עם עצמותו ומהותו יתברך, ובאופן קבוע, אוהל בל יצען גו' 41, ובל ימוט כו'.

ויהי רצון שיהיה זה בקרוב ממש, בגאולה האמתית והשלמה, הגאולה השלישית, דאז יהיה בחינת

חוט המשלש כו', בבית המקדש השלישי, מקדש א-דני פוננו ידיך 42, דאז תהיה השלמות המשלשית, שלמות

העם (בנערינו ובזקנינו גו' בכנינו ובבנותינו 43) מתוך אהבת ישראל ואחדות ישראל עד שנעשים לקהל אחד,

והם ישובו הנה 44 לארץ הקודש, וימצאו שם את שלמות הארץ לגבולותיה עד לירחיב ה' את גבולך,

ארץ קני קניזי וקדמוני 45, ומתוך שלמות בקיום התורה ומצות, ושם נעשה לפניך פמצות רצונך 46, משום

שתהיה שלמות האדם המקריב את הקרבן ושלמות הדבר הנקרב, ושלמות המזבח, עד שכל זה יביא את השלמות בכל העולם פלו ואז 47 אהפוך אל עמים

שפה ברורה לקרוא כלם בשם הו' לעבדו שכם אחד, והיתה לה' המלוכה 48, במהרה בימינו אמן.

47 יהיה בחינת חוט המשלש כו', בבית המקדש השלישי, מקדש א-דני פוננו ידיך 42, דאז תהיה השלמות המשלשית, שלמות העם (בנערינו ובזקנינו גו' בכנינו ובבנותינו 43) מתוך אהבת ישראל ואחדות ישראל עד שנעשים לקהל

48 אחד, והם כלשון הפסוק:

49 קהל גדול ישובו הנה 44

50 לארץ הקודש, וימצאו

51 שם את שלמות הארץ

52 לגבולותיה עד ליעוד

53 העתיד: כי ירחיב ה' את

54 גבולך, ועם ישראל יירשו גם

55 את ארץ קני קניזי

56 וקדמוני 45, ומתוך

57 שלמות בקיום התורה

58 ומצות, שקיום המצוות

59 בשלימות, כפי רצונו יתברך,

60 יתקיים לעתיד: ושם נעשה

61 לפניך פמצות רצונך 46

62 קיום המצוות בתכלית השלימות

63 יהיה דוקא לעתיד, משום

64 שתהיה שלמות האדם

65 המקריב את הקרבן

66 ושלמות הדבר הנקרב,

67 ושלמות המזבח, עד

68 שכל זה יביא את

69 השלמות בכל העולם

70 פלו ואז 47 אהפוך אל

71 עמים שפה ברורה

72 לקרוא כלם בשם הו'

73 לעבדו שכם אחד, והיתה

74 לה' המלוכה 48, במהרה

75 בימינו אמן.

76

77

78

אדה"ז ענינים ע' קנג. דרמ"צ ד, א. ס' החקירה נה, ב ואילך. אוה"ת נצבים ע' א'רסו. (38) ישע"י יב, א. (39) רות ד, יח. שמו"ר פ"ל, ג. וראה סה"מ תרנ"ט ע' קמו ואילך. סה"מ תש"ד ס"ע 74 ואילך. (40) ראה ב"ר פי"ד, ז. פי"ג, ג. (41) ישע"י לג, כ. (42) בשלח טו, יז. (43) בא י, ט. (44) ירמי' לא, ח. (45) שופטים יט, ח. ספרי הובא בפרש"י שם. (46) ראה תו"א ותו"ח ר"פ ויחי. המשך וככה תרל"ז פי"ז ואילך. (47) צפני' ג, ט. (48) עובדי' א, כא.

בס"ד. משיחות ש"פ ואתחנן, י"ג מנחם-אב ה'תש"נ.

— תרגום מאידית —

32 שהקב"ה יעניש על חטא בכפליים¹¹ ח"ו, ולהעיר
33 מהכלל¹²: "מרובה מדה טובה כו"¹³ ?!

34 (ב) כיון שמדובר, לכאורה, אודות ב' נחמות (על ב'
35 המכות) — לשון הפסוק הי' צ"ל "נחמו עמי נחמו
36 עמי" שמדגיש יותר שבנ"י ("עמי") מתנחמים ב'
37 פעמים; משא"כ מהלשון "נחמו נחמו עמי" משמע
38 שישנו (רק) אירוע אחד שמורכב מנחמה כפולה.

39 ובפרט ע"פ המבואר במדרשי חז"ל נוספים¹⁴
40 שהכפל ד"נחמו נחמו" מבטא ב' ענינים שונים
41 בנחמה: נחמה אחת "על בית ראשון" והב' "על בית
42 שני" (כנגד ב' הפעמים ד"בכה תבכה"), ויתירה מזו:
43 לפי פירושים אחרים במדרש, ב' הנחמות (אינם רק ב'
44 ענינים שונים, אלא) הם ענינים הפכיים מן הקצה אל
45 הקצה: "נחמה עליונים נחמה תחתונים, נחמה חיים,
46 נחמה מתים, נחמה בעולם הזה נחמה לעולם הבא,
47 נחמה על עשרת השבטים נחמה על שבט יהודה
48 ובנימין"; וכן להפירוש ש"נחמו נחמו" הם כנגד ב'
49 הנחמות דהקב"ה והנביאים — "אני¹⁵ ואתם נלך
50 ונחמנה, הוי נחמו נחמו עמי, נחמה נחמה עמי
51 (העיי"ן בחיריק, ופירוש — עמדי"),

52 וע"פ כל פירושים אלו הי' מתאים יותר, לכאורה,
53 שיהי' כתוב "נחמו עמי נחמו עמי" שמשמעו ב'
54 נחמות שונות ("נחמו עמי" על הבית הראשון ו"נחמו
55 עמי" פעם שני' על הבית השני, או נחמה אחת על
56 עשרת השבטים ונחמה שני' על שבט יהודה ובנימין
57 וכו'), ולא "נחמו נחמו עמי"¹⁶ שמשמעו ש"עמי"
58 מתנחם בנחמה כפולה, היינו נחמה אחת שיש בה ב'
59 נחמות.

(11) רד"ה נחמו תרכ"ו (סה"מ תרכ"ו ע' קצה). תער"ב (המשך
תער"ב ח"א ע' עז).

(12) סוטה יא, א. וש"נ.

(13) בשלמא הנחמה בכפליים — הוא מפני שמדה טובה מרובה
כו', אבל מה שייך לקתה בכפליים כו', ומפני שלקתה בכפליים לכן
ניחמה בכפליים (המשך תער"ב שם).

(14) יל"ש ישעי' רמז תמד. פסיקתא דפ' נחמו.

(15) יל"ש שם רמז תמג. פסיקתא שם.

(16) וגם לפי פרש"י (ישעי' שם) שהכפל "נחמו נחמו" פירושו —
"נחמו אתם נביאי נחמו את עמי" (היינו, שזהו הדיבור לנביאים
שינחמו את ישראל) — "אינו מובן מהו ענין הדיבור לנביאים שינחמו
והלא דיבור הנבואה זהו גופא הנחמה, וכשאומר לנביאים נחמו הרי
המשמעות שיש איזה נחמה לבד דיבור הנבואה עצמה, וצ"ל מהו
הנחמה הזאת" (המשך תער"ב שם. סה"מ אידיש שם). וראה לקמן
הערה 50.

1 א. הפטרת השבת — השבת הראשונה ד"שבע
2 דנחמתא¹ — "מתחילה ב"נחמו נחמו עמי"².

3 והנה, במדרשי חז"ל מבוארים כמה טעמים בכפל
4 ד"נחמו נחמו" (כדלקמן). ואחד מהם באיכה רבה³:
5 "את מוצא שבדבר שחטאו ישראל בו לקו ובו
6 מתנחמין כו', חטאו בכפליים דכתיב⁴ חטא חטאה
7 ירושלים, ולקו בכפליים דכתיב⁵ כי לקחה מיד ה'
8 כפליים בכל חטאותי, ומתנחמים בכפליים דכתיב
9 נחמו נחמו עמי יאמר אליכם". ועד"ז מובא בילקוט
10 שמעוני⁶: "כתיב נחמו נחמו עמי, למה שני פעמים,
11 רבי אומר לפי שכל מכות הללו שלקו כפולות היו,
12 שכן ירמי' אומר שבר על שבר נקרא⁷, בכה תבכה⁸ כו'
13 וכל כך למה, לפי שחטאה בכפליים שנאמר⁹ כי שנים
14 רעות עשה עמי, וכיון שחטאו בכפליים לקו בכפליים
15 כו' ולפי שמצוותי' כפולות נחמותי' כפולות שנאמר
16 נחמו נחמו עמי כו'".

17 ויש במדרש זה כמה דברים הדורשים ביאור:

18 (א) איך יתכן לומר שכאשר עשו חטא — אפילו
19 "חטאו בכפליים" — יהי' על כך עונש כפול ונחמה
20 כפולה ("לקו בכפליים, מתנחמים בכפליים"): אפילו
21 כאשר החטא הוא כפול — הרי העונש ונחמה ע"ז היא,
22 שעל כל חטא מקבלים עונש אחד ואח"כ ישנה (ע"י
23 התשובה) נחמה אחת¹⁰,

24 מהלשון "לקו בכפליים (והפסוק המובא על כך —
25 "כי לקחה מיד ה' כפליים בכל חטאותי") מתנחמים
26 בכפליים", משמע שהעונש והנחמה הם כפולים
27 (אפילו כאשר החטא הוא חטא אחד) [דאל"כ — מאי
28 קמ"ל: הרי זה דבר הפשוט שמקבלים עונש על חטא,
29 ולאח"ז — נחמה, ומהו החידוש בזה שבשביל
30 ש"חטאו בכפליים", "לקו בכפליים" ו"מתנחמים
31 בכפליים"?!] ולכאורה — איך אפשר לומר בכלל

(1) ראה תוד"ה ראש — ר"ה לא, ב. טו"א"ח סו"ס תכח. ועוד.

(2) ישעי' מ, א.

(3) ספ"א.

(4) איכה א, ח.

(5) ישעי' שם, ב.

(6) איכה רמז תתריח.

(7) ירמי' ד, כ.

(8) איכה שם, ב.

(9) ירמי' ב, יג.

(10) ד"ה נחמו — בספר המאמרים אידיש ע' 126.

1 (ג) "מצוותי" כפולות – מאן דכר שמי? ! מדובר
2 כאן על "חטאו בכפליים" שהביא ל"לקו בכפליים"
3 ולכן "מתנחמים בכפליים" – ומדוע מזכיר ש"מצוותי"
4 כפולות¹⁷, ויתירה מזו – שהטעם לכך ש"מתנחמים
5 בכפליים" הוא "לפי שמצוותי" כפולות" (היפך
6 מתחילת הענין שזהו לפי ש"לקו בכפליים")¹⁸.

7 (ד) מהו הפירוש ד"מצוותי" כפולות?

8 ב. והביאור בזה:

9 מהלשון "חטאו בכפליים, לקו בכפליים, מצוותי"
10 כפולות, נחמותי כפולות" מובן, כנ"ל, שלא מדובר
11 אודות ב' חטאים, וכנגדם – ב' עונשים, ב' מצוות,
12 וכנגדם – ב' נחמות, אלא אודות כפליים – חטא כפול
13 שמביא לעונש כפול ומצוות כפולות שמביאות לנחמה
14 כפולה.

15 ולכן (וההכרח ע"ז הוא מכך ש) נאמר בפסוק
16 "נחמו נחמו עמי", ולא "נחמו עמי נחמו עמי": אילו
17 נאמר "נחמו עמי נחמו עמי" היתה המשמעות שישנם
18 ב' נחמות (שונות) [כולל גם הפירוש ש"נחמו עמי"
19 הב' הוא לאו דוקא עמוק יותר מ"נחמו עמי" הא',
20 ואינו אלא הכפלה כדי לחזק את הנחמה]; "נחמו נחמו
21 עמי" פירושו ש"עמי" האחד והיחיד מתנחם בנחמה
22 כפולה – נחמה בכפליים – "נחמו נחמו", ב' לשונות
23 של נחמה המתייחס לאותו "עמי" [שמוזה מובן
24 ש"נחמו" הב' הוא עוד ענין, ודרגא, בנחמה].

25 ועפ"ז מובן גם שכל הפירושים (הנ"ל) במדרז"ל
26 בכפל ד"נחמו נחמו" אין משמעם ב' נחמות שונות,
27 אלא נחמה אחת שהיא כפולה – על בית ראשון ועל
28 בית שני, נחמה עליונים נחמה תחתונים וכו'.

29 ג. בית המקדש – שעליו קאי ה"נחמו נחמו" – הי'
30 בית כפול, בית גשמי ורוחני גם יחד בגלוי: בית
31 המקדש כולו וכל חלק ממנו (לא הי' מורכב משני
32 חלקים – חלק גשמי וחלק רוחני, אלא כל כולו) הי'
33 בית גשמי שהוא מקדש (רוחני) לה' – "ועשו לי
34 מקדש ושכנתי בתוכם"¹⁹.

35 וגם בנין המשכן והמקדש לא הי' באופן כזה
36 שקודם הביאו את הדברים הגשמיים ובנו את המקדש

(17) ובפרט שבאיכ"ר שם לא הוזכר ענין זה (דמצוותי' כפולות) כלל.

(18) הכוונה בזה בפשטות היא, דכשם שהלקו בכפליים בא כתוצאה מהחטא בכפליים, כמו"כ הנחמה בכפליים באה עי"ז שמקיים מצוות שכפולות הן. אבל צריך ביאור בזה שמלשון המדרש משמע, שהכפל נחמה קשור בזה שמצוותי' כפולות, וגם – מהו הפירוש דמצוותי' כפולות, כדלקמן בפנים.

(19) תרומה כה, ח.

37 ולאח"ז הם נעשו כלי לרוחניות, אלא כבר בלקיחת
38 תרומת המשכן, "זזהב וכסף ונחושת גו'" (וכל י"ג
39 ט"ו) הדברים הגשמיים) היתה צ"ל, כציווי התורה,
40 באופן ד"ויקחו לי תרומה – לי לשמיי"כ²⁰ (רוחניות).
41 וכמו"כ בנוגע לעשיית המשכן: "ועשו לי מקדש – לי
42 לשמיי"כ²¹.

43 ועאכו"כ לאחר גמר עשיית המשכן והמקדש
44 שהביאה להשראת השכינה – שאזי הי' בגלוי כיצד כל
45 מציאות המשכן והמקדש היא כפולה – גשמי ורוחני
46 גם יחד: בנין גשמי וכלים גשמיים שיש בהם "ושכנתי
47 בתוכם" בגלוי²² [ועד שגם לאחר חורבן ביהמ"ק
48 "בקדושתן הן עומדין", כי "שכינה אינה בטלה"²³].
49 ועד"ז גם בעבודה במקדש, שעיקרה עבודת הקרבנות,
50 שהיתה ע"י הקרבת בהמות גשמיות "לשמה" – לשם
51 ששה דברים²⁴ כו'.

52 עפ"ז מובן שחורבן ביהמ"ק הי' חורבן כפול (לקו
53 בכפליים): אין הכוונה לשני שלבים ודרגות בחורבן,
54 אלא חורבן אחד שיש בו תוכן כפול²⁵: חורבן גשמי
55 ורוחני בבת אחת; ולכן גם הנחמה ע"ז היא נחמה
56 בכפליים: "נחמו נחמו", דהיינו, לא שתי נחמות שונות
57 ("נחמו עמי נחמו עמי"), אלא נחמה כפולה – נחמה
58 גשמית ורוחנית בבת אחת, ובלשון המדרש: "נחמה
59 עליונים נחמה תחתונים" יחד. ועד – בשלימות
60 הנחמה בביהמ"ק השלישי, "מקדש אדני כוננו
61 ידיך"²⁶, שיהי' מקדש נצחי²⁷, השלימות דבית כפול –
62 מקדש רוחני שלמעלה (שבנוי ומשוכלל למעלה²⁸)
63 שמתלבש בהמקדש גשמי שלמטה, כך שנעשה מקדש
64 אחד – גשמי ורוחני גם יחד.

65 ד. הטעם והכח לזה ש"לקו בכפליים" ו"מתנחמים
66 בכפליים" הוא מכיון שבנין וחורבן ביהמ"ק תלוי
67 בעבודת האדם שגם היא כפולה – "מצוותי" כפולות"
68 (והעדר קיומם הוא כפול, "חטאו בכפליים"):

(20) ר"פ תרומה ובפרש"י.

(21) פרש"י תרומה כה, ח.

(22) ולא כמו שאר דברים גשמיים בעולם, דהגם שיש בהן חיות רוחנית – ה"ז לא בגלוי, ועכ"פ הרוחניות והגשמיות הם לא באותו גילוי, עד שבגלוי – הגשמיות והרוחניות הם כמו שני דברים נפרדים, משא"כ הביהמ"ק הוא בית אחד כפול מרוחניות וגשמיות בגלוי.

(23) רמב"ם הל' ביהמ"ק פ"ו הט"ז.

(24) זבחים מו, ב – במשנה. וש"נ.

(25) ולפי הפירוש שהלקו (ונחמה) בכפליים קאי על בית ראשון ועל בית שני – ראה לקמן הערה 62.

(26) בשלח טו, יז.

(27) זח"א כה, א.

(28) רש"י ותוס' סוכה מא, סע"א.

42 והפירוש בזה הוא, לא רק שיהודי צריך לעבוד את
43 השם בין בנשמתו ובין בגופו, שבכך אין כל חידוש –
44 כיון ש"אני נבראתי לשמש את קוני"32, והרי
45 ה"נבראתי" כולל הן את נשמתו והן את גופו (ועד"ז
46 בעולם – "כל מה שברא הקב"ה בעולמו לא בראו
47 אלא לכבודו"33, בראו הן הנשמה והן הגוף); החידוש
48 ב"מצוותי" כפולות" הוא – ששלימות עבודת ה' היא,
49 לא בכך שקיימים אצלו שני אופני עבודה שונים (אופן
50 אחד בנשמתו, ואופן אחר בגופו)34, אלא שאצלו ישנה
51 עבודה אחת, שהיא כפולה – בגשמיות ורוחניות גם
52 יחד.

53 ה. וקיום המצוות בשלימות באופן ד"כפולות" –
54 הוא בשתי הקצוות:
55 המצוות שעיקר קיומן הוא ברגש הלב וידיעה
56 בשכל (רוחנית) – צריך לקיימם באופן שמשפיע גם
57 על הכלים והאברים הגשמיים שבגוף, עד לחלקן
58 (הגשמי) בעולם, ולא רק שעבודתו, המצוה משפיע
59 עליהם, אלא ששניהם יחד (החלק הגשמי וחלק
60 הרוחני של המצוה) נעשים מאוחדים בתור עבודה
61 אחת.

62 כמו מצות התפלה – שהיא (בעיקר) עבודה שבלב
63 (איזו היא עבודה שבלב זוהי תפלה)35, ועד"ז במצוות
64 התלויות בלב, אהבת ה', יראת ה': רגש הלב (ע"ד
65 הרגיל) הוא רגש רוחני, שלא פועל בהכרח שינוי
66 והזזה בגשמיות הלב; השלימות ב"אהבת את ה'
67 אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך ובכל מאדך"36 היא,
68 שנוסף להרגש והכוונה שבלב, שהאהבה תחדור
69 ותפעל שינוי והזזה בבשר לב הגשמי, רגש האהבה
70 להשם הוא גם פיזי – שמרגיש איך שליבו משתוקק
71 ובווער כאש (כרשפי אש) עם אהבה לקב"ה; ליבו דופק
72 בגשמיות עם יראה ופחד מפני הקב"ה. עד שנעשית
73 אהבה אחת ויחידה – רגש רוחני ביחד עם הזזה
74 גשמית של הלב כולל ונוסף על "בכל לבבך – בשני
75 יצריך"37]: עד שזה משפיע וחודר עד "בכל מאדך –
76 בכל ממונך"37, חלקו בעולם.

1 עי"ז שעבודת בני"י היא בשלימות נשאר ביהמ"ק
2 בשלימות ו"מפני חטאינו" הוא נחרב; ויתירה מזו:
3 בית המקדש משקף את כללות עבודת האדם – לעשות
4 דירה לו יתברך בתחתונים29, שכל העולם כולו יהי
5 מקום ראוי להשראת השכינה (בדוגמא ל"ושכנתי
6 בתוכם" במקדש), על-ידי העבודה בתורה ומצוות,
7 שמזככים וממשיכים בגשמיות העולם קדושה
8 ורוחניות, עד שנעשית דירה לו יתברך.

9 העולם (עוה"ז הגשמי) נברא באופן שהעולם
10 (מלשון העלם והסתר) מסתיר ומעלים אלקות (ז.א.
11 שאלקות הוא כדבר נוסף לעולם), ועי" עבודת בני"י
12 בתורה ומצוות, המלוכשים בתוך דברים גשמיים,
13 מחזירים אלקות (כח וחיות רוחני) בגשמיות העולם,
14 עד שעושים את העולם (תחתונים) דירה לו יתברך –
15 דירה אחת ויחידה, דירה כפולה, גשמית ורוחנית גם
16 יחד: דירה גשמית (תחתונים), שאלקות (רוחניות)
17 שורה שם בגלוי – עד שהקב"ה עצמו (לו יתברך)
18 נמצא שם בגלוי, בכל עצמותו.

19 וענין זה נעשה עי"י העבודה דתורה ומצוות,
20 ש"מצוותי" כפולות": שלימות קיום המצוות היא
21 כאשר פעולת המצוה היא כפולה, פעולה אחת ויחידה
22 שמכילה בתוכה שני ענינים: פעולה גשמית עם דבר
23 גשמי (מצוות ה"ה מלוכשים בדברים גשמיים, תפילין
24 בקלף גשמי וכיו"ב, וקיומם הוא בכחות גשמיים),
25 וביחד עם זה – כוונת המצוה, הכוונה הרוחנית
26 בידיעה ורגש האדם בקיום המצוה, שיקיימנה לשמה.
27 וכשם שהעולם בכלל הוא עולם גשמי שצריכים
28 לגלות בו את הנשמה הרוחנית (אלקות), כמו"כ הוא
29 גם באדם (עולם קטן זה האדם)30, המורכב מגוף
30 ונשמה, ובאופן ששניהם הינם מציאות אחת (ולא יתכן
31 להפריד ביניהם, שחלק זה שייך להגוף וחלק זה –
32 להנשמה).

33 ועד"ז עבודת היהודי צ"ל עם גופו ונשמתו גם
34 יחד, עי"ז שהוא משתמש בגופו ובכחותיו הגשמיים
35 ככלים להכחות הרוחניים של הנשמה, בכך שמקיים
36 תורה ומצוות, באופן כפול כנ"ל, ועי"ז פועל – שכל
37 מציאותו היא מציאות אחת ויחידה שעובדת את
38 הקב"ה באופן שהוא כפול – בנשמתו וגופו גם יחד.
39 ועי"ז – הוא גם מגלה בגשמיות העולם את "נשמתה",
40 האלקות (והכוונה האלקית) שבעולם, אלקים
41 בגימטריא הטבעי31.

כפולות" הוא – שכל מצוה יש לה פעולה כפולה: זיכרון האדם וזיכרון העולם. וכאן נתבאר, שזיכרון זה עצמו (באדם ובעולם) הוא באופן כפול, של הנשמה וגוף יחד (ולא כמו ב' עבודות נפרדות).

(32) משנה וברייתא סוף קידושין.

(33) אבות ספ"ו.

(34) ולהעיר מב' דרגות וסוגים בעבודה – עובדי ה' בנשמתם, עובדי ה' בגופם (ראה המשך תרס"ו ע' קנז ואילך. סה"מ תש"ח ע' 210 ואילך).

(35) תענית ב, א.

(36) ואתחנן ו, ה.

(37) ברכות נד, א.

(29) ראה תניא פל"ו.

(30) ראה תנחומא פקודי ג. תקו"ז תס"ט (ק, א). ועוד.

(31) ראה סד"ה נחמו (בסה"מ אידיש) שהפירוש ב"מצוותי"

1 ועד"ז במצות תלמוד תורה, ומצוות התלויות
2 בשכל ומחשבה, שבזה החידוש גדול יותר:
3 שכל הוא עדין ורוחני יותר מרגש; ריחוק השכל
4 מגשמיות הוא רחוק יותר מאשר ריחוק ההרגש
5 מגשמיות³⁸. כמו שהאדם מבין זאת בפשטות ממנו
6 אישית: כאשר יש לו הרגש בלב אזי הוא חש לפעמים
7 תזוזה ותנועה בליבו (נוסף על זה שהלב הרי מתנענע
8 בתמידות); משא"כ כשהוא מבין סברא אי"ז מביא
9 לתזוזה במוחו הגשמי (המוח הוא "קר", ובכלל אינו
10 מתנענע).
11 השלימות בלימוד התורה (ומזה נשתלשל גם
12 במחשבה והתעמקות בשכל בכלל) הוא כאשר השכל
13 ומחשבה הם ביגיעה והתעמקות כזאת שפועלת שינוי
14 ותזוזה גם במוחו הגשמי, וכמבואר בספרי רפואה
15 (הובא בחסידות) שעל-ידי העמקה בשכל נעשים יותר
16 קמטים במוח הגשמי, וזה מרחיב את המוח הגשמי
17 ונותן אפשרות להבנה עמוקה ורחבה יותר. ז.א.
18 שנעשית מצוה ופועלה כפולה – השכל והמוח הגשמי
19 ביחד לומדים תורה.
20 ויתירה מזו: שלימות לימוד התורה צ"ל באופן
21 ד"ערוכה בכל רמ"ח איברים" (שאז פועלים בלימוד
22 התורה שהיא "משתמרת"³⁹). וכמנהג ישראל – שבעת
23 לימוד התורה, ועד"ז בעת התפלה⁴⁰, מנענעים א"ע
24 (את הגוף הגשמי) "על שם כל" ⁴¹ עצמות⁴²
25 תאמרנה⁴³, אע"פ שלכאורה תנועת הגוף מבלבלת
26 להתעמקות ולהתעסק בדבר שכל, ויתירה מזו: אפילו
27 תלמידים לפני רבם מתנענעים, אע"פ ש"מורא רבך
28 כמורא שמים"⁴⁴, ועד"ז בשעת התפלה כשעומדים
29 כעבדא קמי' מרא [ומאן דמחוי במחוג קמי מלכא כו'
30 ה"ז מרידה במלכות⁴⁵, ועאכו"כ לעמוד לפני מלך
31 ולהתנענע...]

(38) ראה תניא פל"ז (נד, סע"א).
(39) עירובין נד, רע"א.
(40) שו"ע אדה"ז או"ח סו"ס מת. ושם הובא זה גבי קריאת התורה ותפלה. ובכ"מ הובא מנהג זה גם גבי לימוד.
(41) תהלים לה, יו"ד.
(42) להעיר, שבהגוף ג' ענינים בכלל: גידים, שבהם הדם הוא הנפש; למטה יותר – בשר שהוא רך; ולמטה יותר – עצמות שהם קשים שבהם מודגש יותר ה"גשמיות" שבהם. והחידוש דכל עצמותי תאמרנה, שהאמירה דתורה ותפלה פועלת גם בהעצמות.
(43) שו"ע אדה"ז שם גבי תפלה. ולהעיר שבתניא שם הובא כתוב זה גבי תורה.
(44) אבות פ"ד מ"ב.
(45) תגיהה ה, ב.

32 ועבודת התפלה היא כאשר העבודה חודרת ופועלת גם
33 בגוף הגשמי (עד – ע"ד מנפשי' כרע⁴⁶).
34 ועד"ז גם לאידך גיסא: המצוות (רוב המצוות)
35 שעיקר קיומן הוא בגשמיות, במעשה בפועל –
36 השלימות בהם הוא כשישנה בהם גם כוונת המצוה
37 לשמה. כמו במצות הצדקה – כללות כל המצוות:
38 אע"פ שעיקר המצוה היא נתינת הצדקה במעשה
39 בפועל, שזה עושה את "החיית נפש העני", שבזה לא
40 חשובה כוונת הנותן, הידיעה והרגש שלו שבזה, ועד
41 שהמאבד סלע ומצאה עני כו' הרי המאבד קיים מצות
42 צדקה⁴⁷, אע"פ שאין לו בזה שום כוונה ודעת
43 (ואדרבה – יתכן שאם הי' יודע מזה הוא לא הי'
44 מעוניין לתתו לצדקה) – מכל מקום, שלימות מצות
45 הצדקה היא כשישנה בזה הכוונה, הידיעה ורגש האדם
46 שבזה, בסבר פנים יפות וכו', כמבואר בהלכה הדרגות
47 במעלת הצדקה⁴⁸.
48 ו. ומזה מובן, ש"חטאינו" (שבגללם הרי "גלינו
49 מארצנו") היינו חטא כפול – חסרון (חטא מלשון
50 חסרון⁴⁹) הן ברוחניות והן בגשמיות, ולכן גם החורבן
51 והגלות (תוצאת החטא) כפולים – "לקו בכפליים", הן
52 ברוחניות והן בגשמיות (בין באדם ובין בעולם⁵¹), בין
53 בבניי – שנשלחו לגלות, ובין באלקות כביכול –
54 שהקב"ה נמצא כביכול בגלות⁵⁰;
55 ועי"ז שיש בבניי קיום המצוות, "מצוותי'
56 כפולות", נעשה נחמה בכפליים – "נחמו נחמו עמי",
57 נשמה בגוף, בגשמיות וברוחניות גם יחד, "נחמוה
58 עליונים נחמוה תחתונים", עד להשלימות בזה – בבנין
59 בביהמ"ק הכפול, כנ"ל.
60 ז. ובעומק יותר – יש לומר:
61 הנחמה שקשורה עם גשמיות (תחתונים), שנפעלת
62 ע"י החלק הגשמי שבמצוה (שאינן בה טעם ודעת) –
63 שורשה הוא ממקום שנעלה יותר מנחמה רוחנית
64 (עליונים) שבאה מהחלק הרוחני שבמצוה (כוונת
65 המצוה שיש בה טעם ודעת) – מדרגא שלמעלה מטעם
66 ודעת, ולכן היא מתבטאת בקיום המצוה במעשה

(46) ירושלמי ברכות פ"ב סה"ד. תוד"ה עיון – שבת ק"ח, ב.

(47) ספרי תצא כד, יט.

(48) רמב"ם הל' מתנות עניים פרק י'.

(49) לקו"ת מטות פב, א. ובכ"מ.

(50) ראה ד"ה נחמו בסה"מ אידיש שם. תרכ"ו והמשך תער"ב שם. ובמ"א נתבאר (אוה"ת פרשתנו ע' ב"ר ואל"ך. נ"ך ע' א'רטו. ד"ה נחמו תרס"ט, עת"ר תער"ב) שהכפל "נחמו נחמו" קאי על בחי' מקיף ופנימי והתחברות שניהם, עיי"ש. ובהמשך תער"ב שם מבאר בזה דברי רש"י דלעיל הערה 16.

40 "כל אלה הנחמות (מ"נחמו נחמו עמי") עתידה
41 לימות המשיח"⁵⁴. משיח הוא בחי' יחידה הכללית⁵⁵,
42 הקשורה עם יחידה לייחדך, עצמותו ית', הכולל
43 שלימות כל הקיום וכל הענינים: גם השלימות
44 שלמעלה מטעם ודעת – כידוע שמשיח בא בהיסח
45 הדעת, שנאמר⁵⁶ מצאתי דוד עבדי⁵⁷, וביחד עם זה –
46 שלימות דטעם ודעת, כידוע שמשיח יהי' רב (נוסף
47 להיותו מלך)⁵⁸, המלמד תורה לכל העם כולו, תורתו
48 של משיח. וכיון שכן, צ"ל ההכנה לקבלת המשיח ע"י
49 לימוד (בטעם ודעת) המעיינות, תורתו של משיח,
50 "יפוצו מעיינותיך חוצה".

51 וכך גם אצל הקב"ה כביכול: הקב"ה אומר
52 ש"מצאתי דוד עבדי"⁵⁹, באופן של מציאה בהיסח
53 הדעת, למעלה מטעם ודעת שלמעלה כביכול; וביחד
54 עם זה אנו מוצאים שהבחירה בדוד עבדי באה דרך סדר
55 השתלשלות, שמשיח האחריות רות וערפה, נשארה רות
56 עם נעמי [שזה מורה על גילוי הבחירה בין שני שווים,
57 רות וערפה], וכתוצאה מכך יצא ממנה ישי, וישי הוליד
58 את דוד⁶⁰, ובחי' דוד עצמו הקב"ה בחן אותו בצאן⁶¹
59 כו', עד שבחר בו להעמיד את מלכות בית דוד.

60 ומזה מובן, שה"נחמו נחמו" בכפליים (שקאי
61 בעיקר על ימות המשיח) מדגיש את נקודת היחידה של
62 משיח בן דוד, שכולל את כל הקיום והשלימות, עד
63 א"ס, כמבואר במדרש הנ"ל (ס"א) – נחמה עליונים
64 נחמה תחתונים, עולם הזה עולם הבא וכו'⁶².

65 ט. ויש לקשר זה עם פרשת ואתחנן: "ואתחנן אל
66 ה' גו' אעברה נא ואראה את הארץ הטובה גו'" קאי
67 על תפלת משה להיכנס לארץ-ישראל, אשר, באם
68 תפלת משה היתה מתקבלת והי' מכניס את בני' לארץ
69 ישראל ובונה את בית המקדש, אזי לא הי' המקדש
70 חרב והיתה זו גאולה נצחית⁶³.

1 (אפילו ללא כוונה), מצד הביטול שלמעלה מטעם
2 ודעת; רק בכדי שהדבר יהי' בשלימות, צ"ל בזה גם
3 ההמשכה בטעם ודעת – הכוונה (רוחניות) של
4 המצוה.

5 ויש לומר, שזהו הטעם הפנימי לכך שהמאבד סלע
6 ומצאה עני ה"ה מקיים מצות צדקה אע"פ שאין לו
7 בזה כוונה כלשהי (ואדרבה – אפשר שכוונתו להיפך
8 כנ"ל) – כי המצב של המאבד סלע (לגריעותא) למטה
9 מטעם ודעת, מקורו בשרש הענינים הוא מעבודה
10 שלמעלה מטעם ודעת. אלא שמה נשתלשל הענין
11 דהמאבד לגריעותא, ע"ד איזהו שוטה המאבד מה
12 שנותנים לו⁵¹.

13 ויש לומר, שהמעלה בזה (קיום המצוה באופן
14 שלמעלה מטעם ודעת) נראית גם בגלוי במצות הצדקה
15 הנ"ל (כללות כל המצוות) – שהשלימות במצוה היא
16 כאשר הנותן אינו יודע מי הוא המקבל⁵². ויתירה מזו:
17 עי"ז יש לו את שתי המעלות במצוה – הכוונה ברצון
18 שהוא לא יראה מי הוא המקבל, וביחד עם זה –
19 המעלה שלמעלה מטעם ודעת, נוסף על המעלה
20 העיקרית בקיום המצוה בגשמיות.

21 ומעין זה הוא גם בכל המצוות, שקיום המצוה
22 בפועל (בגשמיות) קשור עם קבלת עול שלמעלה
23 מטעם ודעת, והידיעה באופן קיום המצוה וכוונת
24 המצוה – היא ההמשכה בטעם ודעת.

25 עפ"ז נמצא שהפירוש ב"מצוותי" כפולות" הוא לא
26 רק שזה כולל ענין כפול, גשמיות ורוחניות, אלא גם
27 השלימות שלמעלה מטעם ודעת. בסגנון אחר: הכפל
28 במצוות כולל לא רק שתיים, אלא ריבוי עד א"ס (ע"ד
29 הפירוש ב"כפליים לתושי"י⁵³), ז.א. שזו נקודה אחת
30 שכוללת כל הקיום וכל המעלות והשלימויות:
31 גשמיות, רוחניות, טעם ודעת, למטה מטעם ודעת,
32 למעלה מטעם ודעת, חיבור שניהם יחד וכו'.

33 ויש לומר שהטעם לכך הוא, כי כפל זה מראה שזה
34 קשור עם העצם, עצמותו ומהותו ית', שלמעלה מכל
35 גדרי גשמיות ורוחניות וחיבור שניהם, ולכן נכללים
36 כולם, בלי חילוק כלל, בכפל.

37 ח. עפ"ז מובן גם הכפל ד"נחמו נחמו" – שזה,
38 בעצם, נקודה אחת, לשון יחיד ("עמי") הכוללת כל
39 מיני שלימויות, כפי שזה מתבטא בכל הקיום:

(51) חגיגה ג, סע"ב. ויש"נ.

(52) רמב"ם שם ה"ח.

(53) שמו"ר פמ"ו, א.

(54) פי' הרד"ק עה"פ.

(55) רמ"ז לזח"ג רס, ב. ועוד.

(56) תהלים פט, כא.

(57) סנהדרין צז, סע"א.

(58) ראה סהמ"צ להצ"צ מצות מינוי מלך.

(59) ועפ"ז יומתק מ"ש "מצאתי דוד עבדי", כי בכתוב זה קאי על מעלת דוד (מלכא משיחא) בתור עבדי, שמורה על הביטול שלמעלה מטעם ודעת. ולכן הוא באופן של "מצאתי", מציאה הבאה בהיסח הדעת.

(60) רות א, יו"ד ואילך.

(61) שמו"ר פ"ב, ג.

(62) ועפ"ז מובן שגם הכפל דנחמו על בית ראשון ועל בית שני קאי על שלימות שיש בשני בתי מקדשות אלו (עבודת הצדיקים ועבודת התשובה) – ראה סד"ה נחמו עת"ר. לקו"ש ח"ט ע' 61 ואילך.

(63) ראה מגלה עמוקות אופן קפה (הובא בליקוט ראובני פרשתנו).

אלשיך אוה"ח ועוד ריש פרשתנו. אוה"ת פרשתנו ע' סה. צג. (כרך

ו') בר"א. ועוד.

1 תפלת משה כוללת בה הרבה מעלות – כמאחז"ל⁶⁴
 2 שמושה התפלל תקט"ו תפלות כמנין "ואתחנן".
 3 ומבואר בכ"מ⁶⁵ שתקט"ו רומז על ההמשכה דט"ו,
 4 בחי' י"ה, שלמעלה מסדר השתלשלות, בת"ק – מהלך
 5 ת"ק שנה בין רקיע לרקיע כו', עד ט"ו פעמים ת"ק⁶⁶
 6 – שלימות סדר ההשתלשלות.

7 ולאחר מכן באים לפ' עקב – "והי' עקב תשמעון",
 8 שמדגיש גם את השלימות שלמעלה מסדר השתלשלות
 9 וטעם ודעת – עקב שמורה על קבלת עול, ותשמעון
 10 בפירושו שמיצה וקבלת עול, וביחד עם זה –
 11 "תשמעון", מלשון שמיצה והבנה, טעם ודעת, וזה
 12 נמשך בכל הדרגות דסדר ההשתלשלות, עד לבחי'
 13 עקב, העקביים וסוף דכל הדרגות, בזמן ובמקום.

14 ואח"כ – "ושמר ה' אלקיך לך את הברית ואת
 15 החדש אשר נשבע לאבותיך": הן המעלה ד"את הברית
 16 ואת החדש אשר נשבע לאבותיך", שהאבות הן הן
 17 המרכבה – מעלת הביטול שלמעלה מטעם ודעת, כפי
 18 שזה קודם מתן תורה, קודם למעליותא – ביטול
 19 שלמעלה מטעם ודעת שבתורה; ואיך שזה נמשך
 20 לבני" לאחרי מתן-תורה, כפי שהתורה ניתנת בטעם
 21 ודעת בזמן ובמקום דעולם הזה הגשמי.

22 י. ע"פ הנ"ל ישנו גם קשר בין שבת נחמו וחמשה
 23 עשר באב (שמתברך משבת נחמו, ולפעמים חלה
 24 קביעותו בשבת נחמו עצמו), וכן ביאור בענין שקשור
 25 עם חמשה עשר באב:
 26 הגמרא אומרת (בסוף מס' תענית), ש"מחמשה
 27 עשר באב ואילך תשש כחה של חמה כו' מכאן ואילך
 28 דמוסיף יוסיף", ופרש"י: "מחמשה עשר באב ואילך
 29 דמוסיף לילות על הימים לעסוק בתורה יוסיף חיים על
 30 חייו". וענין זה מובא גם להלכה: "ויש לאדם להתחיל
 31 ללמוד בלילה מט"ו באב ואילך". מט"ו באב ואילך
 32 יוסיף מעט מעט⁶⁷.

33 וצריך להבין: מדוע מוסיפים גם שהשכר שניתן
 34 עבור הוספה בעסק התורה (מט"ו באב ואילך), הוא
 35 "יוסיף חיים על חייו"? ויש לומר: שמוזה למדים
 36 שהשלימות בלימוד התורה היא כאשר הלימוד הוא
 37 באופן של כפל – שנכללים בו כל המעלות
 38 והשלימויות, הן רוחניות והן גשמיות, שנוסף על
 39 המעלה ברוחניות (קיום מצות תלמוד תורה) יש בה
 40 גם המעלה, שהיא משפיע בגשמיות, במצב של "חיינו
 41 ואורך ימינו", "כדכתיב⁶⁸ הוא חיין, וכתביב⁶⁹ אורך
 42 ימים ושנות חיים ושלום יוסיפו לך"⁷⁰, שע"י ההוספה
 43 בלימוד התורה ניתוסף גם בחיים גשמיים, באריכות
 44 ימים בפשטות.

45 ולהוסיף, שע"י שמנצלים את ההוספה באריכות
 46 הלילה ללימוד התורה – מגלים בעולם את הנשמה
 47 והפנימיות של הלילה (ואריכות הלילה), ש"לא איברא
 48 ליליא אלא לגירסא"⁷¹.

49 וענין זה (הוספה בלימוד התורה מט"ו באב ואילך)
 50 מרומז גם בפרשתנו שבה מדובר אודות קיני קניזי
 51 וקדמוני, וכידוע⁷² שבעבודת האדם הרי קיני קניזי
 52 וקדמוני הם כנגד הג' מוחין, שעיקר עבודתם הוא –
 53 בלימוד התורה, בהבנה והשגה.

54 יא. ובנוגע לפועל:
 55 כדאי ונכון לפרסם ולהכריז בכל מקום ומקום את
 56 הוראת חז"ל ש"מחמשה עשר באב ואילך דמוסיף
 57 לילות על הימים לעסוק בתורה יוסיף חיים על חייו",
 58 החל מה"הכרזה ופרסום" בעצמו, שזה יעורר אצל
 59 כל אחד הוספה בלימוד התורה, בכמות ואיכות,
 60 וכמו"כ לפרסם ולעורר את בני ביתו, וכל יהודי
 61 שיכול להשפיע ולעורר אותו.

ע"ד שבהטעם דבטלה גזירת מתי מדבר קבעו ה"ו"ט, כמו שהי' בפעם הראשונה, ביום שנתיברר – ט"ו באב (תענית ל, ב וברש"י ותוס' שם. איכ"ר פתיחה לג), אף שנתיברר שבטלה בט' באב שלפניו (ראה מת"כ לאיכ"ר שם). וראה גם לקר"ש חי"ט ע' 447 בהערה. חכ"ד ע' 273 הערה 25.

(68) ס"פ נצבים.

(69) משלי ג, ב.

(70) רשב"ם ב"ב קכא, ב.

(71) עירובין סה, א. טושו"ע או"ח סרל"ח.

(72) ד"ה אל תצר את מואב לאדמו"ר האמצעי.

(64) ראה דבר פ"א, ט.

(65) אוה"ת פרשתנו ע' קטז.

(66) תוס' וחז"ל מהרש"א – חגיגה יג, א.

(67) וראה גם ב"ח לטור או"ח סרל"ח: "האחרונים קבלו לומר משכבי כו' ומקומי עד שכבי קומי . . מט' באב שאומרים קומי עד חג השבועות שאומרים שכבי, קומי, חייב לקום קודם אור הבוקר כו' ללמוד, כיון דהלילות ארוכים". ועפ"י ה"ז מ"ט באב*. ויש לומר שהוא

(* ולהעיר ממנהג ישראל לקדש הלבנה במוצאי תשעה באב, ד"ל שלאחרי שנתיברר בט"ו באב שבטלה הגזירה בתשעה באב, יש מקום לקדש הלבנה תיכף במוצאי תשעה באב, שקידוש לבנה מורה על קידוש ועלי' בלבנה, ובישראל הדומין ומונין ללבנה, ולהעיר מהמובא בספרים שקידוש לבנה הוא סגולה לאריכות ימים ולנשיות כו' (וי"ל הטעם ע"פ מ"ש בפנים בנוגע להוספה באריכות ימים הבאה ע"י הוספה בלימוד התורה מט"ו באב ואילך).

בימינו", "ואמר ביום ההוא הנה אלקינו זה קוינו לו
ויושיענו זה ה' קוינו לו נגילה ונשמחה בישועתו".

* * *

יב. בשבת זו לומדים פרק רביעי דמסכת אבות:
בהתחלת הפרק נאמר "איזהו חכם כו' איזהו גיבור
כו' איזהו עשיר כו' איזהו מכובד כו'" – ד' מעלות
ששייכים לכאו"א מישראל⁷⁹ (כמובן גם מהפסוקים
שמהם מביא התנא ראי' והוכחה לד' מעלות אלו), ועל
ידם נעשית השלימות דכאו"א מישראל.

יש להוסיף, שגם השלימות דכלל ישראל קשורה
עם מספר ארבע – שהרי י"ב השבטים דכלל ישראל
מתחלקים לארבע דגלים, כמודגש בסדר חניית בני
במדבר מסביב למשכן.

ומזה באים לפרק חמישי שהתחלתו "בעשרה
מאמרות נברא העולם" – שנוסף על השלימות
דישראל עצמם (ד' המעלות שבפרק רביעי), נעשית גם
השלימות בעבודתם בעולם, שיהי' ניכר בגלוי במציאות
העולם שנברא בעשרה מאמרות (ע"ד שהמגיד הכיר
בהכלי כחו של האומן שעשה הכלי⁸⁰, ועאכו"כ בנוגע
לכח האלקי שמהוה העולם מאין ליש), כפי שיתגלה
בתכלית השלימות לעתיד לבוא.

יג. ובהמשך לזה – יש להזכיר גם אודות אלו
שהכינו משקה עבור התועדויות ומסיבות בקשר
לעניני יהדות, תורה ומצוותי, בכל ג' הקוין דתורה
עבודה וגמ"ח שעליהם העולם עומד⁸¹.
וכרגיל בכגון-דא – יעלו מלמטה למעלה ויכריזו
פרטי הדברים, ומהם יראו וכן יעשו.

ויה"ר והוא העיקר – שפעולות אלו ימהרו ויזרזו
עוד יותר ויביאו בפועל ממש את הגאולה האמיתית
והשלימה ע"י משיח צדקנו, ותיכף ומיד ממש.

[לאחרי חלוקת המשקה – התחיל כ"ק אדמו"ר
שליט"א לנגן ניגון הקפות לאביו הרלו"צ ז"ל. אח"כ
התחיל לנגן "ניעט ניעט ניקאווא". ואח"כ הזכיר
אודות אמירת ברכה אחרונה].

1 ההוספה בלימוד התורה עצמה יש בה מעלה נוספת
2 כאשר מצטרפים לשיעור בתורה ברכים (ולא "בד
3 בבד"⁷³), "שנים שיושבים ועוסקים בתורה", עד
4 "עשרה שיושבים ועוסקים בתורה"⁷⁴. ולכן כדאי לנצל
5 את ההוראה מחמשה עשר באב – להוסיף במיוחד
6 בשיעורי תורה ברבים, ע"י יסוד שיעורים חדשים
7 במקומות שעדיין לא קיים בהם שיעור, ולחזק
8 ולהרחיב השיעורים שכבר קיימים.

9 וההוספה בלימוד התורה – תביא בודאי להוספה
10 בתלמוד גדול שמביא לידי מעשה⁷⁵, הוספה בקיום
11 המצוות בהידור, ובאופן של "מצוותי כפולות", כנ"ל
12 בארוכה.

13 וכאמור, ההכרזה ופרסום בנוגע להוספה בלימוד
14 התורה צ"ל בהדגשה – עם הוספה שע"ז "יוסיף חיים
15 על חייו", היינו שישנה ההבטחה דתורתנו הקדושה,
16 תורת אמת, שע"ז יתוסף אריכות ימים בפשטות אצל
17 המוסיף בלימוד התורה!

18 אשר, עצם הידיעה בזה, מחזקת יהודי לקבל
19 החלטה טובה להוספה בלימוד התורה, ולהתעלות
20 מעל הבלבולים, דאגות הפרנסה וכיו"ב, ולהעמיד א"ע
21 במצב של "אוכלי המן" (ש"לא ניתנה תורה אלא
22 לאוכלי המן"⁷⁶), עכ"פ בשעת הלימוד, ולהתמסר
23 ללימוד התורה, באופן ד"כל עצמותי תאמרנה",
24 בהתעמקות ונעימות ("געשמאק") (כנ"ל), בידעו
25 שהקב"ה מספק לו כל צרכיו וצרכי בני ביתו, ואפילו
26 אם ישנה דאגה – ה"ה מקבל החלטה שהדבר לא
27 יפריע לו, וע"י עצם ההחלטה בזה – הקב"ה מברך
28 אותו, שמלכתחילה לא יהי' לו דאגות (ובפרט שכך
29 צ"ל ע"פ דין שכל יהודי ראוי לקבל ע"פ דין והלכה
30 "כסעודת שלמה בשעתו", ואף יותר מכך⁷⁷), ולומד
31 תורה במנוחת הנפש ומנוחת הגוף, באריכות ימים
32 ושנים טובות, מתוך בריאות הגוף והנשמה.

33 עד שזוכים – כל יהודי וכל בני בתוך כלל ישראל,
34 "בנערינו ובזקנינו גו' בבנינו ובבנותינו"⁷⁸ – לגאולה
35 האמיתית והשלימה, ועוברים, בלי הפסק כלל מחיינו
36 עתה, לחיים נצחיים, ולקיום היעוד בסיום וחותם
37 מסכת תענית: "בנין בית המקדש שיבנה במהרה

(73) וסיום הכתוב (ירמ' נ, לו) ונואלו (כדרז"ל ברכות סג, ב. וש"נ).

(74) אבות פ"ג מ"ו.

(75) קידושין מ, ב. וש"נ.

(76) מכילתא ר"פ בשלח. שם טז, ד.

(77) ב"מ רפ"ז.

(78) בא יו"ד, ט.

(79) יומא נד, ב.

(80) סוכה מט, א.

(81) ר"פ פקודי ובפרש"י.

לקוטי שיחות פרשת ואתחנן* כך יד

1 (ואחר כך) ומודדין - שהרי תחלה "קשרו את
2 המקידה" ואח"כ (ועל ידי זה) מדדו "לידע אם יש
3 בגיגית פותח טפח אם לאו".
4 וגם אם תרצה לומר דהטעם להקדמת דין ד"פוקקין
5 הוא [לא רק מפני דכך הוי עובדא, כי אם גם] מפני
6 הכלל (המובן מדברי התוספות⁷) שבשתי תיבות הסדר
7 הוא זו ואין צריך לומר זו ובמילא מובן שצריכים
8 לשנות תחלה הדין שיש בו חידוש יותר⁸ - ולכן בא
9 כאן תחלה דין "דפוקקין" משום יתרון החידוש שבו
10 (והיינו כיון שהתירו לפקוק אף על פי דדמי לבנין -
11 הרי מוכרח) שזהו בכל אופן גם שלא לצורך מצוה
12 (דמשום מצוה לא היו מתירין כמבואר בתוספות⁹), מה
13 שאין כן מדידה וקשירה שהתירו רק לצורך מצוה,
14 כנ"ל - טעם זה אינו שייך להקדמת "ומודדין"
15 ל"וקושרין", דהחידוש-דין בשניהם שווה, ובאין יתרון
16 חידוש במדידה - מסתבר שהסדר במשנה צריך להיות
17 על פי סדרן במעשה בפועל - קשירה קודם למדידה.
18 ואדרבה: לכאורה בהיתר דקשירה יש חידוש יותר
19 מבהיתר מדידה: איסור מדידה בשבת הוא "מפני

1 א. בקשר לדיני שבת - ששמירת שבת היא אחת
2 מעשרת הדברות, הכתובות [גם] בפרשתנו¹ - איתא
3 במשנה בסיום מסכת שבת²: "ומעשה בימי אביו של
4 ר' צדוק ובימי אבא שאול בן בטנית שפקקו את
5 המאור [החלון] בטפיח [פך של חרס] וקשרו את
6 המקידה [כלי חרס] בגמי לידע אם יש בגיגית פותח
7 טפח או לא. ומדבריהם למדנו שפוקקין ומודדין
8 וקושרין בשבת". היינו שבשבת מותר לפקוק את
9 החלון, למדוד ולקשור קשר שאינו של קיימא³.
10 [ובגמרא שם⁴ מבואר דרך מדידה של מצוה
11 מותרת, וכן בנוגע לקשירה מפורש בשולחן ערוך⁵
12 שרק לצורך מצוה מותר לקשור קשר אומן שאינו של
13 קיימא. אולם בנוגע לפקיקה מבואר בתוספות שם⁶
14 שהיא מותרת גם שלא לצורך מצוה].
15 וצריך להבין:
16 הטעם מה שהסדר בהמשנה הוא "פוקקין" ואחר
17 כך "ומודדין וקושרין", יש לומר בפשטות מפני דכך
18 הוי עובדא, שמתחילה "פקקו את המאור", ואחר כך
19 קשרו ומדדו. אבל לפי זה הוה ליה למימר "וקושרין

(*) וסיום מס' שבת.

1 ה, יב"טו.

2 קנז, א. וראה שבת קכה, ב ואילך.

3 פרש"י שם ד"ה וקושרין.

4 קנז, ב. וראה רמב"ם פכ"ד מהל' שבת ה"ה. שו"ע או"ח סי'
שו"י ס"ו. שו"ע אדה"ז שם סעי' יח.

5 או"ח סי' שו"י ס"א. שו"ע אדה"ז שם ס"ד.

6 ד"ה מדידה. וראה שבת קכה, ב ואילך. רמב"ם פכ"ב מהל'
שבת הכ"ז. שו"ע אדה"ז סט"ו ס"ב.

7 קידושין מא, רע"א ד"ה האיש. וראה דברי שלום (להרב
מבערזאן) מע' זו ואצל זו. שד"ח כללים ז כלל יא. ומסתמת לשון
התוס' שם ד"לא זו אף זו לא שייך לשנוי כו' אלא בשני בבות אבל
בשתי תיבות לא" משמע שכלל זה דבשתי תיבות לא אמרינן "לא זו
אף זו", הוא לא רק בנידון שדין א' מובן מהשני בדרך מומילא ואין
צורך לשנותו כלל [ע"ד קושיית הגמ' שם "השתא בשלוחו מקדש בו
מיבעיא" - ד"כו" לא הו"ל למיתני כלל* כיון דידעינן אותו
מ"בשלוחו"], אלא גם בנידון שבכל אופן צריך לשנות הדין הב' כי
אינו מובן בדרך מומילא מדין הא' (וכבנוד"ד דהדין ד"פוקקין" אינו

מכריח הדין ד"מודדין וקושרין", אלא שיש בו חידוש יותר), לא
אמרינן "לא זו אף זו", אלא שונה החידוש תחילה**, וי"ל שהוא ע"ד
"כיון דאתיא מדרשא חביבא ליי" (יבמות ב, ב). - אבל עפ"ז צע"ק
דגם בשתי בבות צ"ל כן.

8 ואפילו את"ל דהכוונה (ראה עצמות יוסף (קידושין שם), באר
שבע (נסמן בגליון הש"ס שם)) דבב' תיבות צריך לשנות רק החידוש
- עכצ"ל שזהו רק באם הדין השני מיותר הוא כי מובן בדרך ממילא
מדין הא', משא"כ בנוד"ד דפוקקין ומודדין וקושרין.

9 ואין להקשות מדברי התוס' ביומא (שבשוה"ג הא' להערה
הקודמת) דלכן תני "מכבין ומפסיקין" לפי שהדין הב' יש בו חידוש
(וע"פ הנ"ל הרי צריך לשנות החידוש תחילה) - כי אין כוונתם שבדין
הב' יש בו חידוש יותר מדין הא' (שהרי פשוט שעצם הדין שמוותרין
לכבות הוא עיקר ויסוד כל החידוש, ורק שבפרטים אחדים ישנו חידוש
גם בדין הב'), כ"א כוונתם שדין הב' אינו מוכרח מדין הא' (מצד
פרטים אלו), ולכן אי"ז בגדר "זו ואצל זו" (וכנ"ל בהערה הקודמת
ובשוה"ג הב' שם), אבל בכל אופן עיקר החידוש הוא "מכבין", ולכן
נשנה תחילה.

9 קכו, ב ד"ה ומדבריהן.

(*) אין לומר דקושיית הגמ' היא דהו"ל בסדר הפוך (בשולחן) ואח"כ (בו"), כי אז יהי' בסדר "זו ואצל זו", והרי גם את"ל דבשתי תיבות אפ"ל זו
ואצל זו" (תוס' שבועות ד, ב ד"ה הסול. וראה רשב"ם ב"ב קלב, א ד"ה גובה בסופו. וראה עצמות יוסף וברא שבע שבפנים ההערה). הרי מוכח מדברי
התוס' (פסחים לט, ב ד"ה לא. יומא פד, ב ד"ה מכבין. ב"ק קה, ב ד"ה ושמואל) שסדר זה הוא דוחק גדול (והיכא שמתקן כן בגמ' - עכצ"ל שזהו מפני
שא"א לתרצו באופן אחר). ולהעיר מהשקט"ר האם גם בקרא כן הוא (נסמן בשד"ח שם).

(**) אבל אי"ז בכלל "זו ואצל זו" (שדחוק הוא - נסמן בשוה"ג הא') - כי הדוחק דסדר כלל זה הוא רק היכא שע"י דין הא' ידוע בדרך ממילא דין
הב', וכפשטות הלשון "זו ואין צריך לומר זו". וראה הערה הבאה.

28 ויש לומר שעל דרך זה הוא גם בנוגע לקשירה -
29 דלכאורה גם בקשר שאינו של קיימא (היינו כשחסר
30 בסיום (בשלימות) של מלאכת הקשירה, "מעשה
31 אומן"¹⁸, מפני שאינו קושר "על דעת שישאר כן כל
32 זמן שאפשר לו להיות קיים כו"¹⁹) יש להקשות: למה
33 לא יהיה אסור מן התורה מטעם חצי שיעור? -
34 והתירוץ הוא על דרך הנ"ל: אין זה חצי שיעור
35 (בכמותה) של המלאכה, כי אם חצי מלאכה - חסר
36 באיכות וגדרי ומהותה של המלאכה, כי ה"דעת
37 שישאר כן לעולם" הוא חלק מאיכותה ומגדרי
38 המלאכה, ובלעדה חסר בגדר המלאכה²⁰ ולכן אינה
39 אסורה מן התורה.
40 ג. אבל על פי זה צריך להבין:
41 במלאכת ההוצאה בעקירה או הנחה לבדן
42 (שאסורה מדברי סופרים), לא מצינו שיתירו לצורך
43 מצוה: ואדרבה: מבואר במפרשים²¹, שהטעם מה
44 ששנו חכמים במשנתם ריש מסכת שבת הדין דהוצאה
45 בעני ועשיר, הוא בכדי להורות דגם הוצאה דנתינת
46 צדקה מעשיר לעני אסורה - היינו שאסורה גם לצורך
47 מצוה ועקירה או הנחה לבדן מדברי סופרים - ומאי
48 שנא חצי מלאכת הקשירה (שאינה של קיימא)
49 שהתירו לצורך מצוה²²?
50 ובטעם החילוק יש לומר, דאף ששניהן אסורים
51 מדברי סופרים, מכל מקום אין טעם האיסור שוה:
52 טעם איסור ההוצאה בעקירה או בהנחה בלבד הוא
53 "גזירה שמא יבואו כל אחד ואחד מהם לעשות מלאכה
54 שלימה בשבת"²³, מסוג הדברים, "שאסרו חכמים כו"

1 שהוא מעשה חול וזלזול שבת"¹⁰, מה שאין כן איסור
2 קשירה של קשר שאינו של קיימא הוא מטעם
3 (ובאופן) ש"מדברי סופרים נקרא זה גם כן של
4 קיימא"¹¹, היינו בקשר שהוא דומה לקשירה
5 דאורייתא.
6 ועל פי זה פשוט יותר לאסור (מדברי סופרים)
7 קשירה הדומה למלאכה דאורייתא, מלאסור (מדברי
8 סופרים) מדידה שהיא רק מעשה חול וכו'. ולכן
9 כשהתירו שניהן (לצורך מצוה) הרי בהיתר קשירה
10 רבותא יתירא מבהיתר המדידה - ואם כן גם מטעם זה
11 הוה ליה למימר תחלה "וקושרין" ואחר כך "ומודדין".
12 ב. ויובן כל זה בהקדים מה ששנינו בתחלת מסכת
13 שבת¹² שמלאכת הוצאה אינה אסורה מדאורייתא אלא
14 באופן שהמוציא עושה עקירה והנחה. אבל בעקירה
15 בלבד בלא הנחה, או בהנחה בלא עקירה, אינה אסורה
16 כי אם מדברי סופרים¹³. וידועה¹⁴ הקושיא על זה:
17 למה לא תיאסר מדאורייתא גם עקירה לבד, או הנחה
18 לבד, מטעם חצי שיעור שהוא אסור מן התורה¹⁵ (גם
19 במלאכות שבת¹⁶)?
20 ומבואר¹⁷ בישוב הדבר, על פי הדיוק בהדגשת
21 הלשון דהאי כללא גופא: האיסור מן התורה הוא
22 דוקא "בחצי שיעור - היינו שחסר רק בשיעור, כמות
23 האיסור ולא במהותו ואיכותו. אבל אם החסרון הוא
24 במהות האיסור לא אסרה תורה. וכן הוא בנדון דידן,
25 שהעקירה או ההנחה לבדה הרי הן חצי מלאכה ולא
26 חצי שיעור - חצי באיכות וגדרי ומהות פעולת ההוצאה,
27 לכן אינה אסורה מן התורה.

20) ואף שבשור"ע שם מבואר ש"אם קוצב בדעתו איזה זמן שאז
יתירו בודאי אפילו הוא זמן ארוך מאד אין זה של קיימא מה"ת
ופטור וכו' אבל מד"ס נק' זה ג"כ של קיימא כו", ובוה לכאור' י"ל
שהוא חצי שיעור: הדעת שישאר כן לעולם הוא שיעור, וכשחושב
בדעתו להתירו לאחר איזה זמן הרי יש כאן כל איכות המלאכה, גם
המחשבה והדעת שישאר, ורק שחסר בהשעור - לכמה זמן ישאר,
זה אינו, כי קשר שישאר כן לעולם, ענינו הוא קשר שלא יהי' בו
שינוי (גדר מחודש) - ולא קשר שיתקיים ריבוי זמן עד אין סוף. וראה
לקמן בפנים.

ולהעיר משו"ת הרשב"א ח"א סי' ט, תיח במש"נ ואתה הוא
ושנותיך לא יתמו (הובא בס' החקירה להצ"צ לד, ב ואילך. קכ, ב.
עיי"ש).

ולהעיר מהתואר והגדר "נצחי" ששייך גם ביש לו תחלה - וא"כ
הוא בגדר זמן (יונת אלם בהקדמה. פלח הרמון שער ד' פ"ג. לקו"ת
פקודי ז, ב). ואכ"מ.

21) מאירי שבת ב, א. רע"ב ותויו"ט ריש מס' שבת. וראה ח' שפת אמת שם, ועוד.

22) וראה שבת של מי בסיום מס' שבת. לשון הזהב שם. ח' חת"ס שם. ועוד.

23) שור"ע אדה"ז סי' שמז ס"א מפירש"י שבת ב, א ד"ה שניהם,

10) שור"ע אדה"ז סי' ש"ו שם. וראה תוס' שבת שם.

11) שור"ע אדה"ז סי' ש"ז סעי' א.

12) וכבר העירו האחרונים על הקשירה והשייכות דתחלת מס' וסופה מברכות י, רע"א. ובתוס' שם. וראה ס' ויהא ברכה. ולהעיר מס' פ"א מ"ז: נעוץ סופן בתחלתן ותחלתן בסופן.

13) וראה שור"ע (ושור"ע אדה"ז) סי' שמ"ז ס"א.

14) ראה בשד"ח כללים מערכת ח כלל ד. וש"נ. וראה לקו"ש ח"ה ע' 33 הערה 31. ח"ז ע' 110 הערה 34.

15) יומא עד, א.

16) כ"ה דעת אדה"ז, כמפורש בשור"ע שלו סי' שמ סעי' א וסעי' ד. וראה גם בקו"א לסי' שב. והוא ע"פ שיטת רש"י (שבת עד, א). מאירי (שם ג, ב - וראה לקח טוב להגר"י ענגל כלל ט סעי' ו). הגהת אשרי ס"פ כלל גדול ור"פ המוציא יין (וראה ק"נ שם). ועוד. משא"כ לדעת הרמב"ם - ראה בשד"ח שבעה"ט 14. תוצאות חיים (להגר"מ זעמבא הי"ד) סי' ח. וראה חלקת יואב (לר"י מקניצק) חיו"ד סי' ט. ועוד.

17) ראה מפענ"צ סוף ע' קפה ואילך. וש"נ.

18) הדיעות בזה ראה שור"ע אדה"ז סי' שיז ס"ב.

19) שור"ע אדה"ז שם ס"א.

1 גזירה שמא יבוא מהן איסור סקילה²⁴; מה שאין כן
2 טעם איסור קשירת קשר שאינו של קיימא הוא לפי
3 ש"מדברי סופרים נקרא זה גם כן של קיימא הואיל
4 ועומד להתקיים איזה זמן", היינו שהוא מסוג
5 המלאכות "שאסרו"²⁵ חכמים כו' מפני שהן דומים
6 למלאכות²⁶.

7 ומכיון שאיסורה של מלאכת הקשירה (שאינה של
8 קיימא) אינו משום גזירה שמא יבוא על ידי זה לאיסור
9 דאורייתא, אלא רק מפני שדומה היא למלאכה
10 דאורייתא, הרי בזה יש מקום לחלק ולומר דשאני
11 במקום שיש איזה צורך (מצוה וכיוצא בזה); מה שאין
12 כן במלאכת העקירה או ההנחה (לבדה), שאיסורה
13 מטעם שמא יבוא על ידה לאיסור מן התורה, הרי
14 מסתבר שלזה יש לחוש ולאסור גם כשהמלאכה היא
15 לצורך מצוה.

16 אבל הא גופא דורש ביאור: למה באמת לא גזרו
17 מעיקרא דדינא גם במלאכת הקשירה שאינה של קיימא
18 - מכיון שהיא חצי מלאכה - שהרי מקום לחשוש שמא
19 יבוא לעשות קשר של קיימא שהיא מלאכה דאורייתא,
20 ולכן תהא אסורה גם לצורך מצוה?

21 והדברים קל וחומר²⁷: אם גזרו בעקירה או הנחה
22 לבדה, אף על פי שאי אפשר לבוא ממנה למלאכה
23 שלימה כי אם על ידי פעולה נוספת (להניחה אחרי

אבל בפירוש"י אין תיבת "מהם". וי"ל שכוונת אדה"ז להדגיש שגזירה זו (והחששא) היא גם על מי שעושה ההנחה בלבד, והגזירה היא שלא יבוא הוא עצמו לעשות מלאכה שלימה בפעם ב'. וראה שקו"ט במפרשים בפרש"י ותוס' שבת ג, א ד"ה פטורי דאתי. ואכ"מ.

(24) רמב"ם רפכ"א מהל' שבת.
(25) שהמלאכות מסוג זה אינם מחשש שמא יבוא לאיסור דאורייתא, דאל"כ למה מחלקם לב' סוגים, והרי סוג א' הוא - וראה רמב"ם רפכ"ד מהל' שבת: "שאינם דומין למלאכה ואינם מביאים לידי מלאכה" - וכדמוכח מזה שבכו"כ מלאכות האסורין מדרבנן כותב הרמב"ם (בפכ"א-כ"ג) "מפני שהוא כ... (מלאכה דאורייתא פלונית)" וכיו"ב, ובכו"כ איסורים כותב (שם) "גזירה שמא...". "גזירה משום...". וכיו"ב.

(26) ומה שמצינו שבכמה אופני קשר גזרינן אטו קשר של קיימא - ראה לקמן הערה 36.

(* ולהעיר מזה שבש"ס דילן (שבת ענד, ב) מקשה בפשטות (על הקס"ד שמלאכת קשירה במשכן היתה זה שהיו "קושרין ביתדות אהלים") "ההוא קושר ע"מ להחיר הוא", אף שג"ז היתה קשירה של (מצוה) חשיבות, וכמו שמפורש בירושלמי (שבת פ"ז סה"ב) דעת ר' יסא ע"ז "מכיון שהיו חזוני ונוטעין ע"פ הדיבור כמי שהוא לעולם", ואף שר' יוסא פליג שם וסובר "מכיון שהבטיחון הקב"ה שהוא מכניסן לארץ כמי שהוא לשונה", הרי הבבלי אינו סובר כן. כדמוכח מזה שבעירובין (נה, ב) מבואר (בלי חולק): "כיון דכתיב בהו (בהעלותך ט, כ) ע"פ ה' יחנו וע"פ ה' יסעו כמאן דקביע להו", אף שבירושלמי (עירובין פ"ה ה"א) מביא גם ע"ז קושיית ר' יוסי (ראה קה"ע ופנ"מ שם).

אבל יש לחלק בשיטת הבבלי בין הא דשבת להא דעירובין. דשם ה"י ציווה ה' על החני' עצמה, משא"כ קשירת המיתרים היתה רק משמש וטפל בכדי שלא יחוזה הקלעים, ואכ"מ.

(**) וראה כלי חמדה פ' וילך (לא, יט). לקו"ש ח"א ע' 227. ובכ"מ.

24 העקירה, או להקדים לההנחה - עקירה²⁸) הרי כל שכן
25 שהיה ליה לגזור בקשר שאינו של קיימא שבכדי
26 לעבור בו על איסור מן התורה אין הוא חסר אלא
27 ה"דעת שישאר כן לעולם".

28 ד. והביאור בזה:
29 בהסברת הטעם²⁹ שהתורה דוקא קשר של
30 קיימא, יש לומר: מלאכת הקשירה תוכנה - חיבור
31 ואיחוד של שני דברים (חוטם וכיוצא בזה) ואין הקשר
32 ראוי להקרא בשם חיבור ואיחוד אמתי אלא באופן
33 שנעשה על מנת "שישאר כן לעולם". והיינו שהדעת
34 שיהיה קשר של קיימא הוא תנאי במלאכת הקשירה.
35 ולכן אם התכוון לכתחילה לקושרם רק לאיזה זמן
36 ולהתירם אחר כך, הרי גם בזמן שהם קשורים יחדיו,
37 אין זה חיבור אמתי³⁰ ואינו בגדר קשירה³¹ שאסרה

(27) ולכן אין לומר בזה מ"ש התוס' (שבת כג, ב ד"ה גזירה (בסופו). וראה תוס' חולין קד, א ד"ה ומנא. נדה לג, ב ד"ה ורמינהו) "ושמא אין להשוות גזרות של חכמים זו לזו אותם שאינם במלאכה א...", כי כוונת התוס' שבמקום שאין קושיא ע"ז, אז אין להשוות גזירות ולהקשות למה פעם גזרו ופעם לא כו', אבל מובן שבמקום שישנה סתירה להגזירה (מצד הסברא וכו') צריכים לתרץ הסתירה ולבאר טעם החילוק. ועפ"ז יובן למה הרבה פעמים מפרשים חילוקי הגזירות וכיו"ב.

(28) ראה לעיל הערה 23.
(29) הטעם ע"ז הוא לפי שהקשרים שקשרו במשכן היו "קשרי קיימא" (שו"ע אדה"ז ר"ס שי"ז) - אבל ההסברה ע"ז גופא י"ל ככפנים.

(30) ולהעיר מזה שהנהרות שנפסקין פ"א לשבוע (שמיטה) פסולין למי חטאת - כי מציאות המים גם בעת היותם אינה מציאות ד(מים) חיים, כ"א מציאות ד"מכובין" (פרה פ"ח מ"ט). וראה לקו"ש ח"ו ע' 92.

(31) ועפ"ז (שפעולת הדעת שישאר כן לעולם היא להחשיב את פעולת הקשירה שתהי' נק' קשר אמיתי) יש מקום לומר שהיכא שישנו ענין אחר שנותן חשיבות להקשירה ג"כ חייב, גם אם אין בדעתו שישאר כן לעולם, כמו בקשירה של מצוה* דמצותי' אחשבי' (ראה בכורות י, א. רש"י ד"ה חלה (ביצה כז, ב). וראה אנציק' תלמודית מע' אסורו חשבו). וראה מנחת חינוך מצוה לב (סי' כא - מלאכת הקושר)*, משא"כ אם נאמר שהקשירה עצמה היא ג"כ חלק מהמלאכה מצד עצמה, והדעת שישאר כן לעולם ה"ז תנאי בהמלאכה (אבל אינה להחשיב הקשירה), אז לא יועיל מה שהיא קשירה חשובה (של מצוה) כיון שחסר תנאי, (אבל בדוחק גם אז יש מקום לשקו"ט

(* ולהעיר מזה שבש"ס דילן (שבת ענד, ב) מקשה בפשטות (על הקס"ד שמלאכת קשירה במשכן היתה זה שהיו "קושרין ביתדות אהלים") "ההוא קושר ע"מ להחיר הוא", אף שג"ז היתה קשירה של (מצוה) חשיבות, וכמו שמפורש בירושלמי (שבת פ"ז סה"ב) דעת ר' יסא ע"ז "מכיון שהיו חזוני ונוטעין ע"פ הדיבור כמי שהוא לעולם", ואף שר' יוסא פליג שם וסובר "מכיון שהבטיחון הקב"ה שהוא מכניסן לארץ כמי שהוא לשונה", הרי הבבלי אינו סובר כן. כדמוכח מזה שבעירובין (נה, ב) מבואר (בלי חולק): "כיון דכתיב בהו (בהעלותך ט, כ) ע"פ ה' יחנו וע"פ ה' יסעו כמאן דקביע להו", אף שבירושלמי (עירובין פ"ה ה"א) מביא גם ע"ז קושיית ר' יוסי (ראה קה"ע ופנ"מ שם).

אבל יש לחלק בשיטת הבבלי בין הא דשבת להא דעירובין. דשם ה"י ציווה ה' על החני' עצמה, משא"כ קשירת המיתרים היתה רק משמש וטפל בכדי שלא יחוזה הקלעים, ואכ"מ.

(**) וראה כלי חמדה פ' וילך (לא, יט). לקו"ש ח"א ע' 227. ובכ"מ.

עקירה, הנחה וכו'. כשחסר בפעולתו חלק ופרט בגוף 19
המלאכה, עם היות שאז אינה מלאכה שלימה אף 20
באיכותה ומהותה, מכל מקום המקצת שעשה ופעל 21
הרי זה חלק מפעולת ההוצאה - ולכן יש לאסור חלקה 22
משום גזירה שמא יבוא לעשות כולה ויעבור על איסור 23
מן התורה; ומטעם גזירה זו יש לחוש גם במקום 24
שהוא לצורך מצוה וכו'. 25

ה. על פי זה יבואר גם הטעם מה ששנו במשנה 26
(בסיום המסכת) "מודדין" ואחר כך "קושרין": 27
נתבאר לעיל שבקשירת קשר שאינו של קיימא 28
שאסורה חכמים אין שום חלק ממלאכת הקשירה 29
דאורייתא, האיסור הוא רק מפני שדומה הקשר לקשירה 30
גמורה מן התורה. דהיינו שאין איסורו בא מצד פעולת 31
הקשירה, כי אם רק מפני שיש לדמותה לענין אחר, 32
למלאכה אסורה - בלי שום שייכות אליה. זאת אומרת, 33
שלולא הדמיון אין טעם לאסור הקשירה מצד עצמה. 34

מה שאין כן פעולת המדידה, דאף על פי שאין 35
איסורה מצד שייכות למלאכה אסורה מן התורה (לא 36
חלק ממנה ולא - דמיון אליה), אלא שכל יסוד איסורה 37

התורה³². 1
ועל פי זה יובן שבלעדי הדעת שיתקיים הקשר הרי 2
אין הענין שנחסר חלק משלימות פעולת המלאכה, 3
אלא שנעדר מלכתחילה העיקר שבמלאכת הקשירה³³, 4
שהרי החוטים אינם קשורים ומאוחדים באמת, ואין 5
זאת כי אם פעולה של קירוב ונגיעת החוטים בלבד 6
וכיוצא בזה³⁴. ומכיון שאין בזה אפילו מקצת וחלק 7
של אותה המלאכה שאסרה התורה³⁵, לכן לא גזרו 8
בה³⁶ שמא יבוא ממקצתה לעשותה כולה ויעבור על 9
איסור מן התורה³⁷. ומעתה מובן שהטעם שאף על פי 10
כן אסורה חכמים אינו אלא משום זה שבחיצוניותה 11
דומה מלאכה זו למלאכת הקשירה דאורייתא; ומכיון 12
שאין זה מטעם גזירה, לכן מותרת היא לצורך מצוה 13
וכו'. 14

מה שאין כן מלאכת ההוצאה על ידי עקירה או 15
הנחה לחודא: 16

גדרה של מלאכה זו מן התורה, היא הוצאה (או 17
הכנסה) מרשות לרשות³⁸, כולל כמה חלקים ופרטים: 18

לומר שגם התנאי של הדעת שישאר כן לעולם ענינו להחשיב הפעולה 1
עוד יותר מכפי שהיא חשובה מצ"ע, וא"כ גם קשירה של מצוה תועיל 2
(בזה). [נפשוט שמדין זה עצמו - שלצורך מצוה מותר לקשור קשר 3
שאינו של קיימא - אין להביא ראי' שקשירת מצוה אינה מחשיבה את 4
הקשירה, כי כאן מיירי שאין המצוה בהקשירה עצמה, כ"א "שקושר 5
למדור א' משיעורי תורה" וכיו"ב].

ולהעיד מקשירה דנימא דכנור דביהמ"ק (עירובין קב, ב). 6
ולהעיר משו"ע אדה"ז סי' תרנא ס"ו בנוגע לאיגוד הלולב: "אבל 7
אסור לעשות עניבה ע"ג קשר (ביו"ט) כיון שאינו חושש להתירו 8
עולמית" - שזוהו משמע שאם ה" בדעתו להתירו לאחר זמן ה" מותר, 9
אף שזהו קשר של מצוה. אבל י"ל שמכיון שרק "מצוה מן המובחר 10
לאגוד הלולב כו" (שם ס"ב) אינו מספיק להחשיבו. ולכא"ו מוכרח 11
לומר כן, דאל"כ הרי "קשר שאינו של קיימא מה"ת כו' מותר לקושרו 12
לצורך מצוה כו' ואפי' קשר מעשה אומן כו" (שם שש"ז ס"ד) - אם 13
לא שנאמר שאיירי כשאפשר בענין אחר.

(32) וכמו שהוא בצד ההפכי - שמקלקל ע"מ לתקן חייב אף 14
שמקלקל בכלל פטור, כי מכיון שהוא ע"מ לתקן, הרי גם בעת 15
הקלקול אינו קלקול אמיתי.

(33) ובדוגמת - ולא ממש - מ"ש המ"מ (בפי"ב מהל' שבת ה"ב, 16
הובא גם במג"א סי' שיש סקל"ו. וראה רמב"ן שבת מב, א) בנוגע 17
למלאכת תיקון כלי, שאם לא נתכוין לתכלית זו אינה בגדר מלאכה 18
כלל*, אפי' למ"ד דבר שאינו מתכוין גם בשבת אסור מה"ת. ולהעיר 19
מתוד"ה וצריך לעצים (שבת עד, א).

(34) היינו, דאף שהיכא שיש בדעתו שישאר כן לעולם (וחייב עלי') 1
נחשבת פעולת הקשירה עצמה ג"כ חלק מהמלאכה (דהרי אם לא 2
יקשור בפועל אינו חייב) - הרי הפי' בזה שהדעת שישאר כן לעולם 3
מחשיב את הפעולה שתהי' פעולת מלאכה. אבל אם חסר הדעת גם 4
הפעולה אינה כלום.

(35) וע"ד המבואר בס"ג: "ואם אינו אלא קשר א' בלבד בלא 5
עניבה ע"ג אינו נקרא קשר כלל ומותר לקשרו ולהתירו אפי' אם עומד 6
להתקיים לעולם" - ואעפ"כ בנדו"ד אסור (שלא לצורך מצוה) - כי 7
עכ"פ דומה למלאכה, משא"כ קשר א' אינו דומה כלל למלאכה.

(36) חוץ אם יש סיבה חזקה לגזור, כמו הא דבשו"ע אדה"ז סי' 8
שיו ס"ב - כשהוא מעשה אומן (להדריעה שמה"ת אסור רק כשהוא 9
מעשה אומן) - שאז קרוב מאד שיעשה קשר של קיימא*: שם ס"ה 10
- שרגליו לקשרו: שם ס"ח - שקרוב שלא יחלקו בין החבלים 11
וכיו"ב; ובס"י - שלפנמים נמלך ומבטלו".

משא"כ בהוצאה הרי אסור בכל אופן. 12

(37) ע"ד המבואר בלקו"ש ח"ה ע' 33 הערה 31, עיי"ש. 13

(38) ואפי' לפי מה דשקו"ט האחרונים במלאכת הוצאה אם 14
העקירה היא העיקר או ההנחה או שניהם עיקריים, או שניהם 15
טפלים לגבי ההוצאה עצמה - הרי כל השקו"ט הוא רק מתי נק' 16
(בעיקר) שחוציא (או שהכניס) החפץ מרשות לרשות. אבל לכ"ע גדר 17
המלאכה הוא ההוצאה (או ההכנסה) וכל פרט של ההוצאה (וההכנסה) 18
הוא עכ"פ חלק מהמלאכה.

(*) ישנם הרוצים לומר כן גם בנוגע למלאכת צידה (מרכבת המשנה פ"י מהל' שבת ה"ז והכ"ג. ועוד) שבלא כוונה לצוד אי"ו בגדר צידה כלל (ולא רק 1
שהוא בגדר "אינו מתכוין") (או) שחסר ב"מלאכת מחשבת") - ומתמצים עפ"י קושיית הר"ן בשבת (קו, ב) על הרשב"א בפי' דברי הירושלמי וכו'. 2
אבל אינו כן, כי מפורש בביצה (לו, א) וכ"ה בשו"ע שם סי' שטז ס"ד. ובשו"ע אדה"ז שם ס"ה) שמותר לפרוס מחצלת ע"ג כוורת של דבורים כו' ובלבד 3
שלא יכוין לצוד ובאופן שאינו פס"ד. ואם בלא כוונה אי"ו צידה כלל, לא איכפת לן אם הוה פס"ד. וראה חלקת יואב חזו"ח סי"א ובשוה"ג שם. 4
(*) והא דהתירו לצורך מצוה גם מעשה אומן - י"ל דלפי שפקע האיסור כללי שיש בזה (שדומה למלאכה) פקעה גם הגזירה כו'.

1 הוא רק מדרבנן - אולם מאידך הרי מזה גופא מוכח
2 שאיסורה הוא מצד עצמה, מצד פנוולת המדידה: "שהוא
3 מעשה חול וזלזול שבת".

4 ומטעם זה מסתבר שבמדידה, שהוא בגדר איסור
5 מצד עצמו³⁹, יש להחמיר בה יותר מבקשירה (שאינן
6 איסורה מצד עצמה, כנ"ל), ולכן כשהמשנה באה
7 להורות ששתיהן הותרו לצורך מצוה, הרי בהיתר
8 המדידה איכא רבותא יתירה, ומשום זה נקטה (על פי
9 דברי התוס' הנ"ל) שהחידוש צריך להיות נשנה תחלה)
10 "מודדין" תחילה ואחר כך "וקושרין".

11 ו. הביאור על פי פנימיות הענינים למה נשנו ג'
12 ענינים אלו בהסדר של "פוקקין ומודדין וקושרין" -
13 ובהקדים דיוק הלשון "פוקקין וכו'", בל' הווה
14 ופעולה ודאית, ולא תנא "מותר לפקוק וכו'" וכיוצא
15 בזה, שמזה משמע רמז שכן צריכים לעשות ושכן
16 עושים תמיד:

17 נתבאר במקום אחר⁴⁰ הטעם (על פי פנימיות
18 הענינים⁴¹) מה שמסכת שבת מתחילה דוקא בדיני
19 הוצאה - מפני שברוחניות הרי זה ענין כללי בכל
20 איסורי שבת: על ידי עשיית המלאכות האסורות
21 מוציאים מרשות היחיד (יחידו של עולם) לרשות
22 הרבים (טורי דפדודא - עולם הקליפות)⁴² ולכן בא
23 ענין ההוצאה בתור הקדמה כללית לכל דיני שבת; על
24 דרך זה הוא גם בנוגע לסיום וחיתום המסכת ש"הכל
25 הולך אחר החיתום"⁴³, שמבאר שם ענין כללי הנעשה
26 על ידי כללות שמירת שבת (בכל פרטיה) - וכדלקמן.

27 מבואר בכמה מקומות⁴⁴ החילוק שבין ג' הזמנים
28 (דשבת: א) מעלי (ליל) שבתא; ב) יומא דשבתא; ג) זמן
29 מנחת שבת, רעוא דכל רעוין⁴⁵ - שביליל שבת הוא עליית
30 ה"מלכות" מבריא-יצירה-עשיה לאצילות, כי בימות
31 החול יורדת המלכות לבריא-יצירה-עשיה לברר

(39) ובדוגמת מ"ש החת"ס (שו"ת או"ח סו"ס קמה בנוגע ליו"ט שני של חגה"ש, שמכיון שטעמו הוא רק, כדי שלא לחלוק במועדו (רמב"ם הל' קדוש"ח פ"ג ה"ב), ואי"ז מטעם ספיקא דיומא, יש בזה כח של ודאי, משא"כ בשאר היו"ט ה"ז רק בגדר ספק (אף שבשאר היו"ט ה"ז ספיקא דאורייתא, ובחגה"ש ה"ז ודאי דרבנן).
40) ראה לקו"ש ח"א ע' 68 ואילך.

41) ע"פ נגלה - ראה תוס' וראשונים ריש מס' שבת.

42) תו"א צ"ט, ד. לקו"ת תוריע כא, ג. מצה זו תר"ם פנ"ז.

43) ברכות יב, א.

44) ראה הגהות הרח"ו לזח"ב רה, ב. לקו"ת אמור לו, ב. שלח מג, א. סידור ד"ה מזמור שיר ליום השבת (קפת, א ואילך). וראה המשך תרס"ו ע' תקמ"ה. ועוד.

45) זח"ב פח, ב.

46) משלי ה, ה. נתבאר בלקו"ת שה"ש נא, ב. ובכ"מ.

47) ראה שו"ע אדה"ז סו"ס ס"ו. וראה בהנסמן בשער הכולל

32 בירורים, וכמו שכתוב⁴⁶ "רגלי יורדות גו'", ובליל שבת
33 היא עולה משם לאצילות. ומכיון שהעולמות מקבלים
34 מספירת המלכות, הרי מאיר אז בבריא-יצירה עשיה
35 ספירת המלכות כפי שהיא באצילות. אחר כך ביומא
36 דשבתא מאיר בחינה נעלית יותר, בחינת זעיר-אנפין,
37 מדות דאצילות. ואחר כך בזמן רעוא דרעוין הוא גילוי
38 הבחינה ומדריגה שלמעלה מזעיר-אנפין ומלכות, שוממנה בא
39 היחוד דזעיר-אנפין ומלכות. ולכן אומרים
40 בתפלת ערבית של שבת "וינוחו בה" (מלכות) בתפלת
41 שחרית "וינוחו בו" (ז"א), ובתפלת מנחה "וינוחו בס" (יחוד ז"א ומלכות)⁴⁷.

43 והנה מכיון שביליל שבת יש עליית העולמות⁴⁸,
44 ספירת המלכות מאירה בבריא-יצירה-עשיה כפי
45 שהיא באצילות, לכן מתבטל (ליל) שבת כל
46 הקליפות⁴⁹: בימות החול, מכיון שמלכות יורדת לברר
47 בירורים שבעולמות בריא-יצירה-עשיה הרי
48 שהקליפות יש להן "תפיסת מקום", לכן לא נתבטלו
49 הקליפות בהעולמות. מה שאין כן בשבת, מכיון
50 שספירת המלכות עולה אז באצילות, שאין בה רע כלל
51 וכמו שכתוב⁵⁰ "לא יגורך רע", לכן העולם הוא במצב
52 כזה שהקליפות בטלים.

53 אמנם, מובן, שבזה (עליית המלכות וביטול
54 הקליפות וכו') שייך וקשור זה (במדה ידועה⁵¹)
55 לעבודת האדם⁵².

56 ולכן אמרו רז"ל⁵³ (בנוגע לעבודת בני ישראל):
57 "נעשה שותף להקב"ה במעשה בראשית" -
58 שמהביאורים בזה הוא על פי מאמר רז"ל⁵⁴ "רוח
59 צפונית אינה מסובבת", היינו שמצד הבריא-עשיה מצד
60 עצמה הרי צד צפון, המורה על (מקור ומקום⁵⁵)
61 הקליפות (כמו שכתוב⁵⁶, מצפון תפתח הרע"ה) פתוח
62 הוא, שישנו מקום לקליפות. אבל בשבת, שעל ידי
63 עבודת בני ישראל (המלכות עולה ועל ידי זה)

פ"ז אות לא. וראה כף החיים אות ב'.

48) להעיר מירוש' (דמאי רפ"ד) דעם הארץ בשבת - אינו משקר.

49) ראה זח"ב קלה, ב. וראה בארוכה סה"מ להצ"צ - מצות לא תבערו אש. ובכ"מ.

50) תהלים ה, ה.

51) וכידוע בב"י משי"ג לעשות את השבת אף דשבת מיקדשא וקיימא (תר"א ד"ה זכור את יום השבת (הא'). וראה בארוכה ד"ה את שבתותי ה"ש"ת. ובכ"מ).

52) ולהעיר שגם ע"ד ההלכה צריכים בני"י לפעול ולעשות את (מציאות) יום השבת - ראה בארוכה לקו"ש כרך ח' ע' 52 ואילך.

53) שבת קיט, ב. סאו"ח סי' רסח. שו"ע אדה"ז שם ס"א.

54) ב"ב כה, רע"ב. וראה לקו"ת ר"פ תוריע.

55) ראה ס' הבהיר סקפ"ג.

56) ירמ' א, יד.

15 - והן הנרמזות בשלש הענינים ולפי סדר זה דוקא: 15
 16 "פוקקין ומודדין וקושרין";
 17 בליל שבת, פועלים עליית המלכות עליית
 18 העולמות וביטול הקליפות, שעל ידי זה סותמין
 19 ו"פוקקין" את החלל דרוח צפונית; ואחר כך מגיעים
 20 לגילוי בחינת המדות דאצילות - "ומודדין" (שהוא
 21 מלשון מדה, כלשון רז"ל⁶⁰ "במדה שאדם מודד בה
 22 מודדין לו"), ואחר כך עולים לבחינת "וקושרין",
 23 שמאיר האור שלמעלה מז"א ומלכות המקשר ומאחד
 24 אותם, ועל ידי זה גם מקשר כל העולמות כולם -
 25 שנעשים כולם רשות אחד רשות היחיד⁶¹ -
 26 מקשרם ביחידו של עולם⁶².

(משיחת שבת פרשת שלח תשכ"ב)

1 מתבטלות הקליפות, הרי זה כאילו עושים וסותמים⁵⁷
 2 את צד הצפון ונגמרת הבריא. וזהו שבני ישראל
 3 נעשים "שותף להקב"ה⁵⁸ במעשה בראשית", שגם הם
 4 פועלים בבריא העולם.
 5 ודבר זה נעשה תיכף ומיד בכניסת השבת על ידי
 6 קבלת השבת ושמירתה אז.
 7 ואחר כך, בשכרה של עבודה זו, מתעלים (ביומא
 8 דשבתא) לדרגא נעלית יותר, לגילוי האור דז"א
 9 דאצילות. ואחר כך מתעלים עוד יותר - עד לגילוי
 10 האור שלמעלה מז"א ומלכות, ומייחדם.
 11 וזהו שבסיום מסכת שבת - היינו שבסיום
 12 (ושמירת⁵⁹) כל הלכות (מסכת) שבת (שכולם נכללים
 13 בזהירות באיסור דהוצאה שבתחלת המסכת כנ"ל) -
 14 באה ה"הודעה" על ג' העליות בשכרה של עבודה זו

(57) ראה זח"ג קצח, רע"ב.

(58) ועפ"ז יובן (יומתק) מרז"ל (פדר"א ספ"ג): צפון כו' ולא גמרו
 אמר שכל מי שיאמר שהוא אלוקה יבוא ויגמור כו' וידעו הכל שהיא
 אלוקה - ועפ"פ ב"ר (פצ"ח, ג) א"ל הוא ישראל אביכם מה הקב"ה
 בורא עולמות אף אביכם.

(59) כי לימוד מביא לידי מעשה (קדושין מ, ב).

(60) סוטה ח, ב.

(61) עפ"ז יובן מענה רע"ק בב"ר (פי"א, ה). - ועפ"ה המבואר
 בפנים (רס"ו) דהוצאה היא תוכן כל מלאכות שבת - איך שבמענה
 הנ"ל מתורץ בנוגע לכל הפעולות שבעולם בשבת. וראה לקו"ת תזריע
 שם.

(62) ראה תו"א (ס"פ תרומה - כ"ק אדמו"ר נ"ע) דז"א הוא תכלית
 ירדת אוא"ס מלמעלה מל' היא מקור ב"ע שבאצילות - ועפ"ז
 יומתק השייכות לנדוד ד"יחיד" - ולא "אחד".

אגרות קודש

ב"ה, י"ב מנ"א, תשט"ו

ברוקלין.

הרה"ג והרה"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ

מוה"ר אפרים אליעזר שי' הכהן

שלום וברכה!

ז"ע נתקבל מכתבו מצום החמישי יהפך בקרוב לששון ולשמחה, ונהנית ממ"ש שחזר המאמר ציון
 במשפט תפדה שבלקו"ת, ונפגשו מחשבותינו יחד, כיון שבאותו שבת עצמו אלא שבצהריים עשיתי כהנ"ל,
 ובמשך איזה ימים נדפס המאמר עם הגהות אדמו"ר הצ"צ ומסוגר בזה. ויה"ר שיקוים בקרוב ציון במשפט
 תפדה ושבי' בצדקה ברוחניות, שזה עצמו הוא הכנה וכלי לקיום כפשוטו, ולמטה מעשרה טפחים.

בברכה.

בחדש השביעי באחד לחדש . . זכרון תרועה מקרא קדש⁵.

בראש השנה נבנית המלכות משלשת האבות.
בחדש השביעי — מלכות, דוד המלך.⁶
באחד לחדש — אברהם, אחד היה אברהם⁷.
זכרון תרועה — יצחק, והנה איל אחר⁸.
מקרא קדש — יעקב, ישראל מקוראי⁹.

(הערות לזהר א עמ' רלד)

כה תברכו את בני ישראל אמור להם¹⁰.

יש כאן רמז לשופר ולולב.

כ"ה תברכו עם הכולל — הוא מספר שופ"ר לול"ב.

ושלשת קולות השופר (תקיעה, שברים, תרועה) — הם כמו שלש הברכות של ברכת כהנים (יברכך, יאר, ישא).

ובפרטיות יש שלשים קולות בשופר — כמו השלש יודי"ן של יברכך יאר וישא. וכן בלולב, יש שלשה נענועים לכל צד.

(הערות לזהר ב עמ' שסט)

ראש השנה

פסוקים ומאמרי רז"ל

וישב יצחק ויחפור את בארות המים . . עשק . . שטנה . . רחובות . . שבעה¹.

ארבע בארותיו של יצחק, שמדתו גבורה, רומזות על ארבעה ימי דין.

עשק — כנגד היום הראשון של ראש השנה. ורבו עליה, כמו שכתוב² ויהי היום גו', שקאי על ראש השנה, כתרגומו, ויבא גם השטן גו'. וכתוב בהפטרת היום³ ה' יחתו מריבו, הרי שאז יש מריבה. והוא מצד הדינא קשיא.

שטנה — כנגד היום השני של ראש השנה. ורבו גם עליה, מצד הדינא רפיא. אך מפני שהוא רפיא, לא כתיב הטעם, בהשטנו כו', כמו שכתוב אצל עשק, כי התעשקו עמו.

רחובות — כנגד יום הכפורים, החתימה. ולא רבו עליה, כי אין לשטן שליטה ביום זה, כמאמר רז"ל⁴ השט"ן גימטריא שס"ד, מלבד יום הכפורים.

שבעה — כנגד הושענא רבה, היום השביעי של סוכות, שבו גמר החתימה. זהו שאז נגמרה חפירת הבארות, ולא נאמר אחר זה שיצחק חפר עוד בארות. (ליקוטים ואגרות עמ' שכט)

(5) אמור כג, כד.

(6) ראה לקוטי תורה חקת סא, ד: יום השביעי הוא בחינת מלכות, והוא בחינת דוד, ובד' אושפיזין . . דוד הוא השביעי . . דוד היה מרכבה לבחינת מלכות.

(7) יחזקאל לג, כד.

(8) וירא כב, יג. רש"י אמור כג, כד.

(9) ישעיה מח, יב. ועיין ויקרא רבה על הפסוק. ילקוט פנחס רמז תשפ"ב.

(10) נשא ו, כג.

(1) תולדות כו, יח-לג.

(2) איוב א, ו.

(3) שמואל א ב, י.

(4) יומא כב, א.

אגרות קודש

ב"ה, ח' מנ"א, תשט"ו

ברוקלין.

שלום וברכה!

... ומ"ש אודות מקום העמדת הארון, יש לברר אם יש בזה משום שינוי מנהג, ובאם לא נעשה באופן דבליטות כאלו מבחוץ עד עתה, הרי אין לחדש ענין זה, וכידוע עד כמה נזהרו בדקדוק ביותר וביותר מבלי לעשות שום התחדשות בעניני בית הכנסת אפילו בדברים קלים, ואפילו אם לכאורה אין בזה חשש על אתר, כי הרי הרוואה האומר מה נשתנה שינוי זה משינוי אחר, וד"ל.

בברכה לבשו"ט.

ירושלים ואת בית המקדש הן יותר מדי? לכן מפרש שהפצרה מרבה על המדה משום שלא יאמרו כו'. אף עדין קשה קצת הלשון רב לך, שמשמע שזהו דבר בלתי רצוי. לכן מביא פרוש שני, שרב לך אין משמעותו יותר מדי, אלא לשון רבוי. (220טו שיחות כד עמ' 15) אור החיים

(כו) **עלה** | **ראש הפסגה ושא**
עיניך ימה וצפנה ותימנה
ומזרחה וראה בעיניך ביה לא
תעבר את הירדן הנה:
כוסק לריש רמתא וזקוף
עיניך למערבא ולצפונא
ולדרומא ולמדינתא וחוזי
בעיניך ארי לא תעבר זת
ירדנא הדין:

רש"י וראה בעיניך • בקשת ממני: ונאראה את הארץ הטובה.
אני מראה לך את קלה, שנאמר (דברים לד): "ויראהו ה' את כל הארץ". אור החיים

(כח) **וצו את יהושע וחוזהו** כה ופקד זת יהושע
ואמצהו ביהוא יעבר לפני
ומקפדי ואלמחי ארי הוא

ולא אפשר לתת הגדלה לתלמידך בחיים חיותך, ומעמך אין תקון לטעם אין מלכות נוגעת בחברתה וכו' (ברכות מח:), ולדרך זה המאמר אל תוסף צריך לעצמו ואינו מותר: עוד נראה לפרש על זה הדרך רב לך לגופא, ואומרו אל תוסף נמשך עם מה שלא תחרי שיהא מאמר עלה ראש הפסגה וגו', פרוש לפי שאמר לו ה' עלה ראש וגו' שנתקבלה חצי תפלתו שאמר ונאראה את הארץ הטובה, חש ה' שיאמר משה אוסיף לשפף שיחי וזה לך האות כי ה' שמע קולי בשיחי, לזה אמר לו אל תוסף וגו' בדבר הזה פרוש בדבר זה שאני אומר, והוא מה שגמר אמר כי לא תעבר פרוש דבר זה מחלט הוא:

(כו) וראה בעיניך. הדרך לומר תבט בעיניך, ומה גם אחר שאמר בסמוך שא עיניך, נתפנן לומר לו כי מה ששאל לראות על ידי הליכתו לארץ באומרו אעברה ונאראה יעשה לו ה' גם ונאראה באמצעות עיניו לבד בלא הליכה כל מה ששאל לראות אחר שיעבר, והוא דבר שאין עין הודלת תוכל לראות, והוא מה שדקדק במאמר עיניך בכניו:

עוד ירצה לפי שימצאו חכמות שיקריבו הרחוק על ידי דבר אמצעי שמשמין אותו בין עיניהם למול מקומות הרחוקים ויקרבו ויראם כאלו הם לפניו, ולשלל דבר זה אמר ה' אליו וראה בעיניך ממש פרוש בלא אמצעות דבר אחר:

אור החיים על התורה – מהדורת בלוס, אברמוביץ

או ירצה על זה הדרך ויתעבר ה' בי למות חוץ לארץ למענכם משום הידוע כדי שיעמדו עמו לעולם הבא, באומרו וזל, ולזה דקדק לומר ויתעבר לשון עברה על דרך אומרו (פגנ' א') יום עברה היום שהוא יום המיתה, ואומרו ולא שמע אלי שלא רצה ה' שיפנס לארץ כל עקר, אפלו בתנאי שיצא מנה אחר כך ויקבר במקום שהוא שבו נקבר עם מתי מדבר כמו שפרשנו למעלה במאמר אעברה נא:

ויאמר וגו' רב לך וגו' אל תוסף. כפל לומר רב לך אל תוסף, בא להשיב לב דברים הבאים בתפלת משה, כנגד מה שהתפלל על עצמו אמר לו רב לך רמו לו בתבת רב כי כלום טעם תפלת משה לעבר את הארץ הוא כדי לקים מצוות התלויות בארץ, לזה השיבו שאינו צריך לזה כי יש לו רב טוב אשר יתן לו ה', והוא אומרו רב לך ואינך צריך לשום תוספת זכות, וכנגד מה שהיה מתפלל על ישראל השתיקו בגערה ואמר לו אל תוסף דבר וגו':

או נתפנן לומר על זה הדרך כי כל זכות שתגיע לבאי הארץ מן המצוות התלויות בארץ יש לך חלק בכלן ומה זה הוא החלק שאמרה הוא המצוה אותם לעשות, והוא אומ' רב לך פרוש הרבנות של קיום המצוה לך היא ואם בן יש לך חלק עם כל א' בכל מעשה אשר יעשו שם ואשר ע"כ אל תוסף דבר בדבר זה:

עוד נתפנן במאמר רב לך להשיב על טענת אעברה נא שפרשנו שרצה לומר שיעבירהו מהמלכות משום מלכות יהושע, לזה אמר רב לך פרוש הגדלה והרבנות היא מיעדת ומיוחדת לך כל זמן שאמרה בנמצא

אלי רב-לך אל-תוסף דבר
אלי עוד בדבר הנה:
תוסף למלא קדמי עוד
בפתגמא הדין:

רש"י ויתעבר ה' • (ספרי) נתמלא חמה. למענכם • בשבילכם, אתם גרמתם לי. וכן הוא אומר (תהלים קו): "ויקציפו עלי מי מריבה וירע למשה בעבורם". רב-לך • (ספרי) שלא יאמרו: הרב, כמה קשה, והתלמיד, כמה סרבן ומפציר. דבר אחר: "רב-לך", הרבה מזה שמור לך, רב-טוב הצפון לך.

~ נקודות משיחות קודש ~

שלא יאמרו הרב כמה קשה והתלמיד כמה סרבן ומפציר
(רש"י ג, כו)

הפרוש הפשוט של רב לך הוא – שהדבר הוא יותר מדי, וכפי שפרש רש"י בפרשת קרח (טו, ג): רב לכם, הרבה יותר מדי לקחתם לעצמכם גדלה. וקשה: איך אפשר לומר שתשוקתו ובקשתו של משה רבינו להפגס לארץ ולראות את

עוד נתפנן בלשון אעברה, על דרך אומנם ד"ל (פסוק ק"א), כל ההולך ד' אמות בארץ וישראל יש לו חלק לעולם הבא, לזה אמר לו אעברה נא פרוש עתה בחיים לחזקת נפשי לתענוג המנה שהוא עולם הבא: אשר בעבר הדרך. הדרך לומר בן, לפי שיש ארץ טובה שהיא ארץ העליונה בדרך אומרו, (תהלים קט"ז) אתה הולך לפני ה' בארצות החיים, והדרך לפרט הקר הטוב והלבנון, לדבריהם ד"ל שאמר (סוטה י"ד) שכונת משה היה לקים מצוות הנוהגות בארץ, לזה פרט כל המקומות לומר שחפץ הוא לקים כל המצוות הנוהגות בכל המקומות. עוד נתחכם משה לומר בדברים האלה לכל יהיה מקום לה' לומר שיראה משם את הארץ ולא יצטרך לעבר, לזה פרט את כל המקומות שאין מציאות לראות כל זה מרחוק אם לא יעבר: (כו) ויתעבר ה' וגו' ולא שמע וגו'. כפל לומר ויתעבר ולא שמע, גם הפסיק בתבת למענכם בין מאמר ויתעבר למאמר ולא שמע שהיל"ל ויתעבר ה' בי ולא שמע אלי למענכם, גם אמר תבת למענכם אחר שכבר אמר למעלה (א' ל"ז) גם בי התאנף ה' בגללכם, ותבאר על פי מה שפרשנו כמה שאמר בעת ההיא לאמר שנתכונן להתפלל על עצמו וגם על ישראל, לזה כנגד מה שנתפנן בתפלתו על ישראל אמר ויתעבר ה' בי למענכם פרוש למען מה שנוגע לכם, וכנגד מה שהתפלל על עצמו אמר ולא שמע אלי פרוש למה שנוגע לי, ובה לא אמר לשון עברה כי שאלת משה על עצמו היא שאלת חכם בטענה הנשמעת כמו שכתבנו למעלה מה שאין בן ישראל שהקציפו את ה' ונתעבו כליו כ"מ לזה אמר ויתעבר:

♦ יום שני ח' מנחם-אב ♦

(ה) רֹאה | לְמִדַּתִּי אֶתְכֶם חֲקִים וּמִשְׁפָּטִים בְּאִשֶּׁר צִנִּי יְהוָה אֱלֹהֵי לַעֲשׂוֹת פֶּן בִּקְרַב הָאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם בָּאִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ:

(ו) וּשְׁמִרְתֶּם וַעֲשִׂיתֶם כִּי הוּא חֻמֹּתְכֶם וּבִנְיַתְכֶם לַעֲיִנִי הָעַמִּים אֲשֶׁר יִשְׁמְעוּן אֶת כָּל-הַחֲקִים הָאֵלֶּה וְאָמְרוּ רַק עַם-חֲכָם וְנָכוֹן הִגִּי הַגְּדוֹל הַזֶּה:

ה חזו דאלפית יתכון קמא ודינא קמא די פקדני יי אלהי למעבד פן בגו ארעא די אתון עלין תמן למירתה:

י ותשרון ומעבדון ארי היא חקמתכון וסוקלתנותכון לעיני עממא די ישמעון ית כל קמא האלין וימרון לחוד עם חכים וסוקלתן עמא רבא הדין:

כס"י ושמירתם • זו משנה • ועשיתם • כמשמעו • כי הוא חקמתכם ובינתכם וגו' • בזאת תחשבו חכמים ונבונים לעיני העמים •

(ז) בִּי מִיִּגְי גְּדוֹל אֲשֶׁר-לֹ אֱלֹהִים קְרִבִּים אֵלָיו בִּיהוָה אֱלֹהֵינוּ בְּכָל-קְרָאֵנוּ אֵלָיו: (ח) וּמִי גִי גְּדוֹל אֲשֶׁר-לֹ חֲקִים וּמִשְׁפָּטִים צְדִיקִים כָּכָל הַתּוֹרָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לְפָנֵיכֶם הַיּוֹם:

כס"י חקים ומשפטים צדיקים • הגונים ומקבלים •

(ט) רַק הַשְׁמַר לָךְ וּשְׁמֹר נַפְשְׁךָ מֵאֵד פֶּן-תִּשְׁכַּח אֶת-

(י) ואשמעם את דברי וגו' ליראה אתי כל תמים • יתבאר על דרך אומנם ז"ל (שבת קמו) • ישראל שעמדו על הר סיני פסקה וזמנתן • ופרשתי בפרישת יתרו שפסיקת וזמנתן היתה מאמצעות גבורות דברי אלהים עד שיעצתה נשמתם וזהו הסרת וזמנה מהם • והוא מאמר ואשמעם את דברי פרוש עשרת הדברות שבאו בגבורות דכתיב (שמות כ' א') וידבר אלהים את כל הדברים • וטעם שעשיתי זה ליראה אתי כל תמים באמצעות הפסק וזמנתן מהם שהוא המונע את האדם מלירא את ה' וזה סבה שישאל לא מרו את כבודם וסבילו כמה צרות ימים רבים אין מספר ועל משמרת

הַדְּבָרִים אֲשֶׁר-רָאוּ עֵינֶיךָ וּפְנִיָסוּרֹו מִלִּבְּכָךְ כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ וְהוֹדַעְתֶּם לְבְנֶיךָ וּלְבְנֵי בְנֶיךָ:

כס"י רק השמר לך וגו' פן-תשכח את-הדברים • אז, כשלא תשכחו אותם ותעשוים על אמתתם • תחשבו חכמים ונבונים • ואם תעזבו אותם מתוך שכחה • תחשבו שוטים •

(י) יוֹם אֲשֶׁר עֲמַדְתָּ לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּחוּרְךָ בְּאֵמֹר יְהוָה אֵלֵי הִקְהֵל-לִי אֶת-הָעָם וְאֲשַׁמְעֵם אֶת-דְּבָרֵי אֲשֶׁר יִלְמְדוּן לִירְאָה אֹתִי כָּל-הַיָּמִים אֲשֶׁר הֵם חַיִּים עַל-הָאָדָמָה וְאֶת-בְּנֵיהֶם יִלְמְדוּן:

כס"י יום אשר עמדת • מוסב על מקרא שלמעלה ממנו: "אשר ראו עיניך", יום אשר עמדת בחורב, אשר ראית את הקולות ואת הלפידים • ילמדון • ילפון לעצמם • ילמדון • יאלפון לאחרים • אור החיים

(יא) וּתְקַרְבוּן וּתַעֲמִידוּן תַּחַת הָהָר וְהָהָר בְּעַר בְּאֵשׁ עַד-לֵב הַשָּׁמַיִם חֲשֹׁךְ עָנָן וְעַרְפֶּל: (יב) וַיְדַבֵּר יְהוָה אֲלֵיכֶם מֵתוֹךְ הָאֵשׁ קוֹל דְּבָרִים אֲתֶם שֹׁמְעִים וְתִמְוֹנָה אֵינְכֶם רְאִים וּזְלַתִּי קוֹל: אור החיים

יראת ה' עומדים כי פסקה וזמנתן וטבע נפשם ליראה את ה' • כי כל שאין וזמנה מבדלת בינו לבין ה' משבעו ליראה ה' הנקבד ב"ה: (יב) קול דברים אתם שמעים • אומרו קול דברים • יתבאר על פי דבריהם ז"ל (שחש"ר פ' ששני) שאמרו שכל דבור שהיה יוצא מפי ה' היה נוצר ממנו מלאך והיה עומד על האדם ואומר לו אתה מקבלני וכו' והיה מחבקו וכו' ע"כ • וכפי זה יתבאר הכתוב על נכון קול דברים פרוש הדברים אשר דבר ה' שהיו נבראים מהם מלאכים קול אותם מלאכים שנקראים דברים אתם שומעים • ועין מה שכתבתי בפרישת יתרו שלא שמעו ישראל

מפי הגבורה אלא אנכי וגו' ולא יהיה לך וגו' אבל השמונה דברות הגם שצאו כאחד יחד עשרת הדברות לא יכלו לסבל לשמע אלא ב' וזהו עמדו הפלאכים שנתצבו מקולו יתברך בהם עד שחזרה נשמתם וחזרו ושמעו מפי הפלאכים שהם הדברים עצמן והיתה כל מצוה ומצוה שהוא מלאך ומלאך עומד על האדם ואומר לו אתה מקבלני וכו':

ותמונה אינכם ראים וגו' קשה איך יצדק לאמר על התמונה וזלתי קול שהיא השמיעה • ולפי מה שכתבתי בפסוק שלפני זה שהמלאך שהוא הדבור עצמו היה מדבר

הַשָּׁמַיִם וְנִדְחָת וְהַשְׁתַּחֲוִיָּת כל חילי שְׁמִיָּא וְתַטְעִי וְתַסְגִּיד לְהוֹן וְתַפְלַחְנוֹן דִּי לָהֶם וְעַבְדָּתָם אֲשֶׁר חָלַק יְהוָה אֱלֹהֵיךָ אֹתָם לְכָל הָעַמִּים תַּחַת כְּלֵי הַשָּׁמַיִם:

(יג) וַיִּגְדַּר לָכֶם אֶת-בְּרִיתוֹ אֲשֶׁר צִוָּה אֹתְכֶם לַעֲשׂוֹת עֲשֵׂרֶת הַדְּבָרִים וַיִּכְתְּבֵם עַל-שְׁנֵי לַחֹת אֲבָנִים:

כ"י • וּפְרִי־תִשָּׂא עֵינֶיךָ • לְהִסְתַּכֵּל בְּדָבָר וּלְתַת לֵב לְטַעוֹת אַחֲרֵיהֶם. אֲשֶׁר חָלַק ה' יְגוֹ' לְכָל הָעַמִּים • (מגילה ח) לְהַאֲרִי לָהֶם. דָּבָר אַחֵר: לְאַלְהוּת, לֹא מִנְעוֹן מִלְטַעוֹת אַחֲרֵיהֶם, אֲלֵא הַחֲלִיקָם בְּדַבְרֵי הַבְּלִיָּה לְטָרְדָם מִן הָעוֹלָם, וְכֵן הוּא אוֹמֵר (תהלים לו): "כִּי הַחֲלִיק אֱלֹוִי בְּעֵינָיו לְמִצָּא עוֹנוֹ לְשָׁנֹא".

(יד) וְאֵתִי צִוָּה יְהוָה בְּעַת הַהוּא לְלַמֵּד אֹתְכֶם חֻקִּים וּמִשְׁפָּטִים לַעֲשׂוֹתָם אֹתָם בְּאָרְץ אֲשֶׁר אֹתָם עֲבָרִים שְׁמָה לְרִשְׁתָּהּ:

(כ) וְאֹתְכֶם לָקַח יְהוָה וַיּוֹצֵא אֹתְכֶם מִכּוּר הַבְּרוֹז לְמִצְרַיִם לְהִיּוֹת לוֹ לְעַם נַחֲלָה בְּיוֹם הַהוּא:

כ"י • וְאֵתִי צִוָּה ה' בְּעַת הַהוּא לְלַמֵּד אֹתְכֶם • תוֹרָה שְׁבַעַל פֶּה.

כ"י • מִכּוּר • הוּא כְּלִי שְׁמֻזְקָקִין בּוֹ אֶת הַזֶּהָב.

(טו) וְנִשְׁמַרְתֶּם מֵאֵד לְנַפְשֵׁיכֶם כִּי לֹא רְאִיתֶם כְּלִי-תְמוּנָה בְּיוֹם דְּבַר יְהוָה אֲלֵיכֶם בַּחֲרֹב מִתּוֹךְ הָאֵשׁ:

(כא) וַיְהִי הַתְּאֲנִיף-בִּי עַל-דְּבָרֵיכֶם וַיִּשְׁבַּע לְבַלְתִּי עֲבָרִי אֶת-הַיָּרֵדִין וּלְבַלְתִּי-בֹא אֶל-הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֵיךָ נָתַן לְךָ נַחֲלָה:

(טז) פְּרִי-תִשְׁחַתּוֹן וְעֲשִׂיתֶם לָכֶם פֶּסֶל תְּמוּנַת כְּלִי-סִמָּל תְּבַנִּית זָכָר אוֹ נִקְבָּה:

כ"י • הַתְּאֲנִיף • נִתְמַלֵּא רִגְזוֹ • עַל דְּבָרֵיכֶם • עַל אוֹדוֹתֵיכֶם, עַל עֲסָקֵיכֶם. אור החיים

כ"י • סִמָּל • צִוְּרָה.

(כב) כִּי אֲנֹכִי מֵת בְּאָרֶץ הַזֹּאת אֵינִי עוֹבֵר אֶת-הַיָּרֵדִין וְאֹתָם עֲבָרִים וַיִּרְשָׁתֶם אֶת-הָאָרֶץ הַטּוֹבָה הַזֹּאת:

(יז) תְּבַנִּית כְּלִי-בְהֵמָה אֲשֶׁר בְּאָרֶץ תְּבַנִּית כְּלִי-צִפּוֹר כְּנָף אֲשֶׁר תַּעֲוֹף בְּשָׁמַיִם:

כ"י • כִּי אֲנֹכִי מֵת יְגוֹ' • אֵינִי עוֹבֵר. מֵאַחֵר שְׁמוֹת, מִהִיכָן יַעֲבֹר? אֲלֵא אַף עֲצֻמוֹתַי אֵינִם עוֹבְרִים.

(יח) תְּבַנִּית כְּלִי-רִמֶּשׂ בְּאֶדְמָה תְּבַנִּית כְּלִי-דְגָה אֲשֶׁר-בַּמַּיִם מִתַּחַת לָאָרֶץ:

עוֹבְרִים וְלֹא לְאַחֵר מִיָּתָה לְבַד אֲלֵא אֶפְסֹל בְּחַיִּים וְהוּא אוֹמְרוֹ וַיִּרְשָׁתֶם יְגוֹ', וְדָבָר בְּדָרָךְ לֹא זֶה אֵף זֶה. וְאוֹמְרוֹ עַל דְּבָרֵיכֶם כְּאוֹמְרָם ז"ל (דב"ר ב') מִשָּׁל לְמִי שֶׁנֶּאֱבָדוּ לוֹ מַעוֹת וּפְזָר בִּנְיָהֶם דִּינָר זָהָב וְכו', כְּמוֹ כֵּן עַתָּה שֶׁיַּעֲבֹד מֹשֶׁה יַעֲמֹד עִמּוֹ כָּל דּוֹר הַמִּדְבָּר הוּא הוֹצִיאָם מִמִּצְרַיִם הוּא יוֹצִיאָם מִהַמִּדְבָּר וַיְבִיאָם לְעוֹלָם הַבָּא לְעִתִּיד לְבֹא עִם הַצְּדִיקִים ע"כ, וְהוּא אוֹמְרוֹ עַל דְּבָרֵיכֶם שְׂוֹלֵת טַעַם סִבַּת לְהִבְיָאָם לְעוֹלָם הַבָּא לֹא הִיָּה נִשְׁבַּע לְכָל כְּסוּסוֹ עֲצֻמוֹתָיו שֶׁל מֹשֶׁה לְאָרֶץ הַטּוֹבָה:

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

גם בי התאנף יגו', גם כפול לו' לבלתי ב' פְּעָמִים, לומר גִּזְרָה אַחֲרַת שֶׁנִּגְזְרָה עָלָיו מִלְּבַד שְׁמִיּוֹת בַּמִּדְבָּר עוֹד גִּזְרָה עָלָיו שֶׁלֹּא יַעֲלֶה עֲצֻמוֹתָיו לְהִקָּבֵר בְּאָרֶץ בְּדָרָךְ שֶׁעָשָׂה הוּא לְעֲצֻמוֹת יוֹסֵף וְכִדְרָךְ שֶׁעָשָׂה כָּל יִשְׂרָאֵל לְשֹׂאֵר הַשְּׂבָטִים (וַיִּשְׁלַח מֹשֶׁה פֶּאֱרָח ה'), וְהוּא אוֹמְרוֹ לְבַלְתִּי עֲבָרִי פְרוּשׁ בְּחַיִּים וּלְבַלְתִּי בֹא פְרוּשׁ לְאַחֵר מִיָּתָה אֶל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה, וְהוּא מֵה שֶׁאִמְרָנוּ עוֹד בְּסֻמּוֹף אֲנֹכִי מֵת יְגוֹ' אֵינִי עוֹבֵר אֶת הַיָּרֵדִין פְרוּשׁ בֵּין קֶדֶם מִיָּתָה בֵּין לְאַחֵר מִיָּתָה, וְגַמְרָא אִמְרָא כְּגוֹן יִשְׂרָאֵל אֹתָם

עם כל אחד והיו ישראל רואים אותו, וכן תמצא שאמרו רבותינו ז"ל (מכילתא בפסוק וְכָל הָעָם רֹאִים אֶת הַקּוֹלוֹת, וּמַעֲמָה חֹשׁ מֹשֶׁה שֶׁיִּחַשְׁבוּ ח"ו כִּי זֶה הוּא אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר רָאוּ עֵינֵיהֶם, לִזֶּה אִמְרָא וְתִמְנָה אֵינֶכֶם רֹאִים זִוְלָתִי קוֹל פְּרוּשׁ לְבַד הַקּוֹל הוּא שֶׁהֵיָתָם רֹאִים תְּמוּנָתוֹ שֶׁהִיָּה מִדְּבַר עֲמָם וְאוֹמֵר אֹתָהּ מְקַבְּלִי וכו'.

כא) וה' התאנף יגו', לבלתי יגו', ולבלתי יגו'. תָּנוּר לומר עוד מאמר זה ולא הספיק מֵה שֶׁאִמְרָא בְּפִרְשַׁת דְּבָרִים דְּכָתִיב (א' ל"ז)

(כג) הַשְׁמְרוּ לָכֶם פֶּן־תִּשְׁכַּחוּ
אֶת־בְּרִית יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם
אֲשֶׁר פָּרַת עִמָּכֶם וַעֲשִׂיתֶם
לָכֶם פֶּסֶל תְּמוּנַת פֶּלֶא אֲשֶׁר
צִוָּךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ:

כג אסתמרו לכו דילמא
תתנשון ית קמא דיי
אלהכון די גזר עמכון
ותעבדון לכו צלם דמות
כלא די פגדך יי אלהך:

כז"י • תמונת כל • תמונת כל דבר • אשר צוף ה' • אשר צוף שלא
לעשות.

(כד) בִּי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֵשׁ
אֲכֹלָה הוּא אֵל קָנָא:

כד ארי יי אלהך מימרה
אשא אכלא הוא אל קנא:

כז"י • אל קנא • מקנא לנקם, אנפרדמנ"ט בלע"ז (אייפער),
מתחנה על רגזו, להפרע מעובדי עבודת כוכבים.

(כה) כִּי־תוֹלִיד בָּנִים וּבָנֵי בָנִים
וְנוֹשְׁתֶּם בָּאָרֶץ וְהִשְׁתַּחֲתֶם
וַעֲשִׂיתֶם פֶּסֶל תְּמוּנַת פֶּלֶא
וַעֲשִׂיתֶם הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ לְהַכְעִיפוֹ:

כה ארי תולדון בגין ורגי
כני ותתעתקון בארעא
ותחבלון ותעבדון צלם
דמות כלא ותעבדון דביש
גדם יי אלהך לארגזא
קדמוהי:

כז"י • ונושנתם • (סנהדרין לה) רמז להם שיגלו ממנה לסוף ח' מאות
ונ"ב שנה, כמנין "ונושנתם", והוא הקדים והגלם לסוף שמונה
מאות וחמשים, והקדים ב' שנים ל"ונושנתם" כדי שלא יתקיים
בהם: "כי אבד תאבדון", וזהו שנאמר (דניאל ט): "וישקד ה'
על־הרעה ויביאה עלינו, כי־צדיק ה' אלהינו", צדקה עשה עמנו
שמוה להביאה ב' שנים לפני זמנה.

(כו) הַעֲדִיתִי בָכֶם הַיּוֹם אֶת־
הַשְּׁמִים וְאֶת־הָאָרֶץ כִּי־אֲבֹד
תֵּאבְדוּן מִהָרָּא מֵעַל הָאָרֶץ
אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים אֶת־הַיַּרְדֵּן
שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ לֹא־תֵאָרִיכוּ
יָמִים עָלֶיךָ כִּי הַשָּׁמַיִם
תִּשְׁמְדוּן:

כו אסתהית בכו יומא דין
ית שמאי וית ארעא ארי
מיבד תיבדון בפריע מעל
ארעא די אתון עברין ית
ירדנא למפן למיתה לא
תורכון יומין עלה ארי
אשתמא תשתפון:

כז"י • העידתי בכם • הנני מזמנים להיות עדים שהתירתי בכם.

(כז) וְהִפִּיץ יְהוָה אֶתְכֶם
בְּעַמִּים וּנְשַׂאֲרֶתֶם מִתִּי
מִסֵּפֶר בְּגוֹיִם אֲשֶׁר יִנְהַג יְהוָה
אֶתְכֶם שָׁמָּה:

כז ויבדר יי יתכון בעממיא
ותשתארין עם דמנין
בעממיא די יבדר יי יתכון
למפן:

(כח) וְעַבְדֶּתֶם־שָׁם אֱלֹהִים
מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם עֵץ וָאֶבֶן
אֲשֶׁר לֹא־יֵרָאוּן וְלֹא יִשְׁמְעוּן
וְלֹא יֵאָכְלוּ וְלֹא יִרְחוּן:

כח ותפלחון תפן לעממיא
פלמי טענתא עבד דדי
אנשא אעא ואבנא די לא
יחיון ולא שמעין ולא
אכלין ולא מריחין:

כז"י • ועבדתם שם אלהים • פתרגומו, משאתם עובדים
לעובדיהם, כאלו אתם עובדים להם.

(כט) וּבְקִשְׁתֶּם מִשָּׁם אֶת־יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ וּמִצֵּאתָ כִּי תִדְרָשְׁנוּ
וּבְכָל־לִבְכֶּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ:

כט ותתבעין מתפן דחלתא
דיי אלהך ותשפח ארי
תבעי מן קדמוהי בכל
לבך ובכל נפשך:

אור החיים

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

שב, ומה שחסר לשבים מחמת יסורין בבחינת
הדרגת התשובה משלימין אותו בבחינת
היסורין עצמן שצברו עליהם כי היסורין
ממקורן העונות ומטהרין את הנפש, ומה
שחסר לפת הראשונה מצד שלא עברו עליהם
יסורין משלימין אותו בבחינת מעלת
התשובה, וכפי זה מאמר בצר לך נמשך עם
מה שלפניו וזה שעורו ובקשתם וגו' ומצאת
והטעם כי תדרשנו וגו' או בצר לך וגו' ושבת
הגם שלא תהיה בכל לבך וגו', ונתן הכתוב
טעם לקבלת ה' תשובה שלמה לבדה בלא
יסורין או תשובה שאינה שלמה על ידי יסורין
כי אל רחום ה' אלהיך:

עוד יתבאר הכתובים על זה הדרך ובקשתם
משם פרוש ובקשתהי בין האמות שם
תבקשוהו ותתפללו אליו לדברים הצריכים
לכם לחיותכם, ואינו מדבר בבקשת הגאולה,
ומצאת ששמעא לכם שאם לא כן יאבדו ב"מ,
ואמר לשון יחיד לומר שלא לכלם ימצא

(כט) ובקשתם וגו' בכל לבך וגו' בצר לך וגו'.
ב' כתובים הבאים אלו צריכין באור דע
כי יש ב' הדרגות תשובה, יש תשובה שישאל
עושים מעצמן שפירוי חיותם עם הבורא
ויכפו יצרם, ויש תשובה שעושים על ידי
יסורין אשר יצר להם האויב ויצעקו מקאב
לב, וינגד ב' הדרגות דבר משה אל כל
ישראל, כנגד העושה תשובה הגם שלא שמע
קול נוגש אמר ובקשתם משם את ה' אלהיך
שיתעוררו להלכות לחפת אלהיהם, ומצאת,
והגם שיש בידך עבירות חמורות כאמור בסמוך
ובבדקתם שם אלהים אחרים וגו' אף על פי
כן פטורים אתם מהיסורין ודי לכם התשובה,
והטעם כי תדרשנו בכל לבך שתשובה כזו
היא תשובה שלמה בכל לב ובכל נפש:

וינגד תשובה הבאה מצד היסורין אמר בצר
לך ומצאוך וגו' ושבת וגו' פרוש מחמת
היסורין אשר יצר לך אויבך, וכאן לא הזכיר
בכל לבך וגו' כי באמצעות היסורין הוא

כשיקראוהו בארץ העמים אלא ליחיד סגלה,
והטעם כי תדרשנו וגו' פרוש צריך מבקש
ה' התעצמות גדול ואולי ישיגו הבקשה בסדר
זה יחיד עם:

ואמרו בצר לך כתוב זה מדבר בהבטחת
הגאולה כי בצר לעם ישראל שהוא
זמן הגלות עוד לו שימצאוהו כל הדברים
האלה האמורים בסמוך שהם השמדה מן
האדמה והפצה בין האמות והמעטה שישארו
מתי מספר זה יהיה באחרית הימים והם
חבלי משיח, ולא יהיה להם כל הצרות
בתמידות בזמנים ארבים אלא באחרית הימים,
ומבטיחים שיעורר ה' לבכם אז לשוב
בתשובה, והוא אמרו ושבת עד ה', ונתן
טעם להבטחה זו כי אל רחום ה' אלהיך
לא ירפך וגו' ויחזק לבך לשוב וגו':

ואולי שזו היא טענת מיכאל לפני ה' שהביא
בזה תדש (דף ל') שהרי באו אחרית
הימים ומצאו אותם כל הדברים ולמה לא

ובמלחמה וביד חזקה ובזרוע
נמויה ובמוראים גדלים ככל
אשר-עשה לכם יהוה
אלהיכם במצרים לעיניך:
ובמופתים ובקרבא ובידא
תקיפא ובדרעא מקמא
ובחזקתו ובקרביו ככל די
עבד לכוון יי אלחזקון
במצרים לעיניך:

כ"י א' הנסה אלהים • הכי עשה נסים שיום אלה, לבא לקחת
לו גוי וגו' ? כל ה"י"ן הללו תמיהות הן, לך נקודות הן בחטף פתח:
הנהייה, הנשמע, השמע, הנסה • במסת • על ידי נסיונות הודיעם
גבורותיו, כגון: (שמות ח) "התפאר עלי", אם אוכל לעשות כן, הרי זה
נסיון: באתת • בסימנים, להאמין שהוא שלוחו של מקום, כגון (שם
ד): "מה זה בידך"? • ובמופתים • הם נפלאות, שהביא עליהם
מכות מפלאות • ובמלחמה • ביים, שנאמר (שם יד): "כי ה' נלחם
להם".

(לה) אתה הראת לדעת כי
יהוה הוא האלהים אין עוד
מלכדו:
לה את אתתו ואתא
ארי יי הוא אלהים לית
עוד בר מנה:

כ"י א' הראת • כתרגומו: 'אתתו', כשנתן הקדוש ברוך הוא את
התורה, פתח להם שבועה רקיעים, וכשם שקרע את העליונים, כך
קרע את התחתונים, וראו שהוא יחיד, לך נאמר: 'אתה הראת
לדעת'.

~ נקודות משיחות קודש ~

פתח להם שבועה רקיעים, וכשם שקרע את העליונים כך
קרע את התחתונים (רש"י ד, לה)
פתח – הינו עבודת הברורים, פתיחת הגשם וגלוי הניצוץ
האלקי המסתתר בתוכו. ובעבודת האדם עם עצמו, ענינו פתיחת
כחות הנפש, המוחין והמדות, על ידי התבוננות בגדלת ה'. קרע
– הינו עבודת הנסיונות. בעבודה זו יש 'לקרע' ולבטל את
ההעלם וההסתתר, כי הניצוץ האלקי מסתתר ביותר. ובעבודת
האדם עם עצמו הינו מסירות נפש, המבטלת הן הגבולות הנפשי,
'עליונים', והן הגבולות הגופי, 'תחתונים'. (לקוטי שיחות כד עמ' 40)

(לו) מן השמים השמיעך את
קולו ליסרך ועל-הארץ הראך
את-אש הגדולה ודבריו
שמעת מתוך האש: אור החיים
לו מן שמיא אשמעך
קל מימרה לאלפותך ועל
ארעא אחזקך ית אשתה
רבתא ופתגמוהי שמעת
מגו אשתא:

ל כד יעוק לך וישפחך כל
פתגמא האלין בסוף
יומא ותתוב לדחלתא דיי
אלהך ותקבל למימרה:
ל (ב) בצר לך ומצאוך כל
הדברים האלה באחרית
הימים ושבת עדי-יהוה
אלהיך ושמעת בקולו:
לא ארי אלהך רחמנא יי
אלהך לא ישפחך ולא
יחבלך ולא יתנשי ית
קמא דאברהם די קיים
להון:

(לא) כי אל רחום יהוה
אלהיך לא ירפך ולא
ישחיתך ולא ישבח את
ברית אבותיך אשר נשבע
להם:
לא ירפך • מלהחזיק בך בידיו. ולשון "לא ירפך", לשון לא
יפעיל הוא, לא יתן לך רפיון, לא יפריש אותך מאצלו, וכן (שיר א):
"אחזתיו ולא ארפנו", שלא ננקד ארפנו. כל לשון רפיון מוסב על
לשון מפעיל ומותפעל, כמו (מלכים ב ד) "הרפה-לה", תן לה רפיון.
(דברים ט) "הרף מופני", התרפה מופני.

כ"י א' שאל-נא לימים
ראשנים אשר-היו לפניך
למנהיגים אשר ברא אלהים
אדם על-הארץ ולמקצה
השמים ועד-קצה השמים
הנהיג בדבר הגדול הזה או
הנשמע כמזה:
לכ ארי שאל קען ליומא
קדמאי דהיו קדמך למן
יומא די ברא יי אדם על
ארעא ולמספיי שמיא ועד
ספיי שמיא הנה
בפתגמא רבא הדין או
האשתמע פותח:

כ"י א' לימים ראשונים • על ימים ראשונים. ולמקצה השמים •
וגם שאל לכל הברואים אשר מקצה אל קצה, זהו פשוטו. (חגיגה
י) ומדרשו: מלמד על קומתו של אדם, שהיתה מן הארץ עד
השמים, והוא השעור עצמו אשר מקצה אל קצה. הנהיג בדבר
הגדול הזה • ומהו הדבר הגדול? "השמע עם וגו'".

(ג) השמע עם קול אלהים
מדבר מתוך-האש באשר-
שמעת אתה ויחי:
לג השמע עמא קל מימרא
דיי ממלל מגו אשתא
קמא די שמעת את
ויתקיים:

(ד) או הנסה אלהים לבוא
לקחת לו גוי מקרב גוי
במפת באלת ובמופתים
לד או הנסה אלהים לבוא
לקחת לו גוי מקרב גוי
במפת באלת ובמופתים

לד או נסין די עבד יי
לאתגלגא למפרק לה עם
מגו עם בנסין באתין

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

לך הגיעו הדברים לישראל מה' להם בכת
הדברים ובתנבואתם, וינגדם אמו מן השמים
השמיעך את קולו, והשמע ליסרך פרוש למרק
המקור זה היה סבה להעברת מהם כל זממא
כמו שכתבנו כמה פעמים, וחי' דברות תשלום

מה שפרשתי בפ'שתי יתרו בפסוק וידבר
אלהים (כ' א') והעירותי עליו למעלה בפסוק
(י"ב) ותמונה אינכם ראים וגו' יתשוב על
נכון, כי עשרת הדברים באו להם בב' הדרגות
על זה הדרך, ב' דברות שהם אנכי ולא יהיה

יעורר ה' להם לשוב, ופרשתי המאמר במקום
אחר, ונצינו לה' צופיות לפתח אוצר רוח
טהרה לקחם צינים עורות ולהטות לבבות
עם ה' להפיר נעומות ערבות וידידות:
(לו) מן השמים וגו'. פננת הפתוב הוא, לפי

שיעור יומי ושנים מקרא ואחד תרגום לפרשת ואתחנן – יום שני ח' מנחם-אב

רש"י • מִמָּוֶה מִפְּנֵיךְ • סָרְסְהוּ וְדָרְשָׁהוּ: להוריש מפניך גוים גדולים ועצומים ממך • כִּי־זֶה הָיָה • כאשר אתה רואה היום •

(לט) וידעת היום והשבת אל לִבְכֹּךָ כִּי יְהוָה הוּא הָאֱלֹהִים בְּשֵׁמִים מְמַלֵּךְ וְעַל־הָאָרֶץ מִתַּחַת אֵין עוֹד: אור החיים

(מ) ושמרת את חקיו ואת מצותיו אשר אנכי מצוֹת היום אשר יטב לך ולבניך אחריך ולמען תאריך ימים על-הארצה אשר יהוה אלהיך נתן לך בלתימים: אור החיים

וכנגד יום זה אמר וידעת היום פרוש היום שנסע שיזכר יום נסיעת נפשו מעולם העליון בכמה התראות, וזה ישיב אל לבו וכו': ח' על דרך אומנם ז"ל (חגיגה י"ב): כי עולם הזה קרא לילה ועולם העליון קרא יום, והנה לצד שיצאה האדם דברים מגדרי בעה"ז צדיק ורע לו רשע וטוב לו לאין חקר, ושהו לבבו מבחר בטוב הנצחי ונראהו הרשעים בעולם הזה שפסריחין ומרויחין ויאמר אליו הלא תראה כי טוב הוא, לזה אמר וידעת היום שהוא עולם המתחיים אליו יום והשבת אל לבבך תשובה נצחת כי ה' בוחר הקיום לידידיו ומשלים לשונאיו וכו':

ט' על דרך אומנם ז"ל (שבת פ"ח). בפסוק (בראשית א' ל"א) ויהי ערב וגו' יום הששי, שהתנה ה' עם מעשה בראשית על יום מתן תורה וכו', והוא מה שרמז באומרו וידעת היום פרוש היום הנכבד שנגלה על הר סיני מה נורא מעשיו ושעליו בא התנאי עם העולם וכו' תשיב לבבך לדרך התורה, ולדרך זה או' כי ה' הוא האלהים נמשך עם מה שלמעלה והשבת אל לבבך ששל יד היום ההוא הכר לכל העולם כי אין אלהים וזלזל בשמים וגו' ועל הארץ, ובאומנם ז"ל (מקלות פ') אנכי (ה') בפסוק (שע"מ מ"ח) לא מראש בסתר דברתי: י' ותבאר על דרך אומנם ז"ל (שמו"ר פ' כ"ח) שקול שבת כנגד כל התורה כלה, והנה לפי שיבוא היצר ויאמר לאדם מה כחך כי תחיל לקיים כל התורה כלה שהיא שלמות האדם, ומה גם אדם שעברוהו רעות רבות ויחיהו היצר מה תוכל לסתן את אשר פעלו ידיך מהרעות, לזה אמר משה וידעת היום

(לו) ותחת כי אהב את אבתיך ויבחר בזרעו אחרי ויוצאך בפניו בכתו הגדל ממצרים: רש"י • ותחת כי אהב • וכל זה "תחת אשר אהב" • ויוצאך בפניו • באדם המנהיג בנו לפניו, שצאמר (שם י'): "ויסע מלאך האלהים ההלך וגו' וילך מאחריהם" • דבר אחר: "ויוצאך בפניו", בפני אבותיו, כמו שצאמר (תהלים עח): "נגד אבותם עשה פלא" • ואל תתמה על שהזכירם בלשון יחיד, שהרי כתבם בלשון יחיד (שם): "ויבחר בזרעו אחרי" •

רש"י • ותחת כי אהב • וכל זה "תחת אשר אהב" • ויוצאך בפניו • באדם המנהיג בנו לפניו, שצאמר (שם י'): "ויסע מלאך האלהים ההלך וגו' וילך מאחריהם" • דבר אחר: "ויוצאך בפניו", בפני אבותיו, כמו שצאמר (תהלים עח): "נגד אבותם עשה פלא" • ואל תתמה על שהזכירם בלשון יחיד, שהרי כתבם בלשון יחיד (שם): "ויבחר בזרעו אחרי" •

(לח) להוריש גוים גדולים ועצומים ממך מפניך להביאך לתת לך את-ארצם נחלה כיום הזה: לה להוריש גוים גדולים • ופסוקיו מן ג' ג' • לאצלוס למתן לך • ארצהו אהסגא כיומא • הדין: אור החיים

העשרה שמעו אותם מהדברים עצמן שצאאו מהאדון ברוך הוא, וכנגדם אמר ועל הארץ הראה את אשו הוא ראית הקולות שהם להבות אש שנתחבבו בדבר ה' וראו אותם ישראל דכתיב (יחזקאל כ' ט"ו) וכל העם ראים את הקולות, וכמו שפירשתי בפסוק (י"ב) ותמונה וגו', ואומרו ודבריו שמעם מתוך האש לדברנו יבוא על נכון כי הח' דברות שמעו אותם מתוך האש האמורה שהוא מלאך אש לזהט וכמו שפירשתי בפסוק (י"ב) ותמונה: (לט) וידעת היום • צריך לדעת מה ידיעת יום ממים מה ישיב אל לבו, ואולי שנתפנן להערות הצריכין להכניע היצר השוכן בלב האדם.

א' על דרך אומנם ז"ל (ברכות ה') אם פגע בך מגול זה וכו' ואם לאו יזכר לו יום המיתה וכו' ויהי נכנע לבבו, והוא אומרו וידעת יום בדתו היום הידוע שהוא יום המיתה וכו' והשבת אל לבבך להשיבו אל דרך הטוב והישר, ודקדק לומר לבבך ל' רבים לרמז ל' יצרים יצר הטוב ויצר הרע: ב' על דרך אומנם ז"ל (ספ"ג י"ב) שלעתידי לבוא יביא הקב"ה את השטן ושוטטו לעיני כל ישראל, וצוה משה שימתן האדם בידיעתו היום ההוא הגדול שבו ישלף ה' חרבו וישחט ס"מ הרשע וכו' ישיב אל לבבו לדרך הישר כי יכנע השטן לפניו:

ג' עוד יצוה שיזכר לו היום הגדול שהוא יום הדין מה יעשה כי יקום אל וכו' יפקד מה ישיבנו וכמה תגדל חרפתו לפני קהל ועדה עליונים ותחתונים וכו' והשבת וגו':

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

ד' על דרך אומנם ז"ל (כ"ב פ"ד). למה החמה בבקר פניה אדמים וכו' לפי שעובדת על פתחה של גיהנם וכו', והוא אומר וידעת תן לבך לדעת מעשה היום ותראה הכרה בשמש כי יש דין לעוברי רצונו וכו' תשיב אל לבבך וגו':

ה' על דרך אומנם אנשי אמת שונים בש"ע כי בחינת הקדושה תקרא יום ובחינת הנזרות תקרא לילה ועל ידי מעשה אדם נכחד מבחינת יום ויהיה חלקו במדת לילה, ולזה התפלה דוד ואמר (תהלים צ"א) מפחד בלילות, והוא אומרו וידעת היום פרוש השתדל לדעת מדה זו שנקראת היום וכו' אתה מעצמך תטה לבבך לדרך הנכון:

ו' על דרך אומנם ז"ל בספר הזהר (ח"א קצח). וז"ל מאן אינון מארי חשכא אינון דככל לילה עבדין חשכא בנפשיהו במה דעבדין בההוא יומא ומתקנין ארסיהו וכו' ע"כ, והנה אם האדם עושה בדבר הזה דבר יום כיומו ירגיש במעשיו הרעים וישוב על השגגות ויתודה על העבר, וזולת זה לצד מעוט הרגשותו בהם יתמיד עשות בהם וגדולים מהם וגם כי ישוב לא יזכר את אשר עברוהו להתודות עליהם, ולזה צוה משה באומרו וידעת היום פרוש שכל יום ידע מעשהו של אותו יום והוא דרך מארי חשכא וכו' והשבת אל לבבך שלא יתמיד בהם ואין צריך לומר שלא יוסיף להרע:

ז' על דרך אומנם בספר הזהר (ח"א רלג) כי יום שהנפש באה מעולם העליון משביעה ה' על התורה ומתירה בה בענין מרבין וביעודים מרבים אם תטיב ועין בספר הזהר,

♦ יום שלישי ט' מנחם-אב ♦

(מא) אִזּוּ יִבְדִּיל מֹשֶׁה שְׁלֹשׁ עָרִים בְּעֵבֶר הִירְדֵּן מִזֶּרְחָה שְׁמִשׁ:

מא בכך יפרש משה תלת קרוין בעברא דירדנא מדנח שמשא:

רש"י ◀ וְזֹאת הַתּוֹרָה • זוֹ שֶׁהוּא עֲתִיד לְסַדֵּר אַחֵר פְּרָשָׁה זוֹ.

(מח) אֵלֶּה הָעֵדוּת וְהַחֲקִים וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּצִאתָם מִמִּצְרַיִם:

מח אלין סהדוּתא וחקימא ודיניא די מליל משה עם בני ישראל במפקהון ממצרים:

רש"י ◀ אֵלֶּה הָעֵדוּת וְגו' אֲשֶׁר דִּבֶּר • הֵם הֵם אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּצִאתָם מִמִּצְרַיִם, חֲזֹר וְשִׁנְאָה לָהֶם בְּעֵרְבוֹת מוֹאָב.

(מו) בְּעֵבֶר הִירְדֵּן בְּנִיָּא מוֹלָד בֵּית פְּעוֹר בְּאֶרֶץ סִיחֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחִשְׁבוֹן אֲשֶׁר הָבֵה מֹשֶׁה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל בְּצִאתָם מִמִּצְרַיִם: אֹר הַחַיִּים

מו בעברא דירדנא בחילתא לקבל בית פעור בארעא דסיחון מלכא דאמורי די יתב בחשבון די מחא משה ובני ישראל במפקהון ממצרים:

(מז) וַיִּירָשׁוּ אֶת־אֶרְצוֹ וְאֶת־אֶרֶץ עֹוג מֶלֶךְ־הַבְּשָׁן שְׁנֵי מַלְכֵי הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הִירְדֵּן מִזֶּרְחַ שְׁמִשׁ:

מז ויריתו ית ארעה וית ארעא דעוג מלכא דמתנן תרין מלכי אמריא די בעברא דירדנא מדנח שמשא:

רש"י ◀ אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הִירְדֵּן • שֶׁהָעֵבֶר הַשֵּׁנִי הָיָה בַּמִּעְרָב.

(מח) מִעֲרֵעַר אֲשֶׁר עַל־שְׂפַת נַחַל אֲרֹנָן וְעַד־הַר שִׂיאֵן הוּא חֶרְמוֹן:

מח מערער אשר על-שפת נחל ארנן ועד-הר שיאן הוא חרמון:

(מט) וְכָל־הָעֵרְבָה עֵבֶר הִירְדֵּן מִזֶּרְחָה וְעַד יַם הָעֲרֵבָה תַּחַת אֲשֵׁרֵת הַפְּסָגָה:

מט וכל-הערבה עבר הירדן מזרחה ועד ים הערבה תחת אשרית הפסגה:

עד לא לזמן מגבל, ומעתה אומרו ולמען תאריך ימים פרוש שלא ימותו בה בקצרות שנים על דרך אומרו (עקב י"א כ"א) למען יבבו ימיכם וגו', ואומרו כל הימים היא העמדת הקרץ בידי ישראל:

מז) אשר הבה משה וגו' בצאתם ממצרים. קשה וקלא בשנת הארבעים הבה משה ארץ סיחון, ואולי שנתפנן לומר כי מצת יציאתם

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

למען תאריך ימים על הארבעה חש משה שיאמרו שהפננה היא שעל ידי מצותיהם הוא שה' מאריך ימיהם על הארבעה, וממזא דבר אתה למד שהגביל ה' ימי נתינת הארץ בדרך שהגביל חיי האדם דכתיב (איוב י"ד) אם תרוצים ימי וקבטיהם להאריך ימיהם כשילכו בדרך אשר, לזה גמר אמר ובאר אשר ה' אלהיו נתן לך כל הימים פרוש כי מתנת ה' היא לעולמי

(מא) אִזּוּ יִבְדִּיל מֹשֶׁה שְׁלֹשׁ עָרִים בְּעֵבֶר הִירְדֵּן מִזֶּרְחָה שְׁמִשׁ:

מא בכך יפרש משה תלת קרוין בעברא דירדנא מדנח שמשא:

רש"י ◀ אִזּוּ יִבְדִּיל • נתן לב להיות תרד לדבר שיבדילים. (מכות י) ואף על פי שאינו קולטות עד שיבדלו אותן שבארץ פנעו, אמר משה: 'מצוה שאפשר לקימה, אקיימה'. בעבר הירדן מזרחה שמש. באותו עבר שבמזרחו של ירדן. מזרחה שמש. לפי שהוא דבוק, נקודה ריש בחטף, מזרח של שמש, מקום זריחת השמש.

~ נקודות משיחות קודש ~

אמר משה, מצוה שאפשר לקימה אקיימה (רש"י ד, מא) הרמב"ם (רוצח ושמירת נפש ח, א) נקט סגנון שונה - הואיל ובקצה מצוה לדי אקיימה. ויש לבאר: רש"י סבור שמשא אכן הבדיל ערים אלה, אלא שחלות הדבר נדחתה עד לזמן יהושע, שאז חל עליהן שם עיר מקלט בדרך ממילא - בגלל הבדלת משה. לכן נקט לשון המדגישה שהיתה כאן חלות שם מצוה גם מצד החפצא. אף הרמב"ם סבור שהבדלה זו היתה הכשרה לקיום מצוה, אבל אין כאן לא קיום מצוה ולא חלות שם עיר מקלט. לכן נקט לשון המדגישה את פעלת הגברא. (לקוטי שיחות לט עמ' 19)

(מב) לָנֶם שְׂמָה רֹצֵחַ אֲשֶׁר יִרְצַח אֶת־רֵעֵהוּ בְּבִלְיַדְעַת וְהוּא לֹא־שֵׁנָא לוֹ מִתַּמֶּל שְׁלִשִׁם וְנִם אֶל־אֶחָת מִן הָעָרִים הָאֵל וְחִי:

מב למעירוק תמן קטולא די יקטול ית חברה בלא מנדעי והוא לא סגי לה מאתמלי ומדקמוהי ויערוק למד מן קרוינא קאלין ויתקיים:

(מג) אֶת־בֶּצֶר בַּמִּדְבָּר בְּאֶרֶץ הַמִּישֹׁר לְרֹאבוֹבִי וְאֶת־רֶאֱמֹת בְּגִלְעָד לְגִדִי וְאֶת־גֹּלָן בְּבִשָּׁן לְמִנְשֵׁי:

מג ית בצר במדבר בארץ מישור מישורא לשבטא דראובן וית רעמא בגלעד לשבטא דגד וית גולן במתנן לשבטא דמנשה:

אותו שכתוב בו היום שהוא השבת דכתיב (שמות ט"ז כ"ה) כי שבת היום תן דעתך עליו ובו תשיב אל לךבך כי הוא שקול כנגד כל התורה, וזה יועיל לסתור ב' טענות בין לתנן מה שצברוהו מהמנדים בין להשלמת הנפש, שעל ידי שמירתו הרי הוא כאלו קים תרי"ג מצוות:

מ) נתן לך כל הימים. פרוש לפי שאמר להם

♦ יום רביעי י' מנחם-אב ♦

(ה) אָנֹכִי עֹמֵד בֵּין יְהוָה וּבִינֵיכֶם בַּעַת הַהוּא לְהַגִּיד לָכֶם אֶת־דְּבַר יְהוָה כִּי יֵרָאֵת מִפְּנֵי הָאֵשׁ וְלֹא עָלִיתֶם בָּהֶר לֵאמֹר:

כ"י • לאמור • מוסב על: "דבר ה' עמכם בהר מתוך האש", לאמור: "אנכי ה' וגו', ואנכי עומד בין ה' וביניכם" • אור החיים

(ו) אָנֹכִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר הוֹצֵאתִיךָ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עַבְדֶּיךָ:

(ז) לֹא־יִהְיֶה לָּךְ אֱלֹהִים אֲחֵרִים עַל־פְּנֵי:

כ"י • על-פני • בכל מקום אשר אני שם, וזהו כל העולם. דבר אחר: כל זמן שאני קיים. עשרת הדברות כבר פרשתיכם.

(ח) לֹא־תַעֲשֶׂה לָּךְ פֶּסֶל כֹּל תְּמוּנָה אֲשֶׁר בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְאֲשֶׁר בָּאָרֶץ מִתַּחַת וְאֲשֶׁר בַּמַּיִם מִתַּחַת לָאָרֶץ:

כלנו חיים. קשה והלא כל אותן שפירות ה' עמכם הברית אינם חיים שמתו במדבר, גם לא כל אותם שעמכם היה מדבר היו אז שהיה נולדו ככה וכמה בל"ח שנה שנתעבדו במדבר, ויש לישיב שאמר על החלק אלא שהדבר דחוק, עוד מה בא ללמדנו בחבת כלנו חיים אין בה חדוש, ואולי יש לומר שנתפנו לומר שכלם נשארו חיים הגם שדבר ה' עמכם פנים בפנים וגו' מתוך האש ולא מת א' מהם, והוא מה שאמרנו לבסוף מי כל בשר אשר שמע קול אלהים חיים מדבר מתוך האש פנונו ונחי, וכפי זה מאמר כלנו חיים נמשך עם מה שלאחריו ולא עם מה שלפניו:

(ה) אנכי וגו'. פרוש חלק דבר ה' עמכם פנים בפנים וחלק שהוא לבד מעשרת הדברות דברתי אני בשליחותי, וטעם שלא דבר ה' עמכם הכל פנים בפנים כי יראתם וגו': ולא עליהם בהר לאמר. פרוש ואמר לכם ה' עלות בהר בשביל לאמר אנכי ה' וגו':

(א) וַיִּקְרָא מֹשֶׁה אֶל־כָּל־יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם שְׁמַע יִשְׂרָאֵל אֶת־הַחֲקִים וְאֵת הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אָנֹכִי דֹבֵר בְּאָזְנוֹכֶם הַיּוֹם וּלְמַדְתֶּם אֹתָם וּשְׁמַרְתֶּם לַעֲשֹׂתָם: אור החיים

(ב) יְהוָה אֱלֹהֵינוּ כָּרַת עִמָּנוּ בְּרִית בְּחֹרֵב: אור החיים

(ג) לֹא אֶת־אֲבֹתֵינוּ כָּרַת יְהוָה אֶת־הַבְּרִית הַזֹּאת כִּי אֲתָנוּ אֲנַחְנוּ אֵלֶּה פֶּה הַיּוֹם כָּלְנוּ חַיִּים:

כ"י • לא את-אבותינו • בלבד כרת ה' וגו', כי אתנו וגו' • אור החיים

(ד) פָּנִים | בְּפָנִים דְּבַר יְהוָה עִמָּכֶם בָּהֶר מִתּוֹךְ הָאֵשׁ: עמכון בטורא מגו אשתא:

כ"י • פנים בפנים • אמר רבי ברכיה: 'כף אמר משה: אל תאמרו, אני מוטעה אתכם על לא דבר, כדרך שהסרסור עושה בין המוכר ללוקח, הרי המוכר עצמו מדבר עמכם'.

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

כרת ברית נגד כל עמך וגו' ופרשו ז"ל שכרת להם ברית על זאת שלא תשרה שכניתו על האמות, והדעת מברעת שעל ברית זה הוא אומר, והוא מה שרמז באומרו ה' אלהינו כרת עמנו פרוש על שיהיה אלהינו ולא לזולתינו כרת עמנו ברית ועליו חזר מאמר הברית הזאת שאמר אח"כ, וכפ"ז פונת המאמר לשבח ישראל המשג מה' להם, ועין בפסוק שאח"כ:

(ג) לא את אבותינו כרת וגו'. רש"י פירש בלבד, וקשה אם לזה נתפנו הכתוב לא היה צריך לומר שכבר אמר כרת עמנו, ולפי מה שפרשתי בפסוק ה' אלהינו וגו' שחזר לברית שלא ישרה שכניתו על האמות ותפאר על זה הדבר, לא את אבותינו כרת הברית כל עקר שלא מצינו שנשבע להאבות שלא ישרה שכניתו על אמה אחרת, וכפי זה לא הספיק במאמר כרת עמנו שכול להתפרש גם עמכם ואינו לשלל האבות, לזה חזר לומר לא את אבותינו, ותפונה בזה שכן ישראל דברים שלא הקטחו בהם האבות:

ממצרים היה מוכן לפניהם להכותו שאם לא היה משה המרגלים היו מכים אותו בשנה שניה לצאתם מארץ מצרים:

עוד נתפנו לומר כי מצת שצאו ישראל ממצרים אימות מות נפלו עליו מהם והיה מכה ועומד על דרך אומרים ז"ל (ב"ר פ"ק ס') שמתברר בידם וכו', ולזה סמך מאמר בצאתם למאמר ההפאה ואחר כך אמר ויירשו את ארצו להצריך כדברנו:

(א) ויקרא משה. אולי לפי שירשו כל הארצות ההם היו ישראל מפוזרים בכל המקומות ההם לזה הצריך לקרא לכלן, או אפשר שעד עתה היה מדבר עם האנשים וקשרצה לומר עשרת הדברות קרא גם לנשים והטף כמצמד הר סיני באומרו כל ישראל:

(ב) יי אלהינו כרת וגו'. הנה לא באר משה מה ברית הוא זה אם ברית שפירשו ישראל לקיים תורת ה' דכתיב (שמות כ"ד) הנה דם הברית אשר כרת ה' עמכם על כל הדברים, או ברית שפירש ה' לישראל שלא יחליפם באמה אחרת דכתיב (שמות ל"ד) הנה אנכי

בלקיטת הפסוקים ובהקנתו. מה שאין פן במרה, הרי נתנה להם (ללמד) כל פרשת שבת. (לקוטי שיחות לא עמ' 88-87) אור החיים

(יג) ששית ימים תעבד ועשית יג שפא יומין תפלה ותעבד כל עבדתך:

(יד) ויום השביעי שבת ליהוה אלהיך לא תעשה כל-מלאכה אתה ובעדך ובעדך ועבדך ואמתך ושורך וחמורך וכל בהמתך וגרר אשר בשעריך למען ינוח עבדך ואמתך כמוך:

(טו) וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויצאך יהוה אלהיך משם ביד חזקה ובורע נטויה על-פני צוץ יהוה אלהיך לעשות את-יום השבת:

כ"א וזכרת כי עבד היית וגו' • על מנת פן פדאך, שתהיה לו עבד ותשמור מצוותיו. • אור החיים

(טז) בפך את-אביך ואת-אמך באשר צוץ יהוה אלהיך למען יאריכו ימיו ולמען ייטב לך על האדמה אשר יהוה אלהיך נתן לך:

כ"א באשר צוץ • (סנהדרין ט) אף על כבוד אב ואם נצטוו במרה, שנקאמר (שמות טו): "שם שם לו חק ומשפט".

ואם תאמר למה השמיט טעם השבת שאמר ה' בדרבות ראשונ' שהוא כי ששית ימים וגו', טעם זה הוא טעם המצוה מעקרא לא טעם החיוב ומשה אמר טעם חיוב אמונת טעם המצוה, על פי מה שאמר רבובתינו ז"ל וכתבנוהו במקום אחר כי יציאת מצרים גלתה אמונת בריאת העולם (ש"י) והוא מה שרשם באומרו וזכרת וגו' ויצאך וגו' ביד חזקה ובורע נטויה ופס' ראית כי הוא אדון הכל וכו' ותאמת לך טעם האומר בדרבות ראשונות כי ששית ימים וגו':

(טז) לא-תשתחוה להם ולא תעבדם כי אנכי יהוה אלהיך אל קנא פקד עון אבות על-בנים ועל-שלישים ועל-רבעים לשנאי:

(יז) ועשה חסד לאלפים לאהבי ולשמרי מצותי:

(יח) לא תשא את-שם יהוה אלהיך לשוא כי לא ינקל יהוה את אשר-ישא את-שמו לשוא:

(יט) שמור את-יום השבת לקדשו כאשר צוץ יהוה אלהיך:

כ"א שמור • ובראשונות הוא אומר: "זכור"! שניהם בדרבור אחד ובתיבה אחת נאמר, ובשמיטה אחת נשמעו (מכילתא) • באשר צוץ • (שבת פו) קדם מתן תורה במרה.

~ נקודות משיחות קודש ~

קדם מתן תורה במרה (רש"י ה, יב) אין הפונה שבמרה נצטוו לקדם חפך ומיד מצות שבת, אלא שנתנו להם הפרשיות ללמד, וכפי שכתב רש"י בפרשת בשלח (טו, כה): נתן להם מקצת פרשיות של תורה שיתעסקו בהם, שבת כו'.

* * *

המפרשים שאלו, מדוע פרש רש"י שהפונה למרה, ולא לפרשת הפסוק, בה נאמר (בשלח טז, כג) שבתון שבת קדש לה' מחר? ויש לתרץ, שלשית רש"י לא נצטוו בפרשת הפסוק על שמירת שבת בשלמותה, כי אם אף ורק על שמירתה בכל הקשור

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

למביני דעת, וכשאמר ה' זכור נתפסו שניכור בנתינת דעת עליו לכל יתיה לו שגיון בו וממוצא דבר אתה למד שגם על לאחריה הוא מצוה, והוא מה שפירש משה במה שאמר שמור שגם היא נכללת בזכור, וזה פתחתי בדרך אפשר:

(טו) וזכרת וגו'. הם דברי משה, והפונה כי יום השבת יש בו גם פן הערה לאדם לזכור יציאת מצרים, כשהוא שוכת בלא שעבוד ירגיש כי ה' הוא המניח לעמו מפל צריהם ויתן לבו לקבל גזרות המוציא מעבדות, ורבובתינו ז"ל אמרו (פסחים ק"י:) מכאן שעריך להזכיר בקדוש היום יציאת מצרים:

(יב) שמור את יום וגו'. רבובתינו ז"ל אמרו (ר"ה כ"א) זכור ושמור בדרבור א' נאמר, ולדבריהם אפשר לו, כי אומרו באשר צוץ להערים על שמור שנצטוו גם עליה מפי ה' יום המעמד, והפונה בשמור אמרו ז"ל (מכילתא פסוק וכו') לשמור מלאכתו, ויש לדעת למה לא נאמרה שם שמור עם זכור, ואולי שנתפסו להפרידם לכל יחשבו שמאמר שמור הוא על זמן שבת עליו מאמר זכור שהוא מלפניו על זה הדרך שזכור לשמור השבת, ובמה שהפרידם העיר שהם ב' מצוות אחת בהקנסה ואחת ביציאה, ואולי כי לעולם לא אמר ה' אלא זכור אלא שאחת נשמעת מהכתרה

שיעור יומי ושנים מקרא ואחד תרגום לפרשת ואתחנן – יום חמישי י"א מנחם-אב

וְלֹא תִתְּאוּהָ בֵּית רַעַךְ שְׂדֵהוּ
וְעַבְדּוֹ וְאִמָּתוֹ שׁוּרוֹ וְחִמּוֹ
וְכָל אֲשֶׁר לְרַעַךְ:
וְלֹא תְרוּג בֵּית חֲבֵרָה
וְעַבְדָּהּ וְאִמָּתָהּ
וְחִמָּתָהּ וְכָל דִּי
לְחֲבֵרָה:

(יז) לֹא תִרְצֶח וְלֹא תִנָּאֵף וְלֹא
תִגְנֹב וְלֹא תַעֲנֶה בְרַעַךְ עַד
שׂוּא:
יז לא תקטול נפש. ולא
תגנוב. ולא תגנוב (נפש).
ולא תסגיד בחברך
סהודותא דשקרא:

כ"ט י"א וְלֹא תִתְּאוּהָ • לא תרוג, אף הוא לשון חמדה, כמו (בראשית ב):
"נחמד למראה" דמיתרגמינו: 'דמרג למחז'.

כס"י י"א וְלֹא תִנָּאֵף • אין לשון נאוף אלא באשת איש.

(יח) וְלֹא תִחַמֵּד אִשְׁתִּי רַעַךְ יח ולא תחמד אשת חברך

♦ יום חמישי י"א מנחם-אב ♦

אֱלֹהֵינוּ אֶת־כִּכְרוֹ וְאֶת־גִּדְלוֹ
וְאֶת־קִלּוֹ שְׁמַעְנוּ מִתּוֹךְ הָאֵשׁ
הַיּוֹם הַזֶּה רֵאיוֹנוֹ כִּי־יִדְבֵּר
אֱלֹהִים אֶת־הָאָדָם וְחִי:
אלהינו את-ככרו ואת-גדלו
ואת-קילו שמענו מתוך האש
היום הזה ראינו כי-ידבר
אלהים את-האדם וחי:

(יט) אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה דִּבֶּר
יְהוָה אֶל־כָּל־קְהִלְכֶּם בְּהָר
מִתּוֹךְ הָאֵשׁ הָעֵנָן וְהָעֶרְפֶּל
קוֹל גְּדוֹל וְלֹא יִסָּף וַיִּכְתַּבְכֶּם
עַל־שְׁנֵי לַחַת אֲבָנִים וַיִּתֶּנָּם
אֵלַי:
יט את-הדברים האלה דבר
יהוה אל-כל-קהלכם בהר
מתוך האש הענן והערפל
קול גדול ולא יספ ויכתבכם
על-שני לחת אבנים ויתנם
אלי:

כס"י י"א וְלֹא יִסָּף • מתרגמינו: 'ולא פסק', (לפי שמדת בשר ודם אינו
יכל לדבר כל דבריו בנשימה אחת, וצריך להפסיק, ומדת הקדוש
ברוך הוא אינו כן, לא היה פוסק, ומשלא היה פוסק, לא היה
מוסיף), כי קולו חזק וקיים לעולם. דבר אחר: "ולא יסף", לא הוסיף
להראות באותו פמבי.

~ נקודות משיחות קודש ~

קול גדול ולא יסף (ה, יט)

שלא היה לו בת קול (שמות רבה כח, ו)

בת קול, הר, נוצר מפגיעת קול בדבר קשיח המעבב אותו
וגורם לו לחזור לאחוריו. בשעה שאמר הקב"ה את עשרת
הדברות, נספג הקול לתוך הבריאה, לרבות הדומם; לכן לא היה
לו הר, שכן גשם העולם לא עבב אותו. ומדוע לא עבב הגשם
את הקול? – כי קול גדול אין לו שום הגבלה, ורוח וגשם שוין
לפניו. ותופעה נפלאה זו חוזרת על עצמה כל פעם שיהודי
לומד: קול התורה חוזר גם לתוך גשם החדר! (לקוטי שיחות ד עמ'
1092) אור החיים

(כ) וַיְהִי כְשֶׁמַּעֲכֶם אֶת־הַקּוֹל
מִתּוֹךְ הַחֹשֶׁךְ וְהָהָר בָּעַר
בָּאֵשׁ וַתִּקְרְבוּ אֵלַי כָּל־רֵאשֵׁי
שְׁבִטֵיכֶם וּזְקֵנֵיכֶם:
כ ויהי כשמעכם את-הקול
מתוך החושך וההר בער
באש ותיקרבו אלי כל-ראשי
שבטיכם וזקניכם:

(כא) וַתֵּאמְרוּ הֵן הֵרָאנוּ יְהוָה
כא ואמרתינו ה' אחרינו יי

כב וַיַּעַן לְמֹא נָמוּת אֲרִי
תִּכְלֹנָא אֲשֶׁתָּא וּבָתָּא
הָדָא אִם מוֹסְפִין אֲנַחְנָא
לְמַשְׁמַע יְתָ קָל מִימְרָא דִּי
אֱלֹהֵנָא עוֹד וּמִיָּתִין
אֲנַחְנָא:

כג אֲרִי מִן כָּל בִּשְׂרָא דִּי
שָׁמַע קָל מִימְרָא דִּי נִמְרָא
מַלְלָא מִגּוֹ אֲשֶׁתָּא כּוֹתָנָא
וְאִתְקַיֵּים:

כד קָרַב אֶת וְשָׁמַע יְתָ כָּל
דִּי יִימַר יְיָ אֱלֹהֵנָא וְאֶת
תְּמַלְלָא עֲמָנָא יְתָ כָּל דִּי
מַלְלָא יְיָ אֱלֹהֵנָא עֲמָן
וַיִּקְבֵּל וַיַּעֲבֹד:

אליך ושמענו ועשינו:

כס"י וְאֶת תִּדְבַּר אֵלֵינוּ • התשתם את כחי כנקבה, שנצטרעתי
עליכם ורפיתם את ידי, כי ראיתי שאינכם חרדים להתקרב אלי
מאברה. וכי לא היה יפה לכם ללמוד מפי הגבורה ולא ללמוד
מפנינו? • אור החיים

(כה) וַיִּשְׁמַע יְהוָה אֶת־קוֹל
דְּבָרֵיכֶם בְּדַבְּרְכֶם אֵלַי וַיֹּאמֶר
יְהוָה אֵלַי שְׁמַעְתִּי אֶת־קוֹל
דְּבָרֵי הָעָם הַזֶּה אֲשֶׁר דִּבְּרוּ
אֵלַיךְ הֵיטִיבוּ כָּל־אֲשֶׁר דִּבְּרוּ:
כה ושמע יהוה את-קול
דבריכם בדברכם אלי ויאמר
יהוה אלי שמעתי את-קול
דברי העם הזה אשר דברו
אליך היטיבו כל-אשר דברו:

אור החיים

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

ושמענו וגו', ואמרנו ועשינו, קימו וקבלו
היהודים לעשות כל דבריו כאילו שמעו מפי
השכינה:

כה היטיבו כל אשר דברו. פרוש שקבלו על

אמר למשה להשיב לה' על מאמר בעבור
ישמע העם בדברי עמך (שמות י"ט ט) שרצונם
לשמע מפי ה' ולא מפי תלמיד, לזה עתה
חזרו ואמרו סתירה לדבריהם הראשונים

(יט) את הדברים וגו'. ולא אמר כל, כי יש
מהדברים האמורים שלא דברם ה' בגוף
מאמר באשר צוה גם מאמר וזכרת:
כד) ושמענו ועשינו. אמרו ושמענו, לפי שהם

בדיל דתיחון ויטב לכו
ותורכו יומין בארץ אשר
תירשון:

א ודא תפקדמא קמיא
ודינא די פקיד יי אלקחון
לאלקא יתכוון למעבד
בארץ די אתון עברין
תמן למירמח:

ב בדיל דתחל קדם יי
אלקח למטר ית כל
קמיה ופקודיה די אנא
מפקדך את וברך וברך
כל יומי חייך וברך
דיורכו יומיך:

ג ותקבל ישדאל ותר
למעבד די ייטב לך ודי
תסגון לחדא קמא די
מליל יי אלקח דאבדקתך
לך ארץ עבדא חלב
ודבש:

למען תחיון וטוב לכם
והארבתם ימים בארץ אשר
תירשון: אור החיים

(א) וזאת המצוה החקים
והמשפטים אשר צוה יהוה
אלהיכם ללמד אתכם
לעשות בארץ אשר אתם
עברים שמה לרשתה:

(ב) למען תירא את-יהוה
אלהיך לשמור את-כל-חקתיו
ומצותיו אשר אנכי מצוה
אתה ובנך ובן-בנך כל ימי
חייך ולמען יארבן ימך:

(ג) ושמעת ישראל ושמרת
לעשות אשר ייטב לך ואשר
תרבון מאד כאשר דבר יהוה
אלהי אבותיך לך ארץ זבת
חלב ודבש:

כו לגי די יהי לבא קדין
להון למחל קדמי
ולמטר ית כל פקודי כל
יומא בדיל דייטב להון
ולבניהון לעלם:

כו אול אמר להון תובו
לכו למשכניכו:

כח ואת הקא קים קדמי
ואמלל עמך ית כל
תפקדמא וקמיא ודינא
די תלפון ויעבדון בארץ
די אנא יתב להון
למירמח:

כט ותשרון למעבד קמא די
פקיד יי אלקחון יתכוון לא
תסגון ימינא ושמאלא:

ל בכל ארץ די פקיד יי
אלקחון יתכוון תחיון

(כו) מִי־יִתֶּן וְהָיָה לְכֶם זֶה
לְהֵם לִירְאָה אֹתִי וּלְשׁוֹמֵר אֶת־
כָּל־מִצְוֹתֵי כָל־הַיָּמִים לְמַעַן
יִיטֵב לָהֶם וּלְבָנֵיהֶם לְעֹלָם:

אור החיים

(כו) לֵךְ אָמַר לָהֶם שׁוּבוּ לָכֶם
לְאַהֲלֵיכֶם:

(כח) וְאַתָּה פֶּה עֲמֹד עִמּוֹדִי
וְאַדְבָּרָה אֵלֶיךָ אֶת כָּל־
הַמִּצְוָה וְהַחֲקִים וְהַמְשַׁפָּטִים
אֲשֶׁר תִּלְמָדֵם וַעֲשׂוּ בְּאֶרֶץ
אֲשֶׁר אֲנִי נֹתֵן לָהֶם לְרִשְׁתָּהּ:

אור החיים

(כט) וּשְׁמַרְתֶּם לַעֲשׂוֹת בְּאֶשֶׁר
צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֶתְכֶם לֹא
תַסְרוּ יְמִין וּשְׁמָאל:

(ל) בְּכָל־תְּדִירְךָ אֲשֶׁר צִוָּה
יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֶתְכֶם תִּלְכוּ

♦ יום שישי י"ב מנחם-אב ♦

פוכבים, הוא עתיד להיות ה' אֶחָד, שְׁנָאָמַר (צפניה א): "כִּי אֲזָ אֶהְפֹּךְ
אֶל־עַמִּים שָׁפָה בְּרוּרָה לְקֹרֵא כָלֶם בְּשֵׁם ה'", וְנֶאֱמַר (זכריה יד): "בַּיּוֹם
הַהוּא יִהְיֶה ה' אֶחָד וְשֵׁמוֹ אֶחָד" ♦ אור החיים

(ד) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
ד שְׁמַע ישדאל יי אלקחא
יי חד:

כז "ה' אֱלֹהֵינוּ ה' אֶחָד • ה' שהוא אֱלֹהֵינוּ עֵתָה וְלֹא אֱלֹהֵי הָעוֹבְדֵי

אור החיים על התורה – מהדורת בלוס. אברמוביץ

שְׁאֵמַר שְׂכַר מַצּוֹה בְּעוֹלָם הָיָה לִיכָא, נֶאֱמַר
שְׂיִדָּה ר' יַעֲקֹב בְּמִי שְׁהוּא צַדִּיק גָּמֹר וְשִׁמְר
כָּל הַתּוֹרָה שְׂיִנָּה גַם בְּעוֹלָם הָיָה, וְלֹא אָמַר
ר' יַעֲקֹב אֵלָּא בְּאֶדָם שָׂרְבוּ זְכוֹת, וְכֵן תִּמְצָא
שְׁאֵמַר שֵׁם בְּקִדּוּשֵׁין כְּשֶׁהִקְשָׁה מֵאוֹתָה בְּרִיתָא
שְׁאֵמַר כָּל מִי שָׂרְבוּ זְכוֹת מַרְעִין לוֹ וְכו'
וְהַעֲמִיד בְּש"ס כְּרַבִּי יַעֲקֹב:

וּמִמֶּנּה יֵשׁ לָנוּ לְדוֹן מִמָּה שְׁאֵמַר כָּל מִי
שָׂרְבוּ זְכוֹת הָא לְמַדָּת דְּוָקָא מִי
שְׂיֵשׁ בִּידוֹ עֲבוֹת אֵלָּא שָׂרְבוּ זְכוֹתֵיהּ הוּא
שְׁאֵמַר עֲלֵי קִרְעִין לוֹ וְכו' אָבֵל מִי שָׂפְלוּ
זְכוֹת יוֹדָה כִּי יִטִּיב לוֹ ה' גַּם בְּעוֹלָם הָיָה,
וְהוּא מַה שְׁאֵמַר בְּכָל הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוָּה וְגו'
דְּקָדַךְ לומר בְּכָל הַעֲשִׂי שְׁמִדְבָר בְּמִי שְׁשׁוּמַר
הַכָּל וְלֹאִישׁ כְּזֶה יִשְׁנוּ בְּעוֹלָם הַבָּא כְּאוֹמְרוֹ
לְמַעַן תַּחְיוּן וְטוֹב וְגו', גַּם יִשְׁנוּ בְּעוֹלָם
הָיָה וְהוּא אוֹמְרוֹ וְהֶאֱרַכְתֶּם יָמִים בְּאֶרֶץ
אֲשֶׁר תִּירְשׁוּן וְלֹא אָמַר וְהֶאֱרַכְתֶּם יָמִים סָתָם
שְׁנַפְרֵשׁ שְׁתַּכְּפֹן לְעוֹלָם שְׂפָלוֹ אֶרֶךְ:

(ד) שְׁמַע יִשְׂרָאֵל ה' אֱלֹהֵינוּ וְגו'. טַעַם כָּפָל ה' ב'

לא לצד המועיל לאומרו אלא לאהבת הטוב
להנאמר עליו:

(כח) ואתה פה וגו'. פרוש לפי שלא עשו ישראל
למשה שליח לקבל פקודי ה' עד עתה,
לזה ה' גמר בעדס וקבעו לשליח ואמר לו
ואתה פה וגו' ואדברה אליך את כל המצוה
וגו', ואולי שנתפנן לומר שבהגיע המצוה
מה' למשה כאלו נתקבלה לישראל שהרי
עשאוהו שליח וקדין שליח האשה לקבל
קדושה שפנין שקבלם השליח כאלו באו
ליד האשה כי ידו כידה, כמו כן כשיקבל
משה המצוה כאלו קבלה ישראל, והוא
אומר ואדברה אליך ובהגיע הדבר אליך
אתה תודיע להם ועשו אותה, והוא אומר
תלמדם ועשו:

(ל) בכל הדרך וגו' למען תחיון וטוב לכם והארבתם
וגו'. פרוש תחיון אריכות ימים בעולם
הזה, ואומרו וטוב לכם טובת עולם הבא,
ואומרו והארבתם וגו' שלא יגלו ישראל מעל
הארץ לעולם, ולסברת רבי יעקב (קדושין ל"ט):

עצמם לעשות דברי הנביא ולהצדיקו, ועל
זה גמר אמר מי יתן והיה וגו', ואמר ז"ל
(ע"ז ה') ששנג משה שלא אמר לו תן אתה
שאלו היה אומר כן לא היו מהדרין אחר
משה, לא בשלות מרגלים ולא במחלקת
קרח:

(כו) ליראה אתי ולשמור וגו'. טעם שלא סמך
לקלל השמירה בכלל מאמר ליראה, אולי
כי לפי שמצד היראה יצא קרט א' רע שנה
היה סבה שעשו ישראל את העגל כשראו כי
בושש משה נפל עליהם אימתה ופחדו כיון
שאין משה שיהיה שליח לדבר עמהם ישוב
ה' לדבר עמהם כבדאשונה, לזה מהרו לעשות
העגל לחשכם שיהיה לאמצעי וידבר אליהם
את דברי ה', ותמצא שאמר ז"ל (תנחומא פ'
תשא) שהעגל היה מדבר ממש וטעו בו
לאמצעי, לזה דקדק ה' במאמרו ואמר ליראה
אתי ולשמור מצוה שתהיה היראה להם גם
כן לשמר ולא ישגו בהם מצד היראה:
למען ייטב וגו'. פרוש כי אומרו מי יתן וגו'

רש"י וְהָיוּ הַדְּבָרִים וגו' • ומהו אהבה? "והיו הדברים האלה", שמתוך כך אתה מכיר בהקדוש ברוך הוא, ומדבק בדרך (ספרי) • מצוה היום • (שם) לא יהיו בעיניך כדיוטגמא ישנה, שאין אדם סופנה, אלא פחדשה שהכל רצין לקראתה. דיוטגמא, מצות המלך הבאה במקתב.

~ נקודות משיחות קודש ~

לא יהיו בעיניך כדיוטגמא ישנה . . אלא פחדשה (רש"י)

(ו, ה)

בפרשת יתרו (יט, א), על הפסוק ביום הזה באו מדבר סיני, מפרש רש"י שיהיו דברי תורה חדשים עליך, ללא כ"ף הדמיון. בטעם השנוי יש לומר, דהנה שם נאמר הנה, המדגיש שיום מתן תורה 'מאיר' בגלוי, האדם 'מראה באצבעו' על כך (ראה רש"י בשלח טו, ב), ובמילא דברי תורה הם אצלו חדשים ממש. אך כאן לא נאמר הנה, ולכן מפרש רש"י שיום מתן תורה אכן 'ישנו' בכל יום, אבל רק באופן של פחדשה בלבד. (לקוטי שיחות כד עמ')

(193) אור החיים

(סוטה לא, א) גדול העושה מאהבה יותר מן העושה מיראה. והרמב"ם כתב (תשובה י, ב): העובד מאהבה . . היא מעלה גדולה מאד ואין כל חכם וזכה לה. לכן באה מדת האהבה מיד לאחר ששמע ישראל, שתכנו קבלת על מלכות שמים. (רשימות קונטרס פח

עמ' 172)

עשה דברי מאהבה (רש"י ו, ה)

הינו שהצווי על אהבת ה' מחייב הן אהבה בלב וְהָיוּ עֲשִׂית מְצוּתָיו מתוך אהבה. וכן כתב רש"י בפסוק הבא: ומהו האהבה, והיו הדברים האלה, שמתוך כך אתה מכיר בהקב"ה ומדבק בדרך. וסיני, שהדבקות בדרך ה', שנה מצוותיו, היא פרט וחלק של המצוה: המצוה כוללת גם את התוצאה של הרגש שבלב, שהיא הדבקות בהקב"ה באמצעות קיום מצוותיו – הדברים האלה (דברי תורה). ויש להעיר מספר התנאי (סו' פרק מ): תכלית האהבה היא העבודה מאהבה. (לקוטי שיחות לד עמ' 32)

(ו) וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי מְצוּהָ הַיּוֹם עֲלֵי לְבָבִי: ויהיו פתגמא האלין די אגא מפקדו יומא דין על לבך:

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

הלא הוא בניו וְהָיוּ הַדְּבָרִים וגו'. לפי מה שפרשתי בפסוק וְאֶהְבֶּתָּ אֶת ה', יוצא לומר כי ישים הדברים האמורים רטיה על לבו בראות אחת מג' אלה, כי יראה חסרון הלחם לאיש צדיק, או חסרון חסידים, או חסרון הבנים, ידע כי אין הדבר לצד חסרון ההשג מה שהשיג וזולתו, אלא שדברים אלו חשובים כאן נגדו:

עוד יוצא ללמד בני ישראל דרך שיתקבלו הדברים אצלם לאהבה, כי האהבה אינה מעשה שיקריח האדם רצונו לעשות מצות המלך אלא הוא דבר שמתלוי בלב וכל שהלב לא ירגיש דבר שיעל בו החשק אינו אוהב הגם שיקריחו כל מין הברכה, לזה באה העצה מאל יועץ ואמר והיו הדברים האלה וגו' על לבך, פרוש ששיתמיד שימת הדברים על לבו יולד בלבבו חשק תאנה הרוחניות וירוצו לבו לאהבת ה' בכל אשר צוהו, ודבר זה אגבנו יתמי דיתמי אנו מרגישים כי רבה תאנה בלבנו וחשק אלהי עולם יותר מכל הון עולם ובבוד מלכות וכל צורב נרגש לנמכרה ונמס בערך חלק המועט המשג מהרגש תורת הדברים על לבנו אשרינו מה טוב חלקנו, וכבר העירותי בדרבים אלו בכמה מקומות: עוד נחפזו הכותב לשלשה הדרגות שהם כולל דברי האהבה, האחד כנגד ההרגש הוא חמדת הלב, וא' כנגד הצורך שהוא מזון המחיה את האדם, ואחד כנגד השעור עד כמה צריך לצאת ידי חובת האהבה, כנגד דבר ההרגש אומר בכל לבך, הנה הגם שיתאנה האדם לאכל או להון לא יתנה כל

שהוא חסר מהבנים ויתנם ה' לו, וכמו בן ובכל נפש שנתן לה נפש אחר הגיעף לשערי מות, ובכל מאדף כאלו נתן לה כל מונף שאתה חפץ ואמר כל להעיר דמיון המלך:

והנה המשפיל בענין חשק ה' כל זה דבר קל הוא בערך מה שהנפש חושקת בבונא, והמשפיל דבר זה לאדם גדול ומפלא בנכסים שרצה ללכת למקום רחוק לצד סכנת מקום שהיה בו ואסף כל נכסיו בקננת מרגליות גדולה באף אלפי דינרי זהב ושם לדרך פעמיו לעיר רחוקה אשר שם נכון לבו בטוח בממונו והונו וקדם שהגיע לעיר אשר פנה בדעתו ללכת שמה כלמה צידתו ואין דינר בכיסו והנה מסתפק בדלות ובעני גדול ושפלות רב כי אפס כסף, והנה זה האיש הגם שהוא מתהלך בדחק וצער עם כל זה לבו שמח וכליותיו עלצים כי רב אונו והונו ויצא ממקום המספן ובוא כבוא ברנה נושא האגן גדולה יקרת הענן, בן הדבר הנה אדם שזכה בדבקותו יתברך ואהבתו ובו קבץ כל ממונו והונו ויבז בעיניו קנות דבר בעולם הנה לצד סכנת המקום נוסף על מעוט שויו ולקח לו ה' לאלהים אין לה קניה בעולם פקננו זה למעלה מהאגן יקרה שבמשל כי מי ידמה לו ומי ישנה לו, ואדם פנה לו יתנה שיהיה דחוק ומצטער בנמים מועטים אלה לו בעה"ז, נכון לבו בטוח בה' אור עולם וישמח לבו ויגל כבודו, ובהגיע למחוז חפצו שהוא עולם הקים והבטוח הנה שפרו אתו, ומעמדה חבת הקדש הוא היוצר ודבקותו בו

כך עצם הערבות הגם שהנפש חפצה לאכל יכול אדם למשל ברוחו למנע עצמו מהדבר בקל, מה שאין בן כשנכנס בלבבו חמדת הלב ויתאנה לאשה יפה ומה גם כי יתרבה חשקה בלבבו יפעיל בו ההרגש עד שאינו יכול למשל ברוחו להטות לבו ויכף אותו לעשות מה שאין רצונו עשות, צא ולמד כמה נהעצם יוסף הצדיק לכך חמדת הלב במעשה אשת פוטיפר ושכרו יגיד לו:

וכנגד דבר זה אמר הקב"ה וְאֶהְבֶּתָּ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ בכל לבבך שישתדל להכניס אהבת ה' בלבבו וילתכנו באהבתו עד דבר שישגי הרגש בלבבו ככל שעור שיוכל הלב להרגיש בו, ולזה דקדק לומר בכל, לפי שהלב יחמד בכל אשה וביותר בנאה וביותר בכלילת יפי וביותר במי שאין למעלה ממנה, וחיוב הכתוב שתהיה הרגשת הלב באהבתו יתברך בגדר הגדול שאין למעלה ממנו, ודבר זה הוא דבר שהטעמו ידע מהותו ונרבה לו טעמיתו אין שעור לה, ולפי שגדר זה מציאותו הוא על ידי התעוררות דרך אומנם (במד"ר פ"ו) עין רואה ולב חומד, אבל זולת זה לא יתעורר הלב מעצמו לחמד, לזה העיר ה' במאמר ב' בגדר הענן ואמר ובכל נפשך שהם דברים שהנפש צריכה להם כגון אכילה ושתיה וכדומה שהאדם מתעורר מעצמו להם בלא אמצעות דבר, כמו בן תהיה אהבת ה', והוא אומרו בכל נפשך שמשכעו תהיה אהבת ה' כמאכל ומשקה, והנה שני הדרגות אלו ישנם בגדר המצטער ונתמגדר, שהמאכל אחרי אוכלו ואחרי שתו יתדל ממנו החפץ

כ"י • באשר דבר • והיכן דבר? (שמות כג) "והמתי את כל העם וגו'".

(ב) כִּי־יִשְׁאַלְךָ בִּנְךָ מָחָר לֵאמֹר
מָה הָעֲדוֹת וְהַחֻקִּים
וְהַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ אֲתָכֶם:

כ"י • כִּי־יִשְׁאַלְךָ בִּנְךָ מָחָר • יש מקור שהוא אחר זמן.

(בא) וְאָמַרְתָּ לְבִנְךָ עֲבָדִים
הָיִינוּ לַפְּרָעָה בְּמִצְרַיִם וַיֹּצִיאֵנוּ
יְהוָה מִמִּצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה:

(כב) וַיִּתֵּן יְהוָה אוֹתוֹת וּמוֹפְתִים
גְּדֹלִים וְרַעִים בְּמִצְרַיִם
בְּפָרְעָה וּבְכָל־בֵּיתוֹ לְעֵינֵינוּ:

(כג) וְאוֹתָנוּ הוֹצִיא מִשָּׁם לְמַעַן
הָבִיא אֹתָנוּ לָתֵת לָנוּ אֶת־
הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם:

(כד) וַיֹּצִינֵנוּ יְהוָה לַעֲשׂוֹת אֵת־
כָּל־הַחֻקִּים הָאֵלֶּה לְיִרְאָה
אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לְטוֹב לָנוּ
כָּל־הַיָּמִים לְחַיֵּתָנוּ בְּחַיִּים
חַיִּים:

~ נקודות משיחות קודש ~

וַיֹּצִינֵנוּ ה' לַעֲשׂוֹת אֵת כָּל הַחֻקִּים הָאֵלֶּה (י, כד)
לְעֵיל (פסוק כ) נִאֶמַר מֶה הָעֲדוֹת וְהַחֻקִּים וְהַמִּשְׁפָּטִים, וְאֵלֹהֵינוּ
כָּאן, בְּסִימָה הַזֶּה, נִקְטָה בַּחֲסִים. לְמַדָּה, שֶׁכָּל הַמִּצְוֹת, לְרַבּוֹת
הָעֲדוֹת וְהַמִּשְׁפָּטִים, הֵן בְּחִינַת 'חֻקִּים', שֶׁכֵּן כָּלֵן הֵן חֻק וְרָצוֹן
ה', שֶׁהוּא וְרָצוֹנוֹ אֶחָד. וְיִהְיֶה מִקֵּים אֵת כָּלֵן מִתּוֹךְ 'רָצוֹן שְׂשׁוּט',
וְכַפִּי שֶׁכֶּתֶב הַרְמַב"ם (גִּירוֹשִׁין ב, כ) שֶׁכָּל יְהוּדֵי רוֹצֵה לַעֲשׂוֹת כָּל
הַמִּצְוֹת וְלִהְיוֹת מִן הַעֲבָרֹת. (לְקוֹטִי שִׁיחוֹת יד עמ' 111)

(כה) וַיִּדְרֹקָה תְּהִיָּה־לָנוּ כִּי־
נִשְׁמָר לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־הַמִּצְוֹת
הַזֹּאת לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
כָּאֲשֶׁר צִוָּנוּ: אור החיים

כ"י • מִבֵּית עֲבָדִים • כִּתְּרֵנוּ: מִבֵּית עֲבָדוֹתָא, מִמְּקוֹם שֶׁהָיִינוּ
שָׁם עֲבָדִים.

(יג) אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ תִּירָא יִגִּית יְיָ אֱלֹהֶיךָ תִּדְּרֹס
וְאֹתוֹ תַעֲבֹד וּבְשִׁמּוֹ תִשָּׁבַע: וְקִדְמוּתֵי תַפְלָח וּבְשִׁמָּה
תִּקְּסִים:

כ"י • וּבְשִׁמּוֹ תִשָּׁבַע • אִם יֵשׁ בְּךָ כָּל הַמִּדּוֹת הַלְלוּ, שֶׁאֵתָּה יִרָא
אֶת שִׁמּוֹ וְעוֹבֵד אוֹתוֹ, אִזּוּ בְשִׁמּוֹ תִשָּׁבַע, שֶׁמִּתּוֹךְ שֶׁאֵתָּה יִרָא אֶת
שִׁמּוֹ, תִּהְיֶה זִהִיר בְּשִׁבּוּעֶתְךָ, וְאִם לֹא, לֹא תִשָּׁבַע.

(יד) לֹא תִלְכֹּן אַחֲרֵי אֱלֹהִים יִי לֹא תִהְיֶה כְּתֵר טַעוֹת
אַחֲרֵים מֵאֱלֹהֵי הָעַמִּים אֲשֶׁר
סְבִיבוֹתֶיכֶם:

כ"י • מֵאֱלֹהֵי הָעַמִּים אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֶיכֶם • וְהוּא הַדִּין לְחֻקִּים,
אֵלֶּה לְפִי שֶׁאֵתָּה רוֹאֶה אֶת סְבִיבוֹתֶיךָ תוֹעִים אַחֲרֵיהֶם, הַצָּרָה לְהִזְהִיר
עֲלֵיהֶם בְּיוֹתֵר.

(טו) כִּי אֵל קָנָא יְהוָה אֱלֹהֶיךָ
בְּקִרְבֶּךָ פִּנְיָה־לְךָ אֶת־יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ בְּךָ וְהִשְׁמִידְךָ מֵעַל פְּנֵי
הָאֲדָמָה:

(טז) לֹא תִנָּסֶה אֶת־יְהוָה
אֱלֹהֶיכֶם כָּאֲשֶׁר נִסִּיתֶם
בְּמִסְכָּה:

כ"י • בְּמִסְכָּה • כִּשְׂיָצֵאוֹ מִמִּצְרַיִם, שֶׁנִּסְּוּהוּ בַּמִּים, שֶׁנִּאֶמַר (שמות יז):
"הִנֵּשׁ ה' בְּקִרְבָּנוּ?"

(יז) שְׁמֹר תִּשְׁמְרוּן אֶת־מִצְוֹת
יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְעֲדוֹתֵי וְחֻקֵּי
אֲשֶׁר צִוָּה:

(יח) וְעֵשִׂיתָ הַיִּשָּׁר וְהַטּוֹב בְּעֵינֵי
יְהוָה לְמַעַן יִיטֵב לָךְ וְכָאֵת
וִירִשְׁתָּ אֶת־הָאָרֶץ הַטּוֹבָה
אֲשֶׁר־נִשְׁבַּע יְהוָה לְאַבְרָהָם:

כ"י • הַיִּשָּׁר וְהַטּוֹב • זוּ פֶּשֶׁרָהּ, לִפְנֵים מִשְׁוֹרֵת הַדִּין.

(יט) לְהִרְדֶּךָ אֶת־כָּל־אֵיבֶיךָ
מִפְּנֵיךָ כָּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה:

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

אֲנִי הַכֹּהֵן הַיּוֹדֵה לְפִי שֶׁשֶׁב' הַתְּרָגוֹת בְּעִבְרִית
ה', א' הִיא עֲבוּרָה מִיִּרְאָה, וְזֶה הִיא חִיּוּב
עַל כָּל הַנְּבִיאִים שֶׁכָּל עֶבֶד יִרָא מִרְבּוֹ עַל

עֲבָדִים אֲנִיחָנוּ וְנִסְתָּרִים לְעֵבֶד וְאִין לָנוּ דִין שֶׁכָּר
ע"כ, וְאִין הַכְּתוּב מְנַשֵּׁב עַל נִכּוֹן לְדַבְּרוֹ ד"ל, עוֹד
צָרִיף לְדַעַת כְּנֻת אוֹמְרוֹ לִפְנֵי ה' כָּאֲשֶׁר צִוָּנוּ וְגו':

(כ) וַיִּדְרֹקָה תְּהִיָּה לָנוּ וְגו'. צָרִיף לְדַעַת הַכֹּהֵן
בְּמִאֲמַר צָדִיקָה, וְרַמְבַּ"ם פֶּרֶשׁ שְׁחוֹזֵר אֶל
שֶׁכָּר הַמִּצְוֹת כִּי יִהְיֶה בְּתוֹרַת צָדִיקָה מֶה כִּי

♦ יום שבת-קודש י"ג מנחם-אב ♦

הבא מן הפנעני קרוי בנה, אבל בן בנה הבא מן הפנעני אינו קרוי בנה אלא בנה, שהרי לא נאמר על בתו: 'לא תקח כי תסיר את בנה מאחרי', אלא "כי יסיר את בנה וגו'".

(ה) כי אם-פה תעשו להם
מזבחתיהם תתצו ומצבתם
תשברו ואשיריהם תגדעו
ופסיליהם תשרפון באש:

כ"י • מזבחתיהם • של בנות • מצבתם • אבן אחת • ואשיריהם • אילנות שעובדין אותם •

(ו) כי עם קדוש אתה ליהוה
אלהיך בך בחר יהוה אלהיך
להיות לו לעם סגולה מכל
העמים אשר על-פני האדמה:

(ז) לא מרבכם מכל-העמים
חשק יהוה בכם ויבחר בכם
כי-אתם המעט מכל-העמים:

כ"י • לא מרבכם • כפשוטו. ומדרשו: 'לפי שאין אתם מגדילים עצמכם כשאני משפיע לכם טובה. לפיכך "חשק ה' בכם" • כי-אתם המעט • הממעיטין עצמכם, כגון אברהם שאמר (בראשית יח): "ואנכי עפר ואפר", וגון משה ואהרן שאמרו (שמות יז): "ונחננו מה". לא כנבוכדנאצר שאמר (ישעיה יד): "אדמה לעליון", וסנחריב שאמר (שם לו): "מי בכל אלהי הארצות", וחירם שאמר (יחזקאל כח): "אל אני מושב אלהים ישבתי". כי אתם המעט • הרי "כי" משמש בלשון דהדא • אור החיים

(א) כי יביאך יהוה אלהיך
אל-הארץ אשר-אתה בא
שמה לרשתה ונשל
גוים-רבים מפניך החתי
והגרזשי והאמרי והפנעני
והכנעני והחוי והיבוסי שבעה
גוים רבים ועצומים ממך:

כ"י • ונשל • לשון השלכה והתנה, וכן (דברים יט): "ונשל הכנעני".

(ב) ונתתם יהוה אלהיך לפניך
והפיתם החרם תחרים אתם
לא-תכרת להם ברית ולא
תחנם:

כ"י • ולא תחנם • (ע"ז ט) לא תתן להם חן, אסור לו לאדם לומר: 'כמה נאה פנעני הזה! דבר אחר: לא תתן להם חנה בארץ •

(ג) ולא תתחתן בם בתך לא
תתן לבנו ובתו לא-תקח
לבנה:

(ד) כי-יסיר את-בנה מאחרי
ועבדו אלהים אחרים וחרה
אף-יהוה בכם והשמידך
מהר:

כ"י • כי-יסיר את-בנה מאחרי • (קידושין סח) בנו של פנעני, כשישא את בתו יסיר את בנה אשר תלד לו בתו מאחרי, למדנו שכן בתו

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

המצוה באהבה שלמה ועין מה שפרשתי בפירוש אחר מות בפסוק כמעשה ארץ מצרים וגו', ודבר זה בו יצטק אדם ויקו לשקר גם כפי הדיו, והגם שפני האמת עלינו לשלם שכן לאליהו ברך הוא שהטעימנו ערבות נעימות מתוקות אהבתו בלבנו מתוקים וערבים לאין תכלית, אלא שישלם אדם שכן על התעצמותו עד שהשיג טעם בחיים: עוד רמז הפתוח רמז נעלם שבאמצעות שמירת המצוות תהיה לנו חלקנו שכינתו. תפיר המצוות צדקה (תפיר זהר תכ"א) ודבן:

(ז) כי אתם המעט. לא תספיק מאמר לא מרבכם, שאז ישנו בנשקע שאינם מרבים אלא שוים תלמוד לומר אתם המעט:

ואומר בזה הנה פרוש כסדר שהוא עושה היום הנה שהוא זון ומפנס מוריד המן וגו' ומכסה באומנם ז"ל (מדר"י תבא פ"ו) שהיתה כסותם גדלה עמהם כחומט והעננים מגדלים הבגדים, וכן עבודה מאהבה אמר זה אינו בחיוב העבד אלא בדרך צדקה תהיה לנו כי נשמר וגו' לפני ה', רשם בזה תכלית האהבה על דרך אומנם ז"ל (חובת הלבבות שער אהבת ה' פ"א) וז"ל האהבה היא פלות הנפש ונטותה אל הבורא, וזו היא דבקות הנפש לפני אור העצב הוא ה' אלהינו, ואומר באשר צונו פרוש לא לצד שום פניה אלא לעשות מצות ה' בדרך אומנם (תהלים מ') לעשות רצונך אלהי חפצתי, שנה הוא עשות

דרך אומנם (מלאכי א') ואם אדונים אני אה מורא, והוא מאמר הפתוח (עקב י"ב) מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה. ב' היא עבודה מאהבה, והיא מצוה רבה ועצומה, אבל אין חייבה לצד היות האדם עבד שיהיה אוהב, די שלא ישא ויעבד הצריך, וזה הוא דבר שחייב העבד לרבו, וכן רבו חייב לזונו ולפרנסו כי רבו, כנגד חייב המטל לצד היותו עבד אמר הפתוח שיקדם לזה ויצונו ה' ליראה את ה', וגמר אמר לטוב לנו וגו' לחייתנו וגו', פרוש מצות ה' בזה בחיוב ליראה כמשפט עבד למלכו, וגם על ה' להטיב כי חייב לפרנסה ולכלכלה לחייתנו כי חייב האדון בפרנסת עבדו:

לְהַאֲבִידוֹ לֹא יֵאָחֵר לְשִׁנְאוֹ
אֶל-פָּנָיו יִשְׁלַם-לוֹ:

אנון עבדין קדמוהי

במיהון לאובדיהון לא

מאחר עבד טב לסנאוהי

טבון די אנון עבדין קדמוהי במיהון משלם להון:

כ"י ומשלם לשנאיו אל-פניו • בחינו, משלם לו גמולו הטוב,

כדי להאבידו מן העולם הבא • אור החיים

י"א ויתר ית תפקדא וית

קזמא וית דינא די אנא

מפךך יומא דין

למעבדהון: פ פ פ

כ"י היום לעשותם • (עירובין כב) ולמחר, לעולם הבא, לטל שְׂכָרם:

חסלת פרשת ואתחנן

~ נקודות משיחות קודש ~

ולמחר, לעולם הבא, לטול שְׂכָרם (רש"י ז, יא)

לכאורה הנה לו לומר לקבל שְׂכָרם. ויש לומר: לקבל – הינו שאין המקבל רשאי לקחת את השכר בעצמו; הוא תלוי בנותן, הוא רק 'מקבל'. לכן יתכן, שמסבות שונות לא יתקבל השכר בפעל. לטול – האדם הוא 'בעלים' על שְׂכָרו ונוטלו מעצמו. הנה אומר, שגם בעולם הזה יש שְׂכָר, אלא שבעולם הבא יהיה סוג חדש של שְׂכָר (נטילת שְׂכָר). לכן לא כתב היום לעשותם: ולא היום לטול שְׂכָרם, שכן יש שְׂכָר גם בעולם הזה, אלא שאינו דומה לשְׂכָר שבעולם הבא. (לקוטי שיחות כט עמ' 44)

ח ארי מדרסם יי יתכון
ומדטר ית קמא די קיים
לאבהתכון אפק יי יתכון
בידא תקיפא ופרקא מבית
עבודתא מידא דפרעה
מלכא דמצרים:

מצרים:

כ"י כי מאהבת ה' • הרי 'כי' משמש בלשון 'אלא', לא מרבכם חשק ה' בכם אלא מאהבת ה' אתכם. ומשמרו את השבועה • מחמת שמרו את השבועה.

ט וידעת כי יהיה אלהיך
הוא האלהים האל הנאמן
שמר הבית והחסד לאהביו
ולשמרי מצותיו לאלף דור:

כ"י לאלף דור • ולהלן הוא אומר (דברים ח): "לאֲלֹפִים". כאן שהוא סמוך אצל "לשומרי מצותיו", העושין מיראה, הוא אומר לאֲלֹפִי, ולהלן שהוא סמוך אצל "לאהביו", העושין מאהבה, ששְׂכָרם יותר גדול, הוא אומר לאֲלֹפִים • לאהביו • אלו העושין מאהבה. ולשמרי מצותיו • אלו העושין מיראה • אור החיים

י' ומשלם לשנאיו אל-פניו • ומשלם לסנאוהי טבון די

הפטרת ואתחנן נדפסה לקמן בעמ' קסד

אור החיים על התורה – מהדורת בלום, אברמוביץ

אלא ימהר לשלם לו מיתה שהוא חייב בה או יסורין כיין שיש לו תקנה שישנה באמצעות בנו:

ואומר אל פניו על דרך אומנם ז"ל (ירושלמי ע"ז פ"א) שהצדיקים מטעימם ה' סמוך למיתתם מעין עולמם ונפשם שבב' וישנים מתוך שמחה, והרשעים מראה להם הרעה המזמנת להם קדם צאתם מהעולם (אסתר ובה פ' ותמאן המלכה ושמח), והוא אומר לא יאחר לשנאו אל פניו פרוש בעולם הזה קדם שיטמנו פניו בעפר יראהו תשלומו ואל יאחר עד בואו שמה:

חסלת פרשת ואתחנן

לא ישלם לרשע אל פניו אלא כשיראה כי לא הוא בלבד שונא אלא גם הבאים ממנו פיוצא בו שְׂכָרו אין לו תקנה, והוא אומר ומשלם לשנאיו לשון רבים, אבל אם לא יהיה שונא אלא הוא, וזרע הבא ממנו לא יהיה שונא, ברא מזכה אבא ולא ישלם לו להאבדו:

וגמר אמר בלשון יחיד כי ביחיד מדבר הכתוב אלא שהעירך בדבר האמור בזה שאמר לשנאיו ל' רבים, וחזר לומר לא יאחר וגו' פרוש ואם אין הרשע בא ברבים אלא הוא לבד שונא ולא הבאים אחריו יתחכם ה' עמו באפן אחר (ו) לא יאחר לו בעולם הזה לשלם לו ענשו כדי שלא ירשיע עוד ותאבד תקנתו

ט' ולשמרי מצותיו לאֲלֹפִי דור. רבותינו ז"ל אמרו (סוטה לא). שלעושים מיראה לאֲלֹפִי דור ולעושים מאהבה אֲלֹפִים באומרו (שמות כ' ו) ועושה חסד לאֲלֹפִים לאהבי וגו', ונראה כי לא כפל לבר יגיד אֲלֹפִים כי בודאי שעושה מאהבה אין קץ לשכר מעשיו, ולאֲלֹפִים האומר באהביו לשון רבים יכלנו לומר עד מאה אֲלֹפִי, וטעם שאמר סתם כי אין שעור שנה לאהבה ויש בין אוהב לאוהב כפלי כפלים אלא קטן שבאוהבים כפלים בגדול שבראים:

י' ומשלם לשנאיו וגו'. קשה למה אמר שנאיו לשון רבים וגמר אמר פניו להאבדו לשון יחיד, ואולי כי טעם אומר לשון רבים כי

שיעורי תהלים לשבוע פרשת ואתחנן

קטע ממכתב כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ

ב"ה א' ט"ו סיון, תרפ"ח, ריגא

... בראשית שנת תרפ"ז באתי בבקשה לכללות אנ"ש שי אשר יקבעו, שבבתי-הכנסת אחר תפילת שחרית בכל מניין מתפללים יאמרו שיעורי תהלים (כמו שנחלק לימי החודש), ולאמר אחר זה קדיש כנהוג. ובקשתי זאת **בתקפה עומדת**, לזכות הרבים, (וראוי הי' לעשות כן בכל בית כנסת, כי איננו עניין פרטי של מפלגת החסידים יחיו בפרט), ובגלל זאת יתברכו ממקור הברכות בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר ...

יום ראשון - ז' מנחם-אב מפרק לט עד פרק מג	יום רביעי - י' מנחם-אב מפרק נה עד פרק נט
יום שני - ח' מנחם-אב מפרק מד עד פרק מח	יום חמישי - י"א מנחם-אב מפרק ס עד פרק סה
יום שלישי - ט' מנחם-אב מפרק מט עד פרק נד	יום שישי - י"ב מנחם-אב מפרק סו עד פרק סח
שבת קדש - י"ג מנחם-אב מפרק סט עד פרק עא	

יום ראשון ז' מנחם-אב

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קד, ג וילבש צדקה... עד עמ' 208, [ח'ו].

בחינה של טובב ומקיף מעליהם, ואור זה פועל בהם בהיותו למעלה
מהם, (במבאר הפרוש - של, "ממלא כל עלמין" ו"סובב כל
עלמין" בלקוטי אמרים⁵, בחלק הראשון של ספר ה"תניא", עין
שם) - לבושים אלה שמבחינת "סובב כל עלמין", מתהווים
באתערותא דלתתא, -
בהתעוררות שמלמטה, היא
מצות ה' ורצון העליון
ברוך-הוא. - שכיון
שהמצוה היא רצון העליון,
הבחינה של רצון (שהוא כח
מקיף) וסובב - לכן נמשכים
על ידי לבושים מבחינת
"סובב כל עלמין". ועקר
המשכה זו מאור-אין-סוף
ברוך-הוא, הוא לבוש
ו"אור מקיף" ל' ספירות
- של ארבעת העולמות,
דאצילות - בריאה -
יצירה - עשיה,
המשתלשלות - עשר
הספירות של ארבעת
העולמות, משתלשלות
מעלה לעלה ומדרגה
למדרגה בו, הנקראות -
הספירות נקראות, בשם "ממלא כל עלמין". - ההמשכה מאור אין
סוף ברוך הוא וסובב כל עלמין הנמשכת על ידי המצוות, נעשית
בעיקר לבוש ומקיף להשתלשלותן של הספירות. ברם, לכאורה,
כיוון שהספירות עצמן הן הרי אלקות - האלקות - של העולמות,
מדוע, איפוא, נדרשת המשכה מאור אין סוף כלבוש לספירות?
פרוש, - הכוונה היא, כי אור-אין-סוף ברוך-הוא מתלבש
ומאיר בתוך כל השתלשלות העשר ספירות - של העולמות,
דאצילות-בריאה-יצירה-עשיה, - כלומר, הוא מאיר בהם
בפנימיות, באופן של התלבשות, והוא המאציל העשר ספירות
דאצילות, השתלשלות לבריאה-יצירה-עשיה, - כידוע
שהספירות והפרצופים של עולם ה"אצילות", מאירים בעולמות
"בריאה", "יצירה", "עשיה", והם מהווים האלקות שבעולמות אלה.
אך, כיצד מתבצעת ההאצלה של הספירות של עולם ה"אצילות"
ומה שאור אין סוף מאיר, בהשתלשלות הספירות של שאר
העולמות? הרי זה - על ידי צמצום עצום המבאר ב - ספר עין
חיים, - שאין זה סתם צמצום ומיעוט של האור, אלא, זהו סילוק
של האור באופן שאור שהוא אין סוף ובלי גבול יוכל להיות נאצל
ולתאר באופן של גבול, ונקרא "אור פנימי", - אור המתלבש

ג. וילבש - לבוש של צדקה בשריון, - המגין על הגוף, ויכבד
ישועה בראשו¹. - למרות שהפסוק מוסב כלפי הקב"ה, שהוא
ילבש לבושים של צדקה וישועה לבני ישראל, ולבושים של נקמה
(כפי שהוא מסיים בפסוק) כלפי אומות העולם, אך כיוון שהכלי
לקליטת (או להתהוות)
הענינים שלמעלה² - נוצר
מן הענינים שבני ישראל
עושים למטה מעין ודוגמה
מהם, הרי הכוונה היא (גם),
שבעבודת הצדקה של בני
ישראל ישנו הענין שצדקה
היא לבוש, כמו שריון המגין
על הגוף, וכובע ישועה
בשביל הראש, ודרשו
רבותינו זכרונם לברכה:
מה שריון זה כל קלפה
וקלפה - מהן מורכב
השריון, מצטרפת לשריון
גדול, אף צדקה - כל
פרומה ופרומה - שנותנים
לצדקה, מצטרפת להשבון
גדול. - לכאורה, אותו דבר
שמוכן במשל מובן מאליו גם
בנמשל: כשם שבשריון
מתהווה מפרטים רבים - ענין גדול אחד, כך בנמשל, מתהווה מהרבה
פרטים ענין וחשבון אחד גדול, מה מוסיף, איפוא, המשל, שבלעדו לא
היו מבינים את הדבר בנמשל? אלא הפירוש הוא: פרוש, ששריון
עשוי קשקשים - כעין קשקשי הדג, על נקבים, והם - הקשקשים,
מגנים שלא יבנם חץ בנקבים, וכן הוא מעשה הצדקה: - שגם
בצדקה ישנו הענין של נקבים וקשקשים המגינים על הנקבים, כפי
שיסביר להלן, את זה מוסיף המשל על הנמשל, שישנו ענין של
נקבים, והקשקשים - הפרטות - מגינים על הנקבים.
ובאור הענין, - מהו ענין ה"נקבים" שה"קשקשים" של מעשה
הצדקה מגינים עליהם? כי גדולה צדקה מכל המצות, שמהן -
מהמצוות בכלל, נעשים - נוצרים, לבושים להנשמה³, - כדי
שהנשמה תוכל לקבל את הגילוי של גן עדן ושלא תתבטל, היא
זקוקה ללבושים שבאמצעותם תוכל לקבל את הגילוי. לבושים אלה
מתהווים ממעשה המצוות, הנמשכים - הלבושים נמשכים, מאור
אין-סוף ברוך-הוא - ומכיוון שהם באים ממקום שהוא אין סוף,
לכן אפשר לקבל על ידם הגילוי של גן עדן שהוא גילוי של אין סוף
ובלי גבול, מבחינת "סובב כל עלמין" - שהוא אור שאינו
מצומצם לפי ערך הנבראים, להתלבש בפנימיות גלויה בהם, כי אם

1. ישע' נט, יז. 2. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "וכפי" אדה"ז דע מה למע' - ממך (היום יום י"ג באייר)". 3. ב"ב ט, ב. 4. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "כמשנ"ת לקמן סכ"ט". 5. פרק מ"ח.

1 בפנימיות, שכן הוא מצומצם לפי ערך הדבר שבו הוא מתלבש. ועל
2 ידי קיום המצות נמשך "אור מקיף" תנוך לעיל, ומאיר תוך
3 העשר ספירות דאצילות בראיה יצירה עשה, ומתחד עם
4 ה"אור פנימי", - הרי מאיר אז בתוך האור הפנימי (בסדר
5 ההשתלשלות) אור שהוא
6 בבחינת אין סוף, ונקרא
7 "יחוד קדש אפריה הוא" -
8 מה שהוא קדוש ומוברל,
9 למעלה מהעולם, בחינת
10 "סובב כל עלמין",
11 ושבנתיה, - עם האור
12 הפנימי הנקרא "שכינה", על
13 שם ששוכן ומתלבש
14 בהשתלשלות, כמו
15 שנתבאר במקום אחר,
16 שעל ידי מצוות נעשה יחוד
17 של קודשא בריך הוא עם
18 השכינה שלו, שלכן אומרים
19 לפני קיום המצוות "לשם
20 יחוד קודשא בריך הוא
21 ושבנתי", שכן המצוות
22 "פועלות" יחוד זה, המשכת
23 אור ה"סובב כל עלמין"
24 הנקרא "קודשא בריך הוא"
25 - באור ה"ממלא כל עלמין"
26 הנקרא "שכינה", זה, אם כן,
27 עיקר ההמשכה הנמשכת

28 מאור אין סוף על ידי מצוות - ההמשכה מאור אין סוף בהשתלשלות
29 הספירות של העולמות, וההארה דהארה מ"אור מקיף" תנוך
30 לעיל, על ידי צמצום רב, נעשה לבוש לבחינת נפשדות
31 נשמה של האדם בגן עדן התחתון והעליון, שיוכלו -
32 הנפשו רוחני נשמה של האדם, ליהנות ולהשיג איזה השגה והארה
33 מאור-אין-סוף ברוך-הוא, - המאיר בגן עדן, כי בהעדר לבוש זה,
34 לא היתה הנשמה, שהיא בעלת גבול, יכולה לקבל ולהשיג הארה
35 מאור אין סוף שהוא בלי גבול, כמו שמבואר במקום אחר. -
36 להלן ב"אגרת הקודש"⁷. וזה שאמרו רבותינו וכוונם לברכה:
37 "שכר מצוה בהאי עולם ליבא", - שכר מצוה בעולם הזה - אין.
38 חכמינו ז"ל לא אומרים ששכר מצוה אינו ניתן בעולם הזה כי אם
39 בעולם הבא, אלא הם אומרים, שבעולם הזה אין שום שכר מצוה.
40 כי בעולם הזה הנשמי ובעל גבול - החיות שבו הוא ב-צמצום
41 רב ועצום מאד מאד, אי אפשר - לכן, להתלבש - בעולם הזה,
42 שום הארה מאור-אין-סוף ברוך-הוא, כי אם - אלא, אך ורק

אגרת הקדש

וע"י קיום המצות נמשך אור מקיף הנ"ל ומאיר תוך הע"ס
דאבי"ע ומתייחד עם האור פנימי ונקרא יחוד קוב"ה
ושכינתו כמ"ש במ"א. ומהארה דהארה מאור מקיף הנ"ל
ע"י צמצום רב נעשה לבוש לבחי' נר"ן של האדם בג"ע
התחתון והעליון שיוכלו ליהנות ולהשיג איזה השגה
והארה מאור א"ס ב"ה כמ"ש במ"א. וזה שאמרו רז"ל שכר
מצוה בהאי עולם ליבא. כי בעוה"ז הגשמי ובעל גבול
וצמצום רב ועצום מאד מאד א"א להתלבש שום הארה
מאור א"ס ב"ה כ"א ע"י י"ס הנקראים גופא בווה"ק. חסד
דרועא ימינא כו'. לפי שכמו שאין ערוך לו להגוף הגשמי
לגבי הנשמה כך אין ערוך כלל ל"ס דאצילות לגבי
המאציל העליון א"ס ב"ה. כי אפי' ח"ע שהיא ראשיתן
היא בבחי' עשיה גופנית לגבי א"ס ב"ה כמ"ש
בלק"א. ואי לזאת במעשה הצדקה וגמ"ח שאדם
אוכל מפירותיהן בעוה"ז יש נקבים עד"מ בלבוש
העליון המקיף על גופא הם הכלים די"ס. להאיר
מהם ולהשפיע אור ושפע מחדש דרועא ימינא אורך
ימים בעוה"ז הגשמי ועושר וכבוד מדרועא שמאלא.
וכן בתפארת. והוד והדר וחדוה וכו': אך כדי שלא

- כשם שעשיה גופנית של האדם מרוחקת מעצם הנפש שלו, כמו
שנתבאר בלקושי אמרים. - בחלק הראשון של ספר ה"תניא",
בהגהה שבפרק ב'¹⁰. ואי לזאת, - ולכן, במעשה הצדקה וגמילות
חסדים, שאדם אוכל מפירותיהן בעולם הזה, - הרי, אם
בצדקה וגמילות חסדים יש לאדם משוה שכר - הפירות - בעולם
הזה, הכוונה היא שבמצוות אלו אכן יורד לעולם הזה משוה מהאור
הנוכח לעיל, וזאת מפני שיש נקבים, על דרך משל, בלבוש
העליון המקיף על - בחינת "גופא", הם הכלים די' ספירות, -
שמשוה מהכלים של עשר הספירות ירדו דרך הנקבים לעולם הזה,
להאיר מהם ולהשפיע אור ושפע מ' חסד - שהוא בחינת דרועא
ימינא - הזרוע הימנית, נמשך ארך ימים בעולם הזה הנשמי,
ועושר וקבוד - נמשכים בעולם הזה, מ' דרועא שמאלא, -
מספירת הגבורה שהיא בחינת הזרוע השמאלית. וכן - נמשכת
השפעה למטה בתפארת - מספירת התפארת, והוד והדר וחדוה
וכו':¹² - נמשכים למטה מספירות הוד, יסוד, וכו'. כל האמור הוא

על ידי - באמצעות י' ספירות, הנקראים "גופא" בווה"ק קדוש:
- כפי שרבינו הזקן מסביר מיד להלן שכהשוות הגוף לנשמה,
שהגוף הוא באין ערוך לגבי הנשמה, כך הספירות הן באין ערוך
לגבי אין סוף, ומאחר שהשכר למעשה המצוות הוא המשכה מ"אין
סוף" - אין הוא יכול
להתלבש בעולם זה, ולכן
"שכר מצוה בהאי עולם -
ליבא", אין בעולם הזה סוג
המשכה התלשותית כזו,
שכן, ההמשכות המתלבשות
בעולם זה באות רק על ידי
העשר ספירות הנקראות
בווה"ק הקדוש "גופא", "חסד
דרועא ימינא כו'". - חסד
- נקרא זרוע ימין, וגבורה -
זרוע שמאל, וכך הלאה.
לפי, שכוונתו ערוך לו
להגוף הגשמי לגבי
הנשמה, כך אין ערוך כלל
ל' ספירות דאצילות לגבי
המאציל העליון אין-סוף
ברוך-הוא, כי - שכן,
אפילו חכמה עלאה, -
עליונה, שהיא ראשיתן, -
של העשר ספירות, היא
בבחינת עשיה גופנית
לגבי אין-סוף ברוך-הוא,

כשם שעשיה גופנית של האדם מרוחקת מעצם הנפש שלו, כמו
שנתבאר בלקושי אמרים. - בחלק הראשון של ספר ה"תניא",
בהגהה שבפרק ב'¹⁰. ואי לזאת, - ולכן, במעשה הצדקה וגמילות
חסדים, שאדם אוכל מפירותיהן בעולם הזה, - הרי, אם
בצדקה וגמילות חסדים יש לאדם משוה שכר - הפירות - בעולם
הזה, הכוונה היא שבמצוות אלו אכן יורד לעולם הזה משוה מהאור
הנוכח לעיל, וזאת מפני שיש נקבים, על דרך משל, בלבוש
העליון המקיף על - בחינת "גופא", הם הכלים די' ספירות, -
שמשוה מהכלים של עשר הספירות ירדו דרך הנקבים לעולם הזה,
להאיר מהם ולהשפיע אור ושפע מ' חסד - שהוא בחינת דרועא
ימינא - הזרוע הימנית, נמשך ארך ימים בעולם הזה הנשמי,
ועושר וקבוד - נמשכים בעולם הזה, מ' דרועא שמאלא, -
מספירת הגבורה שהיא בחינת הזרוע השמאלית. וכן - נמשכת
השפעה למטה בתפארת - מספירת התפארת, והוד והדר וחדוה
וכו':¹² - נמשכים למטה מספירות הוד, יסוד, וכו'. כל האמור הוא

6. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "להעיר מח"א פמ"א. אבל אין לומר שלזה מתכוון - דא"כ הול"ל "בלק"א" - כדלעיל בזו האגרת בנוגע
לסוכ"ע". 7. סימן כ"ט. 8. קידושין לט, ב. 9. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שבאין ערוך בירידה לנשמה דילי" - ואו"ס". 10. הערת כ"ק
אדמו"ר שליט"א: "יותר נ"ל שהכוונה לח"ב פ"ח ט - ששם יש ב' נוסף על מש"כ כאן, משא"כ בההג"ה דאדרכא. ואף דבאגה"ת פ"ד (ועוד)
מוסיף "ח"ב על מש"כ "בלק"א" - הוא משום דשם מציין המקום בדיוק וכהסיוס פ"א, משא"כ כאן". 11. קידושין מ, א. 12. הערת כ"ק
אדמו"ר שליט"א: "לכאורה השמיט נצח ומהו וכו'". וכנראה זהו ע"פ זח"ב (צח, סע"א ורע"ב - הובא בצ"צ לתהלים קד, א) דהוד והדר

1 השפעה הנמשכת למטה על ידי הנקבים למשל הנוצרים בלבד
2 ובאור המקיף הנמשך בתוך הספירות. אף כפי שלא יינקו
3 החיצונים למעלה – הקליפות, מאור ושפע המשתלשל ויורד
4 למטה מטה עד עולם הנה הגשמי, – בשעה שההשפעה
5 מצטמצמת כל כך, הרי זה
6 נותן מקום שיכולו החיצונים
7 לינוק מזה. כשמאיר האור
8 כמו שהוא, הרי הכלי
9 לקליטתו הם רק הספירות
10 וענינים של קדושה; ואילו
11 כשהאור יורד למטה אחרי
12 צמצומים רבים עד לעולם
13 הזה הגשמי, יש מקום חיו
14 שהחיצונים יוכלו לקבל
15 יניקה מאור זה, וכן למטה
16 – וכך גם למטה יש צורך להגן על האדם ולשמרו ולהצילו מכל
17 דבר רע בגשמי וברוחניות, – שזה ענין שיכול להיות למטה
18 על ידי יניקת החיצונים – ויש צורך למנוע זאת, לזאת – ולכן, חוזר
19 ומאיר אור המקיף וסותם הנקב, על דרך משל, – הנקב שנוצר
20 על ידי מעשה הצדקה וגמילות חסדים חוזר ונסתם, כדי שהחיצונים
21 לא יוכלו לקבל שום יניקה מההשפעה הנשפעת על ידי הנקב
22 למשל, שכן מהאור המקיף אין הם יכולים לקבל יניקה, כי הוא –

אגרת הקדש

ינקו החיצונים למעלה מאור ושפע המשתלשל ויורד
למטה מטה עד עוה"ז הגשמי. וכן למטה להגין על
האדם ולשמרו ולהצילו מכל דבר רע בגשמיות
וברוחניות. לזאת חוזר ומאיר אור המקיף וסותם
הנקב עד"מ. כי הוא מבחי' א"ס וסובב כ"ע כנ"ל.
וזהו שאמרו רז"ל מצטרפת לחשבון גדול דייקא כי
גדול ה' ומהולל מאד בלי סוף ותכלית וגבול [ח"ו]:

כל קליפה וקליפה לשריון גדול, כך בצדקה "מצטרפת" – כל פרוטה
ופרוטה, להשבון גדול" דייקא, – המלה "גדול" הוא בדיוק, "כי
גדול ה' ומהולל מאד" ¹³, בלי סוף ותכלית וגבול [חס ושלום]:
– הרי שעל ידי הפרוטות של צדקה ממשיכים מהבחינה של "גדול
ה'", כפי שהיו המרמז על עשר הספירות, י' חכמה, ה' בינה, ו' ששת
המדות, וה' אחרונה מלכות ¹⁴ – מקבל מאין סוף והן בבחינת "גדולה"
מ"אין סוף".

יום שני ח' מנחם-אב

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 208, אך מי הוא הגורם... עד עמ' קה, תדרשנו.

45 אף מי הוא הגורם לירידת האור והשפע לעולם הנה הגשמי
46 מי ספירות הנקראים "גופא" ¹⁵, – מה הגורם, שאור כזה, שרק
47 עשר הספירות של "אצילות" הן כלים אליו – ירד למטה בעולם הזה
48 הגשמי? – הוא תיחוד הנקב לעיל, – היחוד של "קודשא בריך
49 הוא ושכינתו", היחוד של
50 האור שבבחינת "אין סוף"
51 עם האור שמאיר בפנימיות
52 בספירות ובסדר
53 השתלשלות, הנעשה על ידי
54 המצוות, שהיא תוספת
55 הארה והשפעה מבחינת
56 אור-אין-סוף המאציל
57 העליון ברוך-הוא, –
58 שמאציל עשר הספירות של
59 עולם ה"אצילות", ביתר
60 שאת על ההארה
61 וההשפעה – הנמשכות ב"אצילות", שבתחלת האצילות – של
62 עולם ה"אצילות", והשתלשלות – של הספירות, וכו'. – הרי, כיוון

אגרת הקדש

אך מי הוא הגורם לירידת האור והשפע לעוה"ז
הגשמי מי"ס הנקראים גופא הוא היחוד הנ"ל שהיא
תוספת הארה והשפעה מבחי' אור א"ס המאציל
העליון ב"ה ביתר שאת על ההארה וההשפעה
שבתחילת האצילות וההשתלשלות וכו'. וראשית
תוספת ההארה וההשפעה היא לראשית הי"ס וזה
הוא וכובע ישועה בראשו ישועה הוא מלשון וישע
ה' אל הבל ואל מנחתו. והוא ירידת האור והשפע
רש"ע נהורין שבזוה"ק. וכמ"ש יאר ה' פניו אליך.

והמשכת האור והשפע ד' – של בחינת ש"ע נהורין – אורות,
שבוהר הקדוש ¹⁷, – אור שהוא למעלה מעלה מעשר הספירות של

23 האור המקיף בא מבחינת אין-סוף וסובב כל עולמין בנקב לעיל.
24 – שממש אין החיצונים יכולים לקבל יניקה. הרי, שגם במעשה
25 הצדקה וגמילות חסדים יש ענין של נקבים וקשקשים הסותמים את
26 הנקבים. הנקבים משמשים כפתיחה באור המקיף ובלבוש, דרכה
27 ירדו "פירותיהן" כשבר
28 לאדם שבעולם הזה.
29 והקשקשים הם האור המקיף
30 הסותם את הנקבים שלא
31 תוכל להיות יניקה
32 לחיצונים, ולפי זה הרי זה
33 מכונן למשל השריון העשוי
34 מנקבים וקשקשים המגינים
35 על הנקבים. וזהו שאמרו
36 רבותינו זכרונם לברכה:
37 – כשם שבשריון מצטרפת
38 כל קליפה וקליפה לשריון גדול, כך בצדקה "מצטרפת" – כל פרוטה
39 ופרוטה, להשבון גדול" דייקא, – המלה "גדול" הוא בדיוק, "כי
40 גדול ה' ומהולל מאד" ¹³, בלי סוף ותכלית וגבול [חס ושלום]:
41 – הרי שעל ידי הפרוטות של צדקה ממשיכים מהבחינה של "גדול
42 ה'", כפי שהיו המרמז על עשר הספירות, י' חכמה, ה' בינה, ו' ששת
43 המדות, וה' אחרונה מלכות ¹⁴ – מקבל מאין סוף והן בבחינת "גדולה"
44 מ"אין סוף".

50 הנמשכת תוספת אור שלמעלה מעלה מ"אצילות", ולגבי אור זה,
51 "אצילות" ו"עשיה" שוות (כי האור הוא אין סוף) – לכן יכול להימשך
52 מצד אור זה השפעה מעשר ספירות של "אצילות" לעולם הזה
53 הגשמי. וראשית תוספת ההארה וההשפעה, – הנמשכת
54 בספירות ד"אצילות", היא
55 לראשית הי' ספירות. –
56 לספירת ה"חכמה" שהיא
57 ראשיתן של עשר הספירות.
58 וזה הוא – מה שכתוב אחרי
59 "וילבש צדקה כשריון" –
60 "וכובע ישועה בראשו" –
61 "ישועה" הוא מלשון
62 "וישע ה' אל הבל ואל מנחתו" ¹⁶, – הרי שישועה
היא מלשון פניה, שהקב"ה
נפנה ונמשך, והוא ירידת –
והמשכת האור והשפע ד' – של בחינת ש"ע נהורין – אורות,
שבוהר הקדוש ¹⁷, – אור שהוא למעלה מעלה מעשר הספירות של

וחדרה הם נה"י. [נעפמש"כ שם י"ל ג"כ מה שכתב כאן כינויים אלו ולא נה"ן]. ואופ"ל ד"וכו" היינו מל' שהיא כולי דכנה"ל". 13. תהלים
מח, ב. 14. ראה לעיל אגרת התשובה פ"ד. 15. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "שלמעלה – דאוא"ס – א"כ ה"ה באי"ע בעילוי לגבי עוה"ז".
16. בראשית ד, ד. 17. ראה זח"א ד, ב. ח"ג קלג, ב. ובכ"מ.

1 "אצילות": הש' מרמז על בחינת חב"ד, ג' המוחין, כפי שהם
2 במדרגה של מאות – שלש מאות, והע' מרמז על ד' המדות כפי
3 שכל אחת מהן כוללת עשר – שבעים, אור נעלה זה ("וכובע
4 ישועה") נמשך "בראשו", בראשיתן של עשר הספירות. וְכִמּוֹ
5 שְׁכֵתוֹב¹⁸: "יָאֵר ה' פָּנָיו –
6 הפנימיות שלו, פנימיות
7 השפע של אור אין סוף, 1
8 אֱלֹהִים", – אל בני ישראל 2
9 כאן למטה, "יָאֵר פָּנָיו – 3
10 הפנימיות שלו, אֶתְנוּ 4
11 סֵלָה"¹⁹. – "אֶתְנוּ" – כדי 5
12 שהאור של פניו יתברך
13 יימשך ויהיה אֶתְנוּ כאן למטה, הוא עַל יְדֵי מַעֲשֵׂה הַצְדָקָה. וְזֶה
14 הוא – מה שכתוב²⁰: "זוֹרֵעַ צְדָקוֹת – מַצְמִיחַ יְשׁוּעוֹת". –
15 שצדקה מביאה ענין הישועות, שיהיו צמיחה וגילוי מבחינת ישועה,

אגרת הקדש

יָאֵר פָּנָיו אֶתְנוּ סֵלָה. אֶתְנוּ הוא ע"י מעשה הצדקה.
וזה הוא זורע צדקות מצמיח ישועות. וככה יָאֵר ה' פָּנָיו
אֱלֹהִים צדקתם עומדת לעד וקרנם תרום בישועת
מצמיח קרן ישועה צמח צדקה מהכובע ישועה הנ"ל.
כנפש תדרשנו:

1 "מַצְמִיחַ קֶרֶן יְשׁוּעָה", "צִמְח צְדָקָה" – שהקב"ה עושה עם
2 ישראל, מִתְּבוּכֵי יְשׁוּעָה הַנּוֹפֵר לְעֵיל, כִּנְפֵשׁ תְּדַרְשֵׁנוּ: – כפי
3 הנפש הדורשת אותו.

יום שלישי ט' מנחם-אב

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קה, ד אין ישראל נגאלין... עד עמ' קה, נפש מישראל.

31 ד. "אֵין יִשְׂרָאֵל נִגְאָלִין אֱלָא בְּצִדְקָה", – בזכות הצדקה,
32 שְׁנֵאמַר²¹: "וְשָׁבִיהָ בְּצִדְקָה". – והשבים אליה – אל ציון – ייפרדו על
33 ידי צדקה, שעל ידי צדקה שבים בני ישראל לציון ונגאלים מהגלות.
34 כְּתִיב: – כתוב²²: "צִדְקָה לְפָנָיו יַחֲלֶה", וְהָיוּ לִיהָ לְמִימָר: "יִלְךְ". –
35 ולא "יהלך", שכן, משמעות
36 "ילך" היא שהוא – הצדק –
37 ילך, ואילו "יהלך" – שהוא
38 יגרום לדבר אחר ללכת.
39 ממזה שנאמר "יהלך" 8
40 מסתבר, איפוא, שהכוונה 9
41 היא על ענין אחר שהצדק – 10
42 צדקה – גורם בו הליכה. אֵךְ 11
43 הָעֵינָן, – הוא, עַל פִּי מֶה 12
44 שְׁכֵתוֹב²³: "לֵךְ אֲמַר לְבִי 13
45 בְּקִשׁוֹ פָּנָיו", – פירושו 14
46 הפשוט של הפסוק הוא, – 15
47 לך ובשליחותך (של הקב"ה) 16
48 אומר לי לבי: חפש את

אגרת הקדש

ד אין ישראל נגאלין אלא בצדקה שנא' ושביה
בצדקה. כתיב צדק לפניו יהלך והול'ל
ילך. אך הענין עפ"י מ"ש לך אמר לבי בקשו פני פי' בקשו
פנימית הלב כי הנה בלהב יסוד האש האלקית שבלב
(נ"א הנה בלהב [יסוד האש האלקית שבלב]) יש ב' בחי'.
בחי' חיצוניות ובחי' פנימיות. חיצוני' הלב היא התלהבות
המתלהבת מבחי' הבינה והדעת בגדולת ה' א"ס ב"ה
13 [להתבונן] [להתבונן] בגדולתו ולהוליד מתבונה זו אהבה
עזה כרשפי אש וכו'. ופנימי' הלב היא הנקודה שבפנימיות
הלב ועומקא דליבא שהיא למעלה מעלה מבחי' הדעת
והתבונה שיוכל האדם להתבונן בלבו בגדולת ה'. וכמ"ש

49 הפנים והפנימיות שלי (כפי שרש"י מפרש פסוק זה), והוא מסיים:
50 "את פניך ד' אבקש", אני אכן עושה כך ואני מחפש את ה"פנים"
51 שלך, ה'. ברם, לפי זה, ש"פני" היינו הפנים שלמעלה, הפנימיות
52 שלמעלה, לא היה צריך, לכאורה, לומר לאחר מכן "את פניך ד'
53 אבקש", אלא "את פניך אבקש" שהרי גם בחלקו הראשון של הפסוק
54 הוא מדבר על הפנים שלמעלה. לכן, מפרש כאן רבנו דוקן, ש"פני"
55 היינו הפנימיות של הלב היהודי (ויפניך ד' הכוונה לפנימיות

16 מהאור של ש"ע נהרין. וְכִכָּה²⁴ יָאֵר ה' פָּנָיו אֱלֹהִים, צְדָקָתָם
17 עֹמֶדֶת לְעֵד²⁵, – שכן, ההמשכה האמורה, שיוצרת עתה בגילוי
18 למטה הרי היא מהפירות בלבד, ואילו ה"קרן" ו"עצם" השכר, איננו
19 יורד עתה בגילוי למטה, אלא נשאר בהעלם, עד לעתיד לבוא
20 בעולם התחיה, שאז יתגלה
21 שכר המצוה עצמו כאן
22 למטה, שכן, אז יאיר
23 ויתלבש האור ה"סובב כל
24 עלמין" למטה. – כפי שרבנו
25 דוקן מסביר זאת להלן
26 ב"אגרת הקודש" סימן ל"ב,
27 וְקֶרֶן תְּרוֹם בִּישׁוּעָה
28 "מַצְמִיחַ קֶרֶן יְשׁוּעָה", "צִמְח צְדָקָה" – שהקב"ה עושה עם
29 ישראל, מִתְּבוּכֵי יְשׁוּעָה הַנּוֹפֵר לְעֵיל, כִּנְפֵשׁ תְּדַרְשֵׁנוּ: – כפי
30 הנפש הדורשת אותו.

56 שלמעלה) פָּרוּשׁ, – "בקשו פני" היינו, בְּקִשׁוֹ פְּנִימִיּוֹת הֶלֶב. –
57 שאיננה בגלוי, ויש לחפשה ולגלותה. כִּי הֵנָּה, בְּלֶהֱב יִסּוּד הָאֵשׁ
58 הָאֱלֹקִית שֶׁבִּלְב – שהיא האהבה הלוהטת לאלקות המהווה יסוד
59 האש של הנפש האלקית, כפי שאמר רבנו דוקן בפרק ג' שבחלק
60 הראשון של ה"תניא", (נֶפֶשׁ
61 אַחֵר: הֵנָּה, בְּחֶלֶב יִסּוּד
62 הָאֵשׁ הָאֱלֹקִית שֶׁבִּלְב) יֵשׁ
63 ב' בְּחִינּוֹת: בְּחִינַת
64 חִיצוֹנִיּוֹת, וּבְחִינַת
65 פְּנִימִיּוֹת. – אהבה חיצונית
66 ואהבה פנימית. חִיצוֹנִיּוֹת
67 הֶלֶב, הִיא הַתְּלַהֲבוֹת – של
68 אהבה, הַמְּתַלַּהֶבֶת מִבְּחִינַת
69 הַבִּינָה וְהַדַּעַת –
70 הַהִתְעַמְקוֹת, בְּגִדּוּלַת ה' –
71 שהוא, אֵין-סוּף בְּרוּךְ-הוּא,
72 (לְהִתְבּוֹנֵן) [לְהִתְבּוֹנֵן]
73 בְּגִדּוּלָתוֹ, וְלִהְיוֹת מִתְבּוֹנֶה
74 זו אֶהְיָ עֶזְרָה כְּרִשְׁפִּי אֵשׁ וכו'. – שזה חיצוניות הלב של הנפש
75 האלקית – אהבה שנוצרת על ידי שכל והבנה בגדולת ה'. אהבה זו
76 גלויה ומורגשת בלב היכן שהאדם מרגיש את אהבתו לה. וּפְנִימִיּוֹת
77 הֶלֶב, הִיא הַנִּקְדָּה שֶׁבְּפְּנִימִיּוֹת הֶלֶב וְעִמְקָא דְּלִבָּא, – ועומק הלב,
78 שְׁהִיא לְמַעְלָה מִמַּעְלָה מִבְּחִינַת הַדַּעַת וְהַתְּבּוֹנָה שְׁיוּכָל הָאָדָם
79 לְהִתְבּוֹנֵן בְּלִבּוֹ בְּגִדּוּלַת ה', – האדם בשכלו ובהתבוננותו, לא היה
80 יכול אף פעם ליצור בקרבו אהבה גדולה ועמוקה כזו, אלא היא

18. נשא ו, כה. 19. תהלים סז, ב. 20. נוסח ברכות ק"ש של שחרית. 21. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "מכאן – פניית אדה"ז למקבלי האגרת – נותני הצדקה". 22. תהלים קיב, ג. 1. ראה הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א לקמן סוף סימן ט. 2. ישע"א, א, כז. 3. תהלים פה, יד. 4. שם כז, ח.

- 1 ניתנת מלמעלה לנשמה, כפי שיסביר להלן, ועל האדם לגלות אהבה
2 זו בתוכו. וְכִמוֹ שְׁכָתוֹב: "מַעֲמָקִים קָרָא תִידָה" - "מַעֲמָקָא
3 דְּלִבָּא" - מעומק הלב. לכן נאמר "מעמקים" לשון רבים, שכן בלב
4 יש עומק ועומק לעומק, (וְעַל
5 דְּרַךְ מִשָּׁל, כִּמוֹ בְּמִלִּי
6 דְּעִלְמָא, - בעניני העולם,
7 לא בעניני עבודת ה',
8 לַפְעָמִים יֵשׁ עֵינֵי גְדוֹל מְאֹד
9 מְאֹד שְׁכָל חַיִּית הָאָדָם
10 תִּלּוּי בּוֹ וְנוֹגַע - הענין, עד
11 נִקְדָּת פְּנִימִיּוֹת הַלֵּב וְעַד
12 בְּכָלִי, וְגוֹרֵם לוֹ לַפְעָמִים
13 לַעֲשׂוֹת מַעֲשִׂים וְלִדְבַר
14 דְּבָרִים שְׁלֹא בְּדַעַת פֶּלֶל)*.
15 - שכן הדבר נוגע בעצם
16 הנפש שלמעלה מדעת
17 ומהבנה. וְזֶה לַעֲמַת זֶה, -
18 בעבודת ה' ישנם אותם
19 ענינים שישנם בעניני העולם, ולכן כשם שבמילי דעלמא ישנו
20 לפעמים ענין הנוגע בפנימיות שלמעלה מדעת, כִּכָּה הוּא מַמְשֵׁ
- בְּעִבּוּדָה שְׁכָלָב. - באהבתו של יהודי להקב"ה - שישנה אהבה
הנוגעת בעצם הנשמה, שהיא למעלה מדעת ומהבנה. וְחִינּוּ, לְפִי
שְׁכָחִינִת נִקְדָּת פְּנִימִית הַלֵּב הִיא לְמַעְלָה מִבְּחִינֵי הַדַּעַת
הַמִּתְפַּשֵּׁט וּמִתְלַבֵּשׁ -
שהדעת מתפשטת ממקומה
ומתלבשת בְּמִדּוֹת שְׁנוּלָדוֹ
מִחֻקְמַה-בִּינְהֻדָּעַת בְּנוֹדָע,
רַק - נקודת פנימיות הלב,
הִיא בְּחִינַת הָאֲרֶת חֻקְמָה
עֲלִיוֹנָה שְׁלֹמַעְלָה מִהִבְיָנָה
וְהַדַּעַת, וְכֵן - בחכמה
העליונה, מְלַבֵּשׁ וְנוֹנֵי אֹר
ה' מַמְשֵׁ, כִּמוֹ שְׁכָתוֹב: "ה'
בְּחֻקְמָה כו", - אור אין סוף
מלוּבֵשׁ ב"חכמה", וְהִיא הִיא
בְּחִינַת נִיצוּץ אֱלֹקוֹת
שְׁכָכָל נֶפֶשׁ מִשְׁרָאֵל. -
מ"הניצוץ האלקי" שהוא
למעלה לגמרי מ"דעת" ו"השגה" - באה האהבה שבפנימיות הלב,
שלמעלה מדעת ומהשגה.²

יום רביעי י' מנחם-אב

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קה, ומה שאין כל אדם... עד עמ' קה, אלקיך כו'.

- 41 ומה שאין כל אדם זוכה למדרגה זו, לְעִבּוּדָה שְׁכָלָב מַעֲמָקָא
42 דְּלִבָּא - מעומק הלב, בְּבְחִינַת פְּנִימִיּוֹת, - כיוון שאהבה ועבודה
43 זו באות מצד הניצוץ האלקי שבנשמה - וניצוץ אלקי זה הרי קיים
44 בכל אחד מישראל - היה צריך, איפוא, כל אחד להגיע למדרגה זו
45 ולעבודה זו - חִינּוּ לְפִי
46 שְׁכָחִינָה זו הִיא אֲצִלוֹ
47 בְּבְחִינַת גְּלוּת וְשִׁבְיָה,
48 וְהִיא בְּחִינַת גְּלוּת הַשְּׁכִינָה
49 מַמְשֵׁ, - בנפשו של יהודי,
50 כִּי הִיא - השכינה, הִיא
51 בְּחִינַת נִיצוּץ אֱלֹהִים
52 שְׁבִנְפָשׁוֹ הָאֱלֹהִית. -
53 וכאשר בחינה זו של הניצוץ
54 האלקי של הנשמה נמצאת
55 בגלות - הרי זה גלות
56 ה"שכינה", וכיוון שבחינת
57 הניצוץ האלקי נמצאת
58 בגלות, אין היא פועלת בנפש שתהיה העבודה של האהבה מפנימיות
59 הלב. וְסִפְתָּ הַגְּלוּת, - של הניצוץ האלקי שבנשמה, הוּא מַמְשֵׁר
60 רְפוּתֵינוּ וְזִרְזוֹנָם לְבְּרָכָה? "גְּלוּ לְכָלִי - שְׁכִינָה עִמָּהֶם", - לגבי
- הגלות של הניצוץ הפרטי שבכל אחד מישראל, הכוונה היא,
שבשעה שהוא נמצא ב"בבל", הוא עושה מעשי "בבל" - נמצאת
השכינה יחד אתו בגלות. דְּחִינּוּ מַמְשֵׁי שְׁכָלָבִישׁ בְּחִינַת פְּנִימִית
נִקְדָּת לְכָבוֹ ב"זֶה לַעֲמַת זֶה", - בענינים שהם "לעומת זה", הניגוד,
לקדושה, דְּחִינּוּ - שהלביש
עצמו בְּלִבוּשֵׁי צוּאִים
דְּמִלִּי דְּעִלְמָא - דברי חולין
של העולם-הזה, וְתִאֲוֹת
עוֹלָם הָזֶה, הַנִּקְרָא בְּשֵׁם
"בְּכָל", - ובגלל כך, ישנה
גלות השכינה - של הניצוץ
האלקי שלו - ב"בבל",
בעניני עולם ותאוות. וְהִיא -
וענין זה בנפש הוא, בְּחִינַת
עֲרָלָה מְכַסֶּה עַל הַבְּרִית
וְעַל הַנִּקְדָּה הַפְּנִימִית
שְׁכָלָב. וְעַל זֶה נֶאֱמַר:
"וּמִלְתֶּם אֶת עֲרָלַת לְבַבְכֶּם". - שצריכה להיות העבודה של
"ומלתם את ערלת לבבכם", להסיר את המכסה המסתיר על הנקודה
הפנימית שבלב. כפי שמוכח¹¹ בענין מילה זו - ענין התשובה, שכשם

5. תהלים קל, א. זח"ב סג, ב. (* חצאי העיגול הם בספר ה"תניא" המקורי. ברם, הרבי שליט"א מעיר, שסיום חצאי עיגול אלה צריך לבוא להלן, אחרי המילים "שבכל נפש מישראל". 6. משלי ג, יט. 7. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ועיין ח"א פ"ט". 8. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "אולי צ"ל 'כמאמר'. 9. מגילה כט, א. 10. עקב י, טז. 11. ראה ספר הליקוטים דא"ח - צ"צ ערך מילה.

1 שבגלות השכינה הכללית של כל בני ישראל, הרי "אם ישראל
2 עושין תשובה - מיד הן נגאלין"¹², שתשובה מביאה לגאולה
3 השכינה, כך גם בגלות של הניצוץ האלקי שבכל אחד מישראל,
4 שעל ידי תשובה באה הגאולה לשכינה הפרטית שלו - לניצוץ
5 האלקי שלו, שהכיסוי
6 וההעלם מוסרים, ונתגלית
7 הנקודה הפנימית. והנה, 1
8 במילה יש שני - שתי 2
9 בחינות: מילה ופריעה, 3
10 שהן עולה גסה וקליפה 4
11 דקה. - "מילה" מסירה את 5
12 הערלה הגסה, ו"פריעה" 6
13 מסירה את הקליפה הדקה 7
14 המכסה על הברית, וכן - 8
15 וכך הדבר בערלת הלב - 9
16 לגביה כתוב "ומלתם את 10
17 ערלת לבבכם", יש גם בן 11
18 תאות גסות - שהן למשל 12
19 כמו הערלה הגסה, ודקות - 13
20 ותאוות דקות שהן למשל 14
21 כמו הקליפה הדקה, והסרת 15
22 הערלה הגסה והקליפה 16
23 הדקה, התאוות הגסות 17
24 והתאוות הדקות, היא על 18
25 ידי מילה ופריעה; - 19
26 בעבודה הרוחנית של הנפש, 20
27 ו"מל ולא פרע - באלו לא 21
28 מל", - כך הוא הדין לגבי 22
29 מילת הערלה הגשמית, 23
30 ערלת הגוף, וכך גם במילה 24
31 הרוחנית ("ומלתם את ערלת 32
32 לבבכם"), שאם אין הוא
33 מסיר את המכסה של התאוות הדקות, ענין הפריעה, חסר אז כל ענין
34 המילה, מפני שסוף סוף עדין נקדחת פנימית הלב היא מכסה
35 בלבד ששק דק, - של קליפה, בבחינת גלות ושביה. - הנקודה
36 הפנימית שבלבו נמצאת עדיין בגלות ושביה, ודוקא כשישנו גם
37 הענין של פריעה, של התאוות הדקות - אז נגאלת הנקודה הפנימית.
38 והנה, על מילת הערלה ממש - הסרת התאוות הגסות, בתיב -
39 כתוב: "ומלתם את ערלת לבבכם" - אתם בעצמכם. - "ומלתם",
40 שאתם תמולו, את זאת בכוחו של כל יהודי לעשות בעצמו, שכן, על
41 ידי תשובה הוא מבטל ומסיר את המכסה וההסתר שהתאוות מכסות
42 ומסתירות על הנקודה הפנימית שבלב. אך להסיר הקליפה הדקה,
43 - הנוצרת מהתאוות הדקות, זהו דבר הקשה על האדם, ועל זה
44 נאמר¹⁴ בביאת המשיח: "ומל ה' אלהיו את לבבך בו, לאהבה
45 את ה' אלהיו בכל לבבך ובכל נפשך למען חייד", כלומר
46 למען כי ה' לבדו הוא כל חייד ממש, - שלא תהיה אהבה שהיא
47 כוח וגילוי בלבד מהנפש, אלא אהבה באופן שהיא חייד ממש. וכשם

אגרת הקדש

ערלת לבבכם. והנה במילה יש שני בחינות מילה
ופריעה שהן ערלה גסה וקליפה דקה וכן בערלת הלב
יש ג"כ תאוות גסות ודקות מילה ופריעה ומל ולא פרע
כאלו לא מל מפני שסוף סוף עדיין נקודת פנימית הלב
היא מכוסה בלבד ששק דק בבחינת גלות ושביה. והנה
על מילת הערלה ממש כתי' ומלתם את ערלת לבבכם
אתם בעצמכם אך להסיר הקליפה הדקה זהו דבר הקשה
על האדם וע"ז נא' בביאת המשיח ומל ה' אלהיו את
לבבך בו' לאהבה את ה' אלהיו בכל לבבך ובכל נפשך
למען חייד כלומר למען כי ה' לבדו הוא כל חייד ממש.
שכן אהבה זו היא מעומקא דלבא מנקודה פנימית
ממש כנ"ל ולמעלה מבחינת הדעת ולכן משיח בא
בהיסח הדעת לכללות ישראל והיא גילוי בחינת נקודה
פנימית הכללית ויציאת השכינה הכללית מהגלות
והשביה לעד ולעולמי עולמים וכן כל ניצוץ פרטי
מהשכינה שבנפש כל אחד מישראל יוצאת מהגלות
והשביה לפי שעה בחיי שעה זו תפלה ועבודה שבלב
מעומקא דלבא מבחינת נקודה הפנימית הנגלית
מהערלה ועולה למעלה לדבקה בו בתשוקה עזה
בבחינת למען חייד והוא גם כן בבחי' היסח דעת
האדם כי בחינה זו היא למעלה מדעת האדם והתבוננותו
בגדולת ה' רק היא בחינת מתנה נתונה מאת ה' מן
השמים מהארת בחי' פנים העליונים כמ"ש יאר ה' פניו
אליו וכמ"ש ומל ה' אלקיו בו'.

שאדם אינו מרגיש את חייו כדבר נפרד ממנו, אלא זה הוא עצמו,
כך שלא ירגישו את האהבה כדבר נפרד, אלא כאהבה עצמית
שאינה נרגשת כלל. שכן אהבה זו היא מעומקא דלבא - באה
מעומק הלב, מנקדחת פנימית ממש בנקודת לעיל, - והיא ולמעלה
מבחינת הדעת. - למעלה
מהבנה והרגשה. ולכן
משיח בא בהסח הדעת
לבגלות ישראל, - בכלל
ישראל יהיה זה בהיסח
הדעת, והיא - ביאת
המשיח, גילוי בחינת נקודה
פנימית הכללית, - של כל
בני ישראל, ויציאת
השכינה הכללית - של
כלל ישראל, מהגלות
והשביה, לעד ולעולמי
עולמים. - כפי שהדבר
מוסבר לגבי גאולה ויציאת
השכינה הפרטית - הניצוץ
האלקי - שהיא בהיסח
הדעת, למעלה מדעת
והשגה - כך גם לגבי
היציאה של השכינה
הכללית של כלל ישראל,
תהיה יציאתה מהגלות
וגאולתו של כלל ישראל על
ידי המשיח בהיסח הדעת.
אמיתת הענין של "ומל ה'
אלקיו את לבבך" ו"לאהבה
את ה' אלקיו כי הוא חייד"
תהיה אמנם, כאמור, בביאת
המשיח, אך, גם כעת - יסביר
להלן - ישנה יציאה מהגלות של השכינה הפרטית (של הניצוץ
האלקי) - על כל פנים יציאה לפי שעה - בעבודת התפלה. ובלשון
רבנו הזקן: וכן, כל ניצוץ פרטי מהשכינה שבנפש כל אחד
מישראל יוצאת מהגלות והשביה לפי שעה, ב"חיי שעה" זו
תפלה, - כפי שהגמרא¹⁵ קוראת לתפילה "חיי שעה", ו"בעבודה
שבלב מעומקא דלבא, - מעומק הלב, מבחינת נקדחת פנימית
הנגלית מהערלה, - המכסה עליה, ועולה למעלה, לדבקה בו'
בתשוקה עזה בבחינת "למען חייד". - שהאלקות היא כל חייו,
והוא - היציאה לפי שעה של הנקודה הפנימית בעבודת התפילה,
היא גם כן - כמו הגאולה הכללית, בבחינת הסח דעת האדם, כי
בחינה זו היא למעלה מדעת האדם והתבוננותו בגדולת ה', רק
היא בחינת מתנה נתונה מאת ה' מן השמים, מהארת בחינת
פנים העליונים, - מהפנימיות שלמעלה, כמו שכתוב¹⁶: "יאר ה'
פניו - הפנימיות שלו, אלקיו", וכמו שכתוב: "ומל ה' אלקיו
בו". - שלפי שעה קיים הדבר גם עתה.

יום חמישי י"א מנחם-אב

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קו, אך מודעת זאת... עד עמ' קו, ושבי' בצדקה.

39 טובא, – והשעה דוחקת לו במדה מרובה, שמצב פרנסתו דחוק לו
40 מאד באותה שעה, שנותן מחיו ממש. – כשהוא נותן צדקה מבלי
41 הבט על מצבו הקשה, ובפרטות אם – הוא נהנה מיגיע כפיו, –
42 שהוא "חי" ממסחרו או ממלאכתו שא"א אפשר שלא עסק בהם
43 פעמים רבות בנחית
44 נקדת פנימית הלב
45 מעמקא דלבא, – מעומק
46 הלב, כמנהג העולם
47 בעסקיהם כמשא ומתן
48 וכחאי גונא, – וכיוצא בהם
49 הרי שבדאי עסק בכך אי
50 פעם להרוויח כספו מתוך
51 הנקודה הפנימית של לבו,
52 והרי עתה הפעם בשמחה
53 מיגיעו – שלא לפי מעמדו,
54 ונותן לה' בשמחה ובטוב
55 לבב – הנה בזה פודה
56 נפשו משחת, דהיינו –
57 שהוא פודה בחינת נקדת
58 פנימית ללב, שהיתה –
59 עד לאותה שעה, בנחית
60 גלות ושביה בתוך הקליפה
61 גסה או דקה, כמו
62 שכתוב: "מכל משמר
63 נצר לבך" – "משמר"
64 פרוש בית האסורים, –
65 ופירוש הפסוק "מכל משמר
66 נצור לבך" הוא – שמור את
67 לבך שלא יהא נתון במאסר
68 ובגלות בתוך הקליפות
69 והתאוות, הרי שעד לאותה שעה היה לבו בגלות ובשביה, ועתה
70 נפדה – נקודת פנימיות ללב, מהחיצונים – מהקליפות, בצדקה זו.
71 וזה גם כן לשון "פריעה" – כמוסבר לעיל, שהסרת הקליפה הדקה,
72 התאוות הדקות, נקראת בשם "פריעה", הרי זה גם כן פירוש המלה
73 "פריעה" – ענין פריעת חוב¹⁹, שנתחייב ונשתעבד לחיצונים
74 שמשלו בו על נקדת פנימיות ללב. וזהו – מה שהפסוק אומר
75 "ושביה בצדקה" – שגם אלה שהיו נתונים בבחינת שביה, נפדים
76 ונגאליים על ידי צדקה.

אגרת הקדש

אך מודעת זאת כי

אתערותא דלעילא היא באתערותא דלתתא דוקא
בבחינת העלאת מ"נ כמשארו"ל אין טפה יורדת
מלמעלה בו. ולכן צריך האדם לעשות בעצמו תחלת
מילה זו להסיר ערלת הלב וקליפה הגסה ודקה
המלבישות ומכסות על בחינת נקודת פנימית הלב
שהיא בחינת אהבת ה' בחינת למען חיך שהיא
נגלות בתאוות עוה"ז שהם ג"כ בבחי' למען חיך
בולע"ז כנ"ל והיינו ע"י נתינת הצדקה לה' מממונו
שהוא חיותו ובפרט מי שמונחותיו מצומצמים ודחיקא
ליה שעתא טובא שנותן מחיו ממש ובפרטות אם
נהנה מיגיע כפיו שא"א שלא עסק בהם פעמים רבות
בבחי' נקודת פנימית הלב מעומקא דלבא כמנהג
העולם בעסקיהם כמו"מ וכה"ג והרי עתה הפעם
כשמפור מיגיעו ונותן לה' בשמחה ובטוב לבב הנה
בוזה פודה נפשו משחת דהיינו בחינת נקודת פנימית
ללבבו שהיתה בבחי' גלות ושביה בתוך הקליפה גסה
או דקה כמו"ש מכל משמר נצור לבך משמר פי' בית
האסורים ועתה נפדה מהחיצונים בצדקה זו וזה גם כן
לשון פריעה ענין פריעת חוב שנתחייב ונשתעבד
לחיצונים שמשלו בו על נקודת פנימיות ללבבו וזהו
ושביה בצדקה.

1 אך מודעת זאת, כי "אתערותא דלעילא" היא ב"אתערותא
2 דלתתא" דוקא, – כל התערורות מלמעלה הנמשכת לאדם, באה
3 דוקא על ידי התערורות שהאדם מעורר על ידי עבודתו למטה,
4 הרי אפילו ענין הבא מלמעלה דוקא, ואין בכוח עבודת האדם
5 לפעול ולהמשיך ענין זה –
6 בכל זאת זקוקים
7 להתערורות מלמטה גם
8 להמשכה מסוג זה, בבחינת
9 העלאת "מין נקיבין", –
10 התערורות והתשווקה מצד
11 המקבל, המהוות כלי
12 להמשכת "מין דוכרין" –
13 השפע מן המשפיע, כמו
14 שאמר רבותינו וברוך
15 לברכה: "אין טפה יורדת
16 מלמעלה בו". – שאין
17 עולים כנגדה טיפיים. ולכן
18 צריך האדם לעשות
19 בעצמו תחלת מילה זו,
20 להסיר ערלת הלב וקליפה
21 הגסה ודקה, המלבישות
22 ומכסות על בחינת נקדת
23 פנימית הלב, שהיא –
24 פנימיות נקודת הלב, היא
25 בחינת אהבת ה', בחינת
26 "למען חיך", – שהאלקות
27 היא כל חי, שהיא גלות
28 בתאוות עולם הזה, שהם
29 – התאוות הן גם כן בבחינת
30 – ובאופן של – "למען חיך"
31 ב"זה לעמית זה", – בצד המנוגד לקדושה, שהוא מושקע בתאוות
32 עד שהן כל חי, כנזכר לעיל. – שישנם דברים שכל חי האדם
33 תלויים בהם, והוא שקוע בהם בכל פנימיות לבו, והינו, – הסרת
34 הערלה האמורה, היא על ידי נתינת הצדקה לה' מממונו, שהוא
35 – הממון הוא תלותו. – כפי שרבו הזקן מסביר בפרק ל"ז שבחלק
36 הראשון, שבכל אדם – כיוון שבממונו הוא יכול לקנות דבר שנותן לו
37 חי נפשו, הרי, שבממון שהוא נותן לצדקה, הוא נותן "חי נפשו"
38 להקב"ה, ובפרט מי שמונחותיו מצומצמים ודחיקא ליה שעתא

17. זח"ג רמז, ב. תענית כה, ב. 18. משלי ד, כג. 19. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "עיין תקו"ז תל"ז: ודמא דמטיפין מפריעה למהיב מזונא כו'. ועד"ז תכ"ד בסופו. ועיין סהמ"צ להצ"צ מצות עגלה ערופה. לבוש ליו"ד סרס"ה ס"י".

יום שישי י"ב מנחם-אב

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' קו, וזהו צדק לפניו... עד עמ' 212, אכ"ר.

אגרת הקדש

וזהו צדק לפניו ויהלך לפניו הוא מלשון פנימיות ויהלך הוא מלשון הולכה שמוליך את פנימיות הלב לה' ואחר כך ישים לדרך ה' פעמיו כמ"ש והלכת ברכיו אחרי ה' אלהיכם תלכו בכל מעשה המצות ות"ת כנגד כולן שכולן עולין לה' על ידי פנימיות הלב בדרך שאת ומעלה מעלה מעלייתן לה' ע"י חיצונית הלב הנולד מהתבונה והדעת לבדן בלי הארת פנים מלמעלה אלא בבחינת הסתר פנים כי אין הפנים העליונים מאירים למטה אלא באתערותא דלתתא במעשה הצדקה הנקרא שלום. וז"ש פדה בשלום נפשי נפשי דייקא. וזהו ג"כ הטעם שנקרא הצדקה שלום לפי שנעשה שלום בין ישראל לאביהם שבשמים כמארו"ל דהיינו על ידי פדיון נפשותיהן הם חלק ה' ממש מידי החיצונים ובפרט צדקת א"י שהיא צדקת ה' ממש כמ"ש תמיד עיני ה' אלהיך בה והיו עיני ולבי שם כל הימים והיא שעמדה לנו לפדות חיי נפשנו מעצת החושבים לדחות פעמינו ותעמוד לנו לעד לשום נפשנו בחיים אמיתים מחיי החיים לאור באור החיים אשר יאר ה' פניו אתנו סלה אכ"ר:

1 וזהו "צדק לפניו יהלך", – ששאלו לעיל, שהיה צריך לומר "יהלך" ולא "יהלך", שכן "יהלך" משמעו שהוא גורם למישהו אחר ללכת –
2 "לפניו" – הוא מלשון פנימיות, – לפנימיות שלו, ו"יהלך" – הוא
3 מלשון הולכה, שמוליך – הצדק – הצדקה – מוליך את פנימיות
4 הלב לה', ואחר כך – לפי
5 הפסוק: ישים לדרך ה'
6 פעמיו²⁰, – שהוא יתנהג
7 בדרך ה', כמו שכתוב²¹:
8 "והלכת בדרךיו", "אחרי
9 ה' אלהיכם תלכו"²², ככל
10 מעשה המצות, ותלמוד
11 תורה – שהוא כנגד כל²³,
12 – ובכל הענינים האלה של
13 מצוות ותורה, ילך בדרך ה'
14 באופן של הליכה, שכל²⁴ –
15 התורה והמצוות שלו עולין
16 לה' על ידי פנימיות הלב,
17 – שהוא גילה על ידי עבודת
18 הצדקה, בדרך שאת
19 ומעלה מעלה – העליה על
20 ידי פנימיות הלב היא נעלית
21 הרבה יותר מעלייתן לה' על
22 ידי חיצונית הלב, הנולד
23 מהתבונה והדעת –
24 בגדלות ה' לבדן, בלי
25 הארת פנים מלמעלה
26 אלא בבחינת הסתר פנים,
27 כי אין הפנים העליונים מאירים למטה אלא באתערותא
28 דלתתא, – בהתעוררות מלמטה, במעשה הצדקה הנקרא
29 "שלום". – מעשה הצדקה עושה שלום בין מעלה למטה, וזה הדרך
30 היחידה שהפנימיות שלמעלה תאיר ותתגלה למטה. וזהו
31 שכתוב²⁴: "פדה בשלום נפשי", – שלפי אמרת חכמינו ז"ל²⁵ זה
32 מוסב על צדקה וגמילות חסדים הנקראים "שלום", "נפשי" דייקא²⁶.
33 – המלה "נפשי" היא בדיוק, שכן, זה מוסב על השכינה שהיא הנפש

35 של יהודי, וכך בכל אחד מישראל – על הניצוץ האלקי שלו המחיה
36 את נפשו, הנפדים על ידי "שלום", על ידי מעשה הצדקה. וזהו גם
37 בן הטעם שנקרא הצדקה "שלום", לפי שנעשה – על ידי
38 הצדקה, שלום בין ישראל לאביהם שבשמים כמאמר רבותינו
39 וברונם לברכה²⁷, דהיינו
40 על ידי פדיון נפשותיהן,
41 הם חלק ה' ממש, –
42 נפשותיהם שהן חלק מה'
43 ממש, והן נידות מידי
44 החיצונים, – מידי
45 הקליפות, ובפרט צדקת
46 ארץ ישראל, – רבנו הזקן
47 כתב אגרת זו – וכך אגרות
48 רבות שבחלק "אגרת
49 הקודש" שב"תניא" –
50 בהקשר לנתינת צדקה עבור
51 "כולל חב"ד" בארץ ישראל,
52 להחזקת תלמידי החברא
53 קדישא של רבי מנחם
54 מענדל מהורודוק וחבריו
55 שהתיישבו בארץ ישראל,
56 שחייא צדקת ה' ממש, –
57 צדקה למקום שבו שם הוי'
58 בהתגלות, כמו שכתוב²⁸:
59 "תמיד עיני – והמשכה
60 פנימית של ה' אלהיך בה",
61 – בארץ ישראל, "והיו עיני
62 ולבי שם כל הימים"²⁹. – הרי שבארץ ישראל מאירה המשכה
63 פנימית מהוי', והצדקה שעושים עם תלמידי חכמים שבארץ ישראל,
64 היא צדקת ה' ממש, והיא – צדקת ארץ ישראל, שעמדה לנו
65 לפדות חיי נפשנו מעצת החושבים לדחות פעמינו, – מעצת
66 הרוצים להזיק לנו, ותעמד לנו לעד, לשום – להעמיד, נפשנו
67 בחיים אמיתיים, מחיי החיים, לאור – להאיר, באור החיים, אשר
68 יאר ה' פניו אתנו סלה, אמר בן יהי רצון:

20. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "הל' פעמיו (ובהמשך לזה לקמן פעמינו) – מציין הצ"צ (לתהלים עה"פ) לד"ה פעמון ורמון (נרפס באוה"ת תצוה)". 21. תבוא כח, ט. 22. ראה יג, ה. 23. משנה ריש פאה. 24. תהלים נה, י. 25. ברכות ח, א ובפרש"י. 26. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "דהול"ל אותי וכמו "פדית אותי" (תהלים לא, ו)". 27. תוספתא פאה פרק א'. 28. עקב יא, יב. 29. מלכים א ט, ג.

יום שבת קודש י"ג מנחם-אב

מורה שיעור לשנה פשוטה: מעמ' 212, ה ויעש דוד שם... עד עמ' 214, שמבין הכל.

42 המציאות בלבד ולא השגת המהות, ואילו בגן עדן החיות היא
43 בבחינת גילוי, שמשגיגים את המהות של החיות, שהיא בבחינת גילוי
44 לנשמתם ורוח בינתם, להכין ולהשיג איזה השגה כל אחד
45 ואחד לפי מדרגתו ולפי מעשיו, – ב"לקוטי לוי יצחק" לאביו של
46 הרבי שליט"א, הגאון הצדיק
47 רבי לוי יצחק נשמתו עדן,
48 מפרש, "לפי מדרגתו"
49 הכוונה לנשמות שבגן עדן
50 העליון – שהשגתו היא
51 בהתאם למדרגת הכוונה
52 ורעותא דלבא שלהן, שהיא
53 עבודה של מוחין, ומוחין
54 מתוארים במלה "מדרגה",
55 כפי שהוא מציין שם מ"שער
56 היחוד והאמונה" פרק ט'
57 שלגבי מוחין חב"ד מוסיף
58 רבנו הזקן המלה "ומדרגת",
59 ו"לפי מעשיו" הכוונה
60 לנשמות שבגן עדן התחתון,
61 הזוכות לכך על ידי מצוות
62 מעשיות דוקא, שלכן זה
63 נקרא "לפי מעשיו". בכל
64 אופן מובן שהתענוג שבגן
65 עדן הוא תענוג של שכל

66 ושל הבנה באלקות, ולכן נקרא עולם הפא בשם "בינה" בזהר
67 הקדוש. – שכן, שם מאירה ספירת ה"בינה"⁷, שתהיה לנשמות
68 השגה והבנה באלקות; והשפעה זו נמשכת מבחינת חכמה
69 עלאה, – חכמה עליונה, שהוא – החכמה העליונה, מקור
70 ההשפעה וההשגה הנקרא בשם בינה, – "חכמה" היא מקור
71 ההשגה של "בינה", והוא – חוה, קדמות השכל קדם שפא לכלל
72 גילוי השגה והכנה, רק עדיין הוא בבחינת העלם והסתור, – זוהי
73 הבחינה ב"חכמה" שלמעלה משכל והבנה, שלא כמו החיצונית של
74 "חכמה" שהיא נקודת ההשכלה בה כבר מאיר אור השכל, אלא שם
75 זה בבחינת "נקודה" ו"כלל" – ורק לאחר מכן באים הדברים בפרטים
76 של "בינה", ואילו כאן מדובר אודות מדרגה זו של "חכמה"
77 שלמעלה לגמרי משכל, רק שמעט מזעיר שם זעיר שם – מעט
78 מן המעט, שופע ונמשך משם לבחינת בינה, – על השפעה זו
79 להיות מועטה ואחרי צמצום ועוד צמצום, זהו כפל הלשון "זעיר שם
80 זעיר שם", על ידי צמצום אחד נעשית ההשפעה מועטה, ובמעט זה
81 צריך להיות שוב צמצום כדי שיגיע אז משהו ("זעיר שם") בבחינת
82 ה"בינה", שכן, אחרי הצמצום הראשון אין ההשפעה יכולה עדיין

1 ה. "ויעש דוד שם". – פירושו הפשוט של פסוק זה, הוא: דוד עשה
2 שם טוב לבני ישראל – בקברו מתייהם של השונאים, כפירושו של
3 רש"י, א: דוד קנה לעצמו שם, על ידי גבורתו – כפי פירוש שאר
4 המפרשים, ופרש בזהר הקדוש, משום שנאמר: "ויהי דוד
5 עשה משפט וצדקה לכל
6 עמו כו'", – הוזהר הקדוש
7 מפרש של"ויעש דוד שם"
8 יש קשר לאמור להלן שדוד
9 היה עושה משפט וצדקה
10 לכל עמו, ובעשייתו משפט
11 וצדקה, עשה את ה"שם"
12 היינו שמו הקדוש של
13 הקב"ה. "ככה רבי שמעון"
14 ואמר: מאן עבדי שפא
15 קדישא בכל יומא – מאן
16 דיהיב צדקה למסכניו כו".
17 – מי "עושה" את השם
18 הקדוש (של הקב"ה) בכל
19 יום? – זה שנותן צדקה לעני.
20 הדברים טעונים הסבר: א)
21 כיצד מתאים לומר על שמו
22 הקדוש של הקב"ה הביטוי
23 לעשות שם (כלשון הפסוק
24 "ויעש", וכלשון הוזהר

25 הקדוש "עבד")? ב) כיצד עושים דבר זה על ידי ענין הצדקה? ויכן
26 בהקדים מאמר רבותינו וזרונם לברכה על פסוק: "כי ביה
27 ה' צור עולמים" – פה – באות ה' של שם הוי', נברא עולם הוי',
28 ביו"ד – ובאות יו"ד של שם הוי', נברא עולם הפא. – מה היא
29 השייכות שיש דוקא בין העולם הזה לאות ה' של שם הוי', ובין
30 העולם הבא לאות יו' דוקא של שם הוי'? לשם כך מסביר רבנו הזקן
31 מהו ענינו של עולם הבא וגן עדן, ובכך תובן השייכות של עולם
32 הבא לאות יו' של שם הוי': פרוש, שהתענוג שמתענגים נשמות
33 הצדיקים ונהנין מזיו השכינה המאיר בגן עדן עליון ותחתון,
34 הוא, שמתענגים בהשגתם והשפלתם, – תענוג של שכל ושל
35 הבנה, שמשכילים – בכוח ה"חכמה", ויוצעים – בכוח ה"דעת",
36 ומשיגים – בכוח ה"בינה", שהוא הכוח להבנה והשגה, בשלשה
37 כוחות אלה של חכמה-בינה-דעת הם מבינים איזה השגה באור
38 ותיות השופע שם מאין-סוף ברוך-הוא, בבחינת גילוי – באופן,
39 שהחיות המאירה שם מ"אין סוף" היא בגילוי, והם משיגים מהותה
40 של חיות זו, שלא כמו בעולם הזה, שהחיות באה שם באופן של
41 העלם, וההשגה שיכולים להשיג שם באותה חיות, היא ידיעת

1. שמואל ב ח, יג. 2. זח"ג קיג, ב. 3. פסוק טו. 4. מנחות כט, ב. ירושלמי חגיגה פ"ב ה"א. 5. ישעי' כו, ד. 6. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א:
"ראה אגה"ק סכ"ט (קנ, ב) הדלבושים בגעה"ע מרעותא וכוונה ובגעה"ת – דמצות מעשיות ממש, וכ"ה בקנ"א קנה, רע"א. ובכ"מ. וראה לקו"ת
ואתחנן רד"ה וזאת המצוה". 7. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "גם בגעה"ת (אף שבערך געה"ע – הוא מל') ראה אוה"ת ח"ש (קיד, א). לקו"ת
ואתחנן י, ב. ובכ"מ".

1 לרדת בהבנת ה"בינה", רק אחרי הצמצום השני היא באה ונשפעת
 2 ב"בינה", לְהִבִּין וּלְהַשִּׁיג שְׁכָל הַנֶּעְלָם – שכל כזה שבעצם הוא
 3 נעלם, למעלה מהשגה – יומשך ויהיה בריהשגה, זהו הרי זיו
 4 השכינה, הארה מ"אין סוף" המאירה בגן עדן, שבעצם היא למעלה
 5 לגמרי מהבנתו של נברא –
 6 לא משנה אם זה נברא כמו
 7 נשמה כפי שהיא בגן עדן
 8 העליון או בגן עדן התחתון
 9 – וכדי שהארה זו תרד
 10 ותגיע להשגת השכל של
 11 הנברא, עליה לעבור צמצום
 12 אחר צמצום, עד לירידתה
 13 בהשגת והבנת הנשמה,
 14 ברם, אחרי כל הצמצומים
 15 הרי זו המהות של אלקות,
 16 שהיא הרי השגת הנשמה
 17 בגן עדן – השגה במהות
 18 האלקות. וְלִבֵּן – זה נִקְרָא
 19 בְּשֵׁם "נִקְדָּה בְּהִיבָלָא"
 20 בְּיָהּ תִּקְדֹּשׁ, – שזוהי
 21 נקודה של "חכמה" כפי
 22 שהיא מאירה בהיכל
 23 ה"בינה", שגם בהיותה
 24 ב"בינה", בהבנה ובהשגה,
 25 היא עדיין "נקודה" שלמעלה מהפרטים של הבנה והשגה ש"בינה"
 26 מייצגת עצמה בהן. וְזוּ הִיא תְּמוּנַת יו"ד שֶׁל שֵׁם הַיּוֹ"ה
 27 בְּרִיךְ-הוּא. – תמונת וציר האות יו"ד הוא הרי "נקודה", המרמז
 28 על הנקודה של ספירת ה"חכמה", וְנִקְרָא "עֵדֶן", אֲשֶׁר עָלָיו
 29 נִאֲמַר¹⁰: "עֵדֶן לֹא רָאִתָּה כִּי". – שאין בזה שום השגה כלל, שכן,
 30 הוא בעצם אור שלמעלה משכל ומהשגה, וְנִקְרָא¹¹ אֲבָא יִסְד
 31 בְּרִתָּא. – חכמה היא "אבא" והיא היסוד לאותיות הנקראות
 32 "ברתא", בחינת "בת" ו"מלכות", כפי שסיביר להלן. איזו שייכות יש
 33 ל"ברתא" ("מלכות" – אותיות הדיבור) ל"חכמה"? לכאורה יש
 34 לאותיות הדיבור שייכות למדות ול"בינה", כמו למשל באדם
 35 המדבר (באותיות הדיבור) או ענין של מדות או ענין של השגת
 36 השכל, אך, איזו שייכות יש בין אותיות הדיבור ל"חכמה" שהיא
 37 (כמוסבר לעיל) למעלה מענין השגת השכל? רבנו חזקוני סיביר להלן,
 38 שאותיות הדיבור נוצרות מ"חכמה" דוקא – ובלשונו: פְּרוּשׁ, בִּי הִנֵּה
 39 הַתְּהוּוֹת אוֹתוֹת הַדִּבּוּר – של הנפש, הַיּוֹצְאוֹת מִה' מוֹצְאוֹת
 40 הַפֶּה – אֵינָן דְּבַר מְשָׁל – שנאמר שהשכל מחייב יציאתו של
 41 האותיות מה' מוצאות, וְלֹא – וכן גם לא מְטַבֵּעַ בְּטַבֵּעַ מוֹצְאוֹת
 42 הַלָּל, – יש לפעמים ענין שאיננו על פי שכל, אך כך הדבר מצד
 43 טבעו, ואילו כאן זה גם לא מטבע ה"מוצאות", לְהוֹצִיא מִבְּטָא
 44 הָאוֹתוֹת עַל יְדֵי הַהֶבֶל וְתִקּוּל הַמֶּכָּה בִּהְיוֹת – ב"מוצאות", ההכאה

אגרת הקדש

וְלִכֵּן נִקְרָא בְּשֵׁם נְקוּדָה בְּהִיכָלָא בּוּזָה"ק וְזוּ הִיא תְּמוּנַת
 יו"ד שֶׁל שֵׁם הַיּוֹ"ה ב"ה וְנִקְרָא עֵדֶן אֲשֶׁר עָלָיו נֹאמַר עֵין
 לֹא רָאִתָּה כִּי וְנִקְרָא אֲבָא יִסְד בְּרִתָּא. פִּי כִי הִנֵּה
 הַתְּהוּוֹת אוֹתוֹת הַדִּבּוּר הַיּוֹצְאוֹת מִה' מוֹצְאוֹת הַפֶּה
 אֵינָן דְּבַר מוֹשְׁכָל וְלֹא מוֹטַבֵּעַ בְּטַבֵּעַ מוֹצְאוֹת הַלָּל
 לְהוֹצִיא מִבְּטָא הָאוֹתוֹת ע"י הַהֶבֶל וְהַקּוּל הַמְכָּה בִּהְיוֹת
 עַפ"י דְּרֶךְ הַטַּבֵּעַ וְלֹא עַל פִּי דְּרֶךְ הַשְּׁכָל כְּגוֹן הַשְּׁפָתִים
 עַד"מ שֶׁאוֹתוֹת בּוּמ"פ יוֹצְאוֹת מִהֶן אֵין הַטַּבֵּעַ וְלֹא
 הַשְּׁכָל נוֹתֵן לְיִצְיָא מִבְּטָא אַרְבַּע חֲלָקִי שִׁינוּי בִּיטוּי
 אוֹתוֹת אֵלּוּ עַל פִּי שִׁינוּי תְּנוּעַת הַשְּׁפָתִים שֶׁמִּתְנוּעְנוּעוֹת
 כְּהֶבֶל אֶחָד וְקוּל אֶחָד הַפּוֹנֵעַ בִּהְיוֹת כְּשׁוּה וְאִדְרַבָּה
 שִׁינוּי הַתְּנוּעוֹת שֶׁבַשְּׁפָתִים הוּא לְפִי שִׁינוּי בִּיטוּי
 הָאוֹתוֹת שֶׁבִּרְצוֹן הַנֶּפֶשׁ לְבִטָּא בַשְּׁפָתִים כְּרִצּוֹנָה לְוִמֵּר
 אוֹת ב' או ו' או מ' או פ' וְלֹא לְהִפְךָ שִׁיְהִי רְצוֹן
 הַנֶּפֶשׁ וְכוּנָתָה לַעֲשׂוֹת שִׁינוּי תְּנוּעוֹת הַשְּׁפָתִים כְּמוֹ שֶׁהֵן
 מִתְּנוּעְנוּעוֹת עֵתָה בְּבִיטוּי ד' אוֹתוֹת אֵלּוּ. וְכִנְרָאָה בְּחוּשׁ
 הַשְּׁפָתִים הִיא בְּאֹפֶן אֶחָד, וְבִאֹת וי"ו בְּאֹפֶן שְׁנֵי וְכו', שֶׁמִּתְנוּעְנוּעוֹת
 – הַשְּׁפָתִים, בְּהֶבֶל אֶחָד וְקוּל אֶחָד הַפּוֹנֵעַ בִּהְיוֹת כְּשׁוּה – נִגִּיעַת
 הַהֶבֶל וְהַקּוּל בַּשְּׁפָתִים בְּשִׁעָה שֶׁהוּא מִבְּטָא הָאוֹת בִּי"ת, או הָאוֹת
 וי"ו, או הָאוֹת מ"ם ופ"א – הוּא אוֹתוֹ הֶבֶל וְאוֹתוֹ קוּל, הִרִי שֶׁמִּצֵּד
 הַהֶבֶל וְהַקּוּל לֹא בֹא עַדִּין הַשִּׁינוּי בְּבִיטוּי אוֹת זוֹ אוֹת אַחֲרָת, וּמֵן
 הַהִכְרַח לְוִמֵּר שֶׁהַשִּׁינוּי בֹּא בְּעִקְבוֹת תְּנוּעַת הַשְּׁפָתִים, שֶׁבַשְּׁעַת בִּיטוּי
 הָאוֹת בִּי"ת תְּנוּעַת הַשְּׁפָתִים שׁוֹנָה מֵאֲשֶׁר בְּשִׁעַת בִּיטוּי הָאוֹת ו'
 לְמַשֵּׁל, בְּהִתְאָם לִכְךָ, הִיָּה צִרִּיךְ, הִרִי, לְהִיָּת שֶׁהָאָדָם בִּשְׁכָּלוֹ יִכוּן
 אַחֲרָת נִעְנוּעַ הַשְּׁפָתִים בְּרִצּוֹתוֹ לְבִטָּא הָאוֹת בִּי"ת, וְאַחֲרָת בְּרִצּוֹתוֹ
 לְבִטָּא הָאוֹת וי"ו¹², או שֶׁהִיָּה צִרִּיךְ לְהִיָּת כִּךְ בְּטַבֵּעַ, שֶׁבִּדְרֶךְ הַטַּבֵּעַ
 יִרְצָה לְנִעְנֵעַ אֶת הַשְּׁפָתִים אַחֲרָת כִּדִּי לְבִטָּא אֶת הַשִּׁינוּי שֶׁל כָּל אוֹת
 – וְלִמְעַשֶּׂה אֵין הַדְּבַר כִּךְ, וְאִדְרַבָּה, שִׁינוּי הַתְּנוּעוֹת שֶׁבַשְּׁפָתִים
 הוּא לְפִי שִׁינוּי בְּבִטוּי הָאוֹתוֹת שֶׁבִּרְצוֹן הַנֶּפֶשׁ, – לְפִי הַשִּׁינוּי
 שֶׁבִּרְצוֹן, לְבִטָּא בַּשְּׁפָתִים בְּרִצּוֹנָה, – שֶׁל הַנֶּפֶשׁ, לְוִמֵּר: אוֹת ב'
 או ו' או מ' או פ'. – כְּשֶׁבִּרְצוֹתוֹ לְבִטָּא אֶת הָאוֹת בִּי"ת, לְמַשֵּׁל,
 מִתְּנוּעְנוּעוֹת הַשְּׁפָתִים בְּדֶרֶךְ מִמִּילָא בְּאֹפֶן שׁוֹנָה מֵאֲשֶׁר כְּשֶׁהוּא רֹצֵה
 לְבִטָּא הָאוֹת וי"ו וְכוּמָה – בִּיטוּיָה שֶׁל הָאוֹת הִיא שֶׁמִּבִּיָּאָה אֶת
 הַשִּׁינוּי בְּתְנוּעַת הַשְּׁפָתִים, וְלֹא לְהַפְּךָ, שִׁיְהִיָּה רְצוֹן הַנֶּפֶשׁ וְכוּנָתָה
 לַעֲשׂוֹת שִׁינוּי תְּנוּעוֹת הַשְּׁפָתִים כְּמוֹ שֶׁהֵן מִתְּנוּעְנוּעוֹת עֵתָה
 בְּבִיטוּי ד' אוֹתוֹת אֵלּוּ, וְכִנְרָאָה בְּחוּשׁ, – וְכִמּוֹ שֶׁאֵין רוֹאִים

8. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "באורכה בלקו"ת ר"פ ראה ושי"נ". 9. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "תמונת האות מורה על ציור ההמשכה וההתגלות כו' (הגה ברפ"ב דשע"הו"א)". 10. ישע"י סד, ג. 11. זח"ג רכח, א. 12. הערת כ"ק אדמו"ר שליט"א: "ע"ד הקולות מהכינוי ע"י הכאה באצבע על הנימין כו' (המשך תרס"ו עמוד תמו)".

1 בבהירות ובמוחש, שאין הנפש מתכוננת ויודעת – איך לבנות כלל
2 שני תנועות השפתיים בשניים אלו. – לגבי כל אות לחוד, וכיוון
3 שאין הנפש מתכוונת ואיננה יודעת כלל איך לכונן ולעשות את
4 השינוי בתנועות השפתיים בהתאם לאות שברצונו לבטא – הרי,

5 שהשוני בתנועת השפתיים

6 אינו בא בכונה זו, כדי

7 לבטא אות מסויימת, אלא

8 להיפך, כיוון שהאדם רוצה

9 לומר אותיות מסויימות,

10 מתנועעות השפתיים כך

11 בדרך ממילא. ויותר נראה

12 כי בבחי' הנקודות, – קמץ,

13 או פתח וכדומה,

14 ששפה הנפש רצונה להוציא

15 מפי' נקד'ת קמץ – או

16 ממילא נקמצים השפתיים,

17 ובפתח – נפתחים

18 השפתיים, ולא שרצון הנפש לקמץ ולא לפתח – את השפתיים,

19 כלל וכלל. ואין להאריך בדבר הפשוט ומוכן ומשכל לכל

20 משכיל, שמבטא האותיות והנקודות הוא למעלה מהשכל

21 המשג ומוכן, אלא – האותיות באות משכל הנעלם ונקדמות

22 השכל – זה שלפני ולמעלה מהשכל, שזהו "חכמה", שפנפוש

23 המדברת, ולכן אין התינוק יכול לדבר, אף שמבין הכל: –

24 שכן, הדיבור אינו בא מהשכל הגלוי שהוא מבין, כי אם מ"חכמה"

אגרת הקדש

שאינ הנפש מתכוונת ויודעת לכונן כלל שינוי תנועות
השפתיים בשניים אלו ויותר נראה כי בבחי' הנקודות
שכשהנפש רצונה להוציא מפי' נקודת קמץ או ממילא
נקמצים השפתיים ובפתח נפתחים השפתיים ולא שרצון
הנפש לקמץ ולא לפתח כלל וכלל ואין להאריך
בדבר הפשוט ומוכן ומשכל לכל משכיל שמבטא
האותיות והנקודות הוא למעלה מהשכל המושג ומוכן
אלא משכל הנעלם וקדמות השכל שבנפש המדברת
ולכן אין התינוק יכול לדבר אף שמבין הכל:

שלמעלה מכך – וכוח זה עדיין אינו מפותח וגלוי אצלו. על כל פנים,
הרי שאותיות הדיבור באות מ"חכמה", שזהו הענין של "אבא יסד
ברתא", שהיסוד ל"ברתא" – "מלכות" ואותיות הדיבור – הוא
"אבא", "חכמה".

עד כאן הוסבר מאמר חכמינו

ז"ל, שהעולם הבא נברא מהאות

י"ד שבשם הוי', שכן, האות יו"ד,

"חכמה", היא המקור ממנו

נמשכת ההמשכה של גן עדן

שבעולם הבא. ברם, בהתאם

למה שאמר בענין "אבא יסד

ברתא", שאותיות הדיבור באות

מ"חכמה", הרי שגם העולם הזה,

שנברא על ידי אותיות הדיבור

שלמעלה, נמשך מהי"ד של

"חכמה", מדוע, איפוא, אומרים

חכמינו ז"ל, שרק העולם הבא

נברא ביו"ד ואילו העולם הזה נברא בה' שבשם הוי' יסביר רבנו הזקן להלן,

ששני ענינים באותיות הדיבור: צורת (ציור) האותיות, בה נראה השוני בין אות

לאות, באה אכן מ"חכמה", ואילו גוף (וחומר) האותיות, שהוא ה"חבל" – בא מן

הלב. וגם למעשה הדבר כך, שישנה הפנימיות של האותיות הבאה מ"חכמה",

וממנה התהוות הנבראים הרוחניים (שיש בהם ענין החכמה וההבנה באלקות).

והגוף והיצוניות אותיות הדיבור שלמעלה בא מ"חבל", והוא האות ה' של שם

הוי', ומזה היתה ההתהוות של העולם הזה. ובלשון רבנו הזקן:

הוי', ומזה היתה ההתהוות של העולם הזה. ובלשון רבנו הזקן:

המשך ביאור למס' שבועות ליום שבת קודש עמ' א

בדבר הרשות ולכן צריך פסוק לרבות הטבת אחרים שהיא מצוה.
מקשה הגמרא: והלא תיבת 'או' אינה מיותרת, שהרי מבי'ע
ליה לחלק – היא נצרכת כדי לחלק ולחייב על הטבה לחוד ועל
הרעה לחוד. שאם היה כתוב 'להרע ולהיטיב', הייתי מחייב על
שבועת ביטוי דווקא אם נשבע שתי שבועות יחד, אחת להרע ואחת
להיטיב. מתרצת הגמרא: לחלק, לא צריך קרא, כיון שאם כוונת
הפסוק היתה שישבע על שתיקה, היה הפסוק אומר 'להרע ולהיטיב
יחדיו'.

ממשיכה הגמרא ומקשה: הניחא – תירץ זה מוכן לשיטת רבי יונתן
המובאת בברייתא להלן, אלא לשיטת רבי יאשיה שם, מאי איכא
למימר, והרי דבריו אין ה'או' מיותר. דתניא, נאמר בפסוק (ויקרא כ
ט) 'איש אשר יקלל את אביו ואת אמו מות יומת' וגו'. אין לי ללמוד
חיוב מיתה אלא אם קילל גם את אביו וגם את אמו, אך אם קילל
את אביו ולא את אמו, או את אמו ולא את אביו, מניין שחייב מיתה,
תלמוד לומר 'אביו ואמו קלל דמיו בו', וסמך כאן הפסוק את הלשון
'קללה' לאמו, ואילו בתחילת הפסוק נאמר 'קלל את אביו' ונסמכה
בוה הקללה לאביו, ללמדך חיוב מיתה כאשר אביו קלל, וכאשר
אמו קלל, דברי רבי יאשיה. רבי יונתן אומר, אין צורך בריבוי
מיוחד למקלל כל אחד מהם לחוד, כיון שמשמע בפסוק לחייב על
קללת שניהם כאחד, ומשמע גם לחייב מיתה כשמקלל כל אחד
בפני עצמו,

אפשר להעמיד את הפסוק, שהרי יש להקיש הרעה להטבה, כשם
שהטבה היינו שמטיב עם גופו, ונשבע לאכול דבר שטוב לגוף, אף
הרעה היינו שמטיב עם גופו, ונשבע שלא לאכול דבר שרע לגוף,
ונמצא שההרעה עצמה הטבה היא, והרי הטבה כבר נאמרה בפסוק.
וכן יש לי להקיש הטבה להרעה, כשם שהרעה היינו שנשבע להרע
לגופו, אף הטבה היינו שמרע לגופו, ונשבע לאכול דבר שרע לגוף,
ונמצא שהטבה עצמה הרעה היא, והרי הרעה כבר נאמרה בפסוק.
ומאחר שאם נקיש הטבה והרעה זה לזה, אין במה להעמיד את
הפסוק, על כרחינו שאין להקיש הרעה להטבה, ונוכל להעמיד את
הפסוק גם בדבר מצוה.

הגמרא חוזרת בה מהדיקש, ומביאה מקור אחר לכך שהכתוב עוסק
בשבועת הרשות. מתרצת הגמרא: אלא, מדאיצריך – מכך
שהוצרכה התורה להוסיף תיבת 'או' בפסוק 'להרע או להיטיב' כדי
לרבות שבועה על המטבת אחרים, שמע מינה – מוכח שפדבר
הרשות בתיבי, דאי סלקא דעתך שפדבר מצוה בתיבי, והנשבע
לבטל את המצוה חלה שבועתו, אם כן קשה, השתא הרעת אחרים
איתרבי – עתה שהתרבתה שבועת לבטל את המצוה, והיינו אפילו
באופן שהוא מרע לאחרים, המטבת אחרים – הנשבע לקיים מצוה
ולהיטיב לאחרים ועבר על שבועתו, מבי'עא – וכי הוצרכה התורה
לחדש שיתחייב משום שבועת ביטוי, והרי פשוט שחלה שבועתו,
ומדוע יש צורך בריבוי של תיבת 'או'. ומוכח שהפסוק מדבר דווקא

יום ראשון ז מנחם אב ה'תש"ג

שיעורים. חומש: ואתחנן, פ' ראשונה עם פירש"י.
תהלים: לט-מג.
תניא: א. פותחין . . . 204 והגוף שבנפש.

אגרת הקדש "פותחין בברכה", נכתבה עשרה שנים קדם כתיבת אגרת "קטנתי".

יום שני ח מנחם אב ה'תש"ג

שיעורים. חומש: ואתחנן, שני עם פירש"י.
תהלים: מד-מח.
תניא: אך מי . . . 204 מצוי הנפש.

שש זכירות אומרים אותם בכל יום, גם בשבת, יום טוב, ראש השנה ויום הכפורים.
מפתגמי אאזמו"ר: וואס איז די פעולה פון חסידות און יראת שמים, אז עס פעלט דער עיקר – אהבת ישראל, און נאך גורם זיין ח"ו צער אל הזולת.

מפתגמי אדני אבי זקני מורי ורבי [מהר"ש]: מהי פעלת חסידות ויראת שמים, אם חסר העקר – אהבת ישראל, ועוד גורם חס ושלום צער לזולת.

יום שלישי ט מנחם אב ה'תש"ג

במנחה: קריאת שמע, שיר של יום, אין באלקינו, וכל השעורים השכיכים לשחרית, ואחר כך סדר תפלת מנחה.
אין מברכין "שעשה לי כל צרכי" עד למחר.

שיעורים. חומש: ואתחנן, שלישי עם פירש"י.
תהלים: מט-נד.
תניא: ועתה הפעם . . . תורה וכו'.

אדני אבי מורי ורבי [הרש"ב] היה לומד בכל שנה ושנה בתשעה באב איכה רבה וסוגית רבי יוחנן דפרק הגזקין. בבקר אחר אמירת הקינות – שהיה אומרם כלם – היה אומר איכה. היה עולה לתורה למפטיר, ולפעמים הן בשחרית הן במנחה.

יום רביעי י מנחם אב ה'תש"ג

שיעורים. חומש: ואתחנן, רביעי עם פירש"י.
תהלים: נה-נט.
תניא: ב. קטנתי . . . הפנים וגו'.

מסיפורי אאזמו"ר: (א) מתחלה הי' אגה"ק קטנתי מסיימת "ורוח נכאה כו'", ואחרי אשר אמר רבינו הגדול שלש פעמים – בליאזנא – המאמר כמים הפנים גו' כפירש"י ולא כתרגומו, אז הוסיף התיבות "וכולי האי – הפנים וגו'", ובזה נטע בהחסידים מידות טובות.

(ב) ווען דער רבי וואלט ניט געשטעלט די דריי ווערטער "במדת אמת ליעקב" – באגה"ק קטנתי – וואלט ער געהאט נאך פופציג טויענט חסידים, אבער דער רבי מאנט מדת אמת. .

מספורי אדני אבי זקני מורי ורבי [מהר"ש]: (א) מתחלה היתה אגרת הקדש "קטנתי" מסיימת "ורוח נכאה כו'", ואחרי אשר אמר רבינו הגדול שלש פעמים – בליאזנא – המאמר "כמים הפנים גו' כפרוש רש"י ולא כתרגומו, אז הוסיף התיבות "וכולי האי – הפנים וגו'", ובזה נטע בהחסידים מידות טובות.

(ב) אלולי היה הרבי מכניס את שלש המלים "במדת אמת ליצקב" - באגרת הקדש "קטנתי" - היו לו עוד חמשים אלף חסידים, אף הרבי תובע מדת אמת.

ה'תש"ג

יא מנחם אב

יום חמישי

שיעורים. חומש: ואתחנן, חמישי עם פירש"י.
תהלים: ס"סה.
תניא: ג. וילבש . . . 208 (ח"ו).

רבנו הזקן הלך למעזריטש, ביחד עם אחיו מהרי"ל בשנת תקכ"ד. מהרי"ל הלך בלי רשות ביתו [=אשתו], ולכן חזר מדרכו, ורבנו בא למעזריטש - ושהה שם, בפעם הראשונה, עד אחרי חג הפסח תקכ"ה. שבועים היה מספק אם להשאר שם, והמאמר הראשון ששמע היה "נחמו נחמו". ויש בזה ספק אם הוא המאמר הראשון לבואו, או הראשון לאחר השבועים שהחליט להשאר ונתקשר.

ה'תש"ג

יב מנחם אב

יום שישי

שיעורים. חומש: ואתחנן, ששי עם פירש"י.
תהלים: ס"סח.
תניא: אך מי . . . תדרשנו.

דער רבי - אדמו"ר הזקן - האט געזאגט פון מעזריטשער מגיד פון בעש"ט'ס וועגען: ואהבת לרעך כמוך איז א פירוש וביאור אויף ואהבת את ה' אלקיך. אז מ'האט האלט א אידען, האט מען האלט דעם אויבערשטען, ווייל א איד האט דאך אין זיך א חלק אלקה ממעל, איז אז מ'האט האלט דעם אידען, דעם אינוועניג פון איהם, ממילא האט מען האלט דעם אויבערשטען.

הרבי - אדמו"ר הזקן - אמר בשם המגיד ממעזריטש, משמו של הפעל שם טוב: "ואהבת לרעך כמוך" הוא פירוש וביאור על "ואהבת את ה' אלקיך": פאשר אוהבים יהודי, אוהבים את הקדוש ברוך הוא, שכן יהודי יש לו הרי בתוכו חלק אלקה ממעל, הרי שפאשר אוהבים את היהודי, את הפנימיות שבו, ממילא אוהבים את הקדוש ברוך הוא.

ה'תש"ג

יג מנחם אב

שבת

בשעת קריאת עשה"ר עומדים ופניהם אל הס"ת.
שיעורים. חומש: ואתחנן, שביעי עם פירש"י.
תהלים: סט"עא.
תניא: ד. אין . . . קו בצדקה.

בשעת קריאת עשרת הדברות עומדים ופניהם אל הספר תורה.

"ודברת בם בשבת גו'", ואמרו רבותינו זכרונם לברכה: "ודברת בם - בדברי תורה הכתוב מדבר". אמנם בעסק התורה גופא יש כמה חלוקי מדרגות, ומבאר כאן כל המדרגות: בשבתך בביתך - הוא מעמד הנשמה למעלה באוצר הנשמות, קדם ירידתה למטה, ועוסקת שם בתורה. בלכתך בדרך - קאי על הזמן שהנשמה יורדת מעולם לעולם וממדרגה למדרגה, עד בואה למטה לעולם התחתון להתלבש בגוף גשמי, ומתחיל ללכת בדרך עולם זה עד ימי זקנה ושיבה, עד ובשכבך בבוא ימי פקדתו, וגם אז הנה התורה תשמר עליו כמבאר בששי דאבות, עד ובקומך כאמור "והקיצות גו'".

מהותם של איסורי חכמים

יום ראשון ז' מנחם אב ה'תש"ע

לאכילה. ובמה שונה הדבר מאשה שאסורה חכמים הנחשבת כ"אינה ראויה" מהתורה? ויש לומר: אף שאיסור דרבנן תקף אף מהתורה מ"לא תסור", עדיין קיים הבדל עקרוני בינו לשאר האיסורים, שבשאר איסורים חל האיסור על עצם הדבר והוא נחשב כאינו ראוי לשימוש מצד עצמו, אך כאשר חכמים אסרו דבר באכילה אין כאן אזהרה על עצם האכילה אלא רק לשמוע לדברי חכמים. ולפי זה יש לחלק בין הנושאים: בכיסוי הדם התנאי הוא שהבעל חי יהא ראוי לאכילה ("אשר יאכל"), ובאיסור דרבנן הוא מצד עצמו נחשב ראוי אלא שלמעשה אין לאוכלו מפני איסור מדרבנן, אך בנישואין הלימוד מהכתוב הוא שנישואין אלו צריכים להיות בהיתר, ונישואין עם 'שניה' אינם בהיתר כי התורה דורשת לקיים דברי חכמים.

(שערי יוסף, שער א פכ"ב)

הלכות נערה בתולה פרק א, הלכה ה: היתה אנוסה זו אסורה עליו, אפילו מחייבי עשה ואפילו שניה – הרי זה לא נשאתה. חז"ל (כתובות כט, ב) דרשו מהכתוב "ולו תהיה לאשה" כי חיוב הנישואין אינו נוהג באשה האסורה עליו. ויש לתמוה: איסור 'שניה' הוא מדרבנן, ואם מן התורה היא ראויה לו איך אפשר לומר כי נתמעט מהכתוב?

ויש לומר: מאחר והחיוב לשמוע בקול חכמים נובע מהכתוב "לא תסור מכל אשר יגידו לך", גם איסור מדרבנן נחשב כאיסור מהתורה, והאסורה מדרבנן אינה נחשבת כראויה אפילו מדין תורה (כסף משנה).

אמנם, יש לשאול: בכיסוי הדם נאמר "אשר יצוד ציד חיה או עוף אשר יאכל" ודרשו מכך כי המצוה נוהגת רק בחיה ועוף המותרים באכילה. ומבואר בגמרא כי מדרבנן מצות כיסוי הדם נוהגת בעוף האסור באכילה, כי מדין תורה הוא נחשב ראוי

בסוד השקיית הסוטה

יום שני ח' מנחם אב ה'תש"ע

נתיבותיה שלום.

מסיבה זו, מסביר רש"י הירש, הקב"ה נמצא ביסודו של ההליך: שזהו היסוד שפרשת סוטה מושתתת עליו: שכינה שורה בין איש לאשתו, וה' שם עיניו ומשגיח בייחוד על נאמנותם של האשה וגם של האיש. והמוסריות של יחסי האישות היא השורש לכל הישע הרוחני והמוסרי של האדם (פירוש רש"י הירש במדבר, ה, לא).

ויש מי שהוסיף והסביר את ענין השקיית הסוטה: "כי טבע האדם הוא שאם נכנס בלבו חשד על אשתו, שוב לא יצא הספק מלבו לעולם, אלא אם כן הקדוש ברוך הוא בכבודו ובעצמו מבטיח לו שאמנם היא טהורה... לכן צוותה התורה למחות את שם ה' ולהשקות את המים... והרי זה כאילו הקב"ה בעצמו מעיד על אשה זו שטהורה היא" (אמת ליעקב, במדבר ה, טו).

הלכות סוטה פרק ב, הלכה א: אשה שקנא לה ונסתתרה – אין בופין אותה לשותות; אלא אם רצתה ואמרה: הן נטמאתי – תצא בלא כתבה, ונאמרה על בעלה לעולם, ואינה שותת. וכן אם אמרה: איני טמאה ואיני שותת – אין בופין אותה לשותות, ותצא בלא כתבה. וכן אם אמר בעלה: איני רוצה להשקותה... הרי זו אינה שותת; ונטמלת בכתבה ויוצאה, והיא אסורה [עליו] לעולם. תכליתו של דין מעשה סוטה היא להשכין שלום בית בין איש לאשתו, שהרי אי אפשר לכפות עליהם את שתיית המים, ורצונם בכך משמש עדות על חפצם לשמור על הנישואין.

תפיסה זו של מי הסוטה כגורם לשלום בית נוגעת גם בתחום אחר לגמרי (הל' חנוכה פ"ד, ה"ד): "היה לפניו נר ביתו ונר חנוכה או נר ביתו וקדוש היום, נר ביתו קודם משום שלום ביתו שהרי השם נמחק לעשות שלום בין איש לאשתו, גדול השלום שכל התורה ניתנה לעשות שלום בעולם שנאמר דרכיה דרכי נעם וכל

מצוה ליהנות

יום שלישי ט' מנחם אב ה'תש"ע

חובה כי נהנה באכילתו (ר"ן ר"ה ד, ב).

ולגבי אכילת מרור יש אומרים כי אינו יוצא ידי חובתו ללא כוונה שהרי אין הנאה באכילתו (פני יהושע ר"ה כח, א). אך אדה"צ כתב בשולחנו (אור"ח סי' תעה סכ"ח) "מצוות התלויות באכילה כגון פסח מצה ומרור... אף שלא נתכוין לצאת באכילה זו יצא ידי חובתו". ושיטתו מבוארת לפי האמור, שבאיסורים הכרוכים בהנאה הקפידה התורה על ההנאה אף ללא עשיית האדם, וכן במצוות התלויות בהנאה המצוה מתקיימת בהנאה אף ללא עשייה. והוא הדין במרור שהמצוה מתקיימת בהרגשת המרידות בחיך אף ללא כוונה (ראה מלא הרועים ח"א מערכת א, מצ"כ אות ט). אמנם, האוכל בסוכה ללא כוונה לשם מצוה אינו יוצא ידי חובתו אף שנהנה, כי בסוכה - בניגוד למצה בה המצוה היא האכילה - המצוה היא הישיבה בסוכה ולא האכילה, והנאת האכילה לא מועילה (הגש"פ מבית הלוי ע' קו).

הלכות איסורי ביאה פרק א, הלכה יב: הקא על ערוה מן העריות במתעסק, אף על פי שאין פוגתו לכה – חיב.

בדרך כלל, העושה איסור ללא כוונה ('מתעסק'), פטור מקרבן (ורק העושה בכוונה ולא ידע שהמעשה אסור חייב), אך בעריות ומאכלות אסורות שיש בהן הנאת הגוף ה'מתעסק' חייב קרבן (כריתות יט, א).

וטעם הדבר: 'מתעסק' פטור כי עשייה בלתי רצונית אינה מתייחסת לעושה, והדבר שייך רק באיסורים התלויים בעשיית האדם, כגון מלאכות שבת, שאם תיעשה המלאכה מאליה אין בכך איסור, אך בביאות ומאכלות אסורות התורה אסרה על האדם ליהנות מאיסור אף אם המעשה נעשה מאליה, ולכן הוא צריך כפרה (קובץ שיעורים ח"ב סי' כג, ח).

וכתבו הראשונים, כי גם העושה מצוה ללא כוונה אינו יוצא ידי חובתו מהתורה, אך האוכל מצה אפילו בכפיה יצא ידי

יום רביעי י' מנחם אב ה'תש"ע

איסור 'משונה'

לפעולה אחרת שהיא התכלית, כיון שסוף סוף מגיעים אל התכלית רק באמצעות הדבר ההוא, יש לדבר חשיבות גם מצד עצמו.

על פי זה יש לבאר גם בענינו: כיון שעל ידי ביאת הקטן חל על השפחה חיוב מלקות מן התורה, הרי אף שלמעשה הקטן אין תוקף ומשמעות מצד עצמו, כיוון שפעולתו היא האמצעי שעל ידו נובע חיוב מלקות מן התורה, יש למעשה תוקף מן התורה אף לגבי וחיוב להביא עליו קרבן.

ולמה הדין אמור בשפחה חרופה ולא בשאר עריות? כבר כתב הרמב"ם: "ביאת שפחה זו משונה מכל ביאות אסורות שבתורה, שהרי היא לוקה..." והעובדה שהעונש שונה ומיוחד מוכיחה שאיסור "ביאת שפחה זו משונה"...

(לקוטי שיחות, כרך י"ז, עמ' 232)

הלכות איסורי ביאה פרק ג, הלכה יז: **כִּן תִּשַׁע שָׁנִים יוֹם אַחֵר שָׁבָא עַל שִׁפְחָה חֲרוּפָה – הִיא לֹקָה, וְהוּא מְבִיא קָרְבָּן.** הרמב"ד חולק על כך וכותב: "זה שיבוש – שלא מצינו קטן בר עונשין, וקרבן זה מן העונשין הוא".

והנה, בהל' קרבן פסח (פ"ה ה"ז) כתב הרמב"ם כי קטן שהגדיל בין פסח ראשון לשני ושחטו עליו בראשון – פטור. והקשה ה'כסף משנה' (כקשיית הרמב"ד כאן): ואטו קטן בר חיובא ופיטורא הוא?

גם בהל' תלמוד תורה (פ"א ה"ג) כתב, שמי שלא למדו אביו "חייב ללמוד כשיכיר". ודייק ה'צמח צדק', שהלשון "כשיכיר" ולא "כשיגדיל" מלמד שהדברים אמורים אפילו בקטנותו. ואם כן יתכן שגם על הקטן יש חיוב מן התורה.

ומבאר הרבי: לשיטת הרמב"ם, גם בדבר שאין תכלית הכוונה בו מצד עצמו, אלא שהוא אמצעי שעל ידו באים

ווסתות, שור המועד ו'מוריד הגשם' יום חמישי י"א מנחם אב ה'תש"ע

נקבע רק מכאן ולהבא (קובץ הערות, הוספות אות ב).

ויש שכתבו כי הדבר שנוי במחלוקת הראשונים:

המסופק בימות הגשמים אם אמר 'משיב הרוח', לאחר שעברו שלושים יום בהן התפלל תשעים תפילות, מן הסתם התרגל לומר 'משיב הרוח' ואין צריך לחזור. ואם אמר 'משיב הרוח' תשעים פעם ברצף, נחלקו הראשונים בדבר: יש המדמים זאת לשור המועד, ש'ריחק נגיחותיו חייב – קירב נגיחותיו לא כל שכן?', וכן אמירת תשעים פעם רצופות מועילה יותר מאמירתן בעת התפילות. אך יש סוברים כי אין דמיון בין הדברים (ראה טור או"ח סי' קיד).

וסברת המחלוקת: לדעה הראשונה, חזקת שור המועד מבוססת על הרגל, ואם כן יש ללמוד מכאן לאמירת 'משיב הרוח' שתלויה בהרגל הלשון, אך לדעה השניה חזקת שור המועד מבוססת על הסתברות כי זהו טבעו, וזה כמובן לא שייך באמירת 'מוריד הגשם' (חידושי הגרש"ש ב"ק סי' לג).

הלכות איסורי ביאה פרק ח, הלכה ד: **שֵׁאִין הָאִשָּׁה קוֹבֵעֵת וְסֵת עַד שֶׁתִּקְבְּעֶנּוּ שְׁלֹשׁ פְּעָמִים.**

המושג חזקת שלוש פעמים נאמר בדינים שונים: הרואה דם שלוש פעמים במועד מסוים חוששת שתראה שוב במועד זה. שור שנגח שלוש פעמים יש לחשוש שינגח שוב וצריך לשומרו כראוי. וכן בדינים נוספים.

ויסוד הדבר: מאחר ו'המקרה לא יתמיד', מסתבר לומר שיש סיבה אחת שגרמה לכל המקרים, ולכן יש לחוש שכך יהיה גם להבא.

אך יש לבאר גם באופן אחר: הרגל נעשה טבע, ולכן עצם ראית הדם שלוש פעמים במועד מסוים יצרה הרגל בגוף האשה לראות במועד זה, וכן השור הורגל לנגוח.

ו'נפקא מינה': לפי הביאור הראשון, מתגלה למפרע כי זה טבעה של האשה מעולם, ומעתה יש להתייחס אף לראיות הקודמות כדין אשה שיש לה וסת, אך לפי הביאור השני הוסת

יום שישי י"ב מנחם אב ה'תש"ע

טומאת נידה במפלת

אלו הענינים הטבעיים, כולם הולכים על הרוב, ויפול בהם הזרות והפליאה" (פיהמ"ש נדה ג ב).

יתר על כן, לשיטת הרמב"ם, מי שמכיר את הצורות הללו יש לו לדון בהן גם בזמן הזה (רמב"ם איסורי ביאה יא, יב; כס"מ שם י, ח). והרמב"ם מונה את הצורות השונות של עוברים המוזכרים בתלמוד.

אך יש שכתבו, שעכשיו אין אנו בקיאים בצורות הללו ואין להאריך בדברים אלו (הרמב"ד בס' בעלי הנפש, ובהל' איסורי ביאה שם; טושו"ע יו"ד קצד ג) ולכן בכל המקרים הללו חוששים לוולד מספק ואין מטהרים בזמן הזה בשום צורה, ומטמאים אותה כטומאת נקבה מספק.

הלכות איסורי ביאה פרק י, הלכה א: **כָּל יוֹלֶדֶת – מִמָּאָה בְּנֵהָ, וְאִם עַל פִּי שְׂלֵא רֵאָתָה דָּם. וְאַחֵר תִּיּוֹלֶדֶת חִי אוֹ מֵת אוֹ אֶפְלוּ נָפֶל. אִם זָכָר – יוֹשֶׁבֶת לְזָכָר, וְאִם נְקֵבָה יוֹשֶׁבֶת לְנְקֵבָה. וְהוּא שֶׁתִּגְמֹר צִוְתָּהּ...**

בפוסקים נידונו מצבים שונים של הפלת עוברים פגומים ורקמות מהפלות, שנבעו מחוסר התפתחות עוברית או ממומים קשים. ואכן שינויים קשים בגופו ואבריו של העובר הם מהגורמים השכיחים להפלה.

ואף כי חלק מהתיאורים בתלמוד אינם מובנים ואינם מוכרים לנו, כתב הרמב"ם, "שלא יסופק בשכלך שהוא נמנע מצד הטבע, שילד אדם כל מה שזכרתי פה, אבל זה אפשר, וכבר העידו יותר מזה, וכתבו הפילוסופים מה שהוא זר יותר מכל

קנאי או 'רודף'?

שבת קודש י"ג מנחם אב ה'תש"ע

ברמז (שם ס"ב) – כי כל הדינים שהובאו בשו"ע הם הוראות לביצוע בפועל, והרי אין מורין לעשות כן! בשונה מהרמב"ם שהוא "מקבץ לתורה שבעל פה כולה" (הקדמת הרמב"ם) ויש בו גם הלכות שלא נהגות בזמן הזה.

יתירה מזו חידש הר"ן (סנהדרין פ"ב, א ד"ה מ"ט רודף) שזה שביט דין לא מורים להרוג את בועל הגויה כי אכן אינו חייב מיתה, אלא שקנאי רשאי לפגוע בו ולהרגו. ולכן, "אם נשמט הבועל והרג הקנאי כדי להציל עצמו מידו, אין הבועל נהרג עליו" (הל' ה), כי אמנם הקנאי רשאי לפגוע בו, אך מבחינת הבועל, הקנאי נחשב כ'רודף' הבא להרוג אדם שאינו חייב מיתה.

(לוקסי שיחות ז"ח עמ' 150)

הלכות איסורי ביאה פרק י"ב, הלכה ד': פל' הפועל כותית... אם פגעו בו קנאין ונהרגו – הרי אלו משבחין וזרזין. ודבר זה הלכה למשה מסיני הוא. ראייה לדבר זה: מעשה פינחס בומר.

דין "קנאין פוגעין בו" אמור בתורה ברמז במעשה פנחס. ולמה לא נכתב במפורש ככל דיני התורה? כי "אם בא הקנאי ליטול רשות מבית דין להרגו – אין מורין לו" (להלן הלכה ה). ואם התורה תכתוב את דין "קנאין פוגעין בו" במפורש, תהיה זו מצוה והוראה גם למי שבא "ליטול רשות מבית דין".

בכך תתיישב שאלת ה'חלקת מחוקק' (אהע"ז ס"ז ט"ז, ד) מדוע השמיט השולחן-ערוך את דין 'קנאים פוגעים בו', והביאו רק

המשך ביאור למס' שבועות ליום ראשון עמ' ב

ואכל כל שהוא, חייב. מתרצת הגמרא: מפרש נמי בפריה דמי – מפרש בשבועתו שלא יאכל אפילו כל שהוא, דומה לענין אכילת בריה בשאר איסורים, שכמו שהאוכל בריה פחותה מכזית חייב מטעם שיש לה חשיבות, כן המפרש בשבועתו שלא יאכל כל שהוא, החשיב את האכילה הזו על ידי שאסרה על עצמו, ואין ללמוד מכך לנשבע שלא יאכל בסתם, שהוא אינו מתכוון לאסור אלא כסתם

המשך ביאור למס' שבועות ליום שישי עמ' א

העלם חפץ בלא העלם שבועה, שלימדה עליו הברייתא שהוא פטור, הרי דמי, כגון דאמר 'שבועה שלא אוכל פת חמין, וכסבור של שעורים קאמר, דשבועתיה דכיר ליה – שזכר הוא את השבועה, חפצא אינשי – אך שכח את החפץ שנשבע עליו. והרי אין לומר כן, דכיון דחפצא אינשי להו היינו העלם שבועה, שעל ידי ששכח על מה נשבע נעלם ממנו מה היא שבועתו. אלא אמר רבי אלעזר, דא ורא – זה וזה, כלומר העלם חפץ והעלם שבועה אחת היא, ולעולם אין אתה מוצא העלם חפץ בלא העלם שבועה, ועל כרחך חלק זה של הברייתא אינו נכון, ולא נשנה מעולם על ידי התנאים.

רב יוסף מיישב את הברייתא: מתקנה לה – הקשה רב יוסף, אלא – נמצא לדברי רבי אלעזר ושאר חכמי ארץ ישראל, שהעלם חפץ בלא העלם שבועה, לא משבחתי לה, וקשה על דבריהם הא משבחתי לה כגון דאמר 'שבועה שלא אוכל פת חמין, והושיט ידו לסל ליפול פת שעורים ועלתה בידו של חמין, וכסבור שעורים היא שלא נשבע עליה, ואכלה, דשבועתיה דכיר ליה – את שבועתו הוא זוכר היטב, וחפצא הוא דלא ידע ליה – אלא שהחפץ נתחלף לו, והרי זה העלם חפץ בלא העלם שבועה, ועל זה הוא שנאמר בברייתא שפטור מקרבן.

אביי דוחה את דברי רב יוסף: אמר ליה אביי לרב יוסף, כלום מחייבת ליה – הלא אין אתה בא לחייב קרבן אלא אמאי דתפיס בידה – על מה שתופס בידו, ולגבי פת זו שבידו העלם שבועה הוא, שסבור הוא שלא נשבע עליה ובאמת נשבע עליה. נמצא שאין אתה מוצא העלם חפץ בלא העלם שבועה. הגמרא מביאה נוסחא אחרת של דחיית אביי: לישנא אחרת, אמר ליה אביי לרב יוסף, סוף קרבן דקא מייתי – שהוא מביא עולה דהאי פת מיתה – מכל מקום בא הוא על פת שבידו, ולגבי פת זו העלם שבועה הוא, שסבור הוא שלא נשבע עליה ובאמת נשבע עליה.

הגמרא מפרשת את סברת רב יוסף: ורב יוסף אמר לה, כיון דכי ידע ליה דחמין הוא – כיון שאם היה יודע שהפת שבידו, פת חטים היא,

אכילות שבתורה שהן בכזית. הגמרא מקשה שוב: ותר' עפר, שהנשבע שלא יאכל עפר ואכל עפר, לכאורה חייב אפילו בפחות מכזית, שכיון שאין זה דבר הראוי לאכילה לא שייך בו שיעור אכילה. ממשכיה הגמרא: אלא צריך לומר שגם הנשבע שלא יאכל עפר אינו חייב אלא בכזית,

פריש מיניה – היה פורש ממנה, הרי שהעלם חפץ הוא, שהטעות בחפץ היא בלבד הגורמת לעבירה. הגמרא דנה בדין שגגה הכוללת בה העלם שבועה עם העלם חפץ: בעא מיניה – שאל ממנו רבא מרב נחמן, העלם זה וזה בידו, וכגון ששכח שנשבע שלא יאכל פת חטים וכן סבר שהפת שבידו אינה של חטים אלא של שעורים, מהו, האם חייב בדין העלם שבועה או פטור בדין העלם חפץ.

אמר ליה רב נחמן, הרי העלם שבועה בידו וחייב, שהעלם שבועה מחייב קרבן. השיב לו רבא, אדרבה, הרי העלם חפץ בידו ופטור, שהעלם חפץ פטור. רב אשי מביא דרך לברר את סוג העלם: אמר רב אשי, חזוין – יש לנו לראות אי – אם מחמת שבועה קא פריש, כלומר שאם כאשר הודיעו לו על שבועתו (ולא על הפת, שהיא של חטים) פירש מן העבירה, הרי זה העלם שבועה בידו וחייב, ואי מחמת חפץ קא פריש, כלומר שאם כאשר אמרו לו שפת זו של חטים היא (ולא הזכירוהו על השבועה) פירש מן העבירה, הרי זה העלם חפץ בידו ופטור.

רבינא דוחה את דברי רב אשי: אמר ליה רבינא לרב אשי, כלום פריש משבועה – כשהודיעוהו על שבועה ופירש מן העבירה הלא ודאי לא פירש אלא משום חפץ – משום ששם אל לבו לומר מה בכך שנשבעתי על פת חטים, ומתוך כך נזכר שהפת שבידו פת חטים היא ולכן פירש ממנה, ונמצא שהעלם שניהם בידו, כלום פריש מחפץ – כשאמרו לו שהפת הזו פת חטים היא ופירש ממנה הלא ודאי לא פירש אלא משום שבועה – משום שנזכר מתוך כך שנשבע שלא לאכול פת חטים, ונמצא שהעלם שניהם בידו. אלא לא שגא – אלא אין נפקא מינה איזו הודעה גרמה לו לפרוש, שבין כך ובין כך העלם שניהם הוא ופטור.

הגמרא מבררת מהו האופן בו חייב קרבן על שבועה לשעבר: בעא מיניה – שאל ממנו רבא מרב נחמן,

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום – ז'י"ג מנחם-אב ה'תש"ע

יום ראשון ז' מנחם-אב ה'תש"ע

הלכות נערה בתולה

יש בכללן חמש מצות. שלש מצות עשה, ושתי מצות לא תעשה, וזהו פרטן: (א) לקנס המפתה. (ב) שישא האונס אנוסתו. (ג) שלא יגרש האונס. (ד) שתשב אשת מוציא שם רע תחת בעלה לעולם. (ה) שלא יגרש מוציא שם רע את אשתו. ובאור מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

א. מי שפיתה בתולה - קונסין אותו משקל חמשים סלעים של כסף מזקק. והוא הנקרא קנס. וכן אם אנס אותה. וקנס זה מצות עשה של תורה, שנאמר: ונתן האיש השכב עמה לאבי הנערה חמשים כסף. ואי זה הוא מפתה, ואי זה הוא אונס? מפתה - לרצונה, אונס - שפא עליה בעל כרחיה. כל הנבעלת בשדה - הרי זו בחזקת אנוסה, ודין אותה בדין אנוסה, עד שיעידו העדים שברצונה נבעלה. וכל הנבעלת בעיר - הרי זו בחזקת מפתה, מפני שלא זעקה, עד שיעידו העדים שהיא אנוסה, כגון ששילף לה חרב ואמר לה: אם תזדקי אהרג אותה. ג. המפתה שלא רצתה להנשא למפתה, או שלא רצה אביה לתנה לו, או שלא רצה הוא לקנס - הרי זה נותן קנס⁷ והולך, ואין כופין אותו לקנס. ואם רצו ויכנסה - אינו משלם קנס⁸, אלא כותב לה כתובה כשאר הבתולות. אבל האנוסה שלא רצתה היא או אביה להנשא לאונס - הרשות בידם¹⁰, ונותן קנס והולך. רצתה היא ואביה ולא רצה הוא - כופין אותו וכונס ונותן קנס¹¹; שנאמר: ולו תהיה לאשה - הרי זו מצות עשה. אפילו היא חגרת או סומא או מצרעת

- כופין אותו לקנס. ואינו מוציא לרצונו לעולם, שנאמר: לא יוכל לשלחה כל ימיו - הרי זו מצות לא תעשה. ד. ואין לה כתובה. שלא תקנו חכמים כתובה לאשה אלא כדרי שלא תהיה קלה בעיניו להוציאה, וזה אינו יכול להוציאה¹². ה. היתה אנוסה זו אסורה עליו, אפילו מחייבי עשה¹³ ואפילו שנייה¹⁴ - הרי זה לא ישאנה¹⁵. וכן אם נמצא בה דבר זמה אחר שקנס¹⁶ - הרי זה יגרשנה. שנאמר: ולו תהיה לאשה - אשה הראויה לו. ו. כהן גדול שאנס בתולה או שפיתה אותה - הרי זה לא יכנס; מפני שהוא מצוה לקח את הבתולה¹⁷, ובשעה שישא זו אינה בתולה¹⁸. ואם כנס - יוציא בגט¹⁹. ז. אף על פי שנאמר באונס 'לא יוכל לשלחה' - בין שקדמו עשה²⁰, שנאמר 'ולו תהיה לאשה'²¹, הרי זה נתקו לעשה. ונמצאת זו מצות לא תעשה שנתקה לעשה, שאין לוקין עליה אלא אם לא קים עשה שבה, כמו שיתבאר בהלכות סנהדרין. לפיכך, האונס שעבר וגרש - כופין אותו להחזיר, ואינו לוקה²². ממה גרושתו קדם שיחזירנה, או נתקדשה לאחר²³, או שהיה כהן שאסור בגרושה - הרי זה לוקה; שהרי עבר על לא תעשה, ואינו יכול לקים עשה שבה²⁴. ח. אין האונס או המפתה חייב בקנס עד שיבוא עליה [בדרכה] ובעדים²⁵, ואינו צריך התראה²⁶. ומאימתי יהיה לבת קנס? מאחר שלש שנים גמורות עד שתבגר. נבעלה בתוך שלש שנים - אין ביאתה ביאה²⁷. בא עליה משבגרה - אין לה קנס; שנאמר: נערה בתולה - לא הבגרת. ט. ואחת שיש לה אב ואחת שאין לה אב יש לה קנס. ואלו שאין להן קנס: הבוגרת, והמקאנת²⁸, והאילנית²⁹, והשוטה והחרשת³⁰, ומי שציצא עליה שם רע בילדותה ובאו שנים והעידו שתבעה אותן לזנות עמה, והמגרשת מן

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(1) מאחר שלוש שנים עד שתבגר. (2) כסף טהור, שאין בו תערובת של נחושת או מתכת אחרת. (3) בלשון חכמים. (4) עונש ממון. (5) משלם קנס. (6) האנוסה. (7) מחוץ לדמי בושט ופגם. (8) אבל בושט ופגם נותן מיד לאביה בין נשאה בין לא נשאה. (9) שכתובתן מאתיים דינר, ואף על פי שכבר בעולה היא בשעת נישואיה, אין אומרים כתובתה מנה (מאה דינר), כדין כתובת בעולה, שאם כן לקחה מידת הדין, ונמצא חוטא נשכר, שהרי בתולה הייתה והוא פגמה, ואין זה בדין שירוויח בחטאו. (10) 'ולו תהיה לאשה' תהיה - מדעתה. (11) ומוסיף גם בושט, צער ופגם. (12) שהרי מזהר הוא בתורה לא לשלחה כל ימיו, ואין חוששים שמא יצערנה כל כך עד שתאמר לו איני רוצה בכך. (13) שאסור ביאתו אינו אלא במצות עשה בלבד. (14) שאסור ביאתה אינה אלא מדברי סופרים בלבד. (15) שנאמר: 'ולו תהיה לאשה' - באשה הראויה לקיימה הכתוב מדבר. (16) שזינתה תחתיו ונאסרה עליו. (17) 'והוא אשה בבתוליה יקח'. (18) ובעולה לכהן גדול היא מחייבי עשה. (19) ואפילו אנוסת עצמו או מפותת עצמו, בכלל האיסור. (20) שנכתב העשה בתורה לפני הלאו. (21) זו מצות עשה, ובסוף אותו פסוק נאמר: 'לא יוכל לשלחה'. (22) שהעשה: ולו תהיה לאשה - 'היא כפרתו ותקנתו על עבירת הלאו'. (23) שאסור לו להחזירה. (24) 'כל מצות לא תעשה שיש בה קום עשה, קיים עשה שבה' - פטור, לא קיים עשה שבה (ואף על פי שלא בטלה בידיים, כגון במקרה שלפנינו, שמתה ואינו יכול להחזירה) - חייב. (25) שאם אין עדים אפילו יודה מעצמו אינו משלם קנס. (26) אל תעשה זה, שאם תעשה תחייב קנס, שלא מצאנו התראה אלא במיתתו או במלקות. (27) שבתוליה חוזרים. (28) יתומה קטנה שהשיאורה אמה או אחיה ומיאנה אחרי כן בבעלה. ואין לה קנס שאינה בחזקת בתולה הואיל ונישאתה. (29) והטעם, כי האילנית אין לה ימי נערויות אלא מקטנותה תצא לבגר. (30) שאין בנות דעת ואין בחזקת בתולות.

יד. וכן הדין לכל עברה שיש בה מיתת בית דין, שאין בה תשלומין.⁵⁹

טו. בא עליה⁶⁰ ומתה - הרי זה פטור מן הקנס; שנאמר: ונתן האיש השכב עמה לאבי הנערה - לא לאבי המתה⁶¹. והוא, שתמות קדם שתעמד בדין⁶².

פרק שני

א. חמשים פספ של קנס הם דמי הנאת שכיבה בלבד. וחיוב המפתה לתן בשת ופגם יותר על הקנס הקצוב בתורה. יתר עליו האונס, שהוא נותן את הצער. שהנבעלת ברצונה אין לה צער, ואנוסה יש לה צער. וכן הוא אומר באנוסה: תחת אשר ענה.

ב. נמצא המפתה משלם שלשה דברים: קנס ובשת ופגם; והאונס - ארבעה: קנס ובשת וצער ופגם.

ג. קנס שנה בכל. אחד הבא על בת כהן גדול ואחד הבא על בת גר או ממזר - קנסה חמשים פספ. אבל הבשת והפגם והצער אינן שוין לכל, וצריכין שומא.

ד. כיצד שמין הבשת? הכל לפי המביש והמתביש. שאינו דומה מביש נערה חשובה וממשפחה מן חסד למביש קטנה עניה בזויה, ואינו דומה מתביש מאדם חשוב וגדול למתביש מאדם מהנבילים וקל מן הקלים.

ה. ולפי זה רואין הדינין מעלתו ומעלתה, ושמין כמה ממון ראוי לאביה ולמשפחתה לתן ולא יארע להן דבר זה מאדם זה, וכמוהו חייב לשלם.

ו. פגם - לפי יפה. וראין אותה כאלו היא שפחה נמכרת בשוק, כמה היא שוה בעולה וכמה היתה שוה בתולה; שאדם רוצה לקנות שפחה בתולה, לתנה לעבדו שהוא רוצה בהגנתו וטובתו; וראין כמה פחתה וישלם. צער -

הנשואין ועדין היא נערה בתולה³¹. אבל המגרשת מן הארוסין³²: אם נאנסה - יש לה קנס, וקנסה לעצמה³³; ואם נתפתה - אין לה קנס³⁴.

י. הגיורת והשבויה והמשחררת³⁵: אם נתגיירה ונפדית ונשתחררה והיא בת שלש שנים או פחות - יש לה קנס³⁶, ואם היתה בת שלש שנים ויום אחד כשנתגיירה או כשנפדית או כשנשתחררה - אין לה קנס; הואיל וביאתה ביאה - הרי הן כבעולות³⁷.

יא. היתה בתולה זו אסורה על האונס או המפתה: אם היתה אחת מחיבי כרתות³⁸, כגון אחותו או דודתו והנדה וכיוצא בהן³⁹, או שהיתה מחיבי לאוין⁴⁰: אם התרו בו - הרי זה לוקה ואינו משלם קנס, שאין אדם לוקה ומשלם⁴²; ואם לא היתה שם התראה⁴³ - הואיל ואינו חייב מלקות⁴⁴, הרי זה משלם קנס.

יב. היתה מחיבי עשה או שניה וכיוצא בהן⁴⁵ שאסורה מדברי סופרים, בין התרו בו בין לא התרו בו - חייב בקנס, שאין כאן מלקות⁴⁶.

יג. היתה מחיבי מיתת בית דין⁴⁷, כגון בת⁴⁸ ואשת בנו⁴⁹ וכיוצא בהן, בין התרו בו בין לא התרו בו⁵⁰ - פטור מן הקנס. שנאמר: ולא יהיה אסור⁵¹ - עונש יענשו⁵². הא⁵³ אם היה שם אסור⁵⁴ - אין שם ענשו⁵⁵. ואף על פי שהריגת האשה בשגגה⁵⁶, שחרי לא נתפנו לה⁵⁷, שנאמר: כי יצאו אנשים ונגפו אשה. הא למדת, שלא חלק הפתוי באסור בין שוגג למזיד לפטור מן התשלומין. והרי הוא אומר: מכה נפש בהמה ושלמנה, ומכה אדם יומת. מה מכה נפש בהמה לא חלק הפתוי בין שוגג למזיד לחיבו בתשלומין⁵⁸, אף מכה נפש אדם לא חלק הפתוי בין שוגג למזיד לפטור מן התשלומין.

(31) כגון שנכנסה לחופה ומיד גרשה בעלה בחזקת שלא נבעלה, ובכל זאת אין לה קנס, כי כל שנכנסה לחופה הרי היא כבעולה. (32) שבחזקת בתולה היא. (33) שנאמר בקנס: "אשר לא אורשה" - "לא אורשה, לאביה", אורשה, לעצמה, אבל בושת ופגם - לאביה, שאין האירוסין מוציאים מרשות האב. (34) שהרי נתרצית ומחלה לו קנסה הראוי לה. (35) "שפחה כנענית" שנשתחררה. (36) לפי שבחזקת בתולות הן, ואפילו אם נבעלו, סופן לחזור בתולות כשאר הבתולות. (37) "כיוון שראויות לביאה בחזקת הפקר הן ונבעלות בגיוותן והשבויה בשבייתה". (38) שחייבה תורה על ביאתה עונש כרת. (39) והן האמורות בפרשת אחרי מות. (40) שנאסרה ביאתן בתורה ולא חייבה עליהם עונש כרת אלא מלקות בלבד. (41) שגם חייבי כריתות, שיש בהן איסור לא תעשה אם התרו בהם לוקים ונפטרו מידי כריתותם, שאם עשו תשובה אחר שלקו - בית דין של מעלה מוחל להם. (42) שנאמר: "והפילו השופט והכהו לפניו כדי רשעתו" - "משום רשעה אחת אתה מחייבו ואי אתה מחייבו משום שתי רשעיות", ובסמוך לו נכתב: ארבעים יכנו, שמחייבים אותו הכאה ולא ממון. (43) שלא הזהירוהו העדים: "אל תעשה כך, שזוהי עבירה וחייב אתה עליה מלקות". (44) שאין מלקות בלא התראה. (45) כגון חלוצה לכהן ונתינה לישראל. (46) אין מלקות אלא באיסור "לא תעשה", ולא בחייבי עשה, וכל שכן שאין מלקות באלה שאינן אסורות אלא מדברי סופרים. (47) ארבע מיתות נמסרו לבית דין של מטה לדון בהם על עבירות חמורות. (48) שאם בא עליה נידון בשריפה. (49) שאם בא עליה עונשו סקילה. (50) שפטור מעונש מיתה. (51) שנגף אשה הרה ויצאו ילדיה ולא מתה. (52) חייב לשלם דמי וולדות לבעל. (53) אבל. (54) שמתה האשה. (55) תשלומי דמי וולדות "שהרי נתחייב בדין גדול מזה". (56) ואינו חייב מיתה עליה. (57) שכל אחד נתכוין רק לחברו, ולא לאשה. (58) שאין עונש מיתה למכה בהמה אלא עונש ממון בלבד, ואפילו בשוגג חייב לשלם שנאמר: פצע תחת פצע - לחייב על השוגג כמזיד. (59) כגון החובל בחברו בשבת (שחייב מיתת בית דין משום מפרק, אפילו היה שוגג פטור מן התשלומין או שזרק חץ בשבת מתחילת ארבע לסוף ארבע (אמות) וקרע בגד חברו בהליכתו פטור מלשלם מפני שזריקת חץ בשבת ברשות הרבים היא עוון מיתת בית דין. (60) על כל נערה בתולה הכשרה לו. (61) אבי הנערה - משמע שהיא קיימת. (62) אבל עמדה בדין ותבעתו ואחרי כן מתה הרי זה חייב בקנס, שמשעה שעמדה בדין זכה בו האב.

לכוא עליה בכל מומן שארצה, או אניח זה לכוא עליה
בחנו, שיש לו לאדם למחל ממונו לכל מי שירצה; לכה
נאמר: אל תחלל את בתך. שנה שחיבה תורה לאונס
ולמפתה מומן ולא מלקות - בשארע הדבר מקרה, שלא
מדעת אביה ולא הכינה עצמה לכה, שדבר זה אינו הונה
תמיד ואינו מצוי; אבל אם הניח בתו בתולה מוכנת לכל
מי שיבוא עליה - גורם שתמלא הארץ זמה, ונמצא האב
נושא בתו והאח נושא אחותו, שאם תתעבר ותלד - לא
יודע בן מי הוא. והמכין בתו לכה - הרי היא קדשה, ולוקה
הבועל והנבעלת משום 'לא תהיה קדשה'. ואין קונסין
אותו. שלא חיבה תורה קנס אלא לאונס ומפתה; אבל זו
שהכינה עצמה לכה, בין מדעתה בין מדעת אביה - הרי זו
קדשה. ואסור קדשה אחד הוא בין בבתולה בין בבועלה.
לפיכך אמרו חכמים, שהיוצא עליה שם רע בילדותה - אין
לה קנס, כמו שבארנו; שהרי זו בחזקת שהפקירה עצמה
לדבר זה ברצונה.

פרק שלישי

א. המוציא שם רע על בת ישראל, ונמצא הדבר שקר -
לוקה; שנאמר: ויפרו אותו. ואזהרה שלו מ'לא תלך רכיל
בעמך'. ונותן לאביה משקל מאה סלעים כסף מזקק. ואם
היתה יתומה - הרי הם של עצמה.
ב. והמוציא שם רע על הקטנה או על הבוגרת - פטור מן
הקנס ומן המלקות, ואינו חייב עד שיוציא על הנערה;
שנאמר: והוציאו את בתולי הנערה - נערה מלא דבר הפתוב.
ג. אין דנין דין זה אלא בפני הבית ובית דין של עשרים
וישלשה, מפני שיש בדין מוציא שם רע דיני נפשות; שאם
נמצא הדבר כמו שנאמר - הרי זו נהרגת. אבל האונס
והמפתה - דנין בהן בכל זמן בשלשה, כמו שיתבאר
בהלכות סנהדרין.
ד. ומצות עשה של תורה שתשב אשת מוציא שם רע
תחתיו לעולם, שנאמר: ולו תהיה לאשה. אפלו ענת או
מפת שחין. ואם גרשה - עבר על לא תעשה, שנאמר: לא
יכל לשלחה כל ימיו. וכופין אותו ומחזיר ואינו לוקה, כמו
שבארנו באונס. ואם קדם אחד וקדשה, או שמטה, או
שהיה בהן שאסור בגרושה - הרי זה לוקה על גרושה.
ה. נמצא בה דבר זמה, או שנמצא אסורה עליו מחיבי
לאוין או מחיבי עשה, ואפלו שניה - הרי זה יגרשנה בגט;
שנאמר: ולו תהיה לאשה - אשה הראויה לו. ולמה לא
יבוא עשה וינקה את לא תעשה, בין במוציא שם רע בין
באונס, וישא זו האסורה? שהרי אפשר שלא תרצה היא
לישב, ונמצא עשה ולא תעשה קמיין.
ו. כיצד הוצאת שם רע? הוא שיבוא לבית דין ויאמר:
נערה זו בעלתי ולא מצאתי לה בתולים. וכשבקשתי על
הדבר נודע לי שזנתה תחתי אחר שארסתי, ואלו הם עדי
שזנתה בפניהם. ובית דין שומעין דברי העדים וחוקרין
עדותן. אם נמצא הדבר אמת - נסקלת; ואם הביא האב
עדים, והיומו העדים שהביא הבעל, ונמצא שהעידו שקר

לפי קטנותה ובגין גופה, ולפי שניו וגופו. ואומדין כמה
האב רוצה לתן ולא תצטרע זו מזה, ויתן.
ז. המפתה נותן בשת ופגם מיד, ואינו נותן הקנס אלא אם
כן לא נשאה; שנאמר: ואם מאן ימאן אביה לתתה לו, כסף
ישקל. אבל האונס נותן ארבעה דברים מיד וכוונס. לפיכך,
כשתרצה להתגרש או תתאלמן - אין לה כלום.
ח. באו עליה שנים, אחד כדרפה ואחד שלא כדרפה: זה
שבא עליה שלא כדרפה, אם הוא ראשון - חייב בבשת
ופגם, ואם הוא אחרון - חייב בבשת בלבד, שפכר נפגמה;
וזה שבא עליה כדרפה, בין ראשון בין אחרון - חייב בקנס
ובשאר הדברים, אבל אין בשת ופגם של בת שלא נבעלה
כלל בבשת ופגם זו שנבעלה שלא כדרפה.
ט. כבר הודענו הבנות שאין להן קנס, ועשר הן: הבוגרת,
והמאנת, והמגרשת, והאילונית, והשוטה, והחרשת,
והגיוורת, והשבויה, והמשחררת, והיוצא עליה שם רע.
ושאר הבנות יש להן קנס.
י. כל בת שיש לה קנס - יש לה בשת ופגם; ואם היא
אנוסה - יש לה צער. וכל בת שאין לה קנס - כף אין לה
לא בשת ולא פגם, אם נתפתה, וכן אם נאנסה; חוץ
מבוגרת ומאנת ושוטה וחרשת.
יא. כיצד? האונס את הבוגרת ואת המאנת, אף על פי
שאין להן קנס - יש להן בשת ופגם וצער. והאונס שוטה
או חרשת - משלם צער בלבד. אבל המפתה את בלן -
פטור מכלום.
יב. אין אדם משלם קנס בכל מקום בהודאת פיו, אלא על
פי עדים. לפיכך, האומר: אנסתי או פתיתי בתו של פלוני -
אינו משלם קנס. אבל משלם בשת ופגם בהודאת פיו. וכן
בת שתבעה איש בדין ואמרה לו: אנסת או פתית אותי, והוא
אומר: לא היו דברים מעולם - הרי זה נשבע שבועת הסת;
שאלו הודה, היה משלם לה בשת ופגם וצער על פי עצמו.
יג. אמרה לו: אנסת אותי, והוא אומר: לא כי אלא פתיתי
- הרי זה נשבע שבועת התורה על דמי הצער, ומשלם בשת
ופגם; שהרי הודה במקצת הטענה, כמו שיתבאר במקומו.
יד. שלשה דברים של מפתה וארבעה של אונס - הרי הן
של אב, שכל שבח נעורים לו. ואם אין לה אב - הרי הן
של עצמה.
טו. מפתה או אנוסה שלא תבעה עד שבגרה, או עד
שנשאת, או עד שמת האב - הארבעה דברים או השלשה
שלה. עמדה בדין ותבעה אותה, ואחר כך בגרה או שנשאת
- הרי הן של אב. ואם מת האב אחר עמידתה בדין - הרי
הן של אחין, שהן יורשי האב; שמעת שעמדה בדין וזה
בהן האב.
טז. הבת שנתארסה ונתגרשה - קנסה לבדו לעצמה.
נאנסה או נתפתה ואחר כך נתקדשה לאחר - קנסה ושאר
הדברים לאביה, שאין הארוסין מוציאין מרשות אב.
יז. אני אומר, שנה שנאמר בתורה: אל תחלל את בתך
להזנותה - שלא יאמר האב: הואיל ולא חיבה תורה מפתה
ואונס אלא שיתן מומן לאב, הריני שוכר בתי בתולה לזה

יום שני ח' מנחם-אב ה'תש"ע*

הלכות סוטה¹

יש. בכללן שלש מצוות. אחת מצוות עשה, ושתי מצוות לא תעשה, וזהו פרטן: (א) לעשות לסוטה כתורת הקנאות הסדורה בתורה. (ב) שלא לתן שמן בקרבנה. (ג) שלא לתן עליה לבונה.

ובאור מצוות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

א. קנוי¹ האמור בתורה, 'וקנא את אשתו', הוא שיאמר לה בפני עדים: אל תסתרי² עם איש פלוני. אפלו היה אביה או אחיה או עכו"ם או עבד³ או שחור, הוא האיש שאינו מתקשה ואינו מוליד.

ב. הסתירה האמורה בתורה, 'ונסתרה', הוא שתסתיר עם אותו האיש שאמר לה 'אל תסתרי עמו' בפני שני עדים. אם שהתה עמו כדי טמאה⁴, שהוא כדי לצלות ביצה⁵ ולגמעה - הרי זו אסורה על בעלה עד שתשתה מי המרים⁶ ויבדק הדבר. ובוזמן שאין שם מי סוטה⁷ - תאסר עליו לעולם⁸, ותצא בלא כתבה.

ג. קנא לה על שנים כאחד ואמר לה: אל תסתרי עם פלוני ופלוני, ונסתרה עם שניהן כאחד⁹ ושהתה כדי טמאה, אפלו הם שני אחיה¹⁰ או אביה¹¹ ואחיה - הרי זו אסורה עד שתשתה¹².

ד. אמר לה בפני שנים: אל תדברי עם פלוני - אין זה קנוי¹³. ואף על פי שנסתרה עמו בעדים ושהתה כדי טמאה - לא נאסרה עליו¹⁴, ואינה שותה בקנוי זה.

ה. וכן אם אמר לה: אל תסתרי עמו, וראויה מדברת עמו - אין זו סתירה, ולא נאסרה ולא שותה. וכן אם לא קדם קנוי, ובאו שנים והעידו שנסתרה עם זה ושהתה כדי טמאה - לא נאסרה על בעלה ואינה שותה.

ו. אמר לה: אל תסתרי עם איש פלוני, והיה קטן פחות מכן תשע שנים ויום אחד¹⁵, או שאמר לה: אל תסתרי עם בהמה זו - אין זה קנוי; שגאמר: ושכב איש אותה - פרט לקטן ולבהמה¹⁶, שאין אוסרים אותה עליו.

ז. בעל שמחל¹⁷ על קנויו קדם שתסתיר - קנויו מחול, וכאלו לא קנא לה מעולם. אבל אם מחל אחר שתסתיר -

1 - יסקלו, וילקה הוא, ונותן מאה סלעים. ועל זה נאמר: ואלה בתולי בתי - אלו העדים שיזמו עדי הבעל. חזר הבעל והביא עדים אחרים והזמו עדי האב - הרי הנערה ועדי אביה נסקלין. על זה נאמר: ואם אמת היה הדבר הזה. מפי השמועה למדו, שפרשה זו יש בה עדים, וזוממין, וזוממי זוממין.

2. הוציא עליה שם רע והיא בוגרת, אף על פי שהביא עדים שזנתה תחתיו כשהיתה נערה - הרי זה פטור מן המלקות ומן הקנס. ואם נמצא הדבר אמת - הרי זה תסקל; אף על פי שהיא בוגרת, הואיל ובעת שזנתה נערה היתה. ח. כל נערה שאין לה קנס אם נאנסה או נתפתה, כך המוציא עליה שם רע פטור מן המלקות ומן הפשלומין. וכן הכותית שנתגירה והשפחה שנשתחררה פחותה מבת שלש שנים, אפלו היתה הורתה שלא בקדשה ולדתה בקדשה, המוציא עליה שם רע - פטור מן הקנס ומן המלקות; שגאמר: כי הוציא שם רע על בתולת ישראל - עד שתהיה הורתה ולדתה בקדשה.

ט. קדש נערה וגרשה, וחסר וקדשה, והוציא עליה שם רע, והביא עדים שזנתה תחתיו בקדושתין הראשונים, ונמצאו זוממים - הרי זה פטור. וכן אם היתה יבמתו שפנסה, והוציא עליה שם רע, והביא עדים שזנתה תחת קדושי אחיו, ונמצאו זוממים - הרי זה פטור מן המלקות ומן הפשלומין. וכל הפטור, אם רצה לגרש - יגרש. י. אינו חייב עד שיבעל אותה כדרכה ויוציא שם רע (על הבעילה) כדרכה. בעלה שלא כדרכה ואמר: לא מצאתיה בתולה - פטור, ומכין אותו מכת מרדות.

יא. וכן אם אמר: לא מצאתיה בתולה, ולא אמר: שזנתה תחתיו; או שאמר: וזנתה תחתיו, ולא הביא עדים, אלא באו מאליהם - הרי זה פטור, אף על פי שהעדים נהרגים אם היוזמו.

יב. זה שגאמר בתורה: ופרשו השמלה - לשון כבוד, שנושאין ונותנין בסתרי הדבר. וכן זה שיאמר האב: אלה בתולי בתי - הן זוממי עדי הבעל. וזה שגאמר: ואם אמת היה הדבר תהרג - כשזנתה אחר הארוסין בעדים, שגאמר: לזנות בית אביה; אבל קדם הארוסין - כבר אמרה תורה בה שהיא פטורה מקלום, ובוועלה חייב בתשלומי קמח בלבד, בין פתה בין אנס.

סלקו הלכות נערה בתולה

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(1) סרה מדרכי הצניעות, והוא כינוי לאשת איש החשודה בבגידה בבעלה. (1) לשון התראה. (2) אל תיכנסי עימו למקום סתר. (3) "על ידי כל עריות מקנאים" ואין אומרים: מאחר שאנו דורשים "ונטמאה-ונטמאה", שתי פעמים, אחת לאוסרה על בעלה ואחת לאוסרה על בועלה, - אלה שנאסרות על הבעל בסתירה זו, נאסרו גם על הבעל, אבל כל המנויים כאן שהנשים אסורות עליהם גם לפני הסתירה, לא תיאסרנה על בעליהן - אלא אף הן אסורות. (4) = כדי ביאה. (5) של תרגומה על אש בינונית. (6) "שנותן לתוכם דבר מר". (7) משחרב בית המקדש. "שאינן משקים את הסוטה אלא בבית דין הגדול של שבעים זקנים במקדש". (8) אחרי שקינא לה ונסתרה בפני שני עדים ואין מים לבדוקה. (9) אף על פי שמצד הדין מותר לאשה להתייחד עם שני אנשים בזמן שהם כשרים. (10) ויש מי שמתיר להתייחד עם אחותו. (11) שמותר לאדם להתייחד עם בתו. (12) כי הכל תלוי בקפידת הבעל, וזה שהקפיד וקינא לה, וודאי ראה בהם דבר פריצות ולא הייתה צריכה להתייחד עמהם אחר קינויו. (13) שאין קינוי אלא על עסקי סתירה. (14) הואיל ולא קדם לה קינוי האוסר. (15) שאין ביאתה ביאה. (16) שהתורה אמרה "ושכב איש אותה" - פרט לקטן ולבהמה שאינם בכלל איש. (17) ויתר.

- 1 אינו יכול למחל. גרשה¹⁸ - הרי זה כמי ששמחל, ואם
- 2 החזירה - צריך לקנות קנאי אחר¹⁹.
- 3 ח. קנא לה בפני שנים, וראה אותה שנסתרה עם זה שקנא
- 4 לה עליו ושהתה כדי טמאה - הרי זו אסורה עליו²⁰, ויוציא
- 5 ויתן כתובה²¹; שאינו יכול להשקותה על פי עצמו²². וכן
- 6 אם שמע העם מרגנין²³ אחריה אחר הקנאי והסתירה²⁴, עד
- 7 ששמע מהנשים השוות לאור הלכנה²⁵ נושאות ונוהגות בה
- 8 שזנתה עם האיש שקנא לה עליו - הרי זה אסור לקימה²⁶,
- 9 ויוציא ויתן כתובה²⁷.
- 10 ט. בא עד אחד והעיד לו שנסתרה עמו אחר קנאי ושהתה
- 11 כדי טמאה: אם הוא נאמן לו ודעתו סומכת עליו - יוציא
- 12 ויתן כתובה²⁸; ואם לאו - הרי אשתו מתרת לו²⁹.
- 13 י. ואלו שבית דין מקנין להן³⁰: מי שנתחרש בעלה או
- 14 שגשגטה, או שהיה במדינה אחרת או שהיה חבוש בבית
- 15 האסורין. לא להשקותה³¹, אלא לפסלה מכתבתה³².
- 16 יא. כיצד? שמעו בית דין שהעם מרגנין אחריה - קוראין
- 17 אותה ואומרים לה: אל תסתרי עם איש פלוני. באו עדים
- 18 אחר כך שנסתרה עמו ושהתה כדי טמאה - בית דין אוסרין
- 19 אותה על בעלה לעולם, וקורעין כתבתה. וכשיבוא בעלה
- 20 או יבריא או יצא מבית האסורין - נותן לה גט³³; ואינו
- 21 יכול להשקותה, מפני שלא קנא לה הוא³⁴.
- 22 יב. שתת מי המרים ונקתה³⁵ מקן, וחזר וקנא לה עם האיש
- 23 שהשקה על ידו, ונסתרה עמו - אינו יכול להשקותה על
- 24 ידו פעם שניה³⁶; אלא תאסר עליו לעולם, ותצא בלא
- 25 כתובה. אבל אם קנא לה עם אחר, ונסתרה עם האחר בעדים

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(18) קודם שתסתר. (19) ואם לא קינא לה שנית ונסתרה, אינה נאסרת על פי קינוי הקודם, שהרי הוא כמחול. (20) שאין ראייתו בעצמו גרועה מדין ראה אותה עד אחד. (21) שאין הדבר ברור שנטמאה, ולכן לא הפסידה כתובתה. ולמה איננה בכלל "עוברת על דת" שיוצאה בלי כתובה, והרי גם ייחוד, עבירה היא על הדת? - כל עבירה שאין בה מכשול לבעלה, אינה בכלל עבירה על הדת ואינה מפסידה כתובתה. (22) = על פי ראיית עצמו, אבל כשנסתרה בפני שני עדים, שאפשר להשקותה - אם תימצא טהורה הרי היא מותרת לבעלה, ואם לא תרצה לשתות, תצא בלא כתובה. (23) מלעזים. (24) על פי שני עדים. (25) מפחד בלילות מתקבצות לטוות יחד ומשיחות ביחד. (26) ואינו יכול להשקותה, שמאחר שקלולה מפורסם לכל, שוב אין המים בודקים אותה. (27) שיכולה לומר לו, היה לך להשקותני סמוך לסתירתי, ומאיזה טעם אפסיד כתובתי. (28) שאינו יכול להשקותה על פי עד אחד. (29) שאין עד אחד נאמן בסתירה. (30) אם רואים אותן מתנהגות בפריצות. (31) שאין משקה אלא הבעל, שנאמר: "והביא האיש את אשתו אל הכהן" והוא אינו יכול להשקותה. (32) אם תיסתר אחרי קינויים. (33) שאי אפשר לבדוקה במי סוטה. (34) והתורה אמרה: "וקנא... והביא", וזה לא קינא לה. (35) שלא מתה, ויצאת טהורה. (36) שנאמר "זאת תורת הקנאות" - זאת ולא אחרת, כגון איש אחד וברעל אחד, שאינה שותה פעם שנייה על ידי אותו אדם, כיוון שקינא לה כבר ונמצאה נקייה, נראה הדבר שאדם קנטרן הוא ומתכווין להקניטה. (37) שנאמר: "תורת הקנאות" קנאות בלשון רבים, הרי שעושים לה כמה פעמים כתורה הזאת. (38) עד אחד. (39) להיבדק אם טהורה היא. (40) שאין השתייה באה אלא על הספק, וזו וודאי טמאה היא. (41) "שהרי מעשיה הרעים גרמו לה להאסר". (42) ומעיד שבאותה סתירה נבעלה בפניו והעד השני אינו מכחישו אלא אומר, שלא ראה ולא שם על לבו לראות, אין השני נחשב כעד המכחישו, והראשון נאמן בה. (43) תנא דבי רבי ישמעאל: "מפני מה האמינה תורה עד אחד בסוטה, שרגליים לדבר (שנטמאה). שהרי קינא לה ונסתרה ועד אחד מעידה שהיא טמאה". אבל אם לא קדמו הקינוי והסתירה בעדים כשרים, אין עד אחד נאמן להעיד שנטמאה "שאיין דבר שבערווה (מתקבל) פחות משניים (עדים)". (44) הפסולה לעדות במקום אחר. (45) הכנענים. (46) שעבר על דברי חכמים ופסול לעדות מדבריהם. (47) קרבה משפחתית, שאינו נאמן להעיד במקום אחר. (48) אבל הפסול לעדות מן התורה, אינו נאמן להעיד עליה. (49) מתוך ששונאות אותה חשודות להעיד שקר כדי להפסיד כתובתה, אבל אם אינן נאמנות אלא שלא להשקותה, אין לחשוד בהן שמשקרות שהרי מטיבות עימה, שלא תצטרך לשתות בגלל עדותן ויוצאת ונוטלת כתובתה, ולולא עדותן הייתה צריכה לשתות או לצאת בלי כתובה. (50) בפניך. שכשבאת ומצאת שנסתרו יחד גם אני הייתי עמך, ולא נטמאת בפנינו.

או יבשה שאינה יכולה לקח בה. ואפלו כפה אחת, שנאמר: 42
כפיה. ואמרה האשה - פרט לאלמת. ואמר אל האשה - 43
פרט למי שאינה שומעת. והרי הוא אומר: אשר תשטה 44
אשה תחת אישה - עד שתהיה שלמה כמותו והוא שלם 45
כמותה. הא למדת שכל דבר שמעכב אותה מלשחות מעכב 46
את בעלה מלהשקותה, וכל המעכב את הבעל מלהשקותה 47
- מום כמותו מעכב אותה מלשחות. 48
ד. קטנה שהשיאה אביה, אם זנתה ברוונה - נאסרה על 49
בעלה. לפיכך מקנין לה. לא להשקותה, אלא לפסלה 50
מכתבתה, כמו שבארנו. אבל הקטנה בת מאון - אין מקנין 51
לה, שאין לה רצון להאסר על בעלה. ואפלו היה כהן - 52
לא נאסרה עליו. 53
ה. קנא לארוסתו או לזקנתו, ונסתרה אחר שנשאה - הרי 54
זו שותה כשאר כל הנשים. נשואה שקנא לה, ונסתרה קדם 55
שיבעול אותה בעלה - אינה שותה, ויוצאה בלא כתבה, 56
ואסורה עליו לעולם; שנאמר: ויתן איש בך את שכבתו 57
מבעד אישך - שנקמה שכיבת בעל לשכיבת בעל. 58
ו. הגיורת והמשחררת, ואשת הגר ואשת עבד משחרר, 59
ומגורת ואשת ממזר, ואשת סריס חמה או סריס אדם, 60
המותרות לבעליהן - הרי הן ככל הנשים ושותות. 61
ז. מעברת ומניקה - מקנא לה ומשקה אותה כמות שהיא. 62
אשה העומדת לשתות ומת בעלה קדם שתשתה - אינה 63
שותה, ולא נוטלת כתבתה. 64
ח. כל איש שבא ביאה אסורה מימי אחר שהגדיל - אין 65
המים המקרים בודקין את אשתו. ואפלו בא על ארוסתו 66
בבית חמיו, שאסור מדברי סופרים - אין המים בודקין את 67
אשתו. שנאמר: ונקה האיש מעון, והאשה היא תשא את 68
עונה - בזמן שהאיש מנקה מעון, אשה נושאה את עונה. 69
ט. לפיכך, אם היתה אשתו אסורה עליו מחגיגה לאוין או 70
מחגיגה עשה, אפלו שניה, וקנא לה ונסתרה - אינה שותה; 71
אלא תצא בלא כתבה, ותיקה אסורה עליו אף משום זה. 72
עבר ונשא מעברת חבירו ומינקת חבירו - הרי זו שותה, 73
שאין כאן עברה. 74
י. מי שאין לו אשה הראויה לילד ולא בנים, ונשא עקרה 75
או זקנה או אילנית - אינה שותה, ולא נוטלת כתבה. היו 76
לו בנים או אשה אחרת ראויה לילד - הרי זה משקה אותה, 77
אף על פי שהיא זקנה או עקרה או אילנית ואינה ראויה 78
לילד. שלא נאמר בתורה ונדרעו, אלא בראויה לילד; 79
שאם היתה יולדת בצער - תלד ברוח, היה דרפה לילד 80
נקבות - תלד זכרים. 81
יא. היו לו אשה ובנים ומתו בין קנוי לסתירה - כבר 82
נראית לשתות, ומשקה אותה. לא היו לו בנים ולא אשה 83

אין שומעין לו; שעד אחד בטמאת סוטה כשנים, ואין 1
דבריו של אחרון⁵¹ דוחין דברי הראשון⁵² שהוא כשנים. 2
יז. באו שניהן כאחד, זה אומר 'נטמאת' וזה אומר 'לא 3
נטמאת'⁵³; או שאמר אחד 'נטמאת', ובאו שנים אחרים⁵⁴ 4
ואמרו 'לא נטמאת'⁵⁵ - הרי זו שותה. 5
יח. בא עד אחד בשר ונשים רבות או פסולין רבים⁵⁶ 6
כאחד⁵⁷, העד אומר 'נטמאת' והנשים או הפסולין אומרים 7
'לא נטמאת'⁵⁸ - הרי זו שותה⁵⁹; שעד אחד ופסולין רבים 8
מקחצה על מקחצה הם⁶⁰. 9
יט. היו בלן פסולין - הלך אחר הרב. ביצר? שתי נשים 10
אומרות 'נטמאת' ושלש אומרות 'לא נטמאת' - הרי זו 11
שותה; שלש אומרות 'לא נטמאת' וארבע אומרות 'נטמאת' 12
- הרי זו אינה שותה⁶¹. היו מקחצה על מקחצה - הרי זו 13
שותה. 14
כ. כל סוטה שאמרנו שאינה שותה מפני עדי טמאה - הרי 15
זו אסורה על בעלה לעולם⁶², ותצא בלא כתבה⁶³; שהרי 16
נאסרה בקנוי וסתירה, והשתיה שתתירה נמנעה שהרי יש 17
בה עד, כמו שבארנו. 18

פרק שני

א. אשה שקנא לה ונסתרה - אין כופין אותה לשתות; 20
אלא אם רצתה ואמרה: הן נטמאתי - תצא בלא כתבה, 21
ונאסרה על בעלה לעולם, ואינה שותה. וכן אם אמרה: 22
איני טמאה ואיני שותה - אין כופין אותה לשתות, ותצא 23
בלא כתבה. וכן אם אמר בעלה: איני רוצה להשקותה, או 24
שבבעלה בעלה אחר שנסתרה - הרי זו אינה שותה; ונוטלת 25
כתבתה ויוצאה, והיא אסורה [עליו] לעולם. 26
ב. ואלו הן הנשים שאינן ראויות לשתות, אף על פי שהן 27
רוצות לשתות ובעליהן רוצים להשקותן, אלא יוצאות בלא 28
כתבה משכבאו עדי סתירה אחר עדי קנוי ונאסרו על 29
בעליהן לעולם. וחמש עשרה נשים הן, ואלו הן: ארוסה, 30
ושומרת יבם, וקטנה אשת הגדול, וגדולה אשת הקטן, 31
ואשת אנדרוגינוס, ואשת הסומא, ואשת החגר, או האלם, 32
או מי שאינו שומע, או שהוא פרות יד, וכן החגרת, 33
והאלמת, והסומא, וכוונתה יד, ושאניה שומעת. כל אחת 34
מאלו אינה ראויה לשתות. 35
ג. ומנין שאינה ראויה לשתות? שנאמר: אשר תשטה אשה 36
תחת אישה. תחת - פרט לארוסה ושומרת יבם, שאינה 37
תחת אישה. אשה - פרט לקטנה. תחת אישה - פרט לאשת 38
קטן ואשת אנדרוגינוס, שאינו איש. ונעלם מעיני אישה - 39
פרט לאשת סומא. והעמיד הפה את האשה - פרט לחגרת. 40
ונתן על כפיה - פרט למי שאין לה כף, או שהיתה עקמה 41

(51) שבא אחר כך. (52) שכיוון שבא ראשון ונתקבלה עדותו, מבלי שיכחישוהו, הרי הוא כשני עדים. (53) שהעידו שניהם בתוך כדי דיבור ובטלו דבריו מייד, שלא נתקיימה עוד עדותו בבית דין. (54) אפילו לאחר שנתקיימה עדות הראשון בבית דין. (55) שכשבאת ומצאת שנסתרו יחד גם אנו היינו עמך ולא נטמאת בפנינו. (56) כגון קרובים או עבדים. (57) בבת אחת. (58) בפניך. (59) שמה נטמאת קודם שבאו הפסולים. (60) והרי זה דומה לשני עדים כשרים שבאו בבת אחת. (61) "כל מקום שהאמינה תורה עד אחד, הלך אחר רוב דעות". (62) והשתיה לא תתירה. (63) "שהרי מעשיה הרעים גרמו לה להאסור".

1 יהודה ותמר פלגו, ומעשה ראובן בפילגש אביו על פשוטו, 48
2 ומעשה אמנון ואחותו, כדי להקל עליה עד שתודה. ואם 49
3 אמרה 'הן נטמאתי', או 'איני שותה' - יוצאה בלא כתבה 50
4 והולכת לה. 51
5 ג. עמדה בדבורה שהיא טהורה - מביאין אותה לשער 52
6 מזרחי של עזרה, שהוא כנגד קדש הקדשים. ומעלין אותה 53
7 ממקום למקום ומקיפין בה, כדי ליגעה עד שתקצר נפשה, 54
8 ואולי תודה. 55
9 ד. אם עמדה בדבורה - מביאין אותה כנגד שער המזרח 56
10 מבחוץ, ומעמידין אותה שם. היתה מתכסה בלבנים - 57
11 מתכסה בשחורין. ואם היו השחורין נאין לה - מתכסה 58
12 בבגדים שאין לה בהן נוי. ומסירין כל חלי כסף וזהב 59
13 שעליה. 60
14 ה. ומקבצין עליה קבוץ גדול של נשים; שכל הנשים 61
15 הנמצאות שם חייבות לראותה, שנאמר: ונסרו כל הנשים 62
16 ולא תעשינה כזמתכנה. וכל איש שיפץ לבוא לראותה - 63
17 יבוא ויראה. והיא עומדת ביניהן בלא רדיד ובלא מטפחת, 64
18 אלא בבגדיה וכפה שעל ראשה, כמו שהאשה בתוך ביתה. 65
19 ו. ואין מניחין שם לא עבדיה ולא שפחותיה, מפני שהיא 66
20 מפרת אותן ודעתה מתישבת בהן. 67
21 ז. ואחר כך משיבצה הכלה בלשון שהיא מפרת, ומודיעה 68
22 בלשונה שלא גרם לה אלא קנוי וסתירה שקנא לה בעלה 69
23 ונסתרה. ואומר לה בלשון שמפרת: אם לא שכב איש אתך, 70
24 ואם לא שטית טמאה תחת אישך - הנקי ממי המרים 71
25 המאירים האלה. ואת כי שטית טמאה תחת אישך, וכי 72
26 נטמאת, ויתן איש כך את שכבתו מבלעדי אישך - יתן יי 73
27 אותך לאלה ולשבעה בתוך עמך, בתת יי את ירכה נופלת 74
28 ואת בטנה צבה. ובאו המים המאירים האלה במעיך לצבות 75
29 בטן ולנפיל רך. והיא אומרת 'אמן אמן' בלשון שמפרת. 76
30 ומודיעה שהבטן היא תלקה תחלה והיך בסוף, כדי שלא 77
31 להוציא לעז על המים. 78
32 ח. ואחר כך מביא מגלה של עור טהור, כמו ספר תורה, 79
33 וכותב עליה בלשון הקדש, בדיו שאין בו קנקנתום, לשמה 80
34 של אשה, כמו הגט. וכותב כל הדברים שהשיבצה אותה 81
35 בהם אות באות מלה במלה, וכותב את השם ככתבו. ואינו 82
36 כותב 'אמן אמן'. 83
37 ט. ואחר כך מביא כלי חרש שלא נעשה בו מלאכה מעולם, 84
38 ולא יראה בכלי כלה מארץ הזמן. ואם החזירו לכבשן עד 85
39 שנתחדש - כשר. ונותן לתוכו מים חצי לג מן הכיור. ובחצי 86
40 לג שהיה במקדש היה מודדו. ונקנס בו להיכל. 87
41 י. ומקום היה שם אמה על אמה לימין הנקנס, ובו טבלא 88
42 של שיש וטבעת קבוצה בה. מגביה הטבלא ולוקח עפר 89
43 מקרקע המשפן, ונותנו על גבי המים כדי שיראה על פני 90
44 המים. ונותן לתוכו דבר מר, כגון לענה וכיוצא בה, 91
45 שנאמר: מי המרים. ומחזק לתוכו המגלה לשמה. ומחזק 92
46 יפה יפה, עד שלא ישאר במגלה רשם הנפר כלל. 93
47 יא. ואחר כך כהן אחד בא אליה מכהני העזרה, ואוחז 94
48 בכגיהה מכנגד פניה, וקורע עד שהוא מגלה את לפה, ומגלה 95

1 הראיה לילד, אלא זו האילנות וכיוצא בה, ונולד לו בן 2
3 מגרושתו בין קנוי לסתירה - כבר נדחת האילנות 3
4 מלשונות. 4
5 יב. כל אשה שהיה לה קנוי וסתירה ולא שתתה מי המרים 5
6 - בין שלא רצה בעלה להשקותה, בין שלא רצתה היא, 6
7 ובין שבא לה עד טמאה, או הודת, או היתה מאלו הנשים 7
8 שאינן ראויות לשתות, או שקנאו לה בית דין - הואיל 8
9 ונאסרה על בעלה מכל מקום, הרי היא אסורה על זה 9
10 שנתיהדה עמו לעולם כדרך שהיא אסורה על בעלה. ואם 10
11 עבר ונשאה - מוציאין אותה מתחתיו בגט, אפלו היו לה 11
12 כמה בנים ממנו. מפי השמועה למדו: כשם שאסורה לבעל 12
13 כך אסורה לבועל. 13
14 יג. אבל אם לא קדם קנוי, ובאו עליה עדים שנסתרה עם 14
15 איש זה, ובאו ומצאו דבר מכער, כגון שנקנסו אחריו 15
16 ומצאוה חוגרת חגורה, או מצאו רק למעלה מן הכילה 16
17 וכיוצא בזה, אם הוציאה בעלה בדרך מכער כזה - הרי זו 17
18 לא תנשא לנטען, אלא אסורה עליי. ואם עבר ונשאה, והיו 18
19 לה בנים ממנו - לא תצא; ואם לא היו לה בנים ממנו - תצא. 19
20 יד. במה דברים אמורים? בשרננו העיר עליה ועל הנטען 20
21 יום ומחצה או יותר ואמר: פלוני זנה עם פלונית ולא פסק 21
22 הקול. והוא שלא היו לה או לו אויבים שמעבירין את הקול. 22
23 אבל אם לא היתה שם ונה לדרך זה בעיר, או שפסק הקול 23
24 שלא מחמת יראה, אם נשאת לנטען - לא תצא, אף על פי 24
25 שאין לה בנים. אפלו בא עד אחד שזנתה עמו - לא תצא. 25
26 טו. מי שהוציאה בעלה בעדי דבר מכער, ונשאת לאחר 26
27 וגרשה - הרי זו אסורה להנשא לנטען שיצא אתה מתחת בעלה 27
28 בגללו; ואם נשאת - לא תצא, אף על פי שאין לה בנים. 28
29 טז. כל אשה שבאו שני עדים והעידו שזנתה עם זה 29
30 כשהיתה תחת בעלה הראשון - הרי זו תצא מזה, ואף על 30
31 פי שיש לה ממנו כמה בנים. וכל מקום שאמרנו 'תצא' - 31
32 תצא בלא כתבה. 32

פרק שלישי

33 א. ביצד סדר השקאת סוטה? הבעל בא לבית דין שבעירו 33
34 ואומר להן: אשתי זו קנאתי לה עם פלוני, ונסתרה עמו, 34
35 ואילו הן עדי, והרי היא אומרת שהיא טהורה, ואני רוצה 35
36 להשקותה לבדק הדבר. ובית דין שומעין דברי העדים, 36
37 ומסרין לו שני תלמידי חכמים לשמרו, שמא יבוא עליה 37
38 קדם שתיה, שהרי נאסרה עליי עד שתשתה, ומשלחין אותו 38
39 לירושלים, שאין משקין את הסוטה אלא בבית דין הגדול 39
40 של שבעים וקנים במקדש. 40
41 ב. הגיעו לירושלים, בית דין הגדול מושבין אותה ביניהן, 41
42 ומאמיין עליה שלא בפני בעלה, ומפחידין אותה פחד גדול 42
43 שלא תשתה. ואומרים לה: בתי, הרבה היין עושה, הרבה 43
44 שחוק עושה, הרבה ילדות עושה, הרבה שכנים רעים 44
45 עושים. אל תגרמי לשם הגדול שנכתב בקדשה שימחה על 45
46 המים. ואומרים לה: בתי, הרבה קדמוך ונשטפו, ואנשים 46
47 גדולים ויקרים תקף יצרן עליה ונכשלו. ומגידין לה מעשה 47

- 1 ד. אַמְרָה 'אֵינִי שׁוֹתָה' קִדְּם שְׁתַּמְחֵק הַמְּגֵלָה¹⁰ - הָרִי מְגֵלָתָה
2 נִגְנָתָה¹¹, וְאֵינָה כְּשֶׁרָה לְהִשְׁקוֹת בָּהּ סוּטָה אַחֲרָתָה¹², וּמִנְחָתָה
3 מִתְפַּזְרֶת עַל הַדָּשָׁן¹³. וְאֵם אַמְרָה 'אֵינִי שׁוֹתָה' אַחֵר שְׁנִמְחָקָה
4 הַמְּגֵלָה¹⁴ - מְעַרְעֵרִין¹⁵ אוֹתָהּ וּמִשְׁקִין אוֹתָהּ בְּעַל כְּרַחֲמָה.
5 ה. וּמֵאֵימִין עָלֶיהָ שֶׁתִּשְׁתָּהּ, וְאוֹמְרִין לָהּ: בְּתִי, אִם בְּרוּר
6 לָךְ הַדָּבָר שֶׁתִּהְיֶה אִתְּ - עֲמִדִי עַל בְּרִיךָ¹⁶ וְשִׁתִּי וְאֵל
7 תִּפְחָדִי. לְפִי שָׁאִין הַמֵּיִם דּוּמִין אֶלָּא לְסֵם¹⁷ יִבֵּשׁ מִנֵּחַ עַל
8 בְּשָׂרַ חַי: יֵשׁ שָׁם מִכָּה - מִחֻלְחָל¹⁸ וְיִוָּרֵד, אִין שָׁם מִכָּה -
9 אֵינִי עוֹשֶׂה כְּלוֹם¹⁹.
10 ו. אַמְרָה 'טַמְאָה אֲנִי', אֵף עַל פִּי שְׁנִמְחָקָה הַמְּגֵלָה - הַמֵּיִם
11 נִשְׁפָּכִין²⁰, מִפְּנֵי שָׁאִין בְּהֵן קִדְּשָׁה²¹, וּמִנְחָתָה מִתְפַּזְרֶת עַל
12 הַדָּשָׁן²².
13 ז. מְגֵלַת סוּטָה שֶׁכְּתֻבָּה בְּלִלָה - פְּסוּלָה; שְׁנֵאמַר: וְכָתַב
14 וְגוֹמֵר, וְהִשְׁקָה וְגו', וְהִקְרִיב וְגו' - כְּשֶׁם שֶׁקָּרְבָּנָה בְּיוֹם²³,
15 כֹּף כְּתִיבַת הַמְּגֵלָה וְהִשְׁקִינָהּ בְּיוֹם²⁴. כְּתֻבָּה לְמִפְרָע²⁵ -
16 פְּסוּלָה; שְׁנֵאמַר: הָאֵלָּה - עַל הַסֶּדֶר²⁶. כְּתֻבָּה קִדְּם שֶׁתִּקְבַּל
17 עָלֶיהָ הַשְּׁבוּעָה - פְּסוּלָה; שְׁנֵאמַר: וְהִשְׁבִּיעַ וְכָתַב.
18 ח. כְּתֻבָּה אֲגֵרֶת²⁷ - פְּסוּלָה; שְׁנֵאמַר: בִּסְפָר²⁸. כְּתֻבָּה עַל
19 שְׁנֵי דְפִין²⁹ - פְּסוּלָה; שְׁנֵאמַר: בִּסְפָר - סֶפֶר אֶחָד וְלֹא שְׁנַיִם
20 וְשִׁלְשָׁה. וְאֵינִי כּוֹתֵב לֹא עַל הַנִּיר³⁰ וְלֹא עַל הַדִּפְתָּרָא³¹, אֶלָּא

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

איני שותה והיא בריאה הרי זו כאמרה: "טמאה אני" ואין צריכים עוד לבדוקה. שהרי בדוקה ועומדת היא. (10) במים המרים. (11) כל כתבי הקודש שאינם ראויים לקרוא בהם נגנזים, שלא יתבזו. (12) שהרי לא נכתבה לשם זו. (13) מקום היה בעזרה, ששרפו בו קדשי קדשים שנפסלו ואף זו נתקדשה כבר בכלי שרת. ודינה להשרף שם. "מתפזרת", היינו נשרפת. (14) וגרמה שיימחק שם שמים על ידה. (15) מהממים ומכריחים אותה. ערער - לשון בלבול ותימהון. כי אולי טהורה היא ומחמת פחד היא יריאה לשתות. ורש"י מפרש: מערערים - "כלומר, פותחים פיה שלא בטובתה ושופכים המים לתוך גרונה". (16) ודאותך, ורש"י מפרש: נקיותך. (17) עשב מרפא. (18) חודר. (19) וכל זה "אומרים לה - כדי להתירה לבעלה, שלא תירא מן המים ותאמר טמאה אני, והיא טהורה, ותוציא לעז על עצמה ועל בניה". (20) כיוון שאמרה טמאה אני, בדוקה ועומדת היא, ומים המרים לא ניתנו אלא לברר הספק. (21) "שאף על פי שנמחקה המגילה לתוכן, אין בהן משום קדושה שאין קדושתה אלא לברר את הספק". רצה לאמר שאין בהם קדושה מצד שנמחקו בו השמות הקדושים, - והיה לנו להשוותם לספר תורה שבלה או שנפסל שהוא צריך גניזה - מכיוון שלכתחילה נכתבו השמות על מנת למחקם על המים, אין הם דומים לספר תורה שנכתב לקיום ושוב נמחק. וגם אין בהם קדושה לעניין מעילה אף על פי שהם מן הכיור - לפי שכל קדושתם אינה אלא לברר את הספק והרי נתברר, והרי זה ככל דבר שנעשה מצוותו שאין מועלים בו. (22) שאינה באה אלא להזכיר עוונה, וזו - עוונה זכור על פיה. (23) שאין קרבן קרב בלילה, (24) בסוטה יז: למדוה מפסוק אחר: "נאמר כאן: ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת ונאמר להלן: על פי התורה אשר יורוך ועל המשפט, מה המשפט ביום אף מגילת סוטה ביום". (25) בסדר הפוך, הקדים לכתוב המאוחר ואחר לכתוב המוקדם. (26) כמו שהן כתובות בפרשה. (27) שלא שירטט שורותיה. (28) והלכה היא: "שאין כותבים ספר תורה... אלא בשרטוט". (29) כדפיין של ספר תורה העשויים עמודים. (30) של עשבים, שכותשים אותם עד שנעשה כמו עור. (31) עור שאינו מעובד כל צורכו, - מלוח וקמוח אבל אינו מעופץ בעפצים. (32) קלף מעובד כל צורכו. (33) כשם שאם כתבה איגרת פסולה מפני שאינה "ספר", כמו כן נייר ודפיתרא שאינם "ספר" - פסולים אפילו בדיעבד. (34) והקטן פסול שאין לו כוונה לכתוב לשמה, שהרי אינו בר דעת. (35) שרף האילן ומתיכו במים. (36) קיים, שאינו יכול להימחק. (37) שנאמר: "ועשה לה הכהן את כל התורה הזאת" - עד שתהא כולה כאחד. (38) שבשעת המחיקה התכוון לשם סוטה אחרת, והפסוק אומר: "ועשה לה הכהן, שיהיו כל מעשיה לשמה. (39) שאין המחיקה ניכרת במים שהיא לשמה. (40) אף על פי שהמחיקה הייתה ניכרת בשעת נתינת המגילה לכוס כל אחת לשמה. (41) שהרי נתעברו לבסוף ובשעת השתייה אין החלקים ניכרים של מי הם. (42) בעייה שלא נפשטה, ומספק אין אנו מחייבים לכתוב מגילה שנייה ולמחוק שם שמים שנית, ואנו אומרים "יש ברירה", כאילו הוברר הדבר אחרי חלוקת המים לשני כוסות - שכל אחת שתתה את חלקה הראוי לה. (43) ולא נשאר מהם כלום. (44) ואין אומרים לא נמחק בגללה שם שמים שתי פעמים. (45) כי לכתחילה עליה לשתות את כל מי מחיקת המגילה כולה. (46) בעייה שלא נפשטה ומספק אין אנו מחייבים לכתוב לה מגילה שנית ולמחוק לה שם שמים פעם שנייה. (47) שעבר עליהם הלילה מאז שאיבתם מן הכיור ועד להשקאה. (48) הואיל ונתקדשו בכלי שרת, שהרי בחצי לוג שבמקדש היה מודר וגם נתקדשו בכיור, וכלי שרת מקדשים להיפסל בלינה. (49) שנאמר: "ומן העפר... יקה הכהן ונתן אל המים" - המים תחילה ואחר כך נתינת העפר אל המים.

1 ומניחו בהיכל⁵⁰, ולוקח ממנו ונותן על פני המים⁵¹. ואינו
2 מביא אפר⁵², אבל מביא רקבובית⁵³ שהיא כעפר.
3 יג. ולא יחפר בקרדם בהיכל ויוציא עפר, שנאמר: אשר
4 יהיה בקרקע המשפן⁵⁴. ואם חפר והוציא עפר – פשר.
5 יד. הקריב את מנחתה ואחר כך השקה – פשרה. נטמאת
6 מנחתה קדם שניחנה בכלי שרת⁵⁵ – הרי זו תפדה, ככל
7 המנחות שנטמאו קדם שיתקדשו בכלי שרת, ויביאו מנחה
8 אחרת⁵⁶. נטמאת המנחה אחר שקדשה בכלי שרת⁵⁷ – הרי
9 זו תשרף. וכן אם אמרה 'טמא אני' קדם שתקמץ
10 המנחה⁵⁸, או שאמרה 'אני שותה'⁵⁹, או שלא רצה בעלה
11 להשקותה, או שבאו עדי טמא, או שמת הוא⁶⁰, או שמתה
12 היא – הרי המנחה פלה נשרפת⁶¹. ואם ארע אחד מאלו
13 אחר שקרב הקמץ – אין השירים נאכלין.
14 טו. היה בעלה כהן – אין שירי מנחתה נאכלין, מפני שיש
15 לבעל חלק בהם⁶²; ואינה עולה כלה לאשים כמנחת זכר
16 כהנה⁶³, מפני שיש לה חלק בה⁶⁴; אלא הקמץ קרב לעצמו,
17 ושירים מתפזרין על בית הדשן. נמצאו עדיה⁶⁵ זוממין⁶⁶ –
18 מנחתה תצא לחלין⁶⁷.
19 טז. המקנא לאשתו על ידי אנשים הרבה⁶⁸, ונסתרה עם
20 כל אחד ואחד מהם – הרי זה מביא מנחה אחת על ידי
21 כלן כשמשקה אותה; שנאמר: מנחת קנאת היא – מנחה
22 אחת לקנאין הרבה⁶⁹.
23 יז. יש לבעל לגלגל⁷⁰ בשבועה עליה שלא זנתה עם איש
24 זה שקנא לה בו ולא עם איש אחר⁷¹, ושלא זנתה תחתיו
25 משנתארסה קדם שתנשא ולא אחר שנשא⁷². אבל אינו

מגלגל עליה שלא זנתה קדם הארוסין ולא אחר שגרשה,
אם גרשה והחזירה; שאם זנתה בעת זה⁷³ לא תאסר עליו⁷⁴,
וכל שתבעל ולא תהיה אסורה לו אינו מתנה עמה. לפיכך,
אם כנס וזננה – אינו מגלגל עליה⁷⁵ שלא זנתה כשהיתה
שומרת יבם⁷⁶. אבל מגלגל עליה שלא זנתה תחת אחיו⁷⁷;
שאם זנתה תחת אחיו – הרי זו אסורה עליו⁷⁸. וכן אם
גרשה והחזירה – מגלגל עליה שלא זנתה תחתיו כשזנן
הראשונים⁷⁹. ויש לו לגלגל עליה בלהבא, שלא תזנה
תחתיו, ושלא תזנה אחר שניחנה אם יגרש ויחזיר.
לפיכך, כשתזנה להבא – מים בודקין אותה, ויארעו לה
אותן המאצעות⁸⁰. לכך נאמר: אמן אמן – אמן מאיש זה,
אמן מאיש אחר; אמן נשואה, אמן ארוסה; אמן לשעבר,
אמן להבא.
יח. מצות חכמים על בני ישראל לקנאות⁸¹ לנשיהן,
שנאמר: וקנא את אשתו⁸². וכל המקנא את אשתו, נכנסה
בו רוח טהרה⁸³. ולא יקנא לה לא מתוך שחוק ולא מתוך
שיחה ולא מתוך קלות ראש ולא מתוך מריבה ולא להטיל
עליה אימה. ואם עבר וקנא לה בפני עדים מתוך אחד מכל
הדברים האלו – הרי זה קנוי.
יט. אין ראוי לקפץ ולקנאות בפני עדים תחלה⁸⁴, אלא בינו
לבניה, בנחת וברוך טהרה ואזהרה, כדי להדריכה בדרך
ישרה ולהסיר המכשול⁸⁵. וכל מי שאינו מקפיד על אשתו
ועל בניו ובני ביתו ומזהירן ופוקדן⁸⁶ בדיקתן תמיד עד
שידע שהן שלמין מכל חטא ומעון – הרי זה חוטא;
שנאמר: וידעת פי שלום אהלך⁸⁷, ופקדת נך⁸⁸ ולא תחטא.
50

(50) על קרקע ההיכל. (51) שלא נאמר בתורה: ומקרקע המשכן יקח, אלא: "ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן", לא הקפיד הכתוב אלא שיהא העפר מונח על קרקעית המשכן שעה אחת, אבל אם יכניס עפר מבחוץ להיכל ולא יתנונו על גבי הקרקע – אינו כשר להשקאה. (52) שאין האפר נקרא עפר. ואף על פי שלעניין כיסוי הדם גם האפר נחשב כעפר ומכסים בו – בסוטה נתמעט אפר משום שנאמר בה: "בקרקע המשכן" – שיהא דומה לקרקע. (53) ירק רקוב. (54) לא הקפיד הכתוב אלא שיהיה על קרקע המשכן, שהרי לא נאמר: ומקרקע המשכן יקח. (55) שאין בה קדושת הגוף אלא קדושת פה בלבד. (56) בדמי הפדיון. (57) שקדשה קדושת הגוף ואינה יוצאת עוד לחולין, שכלי שרת מקדשים את הראוי להם, שלא יצאו עוד לחולין ככתוב בהם: "כל הנוגע בהם יקדש". (58) אינה ראוייה עוד להיקרב שהרי אינה באה אלא להזכיר עוונה של זו שתיבדק, והרי היא בדוקה ועומדת, וגם אינה ראוייה להיקרב נדבה, שמנחת שעורים אינה כשרה אלא לסוטה ולעומר. (59) ועדיין לא נמחקה מגילתה, כי אם נמחקה משקים אותה בעל כורחה. (60) ואין עוד צורך במנחתה. (61) בבית הדשן. (62) שמשלו היא באה, והתורה אמרה: "וכל מנחת כהן כליל תהיה לא תאכל". (63) שמנחתם אינה נקמצת אלא עולה כליל על המזבח. (64) שלכפרתה היא באה ואין מנחת זר קריבה בלי קמיצה. (65) עדי סתירתה שעל ידיהם באה לכך. (66) שהעידו שקר. (67) בלא פדיון, שהכל בטעות היה, והקדש טעות אינו הקדש. (68) שהתרה בה אל תסתרי עם פלוני ופלוני. (69) בכריתות ט: דרשו מהפסוק "זאת תורת הקנאות" – תורה אחת לקנאין הרבה, שלא נאמר "תורות", אלא "תורה". (70) לכלול, להטיל. (71) שלא קנא לה בו. (72) כלומר, אף על פי שהארוסה אינו משיבועה, אבל כשמשבועה גם על זנות שאחר נישואין מוסיף הוא להשביעה על זנותה משנתארסה, ואפילו לא קנא לה בהיותה ארוסה, ומכאן "לגלגל שבועה מן התורה". (73) בזמן גירושה. (74) שגרשה שזינתה מותרת לבעלה. (75) כשמשבועה לאחר כניסתה. (76) שמת בעלה הקודם ומצפה ליבם שייבמנה, שהרי שומרת יבם שזינתה מותרת ליבם. (77) כשהיה קיים [=חי]. (78) על היבם. (79) שאם זינתה אז, נאסרה עליו לעולם. (80) "לכשתטא מים מערערים אותה ובודקים אותה" – חוזרים לה לתוך גרונה כאדם הנחנק על ידי משקה נראה כעושה ערעור. (81) להזהירן ולהתרות בהן שלא יתנהגו בפריצות. (82) זו חובה, כדברי רבי עקיבא. (83) ממרום, ששונא את הפריצות. (84) בפעם הראשונה, שבזה הוא מטיל קנאה בינו לבניה, שמביישה בפני אחרים וגורם לכעס ורגז בבית, ואף על פי שמצוה לקנאות, אין זה אלא בפעם השנייה, אבל בפעם הראשונה אסור לו להטיל קנאה בינו לבניה. (85) אבל לא להקניט ולצער, ובפרישה לטור מפרש דברי רבינו: "שיאמר לה בפירוש שלא על מנת לאסור אותך אני מקנא לך אלא שתזהירי מן הכיעור והדומה לו". (86) בודק ומבקר. (87) זו אשתו. (88) אלו בני ביתו.

שוגגין - חייבין חטאת קבועה. ויש מן העריות שהוא
במיתת בית דין, יתר על הכרת השנה בכלל.
ב. אותן העריות שיש בהן מיתת בית דין, אם היו שם
עדים והתראה ולא פראשו ממעשיהם - ממיתין אותן מיתה
האמורה בהן.
ג. ואפלו היה העובר תלמיד חכם - אין ממיתין ולא מלקין
עד שתהיה שם התראה; שלא נתנה התראה בכל מקום
אלא להבחין בין שוגג למזיד.
ד. העריות שיש בהן מיתת בית דין - מהן שמיתתן
בסקילה, ומהן שמיתתן בשרפה, ומהן שמיתתן בהנקה. ואלו
שמיתתן בסקילה: הבא על אמו, ועל אשת אביו, ועל אשת
בנו, והיא הנקראת פלגו; והשוכב עם זכר; והשוכב עם
בהמה; והאשה המביאה את בהמה עליה.
ה. ואלו הן העריות שמיתתן בשרפה: הבא על בת אשתו
בחי אשתו, ועל בת בתה, ועל בת בנה; ועל אם אשתו,
ועל אם אמה, ועל אם אביה; והבא על בתו, ועל בת בתו,
ועל בת בנו.
ו. אין לך צונה בהנקה אלא אשת איש בלבד; שנאמר: מות
ימית הנאף והנאפת, ומיתה האמורה בתורה סתם היא חנק.
ואם היתה בת כהן - היא בשרפה, ובועלה בהנקה; שנאמר:
ובת איש כהן כי תחל לזנות, באש תשרף. ואם היתה נערה
מארשה - שניהם בסקילה; שנאמר: כי תהיה נערה בתולה
וגומר, ויסקלתם אתם באבנים. וכל מקום שנאמר בתורה:
מות יומתו דמיהם בם - הרי הן בסקילה.
ז. שאר העריות בלן - בכרת בלבד, ואין בהם מיתת בית
דין. לפיכך, אם היו שם עדים והתראה - בית דין מלקין
אותן; שכל חייבי כרתות - לוקין.
ח. הבא על אחת מחייבי לאוין במזיד - הוא לוקה והיא.
ואם בשוגג - פטורין מכלום. והבא על אחת מהשניות
במזיד - מפין אותו מפת מרדות מדבריהם. אבל הבא על
אחת מחייבי עשה - אינו לוקה. ואם הכו אותם בית דין
מפת מרדות כדי להרחיק מן העברה - הרשות בידם.
ט. אנוס - פטור מכלום, מן המלקות ומן הקרבן, ואין
צריך לומר מן המיתה; שנאמר: ולנערה לא תעשה דבר.
במה דברים אמורים? בשנאנס הנכעל; אבל הבועל - אין
לו אנס, שאין קשוי אלא לדעת. ואשה שתחלת ביאתה
באנס וסופה ברצון - פטורה מכלום; שמששתחיל לבועל
באנס אין בידה שלא תרצה, שיעצר האדם וטבעו כופה
אותה לרצות.
י. המכניס ראש העטרה בלבד - הוא הנקרא מערה,
מלשון: את מקרה הערה. והמכניס כל האבר - הוא הנקרא
גומר. ובכל הביאות האסורות, אחד המערה ואחד הגומר.
ואף על פי שלא הוציא שכבת זרע, ואף על פי שפרש ולא
גמר, בין שהכניס ראש העטרה נתחייבו שניהם מיתת בית
דין או כרת או מלקות או מפת מרדות. (ואחד הבא על
הצונה בדרפה ואחד הבא עליה שלא בדרפה) - משיערה
בה יתחייבו שניהן מיתה או כרת או מלקות או מפת מרדות.

סליקו להו הלכות סוטה, ונגמר ספר נשים בסיעתא
דשמאי.
ומנין פרקיו חמשים ושלשה פרקים:
הלכות אישות - עשרים וחמשה פרקים.
הלכות גרושין - שלשה עשר פרקים.
הלכות יבום וחליצה - שמונה פרקים.
הלכות נערה בתולה - שלשה פרקים.
הלכות סוטה - ארבעה פרקים.
פעמי הכן באמרתך, ואל תשלט בי כל און

ספר חמישי והוא ספר קדשה

הלכותיו שלש. וזה הוא סדרן:
א. הלכות אסורי ביאה.
ב. הלכות מאכלות אסורות.
ג. הלכות שחיטה.
והמצוות הנכללות בהן מפורשות בשמותן במקומותן.

הלכות אסורי ביאה

יש בכללן שבע ושלשים מצות. מצוה אחת עשה,
ושלשים ויש מצות לא תעשה, וזה הוא פרטן: (א) שלא
לבא על האם. (ב) שלא לבא על אשת אב. (ג) שלא לבועל
אחות. (ד) שלא לבועל בת אשת אב. (ה) שלא לבועל בת
הבן. (ו) שלא לבועל הבת. (ז) שלא לבועל בת הבת. (ח) שלא
לשא אשה ובתה. (ט) שלא לשא אשה ובת בנה. (י) שלא
לשא אשה ובת בתה. (יא) שלא לבועל אחות אב. (יב) שלא
לבועל אחות אם. (יג) שלא לבועל אשת אחי האב. (יד) שלא
לבועל אשת הבן. (טו) שלא לבועל אשת אח. (טז) שלא
לבועל אחות אשתו. (יז) שלא לשפכ עם בהמה. (יח) שלא
תביא אשה בהמה עליה. (יט) שלא לשפכ עם זכר. (כ) שלא
לגלות ערות אב. (כא) שלא לגלות ערות אחי אב. (כב)
שלא לבועל אשת איש. (כג) שלא לבועל נדה. (כד) שלא
להתחתן בעובדי כוכבים ומזלות. (כה) שלא יבוא עמוני
ומואבי בקהל ה'. (כו) שלא להרחיק דור שלישי מצרי
מלבוא בקהל. (כז) שלא להרחיק דור שלישי אדומי
מלבוא בקהל. (כח) שלא יבא ממזר בקהל. (כט) שלא יבא
סריס בקהל. (ל) שלא לסרס זכר אפלו בהמה חיה ועוף.
(לא) שלא ישא בהן גדול אלמנה. (לב) שלא יבעל בהן
גדול אלמנה אפלו בלא נשואין. (לג) שישא בהן גדול
בתולה בנערותה. (לד) שלא ישא בהן גרושה. (לה) שלא
ישא זונה. (לו) שלא ישא חללה. (לז) שלא יקרב אדם
לאחת מפל העריות ואף על פי שלא בעל.
ובאור מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

א. הבא על אחת מפל העריות האמורות בתורה במזיד -
חייב כרת; שנאמר: כי כל אשר יעשה מכל התועבת האלה
ונכרתו הנפשות וגומר - שניהם, הבועל והנבעלת. ואם היו

פטורה. ואם היתה גדולה - שניהן נסקלין. ואם היתה מבית
שלש שנים ולמטה - אין בהמה נסקלת.
יח. וכן השוכב עם הבהמה בשגגה, והאשה שהביאה את
הבהמה עליה בשגגה - אין בהמה נסקלת על ידן, ואף
על פי שהן גדולים. כל העריות כלן שהיה אחד גדול ואחד
קטן - הקטן פטור, והגדול חיב, כמו שבארנו. אחד ער
ואחד יושן - הנישן פטור. אחד מזיד ואחד שוגג - המזיד
חיב, והשוגג מביא קרבן. אחד אנוס ואחד ברצון - האנוס
פטור, כמו שבארנו.
יט. אין העדים נזקקין לראות המנאפים שהערו זה בזה
והכנים כמכחול בשפופרת; אלא משיראו אותן דבוקין זה
עם זה בדרך כל הבועלין - הרי אלו נהרגין בראיה זו. ואין
אומרים שקמא לא הערה, מפני שחזקת צורה זו שהערה.
כ. מי שהחזק בשאר בשר - דנין בו על פי החזקה, אף
על פי שאין שם ראיה ברורה שזה קרוב. ומלקין ושוחרפין
וסוקלין וחונקין על חזקה זו. כיצד? הרי שהחזק שזו
אחותו או בתו או אמו, וכא עליה בעדים - הרי זה לוקה
או נשרף או נסקל, ואף על פי שאין שם ראיה ברורה שזו
היא אחותו או אמו או בתו, אלא בחזקה בלבד. ומעשה
באשה אחת שבאת לירושלים ותינוק מרכב לה על כתפה,
והגדילתו בחזקת שהוא בנה, וכא עליה, והביאה לבית דין
וסקלוה. ראיה לדין זה: מה שדנה תורה במקלל אביו ומכה
אביו שיימת. ומנזין לנו ראיה ברורה שזה אביו? אלא
בחזקה. כך שאר קרובים בחזקה.
כא. איש ואשה שבאו ממדינת הים, הוא אומר: זאת
אשתי, והיא אומרת: זה בעלי, אם החזקה בעיר שלשים
יום שהיא אשתו - הורגין עליה; אבל בתוך השלשים יום
- אין הורגין עליה משום אשת איש.
כב. האשה שהחזקה נדה בשכונותיה - בעלה לוקה עליה
משום נדה. המקנא לאשתו ונסתרה, וכא עד אחד והעיד
שנטמאה, והיה בעלה כהן וכא עליה אחר כך - הרי זה
לוקה עליה משום זונה; אף על פי שעקר העדות בעד אחד,
כבר החזקה בזונה.
כג. האב שאמר: בתי זו מקדשת היא לזה, אף על פי
שהוא נאמן ותנשא לו, אם זנתה - אינה נסקלת על פיו,
עד שיהיו שם עדים שנתארסה בפניהם. וכן האשה
שאמרה: מקדשת אני - אינה נהרגת על פיה, עד שיהיו
שם עדים או תחזק.

פרק שני

א. אשת אביו, ואשת בנו, ואשת אחיו, ואשת אחי אביו
- ארבעתן ערוה עליו לעולם, בין מן הארוסין בין מן
הנשואין, בין שנתגרשו בין שלא נתגרשו, בין בחיי
בעליהן בין אחר מיתת בעליהן; חוץ מאשת אחיו שלא
הניח בן. ואם בא על אחת מהן בחיי בעלה - חיב שתים:
משום שאר בשר, ומשום אשת איש; שהרי שניהן האסורין
באין כאחד.

בין שהיו שוכבין בין שהיו עומדים, על הכנסת העטרה
הוא החיוב.
יא. כל הבא ביאה אסורה בלא קשוי, אלא שהיה האבר
שלו מולדל כמו אבר המתים, כגון החולים, או מי שנולד
כף, כגון סריס חמה, אף על פי שהכניס את האבר בידו -
אינו חיב לא כרת ולא מלקות, ואין צריך לומר מיתה;
שאין זו ביאה. אבל פוסל הוא מן התרומה, ובית דין מפין
את שניהם מפת מרדות.
יב. הבא על ערוה מן העריות כמתעסק, אף על פי שאין
כונתו לכך - חיב. וכן בחיבי לאוין ובשניות. אבל הבא על
ערוה מן העריות והיא מתה - פטור מכלום. ואין צריך לומר
בחיבי לאוין שהוא פטור. והבא על הטרפה, או ששכב עם
בהמה טרפה - חיב; חי הוא, אף על פי שסופו למות מחלי
זה. ואפלו שחט בה שני סימנין ועדין היא מפרנסת - הבא
עליה חיב, עד שתמות או עד שיתיו ראשה.
יג. כל אשה אסורה מאלו, אם היתה בת שלש שנים ויום
אחד ומעלה, גדול הבא עליה - חיב מיתה או כרת או
מלקות; והיא פטורה מכלום, אלא אם בן היתה גדולה.
ואם היתה פחותה מזה - הרי שניהן פטורין, שאין ביאתה
ביאה. וכן אשה גדולה שבא עליה קטן: אם היה בן תשע
שנים ויום אחד ומעלה - היא חיבת כרת או מיתה או
מלקות, והוא פטור; ואם היה בן תשע שנים ולמטה -
שניהם פטורין.
יד. הבא על הזכר או הביא זכר עליו, כיון שהערה, אם
היו שניהם גדולים - נסקלים; שגאמר: ואת זכר לא תשכב
- בין שהיה בועל או נבעל. ואם היה קטן בן תשע שנים
ויום אחד ומעלה - זה שבא עליו או הביאו על עצמו נסקל,
והקטן פטור. ואם היה הזכר בן תשע או פחות - שניהן
פטורין. וראוי לבית דין להפכות הגדול מפת מרדות, לפי
ששכב עם זכר, ואף על פי שהוא פחות מכן תשע.
טו. [אחד הבא על הזכר או] הבא על אנדרוגינוס דרך
זכרותו - חיב; [ואם בא עליו דרך נקבותו - פטור].
והשטמטום - ספק הוא. לפיכך, הבא על השטמטום או על
אנדרוגינוס [דרך נקבותו] - מפין אותו מפת מרדות.
והאנדרוגינוס מתר לשא אשה.
טז. הבא על הבהמה או שהביא בהמה עליו - שניהן
נסקלין; שגאמר: ובכל בהמה לא תתן שכבתך - בין שרבעה
או הביאה עליו. ואחד בהמה ואחד חיה ועוף - הכל בסקילה.
ולא חלק הפתוב בהמה בין גדולה לקטנה; שגאמר: ובכל
בהמה - אפלו ביום לרמה, (הבא עליה בין בדרך בין שלא
בדרך), כיון שהערה בה או שהערתה בו חיב.
יז. קטן בן תשע שנים ויום אחד שבא על הבהמה או
הביאה עליו - היא נסקלת על ידו, והוא פטור. היה בן
תשע או פחות - אין סוקלין את הבהמה. וכן קטנה בת
שלש שנים ויום אחד שהביאה בהמה ותיה עליה, בין
בהמה גדולה בין בהמה קטנה, כיון שהערתה בה בהמה,
(בין בדרך בין שלא בדרך) - הבהמה נסקלת, והיא

ב. לפיכך, הבא על אמו שהיא אשת אביו - חייב שפתיים, בין בחיי אביו בין לאחר מיתת אביו: אחת משום אמו, ואחת משום אשת אביו. אחד אחיו מאביו או אחיו מאמו, בין מנשואין בין מזנות - אשתו ערוה עליו. אבל אשת אחי אביו מן האם - הרי היא שניה, כמו שבארנו. ואחד אחותו מאביו או מאמו, בין מן הנשואין בין מזנות, כגון שזנתה אמו או אביו עם אחרים והיתה לו אחות מזנות - הרי זו ערוה עליו; שגאמר: מולדת בית או מולדת חוץ.

ג. בת אשת אביו שהיא אחותו מאביו - הרי היא ערוה עליו; שגאמר: ערות בת אשת אביו מולדת אביו. אבל אם נשא אביו אשה, ויש לה בת מאיש אחר - אותה הבת מתרת לו; שאין זו מולדת אביו. והלא משום אחותו חייב עליה, ולמה נאמר: בת אשת אביו? לחייב עליה אף משום זה.

ד. לפיכך, הבא על אחותו שהיא בת נשואת אביו - חייב שפתיים: אחת משום ערות אחותו, ואחת משום ערות בת אשת אביו. אבל אם אנס אביו אשה או פתה אותה והוליד ממנה בת ובא עליה - אינו חייב אלא משום אחותו בלבד; שאין בת האנוסה בת אשת אביו.

ה. אחות אמו, בין אחותה מאביה בין אחותה מאמה, בין מן הנשואין בין מזנות - הרי זו ערוה עליו משום אחות אם. וכן אחות האב, בין מן האם בין מן האב, בין מן הנשואין בין מזנות - הרי זו ערוה עליו משום אחות אב.

ו. הבא על אשה דרך זנות והוליד ממנה בת - אותה הבת ערוה עליו משום בתו. ואף על פי שלא נאמר בתורה ערות בתך לא תגלה, מאחר שאסור בת הבת שמת מן הבת. ואסורה מן התורה, ואינו מדברי סופרים. לפיכך, הבא על בתו מנשואתו - חייב שפתיים: משום בתו, ומשום ערות אשה ובתה.

ז. כיון שקדש אדם אשה נאסרו עליו מקרובותיה שש נשים, וכל אחת מהן ערוה עליו לעולם, בין כנס בין גרש, בין בחיי אשתו בין לאחר מותה. ואלו הן: אמה ואם אמה ואם אביה, ובתה ובת בתה ובת בנה. ואם בא על אחת מהן בחיי אשתו - שניהן נשפין.

ח. בא עליהן לאחר מיתת אשתו - הרי אלו בכרת, ואין בהן מיתת בית דין. שגאמר: באש ישרפו אתו ואתהן; בזמן ששפתיהן קצמות, שהן אשתו וזו שבא עליה - הרי הוא והערוה נשפין, ויבזמן שאין שפתיהן קצמות - אין שם שרפה.

ט. וכן אחות אשתו - ערוה עליו עד שתמות אשתו. בין

אחותה מאמה בין אחותה מאביה, בין מן הנשואין בין מזנות - הרי זו ערוה עליו.

י. עבר ונאף עם אחת משבע נשים אלו, בין בנדון בין בשגגה, אף על פי שהוא והנאפדת במיתת בית דין או בכרת - לא נאסרה אשתו עליו; חוץ מאחות ארוסתו, שהיא אוסרת אשתו עליו, כמו שבארנו בהלכות גרושין. יא. הבועל אשה דרך זנות - לא נאסרו עליו קרובותיה, שהן השבע נשים שאמרנו. אבל חקמים אסרו על מי שנאף עם אשה לשא אחת מן השבע נשים קרובותיה כל זמן שהזונה קימת; מפני שהזונה באה לקרובותיה לבקר אותן, והוא מתמיד עמה, ולבו גס בה, ויבוא לידי עברה שיכעל הערוה. ולא עוד, אלא אפילו נטען על אשה - הרי זה לא ישא אחת מקרובותיה עד שתמות זו שננטען עליה. ואם כנס הקרובה שזנה עם קרובותיה - לא יוציא.

יב. מי שננטען על ערוה או שיצא לו שם רע עמה - לא ידור עמה במבוי אחד, ולא יראה באותה שכונה. ומעשה באחד שהיו מרננין אחריו עם חמותו, והכו אותו חקמים מפת מדרות מפני שעבר על פתח ביתה.

יג. הבא על אשה ובתה דרך זנות, או על אשה ואחותה וכיוצא בהן - הרי זה כמי שבא על שתי נשים נכריות; שאין נעשות ערוה זו עם זו אלא בנשואין, לא בזנות. וכן אם אנס אביו או בנו או אחיו או אחי אביו אשה או פתה אותה - הרי זו מתרת לו וישאנה; שלא נאמר אלא אשת, ואין כאן אישות.

יד. אביו או בנו שנשא אשה - הרי זה מתר לשא בתה או אמה, כמו שבארנו. ומתיר לאדם לשא אשת בן אחיו. ונושא אדם אשה ובת אחותה או בת אחיה קצחת. ומצות חקמים שישא אדם בת אחותו, והוא הדין לבת אחי; שגאמר: ומבשרך לא תתעלם.

יום רביעי י' מנחם-אב ה'תש"ע

פרק שלישי

א. הבא על אשת קטן, אפילו היתה יבמה¹ שבא עליה בן תשע שנים ויום אחד - הרי זה פטור². וכן הבא על אשת חרש³ ושוטה⁴ ואשת טמטום⁵ ואנדרוגינוס⁶, ועל התרששת⁷ ועל השוטה⁸ אשת הפקח, ועל אשה שהיא מקדשת בספק או מגרשת בספק - פלן פטורין⁹. ואם היו מזדיין - מפין אותן מכת מדרות¹⁰.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(1) וביאה ביבמה אינה צריכה דעת וכוונה ו"הבא על יבמתו בין בשוגג בין במזיד בין באונס בין ברצון... קנה" - אף על פי כן פטור. (2) "אשר ינאף את אשת איש פרט לאשת קטן". (3) שאינו שומע ואינו מדבר, וקידושו ונישואיו אינם אלא מדרבנן. (4) "כל מי שנטרפה דעתו ונמצאת דעתו משובשת תמיד בדבר מן הדברים... בכלל שוטים ייחשב". ונתקדשה ונישאת לו כשהיה שוטה, ואין לו דין קידושין ונישואין כלל. (5) "ספק אשה הוא". (6) "אנדרוגינוס ברייה בפני עצמה היא ולא הכריעו בו חכמים אם זכר או נקבה". "טומטום ואנדרוגינוס שקידשו אשה... הרי אלו קידושי ספק". (7) אינה שומעת ואינה מדברת ונישואיה אינם אלא מדרבנן. (8) נתקדשה ונישאת כשהיא שוטה, ואין לה נישואין אפילו מדרבנן. (9) שאין ממיתין אלא כשהקידושין הם קידושי תורה וודאיים ולא על קידושין ונישואין החלים רק מכוח תקנת חכמים ולא על קידושי ספק. (10) ואפילו בשוטה שאין לה קידושין ונישואין כלל, חייב מכת מדרות כבא על הפנויה לשם זנות וזה רק כשלא התרו בו, אבל אם התרו בו חייב מלקות

- 1 ב. הבא על קטנה¹¹ אשת הגדול¹², אם קדשה אביה -
- 2 הרי זה בחנק, והיא פטורה מכלום¹³. ונאסרה על בעלה¹⁴,
- 3 כמו שבארנו בהלכות סוטה. ואם היא בת מאונס¹⁵ - מפני
- 4 אותה¹⁶ מפת מרדות, והיא מתרת לבעלה, ואפלו היה כהן¹⁷.
- 5 ג. בת כהן שזנתה כשהיא אשת איש, בין שהיה בעלה כהן
- 6 בין שהיה ישראל, ואפלו היה בעלה ממזר¹⁸ או נתין¹⁹ או
- 7 שאר מחזקי לאוין²⁰ - הרי זו בשרפה, שנאמר: ובת כהן
- 8 כי תחל לזנות, ובועלה בחנק. וכן בת ישראל אשת כהן -
- 9 בחנק, כדין כל אשת איש.
- 10 ד. הבא על נערה²¹ מארשה²² - שניהן בסקילה. ואין
- 11 חייבין סקילה עד שתהיה נערה, בתולה, מארשה, והיא
- 12 בבית אביה²³. היתה בוגרת²⁴, או שנכנסה לחפה אף על פי
- 13 שלא נבעלה, אפלו מסרה האב לשליחי הבעל וזנתה בדרך
- 14 - הרי זו בחנק.
- 15 ה. והבא על קטנה²⁵ מארשה בבית אביה²⁶ - הוא בסקילה,
- 16 והיא פטורה²⁷. ונערה מארשה בת כהן שזנתה - בסקילה.
- 17 ו. באו עליה עשרה והיא בתולה ברשות אביה זה אחר זה
- 18 - הרי הראשון בסקילה, וכל בחנק. (במה דברים אמורים?
- 19 שבאו עליה בדרבה; אבל אם באו עליה שלא בדרבה -
- 20 עדן היא בתולה, וכלן בסקילה).
- 21 ז. נערה מארשה שהיתה משוחררת או גיורת, אף על פי
- 22 שנשפתה ונתגיירה והיא פחותה מבת שלש שנים ויום
- 23 אחד²⁸ - הרי זו בחנק²⁹, ככל אשת איש³⁰.

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

מן התורה כדין כל פנוי הבא על הפנויה. (11) בת שלוש שנים ויום אחד. (12) שנישאת לו, אבל בקידושין לבד היא ארוסה ומיתתו סקילה. (13) שקטנה אינה בת עונשין. (14) אם זנתה ברצון. ודעת רבנו, שקטנה יש לה רצון ואין אנו אומרים ש"פיתוי קטנה אונס הוא".... ואף על פי שמעשה קטנה נחשב כשוגג שאין לה שוגגת על איסור כקטנה, והאשה שזינתה תחת בעלה בשגגה... מותרת לבעלה - סובר רבינו, שהאשה שזנתה אסורה לבעלה, לא מפני שעברה על איסור תורה, אלא מפני שבגדה מרצונה בבעלה, ובתורה כתוב: "איש איש כי תשטה אשתו ומעלה בו מעל", ולכן אף אם לא ידעה שהתורה אסרה זנות תחת בעלה ושוגגת הייתה בדין - אך מכיוון שידעה שבמעשה זה היא בוגדת בו ("ומעלה בו מעל"), נאסרה לבעלה. ומה שאמרנו שאם זנתה בשוגג מותרת, היינו כשהייתה שוגגת בזנות, כגון שלא ידעה שהבועל אינו בעלה, ובקטנה - מכיוון שלדעת רבנו, פיתוי קטנה אינו נחשב כאונס - הרי "מעלה בו מעל" ולפיכך נאסרת לבעלה. (15) שאין לה אב, ואמה ואחיה קבלו הקידושין, שקידושה אין אלא מדרבנן. (16) את הבועל, אבל היא פטורה, שאינה בת עונשין. (17) מכיוון שמן התורה אינה אשת איש, הרי זה כפנוי הבא על הפנויה שלא עשה זונה. (18) "הבא מערוה מהעריות". (19) אחד משבעה עממים (כנעני, אמורי, פרזי, חתי, חוי, יבوسی וגרגשי - שישבו בארץ ישראל לפני שנכבשה על ידי ישראל), - שנתגייר, כמו הגבעונים, נקראים נתינים. (20) אף על פי שביאתן פוסלתה מן הכהונה. (21) "הביאה שתי שערות למטה בגוף במקומות הידועים לגידול שער והיא מבת שנים עשרה שנה ויום אחד ומעלה נקראת נערה". (22) שהיו קידושין בלבד ולא נכנסה לחופה. (23) ברשות אביה. (24) אחרי שישה חדשים מיום שהביאה שתי שערות למטה בגוף נקראת בוגרת. (25) בת שלוש שנים ויום אחד ומעלה. (26) שאביה קיבל הקידושין. (27) שאינה בת עונשין. (28) ואף אם נבעלה, היא בתולה, לפי שבתוליה חוזרים, אף על פי כן דינה בחנק ולא כנערה המאורסה ישראלית. (29) שלא חייבה תורה סקילה בנערה המאורסה אלא בישראל, שנאמר: כי עשתה נבלה בישראל. (30) כשהיא מבת שלוש שנים ויום אחד ומעלה. (31) "מוציא שם רע חידוש הוא". (32) מרשות אביה. (33) "דהא נכנסה לחופה ולא נבעלה בעלמא וזנתה בחנק, ואילו מוציא שם רע בסקילה". (34) אשה נשואה. (35) בת ישראל נשואה שזנתה. (36) בת כהן נשואה. (37) מוציא שם רע ונמצא אמת שזינתה אחר כניסתה לחופה. (38) "כלומר ראו גידולים שגדלתם". (39) שדינה כדין ארוסה. (40) דבזינתה בבית חמיה אין את הטעם "ראו גידולים שגדלתם". (41) כעבור שישה חדשים מיום הבאת סימני נערות. (42) "נערה המאורסה שזינתה ומשבגרה הוציא עליה שם רע... מקדימין לבית הסקילה". ודעת רבינו, שכוונת הגמרא: לבית הסקילה, היינו, לא לפתח בית אביה ולא על פתח שער העיר, אלא למקום המיוחד ששם היו סוקלין, וסובר רבנו, כמו שהבגרות הבאה בין זנות לעדות, משנה את דינה, מפתח בית אביה לבית הסקילה, כך אם נבעלה לבעלה בין זנות לעדות, נסקלת בבית הסקילה, מפני שבשניהם, אם הייתה מזנה עכשיו, הרי דינה בחנק ואף על פי שאין דינה משתנה מסקילה לחנק, משתנה היא, מפתח בית אביה לבית הסקילה. (43) שאמה נתגיירה לאחר ההריון ולפני הלידה. (44) והטעם: כי בעיר שרובה גויים אין שער העיר נקרא "שעריך" אלא שערי בית הדין קרויים כך.

פרק רביעי

1 אותה על פתח בית אביה, אם לא היה לה אב או שהיה
2 לה אב ולא היה לו בית - הרי זו נסקלת בבית הסקילה.
3 לא נאמר פתח בית אב אלא למצוה.
4 יב. הבא על ערוה מן העריות ביאות הרבה - חיב פרת או
5 מיתת בית דין על כל ביאה וביאה. אף על פי שאין בית דין
6 יכולין להמית אלא מיתה אחת, הרי הביאות נחשבות לו
7 כעבירות הרבה. וכן אם בא ביאה אחת שחיבין עליה משמות
8 הרבה⁴⁵, אם היה שוגג - מביא קרבן על כל שם ושם, אף
9 על פי שהיא ביאה אחת, כמו שיתבאר בהלכות שנגזות. ואם
10 היה מזיד - הרי זו נחשבת לו כעבירות הרבה. וכן יש בא
11 ביאה אחת ולוקה עליה מלקיות הרבה, כמו שיתבאר.
12 יג. שפחה חרופה האמורה בתורה⁴⁶ היא שחציה שפחה
13 וחציה בת חורין⁴⁷ ומקדשת לעבד עברי⁴⁸; שנגמר: לא
14 יומתו כי לא חפשה. הא אם נשתחררה כלה - חיבין עליה
15 מיתת בית דין⁴⁹; שהרי נעשית אשת איש גמורה, כמו
16 שבארנו בהלכות אישות.
17 יד. ביאת שפחה זו משנה מכל ביאות אסורות שבתורה,
18 שהרי היא לוקה, שנגמר: בקרת תהיה⁵⁰, והוא⁵¹ חיב קרבן
19 אשם⁵², שנגמר: והביא את אשמו. אחד שוגג אחד מזיד⁵³
20 בשפחה חרופה מביא אשם⁵⁴. והבא עליה ביאות הרבה,
21 בין בידון בין בשנגה - מביא אשם אחד. אבל היא חייבת
22 מלקות על כל ביאה וביאה, אם היתה מזידה, כשאר חיבי
23 לאוין.
24 טו. המערה בשפחה חרופה ולא גמר ביאתו - פטור, עד
25 שיגמר ביאתו. ואינו חיב אלא על הגדולה⁵⁵, הבעולה,
26 המזידה, וברצונה. אבל אם היתה קטנה⁵⁶, או שלא היתה
27 בעולה, או היתה שונגת או אנוסה או ישנה⁵⁷ - פטור. [וכן
28 אם בא עליה שלא בדרך - פטור; שבשפחה חרופה לא
29 השוה ביאה בדרך לביאה שלא בדרך, שנגמר: שכבת
30 זרע. אבל בשאר ביאות לא חלק בין ביאה לביאה; שנגמר
31 משפכי אשה - מגיד [לך] הכתוב, ששני משפכות באשה].
32 טז. כל מקום שאמרנו בשפחה שהוא פטור - הוא פטור
33 מן הקרבן, והיא פטורה מן המלקות. אבל מכין אותו מפת
34 מרדות מדבריהם, אם היו שניהן מזדיין וגדולים.
35 יז. בן תשע שנים ויום אחד שפך על שפחה חרופה - היא
36 לוקה, והוא מביא קרבן⁵⁸. והוא שתהיה גדולה ובעולה
37 וברצונה, כמו שבארנו; שאין האיש חיב קרבן עד שתתחייב
38 היא מלקות, שנגמר: בקרת תהיה והביא את אשמו.

39 א. הנדה - הרי היא כשאר כל העריות. המערה בה, [בין
40 בדרך בין שלא בדרך] - חיב פרת. ואפלו היתה קטנה
41 בת שלש שנים ויום אחד, כשאר עריות. שהבת מתטמאה
42 בנדה ואפלו ביום לדתה, וכת עשרה ימים מטמאה בזיבה.
43 ודבר זה מפי השמועה למדו, שאין הפרש בין גדולה
44 לקטנה לטמאת נדות וזבות.
45 ב. ואחד הבא על הנדה כל שבועת הימים, ואפלו לא ראתה
46 אלא יום ראשון, ואחד הבא על יולדת זכר כל שבועה או
47 על יולדת נקבה כל ארבעה עשר, או על הנדה כל ימי זוכה
48 וספירתה, בין שפחה בין משחררת - הכל בכרת. שנגמר
49 בנדה: שבועת ימים תהיה בנדתה; ובזיבה נאמר: כל ימי זוב
50 טמאתה כימי נדתה תהיה; ויולדת זכר הוא אומר: כימי
51 נדת דויתה תטמא; ויולדת נקבה: וטמאה שבועים בנדתה.
52 ג. במה דברים אמורים שהטמאה תלויה בימים? בשטבילה
53 במי מקוה אחר הימים הספורים; אבל נדה וזוכה יולדת
54 שלא טבלו במי מקוה, הבא על אחת מהן אפלו אחר כמה
55 שנים - חיב פרת; שבימים וטבילה תלה הכתוב, שנגמר:
56 ורחצו במים. זה בגין אב לכל טמא, שהוא בטמאתו עד
57 שיטבל.
58 ד. העכו"ם - אין חיבין עליהם משום נדה ולא משום זבה
59 ולא משום יולדת. וחקמים גזרו על כל העכו"ם, הזכרים
60 והנקבות, שיהיו כזבים תמיד, בין ראו בין לא ראו, לענן
61 טמאה וטהרה.
62 ה. כל דם שתראה היולדת בתוך ל"ג של זכר וס"ו של
63 נקבה - הוא הנקרא דם טהר, ואין מונע את האשה
64 מבעלה; אלא טובלת אחר שבועה לזכר ואחר ארבעה עשר
65 לנקבה ומשמש מטתה, אף על פי שהדם שותת ויורד.
66 ו. כל חיבי טבילות - טבילתן ביום, חוץ מנדה ויולדת.
67 שהרי הוא אומר בנדה: שבועת ימים תהיה בנדתה -
68 השבועה בלן בנדתה, וטובלת בליל שמיני. וכן יולדת זכר
69 - בליל שמיני, ויולדת נקבה - בליל חמשה עשר; שהיולדת
70 בנדה, כמו שבארנו.
71 ז. נתאחרה ימים רבים ולא טבלה, כשתטבל - לא תטבל
72 אלא בלילה; שאם תטבל ביום - יטעו, ותבוא נדה אחרת
73 לטבל בשביעי.
74 ח. היתה חולה, או שהיה מקום הטבילה רחוק ואין הנשים
75 יכולות להגיע לו ולחזור בלילה מפני הלסטים או מפני

מתוך רמב"ם לעם – הוצאת מוסד הרב קוק

(45) מלאווין הרבה. (46) "ואיש כי ישכב את אשה... והיא שפחה נחרפת לאיש". (47) שפחה של שני שותפים, ואחד שחררה ונשארה משועבדת לשני כפי חלקו, הרי היא חצייה שפחה - החצי שלא שוחררה, וחצייה בת חורין - החצי ששוחררה. (48) כלומר רק לעבד עברי, שהרי לישראל היא אסורה, מצד החצי של שפחות, שאסור לו לקחת שפחה כנענית לאשה, ולעבד כנעני אסורה מצד החצי בת חורין שלה, שאסורה לישראלית להינשא לעבד כנעני וראוייה היא לעבד עברי בלבד, שמתור לו לקחת שפחה כנענית לאשה. (49) חנק. (50) ובכריתות יא. דרשו ש"ביקורת" זה מלקות וכתבה התורה "תהיה" היינו היא לוקה, אבל הוא לא לוקה. (51) הבעול. (52) אבל אינו לוקה. (53) אבל היא שחיובה מלקות, מוכן, שזה רק במזיד ובהתראה. (54) ודווקא על שפחה אחת, אבל אם בא על הרבה שפחות חייב אשם על כל אחת ואחת "לחלק על כל שפחה ושפחה". (55) "בזמן שהאשה לוקה האיש מביא קרבן אין האשה לוקה אין האיש מביא קרבן". (56) שהיא פטורה ממלקות. (57) שהיא פטורה ממלקות. (58) "איש, אין לי אלא איש, בן תשע שנים ויום אחד שראוי לביאה מניין" תלמוד לומר ואיש. "ואיש גבי שפחה חרופה כתיב.

בשני עדים: אחד לו ואחד לה. אבל בתולה ויושבת על דם
טהר - אינה צריכה עדים, שהרי הדם שותת ממנה.
יז. המשמש משתו פעמים רבות - אינן צריכין לבדק שני
העדים שלהן על כל ביאה וביאה, אלא מקנח הוא בעד
שלו והיא בעד שלה אחר כל ביאה וביאה של כל הלילה,
ולמחר יבדקו העדים. נמצא הדם על עד שלה או על עד
שלו - הרי זו טמאה. שמשה משתה וקנחה עצמה ואבד
העד - הרי זו לא תשמש פעם שניה עד שתבדק בעד אחר
תחלה, שמא דם היה על העד שאבד.
יח. הניחה העד תחת הכר או תחת הפסת, ונמצא עליו
דם: אם משה - טמאה, שחזקתו מן הקנח; ואם היה עגול
- טהור, שאין זה אלא דם מאכלת שנהרגה תחת הכר.
יט. קנחה עצמה בעד הבדוק לה וסתתו בירכה, ולמחר
נמצא עליו דם - הרי זו טמאה, ואין אומרים: שמא
כשטחה אותה בירכה נהרגה מאכלת. קנחה עצמה בעד
שאינו בדוק לה, ולא ידעה אם היה עליו דם קדם שתקנח
בו או לא היה נמצא עליו דם: אם היה הדם כגריס ועוד
- הרי זו נדה; היה פחות מכן - טהור, שאינו אלא מן
המאכלת.
כ. מי שראתה דם בשעת תשמיש - הרי זו מתרת לשמש
כשתטהר פעם שניה. ראתה דם בפעם שניה - משמשת
פעם שלישית. ראתה דם בשלישית - הרי זו אסורה לשמש
עם בעל זה לעולם. במה דברים אמורים? בשלא היה שם
דבר לתלות בו; אבל אם שמשה סמוך לוסיסה - תולה
בוסת. היתה בה מפה - תולה במפה. ואם היה דם מפתה
משנה מדם שתראה בעת התשמיש - אינה תולה במפה.
ונאמנת אשה לומר: מפה יש לי בתוך המקור שממנה הדם
יוצא, ותהיה מתרת לבעלה, ואף על פי שדם יוצא מן
המקור בשעת תשמיש.
כא. מי שראתה דם בשעת תשמיש פעם ראשונה ושניה
ושלישית, ואין שם דבר לתלות בו - הרי זו תתגרש, ומתרת
להנשא לשני. נשאת לשני וראתה דם כף בשעת תשמיש
שלוש פעמים - הרי זו תתגרש, ותנשא לשלישי. נשאת
לשלישי וראתה דם כף בשעת תשמיש שלש פעמים - הרי
זו תתגרש, ואסורה להנשא עד שתבארי מחלי זה.
כב. ביצר בודקת עצמה לידע אם נרפאת או לא נרפאת?
מביאה שפופרת של אבר, ופיה רצוף לתוכה, ומכנסת
השפופרת עד מקום שהיא יכולה, ומכנסת בתוך השפופרת
מכחול, ומוף מנח על ראשו, ודופקת אותו עד שיגיע המוץ
לצואר הרחם, ומציאה המוץ. אם נמצא דם על ראש המוץ
- בידוע שהדם שהיא רואה בשעת תשמיש מן המקור; ואם
לא נמצא על המוץ כלום - בידוע שהדם שרואה מרחק
הצדדין, וטהורה היא, ומתרת להנשא לאחרים, כמו
שבארנו בהלכות אישות.

פרק חמישי

א. האשה מתטמאת באנס בין לנדה בין לזיבותר. ביצר?
גגון שקפצה מקום למקום, או ראתה בהמה או חיה או

הצנה או מפני שנועלין שצרי המדינה בלילה - הרי זו
טובלת ביום השמיני או במים של אחריו ביום.
ט. כל הנשים שיש להן וסת - בחזקת טהרה לבעליהן, עד
שתאמר לו: טמאה אני, או עד שתחזק נדה בשכנותיה.
הלך בעלה למדינה אחרת והניחה טהורה, כשיבוא - אינו
צריך לשאל לה; אפלו מצאה ישנה - הרי זה מתר לבוא
עליה שלא בעונת וסתה, ואינו חושש שמא נדה היא. ואם
הניחה נדה - אסורה לו, עד שתאמר לו: טהורה אני.
י. האשה שאמרה לבעלה: טמאה אני, וחזרה ואמרה:
טהורה אני, ודרך שחוק אמרתי לה תחלה - אינה נאמנת.
ואם נתנה אמתלא לדרךיה - נאמנת. כיצד? תבעה בעלה,
ואחותו או אמו עמה בחצר, ואמרה: טמאה אני, ואחר כך
חזרה ואמרה: טהורה אני, ולא אמרתי לה טמאה אלא מפני
אחותי ואמר שמא יראו אותנו - הרי זו נאמנת. וכן כל
כיוצא בזה.
יא. היה משמש עם טהורה, ואמרה לו: נטמאתי - לא
יפרש מיד והוא בקשוי, שהנאה לו ביציאתו כביאתו. ואם
פרש והוא בקשוי - חייב ברת כמו שבעל נדה. והוא הדין
בשאר עריות. אלא כיצד נעשה? נועץ צפוני רגליו בקרקע,
ושוהה ואינו מזדעזע עד שימות האיבר, ואחר כך נשפט
ממנה.
יב. ואסור לו לאדם לבוא על אשתו סמוך לוסיסה, שמא
תראה דם בשעת תשמיש; שנאמר: והנחתם את בני ישראל
מטמאתם. וכמה? אם היה דרכה לראות ביום - אסור
לשמש מתחלת היום; ואם היה דרכה לראות בלילה -
אסור לשמש מתחלת הלילה.
יג. עבר וסתה ולא ראתה - מתרת לשמש אחר שתעבר
עונת הוסת. כיצד? היה דרכה לראות בשש שעות ביום -
אסורה לשמש מתחלת היום; עברו שש שעות ביום ולא
ראתה - אסורה לשמש עד לערב. וכן אם היה דרכה לראות
בשש שעות בלילה, ועברו ולא ראתה - אסורה לשמש עד
שתורח השמש.
יד. דרך בני ישראל ונבות ישראל לעולם לבדק עצמם אחר
התשמיש. כיצד? מקנח האיש עצמו במטלית נכונה לו,
ומקנחת האשה עצמה במטלית נכונה לה, ורואין בהן שמא
ראתה דם בשעת תשמיש. ויש לאיש להניח אשתו שתבדק
במטלית שלו; מתוך שנאמנת על שלה נאמנת על שלו.
טו. בגדים אלו שמקנחין בהן צריכין שיהיו של פשתן,
שחקים ולבנים. והם הנקראים עדים בענין זה. והבגד
שמקנח בו הוא נקרא עד שלו, והבגד שמקנחת היא בו
נקרא עד שלה.
טז. הצנועות אין משמשות אלא עד שיבדקו עצמן תחלה
קדם תשמיש. ואשה שאין לה וסת - אסורה לשמש עד
שתבדק. לפיכך היא משמשת בשני עדים: אחד לפני
התשמיש, ואחד לאחר התשמיש. אבל אשה שיש לה וסת
- אינה צריכה עד לפני תשמיש, אלא משום צניעות בלבד.
אבל אחר תשמיש - הכל צריכין שני עדים: אחד לו ואחד
לה, אפלו מעברת ומניקה ונקנה. וקטנה לא תשמש אלא

בכלי עד שיצלה המים על העפר בקלפת השום. ואין שעור
למים ולא לעפר. ומעברין בכלי ומשער בהן לשעתו
ובמקומו כשהן עכו"רין. ואם צללו - חוזר ומעברין.
ט. ארבעה מראות הללו, אם היה מראה הדם כמראה כל
אחד מהן או עמק מהן - הרי זה טמא; היה דהה ממנו -
הרי זה טהור. כיצד? היה הדם שחור יותר מכדיו היבש -
טמא; היה פחות ממנו, כגון שהיה מראהו כעין הנית
השחור או כעין הנזפת או כעין העורב - הרי זה טהור. וכן
בשאר השלשה מראות.
י. ביין המזוג כיצד? חלק אחד יין, מן היין השרוני של
ארץ ישראל, חי וחדש, ושני חלקים מים. היה מראה הדם
עמק ממנו או דהה ממנו - הרי זה טהור, עד שיהיה כמזוג
זה בלבד. ונאמנת אשה לומר: כמראה זה ראיתי ואבדתי,
והחכם מטמא לה או מטהר.
יא. כיצד מקיף ורואה? לוקח המטלית שיש בה הדם בידו,
ומביט בו ובידיו, או בעלה של פרנס, או בדם הקנה
שכפוס, או במימי אדמה, או במזג שכפוס, ועורף לה כפי
מה שעיניו רואות, ומטמא או מטהר. ואינו מביט בזכוכית
של כוס מבחוץ, אלא במשקה שכפוס. ויהיה הכוס רחב
משקלו מנה ומחזיק שני לגין, כדי שתכנס בו האורה ולא
יהיה אפל.
יב. אין בודקין הדם אלא על גבי מטלית לבנה ובחמה.
ועושה צל בידו על הדם, והוא עומד בחמה, כדי שיראה
עינו כמות שהיא. ולא כל הרואה צריך לכל אלו הדברים
בכל עת שיראה, אלא טביעות עין יש לחכם בדימים, ובעת
שיראה מיד יטמא או יטהר. ואם נסתפק לו במראה מן
המראות - צריך להקיף ולצרף לדיו או לדם הקנה או
לשאר המראות.
יג. המפלת חתיכה, אף על פי שהיא אדמה: אם יש עמה
דם - טמאה, ואם לאו - טהורה. ואפלו נקרעה החתיכה
ונמצאת מלאה דם - הרי זו טהורה; שאין זה דם נדה, אלא
דם חתיכה.
יד. הפילה חתיכה קרועה, ודם אגור בתוכה - טמאה.
הפילה כמין קלפה, כמין שערה, כמין עפר, כמו יבחושין,
אם היה מראה דברים אלו אדם - תטיל למים פושרין: אם
נמחו - הרי זו טמאה, שדם הוא וקפה, וכל הרואה דם
יבש - טמאה; ואם שהו פושרין מעת לעת ואחר כך
נמחו - הרי זו ספק טמאה; לא נמחו מעת לעת - הרי
אלו מפקה, וטהורה היא.
טו. הפילה כמין חגבים, כמין דגים, שקצים ורמשים: אם
יש עמה דם - טמאה, ואם לאו - טהורה.
טז. האשה שהכניסה שפופרת בפרודור, וראתה הדם
בתוך השפופרת - טהורה; שנאמר: דם יהיה זוכה בכשרה
עד שתראה בכשרה, בדרך שהנשים רואות, ואין דרך
האשה לראות בשפופרת.
יז. האשה שהשתינה מים ויצא דם עם מי רגלים, בין
שהשתינה והיא עומדת בין שהשתינה והיא יושבת - הרי
זו טהורה. ואפלו הרגיש גופה ונודעו צעה - אינה חוששת;

עוף מתעסקין זה עם זה וחמדה וראתה דם, וכן כל פיוצא
בזה - הואיל וראתה דם מכל מקום, נטמאת. ומטמאה בכל
שהוא. אפלו ראתה דם טפה בחרדל - הרי זו כמי שזב
ממנה דמים הרבה.
ב. כל הנשים מתטמאות בבית החיצון, ואף על פי שלא
יצא הדם לחוץ, אלא נעקר מן הרחם ולא שנת, הואיל
ויוצא מבין השנים - הרי זו טמאה, ואף על פי שעדין הדם
בכשרה; שנאמר: דם יהיה זוכה בכשרה. ועד היכן הוא
בין השנים? עד מקום שיגיע אליו האבר בשעת גמר ביאה.
ובין השנים עצמו כלפנים.
ג. משל משלו חכמים באשה: הרחם שנוצר בו הולד, הוא
הנקרא מקור, והוא שדם נדה וזכה יוצא ממנו - קוראין
אותו חדר, לפי שהוא לפני ולפנים. וצואר הרחם בלו, והוא
המקום הארץ שמתקבץ ראשו בשעת העבור כדי שלא יפל
הולד, ונפתח הרבה בשעת לדה - קוראין אותו פרודור.
כלומר, שהוא בית שער לרחם.
ד. ובשעת גמר ביאה האבר נכנס בפרודור ואינו מגיע עד
ראשו שמכפנים, אלא רחוק ממנו מעט לפי האצבעות.
ולמעלה מן החדר ומן הפרודור, בין חדר לפרודור, הוא
המקום שיש בו שתי ביצים של אשה והשבילים שבהן
מתבשלת שכבת זרע שלה - מקום זה הוא הנקרא עליה.
וכמו נקב פתוח מן העליה לגג הפרודור, ונקב זה קוראין
אותו לול. והאבר נכנס לפנים מן הלול בשעת גמר ביאה.
ה. דם הבא מן החדר - בלו טמא; חוץ מדם טהר שהתורה
טהרתו, ודם קשי, כמו שיתבאר. ודם העליה - בלו טהור,
שהוא כמו דם מכה שבמעים או בכבד או בפלגא וכיוצא
בהן. ודם הנמצא בפרודור: אם נמצא מן הלול ולפנים -
הרי זה טמא, שחוקתו מן החדר. וחיבין עליו על ביאת
מקדש, ושורפין עליו תרומה וקדשים; ואין אומרים: שמה
מן העליה ירד דרך הנקב, שרב הדמים הנמצאין פאן - מן
החדר. נמצא הדם בפרודור חוץ לנקב - הרי טמאתו
בספק, שמה מן החדר בא או מן העליה שנת דרך הלול.
לפיכך אין שורפין עליו תרומה וקדשים, ואין חיבין עליו
על ביאת המקדש.
ו. לא כל משקה הבא מן החדר מטמא, אלא הדם בלבד;
שנאמר: דם יהיה זוכה. לפיכך, אם שנת מן הרחם לבן או
משקה ירק, אף על פי שסמיכתו בדם, הואיל ואין מראיו
מראה דם - הרי זה טהור.
ז. וחמשה דמים טמאים באשה, והשאר טהורין. ואלו הן:
האדם, והשחור, וקנרן פרנס, וכמימי אדמה, וכיין המזוג.
ח. האדם כיצד הוא? עינו כעמוד שצא ראשון מדם הקנה
של בני אדם. נותן הדם בכפוס ומקיף לו ורואהו. והשחור
- כעין הדיו היבש. כקנרן פרנס כיצד? יביא פרנס לח בגוש
אדמה שעליו, ולוקח מן הבור שבו הקנה האמצעי שלו.
שכלו כמו קנה הוא, ובכל אחד ואחד שלשה קנים, ובכל
קנה שלשה עלים. ומקיף הדם לעלה האמצעי שבקנה
האמצעי ורואה בו. כמימי אדמה כיצד? יביא אדמה
מבקעת סיכני וכיוצא בה, שהיא אדמה, ונותן עליה מים

יום חמישי י"א מנחם-אב ה'תש"ע

פרק ששי

1 שהרגשת מי רגלים היא זו. שאין מי רגלים מן החדר, ודם
2 זה דם מכה הוא בתחלת או בפליא.
3 יח. דם בתולים - טהור הוא, ואינו לא דם נדה ולא דם
4 זיבה, שאינו מן המקור, אלא כמו דם חבורה. וכיצד דין
5 הבתולה בדם? אם נשאת קטנה, בין לא ראתה דם
6 מימיה בין שראתה דם בבית אביה - הרי זו מתרת לבעלה
7 עד שתחיה המכה, שכל דם שתראה - מחמת המכה הוא.
8 ואם ראתה דם אחר שתחיה המכה - הרי זו נדה.
9 יט. נשאת כשהיא נערה: אם לא ראתה מימיה דם - הרי
10 זו מתרת לבעלה ארבעה ימים ביום ובלילה, אף על פי
11 שהדם שותת. והוא שלא חיתה המכה. ואם ראתה דם
12 בבית אביה ואחר כך נשאת - אין לו לבא עליה אלא
13 בעילה ראשונה ופורש, ויהיה דם בתולים זה כאלו היא
14 תחלת נדה. ובוגרת שלא ראתה מימיה - נותנין לה כל
15 לילה הראשון.
16 כ. ארבעה לילות שנותנין לנערה שלא ראתה דם - אף על
17 פי שהן בסרוגין. בועל לילה הראשון, וממתיך אפלו שני
18 חדשים או שלשה, ובוכל לילה שני. והוא שלא חיתה
19 המכה.
20 כא. וכן קטנה שנותנין לה עד שתחיה המכה, אפלו לא
21 חיתה שנה - הרי זה בועל כל השנה, בין בסרוגין בין ביום
22 אחר יום.
23 כב. קטנה שנשאת, ונעשת נערה תחת בעלה, ועדין הדם
24 שותת מחמת המכה - כל בעילות שבעל כשהיא קטנה
25 נחשבות לו כלילה אחד, ומשלימין לו כל ארבעה ימים
26 בימי הנערות. ואפלו היו השלשה ימים שנותנין לו בימי
27 הנערות בסרוגין, ובעל בכל שני חדשים לילה אחד - הרי
28 זה מתר. והוא שלא חיתה המכה.
29 כג. כיצד יודעין אם חיתה המכה או לא חיתה? היתה
30 רואה הדם בעת שתעמד, וכשתשב לא תראה, ובעת שתשב
31 על הקרקע תראה, ואם תשב על גבי קרים וכסות לא
32 תראה - עדין לא חיתה המכה; פסק הדם ולא ראתה כלל
33 בין עומדת בין יושבת על הכר - כבר חיתה המכה. וכן אם
34 לא פסק כלל, אלא תראה הדם ואפלו כשהיא יושבת על
35 הקרים והכסות - אין זה דם מכה, אלא דם נדה.
36 כד. היתה רואה בעת תשימש - הרי זה מחמת המכה.
37 שמשה מטתה ולא ראתה דם, ואחר כך ראתה דם שלא
38 מחמת תשימש - הרי זה דם נדה.
39 כה. הבועל בתולה ולא יצא ממנה דם, וחזר ובעלה ויצא
40 דם, אפלו היתה קטנה - הרי זה דם נדה; שאלו היה דם
41 בתולים - היה בא בתחלה. הבועל פחותה מבת שלש ויצא
42 דם - הרי זה דם בתולים.

43 יום חמישי י"א מנחם-אב ה'תש"ע
44
45 א. דם הנדה ודם הנזבה ודם הקשי ודם יולדת ודם טהר
46 של יולדת - כלו דם אחד הוא, ומן המקור הוא בא, ומעין
47 אחד הוא², ובזמנים בלבד הוא שישתנה דינו, ותהיה רואה
48 דם - זו טהורה, וזו נדה, וזו זבה.
49 ב. כיצד? כשתראה האשה דם תחלה³, או כשתראה בשעת
50 וסתה, והוא העת שקבעה לנדתה - הרי זו נדה כל שבועת
51 הימים, בין ראתה כל שבועה בין שלא ראתה אלא טפה
52 ראשונה בלבד. ראתה דם ביום השמיני - הרי זה דם זיבה,
53 מפני שהוא בלא עת נדיתה⁴.
54 ג. וכן כל דם שתראה בתוך הימים⁵ שבין וסת נדה לוסת
55 נדה - הרי הוא דם זיבה. והלכה למשה מסיני, שאין בין
56 זמן נדה לזמן נדה אלא אחד עשר יום בלבד.
57 ד. כל שבועת הימים שנקבעה לה וסת בתחלתן - הן
58 הנקראין ימי נדחה, בין ראתה בהן דם בין לא ראתה בהן
59 דם⁶. ומפני מה נקראין ימי נדה? מפני שהן ראויין לנדחה,
60 וכל דם שתראה בהם - דם נדה יחשב.
61 ה. וכל אחד עשר יום שאחר השבועה - הן הנקראין ימי
62 זיבתה, בין ראתה בהן דם בין לא ראתה. ולמה נקראין ימי
63 זיבה? מפני שהן ראויין לזיבה, וכל דם שתראה בהן - דם
64 זיבה יחשב. והנהר בשני שמות אלו, שהן: ימי נדחה וימי
65 זיבתה.
66 ו. כל ימי האשה, מיום שיקבע לה וסת עד שתמות או עד
67 שיעקר הוסת ליום אחר, תספור לעולם שבועה מתחלת יום
68 הוסת, ואחריהן אחד עשר, [ואחריהן] שבועה, ואחריהן
69 אחד עשר. ותזהר במנין, כדי שתדע בעת שתראה דם אם
70 בימי נדה ראתה או בימי זיבה. שכל ימיה של אשה כך
71 הן: שבועה ימי נדה ואחד עשר ימי זיבה, אלא אם כן
72 הפסיקה הלכה, כמו שיתבאר.
73 ז. אשה שראתה דם בימי זיבתה יום אחד בלבד או שני
74 ימים זה אחר זה - נקראת זבה קטנה, ונקראת שומרת יום
75 כנגד יום. ואם ראתה שלשה ימים זה אחר זה - הרי זו זבה
76 גמורה, והיא הנקראת זבה גדולה, ונקראת זבה סתם.
77 שגאמר: ואשה כי יזוב זוב דמה ימים רבים. מעוט 'ימים'
78 - שנים, 'רבים' - שלשה.
79 ח. אין בין זבה גדולה לזבה קטנה אלא ספירת שבועה
80 והבאת קרבן: שזבה גדולה צריכה לספור שבועה ימים
81 נקיים, וזבה קטנה אינה סופרת אלא יום אחד בלבד; וזבה
82 גדולה מביאה קרבן כשתטהר, [וזבה קטנה אינה מביאה

(1) "מעוברת שהתחילה להצטער ואחזזה חבלי לידה והתחיל הדם לצאת קודם שתלד, אותו הדם הוא הנקרא דם הקושי".
(2) "מעיין אחד הוא, התורה טמאתו והתורה טהרתו". (3) בפעם הראשונה בחייה. (4) הנאמר בעניין זבה. (5) ואפילו ביום האחד עשר שבין נדה לנדה. וראה לקמן בהלכה י"א ההבדל שבין יום זה לעשרת הימים שלפניו. (6) שיטת רבינו, שכל ימי האשה מהתחלת הווסת עד יומה האחרון מונה שבעה ואחד עשר יום - זה אחרי זה - אפילו לא ראתה בהם דם. וכל דם שהיא רואה בשבעת הימים הוא דם נדה, ודם שהיא רואה בתקופות אחד עשר הימים שלאחריהם, דם זיבה הוא.

אפלו סמוך לשקיעת החמה - סותרת הפל, וחוזרת למנות
מאחר היום הטמא שבועה ימים נקיים.
טז. פלטה שכבת זרע בתוך ימי הספירה¹⁵ - סותרת יום
אחד; מפני שהוא כזב שראה קרי, שסותר יום אחד¹⁶.
ראתה דם בעשירי מימי זיבתה ובאחד עשר ובשנים עשר,
אף על פי שראתה שלשה ימים זה אחר זה - אינה זבה
גדולה, אלא יצאת מזיבות קטנה לנדה; שיום שנים עשר
מתחלת נדתה, והרואה בימי נדתה - אינה זבה, כמו
שבארנו¹⁷.
יז. ומה הוא זה שכתוב בתורה: או כי תזוב על נדתה?
שאם ראתה שלשה ימים סמוך לנדתה - הרי זו זבה. כגון
שראתה בשמיני לנדתה ובתשיעי ובששירי, שהן ראשון
ושני ושלישי מהאחד עשר יום שהן ימי זיבתה. ראתה דם
באחד עשר מימי זיבתה וטבלה לערב, שהוא ליל שנים
עשר, ושמשה מטתה, אף על פי שהיא טמאה ובוטלה טמא
ועושיין משפכ ומושב - אינם חייבים כרת¹⁸; מפני שאין יום
שנים עשר מצטרף ליום אחד עשר לעשותה זבה, הועילה
לה טבילת ליל זה להצילה מן הקרבן.
יח. טבלה ביום שנים עשר אחר שתנן החמה - הרי זו
אסורה לבעלה עד לערב, כדין כל זבה קטנה¹⁹; ואם עבר
ובטלה - שניהן פטורין מכלום. ואפלו ראתה דם אחר שבא
עליה ביום שנים עשר - אין בכך כלום²⁰; שזה דם נדה
הוא, ואינו מצטרף ליום שלפניו.
יט. ראתה דם בסוף שבועי לנדתה בין השמשות²¹, וראתה
בתשיעי ובששירי - הרי זו ספק זבה²²; שמה ראיה ראשונה
בליל שמיני היתה, ונמצאת שראתה שלשה ימים זה אחר
זה מתחלת ימי זיבתה. וכן אם ראתה דם בתשיעי ובששירי
מימי זיבתה, וראתה בסוף יום אחד עשר בין השמשות -
הרי זו ספק זבה; שמה ראיה אחרונה ביום אחד עשר
היתה, והרי ראתה שלשה ימים זה אחר זה בימי זיבתה.
כ. נדה שבדקה עצמה בתוך ימי נדתה ומצאה שפסק הדם,
ואפלו פסק בשני לנדתה²³, ושגגה או הזידה ולא בדקה עד
לאחר נדתה²⁴ ימים רבים, וכשבדקה מצאה טמאה - אין
אומרים: שמה כל אותן הימים היתה טמאה ותהיה זבה,
אלא כל אותן הימים שלא בדקה בחזקת טהרה²⁵. בדקה

קרבן בשתטהר. אבל לענין טמאה ואסור ביאה - שתיקה
שוות.
ט. כיצד? ראתה דם בימי זיבתה, בין שראתה בתחלת
הלילה בין שראתה בסוף היום - הרי אותו היום כלו טמא,
ובאלו לא פסק הדם מצאת שראתה עד ששקעה החמה,
ומשמרת כל הלילה. ואם לא ראתה כלום בלילה - משמרת
למחר וטובלת אחר שתנן החמה, ומשמרת כל היום. אם
לא ראתה כלום - הרי זה יום אחד טהור כנגד היום
הטמא²⁷, והרי היא מתרת לבעלה לערב.
י. ראתה דם גם ביום השני, בין בלילו בין ביומו אחר
שטבלה - הרי היום השני טמא, ומשמרת כל ליל שליש²⁸.
אם לא ראתה - משמרת למחר וטובלת אחר שתנן החמה,
ומשמרת כל היום. אם לא ראתה כלום - הרי זה יום אחד
טהור כנגד שני ימים הטמאים, ומתרת לבעלה לערב.
יא. ראתה דם גם בשלישי, בין ביומו בין בלילו - הרי זו
זבה גדולה, וצריכה לספור שבועה ימים טהורים²⁹ בלא דם;
שנאמר: וספרה לה שבועת ימים וגומר. וטובלת ביום
השביעי אחר הגז החמה, והרי היא מתרת לבעלה לערב.
וביום השמיני מביאה קרבנה, שתי תורים או שני בני יונה.
יב. זבה קטנה שטבלה בלילה של יום השמור, או זבה
גדולה שטבלה בליל שביעי - כאילו לא טבלה, והרי היא
כנדה שטבלה בתוך שבועה.
יג. הפא על זבה גדולה ביום שביעי של ספירה אחר
שטבלה, או על זבה קטנה ביום השמור אחר שטבלה -
פטור מן הכרת; כיון שטבלה בזמן הראוי לטבילתה -
טהורה. ולאשה זו יהיה לה תרבות רעה³⁰, שהרי בעילתה
ומנעה תלויין³¹.
יד. כיצד הן תלויין? אם נשלם היום אחר הטבילה ולא
ראתה דם - הרי כל שנגעה בו אחר טבילתה טהור,
ובעילתה אחר הטבילה - אין חייבין עליה כלום³²; ואם
ראתה דם ביום זה אחר שטבלה - נמצאת זבה למפרע, וכל
שנגעה בו למפרע - טמא, והיא ובוטלה חייבין בקרבן³³.
ולפיכך היא אסורה לבעלה עד לערב, שלא תביא עצמה
לידי ספק³⁴.
טו. זבה שספרה ששת ימים נקיים, ובשביעי ראתה דם,

(7) ולפיכך נקראת שומרת יום כנגד יום. (8) שאם תראה דם תהא זבה למפרע. (9) בלשון התלמוד: שבעה נקיים. (10) כלומר, לימוד וחינוך רע. (11) תלוי ועומד עד שיבורר. (12) לא כרת במזיד ולא קרבן בשוגג. (13) כבא על הזבח. (14) "אחר תטהר, אחר מעשה תטהר, אבל אמרו חכמים אסור לעשות כן שמה תבוא לידי ספק". (15) והרי היא כאיש שיוצאת ממנו שכבת זרע. (16) ומה שנאמר בהלכה הקודמת שצריכה להתחיל ולספור שבעה ימים נקיים, כשהפסיקה יום טמא אפילו ביום השביעי, היינו אם הפסיקה טומאת זיבה. אבל טומאה אחרת, כגון קרי בזב או פולטת שכבת זרע בזבה אינה סותרת את הימים הנקיים שעברו ויכולה להמשיך את ספירתה החל מיום המחרת אחרי טבילתה לפליטת שכבת הזרע. (17) למעלה הלכה ד: "וכל דם שתראה בהם, דם נדה ייחשב". (18) ואם היה שוגג פטור מן הקרבן כבית הלל, אבל אסורה לשמש מדרבנן. (19) אף על פי שיום אחד עשר לא צריך שימור מן התורה, אך מדרבנן צריך שימור ודינה כשומרת יום כנגד יום מדרבנן. (20) כלומר אינה זבה קטנה, אלא פסקה טומאת זיבה וטמאה כנדה. (21) "מששתשקע החמה עד שיראו שלושה כוכבים בינונים הוא הזמן הנקרא "בין השמשות" בכל מקום, והוא ספק מן היום ספק מן הלילה ודנים בו להחמיר בכל מקום". (22) גדולה, וסופרת שבעה נקיים ומביאה קרבן ואינו נאכל, ככל קרבן הבא על הספק. (23) אבל לא בראשון, שיום ראשון כולו הוחזק המעיין פתוח כמו שמסיים בסוף ההלכה. (24) לאחר שבעת ימי נדתה. (25) כלומר, בחזקת שלא ראתה דם ולפיכך אינה זבה, וטובלת לנדתה ותיטהר.

בלא צער ויום אחד בקשי וילדה, או יום בקשי ויום בלא
צער ויום בקשי וילדה - אינה יולדת בזוב. אבל אם ראתה
יום אחד בקשי ושנים בלא צער וילדה, או שנים בקשי
ואחד בלא צער וילדה, או יום בלא צער ויום בקשי ויום
בלא צער וילדה - הרי זו יולדת בזוב. זה הכלל: קשי סמוך
ללדה - אין זו יולדת בזוב; שפי סמוך ללדה - הרי זו
יולדת בזוב.
ד. חל שלישי לראיתה להיות ביום הלדה, אפלו כל היום
כלו בשפי - אין זו יולדת בזוב; שהרי יום הלדה סמוך
לקשי. ראתה שני ימים ובשלישי הפילה, ואין ידוע מה
הפילה - הרי זו ספק יולדת וספק זבה.
ה. כיצד דין יולדת בזוב? צריכה לישב שבועה ימים נקיים
וטובלת לערב, ואחר כך תהיה מתרת לבעלה, ואחר כך
יהיה לה דם טהר, ומביאה קרפן זבה וקרפן יולדת. לפיכך,
אם ילדה זכר, אפלו פסק הדם ביום הלדה, סופרת שבועת
ימים נקיים וטובלת; ואם ילדה נקבה, וספרה שבועה נקיים
ושלמו עם ארבעה עשר של לדה או לאחריהן - הרי זו
טובלת ומתרת לבעלה; ואם שלמו ימי הספירה בתוך
ארבעה עשר - הרי זו אסורה לבעלה עד ליל חמשה עשר.
ו. כיצד? הרי שראתה דם שלשה, וספרה שבועת ימים
נקיים - הרי עשרה; וצדין היא אסורה לבעלה עד ליל
חמשה עשר, שכל ארבעה עשר היא כנדה. ולמה אין
מצריכין את היולדת בזוב לספירת שבועה אחר שבועה של
זכר ואחר ארבעה עשר של נקבה? מפני שימי לדתה וימי
נדתה שאינה רואה בהן עולין לה לספירת שבועה, כמו
שיתבאר.
ז. יולדת בזוב שלא פסק דמה - אין לה דם טהר, אלא כל
דם שתראה - כדם זיבה הוא. אבל אם ספרה שבועת ימים
נקיים, ושלמו ארבעה עשר של נקבה וטובלה, ואחר כך
ראתה דם בתוך ארבעים של זכר ושמונים של נקבה - הרי
זה דם טהר.
ח. ספרה שבועה ימים נקיים ולא טבלה, ואחר כך ראתה
דם - הרי זו טובלת ומתרת לבעלה מיד; שכל ימי טהר
אינן ראויות לא לנדה ולא לזיבה. אבל עצמו של דם -
טמא ומטמא, כדין דם הנדה, עד שתטבל.
ט. היולדת נקבה, ואחר ארבעה עשר שללה נתעברה,
והתחיל דם הקשי לבוא לה בתוך שמונים - הרי הוא דם
טהר, אף על פי שאין קשי לנפלים; שכל דמים שתראה
בתוך ימי טהר - טהור הוא, עד שתפיל הולד. וכשתפיל -
תהיה טמאה לדה: אם הפילה זכר - טמאת זכר, ואם
הפילה נקבה - טמאת נקבה. ומונה ימי טמאה וימי מלאת
מולד שני. אפלו היו תאומים, והפילה היום אחד והפילה
האחר אפלו אחר כמה ימים - מונה לשני ימי טמאה וימי
מלאת.

עצמה ומצאה טמאה, אפלו בדה בשביעי לנדתה, ובין
השמשות לא בדה עצמה כדי לפרש מטמאת נדה, אלא
המתינה ימים ואחר כך בדה ומצאה טהורה - הרי זו ספק
זבה. ואם מצאה טמאה - הרי זו זבה ודאית; שפיון
שבתחלה מצאה טמאה ולבסוף טמאה - הרי זו בתחלת
שלא פסק. ויום ראשון של נדה, אף על פי שמצאה בו
טהורה - הרי זו כמי שמצאה טמאה; שיום ראשון כלו
החזק המעין פתוח.
כא. זבה שבדה עצמה בראשון מימי הספירה ומצאה
טהור, ולא בדה עד יום שביעי ומצאה טהור - הרי זו
בתחלת טהרה, וכאלו בדה כל שבועה ומצאה טהור.
כב. וכן אם בדה ביום ראשון מימי הספירה ומצאה
טהור, וביום השמיני²⁶ ומצאה טהור - הרי זו בתחלת
טהרה. בדה ביום שלישי לזיבתה ומצאה שפסק הדם,
ולא בדה ביום ראשון מימי הספירה, ובשביעי בדה²⁷
ומצאה טהור - הרי זו בתחלת טהרה. והוא הדין לזב בכל
אלו הבדיקות, שהוא טהור ועלו לו ימי ספירה.
כג. כל אשה שהיא ספק נדה ספק זבה - צריכה לישב
שבועת ימים נקיים מספק, וטובלת בליל שמיני²⁸, ואחר כך
תהיה מתרת לבעלה. ומביאה קרפן זבה ואינו נאכל, כמו
שיתבאר במקומו.

פרק שביעי

א. מעברת שהתחילה להצטער ואחזויה חבלי לדה,
והתחיל הדם לצאת קדם שחלד - אותו הדם הוא הנקרא
דם הקשי. והיאך דינו? אם בא בימי נדתה - הרי הוא דם
נדה, והרי זו טמאה נדה; ואם בא בימי זיבתה - הרי זו
טהורה. שנאמר בזבה: דם יהיה זוכה בכשרה. מפי
השמועה למדו: זוכה מחמת עצמה, ולא מחמת ולד.
ובלבד שחלד ולד חי; אבל אם הפילה - אין קשי לנפלים.
אפלו היה הדם שותת ויורד עם החבלים והצער ארבעה
עשר יום קדם שחלד - הרי זה דם קשי וטהור; אבל אם
התחיל הדם קדם הלדה בחמשה עשר יום או יתר - הרי
זה דם זיבה, והרי היא יולדת בזוב.
ב. כמה דברים אמורים? בשלא פסקו הצירים והחבלים
והצער, אלא מתקשה והולכת עד שילדה; אבל אם ראתה
דם שלשה ימים או יתר בימי זיבתה בצער וחבלים, ופסק
לה הצער ורוח לה מן החבלים אחר השלשה ימים, ועמדה
בנחת עשרים וארבע שעות או יתר, אף על פי שלא פסק
הדם ואף על פי שחזר הצער והחבלים אחר עשרים וארבע
שעות - הרי זו זבה; שאלו היה הדם מחמת הולד - לא
פסק הצער ולא החבלים. ואם ילדה אחרי כן - הרי זו
יולדת בזוב.
ג. ראתה יום אחד בלא צער ושנים בקשי וילדה, או שנים

יח. היתה רואה חמשה ימים טמאים וחמשה ימים טהורים
 - משמשת השלשה הסמוכים לנדתה, ושוב אינה משמשת
 לעולם.
 יט. היתה רואה ששה ימים טמאין וששה ימים טהורין -
 משמשת בחמשה ימים הסמוכים לנדתה תחלה, ושוב אינה
 משמשת לעולם.
 כ. היתה רואה שבעה טמאין ושבעה טהורין - משמשת
 השבוע הראשון הטהור הסמוך לנדתה, ויבוא אחריו שבוע
 טמא - תקבע בו זכה, והשבוע הטהור שיבוא אחריו -
 לספירה, ואסורה לשמש בו. נמצאת שלא שמשה מטתה
 בארבעה שבועות אלא שבוע אחד. וכל ימיה משמשת
 שמונה עשר יום בכל שמונה עשר שבועות. כיצד? שבוע
 חמישי - הרי היא זכה. שבוע ששי, שהיא בו טהורה -
 לספירה. שבוע שביעי - זכה. שבוע שמיני - לספירה.
 שבוע תשיעי, שהיא רואה בו - חמשה ימים ממנו מימי
 נדה, ושנים מתחלת ימי זכה; משמרת יום אחד מן השבוע
 העשירי הטהור, ומשמשת ששה שבוע אחד עשר, שהיא
 רואה בו - שנים מסוף ימי זכה, וחמשה מתחלת ימי נדה;
 ומשמשת חמשה ימים משבוע שנים עשר הטהור. שבוע
 שלשה עשר - זכה, ושבוע ארבעה עשר - לספירה. וכן
 שבוע חמשה עשר - זכה, ושבוע ששה עשר - לספירה,
 ושבוע שבעה עשר - זכה, ושבוע שמונה עשר - לספירה.
 וסופרת על דרך זו לעולם. נמצאת אומר: שכל שמונה
 עשר שבועות משמשת שמונה עשר יום. ואילו לא ארע לה
 חלי זה, והיתה שבוע נדה ואחד עשר יום טהורה - היתה
 משמשת בכל השמונה עשר שבועות אחד עשר שבועות,
 שהן שבעה ושבעים יום.
 כא. ובזמן שהיא רואה שבוע טמא ושבוע טהור -
 משמשת שמונה עשר יום, שהם כמו רביע הימים. וזו היא
 שאמרו חכמים: משמשת רביע ימיה.
 כב. היתה רואה שמונה ימים טמא ושמונה ימים טהור -
 הרי זו משמשת חמשה עשר יום מתוך ארבעים ושמונה
 ימים. כיצד? שמונה טמא שבתחלה - שבעה מהן ימי
 נדתה, ויום אחד זיבות סמוך לנדתה; משמרת לו יום אחד
 מן השמונה הטהורין, ומשמשת שבעה. ואחר כך יבואו לה
 שמונה טמאין - מהן שנים תשלוש ימי זיבתה, וששה מימי
 נדתה. ויבואו שמונה טהורין - יום אחד מהן תשלוש ימי
 נדתה, ומשמשת שבעה שניות. ואחר כך יבואו לה שמונה
 טמאים - מהן ארבעה תשלוש ימי זיבתה, וארבעה מימי
 נדתה. נמצאת זכה גדולה, וצריכה ספירת שבעה. יבואו לה
 שמונה טהורים - סופרת מהן שבעה, ומשמשת יום אחד.
 נמצאת משמשת חמשה יום בכל ארבעים ושמונה.
 כג. היתה רואה תשעה ימים טמאים ותשעה ימים טהורין
 - משמשת שמונה ימים בכל שמונה עשר יום לעולם.
 כיצד? תשעה הטמאים - שבעה מהן נדתה, ושנים זיבות
 סמוך לנדתה; משמרת להן יום אחד מן התשעה הטהורין,
 ומשמשת שמונה. וכן לעולם.
 כד. היתה רואה עשרה ימים טמא ועשרה טהור, ומעשרה

י. זכה שפסק זוכה, והתחילה למנות שבעת ימים נקיים,
 ובא לה דם קשי בתוך ימים נקיים - אינו סותר, וימי הקשי
 עולים למנין שבעה. וכן אם הלכה בשבעה ימים נקיים -
 אין הלכה סותרת, וימי הלכה עולין לה למנין שבעה, אף
 על פי שהיא טמאה בהן. שאמר: ואם טהרה מזוכה. בין
 שטהרה מזוכה, אף על פי שהיא טמאה טמאה אחרת, כגון
 טמאת לכה או טמאת נדה או טמאת צרעת - הרי זו סופרת
 בהן, ואין טמאות אלו וכיצא בהן סותרין הספירה.
 יא. ימי לדתה וימי נדתה, אם לא ראתה בהן דם - הרי
 אלו עולין לה לספירת שבעת ימים נקיים; ואם ראתה בהן
 דם - אין עולין לה ימי הראיה ולא סותרין כל הימים, אלא
 משלמת על הימים שספרה כשיפסק הדם. שאין סותר הכל
 אלא ראיה של זוב, אבל אלו סותרין יומן בלבד.
 יב. מאחר שתבין כל העקרים שבארנו, יתבאר לך מה
 שאמרו חכמים, שאפשר שתראה האשה דם מן המקור יום
 אחר יום מאה וארבעה עשר יום ולא תהיה זכה. כיצד?
 שנים לפני נדתה, ושבועה ימי נדתה, ושנים לאחר ימי
 נדתה, וארבעה עשר קשי, ושמונים של נקבה, ושבועה ימי
 נדה, ושנים אחר ימי נדה. הא למדת, שכל דם שתראה
 האשה אחר יום מלאת - הוא תחלת נדתה, ואין משגיחין
 על וסתות שמקדם. לפיכך, הרואה דם בסוף יום מלאת בין
 השמשות - הרי זו ספק נדה; שמא בלילה ראתה הדם,
 שהוא תחלת ימי נדתה.
 יג. כבר בארנו, שהנדה שראתה דם כל שבעה - מתרת
 לשמש בליל שמיני אחר שתטבל. וזכה קטנה - משמרת
 יום אחד טהור וטובלת, ומתרת לשמש לערב. וזכה גדולה
 - סופרת שבעת ימים נקיים וטובלת, ומתרת לשמש בליל
 שמיני. ואין בין זמן נדה לנדה אלא אחד עשר יום בלבד,
 ובאותן האחד עשר תהיה זכה קטנה או גדולה.
 יד. ומאחר שתהיה זוכה כל אלו העקרים, יתבאר לך זה
 שאמרו חכמים: האשה שהחזקה כל ימיה יום תראה דם
 ויום לא תראה - בתחלה משמשת בליל שמיני וביום
 שמיני, שהוא יום אחד אחר ימי נדתה. ומשמשת בכל
 שמונה עשר יום ארבעה לילות בלבד. ואינה יכולה לשמש
 בימים הטהורים, שהיום הטהור הוא שומר ליום הטמא.
 לפיכך, אם היתה רואה הדם בכל יום טמא מתחלת הלילה
 - אינה משמשת אלא בשמיני בלבד, שהוא יום אחד אחר
 ימי נדתה.
 טו. היתה רואה שני ימים טמאין ושני ימים טהורים -
 משמשת בשמיני ובשנים עשר ובששה עשר ובשעורים.
 טז. היתה רואה שלשה ימים טמאין ושלשה טהורין -
 משמשת שני ימים מהשלשה הטהורין שאחר ימי נדתה;
 שהאחד מהן שמור לשנים הטמאין הסמוכין לנדתה. ושוב
 אינה משמשת לעולם; שהרי החזקה זכה גדולה, ואין לה
 שבעת ימים נקיים.
 יז. היתה רואה ארבעה ימים טמאים וארבעה ימים טהורין
 - משמשת יום אחד שאחר נדתה, ושוב אינה משמשת
 לעולם.

1 ולמעלה אפלו אלף יום טמא ואלף יום טהור - יהיה ימי
2 שמושה כמנזן זיבתה. כיצד? עשרה הטמאים - מהם
3 שבועה נדה ושלשה זיבה; עשרה הטהורים - סופרת מהן
4 שבועה, ומשמשת שלשה; נמצאו ימי השמוש שלשה, וימי
5 הזיבות שלשה. וכן מאה יום טמאין ומאה טהורין; ומאה
6 הטמאין - שבועה מהן לנדה, ותשעים ושלשה זיבות;
7 המאה הטהורין - שבועה מהן לספירה, ותשעים ושלשה
8 לשמוש. וכן אלף. וכן כל מנזן ומנזן על דרך זו.

פרק שמיני

9
10 א. יש אשה שיש לה נסת, ויש אשה שאין לה נסת, אלא
11 לא תרגיש בעצמה עד שיצא הדם, ואין לה יום קבוע
12 לראיתה. וזו שיש לה נסת, היא שיש לה יום קבוע, או
13 מעשרים יום לעשרים יום, או מארבעה ועשרים יום
14 לארבעה ועשרים יום, או פחות או יותר.
15 ב. וקדם שיבוא הדם תרגיש בעצמה: מפהקת ומתעטשת
16 וחוששת פי כרסה ושפולי מעיה, ויסתמר שערות בשורה או
17 יחס בשורה, וכיוצא במארעות אלו. ויבואו לה נסתות אלו
18 או אחד מהן בשעה הקבועה לה מיום נסתה.
19 ג. כבר בארנו, שכל אשה שאין לה נסת - אסורה לשמש
20 עד שתבדק עצמה תחלה; ושיש לה נסת - אסורה לשמש
21 בכל עונת הנסת: אם נסתה ביום - אסורה לשמש כל אותו
22 היום, ואם נסתה בלילה - אסורה לשמש כל אותו הלילה.
23 ומתחלת יום הנסת תספור ימי נדתה וימי זיבתה לעולם.
24 ד. לפיכך צריכות הנשים להזהר בנסתות, עד שתדע היום
25 והשעה שנקבעה בה נסתה. היה דרכה לראות ביום עשרים,
26 ובא יום עשרים ולא ראיתה, ובא יום שלשה ועשרים
27 וראיתה - הרי יום עשרים ויום שלשה ועשרים שניהן
28 אסורין. וכן אם ראיתה פעם שניה ביום שלשה ועשרים,
29 ולא ראיתה ביום עשרים - עדין שניהן אסורין. ראיתה פעם
30 שלישית ביום שלשה ועשרים, ולא ראיתה ביום עשרים -
31 טהר יום עשרים, ונעקר הנסת ליום שלשה ועשרים. שאין
32 האשה קובעת נסת עד שתקבענו שלש פעמים, ואינה
33 מטהרת מן הנסת עד שתעקר ממנה שלש פעמים.
34 ה. כל נסת שנקבע מחמת אנס, אפלו ראיתה בו כמה
35 פעמים - אינו נסת; שמפני האנס ראיתה. קפצה וראיתה,
36 קפצה וראיתה - קבעה לה נסת לימים בלא קפיצות. כיצד?
37 קפצה באחד בשבת וראיתה דם, ולאחר עשרים יום קפצה
38 באחד בשבת וראיתה דם, ולאחר תשעה עשר קפצה ביום
39 השבת ולא ראיתה דם, ולאחר שבת ראיתה בלא קפיצה -
40 הרי נקבע אחד בשבת אחר עשרים; שהרי נודע שהיום גרם
41 לה לראות ולא הקפיצה, וכבר נקבע יום זה שלש פעמים.
42 וכן כל כיוצא בזה.
43 ו. ראיתה יום חמשה עשר בחדש זה, ויום ששה עשר
44 בחדש של אחריו, ויום שבועה עשר בחדש של אחריו, ויום
45 שמונה עשר לחדש של אחריו - הרי קבעה לה נסת לזלוג.
46 בא חדש רביעי וראיתה ביום שבועה עשר - עדין לא נקבע
47 לה נסת, וכל יום שראיתה בו חוששת לו להבא. פיון שיגיע

48 אותו היום ולא תראה - טהר אותו היום מן הנסת; שאין
49 צריך עקירת שלש פעמים אלא יום שנקבע שלש פעמים.
50 ז. היה דרכה להיות רואה יום חמשה עשר, ונשתה לששה
51 עשר - שניהם אסורין. שנתה לשבועה עשר - הטר ששה
52 עשר ונאסר שבועה עשר, וחמשה עשר באסורו עומד.
53 שנתה לשמונה עשר - נאסר שמונה עשר, והטר כלם.
54 ח. היה דרכה לראות יום עשרים, ונשתה ליום שנים
55 ועשרים - שניהם אסורין. הגיע יום עשרים ולא ראיתה, שנים
56 ועשרים וראיתה - עדין שניהן אסורין. הגיע יום עשרים
57 וראיתה - טהר יום שנים ועשרים; שהרי חזרה לנסתה
58 הקבועה, ונעקר שנים ועשרים מפני שלא נקבע שלש פעמים.
59 ט. אין האשה קובעת לה נסת בתוך ימי נדתה שראיתה
60 בהן; פיון שראיתה יום אחד - אינה קובעת לה נסת בכל
61 השבועה. וכן אין האשה קובעת נסת בימי זיבתה, שהן אחד
62 עשר יום. אבל קובעת היא נסת בימי נדתה שאינה רואה
63 בהן. ואם נקבע לה נסת בימי זיבתה - הרי זו חוששת
64 לנסתה. וכל נסת שקבעה בימי זיבתה, אם נעקרה אפלו
65 פעם אחת - נעקרה, ואינה צריכה להעקר שלש פעמים,
66 שחזקת דמים מסלקין הן בדיקת אלו.
67 י. כיצד חוששת לנסת? אם ראיתה דם בנסת זו אפלו יום
68 אחד - תשב לנדתה מספק, ואסורה לשמש באותו היום,
69 ואפלו לא ראיתה בשאר ימי הנסתות. ואם ראיתה שלשה
70 ימים - הרי זו זבה.
71 יא. כל אשה שמרבה לבדק עצמה תמיד - הרי זו משבחת,
72 ואף על פי שיש לה נסת קבועה; שאפשר שיבוא דם בלא
73 שעת הנסת. וכל אחד עשר יום של ימי זיבתה - הרי היא
74 בהן בחזקת טהרה, ואינה צריכה בדיקה; אבל אחר ימי
75 זיבתה - צריכה לבדק.
76 יב. שכחה ולא בדקה, בין באנס בין בריצון - הרי זו
77 בחזקת טהרה, עד שתבדק ותמצא טמאה.
78 יג. האשה שלא בדקה עצמה בשעת נסתה, ולאחר ימים
79 בדקה ומצאה טמא, אף על פי שהיא טמאה למפרע עד שעת
80 נסתה, כמו שיתבאר בענין טמאה וטהרה - הרי זו אינה
81 מטמאה את בועלה למפרע. ואינה מונה אלא משעה שראיתה
82 דם. ואם מצאה עצמה טהורה - הרי זו בחזקת טהרה.
83 יד. וכן אשה שראתה דם מחמת מכה שיש לה במקור, אף על
84 פי שראתה בשעת נסתה - היא טהורה, והדם טהור. שהנסתות
85 מדבריהם, כמו שיתבאר בהלכות מטמאי משכב ומושב.
86 טו. הסומא - בודקת עצמה ומראה לחברתה. אבל החרשת
87 והשוטה - צריכות פקחות לבדק אותן ולקבע להן נסתות,
88 ואחר כך יהיו מותרות לבעליהן.
89 טז. כל אשה שטעתה ולא ידעה צת נסתה, וראתה דם -
90 חוששת לזיבות. לפיכך, אם ראיתה יום אחד או שנים -
91 יושבת תשלום שבועה, שמא דם זה בימי נדתה היא; ואם
92 ראיתה שלשה ימים - סופרת שבועה ימים נקיים, שמא בימי
93 זיבתה היא עומדת.
94 יז. וכיצד היא עושה לתקן נסתה, ולידע אם היא זבה ודאית
95 או ספק זבה, ולידע ימי זיבתה? הפל לפי ימים שתראה

31 שתרגיש ותרצה דם ויצא בפשרה¹, כמו שבארנו². ותיקה
32 טמאה מצת שתראה ולהבא בלבד. ואם לא הרגיש, ו
33 ובדקה ומצאה הדם לפניו בפרוודור - הרי זה בחזקת שפא
34 בהרצאה, כמו שבארנו³.
35 ב. ומדברי סופרים: שכל הרואה פתם דם על פשרה או על
36 בגדיה, אף על פי שלא הרגיש, אף על פי שבדקה עצמה
37 ולא מצאה דם - הרי זה טמאה, וכאלו מצאה דם לפניו
38 בפשרה. וטמאה זו בספק, שפא פתם זה מדם החדר בא.
39 ג. וכן מדברי סופרים: שכל הרואה דם בלא עת וסטה,
40 וכל הרואה פתם - טמאה למפרע עד עשרים וארבע שעות.
41 ואם בדקה בתוך זמן זה ומצאה טהור - טמאה למפרע עד
42 זמן בדיקה⁴. ואף על פי שהיא טמאה למפרע מדבריהם -
43 אינה מטמאה את בועלה למפרע, כמו שבארנו. ואינה מונה
44 לנדתה או לכתמה אלא מצת שתראה הדם או שפא
45 הפתם. וכל הרואה פתם - הרי זה מקלקלת (למניקה), שפא
46 מן החדר בא ונתקלקלה וסתה⁵.
47 ד. הרואה דם בשעת וסתה - אינה מטמאה למפרע, אלא
48 בשעתה בלבד⁶. וכן מעברת ומניקה, בתולה וזקנה - דין
49 שעת⁷, ואינו מטמאות למפרע. איזו היא מעברת? משיכר
50 עברה, והוא שלשה חדשים. מניקה - כל ארבעה ועשרים
51 חדש⁸. אפלו מת בנה או גמלתו או נתנתו למניקה⁹.
52 ה. בתולה¹⁰ - כל שלא ראתה דם מימיה, אף על פי
53 שראתה מחמת נשואין או מחמת לדה. זקנה - כל שעברו
54 עליה תשעים יום¹¹ סמוך לזקנתה. ואי זו היא זקנה? כל
55 שקוראין לה זקנה ואינה מקפדת. מעברת ומניקה וזקנה -
56 פתמן פראית¹², ואינו מטמא למפרע. בתולה שלא ראתה דם
57 מימיה וצדין היא קטנה - פתמה טהור, עד שתראה דם
58 שלש וסתות.
59 ו. מה בין פתם הנמצא על פשרה לכתם הנמצא על בגדה?
60 שהפתם הנמצא על פשרה - אין לו שעור¹², והנמצא על
61 הפגד - אינו מטמא עד שיהיה פגרים הקילקי¹³, שהוא¹⁴
62 מרבע שיש בו כדי תשע עדשות, שלש על שלש. היה

1 בהן. כיצד? ראתה יום אחד או שנים - משלמת עליהן
2 השבעה, ותתחיל למנות אחד עשר יום מאחר השבעה.
3 יח. ראתה שלשה ימים - הרי זה ספק זבה; שפא יום אחד
4 מהן קדם נדתה, ושנים בתחלת הנדה. וכן אם ראתה
5 ארבעה - שפא שנים קדם הנדה, ושנים מתחלת הנדה.
6 ויושבת חמשה תשלום ימי נדה, ואחד עשר ימי זבה אחר
7 החמשה.
8 יט. וכן אם ראתה תשעה ימים - הרי זה ספק זבה; שפא
9 שנים קדם ימי נדה, ושבעה של נדה. ומתחלת למנות אחד
10 עשר יום מאחר התשעה שפסק הדם. וכן אם ראתה אחד
11 עשר יום - הרי זה ספק זבה; שפא שנים קדם הנדה,
12 ושבעה של נדה, ושנים של אחר הנדה. ונשאר לה מימי
13 זיבתה תשעה.
14 כ. ראתה שנים עשר יום - הרי זה זבה ודאית. שאפלו היו
15 מהן שנים לפני הנדה ושבעה של נדה - הרי שלשה לאחר
16 הנדה. וישאר לה מימי זיבתה שמונה. וכן אם ראתה
17 שלשה עשר יום - ישאר לה מימי זיבתה שבעה, והן ימי
18 הספירה.
19 כא. משכה בראית הדם, אפלו ראתה אלה יום - כשיפסק
20 הדם ספרת שבעת ימים נקיים, ואחר השבעה יתחילו ימי
21 הנדה לזו שטענה.
22 כב. הנה למדת, שכל הטועה - אינה מונה משיפסק הדם
23 פחות משבעה ולא יותר על שבעה עשר, ויבואו ימי נדתה.
24 כיצד? ראתה יום אחד ופסק הדם - מונה שבעה עשר;
25 ששה לתשלום נדתה, ואחד עשר ימי זיבתה, ויבואו ימי
26 נדתה. ואם ראתה שלשה עשר או יתר - מונה שבעה
27 משיפסק הדם ויבואו ימי נדתה, כמו שבארנו.
28 יום שישי י"ב מנחם-אב ה'תש"ע
29 פרק תשיעי
30 א. אין האשה מתטמאה מן התורה בגדה או בזיבה עד

(1) ואפילו לא יצא לחוץ. (2) למעלה פרק ה הלכה ב "שאם נעקר מן הרחם ולא שנת הואיל ויצא מבין השיניים הרי זה טמאה".
(3) למעלה שם הלכה ה "ודם הנמצא בפרוודור אם נמצא מן הלול ולפנים הרי זה טמא שחזקתו מן המקור". והרי זה בחזקת שפא
בהרגשה מן החדר. (4) "מעט לעת ממעט על יד מפקידה לפקידה, ומפקידה לפקידה ממעט על יד מעט לעת". פקידה משמעותה
בדיקה. לפיכך טמאה למפרע רק עד זמן בדיקה, כשבדקה תוך מעט לעת. (5) שאינה יודעת יום ראייתה ואינה יודעת אם היא
בתוך אחד עשר יום שבין נדה לנדה והרי היא טועה. (6) ואינה מטמאת כ"ד שעות למפרע כאשר שאין לה וסת, שחזקה אורח
[דם הנדות] בזמנו בא, בשעת וסתה הקבוע ולא ראתה דם קודם. (7) ואפילו אם לא בדקה קודם, שנשים אלו הדמים מסולקים
מהן ולפיכך הדמים מסתלקים ממנה ודייה שעתה. (8) "אבל אחר עשרים וארבעה חודש אף על פי שהיא מניקה והולכת הרי זה
טמאה למפרע ככל הנשים". (9) "שאיין הטעם תלוי ביניקת הוולד אלא מתוך צער לידה אבריה מתפרקין ודמה מסתלק ואינו חוזר
עד כ"ד חודש, הילכך לא שנא מת לא שנא חיי". (10) בלשון התלמוד: "בתולת דם", כלומר, במובן זה, בראית דם היא עדיין
בתולה אף על פי שנבעלה. (11) והוא שלושה וסתות. שעונה בינונית - הווסת הרגיל באשה - שלושים יום בין ראייה לראייה.
(12) "הרואה כתם על בשרה, ספק טמא ספק טהור, טמא. על חלוקה, ספק טמא ספק טהור, טהור". וסובר רבנו, שבבגדים, כשהכתם
הוא פחות מכגריס, הוא ספק, אם זה דם מאכולת (כנה) ולכן ספיקו טהור, אבל בבשרה, שכל הגוף כבדוק הוא אצל דם מאכולת,
אפילו בפחות מהשיעור של כגריס הוא טמא. (13) "והוא חצי פול ואמרו שזה הפול מהמקום הנקרא קילקי". ודעת רבנו שכגריס
האמור בטומאת כתם גם כן פיורשו גריס הקילקי. (14) כלומר, לא שהגריס הקילקי הוא מרובע, אלא מוסיפין עליו הריבוע ולא
צריך שהכתם יהיה בצורה מרובעת, אלא שכל שטח הכתם יוכל להצטרף לכגריס מרובע. וזה שכתב רבנו: ארוך מצטרף.

כו. שתי נשים שנתעסקו בצפור אחד, ואין בו אלא כסלע
 דם, ונמצא על כל אחת משתייהן כהם כסלע - שתייהן
 טמאות⁴⁵. נתעסקה⁴⁶ בדם שאי אפשר שיהיה ממנו כהם
 אלא כגריס, ונמצא עליה כהם פשני גריסין - הרי זו תולה
 כגריס בדם שנתעסקה בו, וכגריס במאכלת⁴⁷. נמצא הכהם
 יתר מפשני גריסין - טמאה⁴⁸.
 כז. נתעסקה באדם - אין תולה בו שחר. נתעסקה בעוף
 שיש בו מיני דם הרבה, ונמצא עליה מראה אחד מהן -
 תולה בו. היתה לובשת שלשה חלוקות⁴⁹: אם יכולה לתלות
 - תולה אף בתחתון, ואם אינה יכולה לתלות⁵⁰ - אינה תולה
 אף בעליון. כיצד? עברה בשוק של טבחים, אף על פי
 שנמצא הכהם על התחתון לבדו - תולה בדם הטבחים; לא
 עברה בשוק הטבחים וכיוצא בו, אף על פי שנמצא הכהם
 בעליון לבדו - הרי זו טמאה. ספק עברה⁵¹ ספק לא עברה,
 ספק נתעסקה ספק לא נתעסקה - אינה תולה.
 כח. עיר שיש בה חזירים⁵², או שהם באין לה תמיד - אין
 חוששין⁵³ לכתמיה הנמצאין בתוליה.
 כט. האשה שהשאיילה חלוקה לנדה, בין עובדת פוככים
 ומזלות בין ישראלית, וחזרה ולבשה אותו קדם בדיקה⁵⁴,
 ומצאה עליו כהם - הרי זו תולה בנדה שלבשה אותו.
 השאיילה אותו לנדה קטנה ביום הטמא שלה⁵⁵, או ליושבת
 על דם טהר, או לכתולה שדמיה טהורין⁵⁶ - הרי זו תולה
 בה. אבל אם השאיילה אותו לנדה קטנה ביום השמור⁵⁷,
 או לנדה גדולה בשכעה ימים נקיים, וחזרה ולבשה אותו
 קדם בדיקה, ונמצא עליו כהם - שתייהן מקלקלות⁵⁸:
 השואלת והמשאלת אותה, שמא מזו שמא מזו. השאיילה
 אותו ליושבת על הכהם - אינה תולה בה; שאין תולין כהם
 בכהם.
 ל. בדיקה חלוקה ובדיקה עצמה ומצאה טהור, והשאיילה
 החלוק לכתבתה ולבשתה, ונמצא עליו כהם כשהחזירנה לה
 - השואלת טמאה; ואינה תולה בבצלת החלוק, שהרי
 בדיקה אותו קדם ששתשאיילה לה.
 לא. ארבה שלבשה חלוקה של קצרה ונמצא בו כהם: אם
 מגיע כנגד בית התרפה⁵⁹ - טמאה⁶⁰, ואם לאו - טהור⁶¹;
 שכהם זה של קצרה הוא.
 לב. שלש נשים שלבשו חלוק אחד זה אחר זה ואחר כך
 נמצא עליו כהם, וכן אם ישננות במטה אחת כאחת⁶² ונמצא

יח. ראתה הכהם השני בשעה שניה מיום שבת, בין בדיקה
 בין לא בדיקה - הרי זו טמאה שני ימים, שהרי אין שניהם
 בתוך מצת למת, ואם ראתה באחד בשבת אחר מצת למת
 - חוששת לזיבות. ראתה בשעה ראשונה מיום אחד בשבת
 כהם שלישי: אם הפסיקה טהרה ביניהן - אין מצטרפין,
 ואינה חוששת לזיבות; ואם לא בדיקה - חוששת לזיבות.
 יט. כל כהם שאמרנו שהיא טמאה בגללו, אם יש לה דבר
 לתלות בו ולומר: שמא כהם זה מדבר פלוני הוא - אם
 נמצא על הכהם - הרי זו טהורה; שלא אמרו חכמים בדיקה
 להחמיר, אלא להקל. ואם נמצא על בשרה - ספקו טמא³⁸,
 ואינה תולה בו. ואם היה לה לתלות בבשרה³⁹ יתר
 מחלוקה - אף על בשרה תולה, וספקו טהור.
 כ. כיצד? שחטה בהמה או חיה או עוף, או שנתעסקה
 בכמהים, או שישבה בצד העוסקין בהן, או שעברה בשוק
 של טבחים, ונמצא דם על חלוקה - טהורה, ותולה בדיכרים
 אלו שממנה בא הכהם.
 כא. נמצא הכהם על בשרה בלבד, אם הכהם מחגור
 ולמטה⁴⁰ - טמאה. ואם נתהפכה וקפצה⁴¹ - אפלו מחגור
 ולמעלה טמאה. שאלי היה דם זה מן השחיטה או מן
 השוק - היה לה שמיצא גם על בגדיה; והואיל ונמצא על
 בשרה ולא בבגדה - טמאה.
 כב. היתה בה מכה, אף על פי שחיתה, אם יכולה להתגלע
 ולהוציא דם, ונמצא דם על בשרה - תולה במכה⁴². וכן כל
 פיוצא בזה.
 כג. נמצא הכהם על בגדיה ובשרה באחד - תולה בכל
 שיש לה לתלות⁴³. ותולה במאכלת⁴⁴, שמא בעת שישבה
 נהרגה מאכלת, ודם זה דם מאכלת הוא. ועד כמה? עד
 כגריס. אבל אם מצאה הכהם יתר מכגריס - אינה תולה
 במאכלת. ואפלו היתה מאכלת רצוצה בכהם, הואיל והוא
 יתר מכגריס - אינה תולה במאכלת.
 כד. וכן תולה בבגדה ובבצלה. אם היו עסוקין בדם, או
 שהיו ידוהן מלכלכות, או שהיתה בהן מכה - תולה בהן
 ואומרת: הן נגעו בה והיא לא ידעה, ודם זה ממנה הוא.
 כה. אין מחזיקין דם ממקום למקום לתלות בו. כיצד?
 היתה לה מכה בכתפה, ונמצא כהם על שוקה - אין
 אומרים: שמא בדיה נגעה במכה ונגעה במקום זה. וכן כל
 פיוצא בזה - אין תולין בו, בין בגופה בין בחלוקה.

ואינה טמאה למפרע. (38) "על בשרה ספק טמא ספק טהור, טמא; על חלוקה ספק טמא ספק טהור, טהור". (39) כגון שהייתה
 בה מכה. (40) שהוא כנגד בית התורפה. (41) "כגון דאזדקרא", "זקפה עצמה לאחוריה". (42) ודווקא שיש אפשרות שנטף
 הדם מן המכה עצמה על מקום הכהם. (43) כמו שהיה נמצא על הבגד לבד, ודווקא אם נמצא על בשרה לבד, אזי ספקו טמא,
 מפני שאם הדם הוא ממקום אחר, היה צריך להימצא על בגדה ולא על בשרה לבד, אבל כשנמצא על בשרה ועל בגדה אנו תולים
 בכל מה שיש לתלות. (44) ואף על פי שלא ראינו שהרגה. (45) שאי אפשר לתלות בדם ציפור שהרי בציפור יש דם רק כסלע
 ועל שתייהן נמצא כשני סלעים, ולתלות באחת מהן בדם ציפור, מה ראית לתלות בו? תתלה בשנייה. (46) אשה אחת.
 (47) שבכגריס אנו תולים במאכלת. (48) שאין במה לתלות. (49) זה על גבי זה. (50) שהדם בא ממקום אחר. (51) שספק אם
 יש לתלות או לא. (52) חזירים אוכלים שקצים ומתזים דם. (53) כי אומרים שזה בא מהחזירים. (54) כלומר, אחרי שהשואלת
 החזירה את החלוק לא בדיקה אותה, אבל בזמן השאלה היה בחזקת בדיקה. (55) ביום ראייתה. (56) דם בתולים. (57) בשני
 לראייתה. (58) כלומר, שאינה תולה בשואלת לבד. (59) של ארוכה. (60) כלומר, שתייהן טמאות, שמא מזו ושמא מזו.
 (61) הארוכה. (62) צפופות ודבוקות יחד. בגמרא: "משולבות".

1 וטובלת בליל שמיני, ואחר כך תהיה מתרת לבעלה. ואם
2 מצאה אותו בימי זיבתה - הרי זו ספק זבה גדולה או
3 קטנה, כמו שנתבאר בפרק זה, ויושבת יום אחד, אם היתה
4 קטנה, או שבעת ימים נקיים, אם היתה גדולה מספק. והכל
5 מדברי סופרים, כמו שבארנו. לפיכך, הבא עליה בדרך -
6 מכין אותו מכת מרדות⁶⁸, ופטורין מקרבן⁶⁹.

פרק עשירי

1 א. כל יולדת - טמאה כנדה, ואף על פי שלא ראתה דם.
2 ואחד היולדת חי או מת או אפלו נפל. אם זכר - יושבת
3 לזכר, ואם נקבה יושבת לנקבה. והוא שתגמר צורתו. ואין
4 צורת הולד נגמרת לפחות מארבעים יום, אחד הזכר ואחד
5 הנקבה.

6 ב. והמפלת בתוך ארבעים יום - אינה טמאה לדה. אפלו
7 ביום ארבעים. הפילה ביום ארבעים ואחד מאחר התשישי
8 - הרי זו ספק יולדת, ותשב לזכר ולנקבה ולנדה. היתה
9 צורת האדם דקה ביותר ואינה נפרת בעליל - הרי זו תשב
10 לזכר ולנקבה. וזהו הנקרא שפיר מרקם.

11 ג. אי זה הוא שפיר מרקם? תחלת בריתו של אדם - גופו
12 בעדשה, שתי עיניו כשתי טפי זבוב מרחקות זו מזו, שני
13 חטמיו כשתי טפי זבוב מקרבות זו לזו, פיו פתוח כחוט
14 השערה, וחתתו ידים ורגלים אין לו. נתבאר צורתו יתר
15 מזה, ועדין אינו נפר בין זכר לנקבה - אין בודקין אותו
16 במים אלא בשמן, שהשמן מצחצחו. ומביא קיסם שראשו
17 חלק ומנונע באותו מקום מלמעלה למטה, אם מסכסך -
18 בידוע שהוא זכר. ואם ראה אותו מקום כשעורה סדוקה -
19 הרי זו נקבה, ואינה צריכה בדיקה. וכל אלו הדיקות של
20 נפלים - אין נוהגין להן ימי טהר עד שישעיר הולד.
21 ד. הפילה חתיכה לכנה, אם נקרעה ונקצא בה עצם - הרי
22 זו טמאה לדה. הפילה שפיר מלא מים, מלא דם, מלא
23 גנונים, מלא בשר, הואיל ואינו מרקם - אינה חוששת
24 לולד.

25 ה. יוצא דפן - אין אמו טמאה לדה, ואין לה ימי טמאה
26 וימי טהרה; שנאמר: אשה כי תזרע וילדה זכר - עד שתלד
27 ממקום שמזרעת. המקשה וילדה ולד דרך הדפן - הרי דם
28 הקשי הבא דרך הרחם זיבות או נדה. ודם היוצא דרך הדפן
29 - טמא. ואם לא יצא דם דרך הרחם - הרי האשה טהורה,
30 אף על פי שהדם שיצא מדפנה טמא; שאין האשה טמאה
31 עד שיצא מדנה דרך צרונה.

32 ו. נחתך הולד במציה ויצא אבר אבר, בין שיצא על סדר
33 האיברים, כגון שיצאה הרגל ואחריה השוק ואחריה הברך,
34 בין שיצא שלא על הסדר - אינה טמאה לדה עד שיצא
35 רבו. ואם יצא ראשו בלול כאחד - הרי זה כרבו. ואם לא

1 דם תחת אחת מהן - כלן טמאות. ואם בדיקה אחת מהן
2 עצמה מיד ומצאה עצמה טמאה - הרי השתים טהורות⁶³.
3 לג. בדיקו כלן ומצאו עצמן טהורות - תולה מי שאינה
4 ראויה לראות דם במי שהיא ראויה, ותהיה שאינה ראויה
5 טהורה, והראויה טמאה. כיצד? היתה אחת מעברת ואחת
6 אינה מעברת - המעברת טהורה, ושאונה מעברת טמאה.
7 מניקה ושאונה מניקה - המניקה טהורה. זקנה ושאונה
8 זקנה - הזקנה טהורה. בתולה ושאונה בתולה - הבתולה
9 טהורה. הרי כלן מעברות, כלן זקנות, כלן מניקות, כלן
10 בתולות - הרי כלן טמאות.

11 לד. שלש נשים שעלו דרך מרגלות המטה וישנו בלן,
12 ונמצא דם תחת האמצעית - שלשמן טמאות. תחת
13 הפנימית⁶⁴ - היא ושבצדה טמאות, והחיצונה⁶⁵ טהורה.
14 תחת החיצונה - היא ושבצדה טמאות, והפנימית טהורה.
15 ואם לא עלו דרך מרגלות המטה, שהרי אין להם סדר,
16 ונמצא דם תחת אחת מהן - כלן טמאות.

17 לה. במה דברים אמורים? שבדיקו כלן ומצאו טהור, ולא
18 תוכל אחת מהן לתלות בחברתה, כמו שבארנו; אבל אם
19 בדיקה אחת ומצאה עצמה טהורה, וחברתה לא בדיקה -
20 תולה הטהורה בזו שלא בדיקה, והרי זו שלא בדיקה טמאה.
21 לו. כל כהן שנמצא על הגדר שאין לו במה יתלה - אינו
22 מטמא עד שינדע שהוא דם. ואם נסתפק להם שמא הוא
23 דם או צבע אדם - מעבירין עליו שבצעה סמנין אלו על
24 הסדר: אם עבר או כהן עינו - הרי זה כהן דם וטמאה;
25 ואם עמד כמות שהוא - הרי זה צבע וטהורה⁶⁶.

26 לז. ואלו הן השבצעה סמנים על סדרן: רק תפל, ולעיסת
27 גריסין של פול, ומי רגלים שהחמיצו, וברית, ונתר,
28 וקימוניא, ואשילג. וצריך לכסס⁶⁷ שלש פעמים על כל סם
29 וסם, ומוליך ומביא בכל כסוס. העבירן שלא על הסדר,
30 או שהעבירן כאחד - לא עשה כלום. הקדים האחרונים
31 לראשונים - אלו שהעביר באחרונה, שהן הראשונים, עלו
32 לו, וחזור ומעביר אחריהם אחרונים שהקדים, עד שיעברו
33 השבצעה על הסדר.

34 לח. אי זהו רק תפל? שלא טעם כלום מתחלת הלילה,
35 והיה יסן מחצי הלילה האחרון, למחר קדם שיאכל נקרא
36 רק תפל. והוא שלא יצא רב דבורו עד שלש שעות ביום.
37 ואם השפים ושנה פקדו קדם שלש שעות - אין זה רק תפל,
38 שהדבור מבטל חזק הרק ומחזירו במים. ואי זו היא לעיסת
39 גריסין? הוא שילעס הגריסין עד שיתערב עם הפול רק
40 הרבה מפיו. ואי זהו מי רגלים שהחמיצו? אחר שלשה
41 ימים או יתר.

42 לט. כל אשה שהיא טמאה משום כהן, אם מצאה הפתם
43 בימי נדתה - הרי זו ספק נדה, ויושבת עליו שבצעה ימים,

(63) ואף בחלוק אם אחת מהן בדקה ומצאה טמאה השתיים טהורות. (64) שאצל הקיר. (65) לצד החדר. (66) גם לבעלה. (67) לשפשף שלוש פעמים "בין שתי ידי כדרך כיבוש בגדים שכולל צידו עם צידו ומשפשף ומוליך ומביא". (68) שער על דברי סופרים. (69) אם בא עליה בשוגג.

49 זו שלית הנפל; שאין תולין את השליא אלא בולד של
50 קימא. לפיכך, אם ילדה ולד של קימא והפילה שליא, אפלו
51 אחר שלשה ועשרים יום - תולין אותו בולד, ואין חוששין
52 לולד אחר; שהולד קרע השליא ויצא.
53 טו. הפילה שליא תחלה ואחר כך ילדה ולד של קימא -
54 חוששין לשליא שהיא ולד אחר, ואין תולין אותה בולד
55 הבא אחריה; שאין דרכה של שליא לצאת לפני הולד.
56 יצאת מקצת השליא ביום הראשון ומקצתה בשני - מונין
57 לה מיום הראשון, ואין נותנין לה ימי טהרה אלא מיום
58 שני, להחמיר.
59 טז. הפילה דמות בהמה חיה ועוף, ושליא קשורה בו -
60 אין חוששין לולד. ואם אינה קשורה בו - מטילין עליה
61 חמר שתי ולדות. שאני אומר: שמא נמוח שפיר מרקם
62 שהיה בשליא זו, ושמא נמוחה השליא של שפיר זה שהוא
63 דמות בהמה וחיה.
64 יז. כל אלו שחוששין לשליא - אין נותנין להן ימי טהרה.
65 וכל מי שהפילה דבר שאינו ולד, או שפיר בתוך ארבעים
66 יום שעדין לא נגמרה צורתו: אם יצא עמו דם - הרי זה
67 נדה או זבה, ואם יצא יבש בלא דם - הרי זה טהורה.
68 יח. מי שילדה זכר ונקבה תאומים - תשב לנקבה. ילדה
69 טמטום או אנדרוגינוס - תשב לזכר ולנקבה. ילדה תאומים,
70 אחד זכר והשני טמטום או אנדרוגינוס - תשב לזכר
71 ולנקבה. האחת נקבה והשני טמטום או אנדרוגינוס - תשב
72 לנקבה בלבד. שהטמטום והאנדרוגינוס ספק הן, שמא זכר
73 הן שמא נקבה.
74 יט. האשה שהחזקה מעברת וילדה, ואין ידוע מה ילדה,
75 כגון שעברה בנהר והפילה שם, או שהפילה לבור, או
76 שהפילה וגררתה חיה - הרי זה בחזקת שהפילה ולד, ותשב
77 לזכר ולנקבה. אבל אם לא החזקה מעברת, והפילה, ואין
78 ידוע מה הפילה - הרי זה ספק יולדת, ותשב לזכר ולנקבה
79 ולנדה.
80 כ. כל מקום שנאמר: תשב לזכר ולנקבה - ביצד דינה?
81 תהיה אסורה לבעלה ארבעה עשר יום - כיוולדת נקבה.
82 שבעה הראשונים ודאי, והשבעה האחרונים ספק. ואין
83 נותנין לה ימי טהרה אלא עד ארבעים יום - כיוולדת זכר.
84 ואם ראתה דם אחר הארבעים עד שמונים - אינו דם טהר,
85 אלא ספק דם נדה או ספק דם זיבות, אם בא בימי הניקה,
86 כמו שבארנו. וכן אם ראתה דם יום אחד ושמונים בלבד
87 - הרי זה ספק נדה, ותשב שבעת ימי הנדה; שמא נקבה
88 ילדה, שאין לה וסת נדות עד אחר מלאה, כמו שבארנו.
89 כא. כל מקום שנאמר: תשב לזכר ולנקבה ולנדה - ביצד
90 דינה? תהיה אסורה לבעלה ארבעה עשר יום - כיוולדת
91 נקבה. ואם ראתה דם ביום אחד ושמונים - הרי זה ספק
92 נדה. וכן אם ראתה ביום ארבעה ושבעים וביום אחד
93 ושמונים - הרי זה ספק נדה. וכן אם ראתה ביום אחד
94 וארבעים, אף על פי שראתה ביום ארבעה ושלשים - הרי
95 זה ספק נדה, ואסורה לבעלה עד ליל שמונה וארבעים -
96 כיוולדת זכר. ואין נותנין לה ימי טהרה כלל - כנדה, והרי

1 נחתך ויצא כדרכו - משתצא רב פדחתו הרי זה כילוד, אף
2 על פי שנחתך אחר כך.
3 ז. הוציא העבר את ידו והחזירה - אמו טמאה לדה מדברי
4 סופרים. ואין לה ימי טהרה עד שיצא הולד כלו או רבו, כמו
5 שאמרנו.
6 ח. המפלת כמין בהמה חיה או עוף: אם היו פניו כפני
7 אדם - הרי זה ולד. אם זכר - תשב לזכר; ואם נקבה תשב
8 לנקבה; ואם אינו נפר בין זכר לנקבה - תשב לזכר ולנקבה.
9 אף על פי ששאר הגוף דומה לבהמה או לחיה או לעוף.
10 ואם אין פניו כצורת פני האדם, אף על פי ששאר הגוף
11 גוף אדם שלם, וידי ורגליו ידי ורגלי אדם, והרי הוא זכר
12 או נקבה - אינו ולד, ואין אמו טמאה לדה.
13 ט. אי זה היא צורת פני האדם? שהיה המצח והגבינין
14 והעינים והלסתות וגבות הזקן כצורת האדם; אבל הפה
15 והאזניים והאף, אף על פי שהן כשל בהמה וחיה - הרי זה
16 ולד.
17 י. המפלת דמות נחש - אמו טמאה לדה, מפני שגלגל
18 עיניו עגל כשל אדם. המפלת דמות אדם שיש לו כנפים
19 של כשר - אמו טמאה לדה. נברא בעין אחת וזרף אחת:
20 אם היו מן הצד - הרי הוא פחצי אדם, ואמו טמאה לדה;
21 ואם היו באמצע - אמו טהורה, שהרי זה בריה אחרת.
22 יא. נברא וישט שלו אטום, או שהיה חסר מטבורו ולמטה
23 והרי הוא אטום, או שהיתה גלגלתו אטומה, או שהיו פניו
24 טוחות ואין בהן הכר פנים, או שיש לו שני גבינין ושתי
25 שדרות, או שהפילה ברית ראש שאינו חתוף, או יד שאינו
26 חתוף - כל גפול מאלו אינו ולד, ואין אמו טמאה לדה. אבל
27 אם הפילה יד חתוכה ורגל חתוכה - הרי חזקתה מולד
28 שלם, ומצטרפין לרב איבריו.
29 יב. פעמים יקפה משאר הדמים שנוצר מהם האדם חתיכה
30 כמו לשון השור, ותהיה פרוכה על מקצת הולד. והיא
31 הנקראת סנדל. ולעולם לא יעשה סנדל זה אלא עם ולד.
32 אבל חתיכה שנוצרה לבדה בלא ולד - אינה נקראת סנדל.
33 ורב העברים לא יתה עמהם סנדל. ופעמים יפה המעברת
34 דבר על בטנה, ויפסד העבר ויעשה כסנדל זה. ופעמים
35 ישאר בו הכר פנים, ופעמים ייבש הולד וישתנה, ויקפאו
36 עליו הדמים, עד שלא ישאר בו הכר פנים. לפיכך, המפלת
37 זכר וסנדל עמו, אף על פי שאין הכר פנים לסנדל - הרי
38 זה תשב לזכר ולנקבה, שמא סנדל זה נקבה היה. וחמרא
39 החמירו בו לטמאה בו משום ולד אף על פי שאין בו צורת
40 פנים, הואיל והיא טמאה לדה מפני הולד שעמו.
41 יג. החותלת העבה, שהיא כמו חמת, שבתוכה נוצר הולד,
42 והיא מקפת אותו ואת הסנדל, אם היה עמו סנדל, וכשיגיע
43 זמנו לצאת קורע אותה ויוצא - היא הנקראת שליא. ותחלת
44 ברייתה דומה לחוט של ערב, ותלולה פחצוצרת, ועבה
45 כקרקבן התרנגולים. ואין שליא פחותה מטפח.
46 יד. המפלת שליא - תשב לזכר ולנקבה. לא שהשליא ולד,
47 אלא שאין שליא בלא ולד. הפילה גפול ואחר כך הפילה
48 שליא - חוששין לשליא והרי הוא כולד אחר. ואין אומרים:

1 שתראה האשה, בין דם קשי בין דם טהר - הפל טמא, 48
2 וסופרת שבעת ימים נקיים אחר שיפסק הדם. 49
3 ו. ודין זה בימי הגאונים נחחדש, והם גזרו שלא יהיה שם 50
4 דם טהר כלל. שנה שהחמירו על עצמן בימי חכמי הגמרא 51
5 - אינו אלא ברוא דם שהוא טמא, שישבת עליו שבועה 52
6 נקיים; אבל דם שתראה בימי טהר אחר ספירה וטבילה - 53
7 אין לחוש לו, שאין ימי טהר ראויין לא לנדה ולא לזיבה, 54
8 כמו שבארנו. 55

9 ז. ושמענו, שבצרפת בועלים על דם טהר פדין הגמרא עד 56
10 היום, אחר ספירה וטבילה מטמאת יולדת בזוב. ודבר זה 57
11 תלוי במנהג. 58

12 ח. וכן דין דם בתולים בזמן הזה: שאפלו היתה קטנה 59
13 שלא הגיע זמנה לראות ולא ראתה דם מימיה - בועל 60
14 בעילת מצנה ופורש. וכל זמן שתראה הדם מחמת המכה 61
15 - הרי היא טמאה. ואחר שיפסק הדם - סופרת שבעת ימים 62
16 נקיים. 63

17 ט. יתר על זה: כל בת שתבעוה להנשא ורצתה - שוהה 64
18 שבעת ימים נקיים מאחר שרצתה, ואחר כך תהיה מתרת 65
19 להבעל; שמא מחמורה לאיש ראתה דם טפה אחת ולא 66
20 הרגישה בה. בין שהיתה האשה גדולה בין שהיתה קטנה 67
21 - צריכה לישוב שבועה נקיים מאחר שרצתה, ואחר כך 68
22 תטבל ותבעל. 69

23 י. וכל הדברים האלו חמרא יתרה שנהגו בה בנות ישראל 70
24 מימי חכמי הגמרא, ואין לסור ממנה לעולם. לפיכך, כל 71
25 אשה שרצתה כשתבעוה להנשא - לא תנשא עד שתספר 72
26 ותטבל. ואם נשאת לתלמיד חכם - מתרת להנשא מיד, 73
27 ותספר מאחר ששאתה ותטבל; שתלמיד חכם יודע שהיא 74
28 אסורה, ונזהר מזה, ולא יקרב לה עד שתטבל. 75

29 יא. דין הפתמים בזמן הזה - כמו שבארנו, ואין בדבר 76
30 חדוש ולא מנהג. אלא כל פתם שאמרנו שהיא טהורה - 77
31 הרי היא טהורה; וכל פתם שאמרנו טמאה: (אם אין בפתם 78
32 שעור כדי לחוש לזיבות) - סופרת שבעת ימים מיום 79
33 שנמצא בו הפתם; ואם היה שעור הפתם כדי לחוש לזיבות 80
34 - סופרת שבעת ימים מאחר יום שנמצא בו הפתם. שאין 81
35 הרוא דם ברוא דם פתם. 82

36 יב. וכן כל מה שאמרנו ביולדת שאמו טהורה - הרי היא 83
37 טהורה בזמן הזה. וכן האשה שראתה לכן או דם ירק או 84
38 שהשליכה חתיכה אדמה שאין עמה דם - הרי היא טהורה 85
39 אף בזמן הזה; שלא החמירו אלא ברוא דם טמא, ואין 86
40 זה דם טמא. 87

41 יג. וכן אם היתה בה מכה והיה הדם שותת ממנה, או 88
42 שבא הדם עם מימי רגלים - הרי זה טהורה. ולא נחחדש 89
43 דבר, אלא ספירת שבעת ימים נקיים לכל רואה דם טמא, 90
44 כמו שאמרנו, ושיהיו כל מראה דמים טמאים. 91

45 יד. זה שתמצא במקצת המקומות, שהנדה ישבת שבעת 92
46 ימים בנדחתה אף על פי שלא ראתה דם אלא יום אחד, 93
47 ואחר השבועה תשב שבעת ימים נקיים - אין זה מנהג, אלא 94
טעות הוא ממי שהורה להם כך, ואין ראוי לפנות לדבר זה 95

1 היא כמי שלא ילדה. וכל דם שתראה מיום שהפילה עד 1
2 שמונים יום: אם בא בימי נדתה - הרי זו ספק נדה מאחר 3
4 השבועה מיום שהפילה, ואם בא בימי זיבתה - הרי זו ספק 5
6 זבה; שכל ימי מלאת אין בהן וסת. וכן אם ראתה ביום 7
8 אחד ושמונים - צדין היא מקלקלת, ותהיה ספק נדה, כמו 9
10 שבארנו, אף על פי שלא ראתה אלא יום אחד. וכשיקבע 1
2 לה הנוסח אחר השמונים - סור קלקולה, ותחזור להיות נדה 3
4 ודאית או זבה ודאית. וכן מיום שהפילה עד שבועה ימים 5
6 ותהיה נדה ודאית, אם הפילה בתוך ימי נדתה, כמו 7
8 שבארנו. 10

פרק אחד עשר

11 א. כל שאמרנו בנדה וזבה ויולדת - הוא דין תורה. 12
13 וכמשפטים אלו היו עושין כשהיו בית דין הגדול מצויין, 14
15 והיו שם חכמים גדולים שמפירים הדמים, ואם נולד להם 16
17 ספק בראיות או בימי נדה וזיבה - יעלו לבית דין וישאלו. 18
19 כמו שהבטיחה תורה עליהן, שנאמר: כי יפלא ממך דבר 20
21 למשפט בין דם לדם בין דין לדין - בין דם נדה לדם זיבה. 22
23 ובאותן הימים היו בנות ישראל נזהרות מדבר זה, 24
25 ומשמרות וסתותיהן, וסופרות תמיד ימי הנדה וימי הזיבה. 26
27 ב. וטרח גדול יש במנין הימים, ופעמים רבות יבואו לידי 28
29 ספק. שאפלו ראתה הכת דם ביום הלדה - מאותו היום 30
31 מתחילין למנות לה ימי נדה וימי זיבה, כמו שבארנו. 32
33 ולפיכך לא תטמא הכת בזיבה אלא בת עשרה ימים. שאם 34
35 ראתה ביום שנולדה - הרי זו נדה שבעת ימים; וישלשת 36
37 ימים סמוך לנדתה - הרי עשרה ימים. הנה למדת, 38
39 שמתחלת ראיה מתחלת למנות ימי נדה וימי זיבה כל ימיה, 40
41 ואפלו ראתה והיא קטנה. 42

43 ג. ובימי חכמי הגמרא נסתפק הדבר הרבה בראית הדמים 44
45 ונתקלקלו הסתות, לפי שלא היה כח בכל הנשים למנות 46
47 ימי נדה וימי זיבה. לפיכך החמירו חכמים בדבר זה, וגזרו: 48
49 שיהיו כל ימי האשה בימי זיבתה, ויהיה כל דם שתראה 50
51 ספק דם זיבות. 52

53 ד. ועוד החמירו בנות ישראל על עצמן חמרא יתרה על 54
55 זה, ונהגו כלם בכל מקום שיש ישראל: שכל בת ישראל 56
57 שרואה דם, אפלו לא ראתה אלא טפה בחדל בלבד ופסק 58
59 הדם - סופרת לה שבועה ימים נקיים. ואפלו ראתה בעת 60
61 נדתה, בין שראתה יום אחד או שנים או השבועה כלן או 62
63 יתר - משיפסק הדם סופרת שבועה ימים נקיים כזבה 64
65 גדולה. וטובלת בליל שמיני, אף על פי שהיא ספק זבה, 66
67 או ביום שמיני, אם היה שם דחק, כמו שאמרנו, ואחר כך 68
69 תהיה מתרת לבעלה. 70

71 ה. וכן כל היולדת בזמן הזה - הרי היא פולדת בזוב, 72
73 וצריכה שבעת ימים נקיים, כמו שבארנו. ומנהג פשוט 74
75 בשנער ובארץ הצבי ובספרד ובמערב: שאם ראתה דם 76
77 בתוך ימי מלאת, אף על פי שראתה אחר שספרה שבעת 78
79 ימים נקיים וטבלה - הרי זו סופרת שבעת ימים נקיים אחר 80
81 שיפסק הדם. ואין נוהגין לה ימי טהר כלל; אלא כל דם 82

- 1 פזמרי; שְׁנָאֹמֶר: וְאֵת הָאִשָּׁה אֶל קִבְתָּהּ. אָבֵל אִם פֶּרֶשׁ¹³ -
2 אֵין הוֹרְגִין אוֹתוֹ¹⁴; וְאִם הִרְגוּ - נִהְרַג עָלֵיו¹⁵. וְאִם בָּא
3 הַקֶּנְאִי לִטֹּל רְשׁוֹת מִבֵּית דִּין לְהִרְגוֹ - אֵין מוֹרִין לוֹ¹⁶, וְאִם
4 עַל פִּי שְׂהוּא בִשְׁעַת מַעֲשֵׂה. וְלֹא עוֹד, אֲלֹא אִם בָּא הַקֶּנְאִי
5 לְהִרְגֹּת אֶת הַבּוֹעֵל, וְנִשְׁמַט¹⁷ הַבּוֹעֵל וְהָרֵג הַקֶּנְאִי כְּדִי לְהַצִּיל
6 עַצְמוֹ מִיָּדוֹ - אֵין הַבּוֹעֵל נִהְרַג עָלָיו¹⁸. וְהָבֵא עַל בֵּת גֵּר
7 תוֹשֵׁב¹⁹ - אֵין הַקֶּנְאִין פּוֹנְעִים בוֹ; אָבֵל מִכֵּין אוֹתוֹ מִפֶּת
8 מִרְדּוֹת²⁰.
- 9 ו. לֹא פָּגְעוּ בוֹ קִנְאִים²¹, וְלֹא הִלְקוּהוּ בֵּית דִּין²² - הָרִי עָנְשׁוּ
10 מִפֶּרֶשׁ בְּדִבְרֵי קִבְלָה²³ שְׂהוּא בִּכְרַת. שְׁנָאֹמֶר: כִּי חָלַל יְהוּדָה
11 קֹדֶשׁ יְיָ אֲשֶׁר אָהָב וּבָעַל בֵּת אֶל נָכָר, יָכַרְתָּ יְיָ לְאִישׁ אֲשֶׁר
12 יַעֲשֶׂנָה עֵר וְעוֹנָה. אִם יִשְׂרָאֵל הוּא - לֹא יִהְיֶה לוֹ עֲרָא²⁴
13 בְּחֻכְמִים וְלֹא עוֹנָה בְּתַלְמִידִים; וְאִם כֹּהֵן הוּא - לֹא יִהְיֶה
14 לוֹ מִגִּישׁ מִנְחָה לִּי צָבָאוֹת. הִנֵּה לְמִדָּה, שֶׁהַבּוֹעֵל כּוֹתִית -
15 כְּאֵלּוֹ נִתְחַתֵּן לְעִבּוּדֵת כּוֹכְבִּים וּמִזְלוֹת; שְׁנָאֹמֶר: וּבָעַל בֵּת
16 אֶל נָכָר. וְנִקְרָא מַחֲלֵל קֹדֶשׁ ה'.
- 17 ז. עוֹן זֶה, אִם עַל פִּי שְׂאִין בּוֹ מִיתַת בֵּית דִּין, אֶל יְהִי קֹל
18 בְּעִינֶיךָ; אֲלֹא יֵשׁ בוֹ הֶפְסֵד²⁵ שְׂאִין בְּכָל הָעֲרִיּוֹת כְּמוֹתוֹ.
19 שֶׁהֵבֵן מִן הָעֲרִיָּה - בָּנוּ הוּא לְכָל דָּבָר, וּבִכְלָל יִשְׂרָאֵל נִחְשָׁב,
20 אִם עַל פִּי שְׂהוּא מִמְּזוֹר; וְהֵבֵן מִן הַכּוֹתִית - אֵינוֹ בָּנוּ,
21 שְׁנָאֹמֶר: כִּי יִסִּיר אֶת בְּנוֹ מֵאֲחֵרִי - מִסִּיר אוֹתוֹ מִלְּהוּיֹת
22 אֲחֵרֵי יְיָ.
- 23 ח. וְדָבָר זֶה גּוֹרֵם לְהִדְבֹּק בְּעוֹבְדֵי כּוֹכְבִּים וּמִזְלוֹת,
24 שֶׁהִבְדִּילָנוּ הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא מֵהֶם, וְלִשׁוֹב מֵאֲחֵרֵי יְיָ וְלִמְעַל
25 בּוֹ.
- 26 ט. עוֹבֵד כּוֹכְבִּים וּמִזְלוֹת הָבֵא עַל בֵּת יִשְׂרָאֵל: אִם אִשָּׁת
27 אִישׁ הִיא - נִהְרַג עָלֶיהָ; וְאִם פְּגִיזָה הִיא - אֵינוֹ נִהְרַג.
- 28 י. אָבֵל יִשְׂרָאֵל הָבֵא עַל הַכּוֹתִית, בֵּין קִטְנָה בֵּת שְׁלֹשׁ שָׁנִים
29 וְיוֹם אֶחָד²⁶ בֵּין גְּדוּלָּה, בֵּין פְּגִיזָה בֵּין אִשָּׁת אִישׁ, וְאִפְּלוּ

מעשרה בני אדם וכולהו ישראל". (13) מן האשה. (14) "שלא נאמרה הלכה זו אלא בשעת מעשה". (15) אם התרו בו, כרוצח. (16) "שלא ניתנה רשות אלא למקנא מעצמו, דעושה מעשה על-ידי עצמו, אבל על-ידי שליח לא, והאי כי אתי (וזה שבא) ומימלך (ושואל), אי אמרינן ליה (אם נאמר לו) זיל קטול (לך והרוג) הוה להו שלוחין" (נמצא שהוא שליח שלהם). (17) אף על פי שלא פירש. (18) "נהפך זמרי והרגו לפינחס אין נהרג עליו". דפינחס רודף הווה, שהרי אין מצוה להרגו [=לזמרי] אלא רשות בעלמא הוא, שהרי אין מורין לו [=לפינחס], וכשם שניתן רשות לפינחס להרוג לזמרי, כך ניתנה רשות לזמרי להציל את עצמו בנפשו של פינחס". (19) "אזיהו גר תושב? זה גוי שקיבל עליו שלא יעבוד עבודה זרה עם שאר המצוות של בני נח ולא מל ולא טבל... ולמה נקרא שמו תושב? לפי שמותר לנו להושיבו בינינו בארץ ישראל". ובת גר תושב, פירוש, שהיא בעצמה קיבלה לא לעבוד עבודה זרה. (20) שכל הבא ביאה אסורה בית דין מכין אותו מכת מרדות. (21) בשעת מעשה. (22) מכת מרדות. אבל אם הלקוהו נפטר מעונש אחר. (23) בספרי נביאים הנקראים דברי קבלה. (24) "חריף להבין ולהורות בין החכמים". (25) לעם ישראל כולו. (26) שהיא ראוייה לביאה. (27) שביאתו ביאה. (28) דבשווג אין תקלה. "והשוכב עם הבהמה בשגגה... אין הבהמה נסקלת". (29) והוא - הבועל - נהרג על ידי קנאים שפוגעין בו, בשעת מעשה. או שעונשו כרת. (30) היינו המצוות שהאשה חייבת. (31) כנענית. (32) מדרבנן. (33) "לישא שפחה אי אפשר שכבר חציו בן חורין". (34) שאם הייתה אסורה לעבד עברי מן התורה, איך נותן לו האדון שפחה כנענית לאשה. (35) בעבד עברי. (36) חצייה שפחה וחצייה בת חורין המקודשת לעבד עברי. (37) אמנם רבינו אינו מסכים לדעתו של אונקלוס - שהלאו "לא יהיה קדש ולא תהיה קדשה" כולל בעילת עבד ושפחה - ולדעתו, זו רק גזירת חכמים, אולם רבינו מסתמך על אונקלוס - בזה - שמבאר המלים: "קדש" ו"קדשה" עבד ושפחה, כהוכחה שישאל המוליד עבד או שפחה "גורם לזרע הקודש להתחלל". (38) שלא נאמרה ההלכה אלא בבוועל ארמית (גוייה) וזו יצאה מכלל הגויים. (39) מפני ביטול מצות פריה ורביה, שאינם יכולים לישא לא שפחה ולא בת חורין, כמו בחצי עבד וחצי בן חורין. (40) כלומר, שבעל השפחה מת והניח בן, ונתערב עם בן השפחה, ונמצא שאחד משני הולדות הוא האדון של השני. (41) אבל בהיותם קטנים אינם יכולים לשחרר, שקטן אינו יכול לשחרר. (42) ואין כופין את האדון שישחרר את שתייהן, שהאשה אינה

שיעורי רמב"ם שלשה פרקים ליום – יום שבת קודש י"ג מנחם-אב ה'תש"ע – הלכות אסורי ביאה צה

מתוך מהדורת וגשל

1 ג. וכשם שמודיעין אותו עונשן של מצות, כך מודיעין אותו
2 שכן של מצות. ומודיעין אותו שבששית מצות אלו יזכה
3 לחיי העולם הבא, ושואין שום צדיק גמור אלא בעל
4 החכמה שעושה מצות אלו ויודען.
5 ד. ואמרים לו: הרי יודע, שהעולם הבא אינו צפון אלא
6 לצדיקים, והם ישראל. וזה שתראה ישראל בצער בעולם
7 הזה – טובה היא צפונה להם, שאינן יכולין לקבל רב טובה
8 בעולם הזה באמות, שמה ירום להם ויתעו ויפסידו שכר
9 העולם הבא, כענין שנאמר: וישמן ישרון ויבצעט.
10 ה. ואין הקדוש ברוך הוא מביא עליהן רב פרענות, כדי
11 שלא יאבדו; אלא כל העובדי כוכבים ומזלות כלין, והן
12 עומדין. ומאריכין בדבר הזה, כדי לחבבן. אם חזר בו ולא
13 רצה לקבל – הולך לדרך; ואם קבל – אין משהין אותו,
14 אלא מלין אותו מיד. ואם היה מהול – מטיפין ממנו דם
15 ברית. ומשהים אותו עד שיתרפא רפואה שלמה, ואחר כך
16 מטבילין אותו.
17 ו. ושלשה עומדין על גבי ומודיעין אותו מקצת מצות
18 קלות ומקצת מצות חמורות פעם שניה, והוא עומד במים.
19 ואם היתה אשה – נשים מושיבות אותה במים עד צוארה,
20 והדייגין מבחוץ, ומודיעין אותה מקצת מצות קלות
21 וחמורות, והיא יושבת במים. ואחר כך טובלת בפניהם. והן
22 מחזירין פניהן ויוצאין, כדי שלא יראו אותה כשתעלה מן
23 המים.
24 ז. אי זה הוא גר תושב? זה עובד כוכבים ומזלות שקבל
25 עליו שלא יעבד כוכבים ומזלות עם שאר המצות שנצטוו
26 בני נח, ולא מל ולא טבל – הרי זה מקבלין אותו, והוא
27 מחסידי אמות העולם. ולמה נקרא שמו תושב? לפי שמתר
28 לנו להושיבו בינינו בארץ ישראל, כמו שבארנו בהלכות
29 עבודת כוכבים ומזלות.
30 ח. ואין מקבלין גר תושב אלא בזמן שהיובל נהג; אבל
31 בזמן הזה, אפלו קבל עליו כל התורה כלה חוץ מדקדוק
32 אחד – אין מקבלין אותו.
33 ט. העבד הנלקח מן העובד כוכבים ומזלות – אין אומרין
34 לו: מה ראית שבאת? אלא אומרים לו: רצונך שתפנס
35 לכלל עבדי ישראל ותהיה מן הנשרים או לא? אם רצה –
36 מודיעין לו עקרי הדת, ומקצת מצות קלות וחמורות, ועונשן
37 ושכרן, כמו שמודיעין את הגר. ומטבילין אותו כגר,
38 ומודיעין אותו כשהוא במים. ואם לא רצה לקבל –
39 מגלגלין עליו כל שנים עשר חדש ומוכרו לעובד כוכבים
40 ומזלות, ואסור לקימו יותר על כן. ואם התנה עליו מתחלה
41 שלא ימול ולא יטבל אלא יהיה גר תושב – מותר לקימו
42 בעבודתו כשהוא גר תושב. ואין מקימין עבד כזה אלא
43 בזמן היובל.
44 י. העובדי כוכבים ומזלות אין אסורים עליהם משום ערוה
45 אלא אמו, ואשת אביו, ואחותו מאמו, ואשת איש, וזכר,
46 ובהמה, כמו שיתבאר בהלכות מלכים ומלחמותיהן; אבל
47 שאר עריות – מותרין להן.
48 יא. עובד כוכבים ומזלות שנתגיר ועבד שנשתחרר – הרי

הוא כקטן שנולד, וכל שאר בשר שהיה לו כשהוא עובד
כוכבים ומזלות או כשהוא עבד – אינן שאר בשר, ואם
נתגיר הוא והם – אינו חייב על אחת מהם משום ערוה כלל.
יב. דין תורה, שמתר לעובד כוכבים ומזלות שישא אמו
או אחותו מאמו שנתגירו; אבל חכמים אסרו דבר זה, כדי
שלא יאמרו: באנו מקדשה חמורה לקדשה קלה; שאמש
היתה לו זו אסורה, והיום מתרת. וכן גר שבא על אמו או
אחותו והיא בגיורתה – הרי זה כבא על הנכרית.
יג. כיצד דין הגרים בעריות של שאר בשר? אם היה נשוי
כשהוא עובד כוכבים ומזלות לאמו או לאחותו ונתגירו –
מפרישין אותן, כמו שבארנו; ואם היה נשוי לשאר עריות
ונתגיר הוא ואשתו – אין מפרישין אותן. גר אסור בשאר
האם אחר שנתגיר מדברי סופרים, ומתר בשאר האב. אף
על פי שידוע בודאי שזה שארו מאביו, כגון תאומים,
שדבר ברור שאביו של זה הוא אביו של זה, אף על פי כן
לא גזרו על שאר אביו. לפיכך נושא הגר אשת אחיו
מאביו, ואשת אחי אביו, ואשת אביו, ואשת בנו, אף על
פי שנשאת לאחיו או לאביו או לאחי אביו או לבנו אחר
שנתגירו. וכן אחות אמו מאביו, ואחותו מאביו, ובתו
שנתגירה – מתרת לו. אבל אינו נושא לא אחותו מאמו,
ולא אחות אמו מאמה, ולא אשת אחיו מאמו שנשאה אחיו
מאמו אחר שנתגיר; אבל אם נשאה אחיו כשהוא עובד
כוכבים ומזלות – הרי זה מתרת לו.
יד. שני אחים תאומים שהיתה הורתן שלא בקדשה ולדתן
בקדשה – חייבין משום אשת אח.
טו. הנושא גיורת ובתה הגיורת, או שתי אחיות מן האם
– יושב עם אחת מהן, ומגרש השניה. נשא גיורת ומתה –
הרי זה מותר לשא אמה או בתה; שלא גזרו אלא בחייהן.
ומתר לאדם לשא שתי אחיות גיורות מן האב; שלא גזרו
בשאר האב, כמו שבארנו.
טז. השניות כלן – לא גזרו עליהן בגרים. לפיכך מותר הגר
לשא אם אמו. ונושא אדם גיורת ואם אמה או בת בת בתה.
וכן בשאר השניות.
יז. העבד מותר לשא אמו כשהוא עבד, ואין צריך לומר
בתו ואחותו וכיוצא בהן. שפכר יצא מכלל עובד כוכבים
ומזלות, ואין העריות האסורות על העובדי כוכבים ומזלות
אסורות עליו; ולא בא לכלל ישראל, כדי שיאסרו עליו
עריות האסורות על הגרים.
יח. ויראה לי, שאם בא העבד על הזכור ובהמה – יתרגו;
שאסור שתי עריות אלו שיה בכל האדם.
יט. עבדים שנשתחררו – הרי הן כגרים. כל שאסור לגרים
– אסור להן, וכל המתיר לגרים – מותר להן. נותן אדם
שפחתו לעבדו או לעבד חבירו, ומסר שפחה אחת לשני
עבדים לכתחלה, ואינן צריכין שום דבר, אלא הרי הן
כבהמות. ושפחה שהיא מיחדת לעבד או שאינה מיחדת –
אחת היא; לפי שאין אישות אלא לישראל או לעובדי
כוכבים ומזלות על העובדי כוכבים ומזלות, אבל לא
לעבדים על העבדים ולא לעבדים על ישראל.

שיעורי רמב"ם פרק אחד ליום - ז'י"ג מנחם-אב ה'תש"ע

יום ראשון ז' מנחם-אב ה'תש"ע

הלכות בכורים

פרק תשיעי

א. מצות עשה לתן כל זובח בהמה טהורה לכהן הרוצח והלחיים והקבה, שנאמר: וזה יהיה משפט הפקדים. ואלו הם הנקראים בכל מקום מתנות. ומצוה זו נהגת תמיד, בין בפני הבית בין שלא בפני הבית; ובכל מקום, בין בארץ בין בחוצה לארץ; ובחליו, אכל לא במקדשין.

ב. כל הקדשים שקדם מום קבוע להקדשן ונפדו - חביבן במתנות; ואם קדם מום עובר להקדשן, או שהקדישן תמימים ואחר כך נולד בהם מום, ונפדו - הרי אלו פטורין מן המתנות.

ג. ספק בכור - חביב במתנות מכל צד: שאם בכור הוא - פלו לכהן, ואם אינו בכור - מתנותיו לכהן. ואם נסתפק בשנים, ולקח הכהן האחד מספק - הרי השני פטור מן המתנות; עשאוהו כמי שזכה בו הכהן ונתנו במומו לבצעליו. אבל ספק מעשר - פטור מכל מקום, שהמוציא מחברו עליו הראיה.

ד. בהמת קדשים שנפסלה במומה ואינה חביבת במתנות שנתערכה בבהמות אחרות, אפלו אחת במאה, בזמן שכל בהמה מהן לאחר - בלן פטורין; שכל אחד ואחד ספק, והמוציא מחברו עליו הראיה. היה אחד הוא השוחט את כלם - פוטר מתנות אחת מהן בלבד.

ה. אין חביב במתנות אלא בהמה טהורה בלבד; שנאמר: אם שור אם שנה. כלאים הבא מכבש וצו - חביב במתנות. והכזי, אף על פי שהוא ספק - מפרישין ממנו כל המתנות. צבי הבא על העז וילדה - הולד חביב בחצי מתנות; שנאמר: אם שנה - אפלו מקצת שנה. תיש הבא על הצביה - הולד פטור מן המתנות.

ו. אחד השוחט לאכילת עובר כוכבים או לאכילת פלבים או לרפואה - חביב במתנות.

ז. בהמת שתפין - חביבת; שנאמר: וזכתי הזבח.

ח. הלוקח בהמה מפרות שביעית - חביב במתנות. כהנים ולוים - פטורים מן המתנות; שנאמר: מאת העם. וספק הם הלויים אם הם בכלל העם או לא, לפיכך אין נוטלין מהם, ואם נטל הכהן - לא יחזיר.

ט. במה דברים אמורים? בשוחט לעצמו; אבל כהן טבח ששוחט ומוכר בשוק - ממתינין לו שתים ושלש שבתות, מכן ואילף מוציאין ממנו מתנות ונותנין אותם לכהנים אחרים. ואם קבע בית מטבחיים למכר - אין ממתינין לו, אלא מוציאין ממנו מיד. ואם נמנע מלתן - מנדין אותו עד שיתן.

י. השוחט לעובר כוכבים ולכהן - פטור מן המתנות. והמשפתף עם הכהן - צריך שירשם חלקו, כדי שיניח המתנות בחלק הכהן; שאם לא צין חלקו - חביב במתנות, מפני שאין הכל יודעין שהכהן שפתף לו. לפיכך, אם היה הכהן עומד עמו במטבחיים ונושא ונותן עמו - אינו צריך לרשם. והמשפתף עם העובר כוכבים - אינו צריך לרשם; שסתם עובר כוכבים מרבה דברים ומודיע לכל שהוא שפתף, ואף על פי שאינו עמו בשעת מכירה.

יא. התנה הכהן עמו שהוא שפתף חוץ מן המתנות - הרי המתנות לכהן; פיון שאמר לו חוץ - הרי שיר לו הכהן חלק במתנות, ולפיכך הם שלו. אבל אם אמר לו הכהן: על מנת שהמתנות שלי - הרי המתנות של ישראל זה, ונותנן לכל כהן שירצה. אף על פי שהתנה עמו שהן שלו - לא נפטר מן המתנות. שהאומר על מנת - לא שיר לו בעצמן של מתנות כלום. הואיל ולא שיר לו כהן שתפות

- לא קנאן בתנאי זה.

יב. היה הכהן שפתף בראש - פטור מן הלחי; שפתף ביד - פטור מן הרוצח; שפתף בבני מעים - פטור מן הקבה. אמר לו הכהן: הרי הבהמה פלה שלי והראש שלך - חביב בלחי; שהדבר החביב הרי הוא של ישראל.

יג. גר שנתגר ונהיה לו בהמה שחוטא: אם נשחטה עד שלא נתגר - פטור, ואם אחר שנתגר - חביב. ואם ספק - פטור, שהמוציא מחברו עליו הראיה.

יד. בהמה שלא הורמו מתנותיה - מתר לאכל ממנה. שאינה דומה לטבל, שהרי מתנות פהנה מבדלין. והמתנות עצמן - אסור לישראל לאכלן אלא ברשות כהן. עבר ואכלן או הזיקן או מכרן - אינו חביב לשלם, מפני שהוא ממון שאין לו תובע ידוע. והקונה אותם, אף על פי שאינו רשאי - הרי זה מתר לאכלן, מפני שהמתנות פהנה נגזלות.

טו. אמר לטבח: מכר לי בני מעיה של פרה, והיו בה מתנות - נותנן לכהן ואינו מנפה לו מן הדמים. לקחם ממנו במשקל - נותנם לכהן ומנפה לטבח מן הדמים.

טז. המשלח בשר לחברו והיו בה מתנות - אינו חושש שמא עבר זה וגזלן. מקום שאין בו כהן - מעלה המתנות בדמים ואוכלן, מפני הפסד כהן, ויתן הדמים לכל כהן שירצה.

יז. הרוצה לתן המתנות לכהן אחד - נותן. ואם רצה לחלק אותן - לא יתן חצי קבה לאחד או חצי זרוע, אלא זרוע לאחד, וקבה לאחד, ולחיים לשנים; שנאמר: תתן לו - שיהיה בה כדי מתנה. ואם היו של שור - חולק אותן חתיכות; והוא שיהיה בכל חתיכה כדי מתנה.

יח. אי זהו הרוצח? זרוע של ימין, מן הפרק של ארכבה עד כף של ידו, שהן שני איברים זה מעלה בזה. והלחיים - מן הפרק של לחי ועד פיקה של גרגרת, טבעת גדולה עם הלשון שביניהן, הכל לכהן.

1 וישדה אחזה ופדיון בכורות להוצאותיו ושאר צרכיו; שהרי
2 אין לו חלק בנחלה ובבזה.
3 ו. הנה הצמר שלהן אדם או שחור או שחום - חזבות
4 בראשית הגז. אבל אם גזו הצמר וצבעו קדם שיתן - נפטר
5 מראשית הגז. הלבניו קדם שיתן - חזב להפריש אחר
6 שלבנו. התולש צמר רחלים בידו ולא גזו - חזב בראשית
7 הגז.
8 ז. ראשית הגז נוהג בכלאים ובכזי ובטרפה; אבל הגזו
9 את המתה - פטור.
10 ח. המפריש ראשית הגז ואבד - חזב באחריותו עד שיתן
11 לכהן. האומר: כל גזותי ראשית - דבריו קיימין.
12 ט. הלוקח גז צאנו של עובד פוכבים אחר שגזו העובד
13 פוכבים - פטור מראשית הגז. לקח הצאן לגזתו - חזב, אף
14 על פי שגדלה הגזה ברשות העובד פוכבים, ואף על פי
15 שחזרין הצאן לעובד פוכבים אחר גזיתו. הואיל והגזו
16 ישראל והגזיות שלו - חזב; שאין החיוב אלא בשעת
17 הגזה.
18 י. הלוקח גז צאנו של חברו: אם שיר המוכר קטע מצאנו
19 להגזו - המוכר חזב להפריש מן המשאר על הכל, ואף על
20 פי שלא התחיל המוכר לגזו. חזקה אין אדם מוכר מתנות
21 כהנה. ואם לא שיר כלום - הלוקח חזב להפריש.
22 יא. היו שני מיני גזה, כגון גזה לכנה וגזה שחומה, או
23 גזת זכרים וגזת נקבות, ומכר מין זה והניח המין האחר -
24 זה נותן לעצמו, וזה נותן לעצמו. [זה נותן לעצמו] - על
25 מה שלקח, וזה נותן לעצמו - על מה ששיר.
26 יב. גר שנתגרר והיו לו גזות, ואין ידוע אם עד שלא נתגרר
27 נגזו או משנתגרר - חזב זה פטור, והמוציא מחברו עליו
28 הוראה.
29 יג. כמה צאן יהיה לו ויהיו חזבות בראשית הגז? אין
30 פחות מחמש. והוא שיהיה בגזה שלהן אין פחות ממשקל
31 ששים סלע, ותהיה גזת כל אחת מחמשותף אין פחות
32 ממשקל שתיים עשרה סלע. היתה אחת מהם גזות פחות
33 משתיים עשרה סלע, אף על פי שחמשותף גזות ששים סלע
34 או יותר - חזב זה פטורין מראשית הגז.
35 יד. השתפין - חזבין בראשית הגז. והוא שיהיה בחלק כל
36 אחד מהן כשעור; אבל חמש צאן בלבד של שני שתפין -
37 פטורין.
38 טו. ראשית הגז מצותה בתחלה; ואם הפריש בין באמצע
39 בין בסוף - יצא. היו לו חמש צאן וגזו אחת מהן בלבד
40 ומכר גזתה, ואחר כך גזו שניה ומכר גזתה, ואחר כך גזו
41 שלישית ומכר גזתה - הכל מצטרפות לראשית הגז, וחזב
42 אפילו לאחר כמה שנים. ויש לו להפריש מן הקדש על
43 הישן, ומזה על זה. אבל אם היתה רחל אחת וגזתה והניח
44 גזתה, ואחר כך קנה שניה וגזתה והניח גזתה - אינן
45 מצטרפות.
46 טז. מי שהיו לו גזות רבות של ראשית הגז ורוצה לחלק
47 לפניהם - לא יתן לכל אחד ואחד פחות ממשקל חמש
48 סלעים מלבן, כדי בגד קטן. לא שילבנו ואחר כך יתן לו,

1 יט. אין מולגין אותן ואין מפשיטין אותן, אלא יתנו לו
2 בעורן ובצמרן, והקבה בחלב שעליה ובחלב שבתוכה.
3 וכבר נהגו הפנהנים להניח חלב הקבה לבצלים.
4 כ. הפנהנת אוכלת המתנות אף על פי שהיא נשואה
5 לישראל, מפני שאין בהן קדשה. ולא עוד, אלא הפעל
6 אוכל מתנות בגלל אשתו. אבל חללה - אינה אוכלת, שאין
7 חללים בכלל פנהנים. ואם רצה הפנהן למכר המתנות או
8 לתנן במתנה, אפילו לעובד פוכבים, או להאכילם לפלכים
9 - מאכילם, שאין בהן קדשה כלל.
10 כא. כהן שהיו לו חברים שנותנים לו המתנות, אם רצה
11 לזכות בהן לישראל חברו - חזב זה מזה לו ואף על פי
12 שלא באו לידו, ויהיו אותם החברים זוכים ונותנים
13 המתנות לזה הישראל שזכה בהן. והוא שיהיה הישראל זה
14 בדיחוק ואין לו לקנות בשר, ויהיה הפנהן שזכה לו חברו;
15 אבל אם היה הפנהן שמשו של ישראל זה או שכירו או
16 לקיטו - אינו מזה לו עד שיבואו לידו, שמא יזכה בעל
17 פרחו.
18 כב. לא יחטף הפנהן המתנות ולא ישאל בפיו, אלא אם כן
19 נותנין לו בכבוד - נוטל. ובזמן שהם רבים בבית המטבחים
20 - הצנועים מושכין ידיהם, והגרנגנים נוטלין. ואם היה כהן
21 צנוע ואין מפירין אותו שהוא כהן - חזב זה נוטל, כדי
22 שידע לכל שהוא כהן. ואין הפנהנים אוכלין המתנות אלא
23 צלי בחרדל; שנאמר למשחה - בדרך שאוכלים המלכים.
24 יום שני ח' מנחם-אב ה'תש"ע*
25 פרק עשירי
26 א. מצות עשה לתן לכהן ראשית הגז, שנאמר: וראשית גז
27 צאנך תתן לו. ולוים בכלל ישראל במצנה זו. ואין לראשית
28 הגז זו שעור מן התורה. ומדברי סופרים, שלא יפחת מאחד
29 מששים. ואינה נוהגת אלא בארץ, בין בפני הבית בין שלא
30 בפני הבית, בראשית הדגן. ונוהגת בחלין, אבל לא
31 במקדשין.
32 ב. ביצד? חזב שהקדיש בהמות לבדק הבית וגזו, יכול
33 יהיה חזב לפדות ולתן לכהן? או הקדיש בהמה חוץ
34 מגזתה, יכול יהיה חזב בראשית הגז? תלמוד לומר: צאנך
35 - אין אלו צאנו.
36 ג. כל הקדשים שקדם מום קבוע להקדשן ונפדו - חזבין
37 בראשית הגז; אבל אם קדם הקדשן את מומן, או שקדם
38 מום עובר להקדשן ואחר כך נולד להן מום קבוע, ונפדו -
39 פטורים מראשית הגז.
40 ד. אין חזבין בראשית הגז אלא הפכשים בלבד, זכרים
41 פנקבות, שהצמר שלהן הוא הראוי לבגדים. היה צמרן
42 קשה ואינו ראוי ללבישה - פטורין מראשית הגז; שאין
43 מתנה זו לכהן אלא כדי ללבש ממנה.
44 ה. בין שזכה לו הקדוש ברוך הוא בתרומות, שהן לתמו
45 ויינו, וזכה לו במתנות בהמה וקדשי מקדש, שהן הפשר
46 שלו - זכה לו בראשית הגז ללבושו, ובגלל הגר והתורמים

יב. כהן שנוולד לו בן חלל: מת האב בתוך שלשים יום - 47
הבן חייב לפדות את עצמו, שלא זכה האב בפדיונו; מת 48
אחר שלשים יום - אינו חייב הבן לפדות את עצמו, שהרי 49
זכה האב בפדיונו. 50

יג. השפחה שנשתחררה וכותית שנתגירה כשהן מעבדות 51
וילדו, אף על פי שהורתו שלא בקדשה, הואיל ונולד 52
בקדשה - חייב; שנאמר: פטר רחם בישראל, והרי פטר 53
ורחם בישראל. אין ידוע אם קדם שנתגירה ילדה או אחר 54
שנתגירה ילדה - המוציא מחברו עליו הראיה. 55

יד. הכותית והשפחה שילדו, ואחר כך נתגירו ונשתחררו 56
וילדו ולד אחר - הרי זה פטור; שנאמר: פטר רחם, ואין 57
זה פטר רחם. וכן הבא אחר הנפלים: כל נפל שאמו טמאה 58
לדה - הבא אחרי אינו פטר רחם; וכל נפל שאין אמו 59
טמאה לדה, כמו המפלות כמין דגים וחסידים או המפלות 60
יום ארבעים וכיוצא בהן - הבא אחרי כבור לכהן וחייב 61
לפדות. 62

טו. חתף העבר במעיה והוציא אבר אבר - הבא אחרי 63
אינו פטר רחם. בן שמתה חדשים שהוציא ראשו והוא חי 64
והחזירו ומת, וכן בן תשעה שמת ויצא ראשו והחזירו, 65
ואחר כך יצא אחיו וילדה - זה שילדה אינו פטר רחם, 66
שהרי נפטר בראשו של ראשון. ומשתצא פדחתו פטר 67
הבא אחרי. 68

טז. יוצא דפן והבא אחרי כדרכו - שניהם פטורים: 69
הראשון - לפי שלא יצא מן הרחם, והשני - מפני שקדמו 70
אחר. 71

יז. מאימתי יתחייב בפדיון? משישלים שלשים יום; 72
שנאמר: ופדיו מן חדש תפדה. מת הבן בתוך שלשים, 73
ואפלו ביום שלשים, וכן אם נעשה טרפה - אינו חייב 74
בחמש סלעים. ואם הקדים ונתן לכהן - יחזיר לו הפדיון. 75
[ואם מת אחר שלשים יום - חייב בפדיון]; ואם לא נתן - 76
יתן. 77

יח. מי שפדה בנו בתוך שלשים יום: אם אמר לו מעכשיו 78
- אין בנו פדוי; ואם אמר לו לאחר שלשים יום - בנו פדוי, 79
ואף על פי שאין המעוה קניין לאחר שלשים יום. 80

יט. מי שהוא ספק אם חייב בפדיון או לא - הרי זה פטור, 81
שהמוציא מחברו עליו הראיה. מת האב בתוך שלשים יום 82
- הרי הבן בחזקת שלא נפדה, עד שביא ראיה מאביו 83
שפדהו קדם שימות; מת האב לאחר שלשים יום - הרי 84
הוא בחזקת פדוי, עד שיודיעוהו שלא נפדה. 85

כ. מי שלא בפרה אשתו וילדה זכר ונקבה ואין ידוע אי 86
זה מהן יצא ראשון - אין כאן לכהן פלוס. ילדה שני זכרים, 87
אף על פי שאין ידוע אי זה מהן הבכור - נותן חמש סלעים 88
לכהן. מת אחד מהן בתוך שלשים יום - פטור, שהמוציא 89
מחברו עליו הראיה. מת האב, בין בתוך שלשים יום בין 90
אחר שלשים יום, בין שלא חלקו האחים בין שחלקו - ינתן 91
מן הנכסים חמש סלעים לכהן; שכתב נתחייבו הנכסים. 92

כא. שתי נשיו שלא בפרו וילדו שני זכרים - נותן עשר 93
סלעים לכהן. מת אחד מהן בתוך שלשים יום: אם לכהן 94

1 אלא יתן לו מצמר הגזה כשהוא צואי כדי שיהיה בו אחר
2 הלבון חמש סלעים או יתר. שנאמר: תתן לו - שיהיה בו
3 כדי מתנה המועלת.

4 יז. ראשית הגז - חליץ לכל דבר. לפיכך אני אומר,
5 שנותנים אותו לכהנת אף על פי שהיא נשואה לישראל,
6 כמתנות בהמה. ויראה לי, שדין שניהן אחד הוא.

יום שלישי ט' מנחם-אב ה'תש"ע*

פרק אחד עשר

9 א. מצות עשה לפדות כל איש מישראל בנו שהוא בכור
10 לאמו הישראלית. שנאמר: כל פטר רחם לי; ונאמר: אף
11 פדה תפדה את בכור האדם.

12 ב. ואין האשה חייבת לפדות את בנה; שהחייב לפדות את
13 עצמו - הוא שחייב לפדות את בנו. עבר האב ולא פדהו -
14 כשיגדל יפדה את עצמו.

15 ג. היה הוא לפדות ובנו לפדות - יפדה עצמו תחלה ואחר
16 כך בנו. ואם אין לו אלא כדי פדיון אחד - יפדה עצמו.

17 ד. היה בנו לפדות והגיע עת לעלות לרגל, ואין לו כדי
18 לזה ולזה - פודה את בנו ואחר כך עולה לרגל; שנאמר:
19 כל בכור בנך תפדה, ואחר כך: ולא יראו פני ריכם.

20 ה. הפודה את בנו - מכרף: אשר קדשנו במצותי וצונו
21 על פדיון הבן, וחזור ומכרף שהחנינו, ואחר כך נותן הפדיון
22 לכהן. ואם פדה עצמו - מכרף לפדות הבכור, ומכרף
23 שהחנינו.

24 ו. מצוה זו נוהגת בכל מקום ובכל זמן. ובכמה פודה?
25 בחמש סלעים; שנאמר: ופדיו מן חדש תפדה. בין בכסף
26 בין בשוה כסף מן המטלטלין שגופן ממון, כענין השקלים.
27 לפיכך אין פודין בקרקעות; ולא בעבדים, מפני שהן
28 פקרקעות; ולא בשטרות, לפי שאין גופן ממון. ואם פדהו
29 בהן - אינו פדוי.

30 ז. כתב האב לכהן שהוא חייב לו חמש סלעים - חייב לתן
31 לו, ובנו אינו פדוי. נתן לו כלי שאינו שוה בשוק חמש
32 סלעים וקבלו הכהן בחמש סלעים - הרי בנו פדוי. נתן
33 חמש סלעים לעשרה כהנים, בין בבת אחת בין בזה אחר
34 זה - יצא.

35 ח. רצה הכהן להחזיר לו הפדיון - מחזיר; ולא יתן לו
36 הוא ודעתו שיחזיר. ואם עשה כן והחזיר לו - אין בנו פדוי,
37 עד שיגמר בלבו לתן לו מתנה גמורה; ואם רצה הכהן אחר
38 כך להחזיר - יחזיר. וכן אם פרש ונתן לו על מנת להחזיר
39 - הרי בנו פדוי.

40 ט. כהנים ולוים - פטורים מפדיון הבן מקל וחמר: אם
41 פטור של ישראל במדבר, דין הוא שיפטורו עצמן.

42 י. ישראל הבא מן חתנת ומן הלוי - פטור. שאין הדבר
43 תלוי באב, אלא באם; שנאמר: פטר רחם בישראל.

44 יא. לוי המעביר מעובד כוכבים - בנה פטור. וכהנת
45 המעבירה מעובד כוכבים - בנה חייב; שהרי נפסלה אמו מן
46 הכהנה בבטילת העובד כוכבים.

ג. ואת בכור הבהמה השמאה תפדה. בהמה טמאה
האמורה כאן היא החמור בלבד.
ד. פטר חמור אסור בהנאה עד שיפדה; ואם מכרו קדם
פדיון - דמיו אסורים. ואם מת קדם פדיון או שערפו -
יקבר; מפני שהוא אסור בהנאה אף לאחר צריפה, הואיל
ולא נפדה. לפיכך, אם לא פדהו ונתן פטר החמור בעצמו
לכהן - אסור לכהן להשתמש בו עד שיפדהו בשה, וינח
השה לעצמו, או יערפנו ויקבר. והכהנים חשודים על דבר
זה. לפיכך אסור לישראל לתן פטר חמור לכהן, אלא אם
כן פדהו לכהן בפניו.
ה. הפריש פדיון פטר חמור ומת השה קדם שיתננו לכהן
- אינו חייב באחריותו, ויתן הנבלה לכהן להנות בה. מת
פטר החמור אחר שפדהו - יתן הטלה לכהן, ומת בהנחתו,
שכר נפדה.
ו. מאימתי חייב לפדותו? משילך ועד שלשים יום. ומאחר
שלשים יום, אם רצה לערפו - עורפו; אם רצה לפדותו -
פדה, ואין כאן אלא מצות עובד בלבד.
ז. לא רצה לפדותו - עורפו בקופין מאחוריו; שנאמר:
ואם לא תפדה וערפתו. ואין מיתין אותו לא במקל ולא
בקנה ולא בקרדס ולא במגרה, אלא בקופין. ולא יכניסנו
לחדר ויגעל הדלת בפניו עד שימות; שנאמר: וערפתו.
ח. אין פודין לא בעגל, ולא בחיה, ולא בשה שחוט, ולא
בטרפה, ולא בכלאים, ולא בכוי; שנאמר: תפדה בשה,
ואין קרוי שם אלא כבשים ועזים חיים בלבד.
ט. אין פודין בשה הדומה לאחר; ואם פדה - פדיו. ופודין
בבן פקועה, אבל לא בפסולי המקדשין. שהרי נאמר בהן:
כצבי וכאיל; מה צבי ואיל - אין פודין בו, אף פסולי
המקדשין אין פודין בהם.
י. פודין בשה בין זכרים בין נקבות, בין תמימים בין בעלי
מומים, בין קטנים בין גדולים.
יא. שם שלקחו מדמי שביעית - אין פודין בו את הנדאי,
אבל פודין בו את הספק. אם אין לו שם לפדותו - פדהו
בשויו ונותן דמיו לכהן. לא אמרה תורה שם להחמיר עליו,
אלא להקל עליו; שאם היה לו פטר חמור ששנה עשר
סלעים - יש לו לפדותו בשה שנה דינר. ולא יהיה זה חמור
מן ההקדש, שנפדה בכסף בשויו.
יב. במה דברים אמורים? בשהיו דמי פטר חמור משלשה
זוזים ולמעלה; אבל אם היו דמיו פחות משלשה זוזים - אין
פודין אותו אלא בשה או בשלשה זוזים. ועין יפה לא יפחת
מסלע, ועין רעה - בחצי סלע, ובינונית - בשלשה זוזים.
יג. והפודה פטר חמור של חברו - הרי זה פדוי, והחמור
לבעליו.
יד. כהנים ולוים - פטורין מפטר חמור. שנאמר: בכור
האדם ואת בכור הבהמה השמאה תפדה; כל שישנו בבכור
אדם - ישנו בבכור בהמה טמאה, והפטור מבכור אדם -
פטור מבכור בהמה טמאה.
טו. הלוקח עבר חמורו של עובד פוככים, או המוכר עבר
חמורו לעובד פוככים, אף על פי שאינו רשאי - הרי זה

אחד נתן - יחזיר לו חמש סלעים; ואם לשני כהנים נתן -
אינו יכול להוציא מהן; שהרי לא צנן פדיון זה על בן זה,
וכל אחד מהן יכול לומר: הסור מחברי.
כב. שתי נשיו שלא בפרו שילדו זכר ונקבה, או שני זכרים
ונקבה - נותן חמש סלעים לכהן; שאי אפשר שלא יהיה
זכר אחד מהן פטר רחם.
כג. ילדו שתי נקבות וזכר, או שני זכרים ושתי נקבות,
ואין ידוע אי זה נולד ראשון - אין כאן לכהן כלום; שאני
אומר: נקבה נולדה תחלה ואחריה זכר.
כד. שתי נשיו, אחת בכרה ואחת לא בכרה, וילדו שני
זכרים ונתערבו - נותן חמש סלעים לכהן. מת אחד מהם
בתוך שלשים יום - האב פטור. מת האב - ינתן מן הנכסים
חמש סלעים.
כה. ילדו זכר ונקבה או שני זכרים ונקבה - אין כאן לכהן
כלום; שאני אומר: זו שלא בכרה ילדה נקבה תחלה
ואחריה זכר, וזו שבכרה ילדה זכר.
כו. שתי נשיו של שני אנשים שלא בפרו, וילדו שני זכרים
ונתערבו - זה נותן חמש סלעים, וזה נותן חמש סלעים.
כז. נהנו ואחר כך מת אחד מן הכהנים בתוך שלשים יום: אם
לשני כהנים נתנו - אינן יכולין להוציא מידן; ואם לכהן
אחד נתנו - כותב אחד מהן לחברו הרשאה, וילף זה
בהרשאה ויחזיר מן הכהן חמש סלעים.
כז. ילדו זכר ונקבה ונתערבו - האבות פטורין, והבן חייב
לפדות את עצמו. וכן מכפרת שלא שחתה אחר בעלה
שלשה חדשים וילדה, ואין ידוע אם בן תשעה לראשון או
בן שבעה לאחרון - שניהן פטורין, והבן חייב לפדות את
עצמו.
כח. ילדו שתי נקבות וזכר או שתי נקבות ושני זכרים -
אין כאן לכהן כלום.
כט. שתי נשיו של שני אנשים, אחת בכרה ואחת לא
בכרה, וילדו שני זכרים - זה שלא בכרה אשתו נותן חמש
סלעים לכהן. ילדו זכר ונקבה - אין כאן לכהן כלום.
ל. ילדו שני זכרים ונקבה - זה שלא בכרה אשתו נותן
חמש סלעים. שלא נפטר אלא בשני ספקות: אם אשתו
ילדה זכר בלבד - חייב, ואם היא ילדה הזכר והנקבה -
חייב, אלא אם בן ילדה נקבה תחלה; והואיל והדבר רחוק
- יתן פדיונו.

יום רביעי י' מנחם-אב ה'תש"ע

פרק שנים עשר

א. מצות עשה לפדות כל אדם מישאל פטר חמור בשה.
ואם לא רצה לפדותו - מצות עשה לערפו. שנאמר: ופטר
חמור תפדה בשה, ואם לא תפדה וערפתו. ושתי מצות אלו
נוהגות בכל מקום ובכל זמן. ומצות פדה קודמת למצות
ערפה.
ב. השה שפודין בו נותנו לכהן, שנאמר: כל פטר רחם
וגומר.

יום חמישי י"א מנחם-אב ה'תש"ע

הלכות שמיטה ויובל

48

49

יש בכללן שמים ועשרים מצות: תשע מצות עשה, ושלוש
עשרה מצות לא תעשה, וזהו פרטן: (א) שתשבת הארץ
בשביעית ממלאכתה. (ב) שלא יעבד עבודת הארץ בשנה
זו. (ג) שלא יעבד עבודת האילן בשנה זו. (ד) שלא יקצר
הספיח בדרך הקוצרים. (ה) שלא יקצר הנזירים בדרך
הבוצרים. (ו) שישמט מה שתוציא הארץ. (ז) שישמט כל
הלואתו. (ח) שלא יגש ולא יתבע הלזה. (ט) שלא ימנע
מלהלוות קדם שמיטה כדי שלא יאבד ממונו. (י) לספר
השנים שבע שבע. (יא) לקדש שנת החמשים. (יב) לתקע
בשופר בעשרה בתשרי כדי לצאת עבדים חפשי. (יג) שלא
תעבד אדמה בשנה זו. (יד) שלא יקצר ספיחיה כנגד
הקוצרים. (טו) שלא יקצר נזיריה כנגד הבוצרים. (טז) לתן
גאלה לארץ בשנה זו, וזהו דין שדה אחזה ושדה מקנה.
(יז) שלא תמכר הארץ לצמיתות. (יח) דין בתי ערי חומה.
(יט) שלא ינחל כל שכט לוי בארץ ישראל, אלא נותנין
להם ערים מתנה לשבת בהם. (כ) שלא יקח שכט לוי
בבזה. (כא) לתן ללוים ערים לשבת ומגרשיהן. (כב) שלא
ימכר מגרש עריהם, אלא גואלים לעולם, בין לפני היובל
בין לאחר היובל.

ובאור מצות אלו בפרקים אלו:

פרק ראשון

א. מצות עשה לשבת מעבודת הארץ ועבודת האילן בשנה
שביעית, שנאמר: ושבתה הארץ שבת לי; ונאמר: בחריש
ובקציר תשבת. וכל העושה מלאכה מעבודת הארץ או
האילנות בשנה זו - בטל מצות עשה, ועבר על לא תעשה,
שנאמר: שורך לא תזרע וכרמך לא תזמר.
ב. אינו לוקה מן התורה אלא על הזריעה או על הזמירה,
ועל הקצירה או על הבצירה. ואחד הפרס ואחד שאר
האילנות.
ג. וזמירה בכלל זריעה, ובצירה בכלל קצירה. ולמה פרטן
הפתיב? לומר לך: על שתי תולדות אלו בלבד הוא חיב,
ועל שאר התולדות שבעבודת הארץ עם שאר האבות שלא
נתפרשו בענין זה - אינו לוקה עליהן. אבל מכין אותו מכת
מרדות.
ד. ביצד? החופר או החורש לצרך הקרקע או המסקל או
המזבל וכיוצא בהן משאר עבודת הארץ, וכן המכריף או
המפריב או הנוטע וכיוצא בהן מעבודת האילנות - מכין
אותו מכת מרדות מדברייהן.
ה. אין נוטעין בשביעית אפלו אילן סרק. ולא יחתך היבלת
מן האילנות. ולא יפרק העלין והפדים היבשים. ולא יאבק
את צמרתו באבק. ולא יעשן תחתיו כדי שימות התולעת.
ולא יסוף את הנטיעות בדבר שישיש לו זקמא, כדי שלא
יאכל אותו העוף כשהוא רך. ולא יסוף את הפגין, ולא ינקב

1 פטור מן הבכורה, ואין קונסין אותו על דבר זה. היה
2 העובד כוכבים שתף באם או בכור, אפלו לא היה לו אלא
3 אחד מאלף בו - הרי זה פטור. היה לו בו או באמו אבר
4 אחד, כגון ידו או רגלו, אפלו אצנו: כל שאלו יחתך יהיה
5 בעל מום - הרי זה פטור מן הבכורה; ואם כשיחתך חלק
6 העובד כוכבים לא יהיה בעל מום למזבח - הרי זה חיב.
7 וכן המקבל חמור מן העובד כוכבים להיות משפל בה
8 והולד ביניהם, או עובד כוכבים שקבל מישראל - הכל
9 פטור מן הבכורה. שנאמר: פטר רחם בבני ישראל באדם
10 ובבהמה - עד שיהיה הכל בישראל.
11 טז. גר שנתגר ויין ידוע אם עד שלא נתגר ילדה חמורו
12 או אחר שנתגר - הרי זה חיב לערף או לפדות. ואם פדה
13 בששה - הששה של גר, שהמוציא מחברו עליו הראיה.
14 יז. עובד כוכבים שהפריש פטר חמור - מודיעין אותו
15 שאינו חיב, והרי הוא מתר בגזה ועבודה.
16 יח. פרה שילדה כמין חמור, או חמור שילדה כמין סוס -
17 פטור; שנאמר: ופטר חמור תפדה בשה ופטר חמור, שתי
18 פעמים - עד שיהיה הילד חמור והנולד חמור. ואם יש בו
19 מקצת סימני חמור - חיב בבכורה.
20 יט. חמורו שלא בכרה וילדה שני זכרים - נותן טלה לפנה.
21 ילדה זכר ונקבה - מפריש טלה אחד, כדי להפקיע קדשה
22 ממנו עד שיהיה מתר בהנה, שמא הזכר נולד תחלה;
23 וטלה זה שהפריש - לבצלים, ואינו לפנה, שהמוציא
24 מחברו עליו הראיה.
25 כ. שתי חמוריו שלא בכרו וילדו שני זכרים - נותן שני
26 טלאים לפנה. זכר ונקבה או שני זכרים ונקבה - נותן טלה
27 אחד לפנה.
28 כא. ילדו שתי נקבות וזכר, או שני זכרים ושתי נקבות -
29 אין כאן לפנה כלום. ואינו צריך להפריש טלה לעצמו, לפי
30 שיש כאן ספקות הרבה: שמא האחת ילדה זכר והשניה
31 ילדה שתי נקבות, או שמא זו ילדה נקבה והאחרת זכר
32 ואחריו נקבה או נקבה ואחריה זכר. וכן ספקות הרבה יש
33 בשני זכרים ושתי נקבות. אחת בכרה ואחת שלא בכרה,
34 וילדו שני זכרים ונתערבו - נותן טלה אחד לפנה. זכר
35 ונקבה - מפריש טלה אחד לעצמו, ואינו נותנו לפנה, מפני
36 שהוא ספק, והמוציא מחברו עליו הראיה.
37 כב. וכן הלוקח חמור מן העובד כוכבים ואין ידוע אם
38 בכרה או לא בכרה וילדה זכר - פודה אותו בששה והוא
39 לבצלים, מפני שהוא ספק.
40 כג. מי שהיו לו עשרה טלאים, כל אחד מהן הפרישו על
41 ספק פטר חמור - הרי הן כחלין לכל דבר, ומתעשרין כשאר
42 הבהמה. ומפריש אחד מהן מצער, והשאר שלו כשהיו.
43 כד. ישראל שהיו לו עשרה פטרי חמורים ודאין בתוך
44 ביתו שנפלו לו מבית אבי אמו כהן, ואותו אבי אמו הכהן
45 נפלו לו מבית אבי אמו ישראל - הרי זה מפריש עליהן
46 עשרה שיין והן שלו, וחיבין במעשר.
47 סליקו להו הלכות בפורים

יום שבת קודש י"ג מנחם-אב ה'תש"ע

פרק שלישי

א. עבודת הארץ בשנה ששית שלשים יום סמוך לשביעית - אסורה הלכה למשה מסיני, מפני שהוא מתקנה לשביעית. ודבר זה בזמן שבית המקדש קיים הוא שגאסר מפי השמועה. וגזרו חכמים, שלא יהיו חורשים שדה האילן ערב שביעית בזמן המקדש אלא עד העצרת, ושדה הלכן - עד הפסח. ובזמן שאין מקדש - מתרין בעבודת הארץ עד ראש השנה, כדין תורה.

ב. אי זו היא שדה האילן? כל שלשה אילנות לבית סאה, אחד אילן סרק ואחד אילן מאכל, ואפלו הן של שלשה אנשים - רואין אותן כאלו הם תאנים; אם ראוין לעשות כפר דבלה של ששים מנה - חורשין כל בית סאה בשבילם. והוא שיהיה רחוק בין כל אחד ואחד כדי שיהיה הבקר יכול לעבר בכליו.

ג. היו פחות משלשה לבית סאה; או שהיו שלשה, ואחד ראוי לעשות ששים מנה או יתר, והשנים אינן ראוין לעשות; או שנים ראוין לעשות אפלו מאה מנה, ואחד אינו עושה - אין חורשין להן אלא לצרכם, והוא מלא האורה וסלו חוצה לו.

ד. היו משלשה ועד תשעה וראוין לעשות ששים מנה - חורשין כל בית סאה בשבילן ואף על פי שיש בהם מי שאינו ראוי לעשות.

ה. היו עשרה אילנות לתוך בית סאה או יתר, בין עושין בין אינם עושין - חורשין כל בית סאה בשבילן. עשר נטיעות מפזרות לתוך בית סאה - חורשין כל בית סאה בשבילן עד ראש השנה. ודבר זה הלכה למשה מסיני.

ו. היו עשירות שורה אחת (או) מקפות עטרה - אין חורשין להן אלא צופן לכל אחת ואחת. והדלועין עם הנטיעות מצטרפות לעשרה.

ז. אי זו היא נטיעה? זה האילן הקטן, כל זמן שקוראין לו נטיעה.

ח. אילן שנקצץ והוציא חליפין: אם נקצץ מטפח ולמעלה - הרי הוא כאילן; מטפח ולמטה - הרי הוא כנטיעה.

ט. וכל הדברים האלו - בזמן המקדש, כמו שאמרנו; אבל בזמן הזה - מתרין בעבודת הארץ עד ראש השנה. אף בזמן המקדש מתר לסקל ולזבל השדות ולעדר המקשאות והמדלעות ובית השלחין עד ראש השנה. ומזבלין ומפרקין, ומאבקין ומעשנין, ומקורסמין ומזרדין ומפסלין, ומזהמין את הנטיעות וכורכין וקוטמין אותן, ועושין להם בתים ומשקין אותם, וסכין את הפגין ומנקבין אותן. כל עבודות אלו מתרות בערב שביעית עד ראש השנה של שביעית ואפלו בזמן המקדש.

י. פגי ערב שביעית שנקנסו לשביעית, ושל שביעית שיצאו למוצאי שביעית - לא סכין ולא מנקבין. ובזמן

לתוכו, וקשיזבלו את כל הדיר - מניח דפן אחד מדפני הדיר, ועושה דיר אחר בצדו. נמצא מזבל בתוך שדהו בית ארבעת סאין.

ה. היתה כל שדהו בית ארבעת סאין - משיר ממנה מקצת, מפני מראית העין; כדי שיגיעו הכל שהצאן הטילו בה ונדירה, ולא יאמרו: זבל זה כל שדהו בשביעית.

ו. לא יפתח אדם מחצב בתחלה לתוך שדהו בשביעית, שמא יאמרו: לתקן שדהו נתפון, שייסיר ממנה הסלע. ואם התחיל מקדם שביעית, ופצל ממנה שבע ועשרים אבנים ברבוע שלש על שלש על רום שלש, כל אבן מהן אמה על אמה ברום אמה או גדולות מזו - הרי זה מתר לנקר ממנו בשביעית כל מה שירצה.

ז. גדר של אבנים שיש בגבהו עשרה טפחים או יתר, ורצה לטל כל אבניו: אם היו בו עשר אבנים או יתר, כל אחת מהן משוי שנים או גדולות מזו - הרי זה נוטל; שהרואה יודע שלצדף האבנים הוא נוטל. הנה פחות מעשרה, או שהיו פחות מעשר אבנים, או שהיו אבניו קטנות ממשוי שנים - נוטל עד שיגיע טפח סמוך לארץ.

ח. במה דברים אמורים? בשנתפון לתקן שדהו, (או) שהתחיל לטל בשביעית; אבל אם לא נתפון לתקן שדהו, או שהתחיל מקדם שביעית - נוטל בשביעית כל מה שירצה מכל מקום וגומם עד לארץ. וכן אם היה נוטל משדה חברו, אף על פי שהוא קביל - גומם עד לארץ.

ט. אבנים שראויות שתועזע אותן המחרשה, או שהיו מכסות ונתגלו: אם יש בהן שתים של משוי שנים שנים - הרי זה מתר לטל אותן; היו קטנות מזה - לא ינטלו.

י. המסקל שדהו בשביעית מפני שהוא צריך לאבנים - נוטל את העליונות ומניח את הנוגעות בארץ. וכן אם היה לו בשדהו גרגר של צורות או גל של אבנים - נוטל את העליונות ומניח את הנוגעות בארץ. ואם יש תחתיהן סלע או קש - יטל את כלן.

יא. לא ימלא אדם גיא עפר או יתקננו בעפר, מפני שמתקן את הארץ. אבל עושה הוא חין על פגי הגיא, וכל אבן שיכול לפשט את ידו ולטלה והוא עומד על שפת הגיא - הרי זה תנטל.

יב. אבני פתח, והם הנטלות שתים שלש על הפתח - מתר להביאן מכל מקום, בין משדה חברו בין משדהו. וכן הקבילן מביא מכל מקום ואפלו אבנים גדולות [קטנות], בין משדה שקבלה בין משדה שלא קבלה.

יג. פרצה שהיא סוגה בעפר: אם אינה מכשלת את הרבים - אסור לבנותה; ואם היתה מכשלת את הרבים, או שלא היתה סוגה בעפר אלא פתוחה לרשות הרבים - מתר לבנותה.

יד. אסור לו לבנות גדר בשביעית בין שדהו לשדה חברו; אבל בונה גדר בינו ובין רשות הרבים, ומתר להעמיק עד הסלע. ומוציא את העפר וצוברו בתוך שדהו, כדרך כל מעמידין זבל. וכן אם חפר בור ושיח ומערה בשביעית - צובר העפר בתוך שדהו, כדרך כל החופרים.

אומר, שהנוטע או המכריף או המכריב ערב שביעית קדם
ראש השנה בארבעה וארבעים יום - ימים; פחות מכן -
יעקר. ואם לא עקר - הפרות מתרין. ואם מת קדם שיעקר
- מחיבין את היורש לעקר.

המקדש אין בונין מדרגות על פני הגאיות ערב שביעית
משפסקו הגשמים, מפני שהוא מתקנן לשביעית.
יא. אף בזמן הזה אין נוטעין אילנות ואין מכריבין ואין
מכריבין ערב שביעית אלא כדי שתקלט הנטיעה ותשקה
אחר הקליטה שלשים יום קדם ראש השנה של שביעית.
וסתם קליטה - שתי שבתות. ודבר זה אסור לעולם, מפני
מראית העין; שמה יאמר הרוואה: בשביעית נטעו. נמצאת

שיעורי רמב"ם ספר המצוות – ז' ו' ג' מנחם-אב ה'תש"ע

שאו פטור ממלקות, או שלא ניתן במצב זה לקיים את
העשה – שאז מתחייב במלקות). וכבר נתבארו דיני
מצוה זו בפרק ג' ופרק ד' מכתבות.

המצוה הרי"ט - היא דין המוציא שם רע (נשא
בתולה והעליל עליה כי לא מצא לה בתולים),
כלומר: הצווי שנוצטונו להלקותו ושתשאר
אשתו עמו, לפי שגם בו נאמר: "ולו-תהיה
לאשה לא-יוכל לשלחה כל-ימיו" (שם יט).
ונתבאר בגמרא מכות (שם) גם בלאו זה, כמו
שנתבאר באונס, כלומר: שזה לאו שקדמו עשה
(הרי לנו שיש כאן עשה). וכבר נתבארו דיני מצוה
זו בפרק ג' ופרק ד' מכתבות (מה:).

המצוה השנ"ט - האזהרה שהזהר מוציא שם רע
מלגרש את-אשתו, והוא אמרו גם בו: "לא-יוכל
לשלחה כל-ימיו" (שם). וגם לאו זה קדמו עשה
והוא אמרו: "ולו-תהיה לאשה" (שם) ודינו
בגרושין לענין המלקות פדין האונס, כמו
שנתבאר בסוף מכות. ושם (מכות טו.) ובפרק ג'
ובפרק ד' מכתבות נתבארו דיני מצוה זו.

יום שני ח' מנחם-אב ה'תש"ע*

מצות עשה רכג. מצות לא תעשה קד.
המצוה הרכ"ג - הצווי שנוצטונו בדין סוטה
(אשה שהזהירה בעלה שלא תתיחד עם אדם זר ולא
נשמעה) והוא אמרו יתעלה: "איש איש כיתשטה
אשתו" (במדבר ה, יב), וכבר נתבארו כל-דיני
מצוה זו כיצד משקין אותה וכיצד תקריב קרבנה
וישאר תנאיה, במסכתא המיוחדת לכך, כלומר
מסכת סוטה.

המצוה הק"ד - האזהרה שהזהרנו מלבול
(לערבב) מנחת סוטה בשמן, והוא אמרו יתעלה:

יום ראשון ז' מנחם-אב ה'תש"ע

מצות עשה רכ. ריח. מצות לא תעשה שנח.
מצות עשה ריט. מצות לא תעשה שנט.

המצוה הרכ"כ - הצווי שנוצטונו בדין המפתה
(לזנות), והוא אמרו יתעלה: "וכי-יפתה איש
בתולה" (שמות כב, טו). וכבר נתבארו כל-דיני
מצוה זו בפרק ג' ופרק ד' מכתבות.

המצוה הרי"ח - הצווי שנוצטונו האונס (הבועל
בתולה בעל-כרח) לשא את-אנוסתו, והוא אמרו
יתעלה: "ולו-תהיה לאשה תחת אשר ענה לא-
יוכל לשלחה כל-ימיו" (דברים כב, כט), וכבר
נתבאר בגמרא מכות (טו.) שלא זה של אונס,
שהוא לא יוכל לשלחה, הוא לא-תעשה שקדמו
עשה. וכך אמרו: "ואמאי, לא-תעשה שקדמו
עשה עשה הוא". הנה נתבאר שזה שנואמר: "ולו
תהיה לאשה" - מצות עשה. וכבר נתבארו דיני
מצוה זו בפרק ג' (לט.) ופרק ד' מכתבות (מב.).

המצוה השנ"ח - האזהרה שהזהר האונס מלגרש
אנוסתו, והוא אמרו: "ולו-תהיה לאשה [וגו']
לא-יוכל לשלחה כל-ימיו" (שם) ולאו זה קדמו
עשה, והוא אמרו: "ולו תהיה לאשה" וכך בארו
בגמרא מכות (טו.) שזה לאו שקדמו עשה, ושם
אמרו: "אונס שגרש, אם ישאל הוא (שבירו)
להחזיר ולקיים הצווי "ולא תהיה לאשה" - מחזיר
ואינו לוקה: ואם פהן הוא (שהגרשה אסורה עליו)
- לוקה ואינו מחזיר. ודע שאפלו היה ישאל
וגרש אנוסתו ומתה קדם שיחזירנה, או נשאת
לאחר - לוקה, שהרי לא קים עשה שבה, כפי
הכלל שאצלנו: קימו ולא קימו (כלומר חיוב
במלקות או פטור מהם, תלוי במבחן אחד: אם ניתן
במצב זה, לקיים את העשה ה"מתקן", את הלאו -

1 "וְהָבִיָּא אֶת־קַרְבְּנָה עָלֶיהָ וְגו', לֹא יֵצֵק עָלָיו שָׁמֶן"
2 (שם טו) וְאִם הִקְרִיבָה בְּשָׁמֶן - לֹקָה.

יום שלישי ט' מנחם-אב ה'תש"ע*

3 מצות לא תעשה קה. של. שלא.

4 שלב. שלג. שלד.

5 המצוה הק"ה - הַאֲזַהְרָה שֶׁהִזְהַרְנוּ מִלְתֵּן לְבוֹנָה
6 (מִזֵּן שֶׁרָף שֶׁל עֵץ בִּשְׁמִים) בְּמִנְחַת סוּטָה, וְהוּא
7 אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "וְלֹא־יִתֵּן עָלָיו לְבָנָה" (דברים ה,
8 טו) וְלִשׁוֹן סִפְרֵי (נשא שם): "מִגִּיד שָׂאֵם נִתֵּן שָׁמֶן
9 או לְבוֹנָה - עוֹבֵר בְּלֹא־תַעֲשֶׂה, כְּשֶׁשֶׁם שְׁעוֹבֵר עַל
10 שָׁמֶנוּ כִּף עוֹבֵר עַל לְבוֹנָתוֹ". וְלִפְיָכָף גַּם הָעוֹבֵר
11 עַל לֹאוֹ זֶה - לֹקָה. וּבִמְכַלְתָּא: "לֹא־יֵצֵק עָלָיו
12 שָׁמֶן וְלֹא־יִתֵּן עָלָיו לְבָנָה - מִגִּיד שֶׁהֵן שְׁתֵּי
13 אֲזַהְרוֹת".

14 המצוה הש"ל - הַאֲזַהְרָה שֶׁהִזְהַרְנוּ מִלְבּוֹא עַל
15 הָאֵם, וְהוּא אָמְרוּ: "אִמָּךְ הוּא לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתָה"
16 (ויקרא יח, ז). וְהָעוֹבֵר עַל לֹאוֹ זֶה - בְּכָרַת. וְאִם
17 נִתְקַיְמָה הַעֲדוֹת עָלָיו - נִסְקָל אִם הָיָה מְזִיד; וְאִם
18 הָיָה שׁוֹגֵג - מִקְרִיב חֲטָאת קְבוּעָה.

19 המצוה השל"א - הַאֲזַהְרָה שֶׁהִזְהַרְנוּ מִלְבּוֹא עַל
20 אִשֶּׁת אָב, וְהוּא אָמְרוּ: "עֲרוֹת אִשֶּׁת־אָבִיךָ לֹא
21 תִגְלֶה" (שם, ח), וְהָעוֹבֵר עַל זֶה בְּכָרַת וְאִם
22 נִתְקַיְמָה עָלָיו הַעֲדוֹת - בְּסָקִילָה אִם הָיָה מְזִיד;
23 וּבִשְׁוֹגֵג, מִקְרִיב חֲטָאת קְבוּעָה. הִנֵּה נִתְבָּאֵר לָךְ
24 שֶׁהָבֹא עַל אָמוֹ חָיִב עָלֶיהָ מִשּׁוּם אִם וּמִשּׁוּם
25 אִשֶּׁת־אָב, בֵּין בְּחַיֵּי אָבִיו בֵּין לְאַחַר מִיתַת אָבִיו,
26 כְּמוֹ שֶׁנִּתְבָּאֵר בְּסִנְהֶדְרִין (נד.).

27 המצוה השל"ב - הַאֲזַהְרָה שֶׁהִזְהַרְנוּ מִלְבּוֹא עַל
28 הָאֲחוֹת, וְהוּא אָמְרוּ יִתְעַלֶּה: "עֲרוֹת אֲחוֹתְךָ בֵּת
29 אָבִיךָ וְגו' לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתָן" (שם, ט) וְהָעוֹבֵר עַל
30 לֹאוֹ זֶה בְּמִזִּיד - חָיִב כָּרַת: וּבִשְׁוֹגֵג - חֲטָאת
31 קְבוּעָה.

32 המצוה השל"ג - הַאֲזַהְרָה שֶׁהִזְהַרְנוּ מִלְבּוֹא עַל
33 בֵּת אִשֶּׁת הָאָב אִם הִיא אֲחוֹתוֹ, וְהוּא אָמְרוּ
34 יִתְעַלֶּה: "בֵּת־אִשֶּׁת אָבִיךָ מוֹלֶדֶת אָבִיךָ אֲחוֹתְךָ
35 הוּא לֹא תִגְלֶה עֲרוֹתָה" (שם, יא) לֹאוֹ זֶה בָּא
36 לְעִשּׂוֹת בֵּת אִשֶּׁת הָאָב (איסור) עֲרוֹה בְּפָנָי עֲצָמָה.
37 וְהִרְאִיָּה שְׁבֵת אִשֶּׁת הָאָב עֲרוֹה בְּפָנָי עֲצָמָה הִיא,

39 שֶׁהָבֹא עַל אֲחוֹתוֹ בֵּת נְשׂוּאָת אָבִיו (לְהוֹצִיא בָתּוֹ
40 שֶׁלֹא מִן הַנְּשׂוּאִין) חָיִב שְׁתֵּים: מִשּׁוּם אֲחוֹתוֹ
41 וּמִשּׁוּם בֵּת אִשֶּׁת אָבִיו, כְּמוֹ הָבֹא עַל אָמוֹ שֶׁהוּא
42 חָיִב שְׁתֵּים: מִשּׁוּם אָמוֹ וּמִשּׁוּם אִשֶּׁת אָבִיו, כְּמוֹ
43 שֶׁבִּאֲרָנוּ. וְזֶה לְשׁוֹנָם: אָמְרוּ בְּפֶרֶק ב' מִיְּבָמוֹת
44 (כב:): "תִּנּוּ רִבְּנָן: הָבֹא עַל אֲחוֹתוֹ וְהִיא בֵּת אִשֶּׁת
45 אָבִיו - חָיִב מִשּׁוּם אֲחוֹתוֹ וְחָיִב מִשּׁוּם בֵּת אִשֶּׁת
46 אָבִיו, רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵינוֹ חָיִב אֲלָא
47 מִשּׁוּם אֲחוֹתוֹ בְּלִבְדָּה. מֵאִי טַעַמְהוּ דְּרִבְּנָן? (מה
48 טעמם שֶׁל חֲכָמִים הַחוּלְקִים עַל רַבִּי יוֹסִי וּמַחֲיִיבִים
49 שְׁתֵּים) אָמְרִי: מִפְּדִי (הנה ראו): כְּתִיב "עֲרוֹת
50 אֲחוֹתְךָ בֵּת אָבִיךָ" וְגו' - "עֲרוֹת בֵּת־אִשֶּׁת אָבִיךָ
51 מוֹלֶדֶת אָבִיךָ" לָמָּה לִּי? שְׁמַע מִיָּנָה (מכאן משמע)
52 לְחִיבּוֹ מִשּׁוּם אֲחוֹתוֹ וּמִשּׁוּם בֵּת־אִשֶּׁת אָבִיו".
53 וְהָעוֹבֵר עַל לֹאוֹ זֶה, כְּלוֹמֵר: אֲחוֹתוֹ בֵּת נְשׂוּאָת
54 אָבִיו - בְּכָרַת, בְּלִבְדָּה אִם הָיָה מְזִיד: וּבִשְׁוֹגֵג
55 מִקְרִיב חֲטָאת קְבוּעָה.

56 המצוה השל"ד - הַאֲזַהְרָה שֶׁהִזְהַרְנוּ מִלְבּוֹא עַל
57 בֵּת הַבֶּן, וְהוּא אָמְרוּ: "עֲרוֹת בֵּת־בְּנֶךָ וְגו' לֹא
58 תִגְלֶה" (שם, י).

יום רביעי י' מנחם-אב ה'תש"ע

59 מצות לא תעשה שלו. שלה.

60 שלו. שלח. שלט.

61 המצוה השל"ו - הַאֲזַהְרָה שֶׁהִזְהַרְנוּ מִלְבּוֹא עַל
62 הַבֵּת עֲצָמָה, וְזֶה לֹא נִתְבָּאֵר בְּלִשׁוֹן הַתּוֹרָה, לֹא
63 נֶאֱמַר לָנוּ: עֲרוֹת בֵּתְךָ לֹא תִגְלֶה; אֲלָא שְׁתֵּם מִמֶּנֶּה
64 מִחֲמַת פְּשׁוּטוֹת הָעֲנִיָּן, לְפִי שֶׁכָּבֹד אָסֹר בֵּת הַבֶּן
65 וּבֵת הַבֵּת - כָּל־שֶׁכֶּן הַבֵּת. וּבִגְמָרָא יְבָמוֹת (ג).
66 אָמְרוּ: "בֵּתוֹ עָקֹר אֲסוּרָא מְדַרְשָׁא אֲתִיָּא (נלמד
67 מִמְּדֹרֶשׁ וּלֹא בִּמְפֹרֶשׁ), דְּאָמַר רַבָּא: אָמַר לִי רַב
68 יִצְחָק בַּר אֲבָדִימִי: אֲתִיָּא (ב"גזרה שוה) הִנֵּה הִנֵּה
69 וְאֲתִיָּא זְמָה זְמָה", כְּלוֹמֵר: שֶׁהוּא אָמַר בְּבֵת בְּנֶךָ
70 וּבֵת בֵּתְךָ "עֲרוֹתְךָ הִנֵּה" (ויקרא יח, י), וְאָמַר
71 בְּאֲסוּר אִשָּׁה וּבִתָּה וּבֵת בְּנָה וּבֵת בִּתְּהָ "שְׁאָרָה
72 הִנֵּה זְמָה הוּא" (שם, יז), כְּשֶׁשֶׁם שֶׁבְּאֲסוּר אִשָּׁה וּבֵת
73 בְּנָה וּבֵת בִּתְּהָ נֶאֱסָרָה בִּתְּהָ, כִּף בְּאֲסוּר בֵּת בְּנוֹ
74 וּבֵת בֵּתוֹ נֶאֱסָרָה גַּם בֵּתוֹ. וְאָמַר בְּעֵנֶשׁ: "אֲשֶׁר יִקַּח
75 אֶת־אִשָּׁה וְאֶת־אִמָּהּ זְמָה הוּא בְּאֵשׁ יִשְׂרְפוּ אֹתוֹ
76 וְאֶתְּהֵן" (שם כ, יד), וְכֵן גַּם אִשָּׁה. וּבֵת בְּנָה וּבֵת

40 בַּתָּה לֹא תִקַּח" (שם). וְהָיָה בְּכָרְתָּ וּבְשָׂרְפָה אִם
41 הָיָה מְזִיד וְאִם הָיָה שׁוֹגֵג - מִקְרִיב חֲטָאת קְבוּעָה.

יום חמישי י"א מנחם-אב ה'תש"ע

42 מצות לא תעשה שמ. שמה.

43 שמב. שמג. שדמ. שמה.

44 המצוה הש"מ - הַאֲזַהְרָה שֶׁהִזְהַרְנוּ מִלְּבֹא עַל
45 אַחֲוֹת הָאֵב, וְהָיָה אָמְרוֹ: "עֲרֹת אַחֲוֹת-אֲבִיךָ לֹא
46 תִּגְלֶה" (ויקרא יח, יב) וְהַעֲוֹבֵר עַל זֶה אִם הָיָה מְזִיד
47 - חֵיב כָּרַת; וְאִם הָיָה שׁוֹגֵג מִקְרִיב חֲטָאת קְבוּעָה.

48 המצוה השמ"א - הַאֲזַהְרָה שֶׁהִזְהַרְנוּ מִלְּבֹא עַל
49 אַחֲוֹת הָאֵם, וְהָיָה אָמְרוֹ: "תַּעֲלֶה: "עֲרֹת אַחֲוֹת-
50 אִמְךָ לֹא תִּגְלֶה" (שם, יג). וְהַעֲוֹבֵר עַל לֹא זֶה
51 בְּמִזִּיד - חֵיב כָּרַת; וְאִם הָיָה שׁוֹגֵג - מִקְרִיב
52 חֲטָאת קְבוּעָה.

53 המצוה השמ"ב - הַאֲזַהְרָה שֶׁהִזְהַרְנוּ מִלְּבֹא עַל
54 אִשֶּׁת אַחִי הָאֵב, וְהָיָה אָמְרוֹ: "אֶל-אִשְׁתּוֹ לֹא
55 תִּקְרַב וְדִתְּךָ הוּא" (שם, יד). וְהַעֲוֹבֵר עַל לֹא זֶה,
56 בְּכָרַת אִם הָיָה מְזִיד; וְאִם הָיָה שׁוֹגֵג מִקְרִיב
57 חֲטָאת קְבוּעָה.

58 המצוה השמ"ג - הַאֲזַהְרָה שֶׁהִזְהַרְנוּ מִלְּבֹא עַל
59 אִשֶּׁת הַבֵּן, וְהָיָה אָמְרוֹ: "עֲרֹת כָּל-אִשְׁתְּךָ לֹא תִּגְלֶה" (שם, טו). וְהַעֲוֹבֵר עַל זֶה - בְּסָקִילָה. וְאִם לֹא
60 נִתְקַיְמָה הַעֲדוּת אוֹ שֶׁלֹּא נֹדַע - הָרִי הוּא בְּכָרַת
61 אִם הָיָה מְזִיד; וּבְשׁוֹגֵג - מִקְרִיב חֲטָאת קְבוּעָה.

62 המצוה השד"מ - הַאֲזַהְרָה שֶׁהִזְהַרְנוּ מִלְּבֹא עַל
63 אִשֶּׁת הָאֵח, וְהָיָה אָמְרוֹ: "עֲרֹת אִשְׁתְּ-אֲבִיךָ לֹא
64 תִּגְלֶה" (שם, טז). וְהַעֲוֹבֵר עַל לֹא זֶה, בְּכָרַת אִם
65 הָיָה מְזִיד; וְאִם הָיָה שׁוֹגֵג מִקְרִיב חֲטָאת קְבוּעָה.

66 המצוה השמ"ה - הַאֲזַהְרָה שֶׁהִזְהַרְנוּ מִלְּבֹא עַל
67 אַחֲוֹת הָאִשָּׁה בְּחַיֵּי הָאִשָּׁה, וְהָיָה אָמְרוֹ: "תַּעֲלֶה:
68 "וְאִשָּׁה אֶל-אַחֲוֹתָהּ לֹא תִקַּח" (שם, יח), וְהַעֲוֹבֵר עַל
69 לֹא זֶה בְּמִזִּיד - חֵיב כָּרַת; וְאִם הָיָה שׁוֹגֵג -
70 מִקְרִיב חֲטָאת קְבוּעָה.

יום שישי י"ב מנחם-אב ה'תש"ע

71 מצות לא תעשה שמח. שמת.

72 שנ. שאנ.

73 המצוה השמ"ח - הַאֲזַהְרָה שֶׁהִזְהַרְנוּ מִלְּבֹא עַל

1 בַּתָּה בְּשָׂרְפָה, לְפִי שֶׁנֶּאֱמַר בְּהֵן "זִמָּה" וּלְמַדִּין
2 בְּגִזְרָה שְׁוֹה "זִמָּה" "זִמָּה". וְהָיָה הַדִּין לְכַתּוֹ וּכְת
3 בְּתוֹ לְעִנְיָן עֲנֵשׁ, שֶׁלְּמַדִּין זֹאת מִגִּזְרָה שְׁוֹה שֶׁל
4 "הֵנָּה" "הֵנָּה" שֶׁלְּגַבִּי בַת בְּנוֹ וּכְתּוֹ בְּתוֹ כְּתוֹב
5 "הֵנָּה", כְּמוֹ שֶׁנֶּאֱמַר "הֵנָּה" בְּאִשָּׁה וּבְתָהּ. וּלְשׁוֹן
6 גְּמָרָא כְּרִתוֹת (ה.): "אֵל תְּהִי גִזְרָה שְׁוֹה קֵלָה
7 בְּעִינֶיךָ, שֶׁהָרִי (איסור) "בְּתוֹ" אֶחָד מִגּוֹפֵי תוֹרָה,
8 וְלֹא לְמַדָּה הַכְּתוֹב אֶלֶּא בְּגִזְרָה שְׁוֹה: אֲתִיָּא הֵנָּה
9 הֵנָּה אֲתִיָּא זִמָּה זִמָּה". וְהַתְּבוּיָן (בדיוק הלשון)
10 בְּאִמְרָם: "לֹא לְמַדָּה הַכְּתוֹב", וְלֹא אָמְרוּ "לֹא
11 לְמַדְנוּהָ" (חכמים), לְפִי שֶׁכָּל-הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
12 קִבְּלָה מִפִּי הַשְּׁלִיחַ (משה רבנו), וְהָיָה פְּרוּשׁ
13 מִקְּבֹל, כְּמוֹ שֶׁבְּאִרְנוּ בְּהַקְדַּמַּת חֲבוּרָנוּ הַגְּדוֹל
14 בְּפְרוּשׁ הַמִּשְׁנָה, וְלֹא שֶׁתֵּק הַכְּתוֹב מִלְּהַזְכִּירָה אֶלֶּא
15 מִפְּנֵי שֶׁאֲפָשָׁר לְלַמְּדָה בְּגִזְרָה שְׁוֹה (אבל לאמיתו
16 שֶׁל דָּבָר נִחְשָׁב כִּאִילוּ כְּתוֹב מִפּוּרֵשׁ בְּתוֹרָה). וְזֶהוּ
17 עִנְיָן אֲמָרָם: "לֹא לְמַדָּה הַכְּתוֹב אֶלֶּא בְּגִזְרָה שְׁוֹה"
18 וּמִסְפִּיק אֲמָרָם (= זֶהוּ גַם מִשְׁמַעוֹת הַבִּיטוּי): "גּוֹף
19 תוֹרָה". הַיּוֹצֵא מִכָּל-מַה-שֶּׁקָּדַם כָּאֵן שֶׁהַעֲוֹבֵר עַל
20 בְּתוֹ אוֹ בַת בְּתוֹ אוֹ בַת בְּנוֹ - בְּשָׂרְפָה; וְאִם לֹא
21 נֹדַע אוֹ שֶׁלֹּא נִתְקַיְמָה עָלָיו הַעֲדוּת - בְּכָרַת אִם
22 הָיָה מְזִיד; וְאִם הָיָה שׁוֹגֵג בְּאַחַת מֵהֶן - מִקְרִיב
23 חֲטָאת קְבוּעָה.

24 המצוה השל"ה - הַאֲזַהְרָה שֶׁהִזְהַרְנוּ מִלְּבֹא עַל
25 בַת הַבֵּת, וְהָיָה אָמְרוֹ: "עֲרֹת בַת-בְּתֶרְךָ לֹא תִּגְלֶה
26 עֲרֹתֶךָ כִּי עֲרֹתְךָ הֵנָּה" (שם, יח, י).

27 המצוה השל"ז - הַאֲזַהְרָה שֶׁהִזְהַרְנוּ מִלְּצֹרֹר
28 (לישא כאחד), אִשָּׁה וּבְתָהּ. וְהָיָה אָמְרוֹ: "עֲרֹת
29 אִשָּׁה וּבְתָהּ לֹא תִּגְלֶה" (שם, יז), וְהַעֲוֹבֵר עַל זֶה,
30 וְהָיָה שֶׁתְּהִיָּה אַחַת מֵהֶן אִשְׁתּוֹ וְכֹא עַל הָאַחֲרָת -
31 חֵיב שְׂרָפָה אִם נִתְקַיְמָה עָלָיו הַעֲדוּת; וְהָיָה בְּכָרַת
32 אִם הָיָה מְזִיד; וְאִם הָיָה שׁוֹגֵג מִקְרִיב חֲטָאת
33 קְבוּעָה.

34 המצוה השל"ח - הַאֲזַהְרָה שֶׁהִזְהַרְנוּ מִלְּצֹרֹר
35 אִשָּׁה וּבַת בְּנָה, וְהָיָה אָמְרוֹ: "אַתְּ-בַת בְּנָה" (שם).
36 וְגַם זֶה בְּשָׂרְפָה וְכָרַת אִם הָיָה מְזִיד, אוֹ חֲטָאת
37 קְבוּעָה אִם הָיָה שׁוֹגֵג.

38 המצוה השל"ט - הַאֲזַהְרָה שֶׁהִזְהַרְנוּ מִלְּצֹרֹר
39 אִשָּׁה וּבַת בְּתָה, וְהָיָה אָמְרוֹ: "תַּעֲלֶה: "וְאַתְּ-בַת-

תִּשְׁכַּב וְלֹא תִשָּׁכַב - חָדָא הִיא, וְלִדְעָתוּ בָּא "לֹא" 41
 יִהְיֶה קֹדֶשׁ לְחִזּוּק, כְּמוֹ שֶׁאָמַר: "לֹא תִנָּאֵף" וְהוּא 42
 אֲזִהְרָה לְאִשָּׁת אִישׁ, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ (מִצְוָה שְׁמוֹ), 43
 וְאָמַר (פְּסוּק נוסף לְחִזּוּק): "וְלֹא-אִשָּׁת עֲמִיתְךָ 44
 לֹא-תִתֵּן שְׁכָבְתְּךָ", וְרַבִּים כְּמוֹ זֶה כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ 45
 בְּכָלל הַתְּשִׁיעִי. וְהַעֲוֹבֵר עַל לֹא זֶה - בִּסְקִילָה. 46
 וְאִם לֹא נִסְקַל - הָרִי הוּא בְּכָרֵת אִם הִיא מְזִיד; 47
 וְאִם הִיא שׁוֹגֵג - מִקְרִיב חֲטָאת קְבוּעָה. 48

הַמִּצְוָה הַשְּׁאֵנָה - הָאֲזִהְרָה שֶׁהִזְהֵרנוּ מִלְּבֹא עַל 49
 הָאֵב, וְהוּא אָמַר: "עֲרוֹת אֲבִיךָ לֹא תִגְלֶה" (וִיקְרָא 50
 יח, ז), וְגַם הַעֲוֹבֵר עַל לֹא זֶה - בִּסְקִילָה, עַד 51
 שִׁיְהִיָּה הֵבֵא עַל אֲבִיו חֵיב שְׁתִּים: מִשּׁוּם שׁוֹכֵב עִם 52
 זָכָר וּמִשּׁוּם מִגְלַה עֲרוֹת אֲבִיו. וּבִגְמָרָא סְנֵהֲדֵרִין 53
 (נִד). נִתְבָּאָר שְׁמָמָה שְׁנֵאָמַר: "עֲרוֹת אֲבִיךָ לֹא 54
 תִגְלֶה - אֲבִיךָ מִמֶּשׁ". וְהַקְשׁוּ שָׁם וְאָמְרוּ: "הֵאִי 55
 מ'וְאֶת-זָכָר לֹא תִשָּׁכַב" נִפְקָא (אִפְשָׁר לִלְמוֹד זֹאת 56
 מ'וְאֶת זָכָר גו'?) וְהַשִּׁיבּוּ: "לְחִיבּוֹ שְׁתִּים וְכִדְרִבִּי 57
 יְהוּדָה דָּאָמַר: גּוֹי הֵבֵא עַל אֲבִיו חֵיב שְׁתִּים". וְשָׁם 58
 בִּאֲרוּ וְאָמְרוּ "מִסְתַּבְּרָא מִלְּתִיה דְּרַבִּי יְהוּדָה (דְּבַרִּי 59
 רַבִּי יְהוּדָה מִתַּאפְשָׁרִים) בִּישְׂרָאֵל וּבִשְׁוֹגֵג וּלְקַרְבָּן, 60
 וְהֵאִי דָאָמַר "גּוֹי" לְשָׁנָא מַעֲלִיא" (וְהִטְעַם לְבִיטוּי 61
 "גּוֹי" - כִּי זוּהִי לִשׁוֹן נָקִיָּה שְׁלֹא לְהַתְּבַטֵּא בִּמְפֹרָשׁ 62
 יְהוּדִי בַּעֲנִינֵי חֲטָא), כְּלוּמַר: שָׁאֵם שָׁגַג בְּאֲבִיו - 63
 יִבִּיא שְׁתִּי חֲטָאוֹת כְּמִי שֶׁשָּׁגַג בְּשְׁתֵּי עֲרִיּוֹת; וְאִין 64
 בֶּן הַשְּׁוֹגֵג בְּזָכוֹר דְּעָלְמָא (זָכָר סֵתָם שְׁאִינוּ אֲבִיו), 65
 שְׁאִינוּ מִבִּיא אֶלָּא חֲטָאת אַחַת. 66

יום שבת קודש י"ג מנחם-אב ה'תש"ע

מצות לא תעשה שנב. 67
 שמו. שמו. 68
 שמו. שמו. 69

הַמִּצְוָה הַשְּׁנִיָּה - הָאֲזִהְרָה שֶׁהִזְהֵרנוּ מִלְּבֹא עַל 70
 אַחִי הָאֵב, וְהוּא אָמַר: "עֲרוֹת אַחִי-אֲבִיךָ לֹא 71
 תִגְלֶה" (וִיקְרָא יח, יד) עַד שֶׁגַּם שׁוֹגֵג בְּאַחִי אֲבִיו 72
 חֵיב שְׁתִּי חֲטָאוֹת, כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּאֲבִיו. וּבִגְמָרָא 73
 סְנֵהֲדֵרִין (כד). אָמְרוּ: הֵבֵא עַל אַחִי אֲבִיו - חֵיב 74
 שְׁתִּים לְדָבָרִי הַכֹּל, דְּכַתִּיב: "עֲרוֹת אַחִי-אֲבִיךָ לֹא 75
 תִגְלֶה". 76

וְדַע שֶׁעֲנִין אֲמָרִי "נִתְקַיְמָה הָעֵדוּת" (בְּכָל אִיסוּרֵי 77
 עֲרִיּוֹת - כְּתָנָאִי לְקִיָּים בָּהֶם דִּינֵי מִיתָה) הוּא שְׁיָהִיו 78
 שָׁם שְׁנֵי עֲדִים פְּשָׁרִים מִתָּרִים בּוֹ אוֹ יוֹתֵר, וּבֵית 79

הַבְּהֵמָה, בֵּין זָכָרִים בֵּין נְקִבּוֹת, וְהוּא אָמַר 1
 "וּבְכָל-בְּהֵמָה לֹא-תִתֵּן שְׁכָבְתְּךָ" (וִיקְרָא יט, כג) 2
 וְהַעֲוֹבֵר עַל זֶה בְּזִדּוֹן - חֵיב סְקִילָה, וְאִם לֹא נִסְקַל 3
 - הָרִי הוּא בְּכָרֵת; וְאִם הִיא שׁוֹגֵג - מִקְרִיב חֲטָאת 4
 קְבוּעָה. 5

הַמִּצְוָה הַשְּׁמִיטָה - הָאֲזִהְרָה שֶׁהִזְהֵרנוּ הַנָּשִׁים 6
 מִלְּהִבִּיא עֲלֵיהֶן בְּהֵמוֹת, וְהוּא אָמַר: יִתְעַלָּה: 7
 "וְאִשָּׁה לֹא-תַעֲמֹד לִפְנֵי בְּהֵמָה לְרִבְעָה" (שם), וְגַם 8
 זֹו מִצְוָה בְּפָנֶי עֲצָמָה וְאִינָה נִכְלָלָה בְּמִצְוָה 9
 שֶׁקֹּדֶמָה לָּהּ. כִּי בִּאֲסָרוּ עַל הַזָּכָרִים לְבֹא עַל 10
 הַבְּהֵמוֹת לֹא נִאָּסַר עַל הַנָּשִׁים לְהִבִּיא בְּהֵמוֹת 11
 עֲלֵיהֶן, לִוְלֹא הִלָּאוּ הַמִּיתָד שֶׁבֵּא בְּכָף. וּבִתְחִילָת 12
 פְּרִתוֹת אָמְרוּ: "שְׁלִשִׁים וְשֵׁשׁ פְּרִתוֹת יֵשׁ בַּתּוֹרָה 13
 וּמִנּוּ אוֹתָן בְּכָלֶלֶן הֵבֵא עַל הַבְּהֵמָה וְאִשָּׁה 14
 הַמִּבִּיאָה אֶת-הַבְּהֵמָה עֲלֶיהָ אֶף-עַל-פִּי (לְמִירוֹת) 15
 שְׁמִנּוּ שָׁם כָּלִלִי הָעֲנִינִים (שֶׁהַמִּשְׁנָה מוֹנֶה רַק 16
 קְבוּצוֹת כִּלְלִיּוֹת שֶׁל חִיבֵי כֶּרֶת וְלֹא מִפְּרִטָּה לְפִרְטִים) 17
 כְּמוֹ שֶׁבִּאֲרָנוּ בְּפִירוּשָׁנוּ ("פִּירוּשׁ הַמִּשְׁנּוֹת") הִנֵּה 18
 נִתְבָּאָר שֶׁהִיא מִצְוָה בְּפָנֶי עֲצָמָה מִכָּלֶל מִצְוֹת 19
 לֹא-תַעֲשֶׂה. וְהַעֲוֹבֵר עַל לֹא זֶה - בִּסְקִילָה. וְאִם 20
 לֹא נִתְקַיְמָה הָעֵדוּת - הָרִי הִיא בְּכָרֵת אִם הִיָּתָה 21
 מְזִידָה; וְאִם הִיָּתָה שׁוֹגֵגָה - מִקְרִיבָה חֲטָאת 22
 קְבוּעָה. 23

הַמִּצְוָה הַשְּׁנִיָּה - הָאֲזִהְרָה שֶׁהִזְהֵרנוּ מִלְּבֹא עַל 24
 הַזָּכָר, וְהוּא אָמַר: "וְאֶת-זָכָר לֹא תִשָּׁכַב מִשְׁכָּבִי 25
 אִשָּׁה תוֹעֵבָה הוּא" (שם, כב) וּכְבָר נִכְפַּל הִלָּאוּ 26
 בְּעֲנִין זֶה בְּעֲצָמוֹ וְאָמַר: "וְלֹא-יִהְיֶה קֹדֶשׁ מִבְּנֵי 27
 יִשְׂרָאֵל" (דְּבָרִים כג, יח) וְזוּהִי הַסְּבָרָא הַנִּכְוֹנָה 28
 שֶׁלֹּא זֶה נִכְפַּל לְחִזּוּק, לֹא שֶׁהוּא אֲזִהְרָה לְנִשְׁכָּב; 29
 וּמִמָּה-שֶׁאָמַר: "לֹא תִשָּׁכַב" נִלְמְדָה אֲזִהְרָה לְשׁוֹכֵב 30
 וְנִשְׁכָּב. וּבִגְמָרָא סְנֵהֲדֵרִין (נִד): נִתְבָּאָר שְׁרַבִּי 31
 יִשְׁמַעְאֵל הוּא שְׁעוּשָׁה "לֹא-יִהְיֶה קֹדֶשׁ" אֲזִהְרָה 32
 לְנִשְׁכָּב, וּלְפִיכָף הֵבֵא עַל הַזָּכוֹר וְהִבִּיא זָכוֹר עָלָיו 33
 בְּהָעֵלֶם אֶחָד (מִכַּח אוֹתוֹ הָעֵלֶם - אוֹתָהּ טַעוֹת) - 34
 חֵיב שְׁתִּים לְדַעַת רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל, וְרַבִּי עֲקִיבָא 35
 אוֹמַר: אִינוּ צָרִיךְ, (פְּסוּק מִיּוֹחַד לְהַטִּיל לֹא עַל 36
 הַנִּשְׁכָּב) הָרִי הוּא אוֹמַר בַּתּוֹרָה: "וְאֶת-זָכָר לֹא 37
 תִשָּׁכַב" - קָרִי בִּיה: לֹא תִשָּׁכַב, לְפִיכָף הֵבֵא עַל 38
 הַזָּכוֹר וְהִבִּיא זָכוֹר עָלָיו בְּהָעֵלֶם אֶחָד - לְדַעַתּוֹ 39
 אִינוּ חֵיב אֶלָּא אַחַת. אָמְרוּ בְּטַעַם עֲנִין זֶה: לֹא 40

בִּשְׁם עֲבוּדָה זָרָה, וְזָקֵן מִמָּרָא, וּבֶן סוֹרֵר וּמוֹרֶה, 41
וְגוֹנֵב נֶפֶשׁ מִיִּשְׂרָאֵל, וְרוֹצֵחַ, וּמִכָּה אָבִיו וְאִמּוֹ 42
וּמִקָּלָל אָבִיו וְאִמּוֹ. כָּל-אֶחָד מֵאלוֹ אִם נִתְקַיְּמָה 43
עָלָיו הָעֲדוּת - נִהְרָג וְאִם לֹא יִדְעוּ בּוֹ אוֹ שְׁלֹא הָיָה 44
אֶפְשָׁר לְבֵית דִּין לְהִרְגוֹ - הָרִי הוּא מִתִּיר עֲצָמוֹ 45
לְמִיתָה, אֲלֹא שְׂאִינוֹ עוֹמֵד בְּכִרְתּוֹ. דַּע כָּללִים אֵלּוּ 46
וְזָכְרָם. 47

הַמִּצְוָה הַשְּׁמִי"ז - הָאֲזִיזָה שֶׁהִזְהִירוּ מִלְּבֹאֹא עַל 48
אִשֶּׁת אִישׁ, וְהוּא אָמְרוּ: "וְאֶל-אִשֶּׁת עַמִּיתְךָ לֹא- 49
תִּתֵּן שְׂכָבְתָּךְ לְזָרָע" (ויקרא יט, כ). וַיֵּשׁ בַּעֲנָשׁ 50
הַעוֹבֵר עַל לֹא זֶה הַפָּרֶשׁ, וְהוּא: אִם הָיְתָה אִשֶּׁת 51
אִישׁ זֶה נִצְרָה מֵאֲרֻשָּׁה (אחר קידושין לפני נשואין) 52
- שְׁנֵיהֶם חַיִּים סְקִילָה, כְּמוֹ שֶׁבָּאָר הַפְּתוּב 53
(דברים כב, כא); וְאִם הָיְתָה בַּת כֹּהֵן - הִיא 54
נִשְׂרָפָת, וְהוּא בְּחֻנֵּק, כְּלוּמֹר: הַבּוֹעֵל; וְאִם הָיְתָה 55
בַּת יִשְׂרָאֵל וְהָיְתָה בְּעוּלָה (נשואה) - חַיִּים 56
שְׁנֵיהֶם חֻנֵּק כָּל-זֶה אִם נִתְקַיְּמָה הָעֲדוּת; אֲבָל אִם 57
לֹא נִתְקַיְּמָה - הָרִי הוּא בְּכִרְתּוֹ. בְּמָה דְּבָרִים 58
אֲמֹרִים? כִּשְׁהִיָּה מְזִיד, וְאִם הָיָה שׁוֹגֵג - מִקְרִיב 59
חֲטָאת קְבוּעָה. וְכִבֵּר נִכְפַּל הִלָּא בַּעֲבֻרָה זֶה וְהוּא 60
אָמְרוּ בַּעֲשֻׁרַת הַדְּבָרוֹת: "לֹא תִנָּאֵף" (שמות כ, יד); 61
דְּבָרִים ה, יז), בְּוִנְתּוֹ בְּזֵה הָאֲזִיזָה עַל בִּיאַת אִשֶּׁת 62
אִישׁ. וְלִשׁוֹן הַמְּכַלְתָּא (פֶּרֶשׁת יִתְרוֹ שֶׁם): "לֹא 63
תִּנָּאֵף, לְמָה נֶאֱמַר? לְפִי שֶׁהוּא אוֹמֵר: (ויקרא כ, י) 64
עֲנֵשׁ שְׂמִעְנִי, אֲזִיזָה לֹא שְׂמִעְנִי - תִּלְמוּד לֹמֵר: 65
"לֹא תִנָּאֵף". וּבִסְפָּרָא: "אֲשֶׁר יִנָּאֵף אֶת-אִשֶּׁת אִישׁ 66
אֲשֶׁר יִנָּאֵף אֶת-אִשֶּׁת רַעְיוֹ" וגו' ("מוֹת-יִוֵּמַת הַנָּאֵף 67
וְהַנָּאֵפָת") (שם), עֲנֵשׁ שְׂמִעְנִי אֲזִיזָה לֹא שְׂמִעְנִי - 68
תִּלְמוּד לֹמֵר "לֹא תִנָּאֵף", אֶחָד הָאִישׁ וְאֶחָד 69
הָאִשָּׁה. וְלֹא עָשׂוּ "וְאֶל-אִשֶּׁת עַמִּיתְךָ לֹא-תִתֵּן 70
שְׂכָבְתָּךְ" (ויקרא יח, כ) אֲזִיזָה - לְפִי שֶׁהוּא לֹא 71
שְׂאִינוֹ כּוֹלָל נוֹאֵף וְנוֹאֵפָת, אֲלֹא אֲזִיזָה לְנוֹאֵף 72
בְּלִבָּד. וְכֵן בִּשְׁאָר הָעֲרִיּוֹת אִי אֶפְשָׁר לָהֶם שְׁלֹא 73
יִלְמְדוּ אֲזִיזָה גַּם לֹאשָׁה, אָמְרוּ (ספרא): "לֹא 74
תִּקְרְבוּ לְגִלּוֹת עֲרוּהָ" (שם, ו) - הָרִי כָּאֵן שְׁנֵים 75
לְהִזְהִיר הָאִישׁ עַל-יָדֵי הָאִשָּׁה, וְהָאִשָּׁה עַל-יָדֵי 76
הָאִישׁ. וּבִגְמָרָא סְנֵהֲדִירִין (נא): אָמְרוּ: "הַכֹּל הָיָה 77
בְּכִלְל נוֹאֵף וְנוֹאֵפָת, הוֹצִיא הַפְּתוּב (פֶּרֶט בַּנִּפְרָד) 78
אֶת-בַּת כֹּהֵן לְשִׂרְפָּה וְאֶת-נִעְרָה מֵאֲרֻשָּׁה 79
לְסְקִילָה". וְכִבֵּר קָדָם לָנוּ (הַפְּסוּק: "אֲשֶׁר יִנָּאֵף .. 80

1 דִּין כָּשָׁר שֶׁל עֲשָׂרִים וּשְׁלֹשָׁה שְׁהֲעֲדוּת נִגְבִּית
2 לְפָנֶיהֶם, וַיְהִיָּה זֶה בְּזִמָּן (שְׁבִית הַמִּקְדָּשׁ קִיִּים,
3 וְתַנָּאִים נוֹסְפִים) שְׁדִינִי נִפְשׁוֹת נוֹהֲגִים.
4 וּפְשׁוּט הוּא, שְׁכָל-הָעֲרִיּוֹת הָאֵלֶּה שְׁקָדָם וְזָכְרָן
5 (שֶׁהִזְכִּירוּ קוֹדֵם) נֶאֱמַר בְּהֵן הַפֶּרֶת בְּלִשׁוֹן הַתּוֹרָה,
6 וְהוּא אָמְרוּ אַחֵר שְׁמֵנָן: "כִּי כָל-אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה מִכָּל
7 הַתּוֹעֵבֹת הָאֵלֶּה וְנִכְרְתוּ הַנִּפְשׁוֹת הָעֲשׂוֹת" (שם,
8 כט), וְכֵן כָּל-מָה שֶׁהִזְכִּירוּ מִהֵן שְׁחִיבִים עָלָיו
9 מִיתַת בֵּית דִּין, גַּם הוּא לִשׁוֹן הַתּוֹרָה. אֲבָל שְׁנוֹי
10 מִינֵי הַמִּיתָה שְׂאֵמְרָנוּ מִקְצָתָן בְּסְקִילָה וּמִקְצָתָן
11 בְּחֻנֵּק וּמִקְצָתָן בְּשִׂרְפָּה, הָרִי יֵשׁ מֵהֶם שֶׁבָּאוּ
12 בְּקִבְלָה (חז"ל) וּמִהֵן מִפְּרָשִׁים בְּפֶתוּב. וְכִבֵּר
13 נִתְבָּאָרוּ דִּינֵי כָל-הָעֲרִיּוֹת הָאֵלֶּה בְּמִסְכָּת סְנֵהֲדִירִין
14 וּמִסְכָּת כְּרִיתוֹת וּבְכִמָּה מְקוֹמוֹת בְּיִבְמוֹת וּכְתוּבוֹת
15 וְקִדּוּשִׁין.
16 וְכִבֵּר נִתְבָּאָר בְּרִישׁ כְּרִיתוֹת (מִשְׁנָה ב) שְׁכָל-חֲטָא
17 שְׁחִיבִים עַל זְדוּנוֹ כְּרִית וְעַל שְׁגָגָתוֹ חֲטָאת קְבוּעָה
18 - חַיִּים עַל "לֹא הוֹדַע שְׁלוֹ" (כֹּאשֶׁר הוּא מִסּוּפֶק
19 אִם חֲטָא) אֲשֶׁם תְּלוּי. וְעֲנִין אֶמְרָם "חֲטָאת
20 קְבוּעָה" הוּא שְׁתִּהְיָה מִן-הַבְּהֵמָה דּוֹקָא: כִּשְׁכָּה
21 אוֹ שְׁעִירָה. וְאִם תַּעֲזִין בְּכָל-מִצְוֹת לֹא-תַעֲשֶׂה אַחַת
22 אַחַת וְתִתְּבוּנִן בַּעֲנָשִׁים שְׁנִזְכְּרוּ בְּכָל-מִצְוָה וּמִצְוָה
23 מִהֵן תִּמְצָא, שְׁכָל-חֲטָא שְׁחִיבִים עַל זְדוּנוֹ כְּרִית
24 וְעַל שְׁגָגָתוֹ חֲטָאת - אוֹתָהּ הַחֲטָאת - חֲטָאת
25 קְבוּעָה, חוּץ מִשְׁנֵי חֲטָאִים שְׁחִיבִים עַל זְדוּן
26 כָּל-אֶחָד מֵהֶם כְּרִית וְעַל שְׁגָגָתוֹ חֲטָאת שְׂאִינָה
27 קְבוּעָה, אֲלֹא הִיא "עוֹלָה-וַיִּזְרַד" (= קֶרֶבֶן הַמִּשְׁתַּנָּה
28 לְפִי יִכּוֹלֵת הַמִּקְרִיב); וְאוֹתָם שְׁנֵי הַחֲטָאִים הֵם
29 טְמֵאָת מִקְדָּשׁ וְטְמֵאָת קִדְּשִׁי (לֹא תַעֲשֶׂה עֹז, וְכִטּוֹ).
30 בְּוִנְתִּי בְּאֶמְרֵי טְמֵאָת מִקְדָּשׁ: טְמֵא שְׁנִזְכָּס לְעִזְרָה:
31 וְטְמֵאָת קִדְּשִׁי; טְמֵא שְׂאֵכֵל בְּשׁוֹר קִדְּשׁ.
32 וְכֵן יִתְבָּאָר לָךְ, שְׁכָל-מִצְוֹת לֹא-תַעֲשֶׂה שְׁחִיבִין עַל
33 זְדוּנָה כְּרִית חַיִּבִּין עַל שְׁגָגָתָה חֲטָאת, חוּץ מִחֲטָא
34 אֶחָד, וְהוּא: הַמְּגִדֵּף (לֹא תַעֲשֶׂה ס), שְׁזִדּוֹנוֹ בְּכִרְתּוֹ
35 וְאִין חַיִּבִּין עַל שְׁגָגָתוֹ חֲטָאת. וְכֵן יִתְבָּאָר לָךְ,
36 שְׁכָל-אָדָם שְׁחִיבִי מִיתַת בֵּית דִּין - אִיזִיז מִיתָה
37 שְׁתִּהְיָה - הָרִי אוֹתוֹ אָדָם בְּכִרְתּוֹ גַּם כֵּן אִם לֹא
38 הַמִּיתוֹ אוֹתוֹ בֵּית דִּין אוֹ שְׁלֹא יִדְעוּ בּוֹ, חוּץ
39 מִעֲשֶׂרָה שֶׁהֵם מַחֲיבֵי מִיתַת בֵּית דִּין וְאִין עָלֵיהֶם
40 כְּרִית, וְהֵם: מִסִּית, וּמִדִּיחַ, וּבִנְיָא-שִׁקָּר, וּמִתְנַבֵּא

1 מות יומת הנואף והנואפת) פרוש דבר זה בהקדמת
2 מאמר זה (השורש (הכלל) השביעי).
3 המצוה השמ"ו - האזהרה שהזהרנו מלבוא על
4 הנדה בזמן טמאתה, כלומר: כל-שבעת הימים.

5 והוא אמרו: "וְאֶל-אִשָּׁה בְּנִדָּת טִמְאָתָהּ לֹא תִקְרַב"
6 (ויקרא יח, יט); וגם כל-זמן שלא תטבול אחר
7 שבעת הימים היא נדה. והעובר על לאו זה אם
8 הנה מזיד חייב כרת; ובשוגג - חייב חטאת קבועה.

המשך ביאור למס' שבועות ליום שני עמ' ב

נמרא

1 הגמרא פותחת בנידון של 'שתיה בכלל אכילה': **אמר רבי חייא בר**
2 **אבין אמר שמואל**, אדם שאמר 'שבועה שלא אוכל', ושתיה, חייב,
3 משום שגם שתיה היתה בכלל שבועתו. והמקור לכך, איבעית אימא
4 - אם תרצה תאמר שהוא מקבא, ואיבעית אימא קרא מפסוק.
5 רבי חייא בר אבין חוזר ומפרש את דבריו: איבעית אימא סבא,
6 שהרי דבר רגיל הוא דאמר ליה אינש לחבריה - שאומר אדם
7 לחבירו, נטעום מידי - נטעום דבר מה, ועיילי ואכלי ושתנו - ונכנסים

9 לביתו ואוכלים ושותים, ואם אין השתיה בכלל אכילה, מדוע אמר
10 על אכילה ושתיה 'נטעם', והלא היה לו לומר 'נטעום ושתנה', אלא
11 על כרחך אדם המזכיר אכילה דעתו גם על שתיה.
12 ואיבעית אימא קרא, ששתיה בכלל אכילה, דאמר ריש לקיש,
13 מניין לשתיה שהיא בכלל אכילה, שנאמר (דברים יד כג) 'ואכלת לפני
14 ה' אלהיך במקום אשר יבחר לשכן שמו שם מעשר דגנך ותירושך
15 ויצהרך וגו',

המשך ביאור למס' שבועות ליום חמישי עמ' ב

1 הגמרא מביאה את דברי האמוראים הדינים בשאלה זו: **אמרוהו רבנן**
2 **קמיה דאבין** - דקדקו החכמים בני הישיבה מלבם ואמרו לפני אבין
3 תשובה לשאלה זו, מה שייחודה התורה פרשה לשבועת העדות הוא
4 בכדי לאיחויבי עליה תרתין - שני קרבנות, אחד משום שבועת ביטוי
5 ואחד משום שבועת העדות. אמר להו (-להם) אבין, תרתין לא
6 מציתו אמריתו - שחייב שני קרבנות אין אתם יכולים לומר, משום
7 דתניא בברייתא, נאמר בפרשת קרבן עולה ויורד (ושם מוזכרים
8 חיובי שבועת העדות ושבועת ביטוי) (ויקרא ה ה) 'והיה כי יאשם לאחת
9 מאלה, ולמדו מכך שלאחת אתה מחייבו ואי אתה מחייבו שתים
10 - אם נשבע שבועה הכוללת בה שני המינים, שבועת ביטוי ושבועת
11 העדות, אינו מתחייב שני קרבנות אלא קרבן אחד.
12 מקשה הגמרא: ולאבין שדחה תירוק תלמידיו, למאי הלכתא
13 אפקיה רחמנא. משיב אבין: לכתנא - ללמד דין השנוי בברייתא,
14 ששינוי, כבולין - בכל העבירות הכתובות בפרשת קרבן עולה ויורד,
15 והיינו שבועת ביטוי וטומאת מקדש וקדשיו, נאמר 'ונעלם ממנו',
16 שמשמעו שחטא בשוגג, וכאן, בשבועת העדות, שגם היא כתובה
17 בפרשת קרבן עולה ויורד, לא נאמר 'ונעלם', וזאת לחייב על המזיד
18 כששוגג, שהנשבע שבועת העדות לשקר במזיד, חייב חטאת (עולה
19 ויורדת) כשם שהוא חייב בשוגג. ודין זה לא היינו יודעים מצד פרשת
20 שבועת ביטוי, שהרי אין חייב בה קרבן אלא בשוגג בלבד, ולכן
21 הוצרכה התורה לייחד פרשה בפני עצמה לשבועת העדות.
22 אמרו ליה רבנן לאבין, אימא - אמור שהנשבע שבועת העדות
23 במזיד מיתחייב קרא קרבן, משום שבמיד אין חיוב על שבעת ביטוי
24 אלא על שבועת העדות בלבד, אבל כששוגג מיתחייב תרתין - שני
25 קרבנות, אחד משום שבועת העדות ואחד משום שבועת ביטוי. אמר
26 להו, לאו היינו דאמר - וכי לא זו היא שאמרתי לכם, שדורשים
27 מלאחת מאלה' (ויקרא ה ה) שאחת אתה מחייבו ואי אתה מחייבו
28 שתים, שאין מתחייב בשבועה אחת שני קרבנות, ואי - ואם המיעוט

29 נאמר לגבי מי שנשבע במזיד, מי איכא תרתין - וכי שייך בזה שני
30 קרבנות, והלא על שבועת ביטוי אין חיוב קרבן במזיד, אלא ודאי לא
31 נאמר המיעוט אלא לגבי שוגג, שאינו חייב אלא אחד.
32 רבא חולק על אבין ומבאר בדרך אחרת מדוע הנשבע שבועת העדות
33 אינו חייב קרבן נוסף משום שבועת ביטוי: רבא אמר, אין צריך למעט
34 מלאחת מאלה' (שם) שהנשבע שבועת העדות אינו מתחייב שתיים,
35 משום דהנה שבועת העדות דבר שיהיה בכלל של שבועת ביטוי,
36 ויצא בפני עצמו לידון בדבר ההדד שאין מתחייב אלא הראוי
37 להעיד ובבית דין, ולכן אין לך בו אלא חידוש בלבד, שנידון כדין
38 המיוחד של שבועת העדות בלבד, ויצא לגמרי מכלל שבועת ביטוי.
39 מתוך דברי רבא, שבא לחלוק על אבין, מוכח דאבין סבר לא כרבא
40 ששבועת העדות נידונת בפני עצמה ואין בה משום שבועת ביטוי,
41 אלא דעתו שבנשבע 'איני יודע לך עדות' אינה לשבועה בעולם -
42 קיים בזה שם שבועת ביטוי, אלא שאינו מתחייב שני קרבנות משום
43 המיעוט של 'לאחת מאלה', שאחת אתה מחייב ולא שתיים. וקשה
44 האמר - הרי אמר אבין לעיל, מודה רב באומר לחבירו 'שבועה
45 שאני יודע לך עדות' ואשתתב - ונמצא דלא ידע ליה דפטור,
46 הואיל וליתיה פאני יודע לך עדות, ונמצא שאינה בלאו וחק, ופטור
47 עליה, והטעם שנחשבת שאינה באיני יודע לך עדות, משום
48 ששבעה זו שבועת העדות היא שיצאה מכלל שבועת ביטוי, נמצא
49 שאין כאן שבועת ביטוי כלל. הרי שדברי אבין סותרים, שלעיל אמר
50 ששבועת העדות יצאה מכלל שבועת ביטוי, ובדבריו כאן מוכח שכל
51 שבועת העדות היא גם שבועת ביטוי.
52 מתרצת הגמרא: דהר ביה - חור בו אבין מההיא - משמועה זו
53 שהובאה לעיל (ומודה רב וכו'), וקבע ששבועת העדות לא יצאה
54 מכלל שבועת ביטוי.
55 הגמרא מציעה תירוק נוסף: ואיבעית אימא,

שמואל-א יד כא-כח

כא וְהָעִבְרִים הָיוּ לְפִלְשְׁתִּים בְּאַתְמוֹל שְׁלֹשׁ אֲשֶׁר עָלוּ עִמָּם בְּמַחְנֶה סָבִיב וְגַם-הָמָּה לְהִיּוֹת עִם-יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר עִם-שָׂאוֹל וַיּוֹנְתָן: כב וְכָל אִישׁ יִשְׂרָאֵל הִמָּתַחֲבֵאִים בְּהַר־אֶפְרַיִם שָׁמְעוּ כִּי-נָסוּ פִלְשְׁתִּים וַיִּדְבְּקוּ גַם-הָמָּה אַחֲרֵיהֶם בְּמַלְחָמָה: כג וַיֵּשֶׁעַ יְהוָה בַּיּוֹם הַהוּא אֶת-יִשְׂרָאֵל וְהַמְלָחָמָה עָבְרָה אֶת-בֵּית אֹנָן: כד וְאִישׁ-יִשְׂרָאֵל נָגַשׁ בַּיּוֹם הַהוּא וַיֹּאֲלֵ שָׂאוֹל אֶת-הָעָם לֵאמֹר אָרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר-יֹאכֵל לֶחֶם עַד-הָעֶרֶב וְנִקְמַתִּי מֵאִיכֵי וְלֹא טָעַם כָּל-הָעָם לֶחֶם: כה וְכָל-הָאָרֶץ בָּאוּ בֵיעָר וַיְהִי דָבָשׁ עַל-פְּנֵי הַשָּׂדֶה: כו וַיָּבֹא הָעָם אֶל-הַיַּעַר וְהָיָה הַלֶּךְ דָּבָשׁ וַאֲיֵן-מִשְׁיג יָדוֹ אֶל-פְּנֵי כִי-יֵרָא הָעָם אֶת-הַשְּׂבָעָה: כז וַיּוֹנְתָן לֹא-שָׁמַע בְּהַשְׁבִּיעַ אָבִיו אֶת-הָעָם וַיִּשְׁלַח אֶת-קֶצֶה הַמַּטָּה אֲשֶׁר בְּיָדוֹ וַיִּמְכַּל אוֹתָהּ בֵּיעֶרֶת הַדָּבָשׁ וַיֵּשֶׁב יָדוֹ אֶל-פְּנֵי (וְתֹאנָה כתיב) וְתֹאנָה עֵינָיו: כח וַיַּעַן אִישׁ מִהָעָם וַיֹּאמֶר הַשֶּׁבַע הַשְּׂבִיעַ אָבִיךָ אֶת-הָעָם לֵאמֹר אָרוּר הָאִישׁ אֲשֶׁר-יֹאכֵל לֶחֶם הַיּוֹם וַיַּעַף הָעָם:

רש"י

(כא) והעברים היו לפלשתים. בעזרתם, מחמת יראה מתמול שלשום, והיום נהפכו גם המה עם חבריהם, להיות בעזרת אחיהם: (כד) נגש ביום ההוא. היו אצים ונגושים להלחם בפלשתים: ויואל. לשון אלה: אשר יאכל לחם. כל מאכל במשמע, כמו (ירמיהו יא ט): נשחיתה עץ בלחמו: (כה) ויהי דבש. דבש קנים גדל בארץ ישראל: (כו) והנה הלך דבש. שהיה נוטף מן הקנים: (כז) ביערת הדבש. בקנה הדבש, כמו (שמות ב ג): ותשם בסוף, דמתרגמינן: ושויתיה ביערא. ו'סוף' הם קנים של אגס, וכן (שיר השירים ה א): אכלתי יערי עם דבשי. ובלשון ישמעאל קורין לאותו דבש סוקר"א בלע"ז, מפי רבי נתן הישמעאלי:

מצודת דוד

(כא) והעברים וכו'. כי רבים מישראל גרו בארץ פלשתים, והיו משועבדים להם, ועלו עמיהם בעל כרחם להלחם בישראל, ואמר: העברים אשר היו לעזרת פלשתים בעת אתמול שלשום אשר עלו במחנה פלשתים, גם המה חזרו להיות עם ישראל, בראותם שיד ה' היתה בהם: (כב) המתחבאים. מפחד הפלשתים, כמו שכתוב למעלה (יג ה): וידבקו. יצאו ממקום מחבואם, וידבקו וכו': (כג) והמלחמה. עם המלחמה, עברה מבית און והלאה, לרדוף אחרי פלשתים: (כד) נגש ביום ההוא. עם כי מתחלה נחבאו, עתה קרבו להלחם בהם: ויואל. השביע את העם לבל יאכלו מאומה עד הערב, למען לא יהיו טרודים במאכלם, להנקם מפלשתים: לחם. הוא כולל כל דבר מאכל: (כה) וכל הארץ. כל אנשי הארץ, הם בני ישראל: ויהי דבש. הקנים אשר הדבש גדל בהם: (כו) הלך דבש. הדבש היה זב מהקנים: ואין משיג ידו. עם הדבש: (כז) וישב ידו. עם המטה: ותאננה עיניו. כי חשכו בעבור הרעבון: (כח) ויעף העם. רצה לומר: והנה בעבור זה נעשה העם עייף ויגע:

מצודת ציון

(כב) וידבקו. רוצה לומר רדפו להתקרב אליהם: (כד) נגש. קרב: ויואל. מלשון אלה ושבועה: טעם. הלוקח אל פיו מעט מן המאכל ואין בה לרדת חדרי בטן, יקרא טעימה: (כה) ביער. הקנים שגדל בהם הדבש, יקראו יער, כמו (שיר השירים ה א): אכלתי יערי עם דבשי: (כו) הלך. מלשון הליכה, ורוצה לומר זב: (כז) ותאננה. מלשון אורה:

עם כי מתחלה נחבאו, עתה קרבו להלחם בהם: ויואל. השביע את העם לבל יאכלו מאומה עד הערב, למען לא יהיו טרודים במאכלם, להנקם מפלשתים: לחם. הוא כולל כל דבר מאכל: (כה) וכל הארץ. כל אנשי הארץ, הם בני ישראל: ויהי דבש. הקנים אשר הדבש גדל בהם: (כו) הלך דבש. הדבש היה זב מהקנים: ואין משיג ידו. עם הדבש: (כז) וישב ידו. עם המטה: ותאננה עיניו. כי חשכו בעבור הרעבון: (כח) ויעף העם. רצה לומר: והנה בעבור זה נעשה העם עייף ויגע:

דברי הימים ב לב יג-כא

יג הלא תדעו מה עשיתי אני ואבותי לכל עמי הארצות היכול יכלו אלהי גווי הארצות להציל את-ארצם מידי: יד מי בכל-אלהי הגוים האלה אשר החרמו אבותי אשר יכול להציל את-עמו מידי כי יוכל אלהיכם להציל אתכם מידי: טו ועתה אל-ישיא אתכם חזקיהו ואל-יפית אתכם כזאת ואל-תאמינו לו כי-לא יוכל כל-אלוה כל-גוי וממלכה להציל עמו מידי ומיד אבותי אף כי אלהיכם לא-יצילו אתכם מידי: טז ועוד דברו עבדיו עליהנה האלהים ועל חזקיהו עבדו: יז וספרים כתב לחרף ליהנה אלהי ישראל ולאמר עליו לאמר כאלהי גווי הארצות אשר לא-הצילו עמם מידי כן לא-יציל אלהי חזקיהו עמו מידי: יח ויקראו בקול-גדול יהודית על-עם ירושלים אשר על-החומה ליראם ולבהלם למען ילכדו את-העיר: יט וידברו אל-אלהי ירושלים בעל אלהי עמי הארץ מעשה ידי האדם: כ ויתפלל חזקיהו המלך וישעיהו בן-אמוץ הנביא על-זאת ויזעקו השמים: כא וישלח יהנה מלאך ויכחד כל-גבור חיל ונגיד ושר במחנה מלך אשור וישב בבשת פנים לארצו ויבא בית אלהיו (ומיציאו כתיב) ומיציאי מעיו שם הפילהו בחרב:

רש"י

ספר זה הוא קובל על נבל זה שנחריב שחירף אלהים חיים: כעל אלהי עמי הארץ. שהם מעשה ידי אדם ודמו את אלהי יוצרנו יוצר הכל לאלהי העמים שהם מעשה ידיהם כמו שאמר לעיל מי בכל אלהי וגו' כי לא יוכל אלהיכם להציל אתכם מידי: (כ) ויתפלל חזקיהו. במלכים ובישעיה מפורשת התפילה: (כא) ומיציאי מעיו. כדכתיב (שם) ובניו הכוהו בחרב:

(יד) החרמו אבותי. פול מלך אשור ותגלת פלאסר: (יז) וספרים כתב לחרף לה' אלהי. ובמלכ' (ב' י"ט) ובישעיה (ל"ז) כתיב ויקח חזקיהו את הספרים מיד המלאכים ויקראהו ויעל בית ה' ויפרשהו חזקיהו לפני ה': (יח) בקול גדול יהודית וגו'. ליראם ולבהלם. כאן סתם הענין ובמלכים מפורש היטב מה אמר להם וגם בישעיה: (יט) וידברו אל אלהי ירושלים. מי שכתב

מצודת ציון

(טו) ישיא. ענין הסתה כמו הנחש השיאני (בראשית ג'): (יח) ולבהלם. מל' בהלה: (כא) ויכחד. ענין כריתה כמו ותכחד מן הארץ (שמות ט):

מצודת דוד

(טו) כזאת. בדבר הבטחון כזאת: אף כי. כ"ש אלהיכם לא יצילו אתכם הואיל והסיר יחזקיה את במותיו וכמ"ש למעלה וא"כ אין לכם בטחון מה: (טז) ועוד. שדברו דברי חרוף: (יח) יהודית. בלשון יהודית למען יבינו כולם: למען ילכדו. בחושבם שימס לבבם ולא יעצרו כח להלחם: (יט) מעשה וגו'. אשר המה מעשה ידי אדם: (כא) ומיציאי מעיו. בניו המיתו אותו בבית אלהיו כמ"ש במ"ב:

רש"י

עין יעקב

ויקרא לו. גרעון להקב"ה ה' שלום: דף י עמוד ב מסייע¹ ליה² לרב המנונא משמיה³ דעולא, דאמר: אסור לאדם שיתן שלום לחברו בבית המרחץ⁴, משום שנאמר⁵: (שופטים ו) "ויקרא לו ה' שלום"⁶. אלא מעתה⁷, הימנותא⁸ נמי⁹ אסור למימר¹⁰ בבית הכפא? דכתיב: (דברים ז) "האל הנאמן". וכי תימא¹¹: הכי נמי¹², והאמר רבא בר מחסיה, אמר רב חמא בר גוריא, אמר רב: שרי למימר הימנותא¹³ בבית הכפא! התם¹⁴, שם גופיה¹⁵ לא אקרי הכי¹⁶, דמתרגמינן: אלהא מהימנא¹⁷. הכא¹⁸, שם גופיה¹⁹ אקרי "שלום", דכתיב: "ויקרא לו ה' שלום"²⁰.

מתוך שיעורים באגדות חז"ל

- (1) בגמרא שלא הובאה בעין יעקב הביאו את דעתו של
- אדא בר אבהה, האומר שבמקרים מסוימים מתיר
- להתפלל בבית המרחץ, ואמרו: דבריו של רב אדא בר
- אבהה הם
- (2) =עוֹזְרִים
- (3) =משמו של
- (4) כי "שלום" הוא שמו של הקב"ה
- (5) בשעה שהמלאך נפרד מגדעון,
- (6) הרי ש"שלום" הוא שמו של הקב"ה,
- (7) שאסור לומר "שלום", כי שם זה הו' אחד מהגדרותיו
- של הקב"ה
- (8) =נאמנות
- (9) =גם כן
- (10) =להזכיר
- (11) =ואם תאמר שבאמת
- (12) =אכן כך
- (13) =מתיר להזכיר אמונה
- (14) על השאלה הזו השיבו חכמי התלמוד: =שם, בנושא
- הזכרת "אמונה"
- (15) =השם עצמו
- (16) =אינו נקרא כך, כי "אמונה" אינו שמו של הקדוש
- ברוך הוא, אלא כנוי לקב"ה,
- (17) =שהרי אנו מתרגמים את הנאמר: "האל הנאמן":
- אלקא מהימנא, דהינו: שיש בו נאמנות.
- (18) =כאן, במלה "שלום",
- (19) =הקב"ה בכבודו ובעצמו
- (20) וזה אחד משמותיו של הקב"ה

אגרות קודש

ב"ה, י"ג מנחם אב, ה'תשי"ד

ברוקלין, נ.י.

שלום וברכה!

... על כל אחד ואחד מאתנו, הן באה"ק ת"י והן אלו שבחול"ל, לדעת האמת הברורה אשר השתפתו אליבא דנפשי בעניני כ"ק מו"ח אדמו"ר כמאז כן עתה, הנה כמו שבעת היותו בעלמא דין הי' כ"ק מו"ח אדמו"ר עומד ומשמש להשפיע להמשתתפים הם וב"ב בהמצטרך להם בגו"ר, הרי גם עתה, כמנהג רועי ישראל הנאמנים, עומד ומשמש במרום להשפיע להמשתתפים בעניניו להם וב"ב בגו"ר, ועוד יותר מבחייהו, כמובא בזהר ונתבאר באגה"ק לרבנו הזקן סי' כ"ז וביאורו,

והשפעות אלו שהוא מעורר הנה אינן רק המשכורת בעד העבודה כרשום בצ"ק מהמוסד המתאים, אלא עיקרה היא בבני וחיי ובריאות הנכונה, ושהמוזני יהי' בברכה וכו'. והאריכות אך למותר.

בברכת הצלחה בעבודתו בקדש ובעניניו הפר[טי]ים.

מקשה הגמרא: **ואם איתא** – ואם ישנו שרבי עקיבא מחזיב בכל התורה על כל שהוא וכרבי שמעון, **ליבא** להו יאמר להם, **אנא בבל התורה** פולח **פרבי שמעון סבירא** לי. וכיון שלא השיב כן, מוכח שאינו סובר כרבי שמעון.

הגמרא דוחה: באמת יכול היה להשיב כן, אך הוא **לדבריהם דרבנן קאמר** להו – השיב על דבריהם אפילו לפי שיטתם, **לדידי** ו-**לשיטתין בבל התורה** פולח **פרבי שמעון סבירא** לי, ופשוט שהנשבע שלא יאכל, אסר בכל שהוא. אבל **לדידכו אודו לי מיהא** – גם לשיטתכם, שבכל התורה אינו חייב פחות מכזית, הדוד לי על כל פנים בשבועה, שהואיל ואם היה **מפרש** שלא יאכל כל שהוא, היה חייב בכל שהוא. לכן גם בנשבע סתם שלא יאכל **נמי חייב** בכל שהוא. **ואמרו ליה דרבנן לא**.

הגמרא פושטת את הספק: **תא שמע**, שנינו במשנה (נדר לד), **רבי עקיבא אומר**, **ניזר ששירה פתו ביני**, ונספג היין בחלק מן הפת, **ויש בה כדי לצרף פות** – ויש בין שני חלקי הפת, מן הספוג [שהוא נידון כיון ממש] ומשאינו ספוג, שיעור כזית, ואכלם הנזיר בבת אחת, **חייב** מלקות כדין האוכל כזית מיוצא מהגפן, שהלכה היא באיסורי נזיר, שהיתר מצטרף לאיסור ומשלים את שיעורו. **ואי סלקא דעתך בעלמא** בכל איסורי התורה רבי עקיבא **פרבי שמעון סבירא** ליה, **למה לי לצרף**, הלא בכל שהוא חייב. אלא על כרחך רבי עקיבא סובר כרבנן, שאינו חייב אלא בכזית, ורק בשבועה, חייב על כל שהוא משום שהלך אחר לשון בני אדם.

ראיה נוספת: **ועוד** ראיה לדבר, **דבנן** במשנה לקמן (כב), **שבועה שלא אוכל, ואכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים, חייב קרבן** שבועה, **ורבי שמעון פוטר** משום שאין שבועה חלה על איסור תורה אחר. **והוינן בה** – ונשאנו ונתנו בה, **אמאי** ו-**מדוע** חייב משום שבועה לחכמים, איך חלה השבועה, והלא **מושבע מחר סיני** הוא שלא יאכל נבילות. **רב ושמא** **ורבי יוחנן דאמרי** (תירויהו), כיון שכאן במשנה מדובר **בכולל** בשבועתו **דברים המותרין עם דברים האסורין**, שאמר בסתם 'לא אוכל' והכל במשמע, מתוך שהשבועה חלה על הדברים המותרים חלה גם כן על הדברים האסורים. **וריש לקיש אמר**, אין הטעם משום שהוא כולל בשבועתו דברים המותרים, **ואי** ו-**ואין אתה מוצא** שיתחייב משום שבועה באוכל נבילות וטריפות, **אלא** כשנשבע שלא יאכל פחות מכזית, שבזה אינו מושבע מחר סיני משום איסור נבילה, וחלה השבועה, ודבר זה מצוי **אי** ו-**או** **במפרש** בשבועתו שלא יאכל **חצי שיעור**, וזה **אליבא דרבנן** שאינו נאסר בכל שהוא אלא אם אמר כן בפירוש, **אי** ו-**או** שאתה מוצא זאת, בנשבע שלא יאכל **בסתם**, ו**אליבא דרבי עקיבא דאמר אדם** שנשבע שלא יאכל **אוסר עצמו בבל שהוא**. ומכאן מוכיחה הגמרא: **ואי סלקא דעתך דבעלמא** רבי עקיבא **פרבי שמעון סבירא** ליה, הלא על כל שהוא מנבילה **נמי מושבע ועומד מחר סיני הוא**, ואיך אמר ריש לקיש שבועה חלה על כל שהוא מנבילה. **אלא לאו שמע מינה** – אלא ודאי יש ללמוד מדברי ריש לקיש **דבעלמא** בכל איסורי התורה, רבי עקיבא **פרבנן סבירא** ליה, שאינם אלא בכזית. **שמע מינה** – אכן מוכח כן.

שנינו במשנתנו: **אמרו לו לרבי עקיבא היכן מצוינו בו**, באוכל כל שהוא שהוא חייב שזה חייב. מקשה הגמרא: וכי לא מצאנו שחייב בכל שהוא, ו**הרי נמלה** ואו כל בריה קטנה שהיא שלימה בכרייתתה האוכל אותה חייב מלקות אף שהיא פחותה מכזית, וכמו ששנינו במכות (א), וכיון שמצאנו חיוב על אכילה פחותה מכזית, ראוי לומר שדעת האומר 'שבועה שלא אוכל', לאסור אפילו אכילת כל שהוא. מתרצת הגמרא: **כרביה שאני** ו-**שונה**, כלומר, בריה הוא ענין מיוחד ועומד בפני עצמו, ואף שהאוכל בריה בשעור כל שהוא, חייב, אין דבר זה משפיע על דעת בני אדם האוסרים אכילה בשבועה.

הגמרא מקשה שוב: ו**הרי** מצאנו באוכל **הקדש** שחייב אף אם אכל פחות מכזית ובלבד שיהיה שוה פרוטה. מתרצת הגמרא: **הא בעינן** – צריך שיהיה **שוה פריטה**, שזהו שיעור האיסור בהקדש, שהוא איסור הנאה, ואם כן עדיין לא מצאנו שיהיה חייב בכל שהוא. הגמרא מקשה שוב: ו**הרי** **מפרש** בשבועתו שלא יאכל כל שהוא,

רבי ירמיה מקשה מהמשך המשנה: **אימא סיפא** ששנינו (כט), איזו היא שבועת שוא, נשבע לשנות את הידוע לאדם, אמר על העמוד של אבן שהוא של זהב וכו', **זו היא שבועת שוא שחייבין על דוניה מכות ועל שגגתה פטור מקרבן**. ונאמר 'זו היא', משמע שבשבועה אחרת פטור ממלקות, **למעוטי מאי**, **מאי לאו למעוטי** – וכי אין כוונת המשנה למעט שבועה שאכלתי ולא אכלתי, **דלא לקי** – שאינו לוקה, והטעם משום שאין דורשים 'לשוא' (שמות כ ז) היתרה לרבות שבועת שקר לחיוב מלקות.

מתרץ רבי אבהו: **לא**, אלא פירוש המשנה שזו היא השבועה **דעל שגגתה פטור מקרבן**, **אכל** שבועה שאכלתי וכן שבועה שלא אכלתי, **על שגגתה חייב קרבן**, **ורבי עקיבא היא**, **דמחייב** (לקמן כה) קרבן על שבועת ביטוי **לשעבר בלהבא**.

מקשה רבי ירמיה: **הא אמרת לעיל (ע"א) שרישא רבי ישמעאל היא**, שפוט מקרבן בשבועה לשעבר, וכי **רישא רבי ישמעאל וסיפא רבי עקיבא**, הלא דוחק גדול הוא. מתרץ רבי אבהו: **פולה** – כל המשנה **רבי עקיבא, ורישא** (כז) [שבועה שלא אוכל כיכר זו, זו היא שחייבים על דוניה מכות ועל שגגתה קרבן], **לאו למעוטי** שבועת ביטוי לשעבר כגון **אכלתי ולא אכלתי מקרבן**, כפי שתירצתי לעיל (ע"א), **אלא למעוטי** שבועה לחבא שאין בה מעשה, כגון **שאוכל ולבסוף ישב ולא אכל**, מחיוב מלקות, **אכל קרבן מיחייב עליה** אם עבר בשוגג. מקשה רבי ירמיה: **ומאי שניא** – ומה המיוחד בשבועה שאוכל, והלא יש לפרש שכונת המשנה למעט כל סוגי שבועות ביטוי חוץ משבועה שלא אוכל ושהיא המוזכרת במשנה, ובין על שבועה שאוכל ולא אכל ובין על שבועה שאכלתי, פטור ממלקות, ולא כדבריו. מתרץ רבי אבהו: **מסתברא קאי** – כיון שעומד ועוסק התנא בשבועה **להבא** [שלא אוכל] **ומעט** מחיוב מלקות שבועה שגם היא **להבא**, אבל אם תרצה לפרש שממעט גם שבועה שאכלתי, וכי מסתבר לפרש כן **דקאי בלהבא ומעט לשעבר**.

שנינו במשנתנו: **שבועה שלא אוכל, ואכל כל שהוא, חייב בו** דברי רבי עקיבא. הגמרא דנה ממה נובעת שיטת רבי עקיבא: **איבעיא להו**, האם **רבי עקיבא** בשאר איסורי אכילה **שקבל התורה פולה פרבי שמעון סבירא ליה**, **דמחייב** מלקות אפילו באוכל **משוה** מהדברים האסורים, כגון נבלה או חלב, משום שלדעתו סתם 'אכילה' שבתורה, הכוונה בה לכלל שהוא. **דתניא, רבי שמעון אומר, כל שהוא למכות, ומה שידוע מהלכה למשה מסיני ששיעורי אכילה בכזית, לא אמרו בזה אלא לענין קרבן**, שהאוכל בשוגג חלב או דם חייב חטאת [וכיון שדונום בברת], ואינו חייב אלא בכזית. אבל מלקות חייב בכל שהוא. ואפשר שזו היא גם דעת רבי עקיבא, וכיון שאכילה של תורה היא אפילו בכל שהוא, מובן מאליו שהנשבע שלא יאכל, אוסר את עצמו אפילו בכל שהוא.

וכדין הוא **דבעי איפולגי בעלמא** – וראוי היה להשמיע את מחלוקתם של רבי עקיבא ורבנן בשאר איסורי אכילה שבתורה, ו**האי דקא מיפלגי בהא** – והטעם שהשמיע התנא את מחלוקתם דווקא כאן, לענין שבועה, **להודיעך בזה דרבנן, דאף על גב דבשבועה איבא למימר הואיל ואם היה מפרש בשבועתו שלא יאכל כל שהוא, היה חייב על כל שהוא**, לכן גם בסתם [שלא פירש כמה לא יאכל] **נמי חייב** בכל שהוא, משום שאין דעתו על 'אכילה' של התורה [שהיא בכזית], אלא כלשון בני אדם, ש'אכילה' היא אף בכל שהוא. **קא משמע לן** דאין אומרים כן **ופטרי רבנן** בפחות מכזית גם בשבועה, משום שאדם הבא לאסור דבר על עצמו, דעתו לאסור כפי שיעור האיסורים שבתורה.

הגמרא מפרשת את הצד השני של הספק: **או דלמא בעלמא** בשאר איסורי אכילה **פרבנן סבירא** ליה לרבי עקיבא שנינו מתחייב על פחות מכזית ו**הבא** בשבועה **היינו מעמא הואיל ואם היה מפרש** בשבועתו שלא יאכל כל שהוא, היה חייב על כל שהוא, גם בנשבע בסתם שלא יאכל, **נמי חייב** בכל שהוא, משום שדעתו היתה כלשון בני אדם, ש'אכילה' משמעותה אף בכל שהוא.

הגמרא מנסה לפשוט את הספק: **תא שמע** ששנינו במשנתנו, **דאמרו לו לרבי עקיבא**, **היכן מצוינו באוכל כל שהוא חייב**, **שוה חייב**.

והיפשוט מכך את הספק דבקי – שהסתפק רבא (למן ע"ה), אדם
 שאמר שבועה שלא אוכל [עפר], ואכל (עפר), בכמה יתחייב,
 בכזית או בכל שהוא. תפשוט מהאמור לעיל שאינו חייב עד דאיכא
 כזית, ומדוע רבא עצמו נשאר בספק ולא פשט מכאן. מתרצת
 הגמרא: כי קאמרינן במירי דבר אכילה קאמרינן – מה שאמרו רבנן
 במשנה 'היין מצינו באוכל כל שהוא שהוא חייב', לא דיברו אלא
 לגבי הדברים הראויים לאכילה וולא בעפרן.
 הגמרא ממשיכה להקשות: והרי קונמות, שהנודר קונם כיכר זו
 עלי, אוסר עצמו בכל שהוא ממנה (גמרא להלן). מתרצת הגמרא:
 קונמות נמי כמפרש דמי – חייב על כל שהוא בקונמות הוא משום
 שאוסר ללא הזכרת שם אכילה, ואם כן ברור שכונתו לכל שהוא,
 והרי זה כענין מפרש שבועתו שלא יאכל כל שהוא, שכבר נתבאר
 לעיל שאין להקשות מזה.
 שנינו במשנתנו: אמר להן רבי עקיבא, היכן מצינו במדבר ומביא
 קרבן שזה מדבר ומביא קרבן. מקשה הגמרא: וכי לא מצאנו, והרי
 מנדה – 'מברך' את השם, אם היה שוגג מתחייב חטאת על דיבורו.
 מתרצת הגמרא: מדבר ואוסר קאמרינן – מה שאמר רבי עקיבא
 שלא מצינו מדבר ומביא קרבן, כוונתו למדבר כזה שמחיל איסור
 בדיבורו, והאי – ואילו המגדף, אינו מחיל שום איסור אלא רק מדבר
 והוא בדיבורו הוא.
 הגמרא חוזרת ומקשה: והרי נזיר, שמקבל נזירות בדיבורו ונאסר בין
 תגלחת וטומאה, ושכסיום נזירותו מביא קרבן. מתרצת הגמרא:
 מביא קרבנו על דבורו קאמרינן, שמביא קרבן ככפרה על ביטול
 דיבורו, והאי – ונזיר מביא קרבן לא על ביטול דיבורו אלא
 לאשתדלו ליה חמרא הוא דקא מייטי – להיות מותר בשתיית יין
 הוא מביא קרבנו.
 הגמרא מקשה שוב: והרי הקדש, שהמקדיש חפץ לגבוה אומר 'הרי
 זה הקדש', ובדיבורו אוסר בהנאה את מה שהקדיש, ואם ביטל
 דיבורו ונהנה ממנו (בשוגג), מביא קרבן מעילה. מתרצת הגמרא:
 אוסר לעצמו בלבד קאמרינן ולא על אחרים, והאי אוסר על כל
 העולם כולו הוא, ולא דיבר עליו רבי עקיבא.
 הגמרא מקשה עוד: הרי קונמות, שהאומר 'כיכר זו עלי קונם', והיינו
 שתהיה הכיכר אסורה עליו כקרבן, אם אכל ממנה בשוגג הלא חייב
 קרבן מעילה, כדין נהנה מן ההקדש. מתרצת הגמרא: קסבר רבי
 עקיבא אין מעילה בקונמות, שאין זה הקדש ממש.
 הגמרא מבארת את אופן מחלוקתם של התנאים: אמר רבא,
 מחלוקת של רבי עקיבא וחכמים במשנתנו היא דווקא בנשבע
 בכתב, שנשבע שלא יאכל ולא פירש כמה, שבזה דעת חכמים שאינו
 נאסר בפחות מכזית, אבל כמפרש שבועתו שלא יאכל אף כל
 שהוא, לדברי הכל חייב אפילו בכל שהוא. מאי טעמא. משום
 שמפרש נמי בכריה דמי, שכמו שהאוכל בריה פחותה מכזית חייב
 מטעם שיש לה חשיבות, כן המפרש שבועתו שלא יאכל כל שהוא,
 החשיב את האכילה הזו על ידי שטרה על עצמו.
 אופן נוסף שבו מודים חכמים לרבי עקיבא: ואמר רבא, מחלוקת
 בנשבע שלא אוכל, שבזה דעת חכמים שאינו נאסר בפחות מכזית,
 אבל בנשבע שלא אטעום, לדברי הכל חייב בכל שהוא. שואלת
 הגמרא: פשיטא, שהרי לא הצריכו חכמים כזית אלא משום שהזכיר
 לשון 'אכילה', וכאן שאמר 'לא אטעום', ודאי דעתו אפילו על כל
 שהוא. משיבה הגמרא: מהו דתימא – היה מקום לטעות ולומר
 שלשון 'ליטעום', נמי ו-גם כן לשון אכילה היא וואינו חייב אלא
 בכזית, כדאמרי אינשי – וכמו שרגילים האנשים לומר 'נטעום דבר
 מה', וכוונתו בזה לאכילה גמורה. קא משמע לן שאין מפרשים כן,
 אלא כוונתו לטעמת כל שהוא.
 אופן נוסף שמוסכם על כולם: אמר רב פפא, מחלוקת בשבועות,
 אבל בקונמות, שאמר 'קונם עלי כיכר זו', לדברי הכל באכילת כל
 שהוא חייב מלקות. מאי טעמא. קונמות נמי כין דלא קא מדבר
 שמה דאכילה – כין שלא הזכיר לשון 'אכילה', ודאי דעתו לאסור

אף כל שהוא, וכדמפרש דמי – והרי זה כמי שפירש שאוסר אכילת
 כל שהוא, שהוא חייב.
 הגמרא מקשה על רב פפא: מיתבי, שנינו בברייתא, שני קונמות –
 שתי כיכרות שאסר על עצמו בקונם מצטרפין לשיעור כזית, שאם
 אכל מעט מזו ומעט מזו וביחד יש כזית, חייב מלקות. אך שתי
 שבועות – שתי כיכרות שנשבע עליהן, אין מצטרפות לכזית, אלו
 הם דברי חכמים. רבי מאיר אומר, קונמות בשבועות, שאין
 מצטרפים. וקשה על רב פפא, דאי סלקא דעתך שבקונמות חייב
 בכל שהוא, למה לי לצרף.
 הגמרא מנסה לתרץ: בברייתא מדובר דאמר 'אכילה מזו עלי קונם',
 אכילה מזו עלי קונם, וכיון שהזכיר לשון אכילה, אינו חייב אלא
 בכזית, שאין אכילה פחות מכזית. דוחה הגמרא: אי הכי אמאי
 מצטרפות אחת לשנייה, סוף סוף ויל ו-תלך להבא ליכא שיעורא
 ויל להבא ליכא שיעורא, כלומר, שכיון שאמר 'אכילה מזו עלי
 קונם', אכילה מזו עלי קונם, הרי הוא כאומר שאוסר אכילת כזית
 מהראשונה וכן אוסר אכילת כזית מהשניה ושהרי 'אכילה' פירושה
 כזית, ואם לא אכל כזית מכיכר אחת, לא עבר על נדרו.
 הגמרא מתרצת באופן אחר: בברייתא מדובר דאמר 'אכילה משתייהן
 עלי קונם', ולפי זה מובן שמצטרפים. שואלת הגמרא: אם כן דכוותה
 – כעין זה מדובר נמי בשבועות, דאמר שבועה שלא אוכל משתייהן,
 וקשה דאמאי אין שבועות מצטרפין, הרי על שתייהן הזכיר שם
 אכילה אחת.
 משיבה הגמרא: אמר רב פנחס, הטעם שבשבועות אין האכילות
 מצטרפות, משום דשאני – ששונה ענין שבועות [מענין הקונמות],
 שמתוך ששתי הכיכרות שנשבע עליהן בלשון 'לא אוכל מזו ומזו'
 חלוקות לחמאות, שאם אכל כזית מזו וכזית מזו, חייב שתי חטאות,
 סברא היא שאין האכילות משתייהן מצטרפות לכזית. אבל בקונמות,
 אין חלוקה לקרבנות, ומאחר שאסר את שתי הכיכרות בשם אכילה
 אחת, אין סברא שלא יצטרפו לכזית.
 מקשה הגמרא: אי הכי, שהוציא קונם בלשון אכילה 'אכילה מזו
 ומזו על קונם', קשה במה ששנינו, רבי מאיר אומר קונמות
 בשבועות, שאין מצטרפות, בשלמא שבועות, הואיל וחלוקות
 לחמאות אין מצטרפות, אלא קונמות אמאי לא מצטרפות, והרי
 הוציאם בשם אכילה אחת.
 מתרצת הגמרא: איפוך – הפוך את דברי רבי, ושנה רבי מאיר אומר
 שבועות בקונמות, שמצטרפות, ולית ליה לדרב פנחס – ואינו סובר
 כרב פנחס, אלא אף שבבועות חלוקות לחטאות, מצטרפות הן מאחר
 שהזכירו בשם אכילה אחת.
 תירוצן אחר לקושיא על רב פפא: רבנא אמר, כי קאמר רב פפא
 שבקונמות חייב בכל שהוא, היינו לענין מלקות, וכי תניא תהיא –
 ואילו מה ששנינו בברייתא שקונמות מצטרפות, אינו מדובר לענין
 מלקות, כפי שסברנו בתחילה, אלא לענין קרבן מעילה, דרענן כזה
 שזה הקדש, ואמרו רבנן בברייתא, שאם אסר שתי כיכרות בקונם,
 מצטרפות לשוה פרוטה להתחייב קרבן בשוגג, אבל מלקות חייב על
 כל שהוא כרב פפא.
 מקשה הגמרא: אם מדובר לענין חיוב קרבן למימרא – מבואר דסברי
 רבנן יש מעילה בקונמות – שכשם שיש מעילה בנהנה מהקדש כן
 יש מעילה בנהנה מהדבר האסור באיסור נדר, וקשה והתניא להיפר,
 אדם שאמר בכך זו כהקדש, ואסרה בכך באיסור נדר, ואכילה בשוגג
 כין הוא כין חבירו, מעל וחייב קרבן מעילה, וכיון שנאסרה על כל
 העולם כהקדש לפיכך יש לה פדיון, שיכול לתת דמים תמורתה,
 והם נעשים הקדש והכיכר יוצאת לחולין. ואם אמר אדם, בכך זו
 עלי הקדש, (תרי) אם הוא אכלה בשוגג, מעל, משום שלגבי
 היא כהקדש, אבל חבירו שאכלה לא מעל, משום שהיא מותרת
 לגביו. וכיון שאינה אסורה על כל העולם, אין זה הקדש אלא איסור
 הנאה בלבד, ולפיכך אין לה פדיון, שאין פדיון לאיסורי הנאה. אלו
 הם דברי רבי מאיר.

שבועות. פרק שלישי – שבועות שתיים דף כב עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קי"ז רש"י

- 1 תיפשוט בו' – מודקתני מתניתין "היכן מצינו" כו, אלמא בעפר נמי בכזית בעינן. כי
- 2 קאמרין – "היכן מצינו" כו, במדי דבר אכילה קאמרין. והרי קונמות – האומר
- 3 "קונם כבר זו עלי" אוסר עצמו בכל שהוא שבה, כדלקמן. כמפרש דמי – לפי שאינו
- 4 מזכיר בה שם אכילה – כל שהוא קאמר. והרי מגדף – במרץ את השם, דפלגי רבי
- 5 עקיבא אדרבנן בכריתות (ו, א) ואמר: מגדף
- 6 מביא קרבן. והרי נזיר – שמדבר ואוסר
- 7 דבורו, ומביא קרבן ביום תגלחתו. על דבורו
- 8 – שהחליף דבורו. והרי הקדש – שמדבר
- 9 ואוסר בדבורו את שהוא מקדיש, ואם החליף
- 10 דבורו ונהנה ממנו מביא קרבן מעילה. והרי
- 11 קונמות – שלא אסרה אלא עליו, ואם אכל
- 12 ממנו קא סלקא דעתין דמביא קרבן מעילה.
- 13 שהקונם לשון הקדש הוא. אין מעילה
- 14 בקונמות – דלא קרינן ביה "מקדש ה'"
- 15 (ויקרא ה). שהרי חולץ הוא אצל כל אדם.
- 16 מהו דתימא אטעום נמי – לשון אכילה הוא.
- 17 כדאמרי אינשי "נטעום מידי". קונמות כיון
- 18 דלא מדבר שום אכילה כדמפרש דמי
- 19 גרסינן. שני קונמות – שתי ככרות שאסרן
- 20 עליו בקונם. מצטרפין – מעט מזה ומעט מזה
- 21 לכזית. שתי שבועות – שתי ככרות שנשבע
- 22 עליהן. אין מצטרפות – ולקמן מפרש טעמא.
- 23 והשתא סלקא דעתיה – לפי שהזכיר שם
- 24 אכילה על זו ושם אכילה על זו. אמאי אין
- 25 מצטרפות – הרי על שתיהן הזכיר שם
- 26 אכילה אחת! התייך שחלוקות לחטאות –
- 27 מתוך ששתי ככרות הללו חשובות שתיים
- 28 לענין חטאת בשבועה זו, אם אמר "שבועה
- 29 שלא אוכל מזו ומזו" ואכל כזית מזו וכזית מזו
- 30 בהעלם אחד – חייב שתיים, כדתנן (ולקמן):
- 31 "שבועה שלא אוכל פת חסין פת שעורין פת
- 32 כוסמין" ואכל – חייב על כל אחת ואחת,
- 33 ומייתנין לה בתורת כהנים מיהיה כי יאשם
- 34 לאחת מאלה" לחייבו על כל אחת ואחת וגו',
- 35 וכי אמר נמי "מזו ומזו" שתי שבועות חשיבי,
- 36 הלכך כי אבל מזו חצי שיעור ומזו חצי שיעור
- 37 אין מצטרפות. אבל קונמות אין חלוקות
- 38 לאשמות למאן דאמר יש מעילה בקונמות.
- 39 דאם נהנה וחזר ונהנה בהעלם אחד – חזא
- 40 הוא דמחייב, דכולהו חזא מעילה, כדתנן
- 41 (מעילה כ, א): צירף את המעילה לזמן
- 42 מרובה, ואם בשני העלמות – אפילו מחדא
- 43 מינייהו נמי. וכן לענין מלקות, אם בהתראא
- 44 אחת – חזא הוא דלק, ואי בשני התראות – אפילו מחדא מינייהו, שהרי עובר וחוזר ועובר, כדתנן (מכות כא, א): נזיר שהיה שותה יין כל היום כולו – אינו חייב אלא אחת.
- 45 אמרו לו "אל תשתה" "אל תשתה" והוא שותה – חייב על כל אחת ואחת. שבועות בקונמות – מצטרפות, ואף על גב דחלוקות, דלית ליה לדרב פנחס. ובלא איפוך לא
- 46 מיתרצא, דאי הוה מתרץ: רבי מאיר דאמר בקונמות אין מצטרפין לית ליה לדרב פנחס – הוה קשיא לן: בין שבועות בין קונמות אמאי אין מצטרפין? הרי על שתיהן לא הזכיר
- 47 אלא אכילה אחת. אבל השתא דאמר מצטרפות ולית ליה לדרב פנחס – לא קשיא מידי. כי אמר רב פפא – בקונמות כל שהוא – למלקות קאמר. וכי תניא ההיא דמצטרפין
- 48 – לענין קרבן מעילה. וצירוף דקתני לאו לכזית, אלא לשוה פרוטה. ויש לה פדיון – שתופסת פדיונה והיא יוצאה לחולין, דבהקדש כתיב (ויקרא כז) "ופדה בערכך. אין לה
- 49 פדיון – להחירה לו, שלא נאמר פדיון באיסורין.

ואבל

וחכמים אומרים בין הוא בן חבירו לא מעל כר - משמע דכולי עלמא מודו בקונמות דאין לן פדיון, דאפילו רבי מאיר דאמר יש מעילה בקונמות מודה דאין לו פדיון, והקשה הרב יצחק בן רבינו מאיר, דבריש "האשה רבה" (יבמות פת, א) אמר: אי קסבר יש מעילה בקונמות משום דבידו לפדותו הוא! ותיירץ רבינו תם: דקונמות דאסר אכולי עלמא יש לן פדיון לרבי מאיר, כיון דרמיא

להקדש. ותיירץ מנאט "כבר זו עלי הקדש". ואם תאמר: וניפלוג בקונם גופיהו ויש לומר: דאין הכי נמי, ובקונם גופיה מפליג, וירשא נמי איירי בקונם, ו"כבר זו הקדש" היינו כהקדש, דהא לרבי מאיר לא שני ליה בין "קרבן" ל"כקרבן", בין "אימרא" ל"כאימרא" כדאימא בסוף פרק קמא דנדרים (ג, א) - הוא הדין בין "הקדש" ל"כהקדש", כיון דדעתיה אקונם. אי נמי, איירי בפירש בהדיא "כהקדש". ואיירי דנקט בסיפא "כבר זו עלי הקדש", דלא איצטרך לפרש "כהקדש" כיון דאמר "עלי" - תנא נמי רישא "כבר זו הקדש". וחכמים דאמרי: בין הוא בן חבירו לא מעל, פליגי נמי ארישא. וברוב ספרים גרס בהדיא פרק "אין בין המודר" (שם לה, א) בין כך ובין כך לא מעל. ואית ספרים דגרסי: אחד זה ואחד זה לא מעל, וגרסי נמי התם ברישא: "קונם כבר זו הקדש". נזיר שאמר שבועה שלא אוכל חרצן - איירי דקאי בחרצן נקט חרצן, והוא הדין דמצי למיבעי בחלב ונבילה בכל אדם. אבל אין לפרש דנקט חרצן משום דאית בה תרתי - שמושבע ועומד, ולא אכלי ליה בעיניה, ואיכא למימר טפי דדעתיה אכל שהוא. דהא מנבילה וטריפה פשיט ליה. **אהתירא** קמשתבע - אפילו לרבי יוחנן דאמר (יומא עג, ב) חצי שיעור אסור מן התורה, אתיא בעיא דרב אשי, דמסתמא כרבי יוחנן סבירא ליה, דקיימא לן כוותיה. והיינו טעמא, דכיון דליכא אלא איסורא בעלמא לא חשיב ליה מושבע ועומד. אי נמי, לרבי יוחנן נפרש אהתירא קמשתבע - כגון ליהנות שלא בדרך הנאות, דקיימא לן (פסחים כד, ב) כל איסורים שבתורה אין לזקן עליהן אלא בדרך הנאות, ואפילו איסור בעלמא ליכא מדאורייתא

ואכל עפר פטור - דלאו בר אכילה היא. על ידי תערוכות - עם הענבים. דעתו אמשחו - אם תמצא לומר עפר במשחו. נזיר שאמר שבועה שלא אוכל חרצן בכמה - אם תמצא לומר בשאר כל אדם בכיות, נזיר מאי מי אמרינן: כיון דכיות אסור עליה וידוע הוא שאין שבועה חלה עליו. **כי אשתבע אהתירא אשתבע** - על פחות מבכיות, שלא היה מושבע עליו מסיני. דעתיה אכיות - ואין כאן שבועה. **אי אתה מוצא** - שיתחייב אלא אם כן נאסר בשבועתו בחצי שיעור, שאינו מושבע עליו מסיני. והכי משכחת לה: אי במפרש ואליבא דרבנן, אי בסתם לרבי עקיבא. והא נבילה - דכי חרצן לנזיר דמיא, וקאמר ריש לקיש דאי אתה מוצא אליבא דרבנן אלא במפרש. ולא אמרינן אפילו בסתם נמי דעתיה אמשחו, דכי אשתבע אהתירא אשתבע, דכעפר דמיא דלא חזיא לאכילה לישראל! נבילה בת אכילה היא - ושייך בה שיעורא. דרבינא עליה - דרבין עליה אריא, אזהרת המקום. **משנה** שבועה שלא אוכל ואכל ושתה - אף על גב דשתיה בכלל שבועה של אכילה, כדאמר בגמרא, אינו חייב אלא אחת, דהוה ליה כאכל ואכל בהעלם אחד. **שלא אוכל ושלא אשתה** - הוה ליה שתי שבועות. ובגמרא פריך: הוה ליה שבועה על שבועה. שבועה שלא אוכל פת חטין פת שעורין כו' - דכיון דפריש, אדעתא דמיחל שבועה אבל חדא וחדא באנפי נפשיה קאמר. ובגמרא פריך: דלמא האי דפריש ליה - אדעתא למיפטר ממנא אחרניאף דאי אמר "שלא אוכל" סתם הוה נאסר בכל המינים, ולעולם חד שבועה היא! ואכל נבילות כו' חייב - דראוין הן לאכילה, ואריא הוא דרביע עליה. ורבי שמעון פוטר - דמושבע ועומד הוא עליהן. אשתו אסורה - שהרי אכל אוכלין. ואפילו לרבי שמעון דפטר בקמייתא, טעמא לאו משום דלאו בני אכילה, אלא לפי שאין שבועה חלה על דבר מצוה, כדלקמן. **גמ'** ור' למא

וחכמים אומרים: בין הוא ובין חבירו לא מעל, לפי שאין מעילה בקונמות! - אפוד: אחד זה ואחד זה לא מעל, לפי שאין מעילה בקונמות, דברי רבי מאיר; וחכמים אומרים: הוא מעל, וחבירו לא מעל. - אי הכי, רבי מאיר אומר: קונמות בשבועות; אלא קונמות אצטרופי הוא דלא מצטרפי, הא מעילה אית בהו? והאמר רבי מאיר: אין מעילה בקונמות כלל! - לדבריהן דרבנן קאמר להו: לדידי - אין מעילה בקונמות כלל, לדידכו - אודו לי מיתא דקונמות בשבועות. - ורבנן? שבועות איפא דרב פנחס, קונמות ליפא דרב פנחס. אמר רבא: "שבועה שלא אוכל", ואכל עפר - פטור. בעי רבא: "שבועה שלא אוכל עפר", בכמה? פיון דאמר "שלא אוכל" - דעתיה אפניות, או דלמא פיון דלאו מידי דאכלי אינשי הוא - בכל שהוא? תיקו. בעי רבא: "שבועה שלא חרצין", בכמה? פיון דמתאכיל על ידי תערוכות - דעתיה אפניות, או דלמא פיון דלא בעיניה אכלי ליה אינשי - דעתיה אפשוהו? תיקו. בעי רב אשי: נזיר שאמר "שבועה שלא אוכל חרצין", בכמה? דכיון דכיות איסורא דאורייתא הוא, כי קא משתבע - אהתירא קא משתבע ודעתיה אפשוהו, או דלמא פיון דאמר "שלא אוכל" - דעתיה אפניות? תא שמע: "שבועה שלא אוכל", ואכל נבילות וטריפות, שקצים ורמשים - חייב, ורבי שמעון פוטר; והוינן בה: אמאי חייב? מושבע ועומד מהר סיני הוא! - רב ושמואל ורבי יוחנן דאמרי: ככולל דברים המותרין עם דברים האסורין, וריש לקיש אמר: אי אתה מוצא אלא

אי במפרש חצי שיעור ואליפא דרבנן, אי בסתם ואליפא דרבי עקיבא, דאמר: אדם אומר עצמו בכל שהוא; והא נבילה מושבע ועומד מהר סיני הוא, דכי חרצן לנבי נזיר דמיא, וטעמא - דפריש, הא לא פריש - דעתיה אפניות, שמע מינה. - אלא תפשוט דבעי רבא: "שבועה שלא אוכל עפר", בכמה? תפשוט דעד דאיפא פניות, דהא נבילה בעפר דמיא, וטעמא דפריש, הא לא פריש - דעתיה אפניות! - לא, עפר לאו בר אכילה הוא כלל, נבילה פת אכילה, ואריא הוא דרביע עליה. **משנה** "שבועה שלא אוכל", ואכל ושתה - אינו חייב אלא אחת; "שבועה שלא אוכל ושתה" - חייב שתיים. "שבועה שלא אוכל", ואכל פת חטין ופת שעורין ופת כוסמין - אינו חייב אלא אחת; "שבועה שלא אוכל פת חטין ופת שעורין ופת כוסמין" - ואכל - חייב על כל אחת ואחת. "שבועה שלא אשתה", ושתה משקין הרבה - אינו חייב אלא אחת; "שבועה שלא אשתה וין ושמן ודבש", ושתה - חייב על כל אחת ואחת. "שבועה שלא אוכל", ואכל אוכלין שאינן ראויין לאכילה, ושתה משקין שאינן ראויין לשתיה - פטור. "שבועה שלא אוכל", ואכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים - חייב, ורבי שמעון פוטר. אמר: "קונם אשתי נהנית לי אם אכלתי היום", והוא אכל נבילות וטריפות שקצים ורמשים - הרי אשתו אסורה. **גמרא** אמר רבי תינא בר אבין אמר שמואל: "שבועה שלא אוכל", ושתה - חייב; איבעית אימא סברא, ואיבעית אימא קרא. איבעית אימא סברא: דאמר ליה אינש לחבריה: "נמנעם מידי", ועיילי ואכלי ושתה. ואיבעית אימא קרא: שתיה בכלל אכילה, דאמר ריש לקיש: מנען לשתיה שהיא בכלל אכילה? שנאמר: "ואכלת לפני ה' אלהיך במקום אשר יבחר לשפן שמו שם מעשר דגנך ויתירשך", ויתירש

שבועות. פרק שלישי - שבועות שתיים דף כג עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) קכא
רש"י
תוספות

- 1 ודלמא על ידי אנגורן - שהוא מין מאכל, כדנטיא בתוספתא דביצה: הביאו לפניו
2 אנגורן ואבסגורן ועליהן פלפלין שחוקים. ורגלין לתת לתוכן יין, כדנטיא בתוספתא
3 דדמאי: או תרומת יין לתוך אנגורן ואבסגורן. **מאי** דסילקא - תבשיל של תרדיון.
4 **מאי** דבולחו שלק - שלקות של ירק. **מידי דמשכר** - כלומר, דרך שכרות. דלמא
5 - "ושכר" דקרא לאו איין קאי, אלא דבילה
6 קעילית קאמר, שדוא משכרתו "קעילית" על
7 שם מקומה. **אף** אמן נמי תנינא - דשתיה
8 בכלל אבילה. מתניתין נמי דיקא - דשתיה
9 בכלל אבילה. ודלמא למיפטר נפשיה
10 מאחרנייתא קאמר - אמאי קתני חיוב על כל
11 אחת ואחת? דלמא האי דפריש להו - לאו
12 לאפשרי בשבועות קאתי, אלא למיפטר
13 נפשיה בשבועה מדברים אחרים, דאי אמר
14 "לא אוכל" סתם היה נאסר בכל האוכלים
15 הוה ליה למימר - "שלא אוכל חטין ושעורים
16 ובוסמין", וכי אמר "פת" "פת" - לחלק.
17 ודלמא לבוס - כלומר, אי אמר הכי הוה
18 משמע שלא ידא כוסס חטין כמות שדן, אבל
19 הפת היה אוכל. הוה ליה למימר פת חטין
20 ושל שעורין - דכיון דאמר "ושל" - אפת
21 קאי.
15 **"שבועה שלא אוכל"** ואכל ועשה מלאכה - מי איצטריך לאשמועין דאינו חייב אלא
16 אחת? אמר ליה אבוי: אלא מאי, שתיה בכלל אכילה? אימא סיפא: **"שבועה שלא**
17 **אוכל ושלא אשתה"**, ואכל ושתה - חייב שתים; כיון דאמר **"שלא אוכל"** איתסר ליה
18 בשתיה, כי אמר **"שלא אשתה"** אפאי חייב? אילו אמר **"שלא אשתה"** תרי זימני, מי מיתניב
19 תרתין? אמר ליה: התיב דאמר: **"שלא אשתה"** והדר דאמר: **"שלא אוכל"**, דשתיה בכלל אכילה
20 איתא, אכילה בכלל שתיה ליתא. - אבל אמר **"שבועה שלא אוכל ושלא אשתה"** ואכל ושתה,
21 **מאי? אינו חייב אלא אחת? אי הכי, ארתני רישא: "שבועה שלא אוכל"**, ואכל ושתה - אינו
22 חייב אלא אחת, ליתני: **"שבועה שלא אוכל ושלא אשתה"** - אינו חייב אלא אחת, וכל שכן
23 **"שלא אוכל"** לחודיה! אלא לעולם בדרקתני, ושאיני הכא, כיון דאמר **"שלא אוכל"** והדר דאמר
24 **"שלא אשתה"**, גלי אדעתיה דקדן אכילה דאמר - אכילה גרידתא היא. אמר רב אשי, מתניתין
25 נמי דיקא: **"שבועה שלא אוכל"**, ואכל אוכלין שאין ראויין לאכילה, ושתה משקין שאין ראויין
26 לשתיה - פטור; הא ראויין - חייב, ואפאי? הא **"שבועה שלא אוכל"** קאמר! - דלמא דאמר
27 תרתין: **"שבועה שלא אוכל, שבועה שלא אשתה"**. **"שבועה שלא אוכל"**, ואכל פת חטין
28 כו'. ודלמא למיפטר נפשיה מאחרנייתא קאתי! - הוה ליה למימר: **"חטין ושעורין ובוסמין"**.
29 - ודלמא לבוס! - דהוה ליה למימר: **"פת חטין ושעורין ובוסמין"**. - ודלמא פת חטין
30 לאכול, שעורין ובוסמין לבוס! - דהוה ליה למימר: **"פת חטין ושל שעורין ושל בוסמין"**.
ודלמא
31 כתב רחמנא יין אגב קנקנו משמע, כל שכן דבילה קעילית, ואייתר קרא ד"בשכר" לתמוד משהחמין! ועוד קשה: דהיכי דריש התם מ"בבכר" אגב עורו, ומ"בבכר" אגב גיזותיה, ומ"בכר" אגב
32 קנקן, ומ"בבכר" תמוד משהחמין? והא צריכי לפרש בדרדש התם: מה הפרט מפורש פרי מפרי כו'. וממה נפשך צריך תרי פרטי, דאי כתב רחמנא "בכר" הוה אמיתא בעלי חיים אין גדולי
33 קרקע לא, ואי כתב "בין" הוה אמיתא גדולי קרקע אין בעלי חיים לא, דהכי מצריכין בפרק קמא דקדושין (יז, א) גבי הענקיה ויש לומר: דהתם מיתור דביתין קדוש, דהוה מצי למיכתב
34 "בכר וצאן יין ושכר", ומדכתב ארבעה פרטי - שמא שום דבר יש דלא הוה סגי בשני פרטי. והכא דריש שכר גופיה, דאיצטריך, דאתי לפרט דלא הוה דבילה קעילית. ואם תאמר: והיכי
35 הוה בעי התם למדרש ב"ד "בשכר" לדבילה קעילית, ומה צריך ריבוי? תיפוק ליה מכלל ופרט וכלל, דהוי פרי מפרי וגידולי קרקע! ועוד, דהכי מצי למימר דהיינו דבילה קעילית? הא
36 משמע הכא דאי לאו "שכר" "שכר" הוה דרשין "שכר" גופיה לדבילה קעילית? ויש לומר: דהתם איירי בדבילה מעורבת במים, ואפילו הכי חשיב טפי מתמוד שהחמין. והכא בדבילה
37 שאינה מעורבת. ואם תאמר: למה לי הכא גזרה שוה ד"שכר" "שכר"? תיפוק ליה דשתיה בכלל אכילה מדמריכין התם תמוד משהחמין, ואמר רחמנא "ואכלת" ויש לומר: דכיון דמריכין
38 דביתין נפקא, מצי למימר דאכילה ליה על ידי אנגורן, דלא בעינן מידי דמשכר. אי נמי, **"שכר"** לא קאי אריביות (יג, ב) משכר לרבות שאר משכרין ואמר רחמנא "אל תשת", אלמא אכילה בכלל שתיה
39 ולהכי כתב "ואכלת" ויש לומר: דלמא לא חזי לאכילה, אלא שורין אותו במים ושותין. **מי** איצטריך לאשמועין אבל ועשה מלאכה כו' - ואם תאמר: ודלמא היא גופה אתא לאשמועין,
40 דשתיה לאו בכלל אכילה! ויש לומר: דאם כן הוה ליה למיתני: "שבועה שלא אוכל" ושתה פטור. אבל השתא ליכא למידק מינה דאין שתיה בכלל אכילה, דאפילו הוה בכלל אכילה אינו
41 חייב אלא אחת, כמו אבל ואכל בהעלם אחר. **כגון** דאמר שלא אשתה ושלא אוכל - ואם תאמר: אם כן מאי איירא אבל ושתה? אפילו שתה תרי זימני נמי, דמינו דחילא שבועה
42 בתרייתא אאכילה - היילא נמי אשתיה, דכדאי גזנא אמר לקמן (כד, ב) גבי "שבועה שלא אוכל תאנים" וחזר ואמר "שלא אוכל תאנים וענבים" ויש לומר: דחזר ופירכי נקט. אי נמי,
43 כיון דאמר "שבועה שלא אשתה" ברישא גלי אדעתיה דכי אישתבע בחר הכי אאכילה גרידתא אישתבע. ולבסוף מסיק: אפילו אמר "שבועה שלא אוכל" תחלה גלי אדעתיה. **אכילה**
44 בכלל שתיה לא אמרין - ואם תאמר: לתנא לדעיל דמריבא דבילה קעילית, וליף לה ברייתא (יג, ב) משכר לרבות שאר משכרין ואמר רחמנא "אל תשת", אלמא אכילה בכלל שתיה
45 ויש לומר: כיון דאכילה היא עיקר, סברא הוה ד"אל תשת" משום שאר משכרין דמשקים בתביה. אי נמי, שכר לא איירי אלא במשקין המשכרין כמו דבש וחלב, ולהכי כתיב "אל תשת",
46 ודבילה קעילית מריכין מסברא. מידי דהוי אהך. **דלמא** למיפטר נפשיה מאחרנייתא קא מיתוכי - ואם תאמר: הא לא בעי למפטר נפשיה מאחרנייתא. דאפילו אמר "שבועה שלא אוכל"
47 סתם, כיון שאין בלבו לאסור עצמו אלא באלו המינים לא מיתסר באחריו. אף על גב דבעלמא דברים שבלב אינן דברים, היינו היכא דבלב סותר מה שמוציא בפיו, אבל היכא דאין סותר
48 הוינן דברים, וכן משמע קצת לקמן! ויש לומר: דמכל מקום מצוה לגלות לעולם דלמיפטר נפשיה מאחרניי קביע.

שבועות דף כג עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שלישי) קכג

שבועות פרטיות בלבד, ולפי זה רבי יוחנן שאמר שהכל מצטרף לשוה
פרוטה, לא אמר כן אלא על הרישא של המשנה ושבועה שאין לה
בידי כלום, שאין שם אלא שבועה אחת בלבד שכוללת הכל, אבל
בסיפא אין שבועה שתכלול את הכל יחד, ואם אין שוה פרוטה במין
אחד, פטור. והרי אמר 'שבועה שאין לה בידי חטין ושעורין'
וכוסמין' אינו מתחייב רק על שלוש שבועות פרטיות בלבד, אלא
אפ"ל נמי מיתחייב – מתחייב גם על שבועה כוללת, שבמה שאמר
'שבועה שאין לה בידי' כלל את כל המינים, ואחר כך כשאמר 'חטין'
ושעורין וכוסמין' הוסיף עוד שבועה לכל מין בפני עצמו, ומה שנאמר
במשנה שחייב על כל אחת ואחת, הכולנה שחייב ארבע אשמות,
ולפי זה מה שאמר רבי יוחנן שכל המינים מצטרפים לשוה פרוטה,
מוסב לא רק על הרישא, אלא גם על הסיפא, שאף על פי שיש שם
שבועות נפרדות על כל מין ואין חייב עליהן אלא אם יש שוה פרוטה
במין אחד, אך ישנה גם שבועה שכוללת את הכל.
לאחר הקדמה זו שואלת הגמרא: ה"ב בסוגייתנו מ"א, האם האומר
'שבועה שלא אוכל פת חטין פת שעורין ופת כוסמין', גם בזה יש
מקום לחייב ארבע, אחת על 'שלא אוכל' ועוד שלוש כל כל פרט
ופרט, או שיש לחלק בין הסוגיות ולא שייכת בזה מחלוקתם של רב
אחא ורבינא.
משיב רבא: אמר רבא, ה"ב השתא, וכי ניתן לדמות בין הדברים,
התם, לגבי שבועת הפקדון, אכן יש מקום לומר דמיתחייב אפ"ל
ומיתחייב אפרמא, דהא בשבועת הפקדון אי מושבטע שאין בידו
כלום והדר – וחזר מושבטע מיתחייב תרת" – שני אשמות, כמו ששינו
לקמן (ל), ה"ב אי סלקא דעתך אתא בכולל – יש עליו שבועה
כוללת ונאסר בה בכל המינים אפרמי אמאי מיתחייב – מדוע יתחייב
בנוסף גם על הפרטים, הלא כבר מושבטע ועומד הוא, שנאסר בכל
משום השבועה הכוללת, ואין שבועה חלה על שבועה. אלא ודאי
בסוגייתנו אין עליו שבועה כוללת.
שינו במשנתנו: שבועה שלא אוכל וכו' ואכל אוכלין שאין ראוי
לאכילה ושתה משקין שאין ראוי לשתיה פטור. שבועה שלא
אוכל, ואכל נבילות וטריפות, שקצים ורמשים, חייב.
הגמרא מקשה סתירה: הא נופא קשיא, אמרת ברישא, שבועה
שלא אוכל, ואכל אוכלין שאין ראוי לאכילה ושתה משקין שאין
ראוי לשתיה פטור ומשום שלא היתה דעתו על כך והרי נבילה
אינה ראויה לאכילה, ובכלל דברי המשנה היא, שפטור, והדר תני –
וחזר ושוה בסיפא, שבועה שלא אוכל, ואכל נבילות וטריפות
שקצים ורמשים חייב, וקשה, מאי שנא רישא, דפטור על נבילה
ומאי שנא סיפא, דחייב.
מתרצת הגמרא: הא לא קשיא, שיש לומר שבירישא מדובר שנשבע
בסתם שלא יאכל, ואין במשמע אלא דברים הראוים לאכילה אבל
לא נבילה וטריפה, וסיפא מדובר בפירוש שלא יאכל טריפות
ונבילות, ולכן חייב עליהן.
מקשה הגמרא: מפרש שלא יאכל נבילות נמי גופיה תיקשי – גם כן
מוקשה מצד עצמו, אמאי חייב, הלא מושבטע מהר סיני הוא שלא
יאכל נבילות, ואין איסור שבועה חל על איסור נבילה.
מתרצת הגמרא: רב ושמואל ורבי יוחנן דאמרי, מדובר בכולל
דברים המותרין עם דברים האסורין, שאמר 'שבועה שלא אוכל
נבילות וכשרות', ומתוך שחלה על הדתיר חלה גם על האיסור. וריש
לקיש אמר, אי ו-אין אתה מוצא שיתחייב משום שבועה באוכל
נבילה, אלא אם השבועה היתה שלא יאכל אף פחות מכזית, שעל
פחות מכזית אינו מושבט מהר סיני משום איסור נבילה, ולכן חלה
השבועה, ודבר זה מצוי אי ו-אין בפירוש שלא יאכל חצי שיעור,
זה אליבא דרבנן (לעיל טז), שרק אם אמר בפירוש שלא יאכל פחות
משיעור, נאסר עליו, אי ו-אין שאתה מוצא שנשבע בסתם, וזה
אליבא דרבי עקיבא, דאמר (ש) אדם שנשבע שלא יאכל אוסר
עצמו אפילו בכל שהוא.
הגמרא מבררת מדוע נחלקו האמוראים: בפירוש רבי יוחנן לא אמר
בריש לקיש שמדובר שנשבע על חצי שיעור, משום דרבי יוחנן
מוקים לה למתניתין, רוצה להעמיד את המשנה בדברי הכל,

מקשה הגמרא: ודלמא אז היה משתמע מדבריו שלא יאכל רק על
ידי תערובת, כלומר שלא יאכל פת שיש בה מכל המינים הללו
בתערובת, אבל של כל מין ומין בפני עצמו יאכל. מתרצת הגמרא:
אם בשביל כך אימא – שיאמר 'פת של חטין וכן של שעורין וכן של
כוסמין', פת בכל אחד ואחד, למה לי. שמע מינה שהוסיף כן
בשביל לחלק לשבועות נפרדות על כל מין ומין.
שינו במשנתנו: שבועה שלא אשתה ושתה משקין תרבה אינו
חייב אלא אחת כו', שבועה שלא אשתה יין ושמן ודבש, ושתה,
חייב על כל אחת ואחת. מקשה הגמרא: בפירוש התם שנשבע שלא
יאכל פת חטין ופת שעורין ופת כוסמין, שחייב על כל אחת ואחת
דאמרת מיתרצא ליה – שהוסיף מילים מיותרות, פת פת, ועשה כן
לחובא – להתחייב על כל אחד בנפרד, אלא ה"ב מאי הוה למימר
– אבל כאן, שנשבע שלא ישתה יין ושמן ודבש, איך היה לו לומר
בדרך קצרה יותר, שמה שהזכיר יין שמן ודבש, דלמא למיפטור
נפשיה ממשקין אחרניי קאמי – לפטור את עצמו ממשקים אחרים
ולא בשביל ליחד שבועה לכל אחד.
מתרץ רב פפא: אמר רב פפא, ה"ב במונחין לפני עסקינן, שהיה
לו לומר 'שבועה שלא אשתה אלו', וכיון שפירשם מוכח שדעתו
להחיל שבועה על כל אחד ואחד. מקשה הגמרא: ודלמא אז ישתמע
שדווקא יין ושמן ודבש אלו המונחים לפני הוא דלא שתינא – לא
אשתה, אבל אחרניי שתינא – יין ושמן ודבש אחרים אשתה. ולכן
הוצרך הוא להזכיר יין ושמן ודבש, ואין מכך ראיה שדעתו ליחד
שבועה לכל אחד.
הגמרא מתרצת באופן קצת שונה: אלא כיון שמונחים לפני דאמר –
היה לו לומר 'שבועה דלא שתינא כגון אלו', שמשמע שלא ישתה
ממין אלו. מקשה הגמרא: דלמא אז היה משתמע שבגון אלו דלא
שתינא צעיר מהכי וטפי מהכי שתינא – שדווקא כשיעור זה המונח
לפני לא ישתה, אבל פחות מכך ויותר מכך ישתה.
הגמרא מתקנת את התירוץ: אלא הטעם שיש ייתור בלשוננו, כגון
דאמר – משום שהיה לו לומר 'שבועה שלא אשתה ממין אלו'.
מקשה הגמרא: ודלמא ישתמע שמין אלו הוא דלא שתינא הא
אינהו גופיהו שתינא – אבל הם עצמם (המונחים לפניו) אשתה.
מתרצת הגמרא: אם כן אימא – יאמר 'שלא אשתה אלו ומיניהו' –
אלו והמין שלהם. ועל כרחך מה שפירט יין ושמן ודבש הוא מיותר,
ועשה כן כדי ליחד שבועה לכל אחד ואחד.
תירץ נוסף: רב אחא בריה דרב איקא אמר, כאן במקרה –
בשמפציר בו חבירו עסקינן, דאמר לו בוא ושתה עמי יין ושמן
ודבש, והלה נשבע שלא ישתה, דהיה לו לומר 'שבועה שלא
אשתה עמך', ולא היה צריך לפרש שלא ישתה יין ושמן ודבש כי
מובן מאליו שנשבע על מה שהוא מפציר בו. ואם כן יין ושמן ודבש'
הזכיר בשבועתו, למה לי. על כרחך בשביל לחייב על כל אחת
ואחת בפני עצמו.
הגמרא מביאה הלכה מסוגיא אחרת, ודנה אם היא שייכת גם
בסוגייתנו: תנן התם (לקמן לז) לגבי דין שבועת הפקדון, תנן לי חטין
ושעורין וכוסמין שיש לי בידך, והשיב הלה, 'שבועה שאין לה ביד
כלום', והודה שהם בידו. אינו חייב אלא קרבן אשם אחת, שלא
נשבע אלא שבועה אחת, אבל אם אמר, 'שבועה שאין לה ביד חטין
ושעורין וכוסמין', יש כאן כמה שבועות נפרדות וחייב אשם על כל
אחת ואחת. ואמר רבי יוחנן לגבי משנה זו, אפילו אם אין שוה
פרוטה מכל מין ומין אלא רק פרוטה מכולם יחד, מצטרפת היא
לחייב שבועת הפקדון, משום שכל המינים כלולים בשבועה אחת.
ממשיכה הגמרא: פליגי בה – נחלקו בבאור המשנה ובבאור דברי
רבי יוחנן רב אחא ורבינא, חד אמר, האומר 'שבועה שאין לה ביד
חטין ושעורין וכוסמין' מיתחייב – מתחייב על הפרטים, כלומר
יש בו חיוב שלוש שבועות, על חטין, על שעורין, על כוסמין, אפ"ל
לא מיתחייב – אבל אין אומרים שמלבד זאת יש בו גם שבועה נוספת
הכוללת את הכל, כלומר 'שבועה שאין לה ביד' היא שבועה
שכוללת את כל המינים, ובמה שאמר 'חטין ושעורין וכוסמין' יחד
שבועה בפני עצמה לכל מין ומין, אלא מפרשים שהתכוון לשלוש

שבועות דף כד עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום רביעי) קכז

אכילתו מרשות היחיד לרשות הרבים ובלעו שם בזמן הליכתו, הרי
שזו היא הנחתו ותייב חטאת על הצאה בשבת. אמרו לו חכמים, אין
להחשיב זאת, משום שאינו מן השם – אין חטאת זו באה מאותו
השם הגורם לשאר החטאות, שכולן באות משום שם אכילה, ואילו
זה משום הצאה.
ומכאן קשה על רבא: ואם איתא לסברת רבא שאומרים איסור כולל
באיסור הבא מעצמו, משפחת לה – מוצא אתה חמש חטאות
באכילה אחת, כגון שאמר 'שבועה שלא אוכל תמרים וחלב', מינו
דחיל אתמרים חיילא נמי אכל בכולל. וממה שלא הזכירו חיוב
זה, מוכח שאין שבועה זו חלה, משום שבועה הוא איסור הבא
מעצמו ואינו חל על איסור אחר בכולל.
הגמרא מתרצת שאף על פי שבועה חלה באיסור כולל, לא מנה
התנא חיוב זה, ומביאה שישה טעמים לכך. טעם ראשון: כי קתני –
במשנה זו שונים רק איסורים שהם בגדר איסור הבא מאילוי, אבל
איסור הבא מעצמו לא קתני, ולכן לא הוזכרה בה שבועה. מקשה
הגמרא: והרי איסור הקדש שהוא שני במשנה, איסור הבא על ידי
עצמו הוא, שנעשה הקדש מכח דיבורו. מתרצת הגמרא: המשנה
מדברת בקבוצה, דקדושתו חלה מאליה כשיצא מרחם אמו.
טעם אחר שלא הזכיר התנא חיוב על שבועה: איפצית אימא כי
קתני מידי דלית ליה שאילה – שלא ניתן להתירם על ידי שנשאלים
לחכם, אבל שבועה, דאית ליה שאילה, לא קתני. מקשה הגמרא:
והרי שנינו הקדש, והקדש יש לו שאלה בבכל דבר הקדוש על ידי
מוצא שפתיו. מתרצת הגמרא: הא אוקמינן – הרי כבר העמדנו את
המשנה בקבוצה, ואי אפשר להתיר את קדושת בכור על ידי שאלה
לחכם מאחר שלא חלה מכח הנדר אלא מאליה.
טעם שלישי: איפצית אימא לא הזכיר התנא חיוב שבועה, משום דכי
קתני חיובי קרבן קבוצה, כלומר, שהמין שחייב להקריבו לחטאת הוא
קבוצה, שלעולם מביא בהמה, ואינו משתנה מאדם עשיר לאדם עני,
אבל חיובי קרבן עולה ויורד – קרבן חטאת התלוי בעשירות האדם
ושאם הוא עשיר מביא בהמה, ואם עני מביא עוף, ואם אין ידו משגת
לעוף מביא עשירית האיפה סולת [לא קתני, ולכן לא מוזכר במשנה
חיוב שבועה, שהרי חיוב שבועת ביטוי הוא בקרבן עולה ויורד.
מקשה הגמרא: והרי שנינו במשנה איסור טמא שאכל את הקדש,
דחיבו קרבן עולה ויורד הוא. מתרצת הגמרא: המשנה מדברת
בנשיא, והיינו מלך, ורבי אליעזר היא, דאמר (דוריות ג.) נשיא שהיה
טמא ואכל קדשים בשוגג מביא שעיר לחטאתו, ואינו כשאר העם
שחייבים על כך בקרבן עולה ויורד.
טעם רביעי: רב אשי אמר, התנא לא הזכיר חיוב שבועה משום דכי
קתני מידי דחילא בשיעור – שבמשנה זו שונים רק האיסורים שאין
חיובם חל בשיעור הפחות מכזית, אבל שבועה, דאם פירש שלא
יאכל כל שהוא חילא אפחות משיעור לא קתני. מקשה הגמרא:
והרי הקדש ששני במשנה, וחזיב אשם מעילות בא על שזה פרושה
ואפילו אם אכל פחות מכזית. מתרצת הגמרא: הא בעינן על כל פנים
שזה פרושה, שזהו שיעור מעילה, אבל בשבועה אין שיעור כלל,
ולכן לא הוזכרה במשנה.
טעם חמישי: ורב אשי מאוריך אמר בשם רבי יורא, התנא לא
הזכיר חיוב שבועה משום דכי קתני – שבמשנה זו שונים רק
האיסורים שזדונו בקרת, אבל איסור שזדונו בלאו בלבד, כמו
שבועת ביטוי, לא קתני. מקשה הגמרא: והרי אשם הבא על מעילה
דזדונו אינו אלא לאו, וקתני חיובו במשנה.

משום דהשוי אהשביה – שהחשיב אותם באכילתו, וגילה על עצמו
שאינו קץ בהן, אלא הבא באומר 'שבועה שלא אוכל' מי אהשביה
– וכי הוכיח במעשיו שנבילה חשובה לו כדבר מאכל, כדי שנאמר
שהיא כלולה בכונת לשונו.
אף שכלל הוא שאין איסור חל על איסור, אך אם היה האיסור
האחרון בגדר 'איסור כולל' או 'איסור מוסיף', הרי הוא חל על
הראשון. ועניינם של שני גדרים אלו הוא, שבאשר האיסור האחרון
מוצא מקום לחול בפרט מסוים ושב לא קדם לו איסור אחר, מתוך
כך חל הוא לגמרי, ואפילו לגבי הפרט שהיה עליו איסור מקודם. כגון
חלב של קדשים אסור באכילה משום חלב ומותר להקטרה על
המזבח, וכשנעשה נותר, נוסף על חתיכה זו עצמה איסור הקרבה
ושהיתה מותרת בהקרבה מקודם, ומתוך שחל עליה איסור נותר
לגבי ההקרבה חל הוא גם לענין האכילה, אף שהיתה אסורה
באכילה מקודם (משום חלב), ואופן זה, שהוספת האיסור היא
בחתיכה עצמה, נקרא 'איסור מוסיף'. לעומת זאת, נבילה שהיתה
אסורה באכילה, כשנכנס יום הכפורים מתוך שהוא כלל באיסור את
הדברים הכשרים [שלא היה עליהם איסור אכילה מקודם], חל גם על
נבילה, ודרך זו, שאין ההוספה בחתיכה עצמה אלא בדברים אחרים,
נקראת 'איסור כולל'.
בין התנאים הסוברים שאיסור חל על איסור ב'איסור מוסיף', יש
הסוברים שכמו כן חל ב'איסור כולל' ויש שאין סוברים כן, רבא
מבאר את מחלוקתם: אמר רבא, מאי טעמא דמאן דאית ליה
שאיסור חל על איסור באיסור כולל, ומשיב: מידי דהנה אאיסור
מוסיף – מאותו הטעם שאיסור חל על איסור באיסור מוסיף,
שבשניהם מתוך שהאיסור האחרון חל לגבי הפרט המותר, חל גם על
הפרט האסור מקודם. ומאן (דפטר) דלית ליה איסור כולל אלא
איסור מוסיף בלבד, דעתו דכי אמר איסור מוסיף בקרא חתיכה
בשתי חתיכות לא אמרינן – שסברא זו [שמתוך שחל לזה חל גם
לזה] נכונה בחתיכה אחת, שמתוך שחל עליה שם איסור לענין
שהיתה מותרת בו חל עליה אותו האיסור לגמרי והיינו גם לענין
שהיתה אסורה בו, אבל מחתיכה אחת לשניה אין אומרים שמתוך
שחל האיסור על חתיכה זו [שהיתה מותרת] חל גם לגבי השניה
[שהיתה אסורה].
רבא מביא הלכה התלויה בנושא הנ"ל: ואמר רבא, למאן דאית ליה
איסור כולל, אדם שאמר 'שבועה שלא אוכל תאנים', וחור ואמר
'שבועה שלא אוכל תאנים וענבים', מינו דחיל אענבים חייל נמי
אתאנים – מתוך שחלה השבועה השניה על ענבים חלה גם על
תאנים, ואם אבל תאנים חייב על שתי השבועות. שואלת הגמרא:
פשימא, שהרי זו דוגמא של איסור כולל. משיבה הגמרא: מהו
דתימא, רק באיסור הבא מאילוי אמרינן כולל, אבל באיסור הבא
מעצמו – הבא מכח האדם, כגון שבועה, לא אמרינן כולל. קא
משמע לן.
הגמרא מקשה על רבא: מתיב רבא בריה דרבא, שנינו במשנה
(בריות ג.) יש אוכל אכילה אחת וחייב עליה ארבע חטאות ואשם
אחר. ואלו הן האיסורים שמתחייב מחמתם, טמא שאכל חלב והוא
נותר מן המוקדשין ביום הכפורים, ואם היה שוגג חייב ארבע
חטאות: א. משום חלב, ב. משום נותר, ג. משום יום הכפורים, ד.
משום טמא שאכל קדשים. וחייב אשם אחד משום מעילה, שהרי
נהנה מקדשים. וכל חמשת האיסורים הללו חלים אחד על השני,
חלקם משום איסור כולל וחלקם משום איסור מוסיף. רבי מאיר
אומר אף אם היתה שבת והוציאו לחלב זה בתוך פיו בשעת

המשך ביאור למס' שבועות ליום שלישי עמ' ב

ריש לקיש מאי טעמא לא אמר בריה דחנן שבועה חלה על
איסור נבילה בכולל. משיבה הגמרא: אמר לה ריש לקיש, כי אמרינן
'איסור כולל', והיינו שאיסור הכולל עמו דברים נוספים חל על
איסור אחר,

ואילו לריש לקיש אין דרך להעמידה באופן המוסכם על כולם, שאם
אתה מעמיד בסתם, אינה אלא כשיטת רבי עקיבא והסובר שהנשבע
בסתם שלא יאכל דעתו על כל שהוא, ואם אתה מעמיד במפרש
שלא יאכל חצי שיעור, אינה אלא כחכמים ולא כרבי עקיבא. אלא

מ" איתא בלא אניה – וליכא לאוקומה בשבת ויום טוב, דלמאי קתני "לא הנחת" אי לאו
לאשמועינן אף על גב דליתיה בלא אניה, אי נמי משני אפילו למאן דאמר (מנחות לו,
ב) שבת זמן תפילין הוא. **הוא** מוטיב לה והוא מפרק לה – הוה מצי לאוקומה כרבי יהודה
בן בתירא דלא בעי לאו וזן, אלא ניחא ליה לאוקומה כבבלי עלמא.

ואמר עולא והוא שניכר בו' – תימא: תקשה

למה מנוגד דמזניחין דקתני (שבועות
כט, א). איהו שבועת שוא – נשבע לשנות את
הידוע, הא אינו משנה את הידוע חייב משום
שבועת ביטוי אף על גב דליתיה בלהבא. וכן נמי
מרתנן (שם): "אם לא ראיתי נחש בקורת בית
הבד" משום דאי אפשר להיות, הא אפשר להיות
חייב משום שבועת ביטוי אף על גב דליתיה
ב"אראה בקורת בית הבד" ומיהו, לפי מה
שמפרש רבא דהכי קאמר: באומר "יאסרו כל
פירות שבעולם עלי אם לא ראיתי" בו, ניחא
דלא מצי דייק מהדאי, דשבועה היא מאכילת
פירות. אי נמי, הנהא אפשר שיטרו עד שיראה
נחש בקורת בית הבד, הואיל והוא בעולם.

ידעתי ולא ידעתי מחלוקת – לא היינו
שבועת העדות, דמירי כגון שאינו
צריך עכשיו לאותה עדות. **אחת** אתה מחייבו
בו' – תימא: דבתורת כהנים דריש מ"לאחת"
בשבועה שלא אוכל פת חטין ושעורין וכוסמין
דחייב על כל אחת ואחת, והכא דריש מיניה
דאינו חייב אלא אחתו ויש לומר: דבתורת כהנים
מפיק מ"לאחת" והכא דריש מ"אלה", דמשמע:
מקצת אלה הכתובים בפרשה אתה מחייבו ולא
על כל אלה. אי נמי, מלמד ד"לאחת" קא דריש.
ושמואל דריש כוליה לדרשה דתורת כהנים.
לחייבו על המזיד כשונג – הוה מצי למימר:
לחייבו אפילו מושבע מפי אחרים בלא
עניית אמן, מה שאין כן בשבועת ביטוי.

חדא

**דרבי יהודה בן בתירא ורבנן קמפליגי? דתנן: נשבע לבטל
את המצוה ולא ביטל – פטור, לקיים את המצוה ולא
קיים – פטור; שהיה ברין שיהא חייב בדרבנן רבי יהודה
בן בתירא, דאמר רבי יהודה בן בתירא: ומה אם הרשות
שאנינו מושבע עליה מהר סיני – הרי הוא חייב עליה,
מצוה שמושבע עליה מהר סיני – אינו דין שיהא חייב
עליה? אמרו לו: לא, אם אמרת בשבועת הרשות – שכן
עשה בה לאו בהן, תאמר בשבועת מצוה – שכן לא עשה
בה לאו בהן; וימא, רב דאמר פרבי יהודה בן בתירא,
ושמואל דאמר פרבנן? – אליבא דרבי יהודה בן בתירא
פולי עלמא לא פליגי, השתא לאו והן לא בעי, להבא
ולשעבר בעי? כי פליגי – אליבא דרבנן; שמואל – פרבנן,
ורבי: כי לא מחייבי רבנן בלאו והן – דקתיב "להרע או
להטיב" בהדיא, אבל להבא ולשעבר דמריבויא דקראי
אתו – מחייבי. מותיב רב המנונא: "לא אכלתי היום" ו"לא
הנחתי תפילין היום", "משביעך אני", ואמר "אמן" –
חייב; בשלמא "לא אכלתי" איתיה ב"לא אוכל", אלא
והוא מפרק לה: לצדדין קתני, "לא אכלתי" – לקרבן, "לא
הנחתי" למלקות. מתיב רבא: איזו היא שבועת שוא?
נשבע לשנות את הידוע לאדם, ואמר על עמוד של אבן
שהוא במקום פלוגי שהוא של זהב, ואמר עולא: והוא**

שניכר לשלשה בני אדם; טעמא דניכר, הא לא ניכר – עובר משום שבועת ביטוי, ואמאי? הא
אינו ב"הא של זהב!" הוא מוטיב לה, והוא מפרק לה: ניכר – עובר משום שבועת שוא, לא
ניכר – עובר משום שבועת שקר. אמר אבוי: ומודה רב, באומר לחבירו: "שבועה שאני יודע לך
עדות", ואשתבח דלא ידע ליה – דפטור, הואיל וליתיה בכלל "שאני יודע לך עדות". "ידעתי"
ו"לא ידעתי" – מחלוקת, "העדתי" ו"לא העדתי" – מחלוקת. בשלמא לשמואל דאמר: מילתא
דליתיה בלהבא לא מחייב עליה לשעבר – להכי אפקה רחמנא לשבועת עדות מפלל שבועת
ביטוי. אלא לרב, למאי הלכתא אפקה רחמנא? אמרוה רבנן קמיה דאבוי: לאחיובי עליה תרתי.
אמר להו: תרתי לא מצינו אמריתו, דתנא: "לאחת מאלה" – לאחת אתה מחייבו, ואי אתה
מחייבו שתים. ולאבוי, למאי הלכתא אפקה רחמנא? לכדתנא: ככולן נאמר "ונעלם", וכאן לא
נאמר "ונעלם" – לחייב על המזיד בשונג. אמרו ליה רבנן לאבוי: אימא, במזיד מיחייב חדא,
בשונג מיחייב תרתי! אמר להו, לאו היינו דאמר: "לאחת" – אחת אתה מחייבו, ואי אתה
מחייבו שתים; ואי במזיד, מי איכא תרתי? רבא אמר: משום דהוה דבר שפכלל ויצא לידון
בדבר החדש, אין לך בו אלא חידושו בלבד. – מפלל דאבוי סבר: איתיה לשבועה בעולם? והאמר
אבוי: מודה רב, באומר לחבירו: "שבועה שאני יודע לך עדות" ואשתבח דלא ידע ליה – דפטור,
הואיל וליתיה ב"איני יודע לך עדות"! – הדר ביה אבוי מההיא. ואיפיעית אימא:

חדא

דרבי יהודה בן בתירא – אנשבע לקיים את המצוה פליג, ולא אנשבע שלא לקיים.
שכן לא עשה בה בו' – דאיתיה בהן וליתיה בלאו. וימא רב כרבי יהודה בן בתירא
– דלא בעי לאו וזן, הכי נמי לא בעינן להבא ולשעבר. **אליבא** דרבי יהודה כולי
עלמא לא פליגי – כלומר, דשמואל ודאי תנאי היא, דלא סלקא דעתיה דשמואל

למפטריה אליבא דרבי יהודה בן בתירא.
השתא לאו והן – דכתיב בהדיא "להרע או
להטיב", דמשמע כגון "אוכל" ו"לא אוכל",
לא בעי. להבא ולשעבר – דלא מיפרשי, כל
שכן דלא בעי. כי פליגי **אליבא** דרבנן –
פליגי, דרב אפילו לרבנן אמר למילתיה, ולא
תימא לרב תנאי היא. וכל מקום שיש לשון
זה בגמרא זו היא שיתנה. מי איכא בלא
אניה – בשבועת ביטוי? והא נשבע לבטל את
המצוה הוא! והוא שניכר לשלשה בני אדם
– שכבר ידעו שלשה באותו עמוד שהוא של
אבן הוא ההיא שבועת שוא, דמדיד ידיעו
ביה תלתא בני אדם הוי מפורסם. הכי גרסינן:
ומודה רב באומר שבועה שאני יודע לך
עדות ואשתבח דלא ידע ליה דפטור הואיל
וליתיה באיני יודע לך. ומודה רב בו' – דאף
על גב דלא בעי להבא ולשעבר, לאו והן בעי.
והאומר "שבועה שאני יודע לך עדות", ון
משכחת בה, לאו לא משכחת בה. דליתיה
ב"איני יודע לך", ד"איני יודע לך עדות" לאו
משום שבועת ביטוי חייביה רחמנא להתחייב
בה חרץ לבית דין, אלא משום שבועת
העדות, ואינה אלא בבית דין ובראי להעיד.
ידעתי ולא ידעתי מחלוקת – דרב ושמואל,
דאיתיה בלאו והן וליתיה בלהבא, דנשבע
לבטל את המצוה הוא. להכי אפקה רחמנא
בו' – ופרשה בהדיא ובהאי קרבן גופיה, דאי
לא כתבה בהדיא לא שמינא ליה משבועת
ביטוי, דליתיה בלהבא. אלא לרב למאי
הלכתא כתבה רחמנא – ובהאי קרבן גופיה?
הלא בכלל שבועת ביטוי היא תרתי – אם
ראוי להעיד הוא וכפר בו בבית דין – חייב
שתים, משום שבועת העדות ומשום שבועת
ביטוי. לאחת – בהדיא עניינא כתיב, "כי"
יאשם לאחת מאלה. ולאבוי למאי הלכתא
– אליבא דרב. ככולן – בכל הכתובין בקרבן
עולה ויורד, שבועת ביטוי וטומאת מקדש
וקדשי, נאמר "ונעלם", וכאן – בשבועת
עדות, לא נאמר "ונעלם". במזיד – דליתיה
לשבועת ביטוי. מחייב חדא – משום עדות.
בשונג – דאיכא לחיוביה נמי משום שבועת
ביטוי, מחייב תרתי. לאו היינו דאמר: – לכו
דבהדיא מעטיה קרא מלחייביה תרתי? ועל
כרחיך בשונג הוא דמעטיה קרא, דאי במזיד
מי איכא תרתי? ולמה לי למעוטי, הא אין
חיוב ביטוי במזיד! הכי גרסינן: ואי במזיד לא
איכא תרתי. רבא אמר בו' – כלומר, מי
צריך למעוטיה מ"לאחת", וכי אתא "לאחת"
למעוטיה מחיוב שתים – לאו לעדות וביטוי

שאין

שבועות. פרק שלישי - שבועות שתיים דף כו עמוד א - מותוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) קלג רש"י תוספות

1 שאין בהן הרעה והטבה - "שארזוק צרור לים". תלמוד לומר כי תשבע לבטא -
2 מכל מקום. רבי ישמעאל ששימש בו' - הכי שמיע ליה לרבי יוחנן, שרבי ישמעאל
3 שימש את רבי נחוניא. מאי מיעט מיעט מצוה - דדבר שאי אפשר הוא, והוא הדין
4 למשנה את הידוע לאדם. לא יחל דברו - לא משמע אלא בדבר שאפשר לו לקיים
5 שבועתו, והיינו להבא. לא תשקרו - בשעה
6 שתשבעו לא תצא לשקר. האדם בשבועה -
7 שיהא אדם בשעת שבועה, שיהא לבו עליו.
8 פרט לאנוס - כדמפרש לקמיה, כגון
9 בשבועה לשעבר וכסבור שנשבע באמת.
10 ולקמיה בעי, אם כן שגגת שבועה לשעבר
11 היכי משכחת לה. בשבועה ונעלם -
12 שנתעלמה ממנו שבועה. העלם חפץ - בלא
13 שבועה, לקמן מפרש לה. לכך אנשך - כסבור
14 היית לישבע באמת. אינשי = שכה. אחת
15 היא - אי אתה מוצא העלם חפץ בלא העלם
16 שבועה, וזו היא אינה משנה. אלמא לא - אין
17 אתה מוצא זו בלא זו? בתמיה, והא משכחת
18 לה בו'. עלה דהאי פת - שאכל, וגבי דהאי
19 פת העלם שבועה היא, כסבור שלא נשבע
20 עליה, שהרי סבור שהיא של שעורים. חזינן
21 בו' - כבר פירשתינו אצל העלם טומאה
22 ומקדש בשילחי "דיעות הטומאה". לא שגא
23 - ופטור.

איו

1 חדא מינייהו רב פפא אמרה. "רבי ישמעאל אומר: אינו
2 חייב אלא על העתיד לבא". תנו רבנן: "להרע או
3 להטיב", אין לי אלא דברים שיש בהן הרעה והטבה,
4 שאין בהן הרעה והטבה מנזן? תלמוד לומר "או נפש כי
5 תשבע לבטא בשפתים". אין לי אלא להבא, לשעבר
6 מנזין? תלמוד לומר "לכל אשר יבטא האדם בשבעה",
7 דברי רבי עקיבא. רבי ישמעאל אומר: "להרע או להטיב"
8 - להבא. אמר לו רבי עקיבא: אם כן, אין לי אלא דברים
9 שיש בהן הטבה והרעה, דברים שאין בהן הרעה והטבה
10 מנזן? אמר לו: מרבוי הכתוב. אמר לו: אם ריבה הכתוב
11 לכך, ריבה הכתוב לכך. שפיר קא אמר ליה רבי עקיבא
12 לרבי ישמעאל! אמר רבי יוחנן: רבי ישמעאל ששימש את
13 רבי נחוניא בן הקנה שהיה דורש את כל התורה פוקה
14 בכלל ופרט, איהו נמי דורש בכלל ופרט; רבי עקיבא
15 ששימש את נחום איש גש וז' שהיה דורש את כל התורה

16 פוקה ברובה ומיעט, איהו נמי דורש ריבה ומיעט. מאי רבי עקיבא דדריש ריבוי ומיעוט? דתניא:
17 "או נפש כי תשבע" - ריבה, "להרע או להטיב" - מיעט, "לכל אשר יבטא האדם" - חזר וריבה,
18 ריבה ומיעט וריבה - ריבה הכל; מאי ריבה? ריבה כל מילי, ומאי מיעט? מיעט דבר מצוה. ורבי
19 ישמעאל דריש כלל ופרט: "או נפש כי תשבע לבטא בשפתים" - כלל, "להרע או להטיב" -
20 פרט, "לכל אשר יבטא האדם" - חזר וכלל, כלל ופרט וכלל - אי אתה דן אלא פעין הפרט, מה
21 הפרט מפורש להבא, אף כל להבא; אהני כלל לאתווי אפילו דברים שאין בהן הרעה והטבה
22 להבא, אהני פרטא למעוטי אפילו דברים שיש בהן הרעה והטבה לשעבר. - איפוך אנא! אמר
23 רבי יצחק: דומיא ד"להרע או להטיב", מי שאיסורו משום "כל יחל דברו", יצאתה זו שאין
24 איסורו משום "כל יחל דברו" אלא משום "כל תשקרו". רב יצחק בר אבין אמר, אמר קרא: "או נפש כי תשבע לבטא בשפתים", מי
25 שהשבועה קודמת לביטוי, ולא שהביטוי קודמת לשבועה, יצא זה "אכלתי" ו"לא אכלתי", שהפעשה קודם לשבועה. תנו רבנן: "האדם
26 בשבועה" - פרט לאנוס, "ונעלם" - פרט למזיד, "מנזן" - שנתעלמה ממנו שבועה; וכול שנתעלמה ממנו חפץ? תלמוד לומר: "בשבועה
27 ונעלם", על העלם שבועה הוא חייב, ואינו חייב על העלם חפץ. אמר מר: "האדם בשבועה" - פרט לאנוס. היכי דמי? בדרב פהנא
28 ורב אסי כי הוו קיימי מקמי דרב, מר אמר: שבועתא דהכי אמר רב, ומר אמר: שבועתא דהכי אמר רב. כי אתו לקמיה דרב, אמר פחד
29 מינייהו. אמר ליה אידך: ואנא בשיקרא אישתבעי? אמר ליה: לכך אנשך. "ונעלם ממנו" - שנתעלם ממנו שבועה, וכול שנתעלם ממנו
30 חפץ? תלמוד לומר: "בשבועה ונעלם ממנו", על העלם שבועה הוא חייב, ואינו חייב על העלם חפץ. מחכו עליה במערבא: בשלמא
31 שבועה משפחת לה בלא חפץ, כגון דאמר: "שבועה שלא אוכל פת חטין" וכסבור "שאוכל" קאמר, דשבועתיה אינשי, חפצא דכיר;
32 אלא חפץ בלא שבועה היכי דמי? - כגון דאמר: "שבועה שלא אוכל פת חטין" וכסבור של שעורים קאמר, דשבועתיה דכיר ליה, חפצא
33 אינשי. - כיון דחפצא אינשי להו היינו העלם שבועה? אלא אמר רבי אלעזר: דא דא אחת היא. מתקיף לה רב יוסף: אלמא חפץ בלא
34 שבועה לא משפחת לה? והא משפחת לה כגון דאמר: "שבועה שלא אוכל פת חטין", והוישטי דו לסל ליטול פת שעורין ועלתה בידו
35 של חטין, וכסבור שעורים היא ואכלה, דשבועתיה דכיר ליה, חפצא הוא דלא ידע ליה! אמר ליה אבין: כלום מחיביבת ליה קרנן אלא
36 אמאי דתפיס בידיה, העלם שבועה הוא! לישנא אחרנא, אמר ליה אבין לרב יוסף: סוף סוף קרנן דקא מייתי עלה דהאי פת מיהת
37 העלם שבועה הוא! ורב יוסף אמר לך: כיון דכי ידע ליה דחטין הוא פריש מיניה - העלם חפץ הוא. בעא מיניה רבא מרב נחמן: העלם
38 זה וזה בידו, מהו? אמר ליה: הרי העלם שבועה בידו וחייב. - אדרבה, הרי העלם חפץ בידו ופטור! אמר רב אשי: חזינן, אי מחמת
39 שבועה קא פריש - הרי העלם שבועה בידו וחייב, אי מחמת חפץ קא פריש - הרי העלם חפץ בידו ופטור. אמר ליה רבינא לרב אשי:
40 כלום פריש משבועה אלא משום חפץ, כלום פריש מחפץ אלא משום שבועה! אלא לא שגא. בעא מיניה רבא מרב נחמן:

איו

1 חדא מינייהו רב פפא אמרה - דמלך בטר אבי ורבא, כדמוכח בפרק בתרא דמסכת מועד
2 קטן (כו, א), ולא היו יודעים התלמידים אם מדעתו אמרה או משום רבו.
3 מיעט דבר מצוה - דזה מצי למימר: מיעט דבר דליתיה בלאו וזקן, ולשמואל מילתא
4 דליתיה בלהבא. וצריך לומר דשקולים הן, דלמנא דדריש ריבה ומיעט וריבה לית
5 לן למעוטי אלא חדא מילתא. ולא שקדמה
6 ביטוי לשבועה - ואנא האי קרא לגלויי על
7 "להרע או להטיב" דממעט לשעבר, אבל בהאי
8 לחודיה לא סגי. אתא לכך אנשך - נראה דלאו
9 למפטריה מקרבן גרידא קאמר, שלא יצטרך
10 לכתוב על פנקסו שיביא חטאת שמינה לכשיבנה
11 בית המקדש. אלא אפילו עונש נמי ליכא,
12 כדמוכח בפרק "ארבעה נדרים" (נדרים כה, ב)
13 דאמר התם: כשם שנדרי שגגות מותרין כך
14 שבועות שגגות מותרות. ומפרש, היכי דמי
15 שבועות שגגות? כדרב כהנא ורב אסי דכל חד
16 וחד אדעתיה שפיר משתבע, ולא דמי לההיא
17 ד"השולח" (גיטין לה, א) שאמרה "יהנה סם
18 המות באחד מבניה", שנענשה. דגבי ממון שאני,
19 דמעיקרא דזה לה למיזק שוטפה לבא ליה
20 שבועה אם תאבדנו. ומידו תימה: אמאי לא
21 מיבעיא תרי קראי, חד לפטור מקרבן וחד לפטור
22 מעונש, כדאשכחן בפרק שני דנדרים (זו, א) גבי
23 נשבע לבטל את המצוה דמיבעי לן תרי קראי וחד
24 לפטור מקרבן וחד לפטור ממלקות? ויש לומר
25 דלא דמי כלל, דהתם שפיר מיבעי לן תרי קראי
26 חד למיפטור שונג מקרבן וחד למיפטור מויד
27 ממלקות, אבל הכא כשפטור שונג - פטור לגמרי
28 מקרבן ומעונש. וההיא דסוף פרק "ארבעה אחין"
29 (יבמות לג, א) דקאמר: לרבי חייא בר קפרא
30 שקורי משקר ולבר קפרא רבי חייא שקורי משקר
31 - לא לענין עונש שבועה קמיבעיא ליה היאך
32 אירע תקלה על ידם, אלא במה היה טועה לומר
33 ששמע מרבי כדבריו.

ואי

שבועות דף כו עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שישי) קלה

בשבעה/ ויש לדרוש 'בשפתיים' ולא בלב. גמר בלבו שתחול עליו
השבועה, מניין שהיא חלה, תלמוד לומר 'לכל אשר יבטא האדם
בשבועה', והוא ריבוי לשבועה על ידי מחשבה. ולא כפי שאמר
שמואל ששבועה במחשבה אינה חלה.
הגמרא מתקשה בדברי הברייתא: הא גופה קשיא – הברייתא קשה
מצד עצמה, אמרת בתחילתה, 'בשפתיים' ולא בלב, והדר אמרת –
וחזר ואומר, גמר בלבו מניין שהוא חייב, ומביא מקור לכך, נמצא
שדברי הברייתא סותרים. רב ששת מיישב את הברייתא: אמר רב
ששת, הא לא קשיא – קושיא זו אינה קשה, שיש לפרש דהכי
קאמר, 'בשפתיים' ולא שגמר בלבו להוציא בשפתיו ולא הוציא,
שבזה אין שבועה חלה מאחר שלא נתכוין שתהיה שבועה עד
שיוציאנה בשפתיו. גמר בלבו סתם מניין שהשבועה חלה, תלמוד
לומר 'לכל אשר יבטא', בא הפסוק לרבות ששבועה חלה במחשבה.
ומסיים רב ששת: אלא לשמואל קשיא – עדיין קשה מהברייתא על
דברי שמואל (ושאמר שאין שבועה חלה במחשבה).
רב ששת מתרץ את הברייתא לשיטת שמואל: אמר רב ששת, תריין
ואימא הכי – תרץ את הברייתא ואמור בכונתה כך, 'בשפתיים' ולא
שגמר בלבו להוציא בפיו 'שבועה שלא אוכל פת חמין', ונתקלה
לשונו להוציא בפיו 'שבועה שלא אוכל פת שיעורין', שאין שבועה
חלה כלל. גמר בלבו להוציא בפיו 'שבועה שלא אוכל פת חמין'
ונתקלה לשונו להוציא 'שבועה שלא אוכל פת' סתם וולא אמר
'חמין', מניין שנאסר בפת חטים, תלמוד לומר 'לכל אשר יבטא
האדם', לרבות שגם באופן זה חלה השבועה.
הגמרא מקשה על שמואל מברייתא נוספת: מיתני, שנינו בברייתא,
נאמר בענין הנודר להביא קרבן וכגון האומר 'הרי עלי להביא
עולה', 'מוציא שפתיך תשמוך ועשית כאשר נדרת' (דברים כג כד), אין
לי שחייב לקיים את נדרו אלא כשהוציא בשפתיו (וכמו שכתוב
'מוציא שפתיך'), גמר בלבו שיביא קרבן מניין שחל הנדר, תלמוד
לומר 'כל נדיב לב הביאו חח ונזם וטבעת וכומן כל פלי זהב' וגו'
(שמות לה כב), מכאן שנדר חל בנדבת הלב בלבד, בלא הוצאה בשפתיו.
וכן ראוי לכאורה לומר בענין שבועה, וקשה על דברי שמואל.
מתרצה הגמרא: שאני התם בענין נדרי הקדש, משום דקתיב (שם)
'כל נדיב לב', אבל בענין שבועה לא כתוב שתחול במחשבה.
מקשה הגמרא: ונגמר מיה – ונלמד שבועה מנדרי הקדש ב'במה
מצינו'. משיבה הגמרא: אין ללמוד דין זה ב'במה מצינו', משום דהו
תרומה וקדשים שני בתובין הפאין באחד – משום שדין זה נאמר
בפירוש בשני כתובים נפרדים, אחד בתרומת מלאכת המשכן,
שנאמר (שמות שם) 'כל נדיב לב הביאו' וגו', והשני בקדשים, שנאמר
(דברים הימים ב כט לא) 'יכל נדיב לב עלות', ובא ללמד בזה שהנודר בלב
להביא קרבן עולה, נדרו חל, והכלל הוא שכל שני בתובין הפאין
באחד אין מלמדן – כל מקום שדין מסוים נאמר בפירוש בשני
כתובים שונים, אין למדים אותו ב'במה מצינו' לשאר מקומות.
מדקדקת הגמרא: הניחא – הדבר מיושב למאן דאמר ששני כתובים
הבאים כאחד אין מלמדן, אלא למאן דאמר ששני כתובים הבאים
כאחד מלמדן, מאי איכא למימר, מדוע לא למדו מנדרי הקדש
לשבועה. מתרצת הגמרא: משום ששבועה ונדרי הקדש הוו – הם
חולין וקדשים, כלומר, שבועה אין ענינה להקדש והרי זה חולין,
אבל נדרי הקדש, ענינם לקדשים, וכלל הוא שחולין מקדשים לא
גמרינן – אין למדים.

איזו היא שגגת שבועת ביטוי לשעבר שחייב עליה קרבן, הרי אי
דיע – אם ידע בשעת השבועה שהוא נשבע לשקר, מיד הוא ופטור
מקרבן, ואי דלא ידע שדבריו שקר, וחשב שעל אמת הוא נשבע,
אזכור הוא ופטור מקרבן, שכן למדנו בברייתא לעיל (ע"א) מ'האדם
בשבועה' (ויקרא ה ד), שאם היתה לו טעות בשעת השבועה נחשב אונס
ופטור מחיוב שבועה. משיב רב נחמן: אמר ליה, באומר יודע אני
שבועתי זו שאני נשבע לשקר אסורה, אכל אני יודע אם תיבין
עליה קרבן או לאו. וכיון שנעלמה ממנו ידיעת חיוב קרבן, נחשב
שוגג, וחייב חטאת.
תנאים נחלקו (שבת טט) לגבי העושה עבירה במזיד אך שכח שהיא
מעבירות שחייבים עליהן חטאת, האם דינו כשוגג קרבן או לא.
לדעת מונבו, שגגת קרבן שמה שגגה, וחייב, ואילו לדעת חכמים
שגגת קרבן אין שמה שגגה ופטור. הגמרא מבררת אם תירוצו של רב
נחמן נאמר דווקא בשיטת מונבו. שואלת הגמרא: במאן – לפי איזו
שיטה אמר רב נחמן שאם לא ידע שחייבים קרבן על שבועת ביטוי
נחשב שוגג וחייב חטאת. לכאורה דווקא במונבו, דאמר שגגת קרבן
שמה שגגה.
משיבה הגמרא: אפילו תימא – אמור אפילו שדברי רב נחמן כרפנן.
שעד כאן לא פליגי רפנן עליה דמונבו אלא בכל התורה כולה –
בעבירות שזדון בכרת דלאו חידוש הוא שעל שגגת חייב חטאת,
אכל הקא, בשבועת ביטוי, דחידוש הוא שחייבים עליה קרבן, דבכל
התורה כולה לא אשכחן – לא מצינו לאו שאין בו כרת, דמיתני –
שמביאים על שגגת קרבן חטאת, דקלפין – שהרי למדנו (שבת טט)
מעבודה זרה, שכמו שבעבודה זרה קרבן שלה בא על העבירה
שזדונה כרת, אף בכל התורה אין חייבים חטאת אלא על עבירה
שזדונה כרת, והקא מיתני – ואילו כאן, בשבועת ביטוי, מביא קרבן
אף שאין בה כרת, וכיון שקרבן זה חידוש הוא, אפילו רפנן מודו
למונבו, ששגגת קרבן שמה שגגה.
הגמרא עוסקת בנידון מדיני שגגות: בעא מיניה רבינא מרבא, נשבע
על פכר שלא יאכלנה, ומסתבן עליה – מוכרח לאוכלה מחמת
סכנת נפשו, ושכח משבועתו ואכלה, מהו, האם חייב קרבן.
הגמרא תמחה על שאלתו: הלא מסתבן שיבוא לשאול אם מותר לו
לאכול כיכר זו לישרי ליה מר – תתיר לו משום פקוח נפש, אם כן אין
בידו עבירה כלל, ופטור מקרבן. מפרשת הגמרא: אלא כך שאל
רבינא, אדם שמצמצער מחמת הרעב, עד שגם אם היה זוכר את
שבועתו היה אוכל את הכיכר במזיד, ושכח את השבועה ואכלה
בשגגת שבועה, מאי, האם חייב קרבן. אמר ליה רבא לרבינא, תנינא
זאת בברייתא, מי ששכח מידעתו – שאם היתה לו ידיעה בשעת
העבירה שיש בכך איסור היה שב ממעשיו מחמת ידיעה זו, מביא
קרבן על שגגתו, אבל מי שלא שכח מידעתו – שלא היה שב
מהעבירה מחמת ידיעת האיסור, אין מביא קרבן על שגגתו. ואדם
זה, שגם לולא שכחת השבועה היה עובר עליה במזיד מחמת צערו,
גם כן אינו שב מידעתו, ופטור מקרבן.
הגמרא דנה בענין שבועה במחשבה: אמר שמואל, גמר בלבו שיחול
עליו איסור שבועה, אין שבועה חלה, אלא צריך שיוציא בשפתיו,
שנאמר (ויקרא ה ד) 'לבטא בשפתיים', למדנו שאין הנשבע חייב עד
שיוציא שבועה בשפתיו.
מקשה הגמרא: מיתני, שנינו בברייתא, נאמר (ויקרא שם) 'או נפש כי
תשבע לבטא בשפתיים להרע או להטיב לכל אשר יבטא האדם

משנה

נאמר בתורה (ויקרא ה-ד) 'או נפש כי תשבע לבטא בשפתים להרע או להיטיב וגו'. ויהיה כי יאשם לאחת מאלה וגו'. והביא את אשמו לה', ופסוק זה עוסק בחיוב קרבן שבועת ביטוי, במי שנשבע לעשות דבר מה או נשבע שלא לעשותו, ועבר בשוגג על שבועתו. משנתנו דנה האם פסוק זה כולל גם שבועה בדבר מצוה.

נשבע לבטל את המצוה, בין מצות עשה ובין מצות לא תעשה, ועבר בשוגג על שבועתו ולא ביטל את המצוה, פטור מקרבן שבועת ביטוי. נשבע לקיים את המצוה, ועבר בשוגג על שבועתו ולא קיים, פטור מקרבן שבועת ביטוי, כיון שהוא מושבע ועומד מהר סיני לקיים את כל המצוות, ואין שבועה חלה על שבועה.

מבאר המשנה: יש צורך לכתוב שהנשבע לקיים מצות עשה ושגג ועבר על שבועתו, פטור מקרבן, לפי שהיה בדין שיהא חייב קרבן, וכדברי רבי יהודה בן בתירא הסובר שהנשבע לקיים מצוה חלה עליו השבועה אף שמושבע כבר מהר סיני, וחייב קרבן כשעובר עליה בשוגג, וטעמו, שכך אמר רבי יהודה בן בתירא, מה אם דבר הרשות שאינו מושבע עליו מהר סיני לקיימו, אף על פי כן אם נשבע לעשות ולא עשה הרי הוא חייב קרבן, מצוה שהוא מושבע עליה מהר סיני לקיימה, וכי אינו דין וקל וחומר) שאם נשבע לקיימה ולא קיימה, שיהא חייב קרבן כשעובר על שבועתו.

מבאר המשנה את טעמים של חכמים החולקים עליה: אמרו לו חכמים, לא – אין ללמוד כן בקל וחומר, מפני שאם אמרת בשבועת הרשות שחייב קרבן, הרי זה משום שכן עשה בה לאו בהן – שכשם שיכול הוא להשבע לעשות דבר הרשות, כך יכול להשבע שלא לעשותו, ומתקיים הפסוק 'להרע או להיטיב' המלמד ששבועה חלה רק אם יכול להשבע להרע לעצמו או להשבע להיטיב לעצמו, ולכן יש בה חיוב שבועת ביטוי, אך האם תאמר כן גם בשבועת מצוה, שלא עשה בה לאו בהן – שלא מתקיים בה 'להרע או להיטיב', שהרי אם נשבע לבטל את המצוה, ולא ביטל, אף לדברי רבי יהודה בן בתירא הוא פטור מקרבן, וכיון שאינו יכול להשבע לבטל את המצוה, אינו יכול להשבע אף לקיים את המצוה.

גמרא

התבאר במשנה ששבועת ביטוי שייכת רק בדברים השייכים ב'לאו והן', הגמרא מביאה ברייתא המבארת לפי זה את הפסוק 'להרע או להיטיב' שנאמר בפרשה זו: תגזר, ויכול היית לומר שהנשבע לבטל את המצוה, ושגג ולא ביטל, יהא חייב קרבן, ולפי זה נפרש ש'להרע' האמור בפסוק היינו לבטל את המצוה ולהרע לנפשו, תלמוד לומר 'להרע או להיטיב', ובפסוק זה השוה הכתוב הרעה להטבה, לומר לך, מה הטבה' האמורה בפסוק היא בדבר שעשייתו היא רשות, וכמו שיוכח להלן, אף 'הרעה' היא בדבר הרשות, והיינו הטבה או הרעה לגופו, לפיכך אוציא מכלל חיוב שבועת ביטוי את מי שנשבע לבטל את המצוה ולא ביטל, שהוא פטור, משום שאין לו רשות לבטל את המצוה, ואינו בכלל פרשה זו. ממשכיה הבריייתא: יכול היית לומר שהנשבע לקיים את המצוה, ולא קיים, שיהא חייב, ולפי זה 'להיטיב' האמור בפסוק, היינו שנשבע להיטיב עם נפשו, תלמוד לומר 'להרע או להיטיב', ללמדך, מה הרעה היא בדבר הרשות, ולא בדבר מצוה, וכמו שיוכח להלן, אף הטבה רשות, אוציא מכלל פרשה זו את מי שנשבע לקיים את המצוה ולא קיים, שהוא פטור.

ממשיכה הבריייתא לבאר: יכול היית לומר שהנשבע להרע לעצמו, כלומר לחבול בעצמו, ולא הרע, יכול יהא פטור, תלמוד לומר 'להרע או להיטיב', מה הטבה עוסקת בדבר הרשות, אף הרעה עוסקת בדבר הרשות, לפיכך אביא – אוסיף לכלל החייבים בשבועה זו את מי שנשבע להרע לעצמו ולא הרע, שהרי הרשות בידו להרע לעצמו או להמנע מכך, ואינו מוזהר שלא להרע לעצמו. יכול היית לומר שהנשבע להרע לאחרים – לחבול בהם, ולא הרע, שיהא חייב, תלמוד לומר 'להרע או להיטיב', מה הטבה שדיבר בה

הכתוב, היינו בדבר הרשות, אף הרעה שדיבר בה הכתוב, היינו בדבר הרשות, ולכן אוציא מכלל פרשה זו את מי שנשבע להרע לאחרים ולא הרע, לפי שאין הרשות בידו להרע לאחרים, וכיון שחבלה באחרים היא הרעה שאין לו רשות לעשותה, הרי היא ממועטת מפרשת שבועת ביטוי.

מבאר הבריייתא: מניין לרבות בפרשה זו של שבועת ביטוי הטבת אחרים, כגון הנשבע לתת מתנה לחבירו, אף שלא מתקיים בו הכתוב 'להרע או להיטיב' שהרי אסור לו להרע לאחרים, תלמוד לומר 'או להיטיב', ותיבת 'או' מיותרת ובאה ללמד שהנשבע להיטיב לאחרים ועבר על שבועתו חייב. ואיזו היא הרעה אחרים שאין השבועה חלה עליה, כגון שנשבע ואמר אכה את פלוני ואפצע את מוחו, שלא חלה שבועתו, ואם עבר עליה, פטור.

כפי שהתבאר, הבריייתא נוקטת כדבר פשוט שהפסוק 'להרע או להיטיב' עוסק בדבר הרשות, הגמרא מבררת מנין זאת לבריייתא. מקשה הגמרא: ויפא דקראי בדבר הרשות בתיבי – ומנין לך שהפסוקים שבפרשה זו עוסקים רק בדבר הרשות, דלמא בדבר מצוה בתיבי – שמא הפסוק עוסק גם בדבר מצוה שהוא מוזהר עליו לעשותו או שלא לעשותו, ו'להרע' היינו שנשבע שלא לאכול מצה בליל פסח, וזו הרעה גמורה, שמרע לגופו בזה שאינו אוכל, וגם מרע לנפשו שאינו מקיים מצוה. ו'להיטיב', היינו שנשבע לאכול מצה בליל פסח, שזו הטבה גמורה, שאוכל ומטיב לגופו, וגם מטיב לנפשו שמקיים מצוה.

מתרצת הגמרא: לא סלקא דעתך – אין להעלות על הדעת שהפסוק עוסק גם בדבר מצוה, דבעינן – משום שצריך שה'הטבה' תהיה דומיא ד'הרעה' – דומה להרעה, וזאת כשנקיש הטבה להרעה. ו'הרעה' דומיא ד'הטבה', והיינו כשנקיש להיפך, את ההרעה להטבה, ומחמת שעלינו להקיש זה לזה באחת משתי האפשרויות, מוכח שהפסוק דיבר רק בנשבע על דבר הרשות. ומבאר הגמרא: דאקיש – יש לי להקיש הרעה להטבה, ולומר, מה הטבה לעצמו, דהיינו שנשבע לאכול דבר מה, אינה בביטול מצוה, שהרי אם נשבע להיטיב לגופו על ידי עברה, כגון לאכול ביום כיפור או חמץ בפסח, אין זו הטבה אלא הרעה, שהרי מרע לנפשו, ובדאי הכוונה להטבה שנשבע לקיים מצוה, כגון לאכול מצה בליל פסח, שהיא הטבה גמורה, לגופו ולנפשו, אף הרעה שנשבע שלא לאכול, אינה בביטול מצוה, אלא בקיום מצוה, וכגון שנשבע שלא לאכול חמץ בפסח. אך זה לא יתכן, שהרי באופן זה הרעה גופה הטבה היא – ההרעה עצמה שמרע לגופו בכך שאינו אוכל, היא הטבה לנפשו, שמקיים בכך מצוה. וכיון שהטבה כבר נאמרה בפסוק, אם כן למה כתבה התורה הרעה, אלא על כרחך ההרעה היא בדבר הרשות, וכיון שהוקשו הרעה והטבה זו לזו, אם כן גם הטבה היא בדבר הרשות. נמצא שעל ידי ההיקש של הרעה להטבה, וההטבה מוכיחה שהפסוק אינו מדבר בביטול מצוה, וההרעה מוכיחה שהפסוק אינו מדבר בקיום מצוה, ועל כרחך שהפסוק מדבר רק בדבר הרשות.

הגמרא מבאר שאפשר להקיש גם בהיפך כדי להוכיח שהפסוק עוסק בנשבע על דבר הרשות: וכן אקיש הטבה להרעה, מה הרעה – שנשבע שלא לאכול, אינה בקיום מצוה, כגון שנשבע שלא יאכל חמץ בפסח, שאין זו הרעה אלא הטבה שמטיב לנפשו בקיום המצוה, אלא ההרעה היא בביטול מצוה, כגון שנשבע שלא לאכול מצה בליל פסח, כך אף הטבה שנשבע לאכול אינה בקיום מצוה, בנשבע לאכול מצה בפסח, אלא בביטול מצוה, כגון שנשבע שיאכל חמץ בפסח. אך זה לא יתכן, שהרי הטבה גופה – עצמה, אף שמטיב עם גופו ונפשו, מכל מקום הרעה הרעה היא, שמרע לנפשו שמבטל מצוה, והרעה כבר כתובה בפסוק. ועל כרחך שהטבה היא כשנשבע בדבר הרשות, וכיון שהוקשו הרעה והטבה זה לזה, אם כן גם הרעה היא בדבר הרשות. נמצא שעל ידי ההיקש של הטבה להרעה, ההרעה מוכיחה שהפסוק אינו מדבר בקיום מצוה, וההטבה מוכיחה שהפסוק אינו מדבר בביטול מצוה, ומוכח שהפסוק מדבר רק בדבר הרשות.

מקשה הגמרא: אי הכי – אם כך שאתה מקיש את ההרעה וההטבה זו לזו, בדבר הרשות נמי לא משפחת לה – גם בדבר הרשות אי

שבועות. פרק שלישי - שבועות שנים דף כז עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזלץ)" קלז
רש"י
תוספות

1 **לְקַיִּים** המצוה פטור שהיה בדין שהוא חייב דברי רבי יהודה בן בתירא - בקנטרס גורס
2 "כדברי רבי יהודה בן בתירא", ולא גרס "דברי", משום דבמתניתין קתני פטור,
3 ולרבי יהודה בן בתירא הוי חייב כדקתני לקמן במתניתין. ולרבינו יצחק בר אשר היה נראה
4 לקיים גירסת הספרים, דמודה רבי יהודה שנשבע שלא לאכול נבילה ואכל דפטור, דאין
5 איסור חל על איסור. ולעיל (כג, ב) נמי פריך גבי
6 נבילה: מושבע ועומד מדר סיני הוא, משמע
7 דליכא מושבע דפליג. ודוקא בלקיים המצוה כגון
8 לישוב בסוכה או לאכול מצה מחייב רבי יהודה.
9 וטעמא כדאמר בגדרים (ה, א): מנן שנשבעין
10 לקיים המצוה, שנאמר "נשבעתי ואקיימ", והכי
11 נמי מחייב עליה קרבן. והכי איתא בירושלמי
12 דב"שלא אוכל נבילה" ואכל מודה רבי יהודה
13 דפטור, דאי תימא חייב - ליתנא, לא, אם אמרת
14 בשבועת הרשות שכן עשה בה לאו כחן
15 כלאו, תאמר בשבועת מצוה שלא עשה בה לאו
16 כחן וכן כלאו. פירוש "חן כלאו" - שאוכל
17 נבילות כמו שלא אוכל נבילות. אלא ודאי מודה
18 רבי יהודה בן בתירא דפטור. והשתא רסין
19 "דברי רבי יהודה" שפיר, דהכל מדרבי יהודה בן
20 בתירא. והכי פירושו: לקיים מצוה פטור, דהיינו
21 שלא אוכל נבילות. ויש מקום שבדין חייב, כגון
22 לישוב בסוכה, דברי רבי יהודה בן בתירא.
23 **מצוה** שמושבע עליה מדר סיני - תימא: מהאי
24 טעמא נמי אמאי אן איסור חל על איסור? ואי
25 משום דילפינן בפרק "כל הבשר" (חולין ק"ג, ב)
26 מיזמנו בו כי יחללוהו? פרט לזו שמוחללת
27 ועומדה, וילפינן מינה דכחן טמא שאכל תרומה
28 טמאה פטור, אם כן היכי עביד קל וחומרי? נימא
29 איסור שאינו חל על איסור יוכיחו
30 **תלמוד** לומר להרע או להטיב - דק דרשא
31 לא אתיא כרבי עקיבא, דלדידיה אמר
32 לעיל (כו, א) דדרוש בריבוי ומיעוט, ומאי מיעט
33 מיעט דבר מצוה.
34 **מה** הטבה רשות - פירושו: שאינה בביטול
35 מצוה. והכי מפרש לה לקמן. **אביא**
36 נשבע להרע לעצמו - כולי דק בבא לא צריכא,
37 אלא לאשמועינן דאדם רשאי לחבול בעצמו,
38 דפלוגא הוא בחיובין (בבא קמא צ"א, ב).
39 **נשבע** להרע לאחרים - חל בבא נמי לא
40 צריכא, ומשום סיפא דבעי לרבו
41 הטבת אחרים נקט לה. **דלמא** דבר מצוה
42 כתיבי - פירושו: אף דבר מצוה. אבל אין לפרש
43 דלמא דבר מצוה לחוד כתיבי. מודקאמר לקמן:
44 אלא אי אמרת דבר מצוה כתיבי מאי מיעט.
45 ולימא דמיעט דבר מצוה כתיבי מאי מיעט.
46 להחללמו דבדבר הרשות כתיבי, ד"להרע
47 ולהטיב" משמע נמי בהרעת הגוף ובהטבת הגוף.
48 **דלמא** דבר מצוה כתיבי - קראי, "להרע" -
49 כגון "לא אוכל מצוה", שהיא הרעה גמורה,
50 שמרע לגופו ולנפשו. ו"להטיב" - כגון "אוכל
51 מצוה", שהיא הטבה גמורה. ומושבע אחר בפני עצמו
52 ולנפשו. **אי** הכי דבר הרשות נמי למשכחת
53 לה - תימא: דבדבר הרשות משכחת לה שפיר
54 הרעה דומיא דהטבה והטבה דומיא דהרעה: מה
55 הטבה שאינה בביטול מצוה ומותר לעשות, דאם
56 לא כן לאו הטבה היא - אף הרעה שמוותר
57 לעשות, כגון "לא אוכל ככר זו", ומה הרעה
58 שאינה בקיום מצוה שאין חובה לעשות - אף
59 **מדאיצטריך** או לרבות הטבת אחרים
60 - תימא: אם כן למה להו לרבנן למימר במתניתין: תאמר בשבועת מצוה שלא עשה בה לאו כחן? ובעינן
61 הטבה דומיא דהרעה דבדבר הרשות ולא פירכא היא, דנדי דקיום מצוה לא כתיב הכא מכל מקום נילף מקל וחומר.

1 **משנה** שהיה בדין שהוא חייב - הנשבע לקיים ולא קיים. "כדברי רבי יהודה בן
2 בתירא" גרסין, ולא גרסין "דברי רבי יהודה", והכי קאמר: נשבע לקיים ולא קיים
3 פטור, שאילו לדברי רבי יהודה בן בתירא היה בדין לחייבו. **שלא עשה בה לאו כחן**
4 - וקרא כתיב "להרע או להטיב". **נמרא** יכול נשבע לבטל את המצוה וכו' -
5 ותהא זו קרייה הרעה, שהוא מרע לעשות
6 שמבטל את המצוה. מה הטבה רשות -
7 לקמיה מפרש לה. יכול נשבע לקיים כו' -
8 ותהא זו קרייה הטבה, שהוא מטיב לקיים
9 מצוה. מה הרעה רשות - לקמיה פריך: ממאי
10 דקראי ברשות כתיבי. תלמוד לומר או
11 להטיב - "או" יתירה לדרשא. מה הטבה -
12 לעצמו, דהיינו "אוכל". **שאינה בביטול מצוה**
13 - כגון "אוכל ביום הכפורים" או חמץ בפסח,
14 דהא לא קרי הטבה שהרי גורם רעה לנפשו,
15 אלא בקיום מצוה כגון "אוכל מצה בלילי
16 פסח". אף הרעה דלא אוכל - שאינה בביטול
17 מצוה, כגון "לא אוכל מצה", אלא בקיום
18 מצוה כגון "לא אוכל חמץ", אם כן למה לי
19 דכתבה דך הרעה? הטבה היא לענין מצוה,
20 והא כתבה: ואקיש הטבה להרעה מה הרעה
21 - ד"לא אוכל" - שאינה בקיום מצוה, כגון
22 "לא אוכל חמץ בפסח", דהיא לא הרעה
23 מיקריא לענין מצוה. אף הטבה - ד"אוכל" -
24 שאינה בקיום מצוה כגון "אוכל מצה", אלא
25 בביטול מצוה כגון "אוכל חמץ בפסח". ואם
26 כן הטבה זו הרעה היא, והא כתבה: הכי
27 גרסין: **אי** הכי בדבר הרשות נמי לא
28 משכחת לה אלא מדאיצטריך או לרבות
29 הטבת אחרים שמע מינה לאו בדבר מצוה
30 כתיבי כו' - והכי פירושו: אי הכי, בדבר
31 הרשות נמי איכא לאקשווי כי האי גוונא:
32 אקיש הרעה להטבה, מה הטבה "דאוכל"
33 שאינה בדבר רע לגופו, כגון "אוכל דבר
34 שקשה לגוף", דהיא לאו הטבה מיקריא
35 אלא דבר המהנה. אף הרעה ד"לא אוכל" -
36 שאין שבועה זו רעה לגופו אלא הטבה, כגון
37 "לא אוכל דברים הקשים לגוף", ואם כן
38 הרעה הזאת הטבה היא לו, והא כתיבי ליה
39 הטבה. ואקיש הטבה להרעה, מה הרעה
40 ד"לא אוכל" לא נשבע על דבר הקשה,
41 דהיא לאו הרעה מיקריא אלא בדבר הטוב
42 לגוף נשבע שלא יאכלנו, אף הטבה ד"אוכל"
43 - כגון שנשבע בדבר הרע לו, שתהא שבועה
44 רעה לו. אם כן הטבה גופה הרעה היא.
45 **השתא הרעת אחרים** - דהיא מצוה
46 איתרבא, הטבת אחרים דקיום מצוה היא
47 מיבעיא? והאי או מיבעי ליה לחלק - דאי
48 כתיבי "להרע ולהטיב" הוה אמרינן עד
49 דמשתבע אתריותיה. **אבי** קלל אמו קלל -
50 בראש המקרא סמך קללה לאביו, ובסופו
51 סמך קללה לאמו. ומשמע אחד בפני עצמו
52 - וריבויא דסיפיה דקראי. **ומיבעי ליה עצמו**
53 מקלל לאחר מיתה, והכי מפרש לה
54 בסנהדרין.
55 **ומשינ:**
56 **קלל, דברי רבי יאשיה;** רבי יונתן אומר: **מישמע שניהם פאחד ומשמע אחד בפני עצמו,**
57 **תלמוד לומר:** "אביו ואמו קלל" - אביו קלל, אמו
58 **קלל,** רבי יאשיה; רבי יונתן אומר: **מישמע שניהם פאחד ומשמע אחד בפני עצמו,**
59 **תלמוד לומר:** "אביו ואמו קלל" - אביו קלל, אמו
60 **קלל,** רבי יאשיה; רבי יונתן אומר: **מישמע שניהם פאחד ומשמע אחד בפני עצמו,**
61 **תלמוד לומר:** "אביו ואמו קלל" - אביו קלל, אמו

שבועות דף כז עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) קלט

שואלת הגמרא: אם החידוש במשנה הוא שלא חלה שבועה על
שבועה, למה לי למיתני – מדוע שנינו במשנה 'שבועה שלא אוכל
שבועה שלא אוכל' / שהם שתי לשונות שבועה, הרי התנא היה
יכול להשמיענו דין זה בלשון אחת ולומר 'שבועה שלא אוכל
שבועה שלא אוכל'. משיבה הגמרא: הא קא משמע לן – דבר זה
רצה התנא להשמיענו, משמע שלא חלה השבועה השניה, הוא
משום דאמר תחילה 'שלא אוכל כבר זו', וחדר – וחור ואמר 'שלא
אוכל' / דרך באופן זה לא מיתני הנשבע אלא חד – חיוב אחד
על אכילתו, משום שבשבועה השניה לא אסר על עצמו יותר
משאסר בראשונה, שהרי בראשונה שאמר 'לא אוכל' אסר על עצמו
אפילו בית מהכבר, וכשחזר ונשבע 'לא אוכל' שמשמעותה לא
אוכל את כולה לא נוסף איסור שהרי כבר נאסר בכל כזית שבה, ולכן
לא חלה השבועה השניה. אבל אם אמר תחילה 'שלא אוכל' /
וחדר אמר 'שלא אוכל כבר זו', מיתני תרתי – חיוב שנים, שהרי
בשבועה הראשונה נאסרה רק אכילת כל הכבר, ובשניה נוסף איסור
אף באכילת כזית, ולכן חלה השניה, ובאכילת כזית מתחייב מחמת
השבועה השניה, ואם סיים את כולה חיוב גם מחמת הראשונה.
וחילוק זה הוא בדרבא – כפי שאמר רבא, דאמר רבא, אם נשבע
ואמר 'שבועה שלא אוכל כבר זו', אסר על עצמו 'אכילה' מהכבר,
וכיין שאלו מנהגות פניות שזוהו שיעור אכילה, חייב, אך אם אמר
'שבועה שלא אוכל' / משמעות דבריו היא שלא יאכל את כולה,
ואינו חייב עד שיאכל את כולה.
שנינו במשנה: שבועה שלא אוכל כבר זו, שבועה שלא אוכלנה,
שבועה שלא אוכלנה, ואכלה, אינו חייב אלא אחת כו'.
שואלת הגמרא: אמנם שתי השבועות הראשונות שנקט התנא הם
כדי ללמד שאין שבועה חלה על שבועה, אבל הא תו למה לי –
מדוע נצרך התנא להוסיף שוב 'שבועה שלא אוכלנה'. משיבה
הגמרא: הא קא משמע לן – דבר זה בא התנא ללמדנו, חייב הוא
דלכא – רק לענין החיוב נאמר שלא חלה השבועה השניה ואינו
חייב אלא אחת, הא שבועה איכא – אבל עצם השבועה קיימת לענין
זה דאי משפחת רוחא חילא – שאם היא תמצא מקום שהשבועה
הראשונה אינה אוסרת, באופן זה תחול אף שבועה זו וחייב אם עבר
עליה. שואלת הגמרא: למאי הלכתא – לענין איזה הלכה נאמר דין
זה שהשבועה השניה קיימת. משיבה הגמרא: לדרבא, דאמר רבא,
שאם נשאל לחכם על השבועה הראשונה והתירה לו, מתברר
למפרע שלא חלה כלל שהרי חכם עוקר את הגדר למפרע וכאילו
לא נשבע מעולם ועלית לו השבועה השנייה תחתיה, ונאסר בכבר
מחמתה, ואם יאכלנה חיוב מחמתה, וכן אם נשאל גם על השניה,
חלה השבועה השלישית.
שואלת הגמרא: לימא מסייעא ליה – האם נאמר שיש סיוע לדברי
רבא מברייתא ששנינו בה, מי שנדר שתי תקופות של נזירות, ומנה
את ימי הנזירות הראשונה והפריש עליה תקופה, ואחר כך נשאל
אז חכם על הנזירות והתירה לו ועקרה מעיקרה, עלתה לו
הנזירות השנייה בימים שמנה עבור הראשונה ואינו צריך למנות שוב
לשם השניה, ואת הקרבן שהפריש לראשונה מקריב לשם השניה.
וזהו דברי רבא שאף ששבועה שניה על אותה הכבר אינה חלה,
אולם אם ישאל על הראשונה ותיעקר, תחול השניה ונאסר בכבר.
דוחה הגמרא: הכי השתא – וכי כך נראה בעיניך עתה, לסייע
מברייתא זו לדברי רבא, והרי אינם דומים זה לזה, לפי שהתם – שם,
בשתי נזירות, הנזירות השניה מיהא איתא – מכל מקום קיימת אף
בלי שבטלה הראשונה, משום דכי מני לראשונה – כשיסיים למנות
את ימי הנזירות הראשונה, עדיין פני מיהדר מימנא לשניה – צריך
הוא לחזור ולמנות את ימי השניה אף בלא שאלה על הראשונה,
ומשום כך לא בטלה השניה אלא היא קיימת וממתינה שיהיה לה
מקום לחול כשתבטל הראשונה. אבל הכא – כאן, בשתי שבועות,
אם אינו נשאל על הראשונה, השבועה השנייה מי איתא כלל – האם
היא קיימת כלל, שנאמר שהיא ממתינה לחול, והלא מיד כשנשבע
את השניה היו דבריו לבטלה שהרי לא היה לה מקום לחול ובטלה
השבועה לגמרי, ואף אם נשאל אחר כך על הראשונה אין השניה
קיימת כדי לחול.

עד שיפירום – שיפרש לך היתוב 'איש אשר יקלל את אביו ואמו
יחידיו, מות יומת', שאם היה כתוב כך, היינו לומדים שאין חיוב מיתה
עד שיקלל את שניהם. וכיון שרבי יאשיה סובר שתיבת 'או' אינה
מיותרת ואי אפשר לרבות ממנה הטבת אחרים, אם כן מנין שהפסוק
להרע או להיטיב אינו עוסק גם בשבועה על דבר מצוה.
מתרצת הגמרא: אפילו תימא רבי יאשיה, אף רבי יאשיה יכול
לסבור שהפסוק אינו עוסק בדבר מצוה, הואיל ופסוק לה פרי
עקיבא, דדריש רבוי ומיעוט (ואייתר ליה או לחלק), כלומר,
שדורש את הפסוק 'להרע או להיטיב' ברבוי ומיעוט ורבוי, שהרבי
מרבה את כל מיני השבועות, והמיעוט ממעט מין שבועה אחת,
ומעתה, אי אמרת בשלמא שפירבך הרשות בתיב, יש לומר
שהמיעוט ממעט דבר מצוה, והיינו בנשבע לבטל את המצוה, ואם
התמעטה שבועה לבטל את המצוה, ממילא התמעטה מקרבן גם
שבועה לקיום מצוה שהרי אינה בלאו ודן. אלא אי אמרת שהפסוק
גם פירבך מצוה בתיב, ממאי קא ממעט – מה בא הפסוק למעט,
והלא אם יש חיוב קרבן בדבר מצוה, קל וחומר שיש לחייב קרבן גם
בכל שאר השבועות, ועל כרחך שהכתוב ממעט שבועה בדבר מצוה.
שנינו במשנה: אמר רבי יהודה בן בתירא, מה אם דבר הרשות כו'
שאינו מושבע עליו מהר סיני הרי הוא חיוב עליו, מצוה שהוא
מושבע עליה מהר סיני אינו דין שיהא חיוב עליה. אמרו לו, לא אם
אמרת בשבועת הרשות שכן עשה בה לאו כהן, תאמר בשבועת
מצוה שלא עשה בה לאו כהן, שאם נשבע לבטל ולא ביטל פטור.
הגמרא מבארת את סברות המחלוקת. שואלת הגמרא: והלא רבנן,
שפיר קאמרי ליה – היטב השיבו לו לרבי יהודה בן בתירא,
שבבועת הרשות חלה כיון שיכול להתקיים בה הפסוק 'להרע או
להיטיב', ואילו בשבועת מצוה שאינו יכול להשבע על ביטולה, אינו
יכול להשבע אף על קיומה.
משיבה הגמרא: ורבי יהודה בן בתירא אמר לך, אטו תמכת
אחרים – וכי שבועה נשבע להיטיב לאחרים, כגון לתת מתנה
לחבירו, שלמדנו מתיבת 'או' שהשבועה חלה, לאו – האם אין זה כך,
שאף על גב דליתא בקבל הרעת אחרים, כלומר שאם ישבע להרע
לחבירו, לא תחול השבועה, ונמצא שבשבועה להיטיב לאחרים אין
מתקיים הפסוק 'להרע או להיטיב', ורבי רחמנא – ומכל מקום ריבתה
התורה הטבת אחרים מתיבת 'או' וחייבה בקרבן, הכא נמי בקיום
מצוה, אף על גב דליתיה – שאינה חלה בביטול מצוה, רביתיה
רחמנא – התורה רבתה אותה לחיוב, על ידי לימוד של קל וחומר.
ממשיכה הגמרא ומבארת: ורבנן ישיבו לרבי יהודה בן בתירא, שם
בהטבת אחרים מתקיים הפסוק 'להרע או להיטיב', שהרי התם, אף
שאינו יכול להשבע להרע לאחרים, מכל מקום איתיה בלא איטיב
– הוא יכול להשבע שלא יטיב. אולם הכא, שבבועה לקיים מצוה, מי
איתיה בלא אקיים – וכי הוא יכול להשבע שלא יקיימה, נמצא
שבשבועה לקיים מצוה לא מתקיים כלל הפסוק 'להרע או להיטיב',
ולכן השבועה אינה חלה.

משנה

משנתינו ממשכה לעסוק בדיני שבועת ביטוי: אדם שאמר על כבר
שלפניו, שבועה שלא אוכל כבר זו, וחור ואמר שבועה שלא
אוכלנה, וחור ואמר שבועה שלא אוכלנה, ואכלה, אינו חייב אלא
אחת – חיוב אחד, משום שאין שבועה חלה על שבועה, ומתחייב רק
על הראשונה.
מסיימת המשנה: זו היא שבועת פטוי – כל הדינים שהוזכרו בפרק
זה עד כאן הם מדיני שבועת ביטוי, שחייבין על דוניה – שהעובר
עליה במזיד חייב מכות, ועל שנגתה – והעובר על שבועתו בשוגג,
חייב קרבן עולה ויזיר – קרבן חטאת המשתנה לפי עושרו של
החוטא. אולם בשבועת שוא המבוארת במשנה הבאה (לקמן בט'),
חייבין על דוניה מכות, ועל שנגתה פטור.

גמרא

הגמרא מבארת את הטעם לשינויי לשונות השבועה שבמשנה.

א.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורנא שניאור זלמן - אדמו"ר הזקן - בעל התניא והשו"ע

שולחן ערוך - הלכות שבת

1 **ב.** וְכֵן לֹא יִמְלֵא אָדָם קַעְרָה שְׁמֵן וַיִּתְּנָהּ בְּצֵד חֵנֶר וַיִּתֵּן רֹאשׁ הַפְּתִילָה בְּתוֹכָהּ בְּשִׁכְבִּיל שֶׁתְּהֵא שְׂוֹאֶבֶת מִתְּשֻׁמֵּן
2 שֶׁבְּתוֹכָהּ גִּזְרָה שְׁמָא יִסְתַּפֵּק מִמֶּנָּה כִּיּוֹן שְׂאִינָה מְחֻבֶּרֶת לְנֶרֶס:

חלק ב סימן רסה, דין כלים הנתנים תחת הנר סעיף ב

הלכות רבנות

ו] שְׂאִינָה מְחֻבֶּרֶת לְנֶר - ואין בדלים מלהסתפק ממנה
הנר מלא שמן, או שדולק רק בזכות השמן ששואב מהכלי
השני. כמבואר החשש בזה בסעיף הקודם, ואין חילוק בין אם

שולחן ערוך - הלכות בציצת הפת

אבל לדברי האומרים שפת הבאה בכיסנין היא פת גמורה
שנלושה במים לבד אלא שאח"כ מילא אותה דבש או במיני
פירות או עשה ממנה עוגות דקות יבשות וכוססין אותו לתיאבון
ואף שבשעת לישיה היה לחם גמור וגם נאפו בתנור כלחם גמור
אעפ"כ אין מברכין עליהם המוציא וברכת המזון הואיל ואין
דרך רוב בני אדם לקבוע עליהם כל שכן עיסה שנלושה במים
ואח"כ בישלה או טיגנה במשקה או בדבש שבודאי הטיגון
בדבש אינו גרוע ממילוי בדבש האפוי בתנור שמבטלו מתורת
לחם גמור שהרי המילוי אינו אלא בפנים ובטיגון כל העיסה
היא שרויה בדבש ובלושה ממנו בכולה וגם לא נאפית בתנור
כלל.

וכבר נתבאר למעלה שמן הדין יש להקל בדברי סופרים וכל
שכן כאן שהמנהג להקל בכל ענין:

יז וכל זה כשיש תאר לחם על העיסה אחר הטיגון והבישול
כגון שנאפית במחבת אלא שהיה שם מעט מים שנתבשלה
בהם בשעת אפייתה או מעט משקה שנטגנה בהם בשעת
אפייתה כמו פשטיד"א ופלאדי"ן וקרעפלי"ן.

אלא שהפשטידא ופלאדי"ן שהן ממולאות בבשר וגבינה יש
אומרים שהן פת הבאה בכיסנין אפילו אם נאפו בתנור ואין
מברכים עליהם המוציא וברכת המזון בלא קביעות סעודה
לדברי הכל ואם אוכלן בתוך הסעודה נפטורות בברכת הפת
אפילו הן מטוגנות מפני שהן באין לתבשיל ולמזון ולא לקנוח
ותענוג כיון שהן ממולאים בבשר וגבינה ולא בפירות.

אבל מיני עיסה שנתבשלו בקדרה (כמו ורימזלי"ך בל"א שקורין
בארצנו לאקשי"ן וכן קרעפלי"ך במקומות שאין אופים אותן
כלל במחבת שיש בה משקה אלא מבשלים אותן תחלה ואחר
כך מטגנים אותן) אין עליהם תאר לחם כלל ואין להחמיר בהם
כלל שלא לאכלם בלא המוציא וברכת המזון אפילו בקביעות
סעודה ואפילו הן חתיכות גדולות שיש בכל אחת כזית ויותר:

יח במה דברים אמורים בעיסה שנתבשלה אבל לחם גמור
שנתבשל לא נתבטל מתורת לחם ע"י בישול אפילו לסברא
האחרונה ואפילו ע"י טיגון ומברכים עליה המוציא וברכת
המזון אפילו בלא קביעות סעודה ואפילו אם נימוח בבישול ולא
נשאר מכל פרוסה אלא כזית.

טו אבל כל דבר שבלילתה עבה לגמרי שיש עליו תורת לחם
בשעת לישיה יש אומרים שאפילו ריככו במים ועשאו
סופגנין ובשלו במים או טיגנו במשקה לא נתבטלה תורת לחם
ממנו לענין המוציא וברכת המזון כמו שלא נתבטלה ממנו לענין
חלה ואם אוכלו בתוך הסעודה נפטר בברכת הפת כמו שאר
לחם גמור ואפילו אוכלו לקנוח ולתענוג בלבד.

ויש אומרים שנתבטל ממנו תורת לחם על ידי בישול או טיגון
ואפילו אוכל ממנו שיעור קביעות סעודה אינו מברך אלא בורא
מיני מזונות ומעין ג' ואפילו אם הוא בענין שקרוי לחם לענין
חלה כגון שבשעת לישיה לא היה בדעתו לבשלו או לטגנו ואחר
כך נמלך שהוא חייב בחלה לפי שבחלה הכל הולך אחר גלגול
הקמח במים שאז חל חיוב חלה ולפיכך כשהיתה עליו תורת
לחם בשעת לישיה שהיתה בלילתה עבה מיד חל עליו חיוב חלה
ושוב לא נפקע ממנו ע"י בישול וטיגון אבל לענין המוציא
וברכת המזון הכל הולך אחר האפיה כשנעשה ראוי לאכילה וכל
שלא נאפה בתנור או במחבת בלי משקה אינו קרוי לחם ואם
אכלו בתוך הסעודה לקנוח ולתענוג אינו נפטר בברכת הפת.

וירא שמים יוצא ידי שניהם ולא יאכלנו אלא בתוך הסעודה
למזון ולשובע אבל המנהג להקל כסברא אחרונה (כי כן עיקר):

טז ואף לסברא הראשונה יש אומרים שא"צ לברך המוציא
וברכת המזון אלא כשאוכל שיעור קביעות סעודה שאל"כ
די בברכת בורא מיני מזונות ומעין ג' כמו לפת הבאה בכיסנין
שהוא ג"כ לחם גמור לחלה ואעפ"כ כיון שאין דרכם של בני
אדם לקבוע עליה אין מברכין עליה המוציא וברכת המזון אף
על מיני טיגון ג"כ אין דרך לקבוע סעודה עליהם (ולפי דבריהם)
אף לסברא הראשונה צריך לברך עליהם בורא מיני מזונות בתוך
הסעודה אם אוכל מהם מעט לקנוח ולתענוג.

ויש חולקים (ואומרים שאינם דומין) לפת הבאה בכיסנין שהיא
ג"כ לחם גמור לדברי האומרים שהיא פת שנלושה במשקין או
מי פירות אבל מיני טיגון שבשעת לישיה היו לחם גמור לא
נפקע מהם שם לחם גמור ע"י טיגון או בישול לענין המוציא
וברכת המזון כמו שלא נפקע מהם לענין חלה לסברא הראשונה.

אפילו נשרו תחלה במים עד שהלך תאר הלחם מהם כיון
שעכשיו יש בהם כזית צריך לברך עליו המוציא וברכת המזון
שבכזית א"צ תאר לחם ואפילו לש אותם ברותחין של כלי שני
ואפילו אם לש אותם במשקין ומי פירות אין להם דין פת הבאה
בכיסנין שכיון שהיו לחם גמור מתחילתם אינן יוצאים לעולם
מתורת פת אלא א"כ אין בכל אחד כזית (ואינן מגובלים יחד
בדרך לישא אלא מחוברים בלבד ע"י איזה משקה המדבקם זה
עם זה או שנשרו בתוכו עד שהלך מהם תאר הלחם)).

ואפילו אם אחר הלישה טגנן במשקה או אפילו בישראל בקדירה
לא נתבטלו מתורת לחם כמו שבכזית לחם גמור לא נתבטל
מתורת לחם ע"י טיגון ובישול.

ומכל מקום אם עירב בהם קמח וטגנן בשומן או שאר משקים
יש להסתפק אם נלך אחר הרוב (שהוא הקמח והשומן) ואין
מברכים עליהם המוציא וברכת המזון אפילו בקביעות סעודה)
וכן אם לש אותם עם שומן וקמח הרבה מהם אם נלך אחר
הקמח ולא יברך המוציא וברכת המזון אלא בשיעור קביעות
סעודה אחר האפיה כדין קמח שנלוש בשומן או במשקין ומי
פירות ונאפה בתנור כי אפשר שכמו שמין דגן חשוב ואינו בטל
ברוב בשאר מינים כך לחם גמור אינו בטל ברוב מפני חשיבותו
אפילו בקמח של מין דגן.

אבל אם לש אותם ברותחין מכלי ראשון כיון שיצאו מתורת
לחם בשעה שנתבטלו ברותחין ולא היה בהם כזית בכל פירור
הרי דינם כקמח שנלוש שמברכין עליו בורא מיני מזונות אחר
הטיגון אע"פ שיש בו כזית:

כא יש מי שאומר שהשורה פתו ביין אדום הואיל ונשתנית
צורתה על ידי זה בטל ממנה תאר לחם ואם אין בכל
פרוסה כזית מברך בורא מיני מזונות ומעין ג' אפילו אוכל
שיעור קביעות סעודה.

וגם א"צ לברך בורא פרי הגפן על היין הבלוע בפת מפני שהוא
טפל אליה וכן השורה פת שמברכין עליו בורא מיני מזונות
ביי"ש או בשאר משקין א"צ לברך על המשקין הבלועים בה
אבל אם בירך על הפת המוציא א"צ לברך כלל על שאר משקין
אפילו בדרך שתייה שאין מברכין על שתייה שבתוך הסעודה
כמ"ש בסי' רי"ב וכן כשנותנים יין בקערה עם המלח לטבל בו
הבשר א"צ לברך על היין מפני שהוא טפל לבשר והבשר כבר
נפטר בברכת המוציא כמו שיתבאר בסי' קע"ז:

חלק א סימן קסח, על איזה מיני פת מברכין טעמים טרכא

אבל פרוסה פחותה מכזית בין שהיתה פרוסה גדולה ונחלקה
בבישול בין שהיתה פחותה מכזית קודם שנתבטלה יצאה
מתורת לחם ע"י בישול לענין ברכה אפילו אם נראה שיש בה
תאר לחם שכיון שנתבטל אינו חשוב תאר לחם ומברך בורא
מיני מזונות ומעין ג' אפילו אם אוכל שיעור קביעות סעודה
מפירורים פחותים מכזית ואפילו נדבקו על ידי הבישול ויש
בהם עתה כזית ויותר בכל חתיכה אלא שקודם הבישול לא היה
בכל אחד בפני עצמו כזית.

והוא שנתבטלו בכלי ראשון אבל אם הניחם בקערה ועירה
עליהם מכלי ראשון תלוי במחלוקת שנחלקו בעירוי אם מבשל
ככלי ראשון אם לאו לכן יש למנוע שלא לאכלם כי אם בתוך
הסעודה אם נראה שיש עליהם תאר לחם דהיינו שניכר וידוע
שהוא לחם.

אבל אם הלך מהם תאר הלחם על ידי העירוי ואפילו פירורים
השרויים במים צוננים שהלך מהם תאר הלחם על ידי שרייה זו
מברך עליהם בורא מיני מזונות ומעין ג' אפילו אם אוכל שיעור
קביעות סעודה שכבר נתבטלו ויצאו מתורת לחם לגמרי כיון
שאין כזית בכל אחד וגם לא תאר לחם וכל שהמים מתלבנים
מחמת הפירורים כבר הלך מהם תאר הלחם והוא הדין לחתיכות
פת שמייבשין על הגחלים ושוורין אותו בשכר שאם אין כזית
בכל אחד ואין תאר לחם מברכין עליהם בורא מיני מזונות:

יט וכן פירורי לחם שמחברים ומדבקים אותם בקערה בדבש
או חלב או מרק אם אין עליהם תאר לחם מחמת זה ואין
בכל אחד בפני עצמו כזית אין מברכים עליהם המוציא וברכת
המזון אפילו בקביעות סעודה כמו בבישול וטיגון לסברא
האחרונה שנתבאר למעלה שכן עיקר.

אבל פירורי לחם שאינן מחוברים יחד אע"פ שאין עליהם תאר
לחם מפני שהן דקין ביותר מברכין עליהם המוציא וברכת
המזון אפילו בלא קביעות סעודה אפי' על פירור אחד דק כקמח
מברך המוציא שכיון שהוא פת בפני עצמו בלי תערובת שום
משקה בתוכו המחברו ומדבקו אינו יוצא מתורת פת לעולם
ואפילו אם נותן פירורים דקים לתוך איזה משקה לפי שעה
לרככם ואינם שוהים בתוכו עד שילך תאר הלחם מעליהם ע"י
שרייה זו מברך עליהם המוציא אע"פ שאין עליהם תאר לחם
מחמת שהם דקים ביותר ואפילו אם נותנם במשקה חם שהיד
סולדת בהם אם הוא בכלי שני שאינו מבשל:

כ וכן אם פיר הלחם לפירורים דקים כקמח וחזר וגבלם יחד

לקוטי תורה

אם עצמו בימות החול ליום השבת, כמאמר מי שטרח
בערב שבת (דוקא) יאכל בשבת, היינו, שאי אפשר
להתקדש בקדושתו ית' ביום השבת, בלי היגיעה
והטירחא להתכונן לכך בימות החול.

[הכנה זו כוללת שני פרטים:]

בלומר שישמור מחול לשבת.

תוכן הפרק: עשיית שבת בנפש בימות החול, על ידי
תפלה, כהכנה ליום השבת

**אך הנה אמרו רז"ל מי שמרח בערב שבת יאכל
בו, לבד כתיב ושמרו בני ישראל את השבת
לעשות בו.**

בלשון "ושמרו בני" את השבת לעשות גו" נכלל
ג"כ זה שהאדם צריך "לעשות את השבת" ע"י שמכין

1 הפירוש הפנימי ב"ושמרו בני" את השבת לעשות
2 גו" הוא לא רק השמירה מעשיית מלאכה ביום
3 השבת, אלא "שישמרו מחול לשבת" [וכפי שפירש
4 האריז"ל הלשון "שומרי שבת" - "שאנו בני" משמרים
5 .. מחול לשבת"], היינו שאנו שומרים על השבת
6 תמיד, כאדם השומר על חפץ יקר תמיד, שיהי' מוכן
7 בשעה שיצטרך להשתמש בו.

8 ושמירה זו באה לידי ביטוי בההכנה בחול ליום
9 השבת.

10 גם לתקן בעצמו ולעשות בנפשו את השבת שיהיה
11 באמת כך.

12 ועוד זאת מדגיש הכתוב - "ושמרו בני" את
13 השבת) לעשות את השבת" - עשי' לשון תיקון, והיינו,
14 שמוטל על האדם לתקן את נפשו במשך ששת ימי
15 המעשה, שתהא ראוי' באמת "להתקדש בקדושתו
16 ית'".

17 כלומר: הפירוש הפנימי ב"ושמרו בני ישראל את
18 השבת לעשות את השבת" הוא, שהכנת האדם בחול
19 ליום השבת (הנרמזת בלשון "ושמרו בני" את השבת",
20 כנ"ל) היא בכך שעושה בחינת "שבת בנפשו [עוד]
21 בימות החול".

22 והשמירה הזאת לעשות שבת בנפשו בימות החול,
23 הוא על ידי התפלה.

24 וכיצד עושה אדם "שבת" בנפשו בימות החול?
25 הרי זה על ידי התפלה שבכל יום. שכן, בשעת התפלה
26 האדם מנתק את עצמו מכל צרכיו הגשמיים וענייני
27 עולם הזה ומשתדל בכל כוחו לידבק באלקות, שזהו
28 מעין השבת שהיא קדש לה'.

29 [להלן יבאר בפרטיות יותר ענין ההכנה בימות החול
30 ליום השבת, והטעם שהכנה זו תלוי' בתפלה דוקא:]

31 כי הנה בתקונים אמרו כי התפלה היא סולם מוצב
32 ארצה וראשו מגיע השמימה ומלאכי אלהים עולים
33 ויורדים בו.

34 בתיקוני זהר פירש, שהסולם שראה יעקב בחלומו,
35 שעל ידו "מלאכי אלקים עולים ויורדים בו", רומז על
36 התפלה (כי התפילה היא כסולם שאפשר לעלות ולרדת
37 בו, מפני שהתפלה נותנת כח בנבראים להגבי' את
38 עצמם עד שיתעלו ויגיעו לשרשם למעלה -
39 "השמימה", ומאידך - על ידי התפילה "יורדים" כל
40 הגילויים העליונים וה"משכות" למטה).

41 [והולך ומבאר ענין "עליית וירידת מלאכי אלקים"
42 בעבודת התפלה של כל אדם:]

43 מלאכי אלהים הם המצוות, שהם מלאכים, שלוחי
44 דמלכא, וכמ"ש בתנחומא פ' ויגש היו מכבדין את
45 המצוות שהן שלוחי, ושלוחו של אדם כמותו.
46 - "מלאך" פירושו "שליח", ולכן נקראו המלאכים
47 בשם זה, מפני שהם שלוחי הקב"ה; ועל פי מה
48 שאמרו רז"ל שגם המצוות הן "שלוחי דמלכא" -
49 שלוחי ה', ניתן לפרש "מלאכי [שלוחי] אלקים" גם
50 על המצוות.

51 [וביאור תוכן הענין שהמצוות נק' בשם "שלוחי"
52 ("מלאכי אלקים") וענין "שלוחו של אדם כמותו" גבי
53 מצוות:]

54 ובמקורם הם אברים דמלכא, והיינו עד"מ כמו
55 שעל ידי אברי הגוף מתפשט[ת] הנשמה לפעול
56 פעולתה, כך על ידי המצוות נמשך ומתפשט גילוי
57 אלהותו ית'.

58 איתא בתקוני זהר דרמ"ח מצוות עשה הן "רמ"ח
59 אברין דמלכא", וביאור משל זה (שהמצוות נק'
60 "אברים" של הקב"ה כביכול), שכמו שכוחות הנפש
61 נמשכים ומתגלים על ידי אברי הגוף, שבכל אבר
62 מתפשט הכח המיוחד לו מהנפש, והכח מתגלה ופועל
63 על ידי האבר ההוא (כמו השכל במוח, ראיי' בעין,
64 שמיצה באוזן, דיבור בפה וכו'), כך בנמשל, שהאור
65 האלקי מאיר ומתפשט למטה על ידי מצוותיו של
66 הקב"ה, שעל ידי כל מצוה ומצוה (שהיא כמו "אבר"
67 של הקב"ה כביכול) נמשך גילוי מיוחד של אור אין
68 סוף ב"ה השייך למצוה זו, בזה העולם.

69 וזהו תוכן הענין שהמצוות נק' "שלוחי" - ושלוחו
70 של אדם כמותו - כי על ידי שניתנו המצוות למטה,
71 ניתן הכח שאורו של הקב"ה (ה"משלח") יתפשט
72 ל"מקום רחוק", הוא עולם הזה הגשמי, והוא כעין
73 השליח שנשלח למקום רחוק מן המשלח ועומד שם
74 במקום המשלח.

75 ועלייתן למעלה למקורן הוא על ידי התפלה.
76 ע"פ הנ"ל נמצא, שבמצוות יש שתי מדרגות:
77 האור האלקי השייך למצוה, אשר מקורו של אור זה
78 (ששם הוא מתגלה בכל תוקפו) הוא למעלה, בעולמות
79 עליונים; ומעשה המצוה למטה, שעל ידו נמשך אור
80 אלקי זה למטה.

ולזה ממשיך:]

ולבאר ענין זה, הנה חז"ל תקנו לומר קודם כל מצוה אשר קדשנו במצותיו, שעל ידי המצות מתעלים בקדש העליון.

לפני כל מצוה אנו אומרים "אשר קדשנו במצותיו", ולכאורה הרי פשיטא שהמצוות הן של הקב"ה (והול"ל "אשר קדשנו במצותיו"), אלא הפירוש הפנימי בזה הוא, דהכוונה של "קדשנו במצותיו" היא שקדשנו באור האלקי המתפשט במעשה המצוות, להיותם מצוותיו של הקב"ה (וכמבואר לעיל דבכל מצוה יש אור אלקי השייך למצוה זו); ועל ידי קיום מצוה אנו מתקדשים בקדושתו ואורו ית' המאירים "במצותיו".

וזהו "אשר קדשנו במצותיו", שעל ידי המצוות מתעלה אדם בקדושתו ית' (המתפשטת במצוותיו) - "קדש העליון".

ולפיכך, אף שבתפלה מתקשר האדם לה' ומתעורר באהבה ויראה ודביקות, מ"מ ההתקדשות בקדושתו ית' נפעלת רק ע"י קיום מצוות מעשיות, ולכן רק על ידן ניתן לאדם להכין את עצמו "לשמור את השבת", לפי שזהו ענין השבת - "להתקדש בקדושתו ית'".

[אלא שלכאורה צריך ביאור, הרי המצוות רובן ככולן נחלתבו בדברים גשמיים וענייני עולם הזה (ל' התניא פרק ד'), וכיצד יתכן לומר שדוקא במצוות גשמיות מאיר "קודש העליון", עוד יותר מעבודת התפלה של האדם (עבודה שבלב).

וזהו שממשיך:]

והענין הוא, דהנה כתיב אני כבדתי רענן ב', פירוש, ברוש הוא מין ארז שעדיין לא הזקין, והוא רך ורענן כשהוא בלחותו, שאז יכולים לבופפו למטה, ובשביל שהוא גבוה שבאילנות וכשמניחין עליו איזה דבר כשנכפף למטה הנה כשחוזר לאיתנו מגביה את הדבר ההוא למקום גבוה מאד.

הפירוש הפשוט בכתוב הוא, שהקב"ה אומר לישראל (כשעושים תשובה מחטא עבודה זרה) ש"כמו ברוש הלח הרטוב שכופפין ראשו אצל שרשיו, כן אני שוכן מרום ואני משפיל עיני להשיגך בך", "אני לו נכפף להיות אוחז ידו בי, כבדתי רענן הנכפף לארץ שאדם אוחז בענפיו, כלומר אהי מצוי לו".

אך, על פי פנימיות הענינים, המשל ד"ברוש רענן" מורה ג"כ על הכח הניתן לאדם מאתו ית' להעלות את

תכלית ענין נתינת המצוות למטה היא, שגם למטה יתגלה האור האלקי שבמצוות באותו תוקף הגילוי כפי שהוא במקורו למעלה.

אך כדי שיתגלה במעשה המצוות האור האלקי המלוכש במצוות כפי שהוא במקורו - יש צורך "להעלות" את המצוות למקורן, היינו "לקשר" את מעשה המצוות דלמטה עם שרשן למעלה, ששם הוא מקור אורן, ועי"ז נמשך האור למטה כפי שהוא בשרשו.

עלי' זו נפעלת על ידי כוונת המצוות, כמבואר בזהר, דדחילו ורחימו (יראת ה' ואהבתו) הן כמו "כנפיים", שעל ידם התורה ומצוות "פרחין לעילא" (פורחים ועולים למעלה).

וזהו הקשר לתפלה - כי כל ענין התפלה הוא עבודה שבלב, לעורר בלב האדם רגשי אהבת ה' ויראתו; וזהו גם התוכן הפנימי של כוונת המצוות כאמור, שעושה את המצוות מחמת אהבתו את ה' או יראתו, ד"כמו שאין אדם עושה דבר בשביל חבירו למלאות רצונו אלא אם כן אוהבו או ירא ממנו, כך אי אפשר לעשות לשמו ית' באמת למלאות רצונו לבד, בלי זכרון והתעוררות אהבתו ויראתו".

ולפיכך, על ידי התעוררות האהבה והיראה לה' בעת התפלה, הרי התפלה "מעלה" ומקשרת את כל המצוות של האדם "לעילא".

ועל זה נאמר "מלאכי אלקים עולים גו' בו" [היינו בסולם], פירוש, "מלאכי אלקים" היינו המצוות "עולות למקורן" על ידי ה"סולם" דתפלה.

[וזהו ענין עבודת האדם בימי החול "לשמור" את השבת ו"לעשות את השבת", דכאשר במשך ששת ימי המעשה האדם עוסק במצוות, וגם מתפלל כדבעי - שאז על ידי "סולם" התפלה מתגלה בנפשו האור האלקי של המצוות כפי שהוא במקורו - הרי בזה הוא מתקן את נפשו שתהי' מוכנה לגילוי קדושת שבת (שהיא גילוי פנימית אור אין סוף ב"ה (כנ"ל פרק א')), וזוכה "להתקדש בקדושתו ית'".

אלא שלכאורה, מהי ההדגשה שהתפלה מעלה את המצוות למקורן כדי "לעשות שבת בנפשו", דמשמע שעיקר ההכנה לשבת הוא על ידי אור המצוות (אלא שצריך לתפלה בכדי להעלותם) - מדוע לא די בתיקון נפשו שפועל עצם ענין התפלה, במה שהאדם מתקשר לה' בתפלה בדביקות הנפש והתעוררות אהבה ויראה?

1 עצמו מעלה מעלה עד רום המעלות. וזהו כברוש, כמו
2 כשנותנים חפץ על גבי ענף הברוש שנכפף למטה,
3 שכשחוזר לאיתנו מגביה את הדבר מן הארץ למקום
4 גבוה מאד ["וכענין הנמצא בספרים במעשה דיואב
5 ברבת בני עמון"], "כך אמר הקב"ה, אני הוא שנתלבש
6 במעשה התחתונים [היינו מעשה המצוות] כברוש רענן
7 ע"י כפיפת קומתו כביכול, שעל ידי זה תתעלה נפש
8 האדם בעילוי אחר עילוי, לאור באור אין סוף ב"ה
9 והיתה נפשו צרורה בצרור החיים את ה' ממש".

10 וכך הוא עד"מ בחינת "אני".

11 הדיוק בכתוב זה הוא "אני כברוש רענן", "אני"
12 דייקא, בחינת "אני".

13 [וכפי שהולך ומבאר:]

14 כי יש בחינת אנכי ובחינת אני.

15 [וההבדל ביניהם:]

16 בחינת אנכי מי שאנכי, דהיינו בחינת עלמא
17 דאתכסיא.

18 "אנכי" מורה על העצמיות המכוסה והנעלם,
19 שאינה בגדר גילוי לזולת, כלשון רז"ל "אנכי מי
20 שאנכי" - מבלי לגלות מי הוא, ובלשון הזהר "כמאן
21 דאמר אנא מאן דאנא, ולא אתיידע מאן הוא", וכך
22 למעלה, בחינת "אנכי" קאי על הקב"ה בכבודו
23 ובעצמו כפי שהוא סתום ונעלם מנבראים (ונק' בזהר
24 "עלמא דאתכסיא").

25 ובחינת אני הוא בחינת תורה ומצות בבחי' למטה,
26 כשמתלכשים בענינים גשמיים ומגבילים הענינים
27 לתת שיעור וקצבה לעניני המצות גשמיים, כמו
28 מי רביעית נוטלין לידים ב'.

29 "אני" מורה על בחינת הגילוי, כפי שהקב"ה יורד
30 ומתגלה לנבראים, וזהו ענין נתינת התורה ומצוות
31 למטה, שהתורה ומצוות' הם חכמתו ורצונו של
32 הקב"ה ובהן ועל ידן נמשך אלקות למטה, וכדי שיגיע
33 הגילוי למטה בעוה"ז הגשמי הלביש את התורה
34 ומצוות' בדברים גשמיים וענייני עולם הזה (שהם
35 דברים קצובים ומוגבלים), שלכן רוב המצוות יש להן
36 שיעור מצומצם, כמו מי רביעית לנטילת ידים, ו"כמו
37 אורך הציצית י"ב גודלין, והתפילין אצבעיים על
38 אצבעיים ומרובעות דוקא, והלולב ד' טפחים והסוכה
39 ז' טפחים והשופר טפח והמקוה מ' סאה, וכן בקרבנות
40 יש להן שיעור מצומצם לזמן כמו כבשים בני שנה

41 ואילים בני שתים ופרים כו", שזה מורה גם על
42 "צמצום האור והחיות הנמשכות מאור אין סוף ב"ה
43 כדי שתוכל להתלבש במעשה המצוות".

44 והוא כמשל הברוש רענן שנכפף למטה וחוזר
45 למעלה למקורא עילאה דבולא.

46 כאשר אדם מקיים מצוה, אזי מכיון שהמצוה
47 נתלכשה בדבר גשמי, הרי זה פועל המשכת האור
48 האלקי למטה, ועל ידי זה גופא ניתן כח באדם
49 להתקדש בקדושה זו ולהתעלות על ידה לקדושת האין
50 סוף ב"ה המאירה במקורן של המצוות למעלה ("אשר
51 קדשנו במצותיו").

52 וכמו ה"ברוש רענן", שעל ידי זה גופא שנכפף
53 למטה, הרי "כשחוזר לאיתנו מגביה את הדבר ההוא
54 למקום גבוה מאד".

55 [אלא שזה גופא - "העלאת" המצוות למקורן, דהיינו
56 שיתגלה האור האלקי המלוכש במצוות שעל ידו מתעלה
57 האדם המקיים המצוה - תלוי בעבודת התפלה (הנק'
58 "סולם" כנ"ל), כי ע"י התפלה כדבעי מתעלית הנשמה
59 לשרשה ומקורה לידבק באין סוף ב"ה, כפי שיבאר לקמן.

60 אלא שקודם לכן מבאר כיצד הענין ד"כברוש רענן"
61 ישנו גם בלעומת זה:]

62 וכן בזה לעומת זה נאמר ולא נאמר עוד אלהינו
63 למעשה ידינו.

64 לפני הפסוק אני כברוש רענן, כשמסופר כיצד
65 בנ"י חוזרים בתשובה מחטא עבודה זרה, נאמר: "ולא
66 נאמר עוד אלהינו למעשה ידינו" (שלא יאמרו עוד על
67 מעשה ידינו שהם אלהינו) - ובהמשך לזה נאמר "אני
68 כברוש רענן גו".

69 וקשר הענינים - דכשם שבכוון של מצוות
70 מעשיות (שנמשלו ל"ברוש רענן", שנכפף למטה)
71 להגבי' את האדם בעילוי אחר עילוי - כך, זה
72 לעומת זה, על ידי שאומרים "אלהינו למעשה ידינו"
73 מתרחק האדם מאלקות בתכלית הריחוק והנפילה.

74 [וממשיך לבאר ה"זה לעומת זה" באמירת "אלהינו
75 למעשה ידינו":]

76 כי כמו שהמצוות מתעלים על ידי העלאות פנימיות
77 לבבות כללות נשמות ישראל, כמאמר עלה
78 במחשבה ב'.

79 כוחם של ישראל להעלות את המצוות למקורן

המול שממנו נשפע הדבר.

- ועל כן משתחוה להם העובדם, ד"ענין עבודת

כוכבים בגשמיות הוא המשתחוה לשמש וירח מפני

שמהם תצא השפעת המזון וכמ"ש ממגד תבואות

שמש וממגד גרש ירחים [ולכן משתחוה להם ועובדם,

כדי לקבל מהם השפעה], הגם שבאמת נמשך

ההשפעה על ידם, הרי הם שלוחי ההשפעה בלבד,

והמשתחוה להם מחשיב אותם ליש ודבר נפרד כאילו

הם משפיעים מצד עצמם".

וכשאדם ממיר מחשבתו ולבו רק בעניני עולם

הזה כל הימים, הוא מוריד שכלו שבראשו לדבר

הנשפע מכוכבים ומזלות, ונעשה גם הם בחינת

אלהינו למעשה ידינו, כי מעשה ידינו שהוא עסק

הפרנסה נעשה מזה בחינת אלהים אחרים.

"השתחוואה בגשמיות היינו שכופף ראשו וקומתו

הגשמיים, ויש השתחוואה ברוחניות, שכופף ומבטל

שכלו לדבר הנשפע מן השמש והירח שהם מגד

תבואות כו', בדאגת הפרנסה ע"י איזו תחבולה כאילו

התחבולה ההיא היא עיקרית בהשפעה זו. הגם שנאמר

וברכך ה' אלקיך בכל אשר תעשה, הרי ה' אלקיך

כתיב, שלא יהי נפרד מאלקותו ית', משא"כ

כשמחשיב את התחבולה עיקר ההשפעה, שאז הוא

בבחינת נפרד [מאלקות]".

כלומר: אע"פ שהאדם צריך לעשות השתדלות

בטבע כדי להשיג פרנסתו, מכל מקום צריך לזכור

שפרנסתו באה מאת הקב"ה, שהוא ית' ממציא לו

פרנסתו, וההשתדלות שלו היא רק לעשות כלי שבו

תשרה ברכת ה'.

ואם אינו חושב כן, אלא חושב שהתחבולות שלו

מביאות לו פרנסתו, ה"ה נפרד מהשי"ת, וזהו ענין

עבודה זרה בדקות (ב"טהרה").

וזהו פירוש הכתוב "ולא נאמר עוד אלהינו

למעשה ידינו", שלא בא לשלול רק עבודה זרה

כפשוטה, אלא גם עבודה זרה בדקות, ש"משתחוה"

לעסק הפרנסה שלו ("מעשה ידינו"), בחשבו שעיקר

שפע פרנסתו בא ממעשה ידיו (ושוכח כי ברכת ה'

היא תעשיר), ובזה עושה את עסק הפרנסה שלו כמו

עבודה זרה, אלהים אחרים.

[ועתה יסיק כיצד על ידי שאדם אומר "אלהינו

למעשה ידינו" - נופל ומתרחק מאד מאלקות (זה"לעומת

זה - כנגד עליות האדם ע"י קיום מצוות מעשיות):]

1 (היינו לגלות האור האלקי שבמצוות כפי שהוא
2 במקורו למעלה), הוא מצד מעלת נשמתו, דהיות שהן
3 מושרשות במחשבתו ית', בבחינת פנימיות אור אין
4 סוף ב"ה, לכן, על ידי שהנשמות מתעוררות בפנימיות
5 לבבן לאלקות בעת התפלה, שע"ז מאיר בהן שרשן
6 ומקורן (בבחינת עלי' למדרגת מחשבתו ית'), הרי הן
7 "מעלות" גם את המצוות למקורן (שיתגלה האור
8 האלקי שבמצוות, קודש העליון), כפי שיבאר להלן.

9 ולכן אומרים אלקינו, פירוש, שהוא כח חיותנו
10 ושאליו אנחנו משתחיים ומודים בבחינת ביטול.

11 מצד קשר זה בין נשמות ישראל להקב"ה (שעלו
12 במחשבה), אומרים בני"ע על הקב"ה שהוא "אלקינו"
13 (אלקה שלנו), [כדיוק ל' הכתוב "ולא נאמר עוד אלקינו
14 למעשה ידינו"] אע"פ שהשי"ת הוא אלקי כל העולם -
15 כי "אלקים" הוא לשון כח, והפירוש הפנימי ב"אלקינו"
16 הוא - "כוחנו וחיותנו", כי היות הנשמה "חלק אלקה
17 ממעל ממש" (להיותה מושרשת במחשבה עליונה
18 כנ"ל), לכן דוקא בני"ע אומרים "אלקינו" (אלקה שלנו),
19 כלומר, שכח וחיות נשמתנו הוא אלקות.

20 וזהו שורש ענין הביטול שישנו בנשמות ישראל
21 להקב"ה, דהיות שהקב"ה הוא כוחנו וחיותנו, לכן
22 "ואנחנו כורעים ומשתחוים ומודים כו'", שתוכן ענין
23 ההשתחוואה הוא ביטול מוחלט אליו ית'.

24 [ועתה יבאר כיצד ענין זה בא לידי ביטוי בלעומת-זה
25 - "ולא נאמר עוד אלהינו למעשה ידינו":]

26 והנה אמרו רז"ל ישראל שבחוץ לארץ עובדי
27 כוכבים במהרה הם.

28 עומק ענין אמירת "אלהינו למעשה ידינו" יובן
29 בהקדם הביאור הפנימי במאמר רז"ל שישראל שבחוץ
30 לארץ עובדי עבודה זרה בטהרה הם, פירוש, כשם שיש
31 עבודה זרה כפשוטה, שמשתחוה לכוכבים ומזלות
32 כו', כך יכול אדם להיות עובד עבודה זרה ב"דקות"
33 (והיינו מה שאמרו "בטהרה"), דאע"פ שאין כאן חטא
34 עבודה זרה כפשוטו ח"ו, מכל מקום, בפנימיות
35 הענינים יש בזה התוכן הפנימי שבעבודה זרה.

36 כי ההשתחוואה לעבודת כוכבים הוא שמשתחוה
37 וכופף ראשו לכוכבים ומזלות.

38 והנה כתיב וממגד תבואות שמש, שהתבואות
39 גדלים מן השמש, וכן שאר כל עניני עולם הזה אין
40 לך עשב מלמטה שאין לו כוכב מלמעלה שהוא

1 וזהו ואת נפש אויבך יקלענה בתוך כף הקלע.
 2 אחד מעונשי הנשמה (לאחרי מיתה) הוא "כף
 3 הקלע", פירוש, "כף הקלע" הוא "כלי העשוי כעין
 4 מקל ובראשו כעין כף ובו יניחו האבן הנזרק", וענין
 5 עונש כף הקלע הוא, שהנשמה "נזרקת" באופן
 6 ש"תהי" משוטטת נעה ונדה כהאבן הקלוע (הנזרק)
 7 בכף הקלע".
 8 אך על פי פנימיות הענינים, הענין ד"כף הקלע"
 9 אינו רק עונש הבא אחר מיתה, אלא הוא גם תיאור
 10 המצב הנגרם לנפש האדם על ידי החטא גופא,
 11 שמתרחק מאד מאלקות (כאבן הנזרק למקום רחוק ע"י
 12 כף הקלע).

13 שאע"פ שהדבר שהוא מלוכש בו בענינים גשמיים
 14 נראה לעין שהוא מן העבירות שאדם דש בעקביו,
 15 הנה הוא רומה למשל קליעת האבן, שמקלעין אותו
 16 על ידי כף הקלע למקום רחוק מאד, עד שנעשה
 17 כאלו עובר בוכבים.

18 ריחוק זה מאלקות (הנק' "כף הקלע") נגרם גם על
 19 ידי עבודה זרה ב"דקות" הנ"ל, שהאדם אומר "אלהינו
 20 למעשה ידינו", דאע"פ שלכאורה אין עון גדול בכך
 21 שמחשיב את עסק פרנסתו לעיקר (שלא עבר בזה על
 22 שום מצות לא תעשה), ומצד מעשיו הגשמיים נראה
 23 שזהו דבר קל כעבירות שאדם דש בעקביו מחמת
 24 קלותם, מכל מקום, על ידי זה מתרחק האדם מאד
 25 מאלקות, שמקלעין אותו ברוחניות למקום רחוק מאד,
 26 עד שנעשה מרוחק כאילו עובר עבודה זרה.

27 וזהו ההיפך ממה שנעשה בצד הקדושה, שעל ידי
 28 קיום מצוות מעשיות, בדברים גשמיים, מתעלה האדם
 29 ומתקרב לאלקות (כנ"ל בפירוש "כברוש רענן"), הנה
 30 זה לעומת זה יש כף הקלע, שעל ידי אמירת "אלהינו
 31 למעשה ידינו" מתרחק כריחוק העובר עבודה זרה.

32 [וזהו ביאור המשך הענינים "ולא נאמר עוד אלהינו
 33 למעשה ידינו" ל"אני כברוש רענן" - דלעומת הריחוק
 34 מאלקות הנפעל על ידי שמחשיב את מעשה ידינו, הנה
 35 על ידי קיום מצוות מעשיות דוקא, עולה האדם ומתקרב
 36 מאד לאלקות.

37 ועתה חוזר לענין עליית המצוות למקורן על ידי
 38 תפלה (שעל ידי זה דוקא ניתן לאדם להגיש קדושת
 39 המצוות כנ"ל):

40 והנה עליית המצוות העיקר הוא על ידי התפלה,
 41 לפי שאז הוא שעת הכושר ומתגלה ומתעלה
 42 בחינת פנימית נקודת הלב בכללות נשמות ישראל

43 בחשיקה ודביקה באלהים חיים.

44 הטעם שעליית המצוות היא על ידי תפלה דוקא,
 45 הוא לפי שעניינה של תפלה הוא גילוי דביקות הנשמה
 46 באלקים חיים, כידוע שתפלה "היא שעת הכושר לכל
 47 אדם, שאז מקשר חכמה בינה דעת שלו לה", להעמיק
 48 דעתו בגדולת אין סוף ב"ה ולעורר את האהבה כרשפי
 49 אש .. לדבקה בו".

50 וסיבת הדבר, כי בזמן זה מתגלה "פנימית נקודת
 51 הלב" בכללות נשמות ישראל, שמצד בחינה זו רוצה
 52 הנשמה מאד לידבק במקורה בחשיקה ודביקה.
 53 ולפיכך, על ידי שהאדם מתדבק באלקים חיים ע"י
 54 התפלה (שהוא "סולם" שראשו מגיע השמימה, כנ"ל),
 55 הוא מעלה עמו גם את המצוות שעשה למקורן.

56 וזהו [פירוש] מאמר רז"ל תפלות במקום קרבת
 57 תקנום, כי כמו הקרבן שהיו מקריבין הבהמה
 58 שתהא נשרפת באש שעל גבי המזבח, וכך צריך
 59 לעורר את האהבה בתפלה ברשפי אש שלהבת
 60 מתלהבת בלבנו, כי יסוד האש הוא בלב, ולשרוף
 61 ולכלות את נפש הבהמית שבו בו'.

62 ענין זה, שעיקרה של תפלה הוא הדביקות בה',
 63 הוא הוא תוכן מאמר רז"ל שתפלות כנגד קרבת
 64 תקנום, לפי שבשעת התפלה האדם "שורף" את נפשו
 65 הבהמית, כמו שריפת הבהמה ע"ג המזבח.

66 ו"שריפה" זו היא על ידי התעוררות הנשמה
 67 באהבה כרשפי אש להקב"ה, שאש האהבה לאלקות
 68 "שורפת" ומכלה את האש הזרה דנפשו הבהמית.

69 ונמצא, שעיקרה של תפלה הוא התעוררות אהבה
 70 לה'.

71 [לסיכום: ענין שמירת שבת הוא - שהאדם צריך
 72 "לשמור" את קדושת האלקות המאירה בשבת בתוך
 73 נפשו;

74 וכדי לפעול זאת צריך להכין את עצמו עוד קודם
 75 השבת לכך (לעשות "שבת" בנפשו עוד בימות החול) - על
 76 ידי קיום מצוות מעשיות (שבהן שורה "קודש העליון"),
 77 והעיקר - ע"י עבודת התפלה ברשפי אש אהבה לה', שהיא
 78 "מעלה" את המצוות למקורן, באופן שעל ידי התפלה יכול
 79 להרגיש קדושת המצוות ("קדשנו במצותיו") - שעל ידי זה
 80 "עושה" בחינת שבת בנפשו בימות החול (שגם זה נכלל
 81 בשמירת שבת - ששומר את השבת "מחול לשבת", על ידי
 82 עשיית שבת בנפשו בימות החול), ואז, בבוא השבת, הרי
 83 הוא מתקדש בקדושתו ית'.

ב.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא דובער – אדמו"ר האמצעי

מאמרים קונטרסים

למעלה בבחי' העצמות וכן שאר האורות עליונים דו"א
כמו רצון ותענוג וגם המדות כלולים במוחין והדבור
במדות כמו בעת השינה שהוא כמו ענין הטרדא שהאדם
טרוד בבחי' עצמו' ופנימי' חיות נפשו שאז אין נפנה
לקוראו כלל וכלל כי שכלו ורצונו בטל ונכלל בעצמותו
וגם מדותיו וכח הדבור כו', ולא נשאר באדם העליון רק
בחי' קסטא דחיותא בחצוני' האברים כו', וזהו הנק'
תרדמ"ה ואז לקח אחת מצלעותיו דוקא לבנות בנין המל',
והטעם הוא כי גם שבחי' העלא' הכחות אל עצמות הנפש
הוא בחי' עליה גדולה להם שנתעלו למעלה בעצמו' הנפש
אבל לגבי כלי הגוף ה"ז בחי' צמצום וקטנו' ביותר כמו
רק קסטא דחיותא כו', וכך למעלה היה צ"ל בחי' צמצום
גדול באורות עליונים בכלים דו"א שלא ישאר בכלי דו"א
רק בחי' קטנו' האור והחיות כמו בשעת השינה כו', ואז
יוכל להיות בנין הנוק' שהוא בחי' המל' מקור כל
העולמות מאין ליש גמור כו', כי אם הי' מאיר מבחי'
הארת מוחין דגדלות דו"א כמו עד"מ בהקין כו' שאור
העצמו' מאיר בכל האברים והכלים כו', לא הי' יכול
להיות בחי' צמצום ויריד' ההשפלה כ"כ מבחי' כלים
ושמות דו"א בבחי' בנין המל' להיות ההמשכה מאין ליש,
אך ע"י בחי' שינה אז לקח אחת מצלעותיו כו' שזהו ענין
הנסירה כידוע וד"ל.

בספר ענ"ה כו' שנשנועי המלך בעצמותו

והנה משל לטרדא זו יש בזה כמה מדרגו' חלוקות זו
למעלה מזו, כמו הטרוד בעמק' השכל אז כלולים
המדות באותו השכל ולא ירגישם כלל, ע"כ אינו אז בבחי'
כלי להתפס לזולתו ע"י קריאת שמם כמו כשיקרא חסדן
או רחמן וכה"ג, ומדרגה שלמעלה מזו הוא כאשר יטרד
יותר בעומק השכל כ"כ עד שיכולבל השגת השכל הראשון
ואינו מרגישו כלל אז הוא קרוב יותר אל בחי' עצמותו
שלמעלה מהשגת השכל לגמרי, וכן יש עוד טרדא בעצמו'
פנימי' נפשו ביותר עד שגם הרצון והתענוג כלולים שם
ולא יתפסו בקריאת שם כלל לעוררו לבחי' גלוי רצון
ותענוג למטה, וה"ז דומה בכלל לענין השינה שאז הוא
כמו בחי' הטרדא בכלל ובפרט דהיינו בחי' התכללות
והתנשאות אל עצמות הנפש ממש כי המוחין מסתלקים
למעלה בעצמו' וכן הרצון והתענוג כו' וגם המדות והדבור
כו' וכל כחות פנימי' כראי' ושמיצה וריח כו' רק בחי'
קיסטא דחיותא נשאר בלב להיות התנועה וההרגש באברי
הגוף בלבד כידוע, ולזה א"א לומר שיהי' נפנה לקוראו
בשמו בעת השינה בכל שם פרטי שיש לו לכל כח מכחות
נפשו כמו חכם או חסדן וכה"ג וגם לא ע"י שמו הכללי
שקוראים אותו הכל כו' וד"ל.
וכך יובן למעלה בבחי' תרדמ"ה שנפל על בחי' אדם
העליון דאצי' שנק' דורמיטא בחי' הסתלקות המוחין

ג.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא מנחם מענדל – אדמו"ר הצמח צדק

דרך מצותין

במחשבתו שנמשך בהם בעוה"ז בהבלי העולם
שמתלוצצין ממנו ומראין לו כאילו עודנו עומד בעוה"ז
וחושב ומדבר ועושה כדרכו, כי הנה מחדו"מ שהן ג'
לבושין כנודע שנתלבש בהן בעוה"ז הם נעשו לו לבושי
שק ובגדים צואים לעוה"ב שמלבישים את הנפש מראשה
עד רגלה וכמארו"ל מלפפתו כו', ואין חבוש מתיר א"ע רק
כענין שנאמר הסירו הבגדים הצואים כו' הסירו דייקא
וטעם ההפרש והבדל שבין העוה"ז לעוה"ב הוא כי
בעוה"ב אין לך דבר שאין לו מקום שכל מדריגה היא
מובדלת מחברתה מלאכים ונשמות דקדושה הם מובדלים
בפ"ע בהיכלות דקדושה ומלאכי חבלה הם במדור בפ"ע
ואין להרע עם הטוב שייכות כלל ולכן במקום שנמשך רע

מד) והנה י"ל מ"ש אשר אנכי מצוך היום וארו"ל היום
לעשותם ולא למחר לעשותם שעה"ז דוקא
הוא לעשותם ובו נתנה הבחירה ביד האדם לבחור בטוב,
ולא עוד אלא אפילו אם כבר עשה עבירה יכול לשוב
בתשובה ולחזור לעבודת ה' משא"כ בעוה"ב אין הבחירה
ביד האדם רק כמו שנמשך בעוה"ז כך נשאר בעוה"ב והגם
שרואה שם גילוי אלקות ביתר שאת ושם הוא ביטול
הנבראים כמ"ש וצבא השמים לך משתחווים ואפי'
הקליפות וס"א הם שם בבחי' ביטול דקרו לי' אלהא
דאלהא אעפ"כ אינו יכול לשלוט בנפשו להוציא ממסגר
ומאסר הגוף וכוחותיו נה"ב שנמשך אחריהם בעוה"ז והוא
ענין כף הקלע שמקלעין ומשליכין ומפילין אותו

1 לא נמשך טוב כלל משא"כ בעוה"ז נמשך טוב גם במקום
2 שיש רע ולכן אע"פ שעשה עבירה יכול לעשות מצוה ויכול
3 הוא לשנות את טעמו מרע לטוב, והענין כי הנה בעוה"ב
4 שם נמשך גילוי אור א"ס ב"ה כי לכן ג"ע הוא תענוג
5 הנשמות שמתענג על ה' בהשגתם והשכלתם באור א"ס
6 ב"ה הנמשך להם בבחי' גילוי ההשגה, ובכח גילוי זה
7 והשגה זו נעשה ריבוי התחלקות המדריגות לאין קץ מעולם
8 ועד עולם במלאכים ונשמות הגם שכולם מקבלים מאור
9 א"ס ב"ה ה"ז כדמיון הנשמה המתפשטת בגוף שעם היות
10 שבנשמה עצמה אין בה התחלקות מ"מ העין מקבל כח
11 הראי' כו' וכל אבר מקבל כח פרטי שאינו מקבל חבירו עד
12 שאין פעולת א' דומה לחבירו וכך עד"מ כל סדר
13 ההשתלשלות מחנה מיכאל באהבה דוקא ומחנה גבריאל
14 ביראה כו' וכל צדיק יש לו מדור בפ"ע וכשם שא"א לשנות
15 פעולת האיברים לעשות מראש רגל ומרגל ראש, כך א"א
16 לשנות גילוי סדר ההשתלשלות בעוה"ב וגילוי זה נק' בשם
17 ממכ"ע שהוא לכל עולם לפי מדריגתו ולכן מאחר שהמשיך
18 האדם ע"ע לבושי עוה"ז ובגדים צואים שוב א"א להמשיך
19 עליו גילוי אור א"ס ב"ה בעוה"ב משא"כ המשכת אור א"ס
20 ב"ה שבעוה"ז הוא ע"י תומ"צ אשר יעשה אותם האדם
21 במדור"מ שהמשכה זו היא סוכ"ע שע"י קיום התומ"צ
22 שבהם מלוכבש אור א"ס ב"ה בעצמו ובכבודו כביכול דלית
23 מחשבה תפיסא בי' ממשיך אור א"ס ב"ה עצמו הסוכ"ע על
24 נפשו שהוא למעלה מעלה מגילוי ההשגה שבג"ע (וכמ"ש
25 בלק"א פמ"ח דסוכ"ע הוא בחי' העלם והסתר וממכ"ע היא
26 בחי' גילוי רק שהיא בצמצומים רבים ועצומים ובחי' גבול
27 משא"כ סוכ"ע הוא בחי' א"ס כו') כי בחי' הגילוי ההוא
28 הוא רק זיו לבד מתורתו ועבודתו כו' וכמ"ש לעבדה
29 ולשמרה שהאדם הוא ממשיך ג"ע דהיינו גילוי אלקות
30 שבג"ע לתענוג הנשמות כו' וכמ"ש במ"א ואור א"ס ב"ה
31 עצמו הסוכ"ע הוא השהו ומשוה קטן וגדול ולפניו כחשיכה
32 כאורה והמלאכים שואלים זה לזה איה מקום כבודו
33 ואומרים מכה"כ ולכן אע"פ שירד מטה מטה יכול לעלות
34 מעלה ונעוץ סופן בתחלתן וזהו ענין כח התשובה להשיב
35 החיות הנמשך למטה מטה אל מקורה ושרשה להיות סופן

36 בתחלתן כי מה שירד מטה הוא בבחי' ממכ"ע שנמשך
37 ממדת מלכותו ית' מלכותך מלכות כל עולמים ומלכותו
38 בכל משלה שמוזה נמשך השתלשלות המדריגות מעולם ועד
39 עולם שכל מה שירד מטה מטה מתמעט גילוי אור א"ס
40 ב"ה שהגילוי ההוא להיות ביטול אינו בערך עולם האצילות
41 כו' ותכלית ירידת המדריגות דקדושה במדריגות תחתונות
42 דעשיה הוא ענין כריעה במודים שע"ז אמרו רז"ל מאן דלא
43 כרע במודים שלא הגיע אפילו לכלל ביטול זה ה"ז נחש
44 דקליפה וס"א ובזהר אמרו דלא יקום בתחה"מ, והנה רגליה
45 יורדות מות כתי' שירדת בסתר המדריגות להחיות
46 ולהתלבש בע' שרים שמשם נמשך ונשפע השפעת גשמית
47 וכח הרע כו' ובכח התשובה שהיא הארה מבחי' סוכ"ע
48 ישוב החיות למקורן ושרשן ונעוץ סופן בתחלתן דהיינו
49 אתהפכא חשוכא לנהורא כו' וצ"ל תחלה אתכפא דהיינו
50 שאהבת דברים זרים בפ"מ יהיה בבחי' אתכפא ולא תתורו
51 אחרי לבבכם כו' אשר אתם זונים וזנה נק' מי שלבו להוט
52 אחר דברים זרים ואפי' עניני גופו הצריכים לו לא יהי'
53 בהתלהבות והתלהטות הלב רק בקרירות וכאילו כפאו כו'
54 וכח התשוקה הנשאר בלב יתהפך לה' לבדו ואל אישך
55 תשוקתך לזאת יקרא אשה אש ה' כי מאיש לוקחה זאת אש
56 יו"ד והיינו מפני שנעוץ סופן בתחלתן וזהו יפה שעה א'
57 בתומע"ט בעוה"ז מכל חיי העוה"ב כי חיי העוה"ב הם
58 בבחי' גילוי ממכ"ע הנמשך ממדת מלכותו ית' וכמאמר
59 יחיד חי העולמים מלך משובח ומפואר עדי עד שמו הגדול
60 פי' יחיד הוא לבדו ית' וחי העולמים מלך הוא שכל חיות
61 העולמות אינו אלא בחי' מלך ומה שהוא משובח ומפואר
62 אפי' עדי עד הוא רק שמו הגדול בחי' שם בלבד משא"כ
63 תשובה ומע"ט הם מבחי' סוכ"ע, וזהו שובה ישראל עד ה'
64 אלקין פי' שתשוב כ"כ עד שהיו' אור א"ס ב"ה הסוכ"ע
65 יהי' אלקין בבחי' גילוי ועד"ז נאמר ואהבת את ה' אלקיך
66 וקאי על אחד דלעיל מיני' כלומר אחד ואהבת דהיינו בחי'
67 יחיד שהוא בחי' סוכ"ע יהי' בבחי' גילוי בחי' העולמים
68 מלך והיא בחי' יחו"ת והיינו לקשר ולייחד יחו"ע ביחו"ת,
69 וכ"ז הוא אשר אנכי מצוך היום דוקא בעוה"ז שבעוה"ז
70 דוקא יכולים להמשיך גילוי הסוכ"ע כנ"ל:

שרש מצות התפלה

ד.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שמואל – אדמו"ר מוהר"ש

תורת שמואל – תרל"ב

5 כמ"ש מזה במ"א. אבל בבחי' שם הוי' דלתתא השיג שהרי
6 כתי' באברהם כמה פעמים ש' הוי' כמ"ש וירא אליו הוי',
7 והוי' אמר המכסה כו', וכנהנה רבות, ואם נא' שמ"ש ושמי
8 הוי' קאי גם על ש' הוי' דלתתא מה נאמר על מ"ש ש' הוי'

1 אבל באברהם כתי' וארא אל אברהם וגו' באל שדי, פי'
2 שבבחי' אל שדי השיג בבחי' השגה גמורה, וגם
3 בבחי' שם הוי' השיג ג"כ, ומ"ש ושמי הוי' לא נודעתי להם
4 זהו בחי' ש' הוי' דלעילא ולכן נא' נודעתי ולא נא' הודעתי

וממלא, כי גם הבינה נק' אמונה, ובחי' הבינה היא למעלה
מבחי' המקור לעולמות, כי המדות הם שייכי' לזולתו
כמ"ש מזה במ"א, כן המדות עליונות הם שייכי' לעולמות
כמ"ש כי אמרתי עולם חסד יבנה, וכת' זכור רחמין
וחסדיך כי מעולם המה, ואם כי המדות זהו"ע בחי' סוכ"ע
כמו המדה שמקפת את הדבור כמ"ש במ"א, עכ"ז הרי נת'
לעיל שמ"מ שייך לעולמות כמו השמים שמקיפי' את
הארץ שהם עכ"פ בבחי' גבול כו', אבל הבינה הנה ע"ז
ארז"ל אלפיים שנה קדמה תורה לעולם, פי' קדמה שקדמה
למעלת העולם כמ"ש מזה במ"א, ואלפיים שנה אלו ז"ע
אלפך חכ' אלפך בינה, נמצא כי בחי' הבינה אינה שייכה
כלל לעולמות כו', ובזה הי' אמונת אברהם, ולכן הי' ראש
לכל המאמיני' להיות כי גבהו דרכיו מדרכינו בענין
ההשגה, לכן הגיע בבחי' האמונה שלו עד שהאמין
באוא"ס שלמעלה מסובב וממלא, שז"ע ש' הוי' דלעילא
הוא בחי' התגלות עתיק שבבינה כו', משא"כ אמונת נש"י
היא רק בבחי' סובב וממלא כו' בחי' זו"נ.

ד"ה כי תשא את ראש בני'

ש"פ ויקהל פ' שקלים, ל"ב

כמה פעמים אצל אברהם. אך בזה יצדקו ב' העניני', שמ"ש
ושמי הוי' זהו ש' הוי' דלעילא ומה שנו' כמ"פ ש' הוי'
אצל אברהם זהו ש' הוי' דלתתא, א"כ מובן שב' הבחי' ש'
הוי' דלתתא וש' שדי השיג אברהם, וא"כ אין שייך ע"ז
ענין האמונה שהרי השיג בחי' זו. ונמצא כי מה שאצלינו
הוא בבחי' אמונה היינו בחי' סוכ"ע וממכ"ע שהם ב'
שמות ש' הוי' דלתתא וש' שדי או ש' אד', הי' אצל אברהם
בבחי' השגה כנ"ל. וא"כ מ"ש והאמין בהוי' היינו בבחי'
ש' הוי' דלעילא, והיינו לפי ששמי הוי' דלעילא לא נודעתי
להם ומ"מ האמין בהוי' דלעילא, ולכן ויחשבה לו צדקה
שהאמין בהוי' דלעילא מה שהי' אצלו למעלה מהשגה.
ונמצא כי אמונת אברהם הי' בבחי' שלמעלה מסוכ"ע היינו
בבחי' אוא"ס ב"ה שלמעלה מבחי' סובב וממלא מה שאינו
שייך כלל לעולמות כו'. וע"פ הקבלה הוא, דהנה אמן הוא
גימ' הוי' אד', וז"ע בחי' האמונה מה שאנו בני' מאמיני'
בה' אחד ושמו אחד הוא בחי' סובב וממלא כנ"ל, אבל
אמונת אברהם הי' בבחי' אוא"ס שלמעלה מבחי' סובב

ה.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא שלום דובער - אדמו"ר מוהרש"ב

קונטרס העבודה

הוא רוצה בזה מצד ההתעוררות שלו בבחי' המקיף שלו,
אבל אין זה באמת בבחי' הרגש פנימי (אז דאס ארט איהם
טאקע באמת) וע"כ הוא רק לפי שעה בלבד, דכשנפסק
ההתעוררות נפסק גם הרצון הנ"ל, דלא כן הוא בעבודה
אמיתית שהגם שההתעוררות פנימי הרי לא יש כל היום,
מ"מ הפעולה מזה אינו נפסק לעולם מפני שאיכפת לו
באמת (ווייל איהם ארט טאקע באמת). ויסוד הדבר הוא
מפני שהוא אמת בעת העבודה (היינו שההתעוררות היא
אמיתית) ע"כ גם הפעולה היא אמיתית (וע"כ ג"כ רושם
מההתעוררות נשאר על כל היום, והכל ענין אחד), אבל
כאשר ההתעוררות אינה אמיתית (דע"כ לא נשאר ממנה
שום רושם וכמשנת"ל פ"ו) גם הפעולה היא רק לפי שעה
ונפסקת מיד, וזאת היא הנסיבה מה שאנו רואין בבנ"א
שלפעמים מדקדקים ומחמירים ולפעמים לא (היינו דענין
אחד גופא לפעמים כך ולפעמים כך) ומתחלפים ומשתנים
בעניניהם מיום ליום ומשעה שעה, ומכ"ש כאשר באים
באיזה מיצר ודוחק (אז עס ווערט איינג פאר דעם
אנדערען) ה"ה מתדמים לכל אדם ובד"כ משתדלים
להצניע ולהעלים הדברים וכ"ז הוא מפני שאינו אמת, דמי
שהוא אצלו באמיתית לא ישתנה ולא יצר לו מהזולת

דהנה בתחלה דארץ ארין דבר שהוא חמור יותר (הכל
בחומרות ודקדוקים כנ"ל) וכאשר פועל בעצמו
הדבר הזה ה"ה בא אח"כ לעוד ענין שהוא דבר דקדוק
וחומרא יותר, וכן הוא בעבודה אמיתית כאשר עובד
עבודתו בהעבודה הרצוי' ומכוונת במוח ולב, שהוא עומד
באיזה דרגא (ער האלט עפעס ביי א ענין), אז איכפת לו
באמת עניני החומרות והדקדוקים ורוצה לדקדק בעצמו
ולקדש עצמו, ואז הוא מדקדק בעצמו מה שראוי לו לפי
מדריגתו שהדבר הזה איכפת לו באמת (ד"י זא"ך ארט עם
טאקע מיט א אמת), וכאשר הענין הוא אצלו באמיתית לא
איכפת לו דבר דקדוק וחומר' או הידור שלעילא ממדריגתו
עדיין, אבל מה שהוא במדריגתו איכפת לו באמת, ואמיתת
הדבר הזה מכשירתו לבוא לענין נעלה יותר, כי מתעלה גם
בעצם עבודתו ומתעלה בהעניני דקדוקים על עצמו
ובהידורים יותר, והכל הוא באמת בנפשו ובקיום שאינו
נפסק ואינו מתבטל בזמן מהזמנים והמה אצלו כענינים
עיקרים שלא יעבור עליהם ח"ו באיזה מעמד ומצב שיהי'
ובכ"ז מתתקן ומזדכך נפשו באמת, ומתעלה ע"ז במדרי'
גבוה ונעלית כו'. אבל כאשר כל דבר איכפת לו גם מה
שלמעלה ממדריגתו הרי זה אינו אמת (הגם שלפי שעה

1 (ולחיפך אינו עושה הדבר בדרך בליטה). וסיבת הדבר הוא
2 העדר העבודה האמיתית דמשו"ז לא איכפת לו באמת שום
3 דבר, ויכול לרצות הכל גם מה שלמעלה ממדריגתו והוא
4 רק לפי שעה היינו בעת ההתעוררות, ולהיות שהתעור'
5 המקיף יכול להיות בכל שעה, ומיד חולף ועובר (שהיא
6 עבודה קלה ובלתי אמיתית) ע"כ מתעורר גם הרצון הנ"ל
7 לעתים קרובות ונפסק מיד, ובפרט בהאופן שמתבאר כאן
8 דהיינו שבעבודתו הוציא התגלות הארה דנה"א, ה"ה רוצה
9 ואיכפת לו הכל, אבל אין זה אמת, כי האמת בא בהדרגה
10 דוקא, וכל דרגא היא אמיתית בעצמה, דלפ"ע מדריגתו
11 בעבודה הוא מחמיר ומדקדק בעצמו כנ"ל, אבל כאשר

12 רוצה ותובע מעצמו למעלה ממדריגתו אין זה אמת) הנה
13 גם מה שהוא לפי מדריגתו, ר"ל מה שכאו"א מעובדי
14 אלקי' צריך להחמיר על עצמו ג"ז אינו באמת אצלו, דזה
15 שיהי' דבר נוגע לו באמת (א אמת'ער ארין) לא יש עדיין.
16 וה"ז בדוגמא כמו בלימוד הרי מתחלה צריכים ללמוד
17 ענינים פשוטים ואח"כ יוכל ללמוד ענינים גבוהים ונעלים,
18 ומן הקל יבוא אל הכבד, אבל כאשר יתחיל מן הכבד הרי
19 לא ידע אותו לאמיתתו מאחר שלא למד את הקל תחלה,
20 וגם את הקל אינו יודע, ונשאר קרח מכאן וקרח מכאן,
21 וכמו"כ במי שהולך לעילא מדרגי' הרי מה שלמעלה
22 ממדריגתו אינו אמת, וגם מה שבמדריגתו ג"כ אינו אמת.

ו.

הוד כ"ק אדמו"ר מרנא ורבנא יוסף יצחק – אדמו"ר מוהריי"צ

ספר המאמרים ה'תרפ"ז

ע"י ראייה בא להרהור הלב, והולך בשרירות לבו מפני אהבת עצמו, ומתרחק מכל רגש רחמנות
על זולתו, עד שהיצה"ר מורידו לשאול תחתית

21 און וואָס ער וויל, און ווי ער וויל, ויכשיש להם איזה מנע
22 ומשא עם בני אדם באיזה עסק, הנה כל טענותיהם הוא רק
23 להפוך בזכות עצמם, להוכיח גם בטענות של שקר ומרמה
24 כי הוא הצדיק, וגו' וחוץ את חבירו, וידיהם – רחמנא
25 לצל – דמים מלאו, דמים תרתי משמע, וכל כך רוחם
26 גבה ולבבם שמן רחמנא לצלן מרב אהבת עצמו, עד אשר
27 אונם אטמה משמוע צעקת עניים וצעקת הנשדדים והנגזלים
28 מאתם, ורחוקים המה מכל רגש רחמנות וישר, ומכל שכן
29 אשר אין עולה על דעתם ולבם, כי גלגל החזור הוא בעולם,
30 וכתוב "ושמעת כי תנון אני", דכל זה הוא בא מהסתת
31 היצר הרע, המסית את האדם ומוליכו רחמנא לצלן מדחי
32 אל דחי, וכמאמר רבותינו ז"ל (שבת קה עמוד ב) דכף היא
33 אפנותו של יצר הרע, דהיום אומר לו כך כו' עד שאומר
34 לו לך עבד עבודה זרה, והינו דהיצר הרע אינו בא אל
35 האדם בתחלה לומר לו לעבר על עניני התורה והמצוה, כי
36 אם בא בערמוניות, תחלה מגרה בו אהבת עצמו, ומסביר
37 לו הטוב מעניני העולם, ואחר כך רחמנא לצלן מושל
38 ושולט על האדם ומורידו רחמנא לצלן לשאול תחתיה.

שבת פרשת פנחס, תרפ"ז

פנעטערבורג, בסעודת הודאה

3 והענין הוא, דהנה אפרו רבותינו ז"ל (ברכות סא עמוד א)
4 "יצר הרע דומה לזבוב ויושב בין שתי מפתחי
5 הלב", וכמאמר "העין רואה והלב חומד", ובירושילמי
6 (ברכות פ"ק א הלכה ה) איתא "עינא ולבא תרין סרסורי
7 דחטא"ה, וההתחלה היא מהראיה דוקא, וכמאמר רבותינו
8 ז"ל (סוטה ח עמוד א) "אין יצר הרע שולט אלא במה שעיניו
9 רואות", ועל ידי הראיה בא להרהור הלב, והולך בשרירות
10 לבו, והסבה העקרית היא אהבת עצמו, שהוא יקר וחביב
11 בעיני עצמו במאד, ומשום זה הרי אין לו שום הגבלה
12 ומעצור לרוחו כלל, וייל ער האט זיך זייער ליעב, און איז
13 זייער טייער בא זיך גיט ער זיך זייער נאך, און ער צולאזט
14 די הארץ בלי שעור כלל ועובר כל גבול, לא מיפעי ש'אין
15 פחד אלקים לנגד עיניו כלל, אלא שהוא פתיה ממש לטרף
16 לרמס ולגזל בשביל למלאת תאוות נפשו, וכמו שאנו רואים
17 במוחש באלו אשר רחמנא לצלן נמשכים אחרי תאוות
18 לבם, הרי כל מחשבותם דפיוס ומעשיהם הם רק בהנהגה
19 לעצמו בלבד, אלץ וואס ער טראכט, אלץ וואס ער רעט,
20 און אלץ וואס ער טוט, איז דאס נאך וואס איהם איז גוט,

ה. כתוב העין והלב הם שני סרסורים (מתווכים) של החטא. ו. בעבור שאוהב את עצמו מאוד ויקר מאוד אצל עצמו, (מתפנק)
מוותר הוא לעצמו מאוד, והולך בשרירות ליבו. ז. לא רק. ח. כל מה שחושב, כל מה שמדבר, וכל מה שעושה, זה רק, מה טוב
לו, ומה שהוא רוצה, ואיך שהוא רוצה. ט. בשתי משמעויות.

רשימה

- 1 היום הוא יום ראשון להמאסר - ל"ע - בשנה
- 2 העברה, בשעה השתים עשרה אחרי חצות לילה ביום ג'
- 3 שלח י"ד בחודש סיון, אור ליום ד' שלח ט"ו בחודש סיון,
- 4 גמרתי "קבלת האנשים" אשר שעוניהם היו קבועות
- 5 שלש פעמים בשבוע, יום ראשון, שלישי, וחמישי, משעה
- 6 השביעית עד העשירית, ועל הרוב היה מתאחר ונמשך
- 7 עוד שעה ושתיים, וביותר בימי הקיץ אשר זמן תפלת
- 8 ערבית לא קודם משעה חצי העשתי עשר¹. היו מתפללים
- 9 מנחה בשעה 6 וערבית בשעה 11 (ובשאר הימים מנחה
- 10 בשעה 9 וערבית בזמנה).
- 11 כי מנין קבוע היה לי שהיו מתפללים שלש פעמים
- 12 ביום, אחרי תפלת שחרית היו אומרים שיעור תהלים
- 13 (כמו שנחלק לימי החודש) אשר על פי יסוד הוראה וענין
- 14 בלתי גלוי, הנה בקשתי² את אנ"ש שי' בכל המקומות,
- 15 אשר יקבעו בהבתי כנסיות דבר זה, לאמר שיעור תהלים
- 16 אחר התפלה, היינו שבמשך החודש יוגמר כל התהלים,
- 17 ואחריו קדיש יתום, ות"ל כי נתקבל בהרבה מקומות
- 18 ואשרי חלקם בגשמיות וברוחניות, ובקשתי זאת לקבוע
- 19 מנהג זה במקומה עומדת גם היום, ואחר כך שיעור קבוע
- 20 של משניות ובין מנחה למעריב אגדה, ואחר מעריב
- 21 שיעור גמרא.
- 22 בהזדמנות, הנה בפעם הזאת באו הרבה אנשים
- 23 והוכרחתי להתחיל בזמנו כאמור, וגמרתי בחצי שעה
- 24 השתים עשרה והתפללנו ערבית והייתי יגע במאד
- 25 מהעבודה, ונוסף לזה הצער הפרטי שהיה לי אז בימים
- 26 ההם, ביום א', ב' וג' חילופי דברים על ידי אמצעות
- 27 שלשה רבנים הרב אראנאווסקי, הרב מוועליז והרב
- 28 משדה מנוחה, עם כבוד הרה"ג הישיש ר' דוד טעביל שי'
- 29 קצנלנבויגן על אודות האסיפה הכללית אשר חפצה
- 30 קהלת לנינגרד לקרוא.
- 31 כבד עלי הדבר לדבר בארוכה, כאשר ראוי להיות
- 32 בענין זה, אבל בכללותו, כי אנשי הקהלה הלכו
- 33 בערמומית בענין זה, והרה"ג רד"ט שי' לא שם לבו לזה,
- 34 ביותר - כפי מה שאמר לאחד הרבנים שי' הנ"ל מפורש
- 35 - דכוונתו היא לנגד לי, דמאחר שאני הנני נגד אסיפה
- 36 כללית איננו חפץ להכניס עצמו בעצם הענין, אם צריכים
- 37 אם לאו, אם טובה היא או ח"ו הפכו, ורק כאשר דעתי
- 38 שאין צריכים מוכרח הוא להיות עם האומרים על הן.

* * *

מסכת זו גדולה היא ועתה כאשר מסיבות שונות ת"ל
לא בא הדבר לידי פועל אין ראוי לדבר בזה, ורק בעתו
הי' זה עגמת נפש אמיתית, והי' נוגע לכללות ענין
היהדות במדינתנו, והרבה אותות ומופתים ישנם כי
הרעיון של האסיפה כללית היא מחשבה עמוקה לנגוע
בבבת עין ישראל, במדינתנו יע"א, והודו לד' כי טוב על
אשר סבב סיבות איזו שיהיו שנתבטל הדבר והי' יברך את
עמו בשלום.

* * *

יגע ואין אונים נטלתי את ידי לאכול סעודת ערב
במסיבת בני ביתי יחיו איזה מינוטין [רגעים] אחרי שעה
השתים עשרה. לא עברו כעשרה מינוטין [רגעים], והנה
צלצל הפעמון ברעש גדול, הפתח נפתח ושני אנשים באו
במרוצה וברעש גדול לחדר האוכל, בקריאה: אנחנו
שלוחי הפקידות ג.פ.א. מי הוא שניאורסאהן? ואי' הוא?
עודם מדברים, ופלוגת אנשים מזויינים באה החדרה,
כולם עומדים במישור, מוכנים לשמוע בקול נגיד ומצווה.
עניתי בקור רוח ובשפה ברורה: לא ידעתי איזה
שניאורסאהן אתם דורשים אם באתם למעון איש בטח
אתם יודעים מתחילה מי הוא הדר במעון זה, ועל כן
למותר הוא הרעש וההפחדה, דברו דבריכם מה דרוש
לכם ומי דרוש לכם, ועם זה, הלא גם מנהל החצר -
היודע פנים את כל שכיני המעונות - הולך עמכם, ולמה
לכם להרעיש ולצעוק.
ראש המדברים: אנכי אינני צועק כי אם כן הוא
דיבורי, כנראה עוד טרם ידעתם את ארחי צירי פקידות
ג.פ.א. הבו הראו לנו את המעון שלכם עם כל מובאיו
ומוצאיו למען שנוכל להעמיד את המשמר הראוי כחוק,
ואתם בתור אדון הבית תלכו עמנו להשגיח בעת שנעשה
הביקור והחיפוש.
עניתי: כן אנכי אינני יודע ארחות צירי פקידות
האמורה, ואינני חפץ לדעת אותם, ובלי ספק אצלי אשר
טעות הוא בידכם, או עלילה מכוונה, בכל אופן לי אחת
היא, ואת צירי הפקידות האמורה, לא יראתי, אינני ירא,
ולא אירא, מובאי הבית ומוצאיו יכול הוא מנהל החצר
להראות לכם, והמעון שלי בידכם הוא לעשות בו ביקור
וחיפוש כרצונכם, או כפי החוק שאתם אומרים ואותי
בטח לא תפריעו מסעודתי.
דברי אלה בכלל, והקריירות והעדר ההתפעלות, או
מדויק יותר - הביטול הנאיבי של אזרח ליובאוויטשי

(2) ראה בפרטיות בקונטרס לי"ב תמוז שנת ה'תש"ח (קונטרס נט) ע' כז.

(1) מרגלא בפומי' דחסידים הראשונים, אשר כן הורה ונהג רבנו הזקן
בהיותו בפטרבורג בעת מאסרו השני בשנת תקס"א.

1 עשה רושם עז גם על אנשי-סלע הללו, וברגע ראשון
2 נרפו כנפיהם ויביטו עלי בתמהון רב, ושקיטה חרישית
3 בבית.
4 עברו רגעים אחדים, וקול הפקיד נחמנסאן - נער
5 עברי מנעוויל אשר אביו הי' נוסע לליובאוויטש וגם הוא
6 למד אצל מלמד בנעוויל - מצווה אל המזויינים לאמר:
7 אתם לכו עמדו על פתחי הבית לשמרם. אם יבקש איש
8 להיכנס לבית תפתחו לו הדלת לרווחה, ואם יחפוץ איש
9 ללכת גם מחדר אל חדר, או גם לדבר ביניהם לא תתנו.
10 ראו הזהרתי אתכם. ופנה על עוזרו לולב - ממשפחת
11 לולב היושבים בריגא - ואנחנו ניגש אל העבודה
12 לעשותה. ואתם - פונה אלי - אם תוכלו לאכול אנחנו
13 לא נפריע אתכם. ויעמיד איש מזויין בחדר זה להשגיח
14 על הסדר המצווה מאתו.

* * *

15 ראשונה הלכו לחדר בנותי מ' חי' מוסיא ושיינא יחיו,
16 לבקר בשם וידרשו מאתם לאמר להם, מאיזה פארטיע
17 [מפלגה] המה, ויענו כי הם בהפארטיע של אביהם, בנות
18 ישראל בעז-פארטיינע [בלתי מפלגתיות]. מחבבי ארחות
19 ישראל סבא, ממאסים בשאיפות החדשות. מפני מה? -
20 נשמע קול נחמנסאהן בשאלת תמהון - מפני מה - ענתה
21 בתי שיינא תחי' - מפני מה אינני מחוייבת להשיב לכם,

22 אתם שואלים איך היא השקפתי, ועל זה עניתי לכם ועל
23 שאלת מפני מה אינני מחוייבת לענות או לתת טעמים
24 על השקפתי, כי הלוא, לא לשם דיסקוסיא [ויכוח] באתם
25 לבקר את כתביי ואגרותיי. אנחנו - המשיכה דברי' - מה
26 שהיינו הננו, ומה שהננו, הננו מגידים גלוי מבלי התחשב
27 אם יערב לכם, ואם הוא לפי רוחכם או לא.
28 אתם צריכים להתחשב - הגיד נחמן-סאהן - עם
29 כחנו ודעתנו, הפקידות ג.פ.א. אשר בכוחה ובשליחותה
30 באנו אליכם, יכולה היא לפתוח גם פה אלם, ולספר גם
31 המונח תחת כף הלב, אומנים נפלאים הם החוקרים שלנו
32 כי להם אומרים את הכל, שם... אין מקום לכחד, שם...
33 מדברים ברצון או שלא ברצון, שם... הכל נמס, שם אבן
34 ידבר ויספר.
35 כל האסון - ענתה בתי תחי' - הוא בזה, אשר חפצים
36 לקחת הכל בכוח, באלמות ובזרוע, עד כמה מאוסה היא
37 ובלתי יסודית הדרך הלזו לקחת את בעלי השכל ובעלי
38 הדיעה, בכוחו של האגרוף ובהפחדת קנה רובה.
39 לא אכחד כי נעים הי' לי לשמוע דברי' האמורים
40 בהשכל בקרירות - כמובן עשוי' - ובקול מוחלט, אבל
41 עם זה יראתי במאד לגורלה אשר לא יעלה בדעתו של
42 נחמן-סאהן זה, המתפאר בכוחו ואלמות ידו, לשים עלי'
43 עונש מאסר.

רשימה לחג הגאולה יב"ג תמוז

ספר הזכרונות מכ"ק אדמו"ר מוהריי"צ נ"ע מליובאוויטש

פרק צ"ח - תורה ועבודה

1 זמן קצר מאוד עמד לרשותו של גרשון יצחק, על מנת להכניס לפריץ הזקן את הכסף. אך מאין
2 משיג עני כמוהו סכום כזה של כסף? לכן, החליט למכור את בית המרוזח שהיה רכושו הפרטי. אך
3 מנין מוצאים אדם כזה שמעוניין בבית המרוזח?

4 בכפר היה דר גוי עשיר אשר היה מעוניין בעסקה זו. אך המחיר שהיה מוכן לשלם עבור בית
5 המרוזח היה מועט מכדי שאפשר יהיה לשלם לפריץ את חובו. לכן, החל גרשון יצחק למכור את כל
6 חפציו הביתיים, כל מה שהיה לו מסר ב"חצי חנם", העיקר לקבל עבורם מזומנים שבהם יוכל לפדות
7 את בנו ולהצילו משמד.

8 הגוי קיבל את בית המרוזח לרשותו, עוד בטרם עזבו גרשון יצחק ובני ביתו את המקום. גרשון
9 יצחק לא יכול היה לצאת משם, כל עוד לא שילם את כל חובו לפריץ, ועל ידי כך לשחרר מידיו את
10 בנו ה"משכון החי".

11 אך הגוי, בעליו החדשים של בית המרוזח, ידע מעט מאוד איך לנהל את העסק. חלפו רק ימים
12 מספר, והוא שם לב שכל המשקה כבר נמכר, ופרוטה לא הרוויח ממכירות אלו.

- 1 לו לא היה נשאר גרשון יצחק בשטח מול עיניו, לא היה לגוי - מן הסתם - למי לבוא בטענות
- 2 על המקח-טעות שעשה. אך היות גרשון יצחק הסתובב עדיין בבית המרוזח, הרי תיכף ניגש הגוי
- 3 לגרשון יצחק בטענות, שהוא רימה אותו, ותבע את הכסף חזרה.
- 4 מובן, שגרשון יצחק לא הסכים להחזיר את הכסף, וטען, שלאמתו של דבר קיבל הגוי את בית
- 5 המרוזח במחיר מציאה, וזוהי אשמתו שאין הוא יודע איך לנהל את העסק.
- 6 אך הגוי היה מוסת על ידי הכומר, אשר היו לו בזה כוונות נילוונות, ולא היה מעוניין שהעסקה
- 7 בין הגוי ובין גרשון יצחק תצא לפועל. כי אם לא יצטרך גרשון יצחק להשיב לגוי את הכסף, יכולה
- 8 להיות אפשרות שיהיה לגרשון יצחק מספיק כסף במה לשלם לפריץ את חובו, וכך להצדיק את השבתו
- 9 של בנו הממושכן. הכומר היה דווקא מעוניין שתהיה לו את האפשרות להביא את הילד היהודי לשמד,
- 10 בכל צורה שהיא.
- 11 לכן, הסית הכומר את הגוי שלא יוותר, ושהיהודי ישיב לו את כספו. ואם היהודי לא יסכים לכך
- 12 - יכהו.
- 13 "ומדוע צריכים בכלל לשלם ליהודי עבור בית המרוזח וחפציו?" טען הכומר באוזני הגוי "הרי בין
- 14 כה וכה הוא יגורש מהכפר ולא יוכל לקחת עמו שום דבר"!
- 15 הגוי עשה כפי שציווה עליו הכומר. ולר' גרשון יצחק לא הייתה כל ברירה, ולאחר שהוכה על
- 16 ידי הגוי, השיב לערל את הכסף, וכל העסקה בוטלה ולר' גרשון יצחק לא היה אפילו חלק מהכסף
- 17 אותו היה צריך לתת לפריץ תוך כמה ימים.
- 18 מה עושים כעת? ישבו היהודי גרשון יצחק ורעייתו נבוכים וכואבים.
- 19 אין לו כעת למי לפנות ולבקש עזרה.
- 20 אך לפתע, ברגע היותם בשיא כאבם וצערם, הבזיק רעיון במוחו: מדוע לא יפנה לר' יעקב קערפל
- 21 משארי?
- 22 אותו יעקב קערפיל, כאשר רק היה מגיע לכפר לרגל מסחרו, היה מגיע לביתו של גרשון יצחק.
- 23 החוכר גרשון יצחק ידע היטב שיעקב קערפיל הצליח ב"ה בעסקיו. הוא היה אדם שהמטבע עוברת
- 24 ממנו בקלות לאחרים, ונוסף לכך היה יהודי טוב לב ובעל צדקה.
- 25 מאז שיעקב קערפיל נפגש עם ר' הערש לייב (אודותיו סיפרנו בפרקים הקודמים) ונהיה תלמידו,
- 26 הרי בזמן שהיה מגיע לגרשון יצחק, היה אפילו מנסה ללמוד עמו. הוא רצה שגם גרשון יצחק, ידע
- 27 משהו בנקודות הקטנות. אך הדברים מיאנו להיקלט במוחו של גרשון יצחק.
- 28 "כל ימי חיי עד היום הייתי "עם הארץ" וכ"עם הארץ" אסיים את חיי" היה גרשון יצחק מתנצל
- 29 על כך שאין מוחו קולט את כל הדברים שמנסה יעקב קערפל ללמדו.
- 30 עתה התפלא גרשון יצחק איך לא עלה ברעיונו, קודם לכן, לפנות ליעקב קערפל, הרי הוא האדם
- 31 היחיד שיכול היה לבוא לעזרה בעת צרה זו.
- 32 היות והיה זה באמצע החורף, והנסיעה לשארי לא הייתה קלה, החל גרשון יצחק בהכנות לקראת
- 33 נסיעה זו. אך "מעשה שטן", דווקא אז כאשר היה מוכן לנסיעה, הגיעו לביתו שומרים חמושים שנשלחו
- 34 על ידי הפריץ, והודיעו לו, שעל פי ציוויו של הפריץ, הרי מהיום והלאה הוא יהיה תחת פיקוחם
- 35 ושמירתם, כדי שלא יברח מהכפר.

- 1 עתה לא יכול היה גרשון יצחק לצאת מביתו. אך מצד שני איך יכול הוא לוותר על הנסיעה לשאריי
- 2 ולהיפגש עם יעקב קערפיל, באשר זו היא תקוותו היחידה להשגת הכסף אותו הוא צריך לשלם לפריץ
- 3 ועל ידי כך לפדות את בנו?
- 4 השומרים החמושים שהופקדו על שמירתו בבית המרוזח היו מכרים ותיקים שלו. הוא ניהל איתם
- 5 שיחה והסביר להם מה היה בדעתו לעשות.
- 6 "אך עכשיו אינני יכול לזוז ממקומי!" סיים את הסבריו.
- 7 אחד השוטרים ייעץ לו, לפנות לפריץ ולהסביר לו את העניין, ולבקש את רשותו לנסוע לשאריי.
- 8 החוכר קיבל את עצתו. אך תיכף כאשר נראה לעיני הפריץ הזקן, היכהו הלה מכות אכזריות.
- 9 "רצונך לברוח ורק תואנה הנך מבקש כדי לצאת מכאן" צרח הפריץ הזקן.
- 10 אך גרשון יצחק לא איבד את עשתונותו, והציע שאחד השומרים החמושים ייסע יחד עמו לשאריי,
- 11 ואז התרכך מעט הפריץ הזקן והסכים לכך.
- 12 יצא גרשון יצחק לדרכו מלונה באחד השומרים. וכאשר הגיע ליעקב קערפיל, וסיפר לו אודות
- 13 הצרה בה הוא מצוי, התייעץ הלה תיכף ומיד עם אשתו, ושניהם - יעקב קערפיל ואשתו - הגיעו
- 14 להסכמה, והיא: לרכז את כל רכושם, ולדאוג לגרשון יצחק על מנת שיהיה לו מספיק כסף כדי לגאול
- 15 את בנו מהשמד.
- 16 יעקב קערפיל לא רצה אפילו לבקש יהודים אחרים מהעיירה להשתתף במצוה גדולה זו. הוא רצה
- 17 להתעסק ולקיים מצוה זו לבדו. ואם לא היה לו מספיק כסף, הלך וְלָוָה את החסר. וכאשר היה לו את
- 18 מלוא הסכום ליווה את גרשון יצחק חזרה לכפרו.
- 19 כאשר הגיעו לבית המרוזח, פגשו את אשתו של גרשון יצחק כאשר היא מייללת מרה. הגיעה
- 20 לאוזניה שמועה, שהכומר שוב הכה את בנם דוד, כאשר סירב לאכול טריפות. וכדי להענישו, הטיל
- 21 את הילד, לדיר אשר בו נמצאים חזירים.
- 22 באותו זמן הודיע הכומר שהוא מכין את דוד להמרת הדת, והוא ימיר את דתו, בכל האמצעים,
- 23 בין שהוא יסכים לכך ובין שלא יסכים לכך.
- 24 עם הכסף שנתן לו יעקב קערפיל, פנה גרשון יצחק תיכף ומיד לביתו של הפריץ הזקן, ושילם לו
- 25 את החוב, שהיה חייב לו. כמו כן שילם לו את הריבית אותה הוסיף הפריץ על החוב.
- 26 עתה דרש החוכר - גרשון יצחק - שהפריץ הזקן ישחרר את בנם דוד. אך הפריץ ענה להם בציניות
- 27 אכזרית, שאינו יכול לבצע זאת, היות וכבר מסר את דוד לידי הכומר, ובהסכמה מלאה על מנת להעבירו
- 28 על דתו.
- 29 היה נראה שכל עמלו של גרשון יצחק היה לשווא. גרשון יצחק ואשתו - אשר ליוותה אותו לבית
- 30 הפריץ - פרצו ביללה, שניהם מרטו את שער ראשם.
- 31 בחצר הפריץ פרצה מהומה, על בני הזוג התנפלו עבדי הפריץ והפליאו בהם את מכותיהם, הבעל
- 32 ואשתו שבו לביתם בידיים ריקות, מוכים וחבולים.
- 33 כאשר נודע ליעקב קערפיל את אשר קרה, החל הוא עצמו לטכס עצה איך להוציא את דוד מידי
- 34 של הכומר.

- 1 היו לו בכפר הרבה מכרים גויים. הוא ניהל איתם עסקי מסחר שנים רבות. היו ביניהם כאלו שהיו
- 2 תמיד ידידותיים כלפי היהודים. הם צידדו כעת בגרשון יצחק והשתתפו בצערו. הם חשו בעוולה
- 3 שעושים ליהודים.
- 4 "הכומר הרחיק לכת" טענו גויים אלו "אסור היה לו לכלוא את דוד בעל-כורחו, ולהכריחו כנגד
- 5 רצונו לקבל על עצמו אמונה אחרת".
- 6 יעקב קערפיל פנה גם לפריץ הצעיר, אשר היה מאז ומתמיד ידידותי כלפי יהודים. יעקב קערפיל
- 7 השיח לפניו את מר לבו:
- 8 "הנה עשיתי את כל המאמצים וסיפקתי לגרשון יצחק את הכסף הנחוץ לו כדי לשלם לאביך את
- 9 החוב ואפילו את הריבית" אמר יעקב קערפיל "וגרשון יצחק הספיק לשלם זאת לאביך עוד בטרם חלף
- 10 הזמן שנקבע. אך מה היה מענה אביך אליו, שכעת מאוחר מידי להציל את הילד מהעברתו מדתו, הוא
- 11 כבר נמצא בידי הכומר. ומה עושה איתו הכומר? האם הוא מנסה לשכנעו בדברי הסבר נעימים להמיר
- 12 את דתו? לא! הוא מענה אותו וחובל בו. הוא רוצה להכריחו לאכול טריפות, כנגד רצונו, ועתה הוא
- 13 - דוד - מתגולל מוכה, בדיר חזירים. זהו דבר שלא יאומן. מחובתך לעשות משהו! דוד חייב לשוב
- 14 להוריו!"
- 15 דברי יעקב קערפיל השפיעו על הפריץ הצעיר. הלה התערב בעניין, ולכומר לא הייתה ברירה, והיה
- 16 חייב להשיב את דוד לאביו ואמו.
- 17 מעורר רחמים היה מראהו של דוד בעת שהוחזר לביתו. הוא היה כל-כך חבול, שהיו צריכים
- 18 באופן מיידי לחבוש את כל גופו, ולתת לו תרופות שונות, כדי להשיבו לאיתנו.
- 19 יעקב קערפיל, לקח עמו את דוד לשאריי, וכאשר הבריא, שלח יעקב קערפיל את דוד לבאריסאוו,
- 20 לישיבה מקומית.
- 21 בינתיים נשאר יעקב קערפיל בעל חוב. וכדי לפרוע את חובותיו מכר את ביתו ואת כל אשר לו.
- 22 אך הוא לא התאונן על שום דבר. הוא שמח מכך שהצליח לקיים מצוה כזו, השמחה מעשיית
- 23 המצוה עצמה הייתה השכר.
- 24 יעקב קערפיל היה כזה בעל-סוד, שהוא לא סיפר לאף אחד על חלקו בפדיונו של דוד מהשמד,
- 25 ובהצלתו של גרשון יצחק מאסון. הוא לא רצה להתגאות מהמצוה שקיים.

אגרות קודש

[תחלת מ"ח תרפ"ב]

א"ע. והשי"ת יהי בעזרו בגו"ר.

7

ב"ה

1

אברהם אלי שי'

2

שלום וברכה

3

במענה על מכתבו מעש"ק נצבי', נכון הוא הנסיעה לכבוד

אביו שי', אמנם צריכה הכנה, ויכתוב מראש לאביו שי' מזה,

וזמן הקיץ בעזה"י מסוגל יותר לנסיעה, ובמשך החורף יכון

6

באיזה ענינים הוא עוסק עתה בלימוד בנגלה ודא"ח, ואת

מי מחביריו התמימים יחיו בא בכתובים במכתבי', כי

התמימים יחיו צריכים לדבר ביניהם בכתב לעתים קרובות

לחזק איש את רעהו על התורה והעבודה והפעולות איש איש

במקומו ככל אשר יוכל, ואז יצליחו בגו"ר.

בשם.

13

פרק ד משנה ו

רבי יוסי אומר, כל המכבד את התורה, גופו מכבד על הבריות. וכל המחלל את התורה, גופו מחלל על הבריות:

נקודות משיחות קודש

התורה; ובהמשך לזה מלמדנו רבי יוסי על דרגה נעלית יותר בכבוד התורה – להשתדל שתהי' מכובדת גם בעיני העמים. והנה, מזה שהשתדל רבי יוסי לכבד את התורה גם על אומות העולם, מובן במכל שכן וקל וחומר שהשתדל בזה לגבי בני ישראל – תלמידיו. ויש לומר שהוא מה שאמרו רז"ל⁸ בשבחו של רבי יוסי, ש"נימוקו עמו", היינו שהי' מקפיד למסור לתלמידיו טעמו ונימוקו של כל ענין וענין שלמד אתם. והוא עשה כן לא בכדי שהענין יתקבל אצלם (שהרי גם בלי ידיעת טעם הדבר היו מקבלים את הענין), אלא משום שעל ידי זה הוסיף והגדיל אצלם כבודה של תורה, שענינה הבנה והשגה⁹.

כל המכבד את התורה, גופו מכבד על הבריות
השאלות במשנתנו: א. הדיוק "מכובד". ב. הדיוק "על הבריות".
והביאור:

כשאדם שומר בגאון על כבודה של תורה גם כלפי אומות העולם¹¹, יתכן שכתוצאה מכך יגרמו לו הגוים קשיים בעיני פרנסה וכיוצא בזה. ומה גם כשמדובר אודות "בריות בעלמא"¹², שבטבעם אינם יכולים לסבול אנשי צורה העוסקים בענינים רוחניים. אולם חשש זה קיים רק לגבי עניני הגוף, ואילו לגבי עניני הנשמה, שהיא חלק אלקה ממעל ממש¹³, הרי כשם שאין אפשרות של שליטה על הקב"ה ח"ו, כמו כן אין לאף אחד שליטה על נשמה יהודית.

והתנא מחדש שכאשר יהודי מכבד את התורה, גם גופו מכובד (אפילו) על הבריות. וכפי שרואים במוחש, שכאשר יהודי עומד בתוקף בכל הקשור לתורה ואינו מוותר על עקרונותיו, הוא זוכה ליחס של כבוד והערצה גם מצד ה"בריות"¹⁴.

השאלות במשנתנו: א. החיוב לכבד את התורה ולומדי' והאיסור לחללה הם הלכות פסוקות (ונפסקו להלכה בשולחן ערוך¹), ואינם ענין למדת חסידות דוקא. ב. הדיוק "מכובד". ג. הדיוק על הבריות² (ולא "על בני אדם" וכיוצא בזה). ד. הקשר לבעל המאמר – רבי יוסי.

והביאור:

על רבי יוסי מסופר במדרש² שמטרוניתא (שרית נוכרית) היתה מציעה לפניו שאלות שונות, ורבי יוסי הי' עונה לה בהסברים שכליים. ואם כי יש מקום לומר שלא הי' צריך לענות לנכרית (מאחר ושאלותי' לא היו נוגעות לקיום שבע מצוות בני נח (שאו הי' חייב להשיבה))³, בכל זאת ענה לה. כי באם הי' אומר שאין לשאלתה הסבר שכלי, לא היתה התשובה מתקבלת והיה נוצר אצלה יחס של היפך הכבוד לתורה⁴. ומאחר שרבי יוסי רצה שהתורה תהי' מכובדת גם בעיני אומות העולם, לכן השיב לה תמיד תשובה שכלית⁵.

וזוהו אומרו:

כל המכבד את התורה – היינו שמשתדל שהתורה תהי' מכובדת גם אצל אומות העולם.

גופו מכבד – מכיון שמדובר גם באומות העולם, שאין להם כל קשר לנשמתו של יהודי, מדייק התנא שרק 191ג, "הנדמה בחומריותו לגופי אומות העולם"⁶, הוא המכובד עליהן.

על הבריות – הכוונה ל"בריות בעלמא"⁷, היינו אלה שאין להם כל מעלה פרט להיותן בריותיו של הקב"ה, וזה כולל גם אומות העולם.

וזוהו ההמשך של מאמר זה למה ששנינו במשנה הקודמת "אל תעשי' עטרה להתגדל בה ולא קרדום לחתוך בה": במאמר זה מדובר על "עטרה" ו"קרדום" המותרים על פי דין⁸, אלא שהתנא מזהיר עליהם (במדת חסידות) משום היותם היפך כבוד

1. יו"ד סי' רמ"ד. רפ"ב.

2. ב"ר פס"ח, ד.

3. ראה רמב"ם הלכות מלכים פ"ח ה"י.

4. ראה רש"י ר"פ חקת: אומות העולם מונין את ישראל. . ל. מה טעם יש בה.

5. וכסיום הסיפור במדרש שם: אמרה לו תורתכון נאה ומשובחת.

6. תניא פמ"ט.

7. ראה תניא פל"ב.

8. ראה הלכות ת"ת לאדמו"ר הזקן פ"ד הט"ו.

9. גיטין סז, א.

10. משיחת מוצש"ק פ' קרח תשל"ח – על פי רשימת השומעים בלבד.

11. ראה ביאור הקודם.

12. ראה תניא פל"ב.

13. תניא רפ"ב.

14. משיחת כ"ה אייר תשד"מ – על פי רשימת השומעים בלבד.

פרק ד הלכה א

אֲבֵן הַיִּתָּה בְּקֹדֶשׁ הַקִּדְשִׁים בְּמַעְרְבוֹ, וְעֲלֶיהָ הָיָה הָאָרוֹן מְנַח, וּלְפָנָיו צִנְצָנֶת הַמֶּן וּמִטָּה אַחֲרָיו. וּבָעֵת שֶׁבָּנָה שְׁלֹמֹה אֶת הַבַּיִת, וַיֵּדַע שְׁסוּפּוֹ לַחֲרֹב, בָּנָה מְקוֹם לָגֹנוּ בּוֹ הָאָרוֹן לְמִטָּה, בְּמִטְמוֹנִיּוֹת עֲמֻקּוֹת וְעַקְלָקְלוֹת; וַיֹּאשִׁיחֵהוּ הַמֶּלֶךְ צִוָּה, וַיִּגְזֹר אוֹתָן בְּמְקוֹם שֶׁבָּנָה שְׁלֹמֹה, שֶׁנֶּאֱמַר: "וַיֹּאמֶר לְלוֹיִם הַמְּבִינִים לְכָל יִשְׂרָאֵל הַקְּדוֹשִׁים לַה': תָּנוּ אֶת אָרוֹן הַקֹּדֶשׁ בְּבַיִת אֲשֶׁר בָּנָה שְׁלֹמֹה בֶן דָּוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל, אֵין לָכֶם מִשָּׂא בִכְתָף. עֲתָה עֲבֹדוּ אֶת ה' אֱלֹהֵיכֶם" וְגו'. וַיִּגְזֹר עִמּוֹ מִטָּה אַחֲרָיו וְצִנְצָנֶת הַמֶּן וְשֶׁמֶן הַמִּשְׁחָה; וְכָל אֵלוֹ לֹא חֲזְרוּ בְּבַיִת שְׁנִי. וְאֵף אוֹרִים וְתַמִּים שָׁחִיו בְּבַיִת שְׁנִי - לֹא הָיוּ מְשִׁיבֵין בְּרוּחַ הַקִּדְשׁ, וְלֹא הָיוּ נִשְׁאָלִין בָּהֶן, שֶׁנֶּאֱמַר: "עַד עַמֵּד בָּהֶן לְאוֹרִים וּלְ[תַמִּים]; וְלֹא הָיוּ עוֹשִׂין אוֹתָן אֶלָּא בְּדִי לְהַשְׁלִים בָּהֶן שְׁמוֹנָה בְּגָדִים לְכַהֵן גָּדוֹל, בְּדִי שֶׁלֹּא יִהְיֶה מְחַסֵּר בְּגָדִים.

נקודות משיחות קודש

מביא הרמב"ם את כל האריכות לגבי גניזת הארון, שלפי זה יובן שאף בבית שני לא היה חסר בבנין הבית.

באור העניין: מלכתחילה נקבע בבנין הבית שלארון יהיו שני מקומות בבית המקדש: (א) מקום גלוי, על אבן השתיה. (ב) מקום לגנוזו "למטה" מקדש הקדשים - ואף מקום זה הוא לכתחילה חלק ממבנה הבית. וזהו פירוש דברי הרמב"ם "ובעת שבנה שלמה ... וידע שסופו ליחרב בנה בו מקום": לא ששלמה בנה את המקום מדעת עצמו ח"ו, אלא שבעת בניינו היה צריך לדעת שיחרב ונצטווה ובנה בו את מקום הגניזה. ממילא הוא קידשו בתור מקום לארון, וממילא הוא חלק מקדש הקדשים.

גניזת הארון לא היתה בזמן החורבן, אלא בשעה שבית המקדש לא היה בסכנה כלל - כידוע תוקף ישראל בזמן יאשיהו. יתירה מזו: ההכנסה היתה מעין הכנסת הארון לקדש הקדשים על-ידי שלמה. לכן מדייק הכתוב "תנו את ארון הקדש בבית אשר בנה שלמה וגו'", שאין זו פעולה של סילוק ונטילת הארון ממקומו, אלא אדרבא זהו עניין של נתינה בבית.

על-פי זה יתווסף עומק בהקישור בין ג' בתי המקדש: אין זה שישנם ג' בתי מקדש נפרדים, אלא בעיקר הם בית אחד. כבר בבניינו של הבית הראשון נקבע עניין שהוא לשעתו ולעתיד לבא. מקום הארון הוא ה"עצם" של בית המקדש, שבו לא שייך שום חורבן והפסד, וממנו נבנה המקדש השני והשלישי.

(לקוטי שיחות חלק כ"א, שיחה ב לפר' תרומה)

בנוגע לדברי הרמב"ם על גניזת ארון הברית צריך להבין: למאי נפקא מינה להלכה כל אריכות וסיפור הדברים, היכן ועל-ידי מי נגזז הארון? והרי דברי הרמב"ם בספרו יד החזקה רק לענינים הנוגעים להלכה אמורים. יתירה מזו: עניין זה (איך והיכן נגזז הארון) "במחלוקת שנוי" (יומא נג, ע"ב), ואם כן לשם מה מכריע הרמב"ם כדברי האחד מאחר שלכאורה אין עניין זה נוגע לדינא?

גם צריך להבין: מפשטות לשון הרמב"ם משמע ששלמה בנה את ה"מקום" בבית המקדש מדעת עצמו (לפי "שידע שסופו ליחרב"). ותמוה: הרי כל חלקי ופרטי הבית ניבנו על-פי ציווי ד' - "הכל בכתב מיד ד' עלי השכיל" - ואם כן איך בנה שלמה "מקום" בבית המקדש מדעת עצמו?

יש להקדים דיוק בדברי הרמב"ם: הרי הרמב"ם מפרט בפרקים ב' וג' של הל' בית הבחירה את צורת כלי המקדש, ואילו בפרק ד' את צורת הבית. לפי זה צריך באור: הרי הארון שייך לכאורה לכלי המקדש, ומדוע עניין גניזת הארון מופיע בפרק העוסק בצורת הבית? מזה משמע שהארון העומד בקדש הקדשים הוא (לדעת הרמב"ם) פרט בצורת הבית, והוא אינו רק כלי שמצוי בקדש הקדשים, אלא הוא חלק מבנין קדש הקדשים עצמו. זאת כיוון שהארון עושה את בית המקדש לבית לד', כמו שנאמר "ונועדתי לך שם".

אלא שעל פי זה מתעוררת תמיהה גדולה: בבית שני, בו לא היה הארון במקומו, לא היה קדש הקדשים בשלימותו שהרי היה חסר אחד הדברים שהם "עיקר בבנין הבית"?! כדי להסיר תמיהה זו

פרשת ואתחנן

ב וְאַתְּחַנֵּן אֱלֹהִים בָּעַת הַהוּא לֵאמֹר: כֹּה אֲדֹנִי
יְהוָה אַתָּה הַחֲלוּת לְהִרְאוֹת אֶת־עַבְדְּךָ אֶת־גְּדֹלְךָ
וְאֶת־יָדְךָ הַחֲזָקָה אֲשֶׁר מִי־אֵל בַּשָּׁמַיִם וּבָאָרֶץ
אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה כְּמַעֲשֵׂיךָ וּכְגִבּוּרֶיךָ: כה אֶעֱבְרָה־נָּא
וְאֶרְאֶה אֶת־הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר בָּעֵבֶר הִירְדֵּן הָהָר
הַטּוֹב הַזֶּה וְהַלְבֵּן: (לז) כו וַיַּתְּעֵבֶר יְהוָה בִּי
לְמַעַנְכֶם וְלֹא שָׁמַע אֵלַי וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלַי רַב־לְךָ
אֶל־תּוֹסֵף דַּבֵּר אֵלַי עוֹד בַּדֶּבֶר הַזֶּה: ס עֲלֶה |
רֹאשׁ הַפִּסְגָּה וְשֵׂא עֵינֶיךָ יָמָּה וְצַפְנָה וְתִימְנָה
וּמִזְרָחָה וּרְאֵה בְּעֵינֶיךָ כִּי־לֹא תַעֲבֹר אֶת־הִירְדֵּן
הַזֶּה: כח וְצֹו אֶת־יְהוֹשֻׁעַ וְחֻזְקָהוּ וְאַמְצָהוּ כִּי־הוּא
יַעֲבֹר לִפְנֵי הָעָם הַזֶּה וְהוּא יַנְחִיל אוֹתָם אֶת־
הָאָרֶץ אֲשֶׁר תִּרְאֶה: ט וַנֵּשֶׁב בְּנֵי־אֵל מוֹל בֵּית
פְּעוֹר: פ ד' «וַעֲתָה יִשְׂרָאֵל שָׁמַע אֶל־הַחֲקִים
וְאֶל־הַמִּשְׁפָּטִים אֲשֶׁר אָנֹכִי מְלַמֵּד אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת
לְמַעַן תַּחֲיוּ וּבְאַתֶּם וִירְשֶׁתֶם אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה
אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם נָתַן לָכֶם: ז לֹא תִסְפוּ עַל־הַדְּבָר
אֲשֶׁר אָנֹכִי מַצְוֶה אֶתְכֶם וְלֹא תִגְרְעוּ מִמֶּנּוּ לְשֹׁמֵר
אֶת־מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר אָנֹכִי מַצְוֶה אֶתְכֶם:
ח עֵינֵיכֶם הִרְאוֹת אֶת אֲשֶׁר־עָשָׂה יְהוָה בְּכַעַל פְּעוֹר
כִּי כָל־הָאִישׁ אֲשֶׁר הִלֵּךְ אַחֲרַי בְּעַל־פְּעוֹר הַשְׁמִידוּ
יְהוָה אֱלֹהֵיךָ מִקִּרְבְּךָ: ו וְאַתֶּם תִּדְבְּקִים בִּיהוָה
אֱלֹהֵיכֶם חַיִּים כָּלְכֶם הַיּוֹם:

~ נקודות משיחות קודש ~

לא תוסיפו ולא תגרעו (ד, ב)

שְׁמַעְתִּי מֵאֲמוֹרֵי יִל, שְׁמִצּוֹת סִפָּה רוֹמְזוֹת עַל שְׁלֵמוֹת הַקִּיּוֹם
שֶׁל רמ"ח מִצְוֹת עֲשֶׂה, וְזֶהוּ שְׁפָתוֹב (ישעיה ד, ו) וְסִפָּה תִּהְיֶה . .
לְמַחֲסָה וּלְמַסְתוֹר מִזֶּרֶם וּמִמַּטָּר: זר"ם הוּא אֶחָד פְּחוֹת מִרמ"ח,
וּמט"ר הוּא אֶחָד יוֹתֵר מִרמ"ח, וְהַסִּפָּה שׁוֹמֶרֶת הֵן מִפְּנֵי זר"ם,
לֹא תִגְרְעוּ, וְהֵן מִפְּנֵי מט"ר, לֹא תוֹסִיפוּ. (שיחת שמחת בית השואבה
תשי"ד - תורת מנחם התנועותיות י עמ' 61)

שני (ישראל) ה ראה | לְמַדְתִּי אֶתְכֶם חֲקִים וּמִשְׁפָּטִים
כְּאֲשֶׁר צִוֵּנִי יְהוָה אֱלֹהֵי לַעֲשׂוֹת פֶּן בִּקְרַב הָאָרֶץ
אֲשֶׁר אַתֶּם בָּאִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ: וּשְׁמַרְתֶּם
וַעֲשִׂיתֶם כִּי הוּא חֻמַּתְכֶם וּבִינְתְּכֶם לְעֵינֵי הָעַמִּים

אֲשֶׁר יִשְׁמְעוּן אֶת פְּלִי־הַחֲקִים הָאֵלֶּה וְאָמְרוּ רַק
עַם־חֲכָם וְנָבוֹן הִנּוּ הַגְּדוֹל הַזֶּה: י וְכִי מִי־גוֹי גְּדוֹל
אֲשֶׁר־לוֹ אֱלֹהִים קְרִבִּים אֵלָיו כִּיהוָה אֱלֹהֵינוּ
בְּכָל־קִרְאָנוּ אֵלָיו: ה וְכִי גוֹי גְּדוֹל אֲשֶׁר־לוֹ חֲקִים
וּמִשְׁפָּטִים צְדִיקִים כָּל הַתּוֹרָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אָנֹכִי
נָתַן לִפְנֵיכֶם הַיּוֹם: ע"כ בַּמִּנְחָה ט רַק הַשְׁמֹר לְךָ וּשְׁמֹר
נַפְשְׁךָ מְאֹד פֶּן־תִּשְׁכַּח אֶת־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר־רָאוּ
עֵינֶיךָ וּפְנִיָסוּרוֹ מִלִּבְּךָ כָּל יְמֵי חַיֶּיךָ וְהוֹדַעְתֶּם
לְבָבְךָ וּלְבָבִי בְּנֶיךָ: יז יוֹם אֲשֶׁר עָמַדְתָּ לִפְנֵי יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ בְּחֹרֵב בְּאָמַר יְהוָה אֵלַי הַקְּהֵל־לִי אֶת־הָעָם
וְאַשְׁמַעֵם אֶת־דְּבָרֵי אֲשֶׁר יִלְמְדוּן לִירְאָה אֹתִי
כָּל־הַיָּמִים אֲשֶׁר הֵם חַיִּים עַל־הָאָדָמָה וְאֶת־בְּנֵיהֶם
יִלְמְדוּן: יח וְתִקְרְבוּן וְתַעֲמְדוּן תַּחַת הָהָר וְהָהָר
בְּעַר בָּאֵשׁ עַד־לֵב הַשָּׁמַיִם חֹשֵׁךְ עָנָן וְעַרְפֹּל:
יט וַיְדַבֵּר יְהוָה אֲלֵיכֶם מִתּוֹךְ הָאֵשׁ קוֹל דְּבָרִים
אַתֶּם שֹׁמְעִים וְתִמְוִנָה אֵינְכֶם רְאִים זוֹלָתִי קוֹל:
כ וַיִּגַּד לָכֶם אֶת־דְּבָרֵינוּ אֲשֶׁר צִוֶּה אֶתְכֶם לַעֲשׂוֹת
עֲשֵׂת הַדְּבָרִים וּכְתֹבָם עַל־שְׁנֵי לְחוֹת אֲבָנִים:
כא וְאַתִּי צִוֶּה יְהוָה בָּעַת הַהוּא לְלַמֵּד אֶתְכֶם חֲקִים
וּמִשְׁפָּטִים לַעֲשׂוֹתְכֶם אַתֶּם בָּאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם
עֹבְרִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ: כב וַנִּשְׁמַרְתֶּם מְאֹד
לְנַפְשֵׁיכֶם כִּי לֹא רִאִיתֶם כָּל־תְּמוּנָה בְּיוֹם דְּבַר
יְהוָה אֲלֵיכֶם בְּחֹרֵב מִתּוֹךְ הָאֵשׁ: כג פֶּן־תִּשְׁכַּחְתוּן
וַעֲשִׂיתֶם לָכֶם פֶּסֶל תְּמוּנַת כָּל־סִמּוֹל תְּבֻנִית זָכָר
אוּ נְקֵבָה: כד תְּבֻנִית כָּל־בְּהֵמָה אֲשֶׁר בָּאָרֶץ תְּבֻנִית
כָּל־צִפּוֹר כָּנָף אֲשֶׁר תַּעֲוֹף בַּשָּׁמַיִם: כה תְּבֻנִית
כָּל־רֶמֶשׂ בָּאָדָמָה תְּבֻנִית כָּל־דָּגָה אֲשֶׁר־בַּמַּיִם
מִתַּחַת לָאָרֶץ: כו וּפְנִי־תִשָּׂא עֵינֶיךָ הַשְׁמִימָה וְרִאִיתָ
אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הִירְדָּה וְאֶת־הַכּוֹכָבִים כָּל צָבָא
הַשָּׁמַיִם וְנִדְחַת וְהִשְׁתַּחֲוִיתָ לָהֶם וַעֲבַדְתָּם אֲשֶׁר
חָלַק יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֹתָם לְכָל הָעַמִּים תַּחַת
כָּל־הַשָּׁמַיִם: כז וְאַתְּכֶם לָקַח יְהוָה וַיּוֹצֵא אֶתְכֶם
מִכּוּר הַכְּזוֹל מִמִּצְרַיִם לְהוֹיֹת לוֹ לְעָם נַחֲלָה בְּיוֹם
הַזֶּה: כח וַיהוָה הִתְאַנֵּף־בִּי עַל־דְּבָרֵיכֶם וַיִּשְׁבַּע
לְבַלְתִּי עֲבָרִי אֶת־הִירְדֵּן וּלְבַלְתִּי־בֹא אֶל־הָאָרֶץ

הטובה אשר יהיה אליהו נתן לך נחלה: ^כ כי אנכי מת בארץ הזאת אינני עבר את-הירדן ואתם עברים וירשתם את-הארץ הטובה הזאת: ^{כא} השמרו לכם פן-תשכחו את-ברית יהוה אלהיכם אשר פרת עמכם ועשיתם לכם פסל תמונת פל אשר צוה יהוה אלהיך: ^{כב} כי יהוה אלהיך אש אכלה הוא אל קנא: ^{כג} פן-יתוליד בנים ובני בנים וגושתם בארץ והשחתם ועשיתם פסל תמונת פל ועשיתם הרע בעיני יהוה-אלהיך להכעיסו: ^{כד} העידתי בכם היום את-השמים ואת-הארץ כיראבד תאבדון מהר מעל הארץ אשר אתם עברים את-הירדן שמה לרשתה לא-תאריכו ימים עליה כי השמר תשמדון: ^{כה} והפיץ יהוה אתכם בעמים ונשאתם מתי מספר בגוים אשר ינהג יהוה אתכם שמה: ^{כו} ועבדתם-שם אלהים מעשה ידי אדם עץ ואבן אשר לא-יראון ולא ישמעון ולא יאכלון ולא יריחו: ^{כז} ובקשתם משם את-יהוה אלהיך ומצאת כי תדרשנו בכל-לבבך ובכל-נפשך: ^{כח} בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים ושבת עדי-יהוה אלהיך ושמעת בקלו: ^{כט} כי אל רחום יהוה אלהיך לא ירפך ולא ישחיתך ולא ישכח את-ברית אבותיך אשר נשבע להם: ^ל כי שאלנא לימים ראשנים אשר-היו לפניך למן-היום אשר ברא אלהים אדם על-הארץ ולמקצה השמים ועד-קצה השמים הנהיה בדבר הגדול הזה או הנשמע במהו: ^{לא} השמע עם קול אלהים מדבר מתוך האש כאשר-שמעת אתה ויחי: ^{לב} או הנפה אלהים לבוא לקחת לו גוי מקרב גוי במסות באתת ובמופתים ובמלחמה ובד חזקה ובזרוע נטויה ובמזראים גדלים ככל אשר-עשה לכם יהוה אלהיכם במצרים לעיניך: ^{לג} אתה הראת לדעת כי יהוה הוא האלהים אין עוד מלבדו: ^{לד} מן-השמים השמיעך את-קלו ליפרך ועל-הארץ הראך את-אשו הגדולה ודבריו שמעת מתוך

האש: ^{לה} ותחת כי אהל את-אבותיך ויבחר בזרעו אחריו ויצאך בפניו בכתו הגדל ממצרים: ^{לו} להוריש גוים גדלים ועצמים ממך מפניך להביאך לתת-לך את-ארצם נחלה כיום הזה: ^{לז} וידעת היום והשבת אל-לבבך כי יהוה הוא האלהים בשמים מפעל ועל-הארץ מתחת אין עוד: ^{לח} ושמרת את-חקיו ואת-מצותיו אשר אנכי מצוך היום אשר יטב לך ולבניך אחריך ולמען תאריך ימים על-הארצה אשר יהוה אלהיך נתן לך פל-הימים: **פ**

~ נקודות משיחות קודש ~

אתה הראית לדעת . . . אין עוד מלבדו (ד, לה)

הראית - כל יהודי 'רואה' ומאמין, מצד נשמתו, באחדותו של הבורא: הוא לבדו הוא ואפס זולתו. אף צריך להיות גם לדעת - יש להביא אמונה זו גם בידיעה והבנה שכלית. שכן, אדם אינו מתייחד עם דבר שמאמין בו, מה שאין כן דבר שמבינו בשכלו. והדבר חשוב במיוחד באמונת היחוד, כי כאשר נשאר כח וענין מסים שלא חדר לתוכו היחוד, הרי זה הפך ומנגד ליחוד. (לקוטי שיחות ד עמ' 1170)

שלישי מאז יבדיל משה שלש ערים בעבר הירדן מזרחה שמש: ^כ לנס שמה רוצה אשר ירצה את-רעהו בכלי-דעת והוא לא-שנא לו מתמל שלשם ונס אל-אחת מן-הערים האל וחי: ^{כא} את-בצר במדבר בארץ המישור לראובני ואת-ראמת בגלעד לגדי ואת-גולן בפשן למנשי: ^{כב} וזאת התורה אשר-שם משה לפני בני ישראל: ^{כג} אלה העדת והחקים והמשפטים אשר דבר משה אל-בני ישראל בצאתם ממצרים: ^{כד} בעבר הירדן בגיא מול בית פעור בארץ סיחן מלך האמורי אשר יושב בחשבון אשר הבה משה ובני ישראל בצאתם ממצרים: ^{כה} ויירשו את-ארצו ואת-ארץ אעוג מלך-הפשן שגל מלכי האמורי אשר בעבר הירדן מזרח שמש: ^{כו} מערער אשר על-שפת-נחל ארנו ועד-הר שיאן הוא חרמון: ^{כז} וכל-הערכה עבר הירדן מזרחה ועד ים הערבה תחת אשדת הפסגה: **פ**

~ נקודות משיחות קודש ~

אז יבדיל משה שלש ערים (ד, מא)

נמן לב להיות חרד לדבר שיבדילם, ואף על פי שאינו קולטות עד שיבדלו אותן שבארץ כנען (רש"י)
 יש להבין, מדוע לא קלטו שלש הערים בעבר הירדן עד שהבדלו אותן שבארץ כנען? והרי בגי' ג' ורגי' ראובן ויחזק' שבט מנשה כבר התישבו בעבר הירדן, ומדוע לא קבלו לאלתר את ההגנה של ערי מקלט. ואולי יש לומר, שלא היו צריכים לערי מקלט, כי בגי' ישראל היו דבוקים במקום, בכתוב (לעיל פסוק ד) ואתם הדבקים בה' אלקיכם חיים בלכם היום, ולא היו שיכים כלל לענין של הפך הסיים. ומצב נעלה זה נפעל על ידי משה רבנו, שהעלה את ישראל לדבקות זו, ולאחר הסתלקותו ירדו מדרגתם והצרכו לערי מקלט. (לקוטי שיחות לט עמ' 19)

רבי' ה * ויקרא משה אל כל ישראל ויאמר אלהם שמע ישראל את החקים ואת המצוות אשר אנכי דבר באזניכם היום ולמדתם אתם ושמרתם לעשתם: ה' יהוה אלהינו ברת עמנו ברת בחרב: ג לא את אבותינו ברת יהוה את ההברית הזאת כי אתנו אנחנו אלה פה היום בלנו חיים: ה פנים | בפנים דבר יהוה עמכם בהר מתוך האש: ה אנכי עמד בין יהוה וביניכם בעת ההוא להגיד לכם את דבר יהוה כי יראתם מפני האש ולא עליתם בהר לאמר: ס * אנכי יהוה אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים מבית עבדים לא יהיה לך אלהים אחרים על פני לא תעשה לך פסל | כל תמונה אשר בשמים | ממעל ואשר בארץ מתחת ואשר במים | מתחת לארץ לא תשתחוה להם ולא תעבדם כי אנכי יהוה אלהיך אל קנא פקד עון אבות על בנים ועל שלשים ועל רבעים לשנאי ועשה חסד לאלפים לאהבי ולשמרי מצותי: ס לא תשא את שם יהוה אלהיך לשוא כי לא ינקח יהוה את אשר ישא את שמו לשוא: ס שמור את יום השבת לקדשו כאשר צוך | יהוה אלהיך ששת ימים תעבד ועשית כל מצוותיך ויום השביעי שבת | ליהוה אלהיך לא תעשה כל מלאכה אתה ובנך ובעדך ואמתך ושורך וחמורך וכל בהמתך וגרך אשר בשעריך למען ינוח עבדך

ואמתך במוך וזכרת כי עבד היית | בארץ מצרים ויצאת יהוה אלהיך משם ביד חזקה ובזרע נמויה על פני צוך יהוה אלהיך לעשות את יום השבת: ס כפר את אביך ואת אמך כאשר צוך יהוה אלהיך למען | יאריכו ימך ולמען ייטב לך על האדמה אשר יהוה אלהיך נתן לך: ס לא תרצח: ס ולא תנאף: ס ולא תגנב: ס ולא תענה ברעך עד שוא: ס ולא תחמוד אשת רעך: ס ולא תתאווה בית רעך שדהו ועבדו ואמתו

שורו וחמורו וכל אשר לרעך: פ

~ נקודות משיחות קודש ~

וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים . . את יום השבת (ה, טו)
 כתב הרמב"ם (מורה נבוכים ב, לא. הובא ברמב"ן פסוק יב), שהטעם על שמירת שבת שנאמר בפ' שבת יתרו, וזר למעשה בראשית, הוא כבוד היום והגדילו . . אמנם תיתן לנו תורת השבת וצוותו אותנו לשומרו (ולא שאר העמים, שגם הם נקראו בשבת ימי בראשית) הוא . . לסבת היותנו עבדים במצרים, אשר לא היינו עובדים ברצוננו . . ולא היינו יכולים לשבת. וראה בפועל הכולל (פ"י סכ"ט), שזהו ההבדל בין תפלת ערבית ומוסף של שבת, שבהן אומרים וזר למעשה בראשית, לתפלת שחרית. (לקוטי שיחות כ עמ' 203. יב עמ' 111)

חמישי י את הדברים האלה דבר יהוה אל כל קהלכם בהר מתוך האש הענן והערפל קול גדול ולא יסף ויכתבם על שני לוחות אבנים ויתנם אלי: ויהי כשמעכם את הקול מתוך החושך וההר בער באש ותקרבון אלי כל ראשי שבטיכם וזקניכם: כ והאמרו תן הראינו יהוה אלהינו את פכדו ואת גדלו ואת קלו שמענו מתוך האש היום הזה ראינו כי ידבר אלהים את האדם וחי: כ ועתה למה נמות כי תאכלנו האש הגדלה הזאת אם יספיק | אנחנו לשמע את קול יהוה אלהינו עוד ומתנו: כ כי מי כל בשר אשר שמע קול אלהים חיים מדבר מתוך האש פמנו ויחי: כ קרב אתה ושמע את פלא אשר יאמר יהוה אלהינו ואת | תדבר אלינו את פלא אשר ידבר יהוה אלהינו אליך ושמענו ועשינו: כ וישמע

יְהוָה אֶת־קוֹל דְּבָרֵיכֶם בְּדַפְרְכֶם אֵלַי וַיֹּאמֶר יְהוָה
אֵלַי שְׁמַעְתִּי אֶת־קוֹל דְּבָרֵי הָעָם הַזֶּה אֲשֶׁר דִּבְּרוּ
אֵלַי הִיטִיבוּ כָּל־אֲשֶׁר דִּבְּרוּ: ^ט מִי־יִתֵּן וְהָיָה
לְבַבְכֶם זֶה לָהֶם לִירְאָה אֹתִי וּלְשָׁמֹר אֶת־פְּלִמְצוֹתַי
כָּל־הַיָּמִים לְמַעַן יֵיטֵב לָהֶם וּלְבָנֵיהֶם לְעֹלָם: ^י לֹךְ
אָמַר לָהֶם שׁוּבוּ לָכֶם לְאַהֲלֵיכֶם: ^{יא} וְאַתָּה פֹה עֹמֵד
עִמָּדִי וְאַדְבַּרְהָ אֵלַי אֶת כָּל־הַמִּצְוָה וְהַחֲקִים
וְהַמְשַׁפְּטִים אֲשֶׁר תִּלְמָדְם וַעֲשׂוּ בָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲנִי
נָתַן לָהֶם לְרִשְׁתָּהּ: ^{יב} וְשָׁמַרְתֶּם לַעֲשׂוֹת כְּאֲשֶׁר צִוָּה
יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲתֶכֶם לֹא תִסְרוּ יָמִין וּשְׂמָאל:
^{יג} בְּכָל־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲתֶכֶם תֵּלְכוּ
לְמַעַן תַּחֲיוּ וְטוֹב לָכֶם וְהֶאֱרַכְתֶּם יָמִים בָּאָרֶץ אֲשֶׁר
תִּירְשׁוּ: ^{יד} וְזֹאת הַמִּצְוָה הַחֲקִים וְהַמְשַׁפְּטִים
אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם לֵלְמֹד אֲתֶכֶם לַעֲשׂוֹת
בָּאָרֶץ אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ: ^{טו} לְמַעַן
תִּירָא אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ לְשָׁמֹר אֶת־כָּל־חֻקֵּי
וּמִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אֲנִי מֵצִוְּךָ אֹתָהּ וּבִגְדְךָ בְּלֹא
יָמִי חֵייד וּלְמַעַן יֵאָרְכּוּ יָמֶיךָ: ^{טז} וְשָׁמַעְתָּ יִשְׂרָאֵל
וְשָׁמַרְתָּ לַעֲשׂוֹת אֲשֶׁר יֵיטֵב לָךְ וְאֲשֶׁר תִּרְבֶּן מְאֹד
כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתֶיךָ לָךְ אֶרֶץ זָבַת חֶלֶב
וְדָבָשׁ: **פ**

~ נקודות משיחות קודש ~

קול גדול ולא יסף (ה, יט)

שְׁמַעְתִּי וְנִתְבָּאָר כָּל הַנְּבִיאִים שְׁעִמְדוּ (שמות רבה כח, ו)

הַמְדַּרְשׁ מִלְּמַדְנִי, שְׁבַמְתָּן תּוֹרָה נִתְּנָה כָּל חֲדָשִׁי הַתּוֹרָה שֶׁל
כָּל הַדּוֹרוֹת. עֲשֵׂרֶת הַדְּבָרוֹת נֶאֱמָרוּ מִפִּי הַקִּבְ"ה בְּכַבּוּדוֹ וּבְעֶצְמוֹ,
וְנֶאֱמָרוּ לְכָל יְהוּדֵי בְּתוֹר חֵיד, לֹא רַק בְּתוֹר חֶלֶק מִהַכָּלִל. וְהוּא
הַדִּין לְדַבְּרֵי הַנְּבִיאִים וְהַחֲכָמִים: מֵהוּתוֹ וְעֶצְמוֹתוֹ יִתְבָּרַךְ אוֹמֵר
אוֹתָם לְכָל יְהוּדִי, אֵלָּא שְׁלֹא נִתְּגַלוּ עַד שֶׁבָּא נְבִיא אוֹ חֶכֶם פְּלוֹנִי.

(לקוטי שיחות ד עמ' 1093)

שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יְהוָה אֱלֹהֵינוּ יְהוָה ^א אֶחָד:
^ב וְאַהֲבַת אֵת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכָל־לִבְּךָ וּבְכָל־נַפְשְׁךָ
וּבְכָל־מְאֹדְךָ: ^ג וְהָיוּ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר אֲנִי
מֵצִוְּךָ הַיּוֹם עַל־לִבְּךָ: ^ד וְשָׁנַנְתָּם לְבָנֶיךָ וּדְבַרְתָּ בָּם
בְּשִׁבְתְּךָ בְּבֵיתְךָ וּבְלִכְתְּךָ בַּדֶּרֶךְ וּבְשֹׁכְבְּךָ וּבְקוּמְךָ:
^ה וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל־יָדְךָ וְהָיוּ לְטִמְטֶמֶת בֵּין עֵינֶיךָ:

^ו וּכְתַבְתֶּם עַל־מְזוֹזוֹת בֵּיתְךָ וּבְשַׁעְרֶיךָ: ^ז וְהָיָה
כִּי־יֵבִיאֲךָ ^ח יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע
לְאַבְרָהָם לְאַבְרָהָם לַיִצְחָק וּלְיַעֲקֹב לֵאמֹר לָךְ עָרִים
גְּדֹלֹת וְטֹבָת אֲשֶׁר לֹא־בְנִיתָ: ^ט וּבְתִים מְלֵאִים
כָּל־טוֹב אֲשֶׁר לֹא־מְלָאָתָּ וּבָרַת חֲצוֹבִים אֲשֶׁר
לֹא־חָצַבְתָּ כְּרָמִים וְזֵיתִים אֲשֶׁר לֹא־נִטְעַתָּ וְאִכְלַתָּ
וּשְׁבַעְתָּ: ^י הַשְׁמַר לָךְ פֶּן־תִּשְׁכַּח אֶת־יְהוָה אֲשֶׁר
הוֹצִיאָךְ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עַבְדִּים: ^{יא} אֶת־יְהוָה
אֱלֹהֶיךָ תִירָא וְאַתָּה תַעֲבֹד וּבְשִׁמּוֹ תִשְׁבַּע: ^{יב} לֹא
תִלְכֹּן אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים מֵאֱלֹהֵי הָעַמִּים אֲשֶׁר
סְבִיבוֹתֶיכֶם: ^{יג} כִּי אֵל קָנָא יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּקִרְבְּךָ
פֶּן־יִחַרְהָ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּךָ וְהִשְׁמִידְךָ מֵעַל פְּנֵי
הָאֲדָמָה: ^{יד} לֹא תִנָּפוּ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם כְּאֲשֶׁר
נִסִּיתֶם בַּמִּסָּה: ^{טו} שְׁמֹר תִּשְׁמְרוּן אֶת־מִצְוֹת יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם וְעֲדַתּוֹ וְחֻקֵּיו אֲשֶׁר צִוָּה: ^{טז} וַעֲשִׂיתָ הַיֵּשֶׁר
וְהַטּוֹב בְּעֵינֵי יְהוָה לְמַעַן יֵיטֵב לָךְ וּבָאתָ וִירִשְׁתָּ
אֶת־הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר־נִשְׁבַּע יְהוָה לְאַבְרָהָם:
^{יז} לַהֲדֹף אֶת־כָּל־אִיְבֶיךָ מִפְּנֶיךָ כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה: ^{יח}
כִּי־יִשְׁאַלְךָ בִּנְךָ מָחָר לֵאמֹר מָה הָעֵדוּת וְהַחֲקִים
וְהַמְשַׁפְּטִים אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֲתֶכֶם:
^{יט} וְאָמַרְתָּ לְבִנְךָ עַבְדִּים הָיִינוּ לְפָרַעַה בְּמִצְרַיִם
וַיֹּצִיאֵנוּ יְהוָה מִמִּצְרַיִם בְּיַד חֲזָקָה: ^כ וַיִּתֵּן יְהוָה
אוֹתוֹת וּמִפְתִּים גְּדֹלִים וָרַעִים ^א בְּמִצְרַיִם בְּפָרַעַה
וּבְכָל־בֵּיתוֹ לְעֵינֵינוּ: ^ב וְאוֹתָנוּ הוֹצִיא מִשָּׁם לְמַעַן
הָבִיא אֹתָנוּ לְתֵת לָנוּ אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע
לְאַבְרָהָם: ^ג וַיִּצְוֵנוּ יְהוָה לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־הַחֲקִים
הָאֵלֶּה לִירְאָה אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ לְטוֹב לָנוּ כָּל־
הַיָּמִים לְחֵיתָנוּ בְּתֵנוּם הַזֶּה: ^ד וַיִּדְרֹקָה תְהִיָּה־לָנוּ
כִּי־נִשְׁמַר לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־הַמִּצְוָה הַזֹּאת לִפְנֵי יְהוָה
אֱלֹהֵינוּ כְּאֲשֶׁר צִוָּנוּ: **ס**

~ נקודות משיחות קודש ~

וּקְשַׁרְתָּם לְאוֹת עַל יָדְךָ וְהָיוּ לְטִמְטֶמֶת בֵּין עֵינֶיךָ (ו, ח)

תַּפְלִין דְּמַאֲרֵי עֲלָמָא מַה כְּתִיב בְּהוּ, וּמִי כְּעִמְךָ יִשְׂרָאֵל גּוֹי
אֶחָד בָּאָרֶץ (ברכות ו, א)

הַבַּעַל שֵׁם טוֹב אוֹמֵר, שֶׁהַתַּפְלִין שֶׁל יָד' שֶׁל הַקִּבְ"ה הֵם

לא יתחיל המפטיר להפטיר עד שיגמור הגולל לגולל הספר תורה, כדי שגם הגולל יוכל להבין ולשמוע ממנו, שחובה היא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה.

ברכת ההפטרה לפניה

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם אֲשֶׁר בָּחַר בְּנִבְיָאִים טוֹבִים וְרָצָה בְּדִבְרֵיהֶם הַנִּאֲמָרִים בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ הַבּוֹחֵר בַּתּוֹרָה וּבַמִּשְׁנָה עֲבָדוֹ וּבִישְׂרָאֵל עַמּוֹ וּבְנִבְיָאֵי הָאֲמֶת וְצִדִּיק:

חובה הוא על הכל לשמוע ההפטרה כמו הפרשה שבספר תורה. לפיכך, לא יקראו שנים ההפטרה כאחד בקול רם ששני קולות אין נשמעים, ויש נוהגים מטעם הידוע להם, שלא לסמוך על שמיעה בלבדה, אלא הם בעצמם קורין ההפטרה ושומעין הברכות מפי המפטיר. ומכל מקום, צריכים ליוזר שלא יקראו בקול רם אלא בנחת (מלה במלה עם המפטיר).

שולחן ערוך אדמו"ר הוקן, חלק ב סימן רפד סעיף יא

הפטרת ואתחנן בישעיה פרק מ

מ א נַחֲמוּ נַחֲמוּ עַמִּי יֹאמֶר אֱלֹהֵיכֶם: כ דַּבְּרוּ עַל-לֵב יְרוּשָׁלַיִם וְקִרְאוּ אֵלֶיהָ כִּי מְלֵאָה צָבָאָה כִּי נִרְצָה עֲוֹנָהּ כִּי לָקַחָה מִיַּד יְהוָה כַּפָּלִים בְּכָל-חַטָּאתֶיהָ: ג קוֹל קוֹרֵא בַּמִּדְבָּר פֶּנּוּ דֶּרֶךְ יְהוָה יִשְׂרָוּ בַּעֲרֹכָה מִסֵּלָה לְאֱלֹהֵינוּ: ד כֹּל-גֵּיא יִנְשָׂא וְכָל-הָר וּגְבֻעָה יִשְׁפְּלוּ וְהָיָה הָעֵקֶב לְמִישׁוֹר וְהָרְכָסִים לְבִקְעָה: ה וְנִגְלָה כְבוֹד יְהוָה וְרָאוּ כָל-בָּשָׂר יַחֲדוּ כִּי כִּי יְהוָה דִּבֶּר: ו קוֹל אֹמֵר קִרְא וְאֹמֵר מָה אֶקְרָא כֹּל-הַבָּשָׂר חֲצִיר וְכָל-חֶסֶדוֹ כְּצִיץ הַשָּׂדֶה: ז יִבֶּשׂ חֲצִיר גִּבְלָה צִיץ כִּי רוּחַ יְהוָה נִשְׂבָּה בּוֹ אֲכֹן חֲצִיר הָעֵם: ח יִבֶּשׂ חֲצִיר גִּבְלָה צִיץ וְדָבַר אֱלֹהֵינוּ יָקוּם לְעוֹלָם: ט עַל הַר-רִגְבָּה עָלִי-לָךְ מִבְּשֶׁרֶת צִיּוֹן הָרִימִי בִפֶּה קוֹלְךָ מִבְּשֶׁרֶת יְרוּשָׁלַיִם הָרִימִי אֶל-תִּירְאֵי אִמְרֵי לְעָרֵי יְהוּדָה הִנֵּה אֱלֹהֵיכֶם: י הִנֵּה אֲדֹנֵי יְהוָה בְּחֹזֶק יָבוֹא וּזְרָעוּ מִשְׁלָה לָּו הִנֵּה שָׂכְרוּ אֹתוֹ וּפָעִלְתּוּ לִפְנֵינוּ: יא כִּרְעָה עֲדָרוּ יִרְעָה בְּזָרְעוֹ יִקְבֹּץ טְלָאִים וּבְחִיקוֹ יִשְׂא עֲלֹת יִנְהַל: יב מִי-מִדֵּד בִּשְׁעָלוּ מַיִם וְשָׁמַיִם בְּזֶרֶת תִּפְּן וְכָל בִּשְׁלֵשׁ עֶפֶר הָאָרֶץ וְשָׁקַל בְּפָלֶם הָרִים וּגְבָעוֹת בְּמֵאוֹנוֹם: יג מִי-תִפְּן אֶת-רוּחַ יְהוָה וְאִישׁ עֲצָתוֹ יוֹדִיעֵנוּ: יד אֶת-מִי נֹעֵץ וּבִינָהוּ וּלְמַדְהוּ בְּאֶרֶץ מִשְׁפָּט וּלְמַדְהוּ דַּעַת וְדֶרֶךְ תְּבוּנוֹת יוֹדִיעֵנוּ: טו הֵן גּוֹיִם כְּמֶר מִדְּלִי וּכְשַׁחַק מְאֻזִּים נִחְשְׁבוּ הֵן אִיִּם כְּדֶק יִסּוּל: טז וּלְכַבֹּז אֵין דִּי בַּעַר וְחִיתוֹ אֵין דִּי עוֹלָה: יז כָּל-חַגוּזִים כְּאֵין נִגְדּוּ מֵאָפֶס וְתָהוּ נִחְשְׁבוּ-לָּו: יח וְאֶל-מִי תִדְּמוּן אֵל וּמַה-דְּמוּת תַּעֲרֹכוּ-לָּו: יט הַפֶּסֶל נִסְדָּ חֲרָשׁ וְצִרְף בּוֹהֵב יִרְקַעֵנוּ וּרְתַקוֹת כֶּסֶף צוּרֵף: כ הַמִּסְכֵּן תְּרוֹמָה עֵץ לֹא-יִרְקֵב וּבַחֵר חֲרָשׁ חֲכָם וּבְקִשְׁ-לָּו לְהַכִּין פֶּסֶל לֹא יִמוּט: כא הָלֹא תִדְּעוּ הָלֹא תִשְׁמְעוּ הָלֹא תִגְדּוּ מֵרֹאשׁ לָכֶם הָלֹא תִבְיִנוּתֶם מוֹסְדוֹת הָאָרֶץ: כב הַיֵּשֶׁב עַל-חִגּוּ הָאָרֶץ וְיִשְׁבִּיהָ כַּחֲגָבִים הַנוֹטָה כְּדֶק שָׁמַיִם וּמִתְחַם כְּאֵהֶל לְשָׁבֶת: כג הַנוֹתֵן רוּזִיִּים לְאֵין שְׁפָטִי אָרֶץ פְּתוּחָה עֲשֵׂה: כד אֵף כֹּל-נִפְעוּ אֵף כֹּל-זָרְעוּ אֵף כֹּל-שֶׁרֶשׁ בְּאָרֶץ גְּזֻעִם וְגַם נִשֵּׁף בָּהֶם וּבִשְׂוֹ וּסְעָרָה כִּקֵּשׁ תִּשְׁאֵם: כה וְאֶל-מִי תִדְּמוּנִי וְאִשּׁוּהָ יֹאמֶר קְדוֹשׁ: כו שְׂאוּ-מְרוֹם עֵינֵיכֶם וּרְאוּ מִי-בִרְא אֱלֹהֵי הַמוֹצִיא בְּמִסְפָּר צָבָאִם לְכֹלָם בְּשֵׁם יִקְרָא מֶרֶב אוֹנִים וְאִמִּין כֹּחַ אִישׁ לֹא נַעֲדָר:

לאחר שמסיים ההפטרה יאמר המפטיר ברכות אלו

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, צוֹר כָּל הָעוֹלָמִים, צַדִּיק בְּכָל הַדּוֹרוֹת, הָאֵל הַנָּאֵמָן הָאוֹמֵר וְעוֹשֶׂה, הַמְדַּבֵּר וּמַקְנִים, שֶׁכָּל דְּבָרָיו אֵמֶת וְצֶדֶק: נֶאֱמָן, אַתָּה הוּא יְיָ אֱלֹהֵינוּ וְנֶאֱמָנִים דְּבָרֶיךָ, וְדָבָר אֶחָד מִדְּבָרֶיךָ אַחֲזָר לֹא יֵשׁוּב רִיקָם, כִּי אֵל מֶלֶךְ נֶאֱמָן וְרַחֲמָן אַתָּה. בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, הָאֵל הַנָּאֵמָן בְּכָל דְּבָרָיו:

רַחֵם, עַל צִיּוֹן כִּי הִיא בֵּית חַיִּינוּ, וְלַעֲלוּבַת נַפְשׁ תּוֹשִׁיעַ וּתְשַׁמַּח בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ.
בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ. מְשַׁמַּח צִיּוֹן בְּבִנְיָה:

שְׁמַחֲנוּ, יְיָ אֱלֹהֵינוּ, בְּאַלְתֵּינוּ הַנְּבִיא עֲבָדְךָ, וּבְמַלְכוּת בֵּית דָּוִד מְשִׁיחֲךָ, בְּמַהֲרָה יָבוֹא וְיַגִּיל לָפָנֵינוּ, עַל כִּסְאוֹ לֹא יֵשֵׁב זָר, וְלֹא יִנְחָלוּ עוֹד אֲחֵרִים אֶת כְּבוֹדוֹ. כִּי בִשְׁם קִדְשְׁךָ נִשְׁבַּעְתָּ לוֹ, שֶׁלֹּא יִכְבֶּה גֵירוֹ לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, מִגֵּן דָּוִד:

עַל הַתּוֹרָה, וְעַל הָעֲבוּדָה וְעַל הַנְּבִיאִים וְעַל יוֹם הַשַּׁבָּת הַזֶּה, שְׁנַתָּה לָנוּ יְיָ אֱלֹהֵינוּ לְקִדְשָׁהּ וְלִמְנוּחָהּ, לְכָבוֹד וּלְתַפְאֶרֶת. עַל הַכֹּל, יְיָ אֱלֹהֵינוּ אֲנַחְנוּ מוֹדִים לָךְ, וּמְבָרְכִים אוֹתְךָ. יִתְבָּרֶךְ שְׁמֲךָ בְּפִי כָל חַי תָּמִיד לְעוֹלָם וָעֶד: בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ, מְקַדֵּשׁ הַשַּׁבָּת:

אגרות קודש

ב"ה, י"ב מנ"א, תשי"ד
ברוקלין.

הרה"ח הוו"ח אי"א נו"נ עוסק בצ"צ

מוה"ר שלמה חיים שי

שלום וברכה!

... מה שכתבתי מכבר אודות זמן החופש, הנה ידוע השקפתי בזה והנקודה שמה שיש נוהגין שלימי הסליחות ורוב חדש תשרי יוצאים הנם מכותלי הישיבה ונמצאים בביתם, הרי בכל הישיבות בכלל ועאכ"כ בישיבה שענינה ת"ת ביראת שמים דוקא הוא היפך השכל לגמרי כמובן. וגם אם מפני איזה סיבה שתהי' מוכרחים ליתן חופש גם בשבועות הנ"ל הרי יש להשתדל בזה ביותר וביותר שעכ"פ רוב ימים הנ"ל ועיקרם ימצאו התלמידים דוקא בכותלי הישיבה, ומזה מובן ומוכרח ג"כ שעל הר"מ והר"י השייכים לתועלת התלמידים בכיוון הנ"ל חובתם וזכותם ביחוד להיות ג"כ בכותלי הישיבה במשך ימים אלו אף שאפשר וקרוב שבני ביתם לא יהיו שבעי רצון כ"כ מסדר כזה אבל זכות הרבים תלוי בהם, והאריכות בזה אך למותר...

לוח זמנים לשבוע פרשת ואתחנן בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת

(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
באר שבע (ק)	5:45	5:49	8:42	8:44	9:14	9:16	10:25	10:26	19:48	19:45	20:15	20:11	19:26	20:22
חיפה (ק)	5:41	5:44	8:39	8:41	9:11	9:13	10:23	10:24	19:51	19:48	20:18	20:14	19:19	20:26
ירושלים (ק)	5:40	5:44	8:40	8:42	9:11	9:13	10:22	10:24	19:50	19:46	20:16	20:13	19:07	20:22
תל אביב (ק)	5:44	5:48	8:41	8:43	9:14	9:16	10:25	10:26	19:49	19:46	20:16	20:12	19:27	20:24
אוסטריה וינה (ק)	5:08	5:15	8:31	8:34	9:02	9:06	10:22	10:24	20:53	20:46	21:29	21:21	20:29	21:40
אוסטרליה מלבורן (ח)	7:28	7:24	9:23	9:21	9:55	9:53	10:45	10:44	17:25	17:30	17:53	17:57	17:11	18:08
אוקראינה אודסה (ק)	5:19	5:25	8:37	8:40	9:09	9:12	10:27	10:29	20:47	20:41	21:21	21:14	20:24	21:18
אוק. דנייפרופטרובסק (ק)	4:53	5:00	8:16	8:19	8:48	8:51	10:07	10:09	20:38	20:31	21:14	21:06	20:14	21:10
אוק. ז'יטומיר (ק)	5:12	5:20	8:37	8:41	9:10	9:14	10:30	10:33	21:10	21:03	21:48	21:40	20:46	21:44
אוקראינה קייב (ק)	5:03	5:10	8:29	8:33	9:01	9:05	10:22	10:25	21:05	20:57	21:43	21:35	20:41	21:39
אוקראינה דונייצק (ק)	4:44	4:51	8:05	8:09	8:37	8:41	9:56	9:59	20:26	20:19	21:01	20:54	20:02	20:58
איטליה מילאנו (ק)	5:48	5:54	9:05	9:08	9:37	9:40	10:54	10:56	21:10	21:04	21:43	21:37	20:47	21:54
אקוואדור קיטו (ח)	6:09	6:09	8:43	8:43	9:13	9:13	10:15	10:15	18:31	18:32	18:54	18:54	18:14	18:58
ארגנטינה ב. איירס (ח)	7:54	7:51	9:52	9:51	10:25	10:23	11:17	11:16	18:05	18:09	18:32	18:35	17:51	18:47
ארגנטינה ברילוצ'ה (ח)	8:58	8:54	10:52	10:50	11:23	11:21	12:12	12:11	18:44	18:49	19:13	19:18	18:31	19:22
ארה"ב בולטימור (ק)	5:52	5:57	8:58	9:00	9:30	9:33	10:44	10:46	20:33	20:28	21:02	20:57	20:11	21:01
ארה"ב ברוקלין נ.י. (ק)	5:36	5:41	8:45	8:48	9:17	9:20	10:32	10:34	20:28	20:23	20:58	20:53	20:06	21:07
ארה"ב ג'רסי (ק)	5:37	5:42	8:45	8:48	9:17	9:20	10:32	10:34	20:27	20:23	20:58	20:52	20:05	21:07
ארה"ב דטרויט (ק)	6:07	6:13	9:19	9:22	9:51	9:54	11:07	11:09	21:09	21:04	21:41	21:35	20:47	21:49
ארה"ב הווסטן (ק)	6:30	6:33	9:24	9:26	9:56	9:58	11:07	11:08	20:25	20:22	20:51	20:48	20:05	20:59
ארה"ב לוס אנג'לס (ק)	5:50	5:54	8:51	8:53	9:23	9:25	10:35	10:36	20:08	20:04	20:35	20:31	19:47	20:42
ארה"ב מיאמי (ק)	6:38	6:41	9:28	9:29	10:00	10:02	11:09	11:10	20:16	20:14	20:41	20:38	19:56	20:49
ארה"ב ניו הייבן (ק)	5:32	5:37	8:40	8:43	9:13	9:15	10:28	10:30	20:24	20:19	20:54	20:49	20:02	21:05
ארה"ב שיקאגו (ק)	5:26	5:31	8:38	8:41	9:09	9:12	10:25	10:27	20:27	20:22	20:58	20:53	20:05	21:06
בוליביה לא פאס (ח)	6:51	6:50	9:14	9:14	9:43	9:43	10:42	10:41	18:26	18:28	18:49	18:51	18:10	18:55
בלגיה אנטוורפן (ק)	5:45	5:53	9:12	9:16	9:44	9:48	11:06	11:08	21:51	21:44	22:31	22:22	21:27	22:46
בלגיה בריסל (ק)	5:45	5:53	9:13	9:17	9:45	9:49	11:06	11:09	21:51	21:44	22:30	22:22	21:27	22:44
בלרוס ליובאוויטש (ק)	4:38	4:47	8:16	8:21	8:48	8:52	10:12	10:16	21:26	21:16	22:11	22:00	21:00	22:04
ברזיל ס.פאולו (ח)	6:42	6:40	8:54	8:53	9:26	9:25	10:21	10:21	17:43	17:46	18:07	18:09	17:27	18:17
ברזיל ריו דה ז'נרו (ח)	6:27	6:25	8:40	8:39	9:11	9:10	10:07	10:07	17:31	17:33	17:55	17:57	17:15	18:04
בריטניה לונדון (ק)	4:59	5:08	8:29	8:34	9:01	9:05	10:23	10:25	21:13	21:05	21:53	21:44	20:48	22:06
בריטניה מנצ'סטר (ק)	4:58	5:07	8:33	8:38	9:05	9:09	10:28	10:31	21:31	21:22	22:14	22:04	21:06	22:30
גרמניה ברלין (ק)	5:02	5:10	8:33	8:37	9:05	9:09	10:27	10:30	21:23	21:15	22:04	21:55	20:58	21:59
גרמניה פרנקפורט (ק)	5:30	5:38	8:58	9:01	9:29	9:33	10:49	10:52	21:32	21:25	22:10	22:02	21:08	22:06
הודו בומביי (ח)	6:08	6:11	8:52	8:53	9:25	9:26	10:31	10:32	19:21	19:19	19:45	19:43	19:02	19:47
הודו פונה (ח)	6:03	6:06	8:48	8:49	9:20	9:21	10:27	10:28	19:18	19:16	19:41	19:40	18:59	19:44
הונגריה בודפשט (ק)	5:01	5:08	8:21	8:25	8:53	8:57	10:12	10:14	20:38	20:32	21:13	21:06	20:15	21:10
טורקיה איסטנבול (ק)	5:44	5:49	8:53	8:56	9:25	9:28	10:40	10:42	20:36	20:31	21:06	21:01	20:14	21:05
יוון אתונה (ק)	6:13	6:18	9:18	9:20	9:50	9:53	11:04	11:06	20:49	20:44	21:18	21:13	20:27	21:17
מולדובה קישינב (ק)	5:25	5:32	8:43	8:47	9:16	9:19	10:34	10:36	20:56	20:50	21:31	21:24	20:33	21:28

לוח זמנים לשבוע פרשת ואתחנן בערים שונות בעולם

זמני יום ראשון ויום שבת
(ח) = שעון חורף (ק) = שעון קיץ

מדינה ועיר	זריחה		סוף זמן קריאת שמע				סוף זמן תפילה		שקיעה הנראית		צאת הכוכבים		כניסת שבת	יציאת שבת
			מג"א		אדמוה"ז									
			ש	א	ש	א	ש	א	ש	א	ש	א		
מקסיקו מ. סיטי (ק)	7:00	7:02	9:49	9:51	10:19	10:21	10:27	10:28	20:26	20:24	20:49	20:47	20:06	20:51
ניו זינלנד קריסטצ'רץ' (ח)	7:54	7:50	9:40	9:38	10:13	10:11	11:01	10:59	17:17	17:22	17:47	17:52	17:04	17:56
נפאל קטמנדו (ח)	5:13	5:16	8:09	8:10	8:39	8:41	9:49	9:51	19:07	19:04	19:32	19:29	18:47	19:33
סינגפור סינגפור (ח)	7:03	7:03	9:32	9:33	10:05	10:05	11:07	11:07	19:19	19:19	19:41	19:41	19:01	19:45
פולין ורשא (ק)	4:31	4:39	8:03	8:07	8:34	8:39	9:57	10:00	20:52	20:44	21:33	21:24	20:28	21:28
פרו לימה (ח)	6:27	6:27	8:46	8:46	9:19	9:19	10:17	10:17	18:01	18:03	18:24	18:25	17:45	18:29
צרפת ליון (ק)	6:04	6:10	9:22	9:25	9:53	9:56	11:11	11:13	21:29	21:23	22:03	21:56	21:06	22:13
צרפת פריז (ק)	6:02	6:09	9:26	9:29	9:57	10:01	11:17	11:19	21:51	21:44	22:28	22:20	21:28	22:39
קולומביה בוגוטה (ח)	5:44	5:45	8:22	8:22	8:51	8:52	9:55	9:56	18:21	18:20	18:43	18:42	18:02	18:46
קנדה טורונטו (ק)	5:48	5:54	9:02	9:05	9:34	9:37	10:50	10:52	20:59	20:53	21:31	21:25	20:36	21:40
קנדה מונטריאול (ק)	5:19	5:25	8:36	8:39	9:07	9:11	10:25	10:27	20:41	20:35	21:15	21:08	20:18	21:25
קפריסין לרנקה (ק)	5:44	5:48	8:42	8:44	9:15	9:18	10:27	10:29	19:59	19:56	20:27	20:23	19:38	20:27
רוסיה מוסקבה (ק)	5:03	5:13	8:47	8:52	9:17	9:22	10:43	10:47	22:07	21:57	22:55	22:43	21:41	23:11
רוסיה רוסטוב נא-דונו (ק)	5:40	5:47	8:59	9:03	9:32	9:35	10:50	10:52	21:14	21:07	21:49	21:42	20:51	21:46
שווייץ ציריך (ק)	5:42	5:49	9:04	9:07	9:35	9:38	10:54	10:56	21:21	21:15	21:57	21:50	20:58	22:06
תאילנד בנגקוק (ח)	5:56	5:58	8:36	8:37	9:08	9:09	10:13	10:14	18:52	18:51	19:15	19:14	18:33	19:18

בלוח זה, הזמנים חושבו על פי "סדר הכנסת שבת" ופסקי אדמוה"ז בסידורו. (פרט לסוף זמן קריאת שמע לשיטת המג"א).

תחילת זמן קידוש לבנה באה"ק; יום ראשון ז מנחם-אב

סדר מצות הדלקת נרות לשבת קודש

מצוה זו שייכת גם לבנות ישראל, ועד לילדה קטנה ... אפילו אם היא בת שנה וכבר מתחילה לדבר ויכולה להדליק ולברך ... ביחד עם אחיותי, ועל אחת כמה וכמה אמה שמדליקה לאחריהן, כדי שתוכל לעזור להן בהדלקת הנר.

תורת מנחם תשמ"ט חלק ד' עמ' 378

זמן הדלקת הנרות הוא כפי המתפרסם בכל מקום ומקום על ידי הגורמים המוסמכים - אסור בשום אופן להדליק לאחר זמן זה.

מנהג הטוב של בנות ישראל ... להפריש לצדקה לפני הדלקת הנרות – כמובן כאשר הדלקת הנרות היא ביום חול. אסור לטלטל ח"ו את קופת הצדקה לאחר ההדלקה ולכן צריכים להניחה לכתחילה [= לפני כניסת השבת ולפני ההדלקה] במקום שתישאר שם עד לאחר הבדלה.

מדליקים את הנרות ואחרי כן מברכים:

בְּרוּךְ אַתָּה יְיָ אֱלֹהֵינוּ מֶלֶךְ הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו וְצִוָּנוּ לְהַדְלִיק נֵר שֶׁל שַׁבָּת קֹדֶשׁ:

תפלת הדרך

צריך לאומרה כשהחזיק בדרך חוץ לעיר ביום ראשון כשנוסע מביתו, וטוב לומר מעומד אם אפשר בקל. ובשאר הימים שמתעכב בדרך עד שובו לביתו יאמר אותה בכל בוקר אפילו במלון ויחתום ברוך אתה שומע תפלה בלי הזכרת שם:

יהי רצון מלפניך יי אלהינו ואלהי אבותינו, שתוליכנו לשלום ותצמידנו לשלום ותדריכנו לשלום ותסמכנו לשלום, ותגיענו למחוז חפצנו לחיים ולשמחה ולשלום, (ואם דעתו לחזור מיד אומר ותחזירנו לשלום), ותצילנו מכף פלאיב ואורב ולסטים וחיות רעות בדרך ומפל'פורעניות המתרגשות ובאות לעולם. ותשלח ברכה בכל מעשה ידינו, ותתנני לחן ולחסד ולרחמים בעיניך ובעיני כל רואינו, ותגמלנו חסדים טובים ותשמע קול תפלתנו כי אתה שומע תפלת כל פה: ברוך אתה יי, שומע תפלה:

לזכות

לוי שי' הלוי בן חנה

וזוגתו **שרח (אולגה)** בת תמר

ויוצאי חלציהם

צבי' ובעלה דוד הלוי אליעזרוב

שלום יצחק הלוי וזוגתו אורלי

רות ובעלה אפרים הלוי יליזרוב

זבולון הלוי וזוגתו רות

חגית ובעלה גבריאל סופייב

שמעי' הלוי, אילת, יהושע הלוי ואור אבנר הלוי שיחיו

לבייב

ניתן להשיג שיחות קודש ומאמרי דא"ח אלו

פקס: 9606108 3 (972)

חיש הפצת המעיינות - פקס: 9606761 3 (972)

ת.ד. 2 כפר חב"ד 60840 ישראל - P.O.B 2 Kfar Chabad 60840 Israel

E-mail: Chish@DvarMalchus.Org USA@DvarMalchus.Org

Internet: **www.DvarMalchus.Org**

www.otzar770.com * www.lahak.org

❖ ❖ ❖ ❖ ❖ ❖

הערות ותיקונים ניתן לשלוח ל:

E-mail: chazak@zahav.net.il 08-8502772 פקס: www.chazak.co.il